

rijksuniversiteit
 groningen

universiteitsbibliotheek

362 BOEKBESCHRIJVINGEN

bij de dissertatie

*Boeken in Groningen voor 1600:
Studies rond de librije van de Sint-Maarten*

(Groningen 1987)

van

PROF. DR. J.M.M. (JOS) HERMANS

Gescand en ontsloten door de
Universiteitsbibliotheek Groningen
afdeling Bijzondere Collecties

2023

Vooraf

Dit bestand omvat de 362 gescande dossierbeschrijvingen waarop Jos.M.M. Hermans zijn proefschrift *Boeken in Groningen voor 1600* grotendeels heeft gebaseerd. De dissertatie kan worden getypeerd als een bloemlezing van Hermans' omvangrijke codicologische onderzoeksresultaten. Eerdere voornemens om het geheel aan resultaten te publiceren zijn gestrand, in belangrijke mate door Hermans' vroegtijdige overlijden in 2007. Na overleg met de nabestaanden besloot de Universiteitsbibliotheek Groningen (UB) in 2022 alsnog al het aldaar bewaarde werk van Jos Hermans digitaal beschikbaar te maken. Dit document is, samen met de twee andere bestanden, het resultaat van dat besluit.

Joseph Maria Martinus Hermans (Heerlen 1949) groeide op in Maastricht en studeerde van 1968 tot 1975 geschiedenis en kunstgeschiedenis in Nijmegen. Vanaf 1976 was hij werkzaam bij de werkgroep Mediëvistiek aan de Rijksuniversiteit Groningen, waar hij meerdere projectgroepen coördineerde en onder meer paleografie en Westerse handschriftkunde doceerde. Daarnaast verscheen een veelheid aan publicaties van zijn hand, met name gericht op boekcultuur in Noord-Nederland. Zijn dissertatie uit 1987, gesierd met het predicaat 'cum laude', weerspiegelt deze nadruk op lokale Groninger boekproductie en boekcultuur. De promotiecommissie prees daarnaast de 'algemene geldigheid en bruikbaarheid' van de door Hermans ontwikkelde methodologie—een waarde die 'ver boven het regionale cultuur- en boekhistorische belang' uitsteeg. Deze digitalisering stelt daarmee een schat aan kennis en informatie tot ver buiten de provinciegrenzen beschikbaar.

Het archief Hermans waarover de UB beschikt, bestaat uit twee archiefdozen en enkele systeemkaartbakken. De archiefdozen bevatten een incompleet typoscript van Hermans' oorspronkelijke dissertatie uit 1987 plus vijf appendices op deze dissertatie plus 362 getypte boekdossiers plus fotokopieën van de eerste gedrukte catalogus van de UB.¹ Omdat deze eerste catalogus al digitaal beschikbaar is (in een betere kwaliteit dan de kopieën in het archief Hermans) is deze catalogus niet meegenomen in dit project; hij is beschikbaar op de website van de UB Groningen. Tijdens het inventariseren bleek al snel dat een deel van de dissertatie ontbrak. Dit gedeelte is aangevuld met scans van het gepubliceerde proefschrift. De overige onderdelen van het archief zijn voor zover bekend wel volledig. Het geheel van het gescande werk beslaat ruim 1200 pagina's. Ten einde de toegankelijkheid te vergroten en omdat het

¹ *Catalogus Librorum Bibliothecae Illustris Ac Almae Universitatis Illustrium & Praepotentium Groningae & Omlandiae* (Groningen 1669) (UB Groningen, signatuur uokw 080A 001)

karakter van de drie afzonderlijke onderdelen dit toelaat, is ervoor gekozen deze als aparte documenten beschikbaar te stellen.

Enkele opmerkingen en overwegingen vooraf

Aangezien het geheel aan beschrijvingen ongepubliceerd werk betreft, heeft er nooit professioneel redactiewerk plaatsgevonden. Dit viel ook buiten de doelstelling van dit digitaliseringsproject, dat enkel gericht was op het verschaffen van zo breed mogelijke toegang tot dit bestaand archiefmateriaal. Er is daarom her en der sprake van inconsistent naam- en titelgebruik, spelfouten en wisselende tekstopmaak. Aan de vorm van het digitale document zijn wel enkele elementen toegevoegd om het gebruik te vergemakkelijken.

Naast het titelblad en dit voorwoord zijn de gescande pagina's digitaal voorzien van nummering en bladwijzers. Bij het aanmaken van bladwijzers zijn Hermans' eigen titels en rubricering zoveel mogelijk letterlijk overgenomen.

Voor het scannen van het archief is gebruik gemaakt van CZUR hard- en software. Alle bewerkingen, waaronder Optical Character Recognition (OCR), zijn uitgevoerd met behulp van Adobe Acrobat PRO.

Met het oog op verhogen van het gebruikersgemak was de eerste intentie om de tekst volledig doorzoekbaar te maken met behulp van OCR. Een eerste poging daartoe leidde echter tot een groot aantal vals-negatieve zoekresultaten, vermoedelijk veroorzaakt door het meertalige karakter van de tekst, het specifieke lettertype en de relatief slechte printkwaliteit van het gescande materiaal. Het geheel corrigeren zou meer tijd vergen dan beschikbaar was en is daarom achterwege gelaten. In plaats daarvan viel de keuze op een streven naar gedeeltelijke doorzoekbaarheid door selectieve handmatige correctie van de OCR. Dit hield in dat alleen onjuiste spelling van eigennamen (zowel boektitels als plaatsnamen en personen), kernconcepten (bijv. 'kettingklampen') en jaartallen zijn gecorrigeerd.

Ook een gebrek aan overzicht stond gebruikersgemak in de weg. Dit gebrek werd veroorzaakt door het ontbreken van paginanummers, een index en een inhoudsopgave. Paginanummers zijn nu toegevoegd. Na de OCR-correctie leek een index overbodig, want een (relatief) betrouwbare zoekfunctie (via *Ctrl-f*) is niet minder gebruiksvriendelijk dan een traditionele index. Een inhoudsopgave bleek eveneens onrealistisch vanwege het aantal

dossiers dat deze zou moeten bevatten. Het toevoegen van bladwijzers met daarin (1) het volgnummer van het dossier en (2) de eerstgenoemde auteur bleek een goed alternatief.

Tot slot een korte verduidelijking van de opzet van de bladwijzers. Veel van de door Hermans beschreven boeken betreffen kopieën van eerder werk; slechts zelden gaat het om originele teksten. De twee onderstaande afbeeldingen tonen de vormgeving van Hermans' boekbeschrijvingen (afb. 1) en van zijn index uit Appendix 1 (afb. 2). Daarbij is zichtbaar dat de 'schrijver/eigenaar' zoals genoemd in Appendix 1 niet overeenkomt met de eerstgenoemde auteur in de boekbeschrijving. Omdat de bladwijzers slechts de doorzoekbaarheid en het overzicht van dit bestand met dossierbeschrijvingen moet verbeteren, is gekozen voor de combinatie *volgnummer + eerstgenoemde auteur*. Vooral in combinatie met Appendix I kunnen de bladwijzers de gebruiker helpen om snel bij gewenste beschrijvingen te komen.

1

Aberdeen, UL
Inc. 114

PLUTARCHUS.

Vitae parallelae. [Latijnse vertaling].

- Venetië, Giovanni Ragazzo, Johannes Rigatius de Monteferrato
(voor L.A. Giunta), 7 dec. 1491. 2°.

-- H 13129. BMC V 501; GOFF P-833; IBH 2799; IBP 4502; IGI 7923;
POLAIN 9388.

Afbeelding 1 Voorbeeld uit Dossierbeschrijvingen: Dossier 1, met linksboven het volgnummer en daaronder de eerstgenoemde auteur. Wilhelmus Frederici wordt elders in het dossier genoemd onder het kopje 'eigendomskenmerken'.

<u>Volgnummer</u>	<u>Signatuur</u>	<u>Datum</u>	<u>1665</u>	<u>Bibl. Band</u>	<u>Eigenaar/Schrijver (S)</u>
1.	<u>Aberdeen Inc. 114</u>	1491			Wilhelmus Frederici 1493

Afbeelding 2 Voorbeeld uit Appendix I: Dossierbeschrijving 1, met Wilhelmus Frederici als 'Eigenaar/Schrijver'.

PLUTARCHUS.

Vitae parallelae. [Latijnse vertaling].

- Venetië, Giovanni Ragazzo, Johannes Rigatius de Monteferrato
(voor L.A. Giunta), 7 dec. 1491. 2°.-- H 13129. BMC V 501; GOFF P-833; IBH 2799; IBP 4502; IGI 7923;
POLAIN 9388.** In het tweede gedeelte zijn de bladen 16, 23, 91, 97 en 124
fout gefolieerd: XV, XXIIII, LXXXX, LXXXXVI en CXXIII. Het blad-
nummer op folio 128 is fout gezet: CXVXIII.Copinger geeft in het colofon 'foeliciter' en 'Monterr|rato', waar
hier staat 'foelliciter' en 'Montefer|rato'.

Dit exemplaar komt overeen met dat in de British Library: IB 23756.

Eigendomsmerken

- [a1], recto: 1. Anno christiano 1493 octava die mensis Septembris
Wilhelmus Frederici | ecclesie parochialis sancti
Martini in Groningen Curatus et procurator has cla-
rorum | virorum (ex Plutarcho) vitas sibi posteris-
que Franckuordie pro uno Floreno aureo | ac tercia
parte similis Floreni non paratas emit | Utentes
orent pro eo. W. F. ||.
2. [doorgehaald:] Hunc librum in sui memoriam Petro a
Dulmen | Ultraiectino dono dedit Hieronymus Frede-
ricus Isebrandi | Anno 1602 nono Cal. Jul. [= 23
juni 1602] | Per Angusta ad Augusta. ||
3. [doorgehaald:] Possidet me | Sibrandus Sexti [?]
ab Adama Snecanus | emptus a Petro a Dulmen ||.
- [a2], recto: Liber Collegii Regii Aberdonen. Ex dono D. Georgii
Chalmers Primarii 1722 ||.

Band

Modern, 327 x 217 (boekblok).

Opmerking

In de catalogus van Mitchell staan enige transcriptiefouten. In
plaats van 'Hebrandi' leze men 'Isebrandi', in plaats van 'Adamo':
'Adama'.

Litteratuur

William Smith MITCHELL, Catalogue of the Incunabula in Aberdeen University Library. - Aberdeen University Studies, 150 - Edinburgh-London, 1968, 43-4.

Toelichting

Na Wilhelmus Frederici (overleden in 1525) zal het boek wellicht eerst enige tijd in of bij de Sint-Maarten berust hebben. In 1602 was het kennelijk al vervreemd. In dat jaar werd het weggegeven door dr Hieronymus Ysebrandts. Deze was van 1613 tot 1616 secretaris van de stad Groningen.¹ Wie de ontvanger, Petrus a Dulmen uit Utrecht was, is onbekend.

Een volgende eigenaar was Sibrandus Sixti Adama, die het van genoemde Petrus kocht. Sibrandus is iets beter bekend. Hij stamt uit het bekende geslacht Adama, afkomstig uit Sneek. Hij werd geboren in 1583, ging in Franeker in 1603 studeren maar verhuisde het jaar erop al naar de hogeschool te Leiden. Hij is vermoedelijk op jonge leeftijd overleden.²

De latere geschiedenis van het boek is onduidelijk. In 1722 was het kennelijk in handen van George Chalmers, van 1717 tot 1746 Principal van King's College in Aberdeen.³ Van hem is bekend dat hij belangrijk bijdroeg aan de wederopbouw van de bibliotheek van zijn College, waar hij overigens hoogstwaarschijnlijk ook gestudeerd heeft.⁴ Hoe hij aan dit specifieke boek gekomen is, bleef onbekend.

Verwijzingen

2.1.117: Wilhelmus Frederici.

5.1: Sint-Maarten.

Noten

1 A.I. SCHUIJTER, Historie van het archief der stad Groningen. Groningen, 1977, 82-3.

2 Ype BROUWERS, 'Adama'. In: Genealogysk Jierboekje 1979, 5-43, m.n. 26; immatriculatie Franeker: 16/4/1603, 'Sibrandus Sixti Adama, Sneecanus, Phil.' - Album Studiosorum, p. 33, nr 737; immatriculatie Leiden: 9/3/1604, 'Sibrandus Sixti ab Adama. 21 T'. - Album Studiosorum 1875, kol. 73.

3 P.J. ANDERSON, Studies in the History and Development of the University of Aberdeen. Aberdeen, 1906, 48-9, 421, 425; over bemoeienis met bibliotheek m.n. 49.

4. Peter John ANDERSON, Roll of Alumni in Arts of the University and King's College of Aberdeen 1596 - 1860. Aberdeen, 1900, noemt verschillende personen met deze naam. Het meest aannemelijk lijkt mij 'Georgius Chalmer, Drumletensis' die in 1667 werd ingeschreven. Bijgeschreven werd bij zijn naam dat hij in 1674 'Artium Magister' werd; voorts staat zijn doctoraat in de Godgeleerdheid vermeld: 'D.D.'.

PERSIUS FLACCUS, Aulus.

Saturae. Met comm. Joannes Britannicus en Bartholomaeus Fontius.

- Venetië, Joannes [Tacuinus], de Tridino, 14 feb. 1494. 2°.

-- H 12738; P* 5429. BMC V 529.

Eigendomsmerken

[a1:] Anno christiano 1497 20 mensis julij Wilhelmus Friderici
ecclesie | Beati Martini in Groninghen Curatus et procurator
hunc persium non | paratum emit sibi posterisque pro quarta
parte floreni rhenensis aurei emit. | W.F. subscripsit ||.

Band

Moderne halfleren band (J.F. Gray and Son, Cambridge, 1903).

Opmerkingen

1. Op het titelblad staan twee oude signaturen: 'A-2-13' (doorgehaald), en 'AB-9-10'.
Oates identificeert het boek met 'Royal Library, 1715'.
2. In een hand uit recente tijd werd met potlood genoteerd het jaar van verschijnen: '1494'.
3. Geheel bovenaan staat een aantekening die mogelijk met een aankoop van doen heeft: 'em(tus?) 2-10'.

Litteratuur

J.C.T. OATES, A Catalogue of the fifteenth century printed books in the University Library, Cambridge. Cambridge 1954, 362 ('Incunabulum 2107').

Toelichting

De geschiedenis tussen Wilhelmus Frederici en de huidige verblijfplaats bleek niet te achterhalen.

Verwijzingen

2.1.117: Wilhelmus Frederici.

5.1: Sint-Maarten.

AUGUSTINUS.

De Civitate Dei.

ca 1460.

Boekblok

iii + 408 + iii bladen. 1¹² (twee perkamenten strookjes om de buitenste katern gebonden; 12), 2-12¹² (144), 13¹⁰ (154), 14⁸⁻⁴ (blad 1 - waardoor tekstverlies! - en 6-8 uitgesneden; 158), 15-16¹² (182), 17¹²⁻¹ (laatste blad uitgescheurd, waardoor tekstverlies; 193), 18-34¹² (397), 35^{12-1½} (van 11 rechterhelft, 12 geheel uitgesneden; net als voorin twee perkamenten verstevigingsstrookjes; 408).

Papieren dek-schutbladen, telkens twee bladen, conjugaat, in feite één gevouwen en gesneden vel: afkomstig uit de papiermolen van Niklaus Heusler te Basel (het papiermerk bevat de 'Basler Stab' en initialen NH). Het papiermerk wordt overigens niet besproken of afgebeeld in: W.Fr. TSCHUDIN, The Ancient Paper-Mills of Basle and their marks. = Monumenta chartae papyraceae historiam illustrantia, 7 =. Hilversum, 1958, waardoor niet vaststaat welke Niklaus bedoeld wordt: I (1586-1613), II (1613-1626) of III (1636-1663) - vergelijk TSCHUDIN, p. 41.

Perkament en papier; ca 287 x 215 (bijgesneden; folio). Drie papiermerken: a (155x): ossekop met ster op steel [mengsel van twee (of meer?); gelijkenis vertonend (maar niet exact overeenkomend) met Piccard VII, 234: Chambéry Basel, Luzern, Mainz, Preuss. Mark 1457-1463], b (1x): kroon [het meest benaderend: Piccard I, 3256: Frankfurt a/M., Neuenahr 1461, 1462], c (9x): druiventros met ranken omgeven [ook minstens twee; gelijkend op, maar niet gelijk aan Piccard (Findbuch XIV: Frucht) 770: Braunschweig 1462]. De watermerken komen als volgt voor: a: katernen 1-11, 15-35; b: katern 11; c: katernen 12 en 13; in katern 14 komen geen watermerken voor (ten gevolge van uitscheuren - vergelijk collatie hiervoor).

De perkamenten bladen zijn de binnenbladen van ieder katern, dit om het uitscheuren van het bindwerk tegen te gaan; bij de katernen 1 en 15, waar resp. boek I en XI beginnen, is ook het buitenblad perkament, in het eerste geval is op de keerzij van folio 1 een initiaal met bladgoud.

Het boekblok vertoont enige waterschade vanuit de sneden, met name voorin, op de hoeken bij kop- en staartsnede.

Katernsignaturen zijn aangebracht in twee reeksen, beide met pen in de rechterbovenhoek van het eerste folio - soms weggesneden. De eerste reeks (katern 1-14) werkt met een alfabet, a-o, waarvan de 'j' slechts gedeeltelijk en 'l' en volgend geheel niet meer zichtbaar zijn. De tweede reeks, vanaf katern 15, telt in gotische cijfers: 1-21, uit welke serie 1 tot en met 5 en 15-16 ontbreken.

Van reclamen ontbreekt ieder spoor.

Kaderaflijning in inkt, van rand tot rand: 1-1-11/0/1-1/0. De opmaak in maten: ca 30 < 62 (17) 60 > 45 (139) x 31 < 201 > 55, gebruikt voor meestal 40, soms 41 regels tekst.

Eénmaal is er met 'bruinkool' een extra lijn in de benedenmarge. Op de opening folio 295^v-296^r is ca 40 mm beneden het tekstblok een naar rechts aflopende horizontaal; deze werd niet gebruikt.

Prikken zijn in marges vrijwel steeds nog aanwezig: aangebracht met een naald, een aantal bladen in één keer.

Eén hand, met bruinzwarte inkt schrijvend in een littera hybrida; er is ogenschijnlijk een breuklijn bij de overgang van katern 14 naar 15, bij het begin van Liber XI.

Als leesteken wordt de punt gebruikt, bij een belangrijker geleding wordt een hoofdletter geschreven, door de rubricator bovendien opgehoogd.

De rubricator, waarschijnlijk de scriba, schrijft rubrieken en explicits bij begin en eind van ieder boek, brengt een sprekende kopregel aan, geeft in de marge (Romeinse) caputcijfers en in corpore paragraaftekens en ophogingen. Bovendien wordt in een aantal gevallen met rood een deel van de tekst onderstreept. Het betreft versregels die door Augustinus werden geciteerd maar in deze codex niet zouden opvallen door verandering van lettertype, formaat of andere optische middelen (b.v. 362^r, XXI, caput 6 [Editie: II, 768, rr. 67-71, betreffende Vergilius, Aeneis, 4, 487-490]. Consequent is dit niet gebeurd: folio 78^r, V, 11 [Editie: I, 147, rr. 12-13] wordt Horatius geciteerd [Ep. I, 1, 36-37], even later weer [Editie: ibidem, rr. 16-19], ditmaal uit de Oden [Od. 2, 2, 9-12], maar nu wordt niet onderstreept.

De eerste initiaal van elk boek is alternerend rood en blauw met

contrasterend paars, c.q. blauw penwerk, in het 'oog' van de letter veelvuldig met groen versierd. De meest opmerkelijke initiaal werd aangebracht op blad 1^v, bij het begin van boek 1. Hier werd bovendien bladgoud gebruikt.

Bij de initialen werden geen representanten aangetroffen. Opmerkelijk is dat voor de marginale caputcijfers wèl representanten werden geschreven, en wel in het eerste deel (t/m katern 14) vrijwel steeds in Romeinse cijfers (pas fol. 156 verandert dat), nadien in Arabische cijfers.

Correcties zijn zeldzaam maar in voorkomende gevallen contemporain en in de hand van de schrijver.

Een late hand heeft bovenaan op folio 1^r genoteerd: Augustini de Civitate Dei | Libri XXII ||

Inhoud

AUGUSTINUS.

De civitate Dei.

Ed. Bernardus DOMBART - Alphonsus KALB, [Teubner, Leipzig, 1928-1929, herdrukt in:] Sancti Avrelii Avgvstini De civitate Dei libri I-X, XI-XXII. = Corpus Christianorum, Series Latina XLVII, XLVIII: Avrelii Avgvstini opera, pars XIV, 1, 2. = Turnhout, 1955.

De tekst begint: Folio 1^r Inc.: Interea Roma gothorum = Editie, deel I, pp. I-II: [Libri II retractionum caput LXIX]; (1^v) Expl.: filii Israel. Hoc opus sic | incipit. Gloriosissimam ciui-|tatem Dei ||.

Aansluitend rubriek: In Christi nomine Incipit liber primus | beatissimi Aurelii Augustini de ciuitate dei. Capitulum primum. ~ ~ ||. [Na initiaal met penwerk en goud:] (1^v): Inc.: Glori-|osis-|simam | ciui-|tatem | dei | ... = Editie, pp. 1 sqq; (158^v): Expl.: adiuuabor expediam. | [in rood:] Finitur liber decimus et pars | prima de Ciuitate dei. ~ || = Ed. I, 314.

(159^r): [rubriek:] Incipit liber undecimus et pars | secunda ||. [Na grote initiaal volgt dan:] Ciuitatem | dei dici-|mus ... = Ed. II, 321 sqq; (408^r): Expl.: congratulantes agant [= Ed. II, 866 r. 7] [blanco regel] | Explicit hic liber quem | scriptor finit amant-ter ||.

In rechterkolom weggesneden heeft de rubricator 8/7 regels van beneden nog iets geschreven - zichtbaar is nog slechts een stoklet-

ter (?) en een 'd' - een eigendomsmerk? (Liber ... | de ...?).

Dit handschrift werd niet voor de editie gebruikt maar de tekst komt grotendeels overeen.

Afwijkend is de telling van de capita, maar daarin staat de codex niet alleen. Vergelijk p. VIII* in deel I van de editie waar ook verwezen wordt naar H. MARROU, 'La division en chapitres des livres de la "Cité de Dieu"', in: Mélanges J. de Ghellinck, I, Gembloux 1951, 235-249.

Op de uitgescheurde bladen stonden resp. X, 28,21 - X, 29,66 [Editie: I, 303-306] en XIII, 15,22 - XIII, 17,17 [II, 396-398].

Eigendomsmerken

--

[Brugmans suggereert dat dit handschrift van Wilhelmus Frederici geweest kan zijn - vergelijk opmerking 1].

Acad. 1669: F.d.19, i.v. AUGUSTINUS.

Band

4R op riem 2, vaste, thans niet meer vastgeplakte, rug. 288 x 220 x 100. Doorgestoken kapitaaltjes, onder perkament gedeeltelijk behouden. Perkament over oude eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers, op hoeken behouden, bij rug enkel beneden bij voorplat. Hoek 3.

Messing sluitingen, type a, geheel bewaard.

Bij de knepen en op de ribben vertoont het perkament breuklijnen, bij het achterplat enige scheuren.

De vernieuwing van de bandbekleding geschiedde al vroeg: de kettingklamp (zie hierna) werd op dit perkament bevestigd.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

In de rug zitten handschriftfragmenten. Ze zijn vaag zichtbaar door de papieren dekbladen, bij het inzien van de rug kan vastgesteld worden dat ze Latijnse tekst bevatten, geschreven in een textualis, 13de eeuw: Bijbel met glossen? grote tekst met kleingeschreven interlineaire tekst.

Opmerkingen

1. Brugmans suggereert dat dit handschrift uit het bezit van Wilhelmus Frederici geweest kan zijn. Argument is dat in Erasmus' briefwisseling Augustinus genoemd wordt als een auteur waarvan WF boeken zou bezitten. Zie verder paragraaf 2.1.117: Wilhelmus Frederici.
2. Dicht bij het achterplat zijn enige wormgaatjes, (onder meer door explicit), maar vooral vanuit rug, met name tussen kop en eerste rib.
3. Een aantal vreemde groene vlekken, onder meer fol. 258^v; wellicht ontstaan door knoeien met het groen waarmee in de initialen gewerkt werd. Zie voor de vergelijking folio 52^x waar een iets gevlekte initiaal dezelfde kleur bevat. Op fol. 257^v is de substantie iets gecraqueleerd: misschien toch iets anders dan het initialen-groen (lijm, b.v.?).

Evaluatie

Het handschrift was bestemd als een werk in twee delen en werd ook als zodanig geproduceerd. De breuk lag ná 'pars 1' (vergelijk ook Explicit), bevattend liber I-X. De materiële opbouw sloot hierbij aan. Beide eerste katernen (nu: 1 en 15) waren niet alleen midden-in maar ook buitenom voorzien van een blad perkament. Bovendien zijn de laatste twee katernen van pars 1 (13 en 14) al afnemend in aantal bladen: in plaats van de gebruikelijke zes dubbelbladen worden resp. maar vijf en vier genomen (vóór het uitscheuren uiteraard). Voor elk der delen is in beginsel één en hetzelfde papier genomen, maar bij de - onregelmatige - laatste katernen van pars 1 komen andere watermerken voor: in katern 11 wijkt maar één, bovendien 'los' blad af, 12 en 13 zijn geheel uit 'vreemd' papier samengesteld terwijl 14 door het uitscheuren helaas geen watermerken bevat en dus geen zekerheid biedt. Ook de katernsignaturen tonen deze breuklijn.

Bovendien is er een sterk stijlverschil in schrift.

Toch is het werk wèl als één boek bedoeld. Eén schrijver, één rubricator, één initiaalschilder, in zekere zin ook het niet scherp te scheiden (hoewel de breuklijn met maar twee nummers doorbroken wordt) systeem van representanten voor de caputnummers (Romeinse c.q. Arabische/Gothische cijfers) wijzen hierop.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 236; BRUGMANS, 4.⁹

Verwijzingen

2.1.117: Wilhelmus Frederici.

5.1: Groningen Sint-Maarten.

GREGORIUS MAGNUS [Gregorius de Grote].

Dialogi.

1440.

Boekblok

80 bladen. 1-4¹² (1-48), 5¹⁰ (58), 6¹² (70), 7¹⁰ (80). Contemporain met pen gefolieerd, middenboven rectozijden, gothische cijfers 1-76, laatste vier bladen niet. Moderne potloodfoliëring: 1-80. Blanco perkamenten hartstrookjes en stroken om katernen heen. Perkamenten dek-schutbladen, conjugaat.

Papier; ca 295 x 218 (bijgesneden; folio). Eén papiermerk: ossekop met ster op steel [Piccard IX, 55 en 56: Nijmegen 1432].

Het boekblok vertoont enige waterschade. De hovenrand vertoont kringen (tot ca 15 mm van rand); ook - met name achterin - beneden bij rug is vocht oorzaak van gedeeltelijke desintegratie.

Katernsignaturen komen in de hele codex voor maar zijn niet eenduidig. De eerste katern telt 'f 1-6', waarna katernen 2-6 het 'normale' alfabet aanhouden: B / b, c, d, E, F; de F is overigens over een cijfer 1 geschreven. Ook de laatste katern wijkt iets af: duidelijk zonder letter wordt geteld van 1 tot 5.

Reclamen komen bij elke katernovergang terug. Ze zijn horizontaal geschreven.

Kaderaflijning werd aangebracht met inkt, soms dun - her en der zelfs droge stift gelijkend: 1-1-11/0/1-1/0. Opmaak in maten: $\pm 26 < 67 > 15 < 65 > 45$ (147) x $30 < 215 > 50$, gebruikt voor 31-37 regels tekst. Prikken werden met aantal bladen tegelijk aangebracht; niet altijd nauwkeurig aangehouden bij het lijntrekken.

Eén hand, littera hybrida; bruinige en bruinzwarte inkt.

Datum bij explicit (folio 76 recto): Explicit liber quartus dialogorum beati gregorij pape. 1440. ||

De geleding is in hoofdzaak aangebracht door de rubricator: leestekens ontbreken vrijwel geheel. Het ophogen van een hoofdletter markeert een nieuwe zin, hoewel lang niet altijd (zie ook onder decoratie).

Het begin van een nieuw boek wordt met een rubriek aangekondigd.

Bovendien wordt bij die gelegenheid een (thans verdwenen) klavier bevestigd (fol. 16, 72 mm van boven, fol. 32 (116 mm), fol. 53 (172 mm), kennelijk paars leer, blijkens afdruk op fol. 54^r).

De teksten beginnen overigens niet opvallend (in een nieuwe kolom b.v.). Dit werd kennelijk in de vijftiende eeuw ook al als onduidelijk ervaren: bij het begin van boek 4, fol. 53^v, de laatste vier regels van de rechterkolom, wordt in de benedenmarge genoteerd: 'nota 4tus dyalogus'.

De decoratie is eenvoudig. Afgezien van de openingsinitiaal (zie afbeelding) over zeven regels blijven beginletters meestal beperkt tot lombarden van één tot vier regels. De dialoog speelt zich af tussen Petrus en Gregorius, wier namen in rood worden aangegeven bij het begin van hun 'beurt'. Vergelijkend met de moderne editie wordt hiervan wel enigszins afgeweken.

Voor initialen wordt meestal op de plaats zelf een representant geschreven, Petrus en Gregorius worden met een kleine 'p' dan wel 'g' in de marge aangegeven.

Correcties zijn voor het overgrote deel contemporain; of de hand identiek is met de scriba is iets minder zeker.

In ieder geval is een andere hand (met loodstift) door het boek gegaan: op tal van plaatsen staan 'nota's'. Soms ook staat een opmerking van inhoudelijke aard (b.v. fol. 40^v): 'nota hic de lingua'. Een veel kleiner schrift komt voor op b.v. fol. 54 e.v. waar met pen commentaar geleverd wordt.

Ook de rubricator treedt corrigerend op: doorhalingen zijn legio en op folio 22^r waar per abuis een 'rode' Gregorius in zwart was geschreven wordt deze naam alsnog toegevoegd in rood (met doorhaling van de 'zwarte paus').

Blad 77^v bevat een partieel inhoudsoverzicht: voor elf onderwerpen wordt een plaatsaanduiding gegeven, verwijzend naar folionummer en kolom (A-D).

Opmerkelijk is dat op twee plaatsen waar manifest iets misgegaan is géén correctie of leeshulp werd geboden. Blad 13^v eindigt midden in de linkerkolom, waarna de tekst vervolgt op 14^r. Er is geen tekstverlies (vgl. editie Moricca, 61, rr. 22-23), en evenmin een katernovergang. Zo ook springt de schrijver na het voltooien van 20 recto over naar 21 recto, waarbij 20 verso geheel leeg

blijft. Ook hier is geen tekstverlies (Morrica 90, r. 16: 'deputare cepit. | At contra') en ook al geen katernwisseling.

De verklaring kan gevonden worden in de kwaliteit van het papier: daar sommige plaatsen bleken te vlekken en bovendien de tekst van de keerzijde doorscheen sloeg de schrijver deze gedeeltes over.

Inhoud

GREGORIUS MAGNUS [Gregorius de Grote].

Dialogi [de vita et miraculis patrum Italicorum].

Ed. Umberto [Humbertus] MORICCA, Gregorii Magni Dialogi libri IV.

= Fonti per la storia d'Italia, 57 = Roma, 1924.

* Dit handschrift wordt niet voor de editie gebruikt, maar sluit in grote lijnen aan bij de daar geboden tekst. Alleen in kleinigheden is verschil aanwijsbaar, zoals het herhalen of juist weglaten van (rubriek-)namen, spellingvarianties etc. De in de editie gegeven 'capitula' (blz. 1-12) ontbreken hier.

Eigendomsmerken

-- (uitgesneden uit voorschutblad, ca 35 x 165 mm)

Acad. 1669: D.d. 12, i.v. 'GREGORII Papae Dialogus. Msc.'

Band

5R op riem 2, LKL, vaste, gerestaureerde rug. 298 x 220 x 42.

Oude kapitaaltjes verdwenen. Donkerbruin leer om eiken borden, niet afgeschuind, enkel op de rand een beetje afgerond.

Messing verstevigingen op de kanten: op de vier hoeken nog bewaard, hoewel boven achter defect. Ook de rughoekstrips zijn behalve bovenachter bewaard gebleven - deels onder de nieuwe rugbekleding. Hoek 2.

Sobere stempelrand, type ruit: 0-2*//A/1-1/1-1//1. [*Niet helemaal zeker is of de dubbele lijn (13 à 14 mm tussenruimte) in één keer dan wel in twee keer werd aangebracht: de tussenruimte is vrij constant maar een kleine doublure van één lijn (boven voorplat) en het ongelijk eindigen (beneden dito) laten twijfels ontstaan]. Twee sluitingen, type a. Sluithaken en scharnieren verloren, mui-ters en sluitplaatjes behouden.

Kettingklampen

IIa

Litteratuur

BRUGMANS, 4; CMD-NL 2, nr 373.

Evaluatie

Dit handschrift is een eenvoudig uitgevoerde codex met daarin de dialogen van Gregorius; het is gedateerd 1440.

Kleine feilen, onder meer ten gevolge van slechte stukken in het papier, werden door de scriba hersteld.

Waar de codex werd afgeschreven is niet bekend.

AELRED VAN RIEVAULX, [Pseudo-]AUGUSTINUS, BERNARDUS VAN CLAIRVAUX, BONAVENTURA, HUGO VAN FOLIETO, HUGO VAN ST.-VICTOR, ISIDORUS VAN SEVILLA.

Diverse werken.

1455 (Johannes Wolteri, priester Walburgkerk te Groningen, 16 december).

Boekblok

iii + 251 + ii bladen. 1-20¹² (240), 21¹²⁻¹ (laatste blad uitgesneden; 251). Foliëring met bruinachtige (tot fol. 108, eind katern 9) en zwarte inkt, in de hand van de schrijver, Romeinse cijfers in bovenmarge op rectozijde, meestal in intercolumnium. De bladen 163-166 zijn fout gefolieerd: clxxiii-clxxvi; deze fout werd in rood rechtgezet door doorhaling van telkens één 'x'. Folio: 'ccxlii' staat ten dele op rasuur.

Blanco (dünne) perkamenten hartstrookjes, en (thans losse, stugge) dek-schutbladen - laatstgenoemde conjugaat. Voorin bovendien extra schutblad, ook perkament, aan versozijde beschreven met inhoudsopgave.

Papier; ca 295 x 225 (bijgesneden; folio). Dertien papiermerken, allemaal letter p, twaalfmaal met kruis, de laatste zonder. Een aantal van de watermerken vertoont te weinig gelijkenis met een der in Piccard afgebeelde exemplaren - zie bovendien evaluatie! a: (4x) [~ Piccard IX, 958: Geldern 1463], b: (4x) [groep IX, niet gevonden], c: (29x) [~ IX, 1048: Arnhem, Geldern 1462-1464], d: (15x) [IX, niet gevonden], e: (4x) [dito], f: (24x) [IX, 1037: Venlo 1467], g: (8x) [IX, niet gevonden], h: (4x) [dito], j: (2x) [dito], k: (6x) [Piccard XIII, 381: Nijmegen 1465], l: (18x) [~ XIII, 389: Nijmegen 1465], m: (6x) [XIII, 393: Arnhem 1466], n: (1x) [Piccard III, 657: Utrecht 1456-1457]. -- Zie ook evaluatie.

Het boekblok vertoont geringe waterschade; in de laatste bladen (fol. 250-251 en schut- en dekbladen) zijn boven roestplekken en zelfs gaten door de corrosie van kettingklamp Ia. Bij het uitsnijden van folio [252] zijn ook de twee voorgaande bladen vrijwel geheel losgesneden.

Katernsignaturen zijn vrijwel overal weggesneden. Nog aanwezig zijn de met inkt aangebrachte combinaties van letters en Romeinse cijfers in de katernen 13 t/m 18, 'n' t/m 's'. Katern 10 wijkt daarvan af, heeft althans (ook?) gotische cijfers '1-6', geschreven met

'bruinkool'.

Reclamen op de laatste versozijde van een katern, beneden bij de vouw, horizontaal geschreven, zeer dicht bij de benedenrand en vandaar meer dan eens weggesneden.

Kaderaflijning met dunne pen of loodstift (met name duidelijk in de katernen 1-8, 15 en 16): 1-1-11/0/1-1/0. Opmaak in maten: ca 20-25 < 67-71 (15-17) 66-73 > 38-45 (150-152) x 20-27 < 212-223 > 48-56, gebruikt voor 38-46 (meestal rond 40) regels tekst. Prikken in aantal bladen tegelijk, meestal bewaard gebleven.

Eén hand, littera cursiva libraria, gedateerd en gesigneerd op folio 251 verso: *Finiti sunt libri hugonis ysidori beati | bernardi nec non augustini per me | iohannem wolteri presbyterum ecclesie beate wal-|burgis. Anno domini Millesimo quadrin-|gentesimo quin- quagesimo quinto feria 3a | ante festum beati thome apostoli ||* [= dinsdag 16 december 1455].

De geleiding van de tekst wordt vooral door de rubricator verduidelijkt: rubrieken, lombarden in rood en blauw, paragraaftekens en ophoging van kapitalen geven de indeling weer. De rubricator bedient zich van een hybrida.

De decoratie is vrij simpel. Bij het begin van een nieuw hoofdstuk, maar zeker bij een nieuwe tekst werden initialen variërend van 4 à 5 regels aangebracht. Ze werden voorzien van goed penwerk in contrastkleuren (blauw en rood), de grotere ook wel ingevuld met groen. Kenmerkend is dat dwars op de lange lijnen van het penwerk korte dwarsstreepjes staan, waardoor het lijkt of ze met een paar steekjes op het papier zijn vastgenaaid (zie afbeelding). Een enkele maal een rode onderstreping, onder meer waar de bron van de tekst wordt aangeduid (fol. 61^r: 'Cassiodorus super psalterium').

Voor lombarden, initialen en rubrieken zijn representanten aangebracht, voor de eerste twee min of meer op de plaats van de letters, in het laatste geval vlak langs boven- of benedenrand van het blad (en daarom zeer vaak geheel of gedeeltelijk weggesneden).

Weinig correcties, doorhalingen in zwart of in voorkomende gevallen door rubricator (b.v. fol. 54^v) verder ook wel invoegingen in de marge, met verwijsteken in corpore (fol. 60^r), of notitie over ra-suur (foliëring 248^r).

Tegenover het begin van de eerste tekst, op de versozijde van het tweede schutblad, staat in de hand van de rubricator, nl. in een hybrida, een inhoudsoverzicht met verwijzingen naar de folia in dit handschrift.

Inhoud

1. (fol. 1^r-77^r):

HUGO DE FOLIETO [Hugo van Folieto = van Fouilloy].

De Claustro animae.

Ed. MIGNE PL 176, 1017-1082.

Inc.: Rogasti nos frater ...; Expl. ... fortitudinem | immortali-
tatis benedictus deus. Amen ||

** Tekst komt niet geheel overeen met de editie.

2. (77^r-85^r):

HUGO DE SANCTO VICTORE [Hugo van St. Victor].

Soliloquium de arrha animae.

Ed. MIGNE, PL 176, 951-970.

[Rubriek:] Incipit arra anime quam compila-|vit hugo de sancto
Victore. Inc.: Loquar secrete anime; Expl.: totis desideriiis con-
cupisco.

** Tekst sluit redelijk aan bij editie. Goy (zie litteratuur),
p. 293, rekent de tekst met zekerheid toe aan deze auteur. Hij
noemt dit handschrift onder nummer 102, en meldt dat hier de
proloog ontbreekt.

3. (85^v-138^v):

ISIDORUS HISPALENSIS [Isidorus van Sevilla].

Sententiarum libri tres.

Ed. MIGNE, PL 83, 537-738.

[Na index capitula, rubriek] Incipit liber primus. Inc.: Quod
Deus summus et incommutabilis sit. Expl.: Et mortuo ne fraudes
misericordiam. Amen. Explicit liber tertius.

** De tekst sluit aan bij wat blijktens Migne gangbaar was. In
boek drie verschuift de caputindeling (45 werd opgesplitst en
er werd een en ander toegevoegd). Ook aan het eind loopt de
tekst in het handschrift nog even door. (vijf regels).

4. (138^v-152^r):

ISIDORUS HISPALENSIS.

Synonima de lamentatione animae peccatricis.

Ed. MIGNE PL 83, 827-867.

[Proloog, dan rubriek] Incipit liber. Inc.: [rood!] Homo [zwart] Anima mea in angustiis est. Expl.: supra vitam meam places.
[rood:] Explicit soliloquium Ysidori Hispaniensis [!] episcopi.
** Tekst sluit redelijk aan bij editie.

5. (152^v-170^r):

AELREDUS RIEVALLENSIS [Aelred van Rievaulx].

Compendium Speculi caritatis.

Ed. R. VANDER PLAETSE, In: A. HOSTE, C.H. TALBOT, Aelredi Rievallensis Opera Omnia, 1, Opera ascetica. = Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis, 1 = Turnhout 1971, 163-240.

[rubriek kapitteloverzicht:] Incipiunt capitula in librum hugonis de amore. Capitulum primum || Inc.: Ut creator ametur.

[rubriek proloog:] Incipit prologus magistri | hugonis in librum de amore || Inc.: Accipe frater carissime.

** Het handschrift noemt als auteur magister Hugo (= Hugo van St.-Victor?), daarin gevolgd door Brugmans.

De tekst volgt de editie (inclusief de kapitellijst (blzz. 173-174) maar met toevoeging van proloog die nòch in MIGNE (PL 195, 621-658), nòch door Vander Plaetse uitgegeven werd (175-238).

6. (170^r-181^v):

HUGO DE SANCTO VICTORE.

De Institutione novitiorum.

Ed. MIGNE PL 176, 925-952.

[Rubriek:] Explicit | liber magistri hugonis de amore. Incipit prologus eiusdem in librum de disciplina claustralium. || Inc.: Quia largiente | domino fratres. Expl.: orate ut uobis | det deus Amen ||.

** Goy (zie litteratuur) rekent deze tekst tot de zeker niet echte toeschrijvingen. Hij noemt dit handschrift onder nr. 51 (blz. 348), en meldt dat de proloog ontbreekt. Dat is onjuist, deze staat op fol. 170 recto en verso (linkerkolom).

7. (181^v-194^r):

HUGO DE SANCTO VICTORE.

De tribus diebus.

Ed. MIGNE PL 176, 811-838.

[rubriek:] Incipit liber | eiusdem [= magistri hugonis] de tribus diebus [|] || Inc.: Verbum [gecorrigeerd uit verbo, o doorgehaald] bonum. Expl.: pertinet ad resurrectionem.

** Goy deelt deze tekst in bij de zeker niet echte geschriften (p. 104, nr. 42 wordt dit hs. genoemd). Hij wijst (p. 98) bovendien op het afwijkend begin; normaliter 'Invisibilia enim ipsius' in de handschriften - het hier geboden incipit is standaard in de incunabeldrukken.

Migne drukte de tekst af als zevende boek bij Hugo's Didascalicon.

8. (194^r-198^v):

HUGO DE SANCTO VICTORE.

De virtute orandi.

Ed. MIGNE PL 176. 977-988.

[Rubriek:] Explicit liber magistri hugonis | de tribus dietis [!]. Incipit | liber eiusdem de oracione || Inc.: Quo studio.

Expl.: per omnia secula seculorum.

** Volgens Goy behoort dit geschrift zeker tot de werken van de auteur (p. 414, nr. 64 dit hs.). De hier geboden tekst mist de proloog (zie ook Goy, t.a.p.) maar gaat nog 15 regels door ná 'cordis ymolatur' [!], waarmee bij Migne de tekst ophoudt. Deze noemt het werkje overigens 'de modo orandi', het handschrift 'liber de oracione' (Goy spreekt ten onrechte van 'libellus').

9. (198^v-222^v):

BONAVENTURA.

Soliloquium de quatuor mentalibus exercitiis.

Ed.: Josef HOSSE, Bonaventura, Soliloquium de quatuor mentalibus exercitiis / Alleingespräch über die vier geistlichen Übungen. München 1958.

[Rubriek:] Incipiunt quatuor exercitia. || Inc.: Flecto genua | mea. Expl.: unus benedictus in | secula Amen ||.

** De tekst komt vrij aardig overeen met de editie. Er is in de codex alleen in het inhoudsoverzicht een vermelding van de auteur: Item. quatuor exercicia boneventure. cxcix ||.

10. (233^r-248^r):

BERNARDUS CLARAEVALENSIS [Bernardus van Clairvaux].

Meditationes piissimae de cognitione humanae conditionis.

Ed. MIGNE PL 184, 485-508. (einde verschilt).

[rubriek (222^v, beneden):] Incipiunt meditationes beati | bernardi abbatis. Capitulum primum ||. Inc.: Multi multa sciunt. Expl.: celestem patriam se transfugere ||.

** De caput indeling in het handschrift verspringt in caput 5

(Migne, kolom 494, regel 2) ten opzichte van de editie.

11. (248^x-251^v):

[Pseudo-]AUGUSTINUS.

Manuale.

Ed. ≠ MIGNE PL 40, 951 sqq.

[Rubriek:] Incipit ma-|nuale beate augustinii | Inc.: Quoniam in
medio. Expl.: quam terrestrium | occupatione.

Eigendomsmerken

-- [tenzij de scriba als zodanig wordt opgevat.]

Acad. 1669: D.d.11, i.vv. AUGUSTINUS, BERNARDUS, BONAVENTURA, HUGO (Magister) en ISIDORUS.

Band

5R op riem 2, KLKKL, achter LKL, vaste rug, vrijwel geheel verdwenen.
296 x 225 x 78. Doorgestoken kapitaaltjes.

Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Messing kantbeschermers, beneden bij hoeken, boven bij rug op voorplat
bewaard gebleven. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1 - 3(1.1;6) //A/1-1/1-1//3. Twee stempels, één
in velden, ander op kruisingen van ruitenpatroon aangebracht.

Twee sluitingen, type a; messing muiers en sluitstukjes bewaard, schar-
nieren afgebroken.

Bovenaan op het voorplat, ten dele onder het etiket uit de negentiende
eeuw, heeft blijkens de verkleuring van het leer ook eerder al een eti-
ket of titelplaatje gezeten.

Het leer van het achterplat is zeer gescheurd.

Kettingklampen

Ib; IIa.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 230; BRUGMANS, 7-8; CMD NL-2, nr 374 (in druk); COLO-
PHONS BOUVERET, nr 11941; MBG nr 50, p. 127; Rudolf GOY, Die Überliefe-
rung der Werke des Hugos von St. Viktor. Ein Beitrag zur Kommunikations-
geschichte des Mittelalters. = Monographien zur Geschichte des Mittelal-
ters, 14 = Stuttgart 1976, dit handschrift m.n. genoemd: 104, 293, 348,
414.

Evaluatie

De codex bevat een verzameling teksten die waarschijnlijk in één keer zijn afgeschreven door Johannes Wolteri. Hij voltooide deze arbeid op 16 december 1455.

Hij gebruikte daarvoor papier van verschillende papiermolens,* zij het wel alle gelegen in Bourgondisch of Rijnlands gebied. De verschillende papiermerken blijken echter - voor zover ze al bij Piccard terug te vinden zijn - steeds te lijken op jonger papier dan het colofon aangeeft: telkens in de jaren zestig van de eeuw. Zover de regioaanduidingen van Piccard dan nog waarde hebben, komen deze echter niet onaanvaardig voor: veelal het Gelderse gebied. Een vergissing van de scriba is mogelijk maar weinig waarschijnlijk: de datering is uitgeschreven. De conclusie moet dus wezen: òf Johannes Wolteri verschreef zich en voltooide het werk b.v. in 1465, òf we hebben te maken met vroeger gebruik van (ten dele ander) papier dan Piccard bekend was. Het laatste lijkt het meest waarschijnlijk.

* Een overzicht naar katernen van het gebruikte papier:

a: 1-3, 5; b: 1, 3-4; c: 1, 3, 5, 9-16; d: 1-4, 6-8; e: 2, 4-5; f: 3, 10-16; g: 5-8; h: 6-8; j: 8; k: 16-17; l: 17-21; m: 18-19, 21; n: 20.

Naar katernen:

1:	abcd	
2:	a de	
3:	abcd f	
4:	b de	
5:	a c e g	
6:	d gh	
7:	d gh	
8:	d ghj	
9:	c	
10:	c f	
11:	c f	
12:	c f	
13:	c f	
14:	c f	
15:	c f	
16:	c f	k
17:		kl
18:		lm
19:		lm
20:		l n
21:		lm

Verwijzingen

2.2.1.3.7 : Groningen Walburg-kerk.

3.1.5: Johannes Wolteri.

ANONYMUS, HIERONYMUS, HUGO VAN SINT VICTOR, RICHARD VAN SINT VICTOR.

Diverse werken. Convoluut.

1443 - 1444 (onder meer Appollonius Leonis).

Boekblok

ii + 152 + ii bladen. 1-4¹² (0-47); 5-7¹² (48-83), 8¹⁴ (97); 9-10¹² (121); 11-12¹² (145), 13⁶ (151).

Perkamenten bifolia, sterk bijgesneden, als dek-/schutbladen.

Moderne foliëring in potlood, beginnend bij tekst 1 (fol. 1), waardoor het allereerste blad '0' genummerd moest worden.

Perkamenten strookjes om en in de katernen meegebonden, meestal als hartstrookjes, behalve in katern 9, waar het per vergissing niet in maar om het binnenblad werd bevestigd.

Papier; ca 219 x 147 mm. (bijgesneden, kwarto). Vier papiermerken, alle Ossekop met ster [~ Piccard IX, 83: Buren, Den Haag, Kleef, Lobbith 1440-1443], resp. katernen (a) 1-4, (b) 5, (c) 6-9, 12-13 (d) 9-11.

De katernsignaturen wijzen op een samenstelling uit vier delen. Deel 1 (fol. 0-47): a-d, deel 2 (48-97): a-d. Het derde deel (98-121) werkt enkel met (gotische) Arabische cijfers: twee series 1-6. In het laatste stuk wordt weer een alfabet gebruikt: a-c.

Reclamen geheel beneden in de rechterbenedenhoek van het laatste verso van een katern, uiteraard slechts binnen de hiervóór aangegeven delen. Deel 3 heeft geheel geen bladwachter.

Kaderaflijning, heel dun, in inkt: 1-1-11/0/1-1/0, variërend in maten: 15<45 (10) 41>33 (96) x 22<149>47 (fol.20). Prikgaatjes meestal bewaard. Tekstspiegel wisselt van 95-105 x 148-155, waar - in twee kolommen - 27 tot 33 regels tekst werd geschreven.

Bruinige inkt, vier handen: a: 1^r-44^v en 98^r-119^v, b: 48^r-70^r, c: 70^v-96^v [=Appollonius Leonis, 1444], d: 122^r-148^v [anoniem, gedateerd 1443]. De schrijvers bedienen zich van verschillende soorten schrift: a: littera hybrida, maar 98^r-99^r ook lussend, cursiva; b: littera hybrida; c: littera cursiva libraria; d: littera hybrida.

De derde hand signeert op folio 96^v, na tekst 2: Explicit hugonis liber |

de archa noe finitus per | manus Appollonij leonis | Anno domini m^o.
cccc^o.xliiij^o. | in profesto sancti bernardi ab|batis Orate pro scrip-
tore propter | deum || [= 21 augustus 1444].

De laatste hand schreef aan het einde van tekst 5 het jaartal 1443,
nadien gevat in een rood kader.

De meeste schrijvers gebruikten niet veel leestekens: alleen c gebruikt
de punt aan het einde van een zin. De geleiding wordt pas goed duidelijk
na het optreden van de rubricator. Rubrieken, initialen (met penwerk),
lombarden, paragraaftekens, ophogingen komen in elk der delen voor.
Rode onderstrepingen geven bronnen, of citaten aan of ook wel andere
opmerkelijke plaatsen.

Rubricering en decoratie zijn verder vrij eenvoudig. Er zijn blijkens
de initialen tenminste drie rubricatoren aan het werk geweest: A: teks-
ten 1 (fol. 1^r) en 3 (98^r); B: tekst 2 (48^r), wellicht Appollonius zelf?;
C: tekst 5 (122^r). Tekst 4 wordt afgedaan met één, simpele lombarde.
B brengt bovendien naast rode ook blauwe lombarden aan en begint elk
boek met een blauwe, iets opengewerkte initiaal met rood penwerk (fol.
62^v, 72^r en 84^r). D heeft op de openingsfolio 122r ook enig blauw aan-
gebracht in één initiaal waarbij ook penwerk; verder is rood de enige
kleur die gebruikt wordt.

Voor letters en rubrieken zijn representanten, meestal in de uiterste
benedenmarges, vaak dan ook (deels) weggesneden. Opmerkelijk is dat
in tekst 1 ook vele rubrieken niet zijn ingevuld (fol. 11v en later).

Correcties werden meestal door de schrijvers zelf aangebracht, soms
door de rubricator benadrukt. Zo is op folio 19 verso iets misgegaan
met de tekstvolgorde. In de marge is b, a en c aangegeven, later op-
gehoogd en van rode lijnen voorzien. Ook doorhalingen komen wel voor.

Bij het begin van (belangrijke onderdelen van) een tekst werd een
klavier aangebracht, thans echter weer verloren (fol. 48, 70 mm van
de bovenrand; fol. 62, 95 mm; fol. 72, 122 mm; fol. 84, 131 mm; fol.
98, 141 mm; fol. 122, 73 mm).

Inhoud

1. (fol. 1^r-44^v; 45^r-47^v blanco)

RICHARDUS DE SANCTO VICTORE [Richard van St.-Victor].

De praeparatione animi ad contemplationem seu Benjamin minor.

Ed.: MIGNE, PL 196, 1 - 64.

(Een nieuwe editie door Jean CHATILLON is in voorbereiding voor de serie Sources Chr tiennes).

[rubriek:] Incipit tractatus magistri | richardi de xii patriarchis ||
Inc.: Benya|myn adollescentu|llus in | mentis || Expl.: hu|mana ra-
 tio ap|plaudit.||

* De tekst van dit handschrift wijkt in caputindeling en rubrieken af van de editie Migne; in grote lijnen echter overeenstemmend.

2. (48^r-96^v; 97^{r+v} blanco)

HUGO DE SANCTO VICTORE [Hugo van St.-Victor].

De archa No  morali.

Ed.: MIGNE PL 176, 617 - 680.

[rubriek:] Incipit libellus magistri hu|gonis de archa noe.| pre-
 facio||. Inc.: Cum | aliquando | sederem | in conuen|tu. Expl.:
 fastigium non timerem.|| [volgt in rood het colofon; zie hiervoor,
 bij schrijver c].

* Goy (zie litteratuur) rekent deze tekst met zekerheid tot de geschriften van deze auteur (p. 219, dit handschrift wordt genoemd onder nr 47). Het explicit wijkt af van de tekst in Migne -- vgl. GOY, p. 212.

3. (98^r-117^r; 117^v blanco)

HIERONYMUS [?].

Epistola ad Demetriadem de servanda virgintate [?].

Ed.: ?

[rubriek:] Incipit epistola beati iero-|nimi presbiteri ad demetri-!
 adem de virginis conuersacione [!]| Inc.: PRima virginis. Expl.:
 quo gloria | eternitatis acquiritur [rood onderstreept:] Amen | Ex-
 plicit epistola beati ie-|ronimi presbiteri ad deme|triadem virgi-
 nem de vita | et conuersacione [!] virginis ||.

* Mogelijkerwijs is de titel van deze tekst bedoeld als die van brief 130 van Hieronymus [Ed. MIGNE PL 22, 1107-1124 of J r me LABOURET, Saint J rome, Lettres, VII, Paris 1961, 166-193]. De tekst komt daar echter niet mee overeen.

4. (118^r-119^v; 120^r-121^v blanco)

HIERONYMUS [?].

Increpatio contra monachum.

Ed.: ?

[rubriek:] Increpacio ieronimi | contra monachum|| Inc.: Fratres karissimi mun|dus in periculo positus. Expl.: gloria | in secula seculorum [rood onderstreept:] Amen||

* Geen editie bekend.

5. (122^r-148^v)

ANONIEM.

Tractatus de spirituali perfectione [Brugmans].

Ed.: ?

[rubriek kapittellijst:] Incipiunt capitula opus|culi subsequ^uentis. Inc.: Diuisio processus. Expl.: licet sit | perfectior. [rubriek van de tekst zelf:] Incipit tractatus | de spirituali perfectione Et | primo diuisio processus | et ostensio quod sit esse per- | fectum. capitulum primum. Inc.: Beatus tho-|mas de a-|quino de-| terminans. Expl.: se non esse perfectum | In quo presens opusculum | finiatur amen Deo gratias | [in rood kader:] 1443 ||

* Geen editie bekend.

Eigendomsmerken

[Folio 0^v: strook aan bovenzijde (met eigendomsmerken?) uitgesneden.

* Aansluitend volgt een inhoudsoverzicht; vaak sluit dat aan bij een eigendomsmerk; wellicht ook hier.]

Acad. 1669: D.e.3, i.vv. ANONYMUS ('de Spirituali perfectione'), CHRYSOSTOMUS (!-'Epistola ad Demetriadem, Latinè'), HUGO, HIERONYMUS; in Appendix ook nog RICHARDUS MAGISTER (Kennelijk als correctie van Chrysostomus).

Band

4R op riem 2, LLL, achter KLK, vaste rug. 220 x 152 x 58. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, bij de kanten afgerond (!). Messing kantbeschermers nog bewaard, behalve bij benedenzijde van het achterplat, bij de rug. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 0-3*// A/1-1/1-1//2. De opzet is de indruk te wekken dat met een drievoudige rol werd gewerkt, althans dat de hoofdlijnen bestaan uit telkens drie parallelle lijnen. Ze zijn echter één voor één aangebracht, waardoor een onderling verschil tussen de 6 en 9 mm voorkomt, alsmede tal van correcties om 'alsnog recht uit te komen'.

Twee sluitingen, type a. Sluithaken en scharnieren verdwenen, evenals de bovenste muiter. Sluitstukjes wel bewaard gebleven.

De kneep van het voorplat is geheel gebroken, bij het achterplat is althans nog een klein deel bevestigd.

Het leer is zeer vlekkelig.

Kettingklampen

Ie

Fragmenten

I,1.2 Perkamant, los dek-/schutblad, conjugaat. 210 x 142 + 140
(in oude vouw genaaid). 2 x 28 rr. op 183 + 125 (bijgesneden;
oorspronkelijke maten ca 183 x 135. Textualis, 14de eeuw.

Brevier (Ordo Officii?)

Proprium sanctorum (?) Onder meer bevattend Agnes (21/1), Purificatio Mariae (2/2), Blasius (3/2), Agatha (5/2), Scholastica (10/2), Valentijn (14/2).

* De tekst bevat aanwijzingen wát te lezen op welke getijden; het lijkt veeleer een aanwijzingenboek dan een echt brevier, ook al komen teksten zelf weer voor.

Zwarte paragraaftekens.

II, 1.2 Als voorin: 215 x 144 + 142.

Octaaf Andreas (7/12), Lucia (13/12), Thomas Apostel (21/12), Thomas Becket (29/12), Silvester (31/12), Paulus heremita (10/1), Felix (14/1), Fabianus en Sebastianus (20/1).

Het schutblad (II,2 derhalve) is slechts aan de rectozijde beschreven met vijf regels tekst, verder blanco: et de alijs martiribus.

sub vna | conclusione. alia omnia plana | sunt. ¶ Hic nichil deficit. sed | statim sequitur De cathedra | petri||

* De volgorde van de teksten doet vermoeden dat fragment II buitenblad was van I; de tekst loopt echter niet door. Was er iets misgegaan (ook gelet op de opmerking 'dat er niets ontbrak?'). Zou dat de verklaring zijn voor verwerking als dek-/schutblad?

Litteratuur

BRUGMANS, 8-9; CMD-NL 1 17, nr 39, pl. 188-191; COLOPHONS BOUVERET 1300;
Rudolf GOY, Die Überlieferung der Werke des Hugos von St. Viktor. Ein

Beitrag zur Kommunikationsgeschichte des Mittelalters. = Monographien zur Geschichte des Mittelalters, 14 = Stuttgart 1976; dit handschrift wordt vermeld op p. 219, onder nummer 47.

Evaluatie

Zoals uit bijgaand schema blijkt is het handschrift opgebouwd uit vier delen, die echter gedeeltelijk onderlinge samenhang vertonen. In deel 2 komt de hand van Appollonius Leonis voor, gedateerd in 1444, deel 4 is anoniem, maar gedateerd in 1443.

Deel	kat	fol.	sign	recl	pap	hand	tekst
1	1 ¹²	0- 11	a	+	a	a (1-44 ^v)	1. (1-44 ^v ; 45-47 blanco)
	2	12- 23	b	+	a	a	
	3	24- 35	c	+	a	a	
	4	36- 47	d	-	a	a	
2	5	48- 59	a	+	b	b (47-70 ^r)	2. (48-96 ^v ; 97 blanco)
	6	60- 71	b	+	c	b/c (70 ^v -96 ^v : Appollonius Leonis, 1444)	
	7	72- 83	c	+	c	c	
	8 ¹⁴	84- 97	d	-	c	c	
3	9 ¹²	98-109	1-6	-	cd	a (98-117 ^r ; 118-119 ^v)	3. (98-117 ^r ; 117 ^v blanco)
	10	110-121	1-6	-	d	a	4. (118-119 ^v ; 120-121 blanco)
4	11	122-133	a	+	d	d (122-148 ^v : anoniem 1443)	5. (122-148; 149-151 blanco)
	12	134-145	b	+	c	d	
	13 ⁶	146-151	c	-	c	d	

ALBERTUS MAGNUS.
Summa Theologiae.
Midden 15de eeuw.

Boekblok

i + 188 + i bladen. 1-14¹² (1-176 - NB, zie hierna over foliëring!), 15¹⁰ (186), 16⁸⁻² (laatste twee bladen uitgescheurd; 192); 17⁶⁻² (laatste twee bladen uitgescheurd; 196). Moderne potloodfoliëring in rechter bovenhoek van rectozijden (Brugmans?), met fout: het cijfer 10 werd onduidelijk geschreven (de 0 lijkt een 8), waarna werd doorgeteld vanaf 19. (vgl. opmerking bij editie).

Blanco perkamenten hartstrookjes.

Moderne papieren dek-/schutbladen, conjugaat maar niet toereikend voor een volledige bedekking van de platten.

Papier; ca 399 x 288 (bijgesneden, folio). Vier papiermerken. a (50x): Letter Y [lijkt enigszins op, maar is geenszins identiek aan Briquet 9177, Antwerpen 1451 - 1453], b (8x): Letter Y [type niet bij Briquet], c (21x): Letter Y [lijkt op a, maar smallere staart, niet bij Briquet], d (15x): Weegschaal [vertoont gelijkenis met Piccard groep IV, type 187-222, geproduceerd in Troyes]. Zie inzake het gebruikte papier ook nummer g, Handschrift 13^{1,2}.

Het boekblok vertoont vanuit de kopsnede, voorin ook bij de staart zeer ernstige vochtschade, met name bij de rug; voorin trad zelfs enige rot op.

Blad 1 is geheel losgescheurd van het boekblok, waardoor 20 [sic!], hiermee conjugaat, thans vrijwel los ligt.

De eerste initiaal (vergelijk nr g, deel 2 m.n.) is uitgesneden, waardoor tekstverlies (zie onder Inhoud).

Vanuit het oude achterplat zijn enige wormgaatjes ontstaan (vanaf fol. 183 tot eind).

Katernsignaturen staan in de rechterbenedenhoek van de recto's, anders dan normaal hier eerst het cijfer, dan de letter (a-r); meer dan eens verdwenen door wegsnijden.

Reclamen, eveneens gedeeltelijk weggesneden, zijn aan het einde van een katern, in de benedenmarge geschreven, langs de rechteraflijning, verticaal, dalend.

Kaderaflijning met bruinige inkt, van rand tot rand lopend. Het tekstgedeelte: 1-1-11/0/1-1/0 (fol. 1-192^V). In maten: 38<80(24)81>65 (185) x 45<272>82, gebruikt voor 62-67 regels tekst. Het gedeelte met de Tabula (fol. 193^X-196^V): 11-11-11/0/1-1/0, in maten: 26<22<73(23)74>15>53 (170) x 48<270>80.

De prikken, in feite sneetjes, zijn in een aantal bladen tegelijk aangebracht, maar vóór het vouwen c.q. samenstellen der katernen: ze sluiten zelden aan bij eerdere of latere bladen. Op blad 20 zijn twee prikken ten behoeve van de verticale lijnen.

Eén hand, schrijvend in een littera cursiva. Vijftiende eeuw. De tekst is zeer sterk afgekort.

De structurering van de tekst is vooral door de rubricator aangebracht: het ophogen van de hoofdletters bij het begin van een nieuwe zin werkt zeer verhelderend. Punten ontbreken.

De schrijver heeft bij het begin van een volgende quaestio in margine een gotisch volgnummer geschreven. Deze cijfers corresponderen met die in de tabula.

De rubricator voegde naast ophogingen ook rode en blauwe paragraaftekens toe, alsmede lombarden en initialen met penwerk, bij belangrijke gedeelten vaak een littera duplex, voorzien van penwerk, ten dele ingevuld met oker, rood, blauw en blauwgroen. Soms is het penwerk deels in de vorm van het profiel van een mannenkop (b.v. fol. 42^V en 137^X in het 'oog', 113^V en 178^V in het penwerk. De omtrek van de letters lijkt met loodstift voorgetekend, nog zichtbaar bij b.v. 155^V en 169^V.

Als kopregel werd in rood en blauw het tractaatnummer aangegeven (T en Romeins cijfer) - niet zonder vergissingen echter: op 43^X staat een rode II in plaats van een blauwe, 116^X: een X waar XI de bedoeling was.

Buitengewoon sierlijk penwerk werd aangebracht op fol. 1^X, waar echter de initiaal zelf uitgesneden is.

Representanten lijken vrijwel geheel te ontbreken; slechts op fol. 32^X bleek

een exemplaar zichtbaar.

Correcties zijn in de marge of interlineair toegevoegd. Wanneer de lezer stukken dient over te slaan wordt dat onder meer aangegeven met een 'L' voor de betreffende passage. Een vrij forse ingreep is op folio 78^v, in de rechterkolom, regel 3 waar een rode streep in corpore werd aangebracht en in de marge (eveneens in rood): vacat ab hinc | usque ad aliud signum scilicet .+. ||. Op fol. 79^r, rechterkolom, regel 10 van beneden staat een duidelijk onvoltooide regel en ook hier weer een rode streep en .+. Dezelfde tekst volgt iets later, te weten op 80^r, linkerkolom, r. 19 van beneden, Inc.: in eo, tot 80^v, rechterkolom, r. 21: Expl.: filius et. Werd hier bij het afschrijven een blad te snel omgeslagen?

In de marge werd zeer vaak een nota-teken geplaatst, een enkele maal in rood (2^r). Helemaal in het begin (1^{r+v}) staat in rood ook contra in de marge.

Inhoud

ALBERTUS MAGNUS.

Summa Theologiae.

Ed.: Dionysius SIEDLER, W. KUBEL, H.G. VOGELS (Eds), Summa Theologia sive de mirabili scientia Dei. Libri I, Pars I: Quaestiones 1-50A. = Alberti Magni Opera Omnia, XXXIV, 1 = Aschendorff 1978.

* Tot dusver is slechts een deel van de hier geboden tekst uitgegeven: Tractatus 1-12 (fol. 1-178^v). Het vervolg, Tractatus 13 (178^v-192^v) moet vooreerst vergeleken worden met de oude editie: B. Alberti Magni Opera omnia, Ed. Auguste BORGNET, Parisiis, 1890-99, vol. 32.

** Deze codex wordt voor de moderne editie (de zgn. 'Bonner editie') gebruikt, onder sigle G. Een beschrijving (op basis van Brugmans, met alle feilen van dien) staat afgedrukt in de Prolegomena, p. XVIII, onder nr 5, waar ook de plaats binnen de teksttraditie wordt aangegeven en de functie voor de tekstuitgave (tekst groep α^2 , pp. XXI-XXV). De opmerking op p. XXIV 'Codex G est incompletus; deficiunt enim folia 11-18^v' wekt een verkeerde indruk: de fout in de foliëring is de editores kennelijk ontgaan: de tekst loopt door: fol 9^v/10^r Ed. p.36, r. 75/76; fol. 10(18)^v/19^r Ed. p. 40, r. 70.

** Het vervolg van deze Summa, vermoedelijk in nòg twee van zulke codices, is voor zover bekend nooit in de Academie geweest; wèl zijn er twee delen van Albertus' commentaar op de Sententiae geweest die qua uitvoering vergelijkbaar zijn, nr 8.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.a.13, i.v. ALBERTUS.

Band

5R op touw (?) 2, vernieuwde rug, maar oude, doorgestoken kapitaaltjes zichtbaar behouden onder nieuwe bekleding. 408 x 301 55.

Halfleren band om karton, kennelijk met behoud van oude bindwerk.

In knepen stukken blank perkament zichtbaar, waarschijnlijk de restanten van oortjes of dek-/schutbladen.

Als dek-/schutbladen werden bladen papier gebruikt met het watermerk 'L BEAURE / LIMOSIN / FIN' en druiven van het jaartal 1742. Het eerste deel lijkt op E. HEAWOOD, Watermarks, mainly of the 17th and 18th centuries. Hilversum, 1950, nr 3259 (pl. 416), p. 136: "Paris, 1754, C.M. de la Condamine. ½ sheet"; druiven en jaartal vertonen gelijkenis met 3260.

Kettingklampen

Blijkens een moet in het boekblok, op fol. 196^v, is een kettingklamp van het type IIa waarschijnlijk.

Litteratuur

BRUGMANS, 9; D.SIEDLER, W.KÜBEL, H.G.VOGELS, Eds. Summa Theologiae (zie onder Inhoud), XVII, XXI-XXV.

Evaluatie

Zie voor een gecombineerde evaluatie van 7 en 8 onder 8.

ALBERTUS MAGNUS.

Commentarii in librorum I, IV Sententiarum. Twee delen.

Midden 15de eeuw.

Boekblok

Deel 1:

i + 184 + i bladen. 0⁴⁻⁴ (uitgesneden); 1¹²⁺¹⁻¹ (blad vóór 1 uitgesneden; 12), 2-14¹² (168), 15¹⁰⁻¹ (laatste blad uitgescheurd; 177); 16¹⁴⁻⁷ (blad 1 en 8-14 uitgescheurd; 184).

Moderne potloodfoliëring, rechtsboven op recto's.

Blanco perkamenten hartstrookjes.

Moderne papieren dek-/schutbladen, conjugaat.

Papier; ca 395 x 286 (bijgesneden, folio). Vier papiermerken, meestal de letter Y. a (14x): Letter Y [niet bij Briquet] (katernen 1-5, 12), b (40x): Letter Y [niet bij Briquet] (katernen 1-14), c (31x): Letter Y [niet bij Briquet] (katernen 5-15), d (1x): Weegschaal [vergelijkbaar maar niet gelijk aan een specifiek exemplaar afgebeeld in Piccard groep IV, type 187-122] (katern 16). - Zie verder evaluatie, mede in verband met een vergelijking met het gebruikte papier in nr 7.

Het boekblok vertoont vanuit de kopsnede en de benedenhoek vochtschade, achterin vanuit de sneden; met name vóór in bij de kop trad papierrot op.

De bevestiging van de benedenscharnier (spijkers o.i.d., dóór het plat heen stekend) heeft gaten gemaakt in het boekblok: vanaf fol. 175 zijn sneetjes en gaten.

Katernsignaturen nèt als nr 7, Hs. 12, in rechterbenedenhoek, éérst een cijfer, dan een letter, meestal weggesneden, maar op basis van wat over is reconstrueerbaar als a-p; de laatste katern, met Tabula, is onzeker. Reclamen aan de voet van de laatste verso van een katern, meestal verticaal (en bijgevolg deels weggesneden), maar in de katernen 2-4 horizontaal.

Kaderaflijning met bruinige inkt, van rand tot rand doorlopend. Het tekstgedeelte (fol. 1-177^V): 1-1-11/0/1-1/0, in maten: 39<78(23)82>62 (183) x 47<266>81, gebruikt voor 62-66 regels. Het gedeelte voor de Tabula, fol. 178-184^V): 11-11-11/0/1-1/0, 37<17<72(23)72>16>50 (167) x 44<265>85.

Prikken, vaak sneetjes, sluiten aan bij de aflijning, maar binnen de katernen is niet altijd te bepalen of en zo ja welke bladen tegelijk zijn geprikt.

Eén hand, littera cursiva, iets onzuiver: C/H), vroege vijftiende eeuw. Zeer veel afkortingen.

Structurering als 7: voornamelijk door rubricator aangebracht, bovendien bieden de marginale cijfers houvast.

De rubricator bracht ophogingen, lombarden en initialen aan, bij het begin van een nieuwe distinctio een littera duplex met penwerk, afwisselend licht- en donkerblauw, lila en rood, soms opgevuld met blauw, paars of oker. Op folio 1^r wordt een groot deel van de linkerkolom gevuld (24r.) door een grote initiaal met penwerk, thans door vocht zeer aangetast. Per opening werd - alternerend in rood en blauw - de distinctio als sprekende kopregel genoteerd.

Ook komt een blauwe rubriek voor: folio 126^r.

Representanten voor lombarden en initialen ontbreken vrijwel steeds - zijn althans niet traceerbaar -, voor de rubrieken staan ze in de marge.

Correcties zijn meestal van de hand van de scriba. Herhaaldelijk zijn er doorhalingen, soms zelfs enige regels (33^r: 2 regels, 24^r: 4 regels). Marginaal of interlineair zijn de toevoegingen aangebracht, waar nodig met een verwijsteken.

In de marge zijn - schaars - ook latere aanvullingen; wèl zijn her en der tekstcorrecties, niet altijd eenduidig in de hand van de scriba.

Ook komen op verschillende plaatsen nota-tekens voor.

Opmerkelijk is dat een enkele maal de marginalia weer geradeerd zijn, zo b.v. op folio 24^r.

Deel 2:

i + 258 + i bladen. 0⁴⁻⁴ (uitgesneden); 1¹⁰ (1-10), 2-21¹² (250), 22¹⁰⁻² (laatste twee bladen uitgescheurd; 258).

Moderne potloodfoliëring in rechterbovenhoek van rectozijden (Brugmans?), nogmaals, dichterbij het tekstblok en bovendien aan recto- en verso-zijden genummerd, wellicht een Duitse hand (mogelijkerwijs in verband met de editie; vergelijk Inhoud).

Het buitenblad van katern 1 is van perkament - vermoedelijk om redenen van de initiaal met veel bladgoud.

Blanco perkamenten hartstrookjes.

Moderne papieren dek-/schutbladen, conjugaat maar niet voldoende om het gehele plat te bedekken, bovendien tegenwoordig gescheurd.

Papier; ca 395 x 286 (bijgesneden, folio). Acht papiermerken, voor het overgrote deel letter Y. a (4x): Weegschaal [lijkt op Piccard groep IV, type 187-222, niet identificeerbaar] (katernen 1, 21), b (6x): Weegschaal [lijkt op a, rechter schaal vrij smal uitgevallen] (katernen 1, 21), c (43x): Letter Y [niet in Briquet] (katernen 2-12, 14-15, 19-20), d (25/26x; éénmaal niet zeker: fol. 225): [niet Briquet] (katernen 2-4, 9-12, 19-20), e (11x): [niet Briquet] (katernen 5-9), f (19x): [niet Briquet] (katernen 13-18, g (11x): [niet Briquet] (katernen 15-18), h (3x): Hoorn [Piccard groep X, type 38-41 vertoont gelijkenis maar komt niet overeen met dit papiermerk; betreffend papier aangetroffen in Gent 1465 (38-39) en Mechelen 1471 (40-41)] (katern 22). -- Zie verder evaluatie, mede voor vergelijkingen met papier van deel 1 en nr 7.

Het boekblok is vanuit kop- en staartsnede door vocht aangetast, waardoor rot is ontstaan. Bij de staart is ook enig vocht vanuit de rug binnengedrongen.

Vanaf de oude platten zijn wormgaatjes in het boekblok: tot aan folio 6 en vanaf 250.

Katernsignaturen zijn zeer vaak weggesneden, maar zover nog zichtbaar van een ander type dan gebruikt werd in deel 1. In de rechterbovenhoek van elk buitenblad van een katern werd een Arabisch cijfer geschreven (4-5, 9, 14-16 en 18-19 bewaard), waarna geheel rechtsbeneden, per blad - tot aan het midden van de katern - een volgnummer werd genoteerd (o.m. behouden in katern 11, bladen 3 en 6, t.w. fol. 121^r en 124^r).

Reclamen ontbreken geheel.

Kaderaflijning met 'bruinkool', van rand tot rand doorlopend, als in deel 1. De maten komen in grote lijn overeen: 46<81(23)80>54 (184) x 45<267>79 gebruikt voor 74-82 regels tekst, méér dus dan in deel 1 op een vergelijkbaar vlak werd geschreven. Het deel waarin de Tabula is per zijde gelijnd: 11-11-11/0/1-1/0, variërend in maten maar veelal 35<16<73(23)72>12>55 (168) x 45<270>76.

Meestal werden de prikken - ook hier veelal sneetjes - aangehouden.

Verschillende handen, elkaar afwisselend, schrijvend in littera cursiva en hybrida, echter niet altijd overeenkomend met het overgaan van de ene katern naar een volgende of zelfs van het ene blad naar een volgend.

Hybrida: 1^r-22^v (katern 1-2), Cursiva: 23^r-35^v (katern 3 en eerste blad van katern 4), Hybrida: 36^r-41^v (katern 4, blad 2-7), Cursiva: 42^r-43^v (katern 4, blad 8 en 9), Hybrida: 44^r-45^v (katern 4, blad 10 en 11), Cursiva: 46^r-47^r (katern 4, laatste blad, en eerste blad katern 5), Hybrida: aan voet van 47^r weer overgenomen enzovoort.

Structurering van de tekst lijkt op deel 1: rode en blauwe paragraaftekens, marginale cijfers, lombarden en een sprekende kopregel waarin de distinctiones worden aangeduid.

De rubricator verzorgde verder initialen van het type littera duplex, met paars - vaak met oker gevuld - penwerk, anders dan in deel 1, anders ook weer dan nr 7.

Een enkele maal slaat de rubricator iets over, zo b.v. de blauwe letter S op fol. 84^r, waar hij verder wel alles invulde. Dat op folio 258^r, het laatste blad van de Tabula, geen rood is ingevuld terwijl dat verder wel geschiedde, kan eventueel liggen aan een storing in de produktie: dit deel van de tekst is ook geschreven in een andere hand dan de rest van de katern.

Folio 1^r is zeer rijk versierd (zie afbeelding), mogelijkterwijs (ten dele) door een andere rubricator, iets gelijkend op de - overigens grotendeels uitgesneden - initiaal met sierranden in nr 7, niet echter op de veel simpeler versiering in deel 1.

Representanten voor lombarden b.v. op fol 84^r (vergelijk hiervóór) nog zichtbaar bewaard; voor de kopregels langs de uiterste rand - maar zeer vaak behouden.

Correcties als gebruikelijk, veelal van de hand van de betreffende scriba.

Inhoud

Deel 1:

ALBERTUS MAGNUS.

Commentarii in librum I Sententiarum.

(fol. 1-177^v: tekst, 178-184^v: Tabula).

Ed.: B. Alberti Magni Opera omnia, ed. Auguste BORGNET, Parisiis 1890-99, voll. 25-26. Een nieuwe editie waarvoor ook deze codex gebruikt zal worden is in voorbereiding voor de zgn. 'Bonner' reeks (vergelijk nr. 7, waarvan de uitgave al verscheen). Het werk zal daar verschijnen als volumen XXIX.

Deel 2:

ALBERTUS MAGNUS.

Commentarii in librum IV Sententiarum.

(fol. 1-249^v: tekst, 250-258^r: Tabula; 258^v blanco).

Ed.: Als deel 1, BORGNET, voll. 29-30, in Bonner editie XXXII-XXXIII.

** Er zijn geen aanwijzingen dat de libri II en III in Groningen berustten.

Zie over de caputindeling in dit handschrift: Augustin HIEDL, 'Die ursprüngliche Einteilung des Sentenzenkommentars Alberts des Grossen.' In: Studia Albertina. Festschrift für Bernhard Geyer zum 70. Geburtstage.

Hrsg. Heinrich OSTLANDER = Beiträge zur Geschichte der Philosophie und Theologie des MA, Suppl. Band 4 = Münster 1952, 189-201, m.n. 190, 192, 194.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.a.14-15, i.v. ALBERTUS.

Band

Deel 1:

5R op touw 2, vernieuwde halfleren, kartonnen band. 403 x 301 x 52. In knepen nog restanten van ouder bindwerk. Waarschijnlijk vormde de eerste, blijkens katerntelling niet 'tellende' katern schutbladen, thans uitgescheurd.

Dek-/schutbladen als in 7, van L BEAURE, 1742.

Deel 2:

5R op touw 2, vernieuwde halfleren band, als deel 1, 404 x 302 x 70. Restanten van oude rood-wit-blauw omwikkelde kapitaaltjes bewaard gebleven.

In de knepen zijn nog perkamenten oortjes behouden; net als bij deel 1 zal ook hier katern '0' wel de schutbladen bevat hebben.

Dek-/schutbladen als in deel 1.

Kettingklampen

Deel 1:

IIa; bovenaan achter, heel vaag nog afdruk van nagels voor de kettingklamp zichtbaar.

Litteratuur

BRUGMANS, 9; HIEDL, zie onder Inhoud.

Evaluatie

Ofschoon er allerlei verschillen aan te wijzen zijn tussen de drie delen van de werken van Albertus die in de vroege Academiebibliotheek terechtgekomen zijn, toch zijn er ook ontegenzeggelijk overeenkomsten.

De handschriften stammen uit één productiecentrum. Formaat en uitvoering wijzen hierop, de codices zijn geschreven in verwante, deels identieke handen, op homogeen papier. Enkele papiermerken komen in meer dan één werk voor: zo lijkt 7, a op 8, deel 1, b, dat sterke overeenkomsten vertoont met deel 2, c en iets verder af h. 7, b vertoont gelijkennis met 8,1:a en 2:e. 7, c lijkt op 8,2:d en 7,d komt enigszins overeen met 8,1:d en 2:a.

Tussen de beide delen van 8 komen onderling duidelijker overeenkomsten voor, ten dele waarschijnlijk inderdaad uit een zelfde molen afkomstig. 1:a lijkt gelijk aan 2:e; 1:b vertoont sterke gelijkennis met 2:h. 1:c lijkt weer dezelfde vorm te hebben als 2:g. Ook 1:d lijkt op 2:a.

Gelet op de papiersoorten meer in het algemeen, kan geconstateerd worden dat het overgrote deel van de papiermerken de Letter Y vertoont, gevolgd - op ruime afstand - door de weegschaal en een enkele hoorn.

Het penwerk van met name 7 en 8,2 wijst in de richting van Noord Holland; in deel 8,1 is het oostelijker van herkomst, wellicht Rijnlands. De vraag rijst daarmee of we hier te doen kunnen hebben met handschriften uit een Rijnlands produktiecentrum (wellicht Keulen, waar aan de Universiteit Albertus veel gelezen werd?) die nadien althans gedeeltelijk in Holland zijn voorzien van penwerk. De twee fraai versierde beginfolia zijn door andere figuren uitgevoerd.

Of deze handschriften al in middeleeuwse of vroegmoderne tijden in Groningen hebben berust, en zo ja waar en sinds wanneer en bovendien van waar afkomstig zal niet meer kunnen worden achterhaald. De kettingklampen IIa wijzen op Academiebezit in de vroege zeventiende eeuw.

HENRICUS DE BELLE. RAYMUNDUS DE PEÑAFORTE.

Liber de 7 sacramentis, Summa de casibus matrimonialibus, Summa de casibus; Summa. Convoluut.

15de eeuw. (eerste helft).

Boekblok

ii + 169 + ii bladen. 1-2¹² (24), 3¹²⁺¹ (blad na 12; 37), 4-9¹² (109); 10-14¹² (163 plus zes ongefolieerde bladen).

Moderne potloodfoliëring rechtsboven op de recto's, 1-163; laatste bladen niet geteld.

Blanco perkamenten hartstrookjes, soms uit delen samengesteld (b.v. in katern 13), óók bij de papieren schutbladen, telkens een bifolium, conjugaat.

Blanco perkamenten dekbladen.

Papier; ca 213 x 145 (bijgesneden, kwarto). In het boekblok vijf papiermerken, door de positie in de vouw en de zeer slechte kwaliteit van het boek moeilijk exact vast te stellen. a (16x): Twee sleutels in ring (met baard met drie tanden) [~Piccard groep V, nrs 1-14, niet nader te determineren, afkomstig uit Piemonte/Savoye, 1416 - 1430 als jaartallen van gebruik] (katernen 1-2, 6-9), b (3x): Twee sleutels [~Piccard, groep III, nrs 311-394, afkomstig uit Piemonte, gebruikt 1416-1449] (katern 3), c (3x): Kruisboog [~Piccard, 'Findbuch IX 'Werkzeug und Waffen', XI, 2139: Fribourg (Suisse) 1418] (katernen 3-4, 9), d (5x): Twee sleutels [Piccard III, 433: Aschaffenburg, Dortmund, Frankfurt a./M., Friedberg (Hess.), Stuttgart, Tübingen 1417-1419] (katernen 4-5), e (16x): Weegschaal [~Piccard, groep IV, niet nader te determineren, afkomstig uit Troyes] (katernen 10-14).

Voor de schutbladen werd een vel papier met Ossekop met ster op steel gebruikt, gelijkend op groep IX, niet nader te traceren.

Het boekblok is vanuit de kop- en staartsnede zeer aangetast door vocht. Van boven variërend van een derde tot de helft is doorgelopen en door binnengedrongen vuil en stof deels zelfs onleesbaar geworden; vanuit de staart is een vijfde tot een kwart bedorven, hier echter met minder gevolgen voor de tekst. Met name bij de platten is door de ernstige desinte-

gratie en papierverlies een deel van de tekst weggevallen. In folio 134 ging een stuk verloren doordat het blad deels aan het voorafgaande zat vastgeplakt waardoor een gedeelte nu is uitgescheurd (en aan 133^v zit gekleefd). De bovenste vijf centimeter van de voorschutbladen zijn zelfs geheel verdwenen, mogelijk met een oud eigendomsmerk.

Er zijn geen katernsignaturen, wèl reclamen, zowel in deel 1 als in deel 2. In beide gevallen zijn ze horizontaal geschreven, in deel 1 iets lichter van kleur dan de rest van de tekst (maar dat kan ook aan de vochtschade liggen) en omgeven door een tekeningetje, waardoor het lijkt of ze op een banderol staan.

Er is een kaderaflijning, in deel 1 met 'bruinkool', in deel 2 met loodstift, in beide gevallen meestal 1-1/0/1-1/0. Voor de Tabula in deel 1 werd het blad geprepareerd voor twee kolommen: 1-1-11/0/1-1/0.

De maten in beide delen verschillen substantieel: deel 1 (tekst): 25<95>29 x 32<150>35, (Tabula) 15<50(14)50>20 (114) x 34<155>39. Deel 2: 21<100>24 x 20<168>28.

In deel 1 wordt deze ruimte wisselend gebruikt voor 31-37 regels, in deel 2 komen variaties voor tussen de 40 en 44 regels.

Twee sterk verwante handen, of wellicht slechts één, schrijvend in een littera cursiva libraria, in deel 2 zijn de becommentarieerde passus in een textualis geschreven, bovendien met rood onderstreept. Vijftiende eeuw.

In beide onderdelen wordt de geleiding van de tekst in hoofdzaak door de scriba aangebracht: punten en hoofdletters bij het begin van een nieuwe zin (al heeft de rubricator deze meer nadruk gegeven).

De rubricator (vermoedelijk slechts één die beide delen bewerkte) bracht ophogingen, paragraaftekens, lombarden, initialen en onderstrepingen aan.

De initialen zijn zeer simpel, met weinig penwerk, in de 'ogen'.

Een enkele maal zijn er ook regelvullers (112^v, 114^{r+v}), op fol. 163^x werd 'Amen' in rood geschreven.

Er zijn geen representanten.

Correcties zijn vrij zeldzaam; op fol. 80^x werd doorgehaald, superieur begonnen met de correctie maar vervolgens toch uitgeweken naar de marge (met verwijsteken). Meestal wordt de gewone procedure aangehouden: slechts één van de genoemde: marginaal òf interlineair.

Latere glossen komen in beide delen voor, een enkele maal met deiktisch handje (17^r), ook wel omkaderd (122^r, 149^r).

Bij het begin van deel 2, fol. 110^r, werd aan het voorafgaande blanco blad 109 een blank leren klavier bevestigd, 77 mm vanaf de kopsnede.

Tussen folio 85^v en 86^r werd een blank leren strook aangetroffen, ca 225 x 7 mm, tegenwoordig los maar vermoedelijk - blijkens lijmsporen aan uiteinde - eenmaal aan het boek bevestigd, waarna het riempje kon dienen als bladwijzer.

Inhoud

1. (1^r-110^v: tekst, 101^r-106^v: Tabula; 107^r-109^v blanco).

HENRICUS DE BELLE.

Liber de septem sacramentis.

-Eerste gedeelte, fol. 1r-29r:

Inc.: Speciali amico suo Johanni plebano ecclesie in Louenich. Heinricus de belle clericus pastor | eiusdem ecclesie. Salutem in eo a quo omnis sapientia | derivatur. Expl.: veniam de obmissis etcetera ||

-Tweede gedeelte, fol. 29^v-37^v ('Summa de casibus matrimonialibus'):

Titel: Incipit summa de casibus matrimonialibus. | Inc.: Quoniam matrimonium sponsalia precedere consueverunt Expl.: quod eciam quemlibet separaret etcetera. ||

-Derde gedeelte, fol. 38^r-100^v ('Summa de casibus'):

Titel: Incipit Summa de casibus. | Inc.: Quoniam inter omnia ecclesiastica Symoniac heresis | optinet primum locum. Expl.: si quis empcionis exuat. ||

-Vierde gedeelte, fol. 101^r-106^v (Tabula).

Ed.: ?

2. (110^r-163^r; [164]-[169] blanco)

RAYMUNDUS DE PEÑAFORTE.

Summa

[Titel, in rood:] Incipit Summa Raymundi | Inc.: Sapiens scribit sapientie. capitulo septimo. Aduenerunt mi|chi omnia bona pariter cum illa. Expl.: In secula seculorum. Amen [in rood: AMEN] | [groter geschreven, rood onderstreept:] Explicit summa Raymundi ||

Ed.: ?

Eigendomsmerken

-- (mogelijkerwijs op de schutbladen aanwezig geweest).
Acad. 1669: D.e.8, i.vv. RAYMUNDUS en VELLE [Sic!], de.

Band

3R op riem 2, KLK, vaste, vernieuwde rug. 217 x 146 x 57. Oude kapitaal-
tjes verdwenen.

Bruin leer om eiken borden, bij kop- en staartzijde afgerond, bij snede
geheel niet!

Messing kantbeschermers vrijwel compleet behouden: alleen op de boven-
hoek van het voorplat verloren gegaan - ten dele onder de nieuwe rug-
bekleding verborgen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 0-2 (10;11)//E*/1-1/1-1//1. De verticalen lopen
niet geheel door tot op de rand. Op het voorplat is het aanbrengen van
het Andreaskruis met problemen gepaard gegaan: de diagonaal van linksbo-
ven naar rechtsbeneden is viermaal aangezet. Het etiket (uit de negen-
tiende eeuw) belemmert verdere observaties.

Twee sluitingen, type a. Sluithaken en scharnieren zijn verdwenen. Sluit-
plaatjes en mitters, beide van messing, bleven behouden.

De rug is zeer fors vernieuwd: het leer loopt door op de platten, met
name voor; over deze vernieuwing werd het oude lijnpatroon opnieuw aan-
gebracht.

Kettingklampen

IIa

Litteratuur

BRUGMANS, 9-10.

Evaluatie

De codex is samengesteld uit twee delen, wellicht door schrijfhand maar
zeker door gebruikt papier van elkaar duidelijk te onderscheiden.

Al vroeg lijkt het geheel bij elkaar gebonden te zijn - het optreden van
ogenschijnlijk één rubricator wijst in die richting.

JOHANNES WALLENSIS; PETRUS ALPHONSI; HENDRIK VAN GORKUM; [Pseudo-] ARISTOTELES; ANONYMUS.

Collationes ad omne genus hominum; Disciplina Clericalis; De praedestinatione Divina; Secreta Secretorum; de morte Aristotelis.

1459-1463 (Johannes de Nussya, Johannes Nussye/Nussie, in opido [!] Groningensi).

Boekblok:

ii + 282 + ii bladen. 1-11⁸ (88), 12⁶⁺¹ (blad na 1; 95), 13-26⁸ (217); 27¹⁰⁻¹ (laatste blad uitgescheurd; 226); 28-31⁸ (258), 32⁶ (264), 33¹⁶ (280), 34¹² (292). Contemporaine foliëring met pen ·1·-·ccvij· waarna moderne potloodfoliëring: 208-292. NB: bij de telling is een fout opgetreden: na folio cxxix (= 129) volgt cxi (= 140). Perkamenten hartstroomjes meestal beschreven (zie Fragmenten). Perkamenten dekschutbladen, conjugaat; achterdekblad los.

Papier; ca 215 x 149 (bijgesneden, kwarto). Vijf papiermerken: a (55x): Letter P, met bloem en streep door schacht [lijkt op Piccard XIII, 375: Kessel, Lobith 1461, 1462] (katernen 1-27); b (6x): Letter P, met streep door schacht [niet bij Piccard, verwant groep IV] (katernen 28-31); c (4x): Letter P [niet bij Piccard, verwant met groep III] (katernen 28, 30 en 32); d (2x): Ossekop met ster op steel [lijkt op Piccard IX, 207: Brussel, Heinsberg, Kleef, Lobith, Zutphen en elders 1450-1455] (katern 33); e (2x): Letter P met enkele zeer duidelijke naaipunten, verwant met c [niet in Piccard] (katernen 33 en 34).

Het boekblok is vanuit de kopsnede zeer door waterschade aangetast; vuil en vocht zijn binnengedrongen, her en der trad rot op, de inkt is gaan 'wolken' in het papier. Het laatste blad is losgescheurd van het boekblok. Bij de platten zijn enige wormgaatjes: tot aan folio 16 en vanaf 288; ook vanuit de rug: fol. 116-119.

Katernsignaturen, bestaande uit letter en volgnummer (\$1-4), met loodstift aan voet van rectozijden van de bladen, slechts in katern 1-27 aanwezig, wellicht door wegsnijden; naarmate het boek vordert steeds moeilijker te lezen - wellicht in latere onderdelen geheel afwezig? Reclamen staan op de laatste verso zijden van elk katern, aan de voet van het blad en bijgevolg vaak (deels) afgesneden. Vrijwel steeds zijn ze in de hand van de scriba, zo niet echter 209^v (na enige blanco bladen) en 217^v (midden in tabula op tekst 1); het

laatste blad van katern 27 is uitgescheurd; daar ontbreekt uiteraard elk spoor van een bladwachter. Ook in de katernen 31 en 33 zijn ze niet zichtbaar - vermoedelijk geheel weggesneden.

Er is in heel het boek een kaderaflijning in (vrij dunne) inkt: 1-1/0/1-1/0. Een enkele maal werd een lijn dubbel getrokken (b.v. fol. 26^r, aan rechterzijde of 209^v, links), zonder vooropgezet doel. In maten meestal 22 < 85-90 > 35-40 x 25 < 140 > 45; laatste deel: 18 < 95 > 28 x 15 < 150-160 > 35-45.

De schrijver laat zich overigens vrij weinig gelegen liggen aan deze kaders: aan alle zijden overschrijdt hij ze.

Ook de aantallen regels tekst variëren zeer: tekst 1: 31-38 rr.; 2: 33-36 rr.; 3: 32-36 rr.; 4: 36-37 rr.; 5: 36-38 rr.

Afwijkend is fol. 215^r waar - na voltooiën van de tekst zelf - een alfabetisch overzicht van tekst 1 wordt gegeven. Hiervoor werd een extra lijn getrokken t.b.v. de uitstaande kapitalen. Bij de overgang werden enkele extra horizontalen aangebracht.

Eén hand, schrijvend in een littera gothica hybrida (C/H), in bruine tot zwarte inkt. Op drie plaatsen gedateerd en gesigneerd, éénmaal gelokaliseerd. Over de wording van de codex zie evaluatie.

1. (207^v) Explicit hic liber collacionum ... scriptus et finitus per me iohannem de nussya in opi-|do groningensi Anno domini 1461° crastinò visi-|tacionis virginis gloriose De<o> gratias ||. [= 3 juli 1461].
2. (256^v) Explicit hic libellus ... Scriptus et fi|nitus Anno domini millesimo quadringentesimo sexagesimo 3° | in profesto cathedre sancti petri apostolorum principis | per manus iohannis nussye ||. [= 21 februari 1463].
3. (270^r) Explicit Tractatus iste ... (270^v) ... Scriptus per me Johannem Nussie et finitus An|no domini 1459 in [doorgehaald: pro] sabbato ante purificationis beate | marie virginis [daarop volgende 6½ regel door rubricator onleesbaar gemaakt] || [= zaterdag vóór Maria Lichtmis, 28 januari 1459].

* Deze Johannes de Nussya schreef nog meer codices die ook thans nog te Groningen berusten: nrs 11, 13 en 14.

Correcties - waar nodig - zijn van de hand van de schrijver die zich daartoe van de normale middelen bediende: doorhalingen, interlineaire of marginale aanvullingen (soms met verwijstekentjes).

De geleiding van de tekst geschiedt met punten, hoofdletters (beide vaak opgehoogd), marginale letters, [in rood verder:] paragraaftekens, lombarden, initialen. Soms worden caputtitels, belangrijke passus of te becommentariëren delen van de tekst groter geschreven (met enkele textualis-achtige vormen, zoals een dubbele a; C/T?); elders wordt ook rood onderstreept. Een breuklijn tussen niet en wël rood onderstrepen is te constateren bij de overgang van katern 32 naar 33 (fol. 264^v-265^r). Het is een argument te meer dat er hier sprake is van een breuk in de productie van de codex (zie verder evaluatie).

Rubricering voegde - zoals hiervoor gemeld - een extra dimensie van duidelijkheid in de indeling toe. Tekst 3 en 4 zijn voorzien van simpele lombarden, zonder penwerk.

Initialen in blauw en rood met contrasterend penwerk, vaak deels opgevuld met groen. Op folio 1^r werd met fijn penwerk heel het tekstblok omkaderd. Op een aantal plaatsen waaiert als het ware het penwerk aan de voet uit (zie fol. 76^v, 100^v en 167^v). Een heel andere hand bracht het penwerk aan op fol. 227^r en 257^r, resp. bij het begin van tekst 2 en tekst 3. Met name de overeenkomst bij deze laatste versiering wijst ook weer op een breuk binnen tekst 3 (zie verder evaluatie).

Opmerkelijk is dat het deiktische handje op fol. 267^r met rode stippen werd versierd en dat op enkele plaatsen (b.v. fol. 166^r) ook marginalia in rood staan.

Glossen staan in de marge, maar latere gebruiksmarken zijn vrij zeldzaam. Zeer vaak betreft het korte inhoudsoverzichten van of kernbegrippen uit de tekst; ze zijn dan ook vaak van de hand van de scriba, die niet zelden dergelijke aantekeningen ook rood onderstreept.

Op het voorschutblad, verso, staat in duidelijk andere hand dan van de scriba genoteerd: ad calcem huius libri | habetur liber de pre-destinatione !!. Dit verwijst naar tekst 3, beginnend op folio 257^r.

Bij het begin van belangrijke tekstdelen werd een purperen leren klavier aangebracht; meestal zijn ze tegenwoordig al weer verloren. Wel behouden zijn fol. 3 (64 mm van bovenrand) 100 en 167 (de laatste thans los; resp. 90 en 114 mm), 257 (68 mm van boven). Eén klavier ligt thans los zonder aantoonbare relatie met de bladen in de omgeving, tussen folio 197^v en 198^r.

Het boekblok is gebroken bij de overgang van tekst 1 naar 2, katern 25-26, fol. 209^v-210^r.

Corrosie van kettingklamp I heeft roestplekken en gaten veroorzaakt: vanaf folio 288.

Inhoud

1. (1^r-207^v; 208-209^v blanco:) 210^r-226^v 'Fp̄itome' [Brugmans] en tabula).

IOHANNES GALLENSIS of WALLENSIS OFM.

Summa collationum (collectionum) sive Communiloquium (de regimine vitae humanae).

Ed.: Verscheidene uitgaven uit incunabeltijd: Keulen ca 1470, verder Augsburg, Straatsburg, Ulm, Venetië [cf. GOFF J-328-333; IDL 2728-2730], nadien nog Parijs 1518. Een moderne editie ontbreekt.

** Het handschrift wordt genoemd onder nr 1086 bij BLOOMFIELD. [rood onderstreept, P opgehoogd:] Prologus. Inc.: Cum doctor siue predicator euan|gelicus sapientibus Expl.: qui sine fine viuit et regnat | AMEN | Explicit hic liber collacionum fratris iohannis wallincsis [?] | qui intitatur ad omne genus hominum [verder colofon 1.]

(fol. 210^r:) Inc.: Huius summe in uniuersis septem sunt | preces. Expl.: uxor a viro casto ametur lxxx b. ||

2. (227^r-256^v).

PETRUS ALPHONSI.

Disciplina clericalis.

Ed., mede op grond van dit handschrift (Sigle Gr): A. HILKA, W. SÖDERHJELM, Disciplina Clericalis. I. Lateinischer Text; II.

Französischer Prosatext; III Französische Versbearbeitungen.

Helsingfors 1911 = Acta Societatis Scientiarum Fennicae XXXVIII, 4,5; XLIX, 4; ook: = Sammlung mittellateinische Texte, 1 = Hildesheim 1911.

** In de editie, p. XI (nr. 48), een beschrijving volgens Brugmans.

Het Incipit is ook opgenomen bij BLOOMFIELD, nr 1720.

[rubriek:] Incipit prohemium secundi philosophi in libellum moralam qui inty-|tatur clericalis disciplina. Inc.: Dixit petrus anfunsus seruus | christi ihesu compositor huius libri |

Expl.: est honor et | gloria in secula seculorum [rood onderstreept:] Amen et sic est finis |. Explicit hic libellus petri anfunsi de clericali disciplina Deo gracias [verder colofon 2]. ||.

** De tekst hoort binnen de jongere tekstrecensie - HILKA - SODERHJELM, pp. XXII, XXIV.

3. (257^r-270^r)

HENRICUS DE GORINCHEM. [Hendrik van Gorkum].

De praedestinatione Divina.

Ed.: [samen met andere werken] HENRICUS DE GORICHEM. Tractatus de praedestinatione et reprobatione diuina. [Esslingen, Konrad Fyner] 1474. 2°.

-- HC* 7805; BMC II 513, GOFF H-22, IBH 1618, IDL 2212, POLAIN (B) 4104.

[Titel, rood onderstreept:] Tractatus de diuina predestinacione | magistri henrici de gorichem Alme | uniuersitatis Coloniensis vicecancellarij || Inc.: O altitudo diuiciarum sapientie et scientie dei. Expl.: unus per cuncta secula benedictus Amen | [rood onderstreept:] Explicit Tractatus ... de predestinacione diuina editus et confectus | a venerabili et egregio viro magistro Henrico de | [270v:] Gorichem sacre Theologie professore eximio Necnon | vicecancellario alme uniuersitatis Coloniensis condig|no [volgt colofon 3.].

** Het incipit wordt ook genoemd in HAUREAU, deel IV, 186^r, waarbij verwezen wordt naar Oxford, University College, MS 42, een handschrift afkomstig uit het Fraterhuis te Groningen! Van de tekst waren buiten Groningen nog twee handschriften bekend, te weten in Kopenhagen en Munster - laatstgenoemde is in de oorlog verbrand. Vgl. A.G. WEILER, Heinrich von Gorkum († 1431). Seine Stellung in der Philosophie und der Theologie des Spätmittelalters. Hilversum-Köln 1962, 94-95 (waar ook exemplaren van de incunabel worden genoemd; de tekst wordt besproken op 165-195).

4. (270^v-289^v).

SECRETA SECRETORUM [ten onrechte toegeschreven aan Aristoteles].

Een moderne editie ontbreekt.

[rood onderstreept:] Incipiunt secreta secretorum Aristotilis | Inc. [proloog]: Domino suo excellentissimo per cultum religionis | christiane strenuissimo Guidoni de valencia. Expl. [proloog]: omnes | aliarum nacionum gentes. [rood onderstreept:] De

distincti|one regum Capittulum primum | Inc.: Regum genera sunt
quatuor. Expl.: sensualibus operando secundum iudicium | intel-
lectus | [rood onderstreept:] Et sic est finis libri de regimine
principum | editus ab aristotile philosophorum philosopho Trans-
latus | a quodam magistro nomine philippo de arabi|co sermone in
latinum ||

** Deze tekst (uit de Alexander-stof) was zeer veel voorkomend
in de middeleeuwen; vergelijk M. GRIGNASCHI, 'La diffusion du
"Secretum secretorum" Sirr-al-'Asrār) dans l'Europe occiden-
tale.' In: Archives d'histoire doctrinale et littéraire du Moyen
Age 47, 1980, 7-70.

** Deze codex bevat een sterk verkorte versie van de tekst, waar-
bij bovendien het einde ontbreekt. Zie: Friedrich WURMS, Studien
zu den deutschen und den lateinischen Prosafassungen des pseudo-
aristotelischen "Secretum secretorum." (Diss. Hamburg), Hamburg,
1970, groep II,1,b; dit handschrift wordt genoemd op p. 104, on-
der nr 255.

Het werd eerder aangeduid bij J. CLARISSE, De Heimelijkheid der
Heimelijkheden (Nieuwe Werken van de Maatschappij der Nederland-
sche Letterkunde te Leiden, 4), Dordrecht 1838, 10/11 (in noot
daarbij: 'Te Groningen moet een HS. zijn...'; vermelding onder
verwijzing naar FABRICIUS, ed. Harles, III, 283; en R. FÖRSTER,
'Handschriften und Ausgaben des pseudo-aristotelischen Secretum
secretorum'. In: Centralblatt für Bibliothekswesen 6, 1889, 11.
Door deze berichten misleid, stelde A.A. VERDENIUS (Jacob van
Maerlant's Heimelijkheid der Heimelijkheden, opnieuw naar de
handschriften uitgegeven en van inleiding en aantekeningen voor-
zien. Diss. Amsterdam 1917, 60) dat er in Nederland slechts vier
codices met deze tekst waren, alle te Utrecht; in noot 5 daarbij
wordt met stelligheid gemeld, dat er te Groningen géén hand-
schrift aanwezig is, zulks onder verwijzing naar Clarisse en
Förster.

5. (289^V-292^V).

ANONYMUS.

'Tractatus de Aristotelis vita et Morte' [Brugmans].

Ed.: ?

Inc.: In aliquibus sentencijs antiquorum inuenitur Expl.: [292^R:]

animam ho|minis tam ducere et perficere. [rood onderstreept:] Ft
sic est finis || [rood onderstreept:] Expliciunt hic auctoritates
meliores abbreviatas | de pomo et morte Aristotilis philosopho-
rum excellentis|simi Deo gracias || [niet onderstreept:] Sicut
recitat venerabilis Ancelmus doctor egre|[fol. 292^v:]gius [rood
onderstreept:] Canthuariensis archiepiscopus ... discesserint |
primo omnia regna ||.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.e.7, i.vv. ANSZIUS [bedoeld is: ALPHONSI], ARISTOTE-
LES [tekst 4], GONCHEM [Sic!], WALLICH [bedoeld is Wallensis, in-
derdaad onorthodox gespeld in de codex: Wallincsis].

Band

4R op riem 2, LKLL, achter KLK, vaste, vernieuwde rug. 215 x 153 x
80 (iets openstaand). Oude kapitaaltjes verdwenen. Zwartbruin leer
om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers, bij
rug niet, op hoeken grotendeels behouden (boven achter geheel, bo-
ven voor deels verloren). Hoek 2.

Stempelband, zover vaststelbaar: type ruit 2 (2; 3) - 3 (1.1; 5)//
A/1-1/1-1//3.

Twee sluitingen, type a. Muters en sluitplaatjes, beide van mes-
sing, behouden, sluihaken en scharnieren verdwenen.

Op enkele plaatsen is een deel van het leer verloren.

Het leer is zeer kort.

Kettingklampen

Ib; IIa

Fragmenten

In heel het boek komen perkamenten hartstrookjes voor. Voor een
deel zijn deze blanco (katernen 1-5, 11, 15 en 33), maar meestal
zijn ze beschreven. Kennelijk werd van twee stapels genomen de éne
bestaand uit een versneden éénzijdig, in de 15de eeuw geschreven
stuk Latijn (wellicht theologisch, katernen 6-10, 13-14, 16, 19 en
21). Voor het merendeel der strookjes gebruikte men de kalender
van een niet al te groot boekje (brevier?), in het Latijn gesteld,
en bevattende de Kalender van het bisdom Utrecht (op het hart-
strookje tussen fol. 165^v en 166^r wordt Poncianus in rood vermeld).
Het is geschreven in een textualis, 14de eeuw.

Litteratuur

BRUGMANS, 10-11; CLARISSE [zie tekst 4], 11; FORSTER [zie tekst 4], 11; HILKA SODERHJELM [zie tekst 2], XI, XXII, XXIV; VERDENIUS [zie tekst 4], 60; WEILER [zie tekst 3], 95; WURMS [zie tekst 4].

Evaluatie

De codex bevat drie teksten die telkens een gedateerd colofon bevatten, resp. uit 1461, 1463 en 1459. Het geheel is geschreven door Johannes de Nussya, vermoedelijk te Groningen.

Over de wordingsgeschiedenis van de codex bestaat enige onzekerheid. Tekst 1 biedt geen problemen: het geheel werd afgeschreven op de eerste 27 katernen, alle gevormd uit één soort papier (type a), en versierd door één rubricator. Op zich biedt ook tekst 2 weinig moeilijkheden: geschreven op een combinatie van papier b en c, intern slechts één type rubricering. Toch biedt deze tekst een complicatie: ze begint op een nieuwe katern (28) maar eindigt twee folia vóór het einde van katern 31, waardoor daar nog enige ruimte overbleef. Op het volgende recto, 257^x, begint tekst 3, die uiteindelijk afgesloten wordt met een colofon op fol. 270^v, met het jaartal 1459. Daarmee rijst het probleem: hoe kan een tekst gedateerd in 1459 beginnen in een katern met het jaartal 1463?

De oplossing lijkt de volgende. Het gedateerde deel van tekst 3 begint op fol. 265^x; het eraan voorafgaande deel (fol. 257^x-264^v) is bij de samenstelling van het boek aangevuld.

Argumenten daarvoor zijn de volgende. Het papier van het eerste stuk sluit aan bij dat van tekst 2; vanaf fol. 265 komen twee verder niet terugkomende papiersoorten. De codex is meestal regelmatig opgebouwd uit quaterniones; vanaf het einde van tekst 2 ontstaat onregelmatigheid (resp. ternio, octernio en sesternio). Het schrift van het eerste deel lijkt iets condens, is in ieder geval anders gerubriceerd dan het vervolg. De begin-initiaal van tekst 3 is ontegenzeggelijk van dezelfde hand als die van tekst 2.

De wording van de codex zal vermoedelijk dus als volgt zijn. Rond 1463 wordt het reeds langer bestaande tekstdeel 1, een 'los boekje', samengevoegd met het dan net voltooide tekstdeel 2. Bij die gelegenheid wordt bovendien tekst 3 (waarvan het begin niet meer voorhanden was in het afschrift uit 1459) weer aangevuld en toegevoegd. De teksten 4 en 5 zullen - gelet op het papier waarop ze geschreven zijn - eveneens uit 1459 stammen of anders van kort nadien.

Verwijzingen

3.1.4: Johannes de Nussya.

Tabel

katern	folio	papier	inhoudelijke aantekeningen
1-11 ⁸	1 - 88	a	Tekst 1..
12 ⁶⁺¹	89 - 95		
13-26	96 - 217		
27 ¹⁰⁻¹	218-226		226 ^v : colofon 1461.
28 ⁸	227-234	bc	Tekst 2.
29 ⁸	235-242	b	
30 ⁸	243-250	bc	
31 ⁸	251-258	b	256 ^v : colofon 1463; 257 ^r : tekst 3.
32 ⁶	259-264	c	
33 ¹⁶	265-280	de	270 ^v : colofon 1459; aansluitend tekst 4.
34 ¹²	281-292	e	289 ^v eind tekst 4, begin tekst 5.

HOLKOT, Robert.

Lectura super librum Sapientiae Salomonis, sive Postilla.

1466 (Joh. de Nussya, in opido Groningensi; 17 jan, 6 mrt).

Boekblok

287 bladen. 1-6¹² (72), 7¹²⁺¹ (blad na 7; 85), 8-23¹² (277), 24¹⁰ (287), 25⁸⁻⁸ (geheel uitgesneden). Moderne potloodfoliëring: 1-287. Blanco perkamenten hartstroomjes van zelfde gelige kwaliteit als dekbladen.

Perkamenten schutblad(en) voorin uitgesneden: kimmén van bifolium nog aanwezig; zo ook achterin.

Papier, ca 297 x 218 (folio). Vijf papiermerken: a (39x): letter P, met streepje door schacht [Piccard IV, 1606 ('s Hertogenbosch 1464)] (katernen 1, 8-17); b (46x): letter P, met bloem en streepje door schacht [Piccard XIII, 379, gemutileerd (Deventer 1465)] (katernen 2-9); c (55x): letter P, met bloem en lus naar schacht [Piccard IX, 1006 (Utrecht 1464)] (katernen 10-13, 17-24); d (2x): letter P [? wellicht Piccard III, 583, 585, of 587 (resp.: Erbach [Rheingau] 1461, Freiburg i.Br., 1463, Frankfurt a.M. 1465)] (katernen 18, 23); e (1x): letter P, met bloem [? verwant met c?, in details verschillend; niet traceerbaar] (katern 23). Zie ook evaluatie.

Het boekblok heeft aan de benedenzijde waterschade opgelopen; tot ca fol. 90 is bij de rug enige desintegratie te constateren.

Roest van kettingklamp Ib heeft de laatste bladen aangetast (vanaf 278) soms met tekstverlies (287).

Katernsignaturen, bestaande uit een combinatie van letters en cijfers, rechts beneden op rectozijden van de bladen vóór de vouw. Er zijn twee series (a) b-n, voor de katernen 1-13, en (a-c) d-l, katern 14-24. In katern 24, bestaande uit vijf i.p.v. zes dubbelbladen, werd gesigneerd (door de macht der gewoonte?) door de vouw heen, dus l 1-6. Katern 25 is uitgesneden.

Reclamen, horizontaal rechts beneden op de laatste versozijde van elk katern, soms deels weggesneden. Bij de katernen 1, 14 en 15 geheel afwezig. Bij de overgang van katern 4 naar 5 werd op 48^v de custode 'facit' doorgehaald en vervangen door (het juiste) quod primo.

Kaderaflijning in bruinachtige inkt, vrij slordig, met herhaalde-

lijk herstel. Lijnen schieten soms stukje door. 1-1-11//0/1-1 J, JJ/0. Meestal worden de prikken aangehouden, niet altijd. Maten niet constant: ca 19 < 62-68 > 20 < 63-67 > 47 (144-150) x 29 < 211 > 56, gebruikt voor 52-58 regels tekst.

Eén hand, littera gothica hybrida currens (C/H), bruine tot zwarte inkt. Op twee plaatsen gedateerd en gelokaliseerd:

1: fol. 12^v: Explicit hic tabula expositionis fratris Rober|ti de Holecotthe ordinis fratrum predicatorum super librum sapientie Deo gratias. Scrip|ta et finita per me iohannem de nussya | anno domi- ni 1466° crastino anthonii abbatis || [= 17 jan.];

2: fol. 287^v: Explicit hic lectura venerabilis et | egregii viri magistri Roberti holkot | anglici ordinis predicatorum super li- brum sapientie salomonis. Scripta et | finita per me iohannem de nussya | in opido groningensi Anno | domini millesimo quadringen- tesimo LXVI°. feria V^a ante Oculi in xl^a. | Deo gratias || [= donderdag vóór zondag 'Oculi' in de vasten ('quadragesima'), te weten 6 maart 1466].

Johannes de Nussya schreef méér handschriften die ook thans nog in Groningen berusten, nrs 10, 13 en 14.

Geleding werd voor een belangrijk deel aangebracht door punten - deels in rood, kennelijk ook slechts met pauzefunctie - en hoofdletters - vaak opgehoogd.. Deze worden een enkele maal gebruikt voor eigennamen, maar in ieder geval bij het begin van een nieuwe zin. Sprekende hoofdregels maken het hanteren van het boek redelijk eenvoudig: bovenaan (meest op de rectozijde) staat het caputnummer (omissies: 89^r, 140^v en 161^v; 88^v door de rubricator aangevuld). In de tekst komen talrijke paragraaftekens voor. In de marge komen aanduidingen voor als A, B, C etc. Ook werd in de kantlijn aangegeven waar een nieuw caput begon.

Decoratie is zeer gering en blijft vrijwel steeds beperkt tot lombarden (mèt representanten) in rood of blauw, twee tot vier regels hoog. Slechts driemaal is er sprake van een initiaal met penwerk, telkens uitgevoerd in blauw met rood penwerk, en telkens over zes regels: fol. 1^r een letter A en op de bladen 13^r en 15^r tweemaal een D. Ze markeren resp. het begin van de tabula, de tekst zelf en de eerste lectio. Enkel de lengte van het penwerk varieert (resp. 80, 155 en 165 mm).

Rubricering is sober toegepast. Naast de al genoemde ophogingen

e.d. zijn incipits, explicits, marginale caput-aanduidingen en veel andere aantekeningen alsook de koptitels en leesaanwijzingen (op fol. 189^r en 193^r) rood onderstreept. In de lopende tekst werden de lemmata die becommentarieerd werden rood onderstreept, bovendien groter geschreven. Ook werd in rood een aantal correcties uitgevoerd (zie hierna).

Bij opsommingen en schema's wordt met de pen een kader getekend - rode stippen markeren zulks extra.

Correcties zijn meestal van de hand van de schrijver zelf, waarvoor de gebruikelijke middelen worden aangewend: rasuur (ofschoon vrij zeldzaam bij papier!), bovenschrijven, doorhalen en toevoegingen/veranderingen in de marge met een verwijzingsteken in de tekst. (Vergelijk ook onder reclamen en rubricering hiervoor).

Eén blad (80) moest worden ingevoegd in katern 7. Dit bracht met zich een verstoring van de regelmatige katernopbouw. Kennelijk was een blad tekst overgeslagen. Bij het invoegen moest op de keerzijde (80^v) zeer dicht op elkaar geschreven worden waarmee nog een regel 'overloop' naar bovenaan 81^r niet kon worden voorkomen.

Mogelijk is er ook sprake van een tweede hand. De onder 'geleding' genoemde marginale indelingsalfabetten ABCD lijken latere toevoegingen (o.m. 44^v: B, 79^r-80^v), wijzigingen (55^r: A) of verduidelijkingen (61^r: G). Onduidelijk blijft of het hier gaat om een corrector dan wel om een gebruiker die ten eigen nutte ingrijpt. In ieder geval is sprake van een andere hand bij de glosse op folio 7 recto.

Inhoud

ROBERTUS HOLKOT.

Opus super Sapientiam Salomonis.

Fol. 1^r-12^v: Tabula; Expl.: Hic (zie onder schrift); 13^r-287^v: tekst.

Inc. (13^r): Incipit postilla a solempnis|simo magistro Roberto Hol|koth super librum sapientie ordinis | fratrum predicatorum doctore Can|tabrigye de Anglia ||Expl. (287^v) zie onder Schrift.

* Zeer veel verbreide tekst (meer dan 100 hss; vergelijk ÉCHARD, Scriptores Ordinis Praedicatorum, Parijs 1719-1721, I, 630), sedert 1481 herhaaldelijk gedrukt (vergelijk R. COULON in: DThC 7 (1927), kol. 30-31, i.v. Holcot: 16 edities). Een moderne editie ontbreekt echter.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.d. 10, i.v. HOLKOT.

Band

5R op riem 2, LKL, vaste, vernieuwde rug. 298 x 224 x 88. Oude kapi-taaltjes verdwenen. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afge-schuind. Messing kantbeschermers, ten dele bij nieuwe rugbekleding onder het leer verdwenen; bij het voorplat boven bij rug geheel ver-dwenen; hoekbeschermers bewaard, behalve achter boven. Hoek 2.

Eenvoudige stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 5)//A/1-1/1-1//7. Geen stempels.

Twee sluitingen, type a, sluthaak en scharnier afgebroken; sluit-plaatjes nog aanwezig.

** Op voorplat is - zoals bij de meeste handschriften en incunabe-len in de UB Groningen - in de negentiende eeuw een etiket geplakt waarop auteur en inhoud aangegeven worden. Ditmaal deugt de aan-duiding niet: ' ... Scripta per Joan. de Nussya | in Groninga.

1446 [!]|'|

Kettingklampen

Ib; IIa/b (onduidelijk door nieuwe rugbekleding)

Opmerkingen

De laatste katern is - op enige resten na - geheel uitgesneden. Onduidelijk blijft daarmee waarvoor deze acht bladen gediend heb-ben. Het afwijkend aantal (in plaats van de verder gebruikelijke 12!) laat een speciale opzet vermoeden.

Litteratuur

BRUGMANS, 11; COLOPHONS BOUVERET nr 10800; CMD-NL 2, nr 376;

GERBENZON, Scriptoria, 55.

Evaluatie

Het handschrift is geproduceerd in 1466, op - in hoofdzaak - drie soorten papier, volgens Piccard voorkomend in Utrecht (c, 55x, 1464), Deventer (b, 46x, 1465) en Den Bosch (c, 39x, 1464). Deze typen werden door elkaar gebruikt.

Voor dit gedateerde en gelokaliseerde handschrift rijzen daarmee geen problemen.

Verwijzingen

3.1.4: Johannes de Nussy.

UBERTINUS DE CASALI.

Arbor vitae crucifixae Jesu. Libri I, II en IV, V. Twee delen.

1460, Henricus filius Engberti, Naaldwijk.

Boekblok

Deel 1:

iii + 130 + iii bladen. 1-13¹⁰ (130).

Moderne potloodfoliëring, rechtsboven op recto's.

Blanco perkamenten hartstrookjes, ook bij schutbladen.

Perkamenten bifolia als dek-/schutbladen (dekblad nog vast geplakt), waarbinnen een papieren bifolium als extra schutbladen.

Papier, ca 292 x 210-213 mm. (bijgesneden, folio). Zeven papiermerken, te onderscheiden in twee groepen, nl. ossekoppen met ster op steel en letter P. Laatstgenoemde komt in drie variëteiten voor, alléén in katern 11 (fol. 101 en 102 zijn twins, 103-105 zijn iets anders maar onderling gelijk) [voor al deze vormen is gelijkenis het grootst met Piccard III 689: Utrecht 1456-1457]. Voor de schutbladen werd papier met een ossekop gebruikt [gelijkend op Piccard IX 87: Arnhem, Brussel, Keulen, Tiel, Zutphen 1456-1460]. Voorts komen ossekoppen voor, niet altijd goed herkenbaar. Getraceerd konden worden gelijkenissen met Piccard IX 39 (Culemborg, Lobith, Munster, Nijmegen, Utrecht, Xanten 1451-1456), IX 53 (Arnhem, Culemborg Kleef, Lobith, Nijmegen 1451-1459) en IX 57 (Arnhem, Lobith, Zutphen 1454-1459).

Het boekblok heeft lichte vochtschade, bij de staart is vochtschade, deëlsrot, langs de staartsnede bij begin en einde schimmelplekjes.

Katernsignaturen a-n, gevolgd (bij n voorafgegaan) door gothische cijfers, aan voet van recto's vóór de vouw; ten dele weggesneden. Bij elke katernovergang reclamen, horizontaal, in de vouw geschreven; bij katern 11, waar ook de signaturen vrijwel geheel zijn verdwenen is slechts één puntje van een stokletter bewaard.

De liniëring is met bruinachtige inkt, soms droge stift gelijkend, aangebracht, voor 43 regels tekst: 1-1-11/0/0/JJ, in maten: 26 < 61 (14) 62 > 48 x 34 x 200 x 58. De laatste katernen wijken iets af: 1-1-11/0/1-2/JJ, overigens bij nagenoeg gelijke maten. Wanneer een lijn scheef ging werd een rechte ernaast gezet.

In de katernen 1 t/m 10 (fol. 1-100) zijn de prikgaatjes om de 10 à 11 regels (ca 52 mm) aangebracht, hetgeen een kamliniëring suggereert. De feitelijke afwerking (niet gelijk eindigende regellijnen) maar bovenal het niet aansluiten van de de regelhoogte bij de prikgaatjes maakt dat onzeker.

Katern 11 werd 'gewoon' geprikt per regel, waarbij boven één en beneden twee doorlopers werden bedoeld. In katern 12 en 13 is geen enkel prikgaatje bewaard gebleven.

Het geheel is geschreven in één hand, die van Henricus Engberti (zie deel 2). Deze schreef in een littera hybrida libraria, en wel vermoedelijk niet lang voor of in 1460, het jaar waarin het andere deel (blijkens colofon) werd voltooid.

De rubricator bracht ophogingen, lombarden, initialen en rubrieken aan, waarmee de structurering van de tekst duidelijk wordt. Ook in de marge zijn punten van aandacht benadrukt.

Bij belangrijke onderdelen zijn alternerend rode en blauwe initialen.

Bij het begin van de proloog (fol. 1^x) is een blauwe initiaal met penwerk; verder wordt volstaan met lombarden.

De rubricator schreef bovendien de rubrieken en de sprekende kopregel. Daarbij werd kennelijk een code gebruikt: midden in de bovenmarge is heel dun een letterreeks aangebracht, verspringend bij het begin van een nieuw caput.

Tot slot is vermeldenswaard dat de rubricator ook een enkele maal een stuk tekst doorhaalde (fol. 25^v), wat inktspetjes (?) van kriebels voorzag (123^x) en het speelse kopje in de beginletter van fol. 72^v wat kleur gaf.

Representanten zijn aanwezig maar niet altijd zichtbaar.

Gebruikssporen zijn vrijwel afwezig; correcties zijn in de hand van de schrijver.

Deel 2:

iii + 214 + iii bladen. 1-19¹⁰ (189; NB telfout - zie hierna), 20-21¹² (dito). Oude foliëring, met pen, zeer klein in de rechterbovenhoek, nadien door de rubricator op de rechter randlijn in de bovenmarge herhaald. De telling in de hoek is een merkwaardige mengvorm van Romeinse en Arabische cijfers (b.v. 'CA0' voor 170),

door de rubricator tot gewone Romeinse cijfers herleid. Er zijn in de telling enkele fouten geslopen: er zijn twee bladen 'cxlij' en na 'cxcix' volgt 'cc' en dan nog een blad 'cxcix'. De volgende katern begint met 'ccij'. Iets verderop springt men van 'ccx' naar 'ccxij'.

Modern, met potlood, werden de voorschutbladen b-d genummerd alsook het eerste blad tekst (met de tabula). De laatste bladen zijn geteld '212', w, x en y. De letters a en z zijn gegeven aan de dekbladen (thans weer vastgeplakt). Uit een en ander blijkt dat de telfout uit de vijftiende eeuw nog niet was opgemerkt.

Ook hier perkamenten bifolia waarbinnen een bifolium papier voor dek- en schutbladen en blanco hartstrookjes.

Papier, ca 300 x 214 mm (bijgesneden, folio). Drie (vier?) soorten paiermerk, te weten twee verschillende ossekoppen voor de schutbladen, verder twee (?) variëteiten eenhoorn (moeilijk in detail te onderscheiden).
a (voorschutblad): Ossekop [vergelijkbaar met Piccard IX 201-203: o.m. Kessel, Kleef, Lobith, Nijmegen]; b (106 x; gehele boekblok): Eenhoorn [niet traceerbaar in Piccard, meest gelijkend op Fabeltiere nr 2093: Utrecht 1454]; c (achterschutblad): Ossekop [verwant met Piccard IX 189-190: Antwerpen, Arnhem, Gelre; vermeldenswaard is ook de gelijkenis met Briquet 14235, die als bewijsplaats ook Voorne opgeeft].

Ook dit deel heeft lichte waterschade, midden bij de kopsnede en ook bij de staartsnede; vooral voorin bij de benedehoek zijn vrij serieuze kringen en is het papier licht gedesintegreerd.

Katernsignaturen: A, a-r, dan 'ronde' r, 'lange' s, dan 'ronde' s met een vreemde code (zie fol. 'cci' en 'ccvi'): 'ix o s' 1 t/m 6.

Bij elke katernovergang reclamen, aan de voet, in de vouw, voor een groot deel weggesneden.

De liniëring is ook hier met bruinachtige inkt, soms heel dun. Het regeltal is constant bij een eveneens vaste opmaak: 43 regels (al wisselen de maten iets) op 1-1-11/0/0/JJ, met als maten ca 31 < 61 (13) 62 > 49 x 62 < 203 > 32; het tekstblok varieert van 60,5-63 x 137-141.

Van de prikjes is vrijwel niets teruggevonden, óók niet van de markante vier marginale prikken in deel 1.

De tekst is geschreven in één, zij het niet geheel consistent ogende hand. In het colofon maakt de schrijver zich bekend als scriba van het geheel (fol. 211^{r-v}): 'Expliciunt quartus et | quintus libri deuoti hubertini arboris | crucifixe vite ihesu anno domini M^o|CCCC^o.lx^o. in profesto beate barba-|re virginis et martyris de vespere in puncto | hore septime. Per manus henri-|ci filij engberti presbyteri licet inuutilis | Canonici in naildwyck. laus deo. || [= 3 december 1460].

Het schrift is een littera hybrida libraria.

De rubricator bediende zich in dit deel uitsluitend van rood, waarmee hij de gewone rubricering aanbracht. In dit deel zijn de representanten en marginale 'hulptekstjes' beter bewaard gebleven.

Ook hier gaf de rubricator wat kleur aan voorkomende kopjes e.d. in accolade (fol. 1^r) of beginletters (1^v, 8^r en vaker).

In dit deel komen duidelijk gebruikssporen voor: met 'bruinkool' werden namen geschreven op fol. 141^r (onder meer 'Vicherus' en 'Tammo', beide tweemaal).

Inhoud

Deel 1:

UBERTINUS DE CASALI O.F.M.

Arbor Vitae crucifixae Jesu. Libri I, II.

Ed.: Geen moderne editie voorhanden; editio princeps: Venetië, Andreas de Bonetis, 12 maart 1485 (zie hierna). Daarin aij - i iiii.

Deel 2:

UBERTINUS DE CASALI O.F.M.

Arbor Vitae crucifixae Jesu. Libri IV, V.

Ed.: als bij 1; na tabula (-1^v), tekst als op bladen s ii-[H iij] verso.

** De tekst was zeer geliefd in de Nederlanden (vergelijk Fr. CAL-LAYE, 'L'Influence et la diffusion de l'Arbor Vitae d'Ubertin de Casale'. In: Revue d'Histoire Ecclesiastique 16, 1921, 533-546; M. MEERTENS, De Godsvrucht in de Nederlanden. I, [Antwerpen-Nijmegen], 1930, 92-96). Ook van de editio princeps was al vroeg een exemplaar te Groningen aanwezig: op 1 oktober 1488 werd zij aangekocht door Wilhelmus Frederici, pastoor aan de Sint-Maarten (vergelijk dossier 62 en 2.1.117).

Eigendomsmerken

Deel 1:

[Voorschutblad:] Pertinet conuentui sororum 3ij ordinis in groningen ||

Deel 2:

[Voorschutblad:] Tercium volumen ubertini Et pertinet ad domum confessoris | sorum 3e regule sancti Francisci antiqui conuentus in groningen ||

Acad 1669: E.d.4 en 5, i.v. [UBERTINI] 'Idem. Msc.Vol. 2. Lib. 5. 1460'

Band

Deel 1:

5R op riem 2, KLK, vaste, vernieuwde rug. 291 x 219 x 45. Oude kapitaaltjes geheel verdwenen bij vernieuwing rug. Donkerbruin leer om eiken borden, langs randen afgerond. Messing kantbeschermers op hoeken en bij rug (waar deels onder nieuw leer) behouden; ze ontbreken aan de benedenzijde van het achterplat. Hoek 1.

Eenvoudige stempelband, type ruit: 0-3 (2.2; 6)//B/1-1/1-1//3//.

Geen stempels.

Twee sluitingen, type a; sluihaken verloren en scharnieren afgebroken. Bij het verwijderen is het onderste sluitplaatje verdwenen en werd het leer ernstig beschadigd.

Het leer is nogal bespat en er zijn diverse sporen van straaltjes water die over de platten liepen.

Deel 2:

5R op riem 2, KLK, vaste, gerestaureerde rug. 299 x 227 x 65. Er zijn nieuwe kapitaaltjes aangebracht, andermaal doorgestoken. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers deels vervangen, deels authentiek; behouden op benedenhoek voor en bovenhoek achter en bovenaan voorplat, bij rug. Hoek 1.

Stempelband als deel 1, type ruit: 0-3 (2.2; 6)//B/1-1/1-1//3//.

Geen stempels.

Twee sluitingen, type a; sluitwerk als deel 1, ook hier ontbreken de sluihaken en zijn de scharnieren afgebroken.

Het leer is vanuit de rug op diverse plaatsen gescheurd (thans aangevuld en weer vastgezet).

Kettingklampen

Beide delen: Ie

Litteratuur

BRUGMANS, 12; BRUGMANS, Avonden 223; COLOPHONS BOUVERET, nr 6546;
CMD-NL 2, nr 377; MBG² 27, 110, nr 21.

Evaluatie

Gelet op schrift en oude bezittersmerken lijkt het aannemelijk om beide delen te beschouwen als behorend bij één set in drie codices, waarvan tegenwoordig het middengedeelte, met boek III van de tekst, ontbreekt. Dat beide delen op verschillend papier geschreven zijn (overigens wel met vergelijkbaar gebruikersgebied) doet daar niet aan af. Waarom deel I één katern met afwijkend papier bevat is niet duidelijk.

Evenmin is helder of de handschriften in Groningen zijn geschreven dan wel eerst later daar terecht zijn gekomen. Vast staat, dat de schrijver, Henricus Engberti, kanunnik in Naaldwijk is geweest.

Verwijzingen

3.1.2: Henricus Engberti

FRANCISCUS DE VILLA, JOHANNES ORSNA en anderen.

Postillae, Sermones, tractaten e.a.

1457, 1463 (Johannes de Nussya, in opido [!] Groningensi, resp. 23 en 22 augustus).

Boekblok

i + 330 + ii bladen. 1¹²-10, 1-4 en 7-12 uitgescheurd (I, II); 2-18¹² (204), 19¹⁴ (218), 20-23¹² (266), 24¹⁴ (280), 25-28¹² (328).

Afgezien van de schamele resten van de eerste katern contemporain met pen gefolieerd, midden op de bovenmarge van de recto zijden: I-CCCXXVIII. Modern, in potlood werden de eerste twee bladen genummerd I-II.

Blanco perkamenten hartstrookjes, ook in uitgescheurde eerste katern, nog aanwezig. Perkamenten dekblad voorin ligt los in band; achterin - eveneens geheel blanco - een perkamenten dek-schutblad, conjugaat, tegenwoordig los van het plat.

Papier; ca 295 x 212 (bijgesneden; folio). Negen papiermerken: zeven varianten van de letter P en één Ossekop en één Eenhoorn. a (53x): Letter P met bloem [~Piccard IX, 878 (Leuven 1466-1468)] (katernen 1-10, 17-18 en 28); b (10x): Letter P met streep door schacht [Piccard IV, 525 of 532 (resp. Utrecht 1464 of Kl. St. Peter 1462-1465)] (katernen 2-4); c (2x): Letter P [Piccard III, 566 (Aschaffenburg 1461-1463)] (katern 2 en 3); d (2x): Letter P met streep door schacht [slecht zichtbaar, ongelijk aan b] (katern 4); e (33x evt. 34x): Letter P met bloem en streep door schacht [Piccard XIII, 385? (Brühl bij Keulen 1470)] (katernen 11-16, 18-20, 22-23, evt. 28); f (32x): Letter P met bloem en schuine streep door schacht [Piccard XIII, 371 (Nijmegen 1467-1468)] (katernen 11-16, 18-20, 22-23); g (5x): Letter P met bloem [slecht zichtbaar, ongelijk aan een van de andere hier gebruikte soorten papier] (katern 21); h (26x): Ossekop met ster op steel [Piccard, groep IX] (katernen 21 en 24-28); i (1x): Eenhoorn [Piccard, Fabeltiere III (Einhorn), 2009? (Utrecht, 1457-1458)] (katern 27). N.B. Zie Evaluatie.

Het boekblok is goed bewaard - afgezien van de barbarij voorin. Kringen laten zien dat enig vocht het handschrift heeft bereikt, maar tot serieuze schade is het niet gekomen. Een vreemde morsvlek is op 220 recto.

Katernsignaturen beginnen vanaf de tweede katern (waar ook de middeleeuwse foliëring begon). Het betreft een - deels weggesneden - serie a tot en met u, gevolgd door Romeinse cijfers, voor de katernen 2-23.

Problematisch zijn de katernen 20 en 21 waar geen signaturen zichtbaar zijn, maar die wellicht ook nooit 'in tel' waren: ze zijn tussengeschoven tussen s (katern 19, dat bovendien onregelmatig is) en t (22). Een duidelijke verklaring uit het tekstverloop is er niet. De laatste katernen, 24-28, hebben geen katernsignaturen (meer).

De bladwachters werden horizontaal geschreven, rechts onderaan op de versozijden van het laatste blad van een katern. Het boekblok werd bijgesneden, maar toch kan geconstateerd worden dat ze in vrijwel het gehele eerste deel van de codex voorkomen: alleen in katern 15 en 18 ontbreken ze; in het laatste geval bleven bovendien twee regels leeg. Katern 20-24 en 26-28 hebben evenmin een reclame. Juist dit laatste deel is - zoals hiervoor al gemeld - problematisch.

De opmaak is vrijwel constant - ofschoon niet altijd even duidelijk zichtbaar. De kaderaflijning is in code: 1-1-11/0/1-1/0, in maten, ofschoon iets variërend, ca 23<65(18)66>45 (149) x 25<220>47. De lijnen zijn in inkt.

De prikken sluiten hierbij aan: meestal zijn het sneetje.

Curieus is dat op twee plaatsen de bovenste regels tekst niet de normale kolombreedte aanhouden. Op folio 230^x lopen twee regels tot aan de linkermarge van de rechterkolom, waarna de smallere, 'gewone' breedte wordt aangehouden. De tekst in de rechterkolom moest daarom iets sneller beginnen. Mutatis mutandis geschiedde iets vergelijkbaars op fol. 321^v waar de linkerkolom gedurende drie regels te smal werd geschreven.

De tekst is geschreven in één hand, door Johannes de Nussya, die zich bediende van een littera gothica hybrida currens (C/H), zij het niet in een keer.

Er is sprake van vijf tekstblokken, resp. katern 1; katernen 2 tot in 10; 10 (vervolg) -18, 19-20, 21-23, 24; 25-28; 28. Hiervan zijn het tweede en het (laatste deel van) het vierde gedateerd, resp. in 1463 en 1457; het eerste deel is slechts een fragment van een tekst. Midden op folio 106 recto staat een explicit: Expliciunt hic postille fratris francisci de | villa abbatis Scripte et finite per me

io|hannem de nussya Anno domini 1463° feria | 2^a ante bartholomei
apostoli christi nobilissimi | Deo gratias || [= 22 augustus 1463].
Over de wordingsgang van de codex zie bij Evaluatie.

Op fol. 317^x een explicit: Expliciunt hic aliqui sermones saltis
pulchri fratris Johannis de orsna | ordinis predicatorum conuentus
zozacilensis scripti et finiti per me Johan|nem de nussia in opi-
do [!] Gronin|gensi Anno domini 1457° in vigilia | sancti bartho-
lomei apostoli christi Deo | gratias ||. [= 23 augustus].

De laatste teksten zijn niet gedateerd of gesigneerd.

Belangrijke tekstgedeelten, meestal de thema-aanduidingen, zijn
groter geschreven. In de tekst komen ook correcties voor van de
hand van Johannes de Nussya, b.v. op fol. 247^x waar 'dominica iii
in quadragesima sermo' met rasuur en doorhalingen veranderd werd
in 'post pascha'.

De structurering van de tekst geschiedde - afgezien van de al ge-
noemde letterformaten - door middel van punten en hoofdletters
(op het laagste niveau) tot en met rubriek- of inhoudsopgaven in
de marge, waar ook wel cijfers werden gebruikt voor een indeling.

De rubricator heeft door ophoging en onderstreping, met paragraaf-
tekens, lombarden (in rood en blauw) en initialen (met penwerk,
waarbij de lussen met stikseltjes vastgezet lijken te zijn) de
structuur verduidelijkt.

In de tekst, maar ook wel in margine komen schematische voorstel-
lingen ter verduidelijking voor (fol. 108 e.v., ook weer 317-319).
Een enkele maal zijn deze met rood versierd.

Uit latere tijd zijn allerlei marginalia, met name voorin. Een van
de commentatoren beheerst ook het Nederlands, blijkens een opmer-
king 'ende he bekande ende...' (fol. 7^x); dezelfde hand ook later
(onder meer 236^x, 237^x en 240^x).

Voorts zijn ook op verschillende plaatsen deiktische handjes aange-
bracht.

Inhoud

1. fol. I-II).

ANONIEM.

Fragment van een theologisch tractaat.

Inc.: Omnipotens pater et filius et spiritus sanctus. Amen. ||

Expl.: ... in defensionem electorum suorum ||

2. (fol. 1-106^r).

FRANCISCUS DE VILLA.

Postillae, in volledige jaarkring (fol. 43^r: overgang van pars hiemalis naar pars aestivalis; bij octaaf Pasen).

Ed.?

Inc.: [groot:] Dominica prima adventus domini | [klein:] Erunt signa | in sole et luna ... Expl.: ... quod circumdederunt me. Et sic est finis ||. Expliciunt hic postille fratris Francisci de | villa abbatis ... (zie verder bij Schrift).

3. (fol. 106^r (vervolg)-194^v).

JOHANNES DE ORSNA [O.P.]?

Sermones bij begin advent, begin vasten en andere zon- en feestdagen (onvolledige Paascyclus, vanaf 128^v).

Inc.: [groot:] In adventu domini sermo primus | [klein:] Exurge in adiutorium michi. Expl.: generacioni huic et dixi semper et cetera ||

** Er is geen aanwijzing voor de toeschrijving aan deze auteur; Brugmans neemt deze tekst te samen met 4, daarin gevolgd door Kaeppli.

4. (fol. 195^r-204^v).

ANONIEM.

Excerpten uit verschillende werken.

Inc.: de compunctione cordis do|cens puritatem cordis. [klein:] Frater quidam interrogavit abbatem ... Expl.: Sermo non humilis etiam malos ver|tit in melius Et sic est finis ||.

** De herkomst van de teksten is niet achterhaald.

5. (fol. 205^r-280^r, 280^v blanco; 281^r-317^r).

JOHANNES DE ORSNA [O.P.].

Sermones, vanaf aswoensdag tot het einde van het kerkelijk jaar; niet doorlopend. De overgang van het winterdeel naar het zomerdeel op fol. 226^v: Et sic est finis partis hyemalis | horum sermonum. Deo gracias ||. In die festo pasche sermo | Maria magdalena ...

Inc.: In die cinerum sermo Iohannis de | ursna. (en vaker naam van auteur: 211^r, 243^v, 252^v, 267^r). 280^r: qui sine fine viuit et regnat | Amen ||.

Vervolg, ander aspect, verder marginale vermelding auteurschap.

Expl.: per infinita seculorum secula viuit et reg|nat AMEN ||. Expliciunt hic aliqui sermones saltis pulchri fratris Iohannis

de orsna | ordinis predicatorum conuentus zozacilensis ... zie verder bij Schrift).

** Dit handschrift is de enige codex waarin tekst van Johannes de Orsna is overgeleverd (zie KAEPPELI).

6. (fol. 317^V-319^V).

ANONIEM.

Tekst over Justitia.

Inc.: Justicia est quadruplex. Expl.: Rex iustus eriget terram ||.

** Tekst niet geïdentificeerd.

7. (fol. 320^R-338^V).

VITAE PATRUM.

Excerpten.

[fol. 319^V:] Nota quod ista sequentia exempla spar|sim sumpta sunt ex prima parte | vitaspatrum ubi multo plura | habentur sed ista collecta sunt de omni|bus et excerpta secundum quod placuit | deuocioni collectoris ||.

Inc.: Fuit quidam vir. Expl.: ... abiit | sanus. Et sic est finis ||.

** Teksten niet nader geïdentificeerd.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.d.9, i.v. ORSNA.

Band

5R op riem 2, LKL, vaste rug. 296 x 233 x 92. Doorgestoken kapitaal-tjes, in kneep gebroken. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Messing kantbeschermers, alleen bij benedenhoek van het voorplat verloren. Hoek 2.

Leer is bij knepen gebroken.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1;5) // A/1-1/1-1//3. (15d).

Twee stempels.

Twee sluitingen, type a; sluithaak en scharnier verloren.

Het leer is her en der geschaafd.

Kettingklampen

IIa

Opmerkingen

In de benedenhoek, bij de rug, is in de eerste drie bladen een worm-gaatje; ook in het achterdekblad is een gaatje: kennelijk van zilver-visjes.

Litteratuur

BRUGMANS 13-14; COLOPHONS BOUVERET nr 10 801; CMD-NL 2, nr 377; GERBENZON, Scriptoria 55; Thomas KAEPPELI, Scriptores ordinis praedicatorum Medii Aevi, II, G-I, Rome, 1975, 516-517. Tekst 2559.

Evaluatie

De codex bestaat uit verschillende delen.

Vooreerst is er het fragmentarische tekstje (fol. I en II) waarvan geen relatie met de rest van de teksten bekend is. Papier en schrift leggen die relatie wél. Heel de rest van de codex vertoont een onderlinge samenhang, hoewel daarbij diverse problemen bestaan. De belangrijkste breuklijnen in de tekst en in het gebruikte papier vallen binnen katernen, zodat de ontstaansgeschiedenis niet gemakkelijk te geven is.

Gelet op het gebruikte papier kunnen enkele blokken samengesteld worden:

a: (deels gecombineerd met b, c en d) in het fragment voorin, alsook in 2-10, 17-18 (in 18 samen met e en f) en enkele bladen in de laatste katern. Het papier lijkt op soorten die Piccard voor de jaren zestig aantrof. In katern 10 staat bovendien het colofon 1463.

e en f komen voor in 11-16 en gedeeltelijk 18, bovendien in 19-20 en 22-23; e komt nog terug in de laatste katern. Deze watermerken wijzen - gelet op Piccard - in de richting van de tweede helft van de jaren zestig.

h komt voor in katern 21 (gecombineerd met g) en verder in de laatste katernen 24-28. In 27 samen met i, in 28 als buitenblad om bladen a en e. Deze papiermerken zijn niet met Piccard thuis te brengen, behalve het slechts éénmaal voorkomende i, dat gelijkenis vertoont met papier dat voor 1457-1458 aangetroffen is. Het colofon uit 1457 in de laatste katern staat op een blad h.

In combinatie met het schrift wijst het tekstverloop op de volgende scheidslijnen.

1: Fragment - breekt af; het schrift is niet sterk afwijkend van dat bij het merendeel der teksten.

2/3: De overgang valt midden in een katern. 2 is gedateerd in 1463; het begin van 3 toont een iets ander aspect. Ik concludeer daaruit een breuk in tijd.

3/4: Binnen katern 18, na de preek voor de 24e zondag na Pinksteren, begint op een nieuw blad een verzameling korte stichtelijke teksten die doorloopt tot het einde van de katern waar zelfs 2 regels leeg bleven. Hieruit leid ik af dat tekst 4 een latere 'opvulling' zal zijn geweest.

5: De preken in de katernen 19-28 vormen geen aaneensluitende reeks.

Katernen 19-20 bevatten preken voor aswoensdag tot en met Pasen; de laatste twee bladen zijn gevuld met een preek voor de 19de zondag na Pinksteren: een latere 'opvulling'. Katern 19 is opmerkelijk dikker dan andere: zeven dubbelbladen in plaats van de normale zes.

21-22 lopen min of meer door: eerst enige preken over verrijzenis, dan een paascyclus, waarbij opmerkelijk is dat bij de katernovergang het schrift een ander aspect krijgt.

23 begint met de zondag onder de octaaf van Hemelvaart en loopt tot en met de 4e zondag na Pinksteren; ook hier weer zijn de laatste twee bladen gevuld met iets anders: een 'sermo bonus de dedicatione.'

Op 24 komt weer schrift met een ander aspect; de teksten worden vanaf hier voorzien van marginale aanduidingen voor welke zondag de tekst bestemd is. Het betreft resp. de 1e-3e, 5e en 6e zondag na Pinksteren, gevolgd door de 18e zondag, waarna nog enig wit overbleef in deze katern, die overigens, evenals katern 19, 'dikker' is.

In 25-27 staan preken voor de 7e-17e en 20e-22e zondag, niet altijd in goede volgorde (8 tussen 10 en 11) en soms twee verschillende na elkaar (12 en 15). Daarna volgen de 'dominica vacans' en een preek zonder nummer. De laatste tekst loopt door tot op het buitenblad van de laatste katern, 28, waarop het colofon staat, gedateerd 1457. Opmerkelijk is, dat de preken voor de 18e en 19e zondag niet op hun 'normale' plaats, maar elders, op 'rest'-stukken zijn geschreven.

6: Ander aspect, beginnend op versozijde.

7: Aspect als 6, doorlopend tot het einde van de katern.

Overzien we de materiële aspecten en de teksten van het geheel, dan dringen zich de volgende conclusies op.

- Tekst 1 moet beschouwd worden als iets aparts.
- De katernen 2-23, waarin ingevoegd 20 en 21, zijn, blijkens katernsignaturen, beschouwd als één codex. De teksten daarin zijn echter niet in een keer geschreven. Er werd papier gebruikt uit de twee 'late' groepen papier, a en verwanten voornamelijk voor de gedateerde Franciscus de Villa, e f voor de rest. De eerste 'ingevoegde' katern, 20, bevat ook dat papier, de andere, 21, is geschreven op ander papier, ten dele h, hetzelfde waarop de laatste katernen van de codex geschreven zijn. Deze afwijkende katern is ook qua tekst en codicologisch een 'losse' katern, die evenwel in het tekstverloop daar juist geplaatst is. Er zijn aanwijzingen dat bladen die om een of andere reden aanvankelijk leeg bleven, in de loop van de tijd zijn opgevuld, meestal met tekst die qua thema binnen de collectie past. Volgorde en presentatie van de inhoud wijzen op een ontstaan gedurende een reeks van jaren.
- Zo kom ik tot navolgende hoofdlijnen van de ontwikkelingsgang van de codex. Het eerst ontstond een collectie preken voor de zondagen na Pinksteren, geschreven te Groningen in 1457, door Johannes de Nussya. Het betreft de tegenwoordige katernen 24-28 (buitenblad). Zes jaar later schreef dezelfde Johannes, vermoedelijk eveneens te Groningen, de Postillen van Franciscus de Villa (katernen 2-10), voltooid in 1463. Nog weer later, maar niet gedateerd, werd aansluitend aan deze tekst, in dezelfde katern begonnen, een reeks preken geschreven in een volledige jaarcyclus. Gelet op de onderlinge consistentie in papier, waarbij ook het 'papier van 1463' terugkomt neem ik aan dat de katernen 10 (vervolg)-23 niet veel later geschreven zullen zijn, althans in de jaren zestig (Johannes is zeker nog in 1466 te Groningen werkzaam; zie 3.1.4). Katern 21 bevat ook een enkel blad van het oudste papier. Het betreft een 'ingevoegde' katern, die qua tekst aansluit.

Wanneer de kleine 'opvullingen' zijn aangebracht is onduidelijk. Veel kan verklaard worden als we een streven naar een volledige jaarcyclus van preken veronderstellen. Problematisch blijft waarom de 17de en 19de zondag na Pinksteren pas in de latere delen terecht kwamen en waarom de bewaard gebleven teksten elkaar deels overlappen. Dat is te meer interessant in verband met de vraag of ze van

de hand zijn van één en dezelfde auteur. Zo blijft ook de invoering van de katernen 20 en 21 onopgelost. Het laatste stuk (teksten 6 en 7) kan eventueel al vroeg aangevuld zijn in de anders 'loze' laatste katern van het oudste gedeelte. Over deel 1 (tekst 1) kan niet veel gezegd worden; qua vorm en materiaal sluit het aan bij het jongere deel. Gelet op het papier dat gebruikt werd voor het laatste stuk, is uiteindelijk toch een toevoeging van de beide randgedeelten in de laatste fase te dateren.

Waarom de eerste tekst is uitgescheurd, en wanneer, is tenslotte een heel ander probleem, waarvoor ik geen oplossing heb.

Al met al kan vastgesteld worden, dat de codex een verzameling van drie teksten bevat die grotendeels aansluiten bij het kerkelijk jaar, afgewisseld met vooral exemplarische teksten. Het gebruik (eventueel - de opdrachtgever?) moet gezocht worden in kerkelijke sfeer.

Verwijzingen

3.1.4.: Johannes de Nussyä.

Tabel

kat.	fol.	sign.	pap.	tekst	Inhoudelijke aantekeningen
1 ¹²⁻¹⁰	I- II	-	a	1	Tekst 1, theologisch fragment.
2 ¹²	1- 12	(a)	abc	2	Tekst 2, Franciscus de Villa.
3	13- 24	b	abc		
4	25- 36	c	abd		
5	37- 48	d	a		
6	49- 60	(e)	a		
7	61- 72	f	a		
8	73- 85	g	a		
9	84- 96	h	a		
10	97-108	i	a	3	106 ^r : colofon, <u>1463</u> ; aansluitend tekst <u>3</u> , Orsna? (ander aspect): In adventu sermo.
11	109-120	k	ef		
12	121-132	l	ef		
13	133-144	(m)	ef		
14	145-156	n	ef		
15	157-168	o	ef		
16	169-180	p	ef		
17	181-192	q	a		
18	193-204	r	aef	4	194 ^v : einde van preek voor de 24e zo. na Pinksteren, 195 ^r : tekst <u>4</u> . 204 ^v : Et sic est finis. 2 regels leeg.
19 ¹⁴	205-218	s	ef	5	205 ^r : tekst <u>5</u> , Johannes de Orsna.
20	219-230	?	ef		229 ^r : 19e zo. na Pinksteren.
21	231-242	?	gh		231 ^r : preken over verrijzenis, dan paascyclus.
22	243-254	t	ef		243 ^r (ander aspect, andere opmaak, tekst loopt door).
23	255-266	u	ef		255 ^r (begin zo. onder octaaf Hemelvaart): loopt t/m 4e zo. na octaaf Pinksteren; 265 ^r : 'de dedicatice sermo bonus'.
24 ¹⁴	267-280	-	h		267 ^r : ander aspect. In marge: 1e zo. na Pinksteren; vervolgens 2e zo. (269 ^r), 3e zo. (270 ^v), 5e zo. (273 ^r), 6e zo. (275 ^v), 18e [!] zo. (277 ^v); 280 ^r : 10 regels blanco, 280 ^v blanco.
25	281-292	-	h		(aansluitend op 24), vije zo., ixze zo. (282 ^v), 10e zo. (284 ^v), viijze zo. (286 ^v), 11e zo. (288 ^r), 12e zo. (290 ^v).
26	293-304	-	h		12e zo. (andere preek; 293 ^v), 13e zo. (295 ^r), 14e zo. (297 ^r), 15e zo. (298 ^v), 15e zo. (andere preek; 299 ^r), 16e zo. (300 ^v), 17e zo. (302 ^v), 20e [!] zo. (304 ^v).
27	305-316	-	hi		21e zo. (307 ^r), 22e zo. (309 ^v), Dominica vacans (312 ^v), Preek zonder nummer (314 ^v).
28	317-328	-	aeh	6,7	Colofon <u>1457</u> (317 ^r); 317 ^v : tekst <u>6</u> ; 320 ^r : tekst <u>7</u> .

GERARDUS MAGNUS [Geert Grote], JOHANNES GERSON, HENRICUS DE OYTA, HENRICUS DE GORINCHEM en anderen.

Tractaten en brieven.

1459; Groningen 1462 (Johannes de Nussya).

Convolut.

Boekblok

ii + 275 + ii bladen. 1-4¹² (48), 5⁸ (56); 6-10¹² (116); 11-12¹² (140), 13⁸ (148), 14-16¹² (184), 17-18¹⁰ (204); 19-21¹² (240), 22⁶ (246); 23¹² (258), 24⁸ (266), 25⁸⁺¹ (blad na 8, 271 + vier ongefolieerd). Perkament: bifolium als schutbladen, (los) dekblad.

Eigentijds gefolieerd in Romeinse cijfers (.I. - .cclxxi.; laatste vier bladen blanco). Modern, in potlood gefolieerd: perkamenten dekblad: A, schutbladen B, C. Perkamenten hartstroomjes, zeer smal; om deel katernen bovendien beneden binnen en buiten om katernen horizontaal stukje bij beneden.

Dekbladen tegenwoordig los. Schutblad c-verso inhoudsoverzicht.

Papier, ca. 213 x 148 mm (bijgesneden: kwarto). Drie papiermerken a: (46x): letter P [Piccard III, 489; Utrecht 1456, 1457], (katernen 1-5; 11-22 (25?)); b: (11x): letter Y [lijkt op Briquet 9177; Antwerpen 1451-1453], (katernen 6, 8-10); c: (7x): letter P met bloem [Piccard IX, 1664; Keulen, Utrecht 1457, 1458] (katernen 7, 23-25). -- Zie schema.

Het boekblok vertoont vochtschade aan de benedenzijde. Met name de eerste zes en de laatste drie bladen vertonen duidelijke sporen van desintegratie en papierverlies.

De katernsignaturen wijzen op een samenstelling uit drie delen.

Nog aanwezig zijn twee series, resp. a-m (katernen 11-22) en a-c (23-25), telkens gevolgd door Romeinse cijfers, aangebracht in de rechter benedenhoek van de rectozijden; tendele weggesneden.

Bladwachters zijn veelal grotendeels weggesneden; waar nog zichtbaar blijken ze aan het eind van de katernen, horizontaal, beneden bij de vouw geschreven te zijn.

Kaderaflijning, heel dun, in inkt: 1-1/0/1-1/0. Opmaak niet constant: tekstspiegel 87-95 x 145-152 variabel op blad: prikjes (sneetjes) niet nauwkeurig aangehouden. Zowel op als onder de bovenste lijn wordt geschreven, wisselend 33 tot 39 regels tekst.

Eén hand, tenzij 1-116^v van een andere hand zou zijn, geschreven door Johannes de Nussya, gedateerd resp. 1459 en 1462; beide delen geschreven in een littera hybrida (C/H), de teksten in een currens, rubrieken e.d. ook wel in formata.

I: zwartbruine inkt.

Explicit (fol. 116v): Et sic est finis istius tractatus de fornicatoribus presbyteris et focaristis Anno | domini 1459 ||

Ook veel donkerder is de inkt in het laatste deel, folio 247 e.v., m.n. vanaf 249r.

II: lichtbruine inkt.

Explicit (fol. 145v): Explicit hic tractatus quidam de contractibus eximij | sacre theologie professoris magistri Johannis de garsono | Cancellarij parisiensis scriptus et finitus anno domini | Millesimo quadringentesimo sexagesimo 2° crastino | petri et pauli apostolorum christi sanctissimorum deo gratias || [= 30 juni 1462]

(fol. 204v): Explicit hic tractatus quidam de contractibus editus a magistro henrico de oyta doctore | sacre Theologie Scriptus et finitus per manus Johannis nussye in groningen morantis Anno | domini 1462° in profesto marie magdalene apostolorum apostole Deo | gracias || [= 21 juli].

(fol. 243r): Explicit hic Tractatulus quidam compendiosus | de pluralitate beneficiorum multis pulcherrimis | doctrinis et auctoritatibus sanctorum doctorum suffultus | et constipatus. Scriptus et finitus per me iohannem nussye in opido Groningensi Anno domini 1462° crastino beate marie magdalene Deo | gracias || [= 23 juli].

Afgezien van de punt zijn er geen leestekens van betekenis; geleiding wordt veelal aangegeven door de rubricator: lombarden voor de grotere delen maar meestal een kleine stip als ophoging. (Herhaaldelijk wordt de punt mee opgehoogd).

De opbouw wordt voorts aangeduid door groter geschreven rubrieken en (ook wel) het marginaal plaatsen van caput-nummers. Namen van 'auctoritates' e.d. worden rood onderstreept. Ook komen rode paragraaftekens voor.

De decoratie is zeer eenvoudig: meestal blijft het bij een simpele lombarde (variërend van 1 tot 4 regels) in rood.

Grotere initialen zijn aangebracht bij het begin van een nieuwe tekst. Vaak wordt dan bovendien wat extra-wit vrijgelaten - meestal

blancobladen aan het einde van de voorafgaande katern. In het deel tot 117^x (waar de tekst begint die door Johannes de Nussya gesig-neerd is) zijn ook deze grote letters eenvoudige rode lombarden, een enkele maal met een extra haaltje of streepje (b.v. 1v, 2r). Het summum is de letter R op fol. 57^x, negen regels hoog en met een zeer simpel ruitmotiefje in de stok.

Beduidend verzorgder zijn de initialen in het tweede deel. Deze zijn uitgevoerd in blauw (fol. 117^x [letter Q, 7rr], 146^x [D, 7rr] en 205^x [L, 9rr], voorzien van rood penwerk, soms met groene kleur-accnten. Hiermee verwant zijn de rode P en Q over vier regels, resp. op folio 126^v en 247^x met blauw penwerk en groen, waarbij echter ook punt-motieven worden gebruikt. Zonder groen past in deze 'familie' de vier-regel P op fol. 150^x.

Correcties zijn niet talrijk, maar in voorkomende gevallen waar-schijnlijk door de scriba zelf aangebracht. Op fol. 141^v werd het foute quatuor gecoorigeerd tot a^{or} (= maior; vgl. b^{or} = minor). Verwijzingstekens zijn geboden: zo bij voorbeeld fol. 196^x waar drie rode puntjes boven 'veritatem' verwijzen naar de marge: volūtez (= voluntatem). Aanvullingen komen ook voor, dan veelal met een soort haak, gelijkend op de Griekse letter labda (λ) aange-geven (in het Engels een 'caret-mark' genoemd; afgeleid van 'caret' - 'er ontbreekt'). Het teken komt herhaaldelijk voor, b.v. 166^v, laat-ste regel, 199^x, zevende regel van beñeden; vervolgens werd telkens interlineair verbeterd.

Veelvuldig zijn de marginale nota bene's. Deel I, met name de tek-sten 1 (fol. 1-40) en 5 (57^x-116^v), kent bovendien vele handjes, meestal met rode stipjes opgehoogd. Voorts treft men op tal van plaatsen ook aantekeningen in verband met de inhoud aan. Een zeer modern (19/20e eeuw) gebruiksspoor is het woord 'vinculo' dat op fol. 115^x in de marge (met pen!) werd toegevoegd.

Blad C-verso, het laatste voorschutblad, bevat een inhoudsopgave met folio-aanduiding van de gehele codex. Ook hierin wordt een dui-delijke scheiding gemaakt (een regel wit) tussen deel I en II.

Inhoud

1. (fol. 1^r-40^r)

GERARDUS MAGNUS [Geert Grote].

De Matrimonio.

Ed.: M.H. MULDER, Geert Groote en het Huwelijk. Uitgave van zijn tractaat De Matrimonio en onderzoek naar de bronnen.

[Diss.]. Nijmegen/Utrecht, 1941, 13-88.

* Dit handschrift wordt als grondslag genomen; voor de verhouding van de teksttraditie zie m.n. blzz. 8-12.

2. (fol. 40^v-42^v)

DEZELFDE.

Epistola ad Dominum Henricum de Huxaria (1381).

Ed.: W. MULDER, Gerardi Magni Epistolae, quas ad fidem codicum recognovit, annotavit, edidit —. Antwerpiae, 1933, 94-99 (onder nummer 22).

* Het Groningse handschrift wordt mede benut (sigle: Gr.).

3. (fol. 42^v-48^r)

DEZELFDE.

Consilium sive responsio magistri Gherardi Groot cognominati, cuidam iuveni data, cui collata fuit ecclesia quedam curata, ad instanciam sororum suarum. [De Cura Pastoralis].

Ed.: W. MULDER, Gerardi Magni Epistolae (als 2.), 310-321 (onder nummer 73).

* Deze codex wordt mede gebruikt (sigle Gr.). Opmerkelijk is echter noot c op blz. 321 waar na het explicit: 'in secula seculorum Amen' Mulder uit dit handschrift het volgende aanvult: 'Sequitur et sic. Est finis et laetitia nobis est. Qui me scribebat Johannes nomen habebat'. Deze opmerking staat niet in het Groningse handschrift maar in Hs UB Utrecht 174, folio 183^v (Mulder: Sigle TU 1), overigens lezend: 'Et sic Est finis istius (?) et laetitia (?) nostra est | Qui enz.' Waarschijnlijk heeft de naam van Johannes de Nussya Mulder misleid.

4. (fol. 48^r-56^r; 56^v blanco)

HENRICUS KALTEISEN [de frigido ferro].

'Materia de indulgentiis promerendis' [Brugmans].

Inc. (48^r): Frater henricus kaltisen magister sacri palacij apostolici responsurus ad articulos per reverendissimum in Christo presbyterum dominum Johannem episcopum leodiensem michi transmissos romam.

Expl. (56^r): ... pro mercede devocionis legentis recommissus haberi. Et sic est finis. Explicit improbacio aliquorum articulorum cum manifestacione quorundam necessariorum circa indulgencias et maxime anni quinquagesimi id est iubilei.

Geen editie bekend.

5. (fol. 57^r-116^v)

GERARDUS MAGNUS [Geert Grote].

Tractatus de fornicatoribus presbyteris et focaristis.

Ed. Th.A. en J. CLARISSE, 'Over den geest en de denkwijze van Geert Groete (Groot, de Groot), kenbaar uit zijn geschriften.'

In: Archief voor de kerkelijke geschiedenis inzonderheid van Nederland 1 (1829), 364-379 [inleiding]; 2 (1830), 296-306 [caput 1-8]; 8 (1837), 5-107 [caput 9-26]. De uitgave door Clarisse berust voor een belangrijk deel op de Groningse codex. De nieuwe editie waaraan gewerkt werd door Titus Brandsma is nimmer verschenen (vgl. Zr. G. FEUGEN, Enkele zijner tot nu toe onuitgegeven werken, Nijmegen 1939 [stencil], 27).

6. (fol. 117^r-145^v)

JOHANNES GERSON.

De Contractibus.

Ed. P. GLORIEUX: Jean Gerson, Oeuvres complètes, IX: L'Oeuvre doctrinale (423-491). Paris etc. 1973, 385-421 (onder nummer 452).

* Dit hs wordt niet genoemd.

7. (fol. 146^r-204^v)

HENRICUS DE OYTA.

Tractatus de contractibus.

Vgl. Alb. LANG, Heinrich Totting von Oyta. Beiträge zur Geschichte d. Philosophie, 33, Heft 4/5 - Münster, 1937, 99-103; 101-102 overzicht van handschriften met deze tekst -- deze codex onder nummer 19.

8. (fol. 205^r-243^r; 243^v-246^v blanco, maar wel - contemporain - gefolieerd)

ANONYMUS.

Tractatus de pluralitate beneficiorum.

Inc. (205^r): Incipit Tractatus quidam de pluralitate beneficiorum non habenda et est permultum notabilis. Lata est porta, et spatiosa via que ducit ad perdicionem et multi sunt qui intra-

bunt per eam.

Expl. (243^V): ... et benedictus per immortalia seculorum secula. Amen. Explicit hic Tractatulus quidam compendiosus de pluralitate beneficiorum multis pulcherrimis doctrinis et auctoritatibus sacrorum doctorum suffultus et constipatus. Scriptus ... [verder onder datering schrift].

9. (247^r-253^r)

ANONYMUS. [= HENRICUS DE GORINCHEM [Hendrik van Gorkum]]

De observatione festorum.

Inc. (247^r): Incipit de obseruacione festorum. Quia materia de festorum obseruacione sub practica occurit cotidiana ...

Expl. (253^r): ... intelligendum est de alijs festis martyris que succedunt eorum festa etc. Et sic est finis harum propositionum de obseruacione festorum etc.

* Over de handschriften, tekst en uitgaven: A.G. WEILER, Heinrich von Gorkum [zie nr. 10, tekst 3], 96. Weiler kon de uit IRHT of litteratuur bekende edities niet traceren; het werk blijkt telkens samen met andere gedrukt te zijn: 1. Esslingen, Konrad Fynen, niet ná 1473. 4°. [- HC* 7805; BMC II 511, GOFF H-24, IDL 2213, POLAIN (B) 1857], 2. Keulen, Johann Gulden-schaff, ca 1490. 4°. [- H 4677, COP 2747, VK 549; BMC I 259, GOFF H-26, IBH 1621, IBP 2680, IDL 2214, POLAIN (B) 1858].

10. (253^r-265^r)

ANONYMUS.

'Tractatus de processionibus ecclesiasticis' [Brugmans].

Inc. (253^r): Ad laudem et gloriam benedicte et indiuidue trinitatis beateque marie semper virginis ac tocius celestis curie. Altissimo inspirante venit in memoriam opinio non paucorum ...

Expl. (265^r): ... unus deus per omnia secula seculorum. Amen. Supradicta sunt collatiue posita circa fructum ecclesiasticarum processionum que libenti animo submitto corrigenda iudicio melius decernentium per quos semper dirigi cupio et informari ad gloriam domini nostri ihesu christi saluatoris nostri etc.

* De tekst is opgebouwd uit een inleidend stukje, zes considerationes en dan 13 veritates.

11. (fol. 265^V-271^R)

ANONYMUS.

'Tractatus de superstitionibus resecandis' [Brugmans].

Inc. (265^V): In lectione nouissima vestris me obligauit dilectionibus ...

Expl. (271^R): ... quamvis pharizei scandalizabantur ut patet matheus 15 etcetera. Et sic est finis harum propositionum de superstitionibus resecandis etc.

Eigendomsmerken:

Voorschutblad, recto: Liber domini et magistri Alberti bartholomei | presbyteri ecclesie sancti Martini in Groninge ||.

Acad. 1669: D.e. 4, i.vv. GERHARDUS MAGNUS, GERSON.

Band

4R op riem 2, LKL, vaste rug. 215 x 155 x 80. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers vrijwel allemaal verdwenen: alleen bij de rug boven bij het voorplat en beneden bij het achterplat nog aanwezig. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 0-3 (1.1; 6)//A/1-1/1-1//3. Vijf stempels, waarvan er twee gelijken op het 'boogstempeltje' en de 'rozet van zeven ringetjes' die beschreven werden als Haarlems (VERHEYDEN, Haarlem, 202-203). Ze zijn echter niet Haarlems maar identiek met de stempels 33 en 26 uit de (Groningse) groep der Fr-banden (ze komen ook voor op Incunabel 157, nr 94).

De overige stempels zijn een ruitvormig leliestempel en stempels met de namen 'ihesus' en 'maria'; ik noem deze Fr-stempels 36-38.

Twee sluitingen, type a; sluithaak en scharnier verdwenen - muiers en sluitstukken aanwezig.

Kettingklampen

Ib, IIa.

Litteratuur

A.J. VAN DER AA e.a., Biografisch woordenboek der Nederlanden, Haarlem, 1852-1878, XIII, 358 (1868) (i.v. Nussye); BRUGMANS, Avonden, 233-234; BRUGMANS, 15-16; CLARISSE in AKG (vgl. onder tekst 5);

CMD-NL 2 nr 380; COLOPHONS BOUVERET nr 10795; GERBENZON, Scriptoria, 55; MBG nr 52, p. 130; MDFF nr 18, pp. 84-86; MULDER, Epistolae (vergelijk onder tekst 2), XIV, XVII, 94-99, 310-321; MULDER, Geert Groote (vergelijk onder tekst 1), 4-5 (beschrijving van het handschrift met veel onnauwkeurigheden); J.G.J. TIECKE, De Werken van Geert Groote. Nijmegen 1941, 132 (tekst 1), 146, 151 (tekst 5), 161, 163 (tekst 3); WEILER, Heinrich von Gorkum (vergelijk onder tekst 9), 96.

Evaluatie

Uit het voorgaande is duidelijk dat er sprake is van een convuluut. Er zijn verschillende series signaturen, er is een breuklijn in initiaalversiering, inktgebruik, mogelijk ook hand. In ieder geval komt in deel II (folio 57-116) de datering 1459 voor, deel III (117-426) is op meer dan een plaats gedateerd, gelocaliseerd en zelfs gesigneerd door Johannes de Nussya tijdens zijn verblijf te Groningen in 1462. Deel IV (247-271) sluit qua begin-initiaal aan bij III maar lijkt, zeker vanaf 249^r meer op de delen I en II. Inhoudelijk is er weinig staat te maken op de opbouw. Deel I, de eerste vijf katernen, bevat drie teksten van Geert Grote, waarna een tractaatje over aflaten van de dominicaan Heinrich von Kalteisen. De laatste katern van deel I is de eerste met een afwijking van de standaardopbouw in deze codex: vier in plaats van zes dubbelbladen.

Ofschoon het aspect van deel I en II sterk overeenkomt is er toch reden voor een onderscheid. Na een katern van afwijkende omvang begint een nieuwe tekst op ander papier. Deel II is gedateerd 1459. Deel III, zoals gezegd van de hand van Johannes de Nussya, omvat de katernen 11 t/m 22 en de teksten 6-8. Als eerste tekst komen we hier Johannes Gerson over contracten tegen. Midden in een katern - overigens onregelmatig: ook weer een quaternio in plaats van sesternio - begint dan een contract-tractaat van de carmeliet Heinrich Totting, uit het Oostfrieze Oyta, maar ten tijde van deze tekst hoogleraar te Wenen. Bij het afsluiten van tekst 7 was kennelijk duidelijk inzicht in de benodigde hoeveelheid papier: de laatste twee katernen (nummers 17 en 18) zijn telkens opgebouwd uit vijf bifolia, waardoor het explicit exact op fol. 204^v, dus op een katerneind, uitkwam. In zekere zin is daarmee een breuklijn aangegeven. De hierop volgende tekst 8 is anoniem overgele-

verd en handelt over een cumulatie van beneficiës. Zelfs het gebruik maken van een 'kleine' katern (een ternio) kon niet voorkomen dat (vanaf 243^r) 7 van de 12 bladzijden blanco bleven.

De laatste drie teksten (respectievelijk over het onderhouden / in acht nemen van kerkelijke feestdagen, over processies en bijgevoel) zijn doorlopend op drie onderling verschillende katernen geschreven. Katern 24 is weer een quaternio, evenals de laatste katern, 25, waar echter achteraan een extra blad is toegevoegd. Het nut van deze operatie is niet duidelijk: vanaf fol. 271^v bleven vier bladen leeg (en werden bijgevoel niet gefolieerd).

Meer zekerheid kan het papieronderzoek verschaffen (zie tabel). In de codex komen drie watermerken voor: a, in de katernen 1-5, 11-22 en wellicht is ook in het halve blad dat in katern 25 werd toegevoegd deze letter P te herkennen, b in de katernen 6 en 8-10 en c, in de katernen 7 en 23-25. Dat betekent dat alleen voor deel III herkenbaar papier met één watermerk gebruikt is. In deel I komt ditzelfde papier ook al voor, en wel bij katernen 1-5, precies samenvallend met de teksten 1-4. Voor tekst 5 werd papier b gebruikt, afgezien van één katern (nummer 7) met papier c. Dit papier komen we nogmaals tegen, helemaal aan het eind van de codex, in de laatste drie katernen. (Het ene, onvolledige laatste blad laten we hier verder buiten beschouwing).

Afsluitend: vermoedelijk zijn deel II en IV als eerste ontstaan, rond 1459. Het lijkt aannemelijk óók I hierbij te betrekken, get op aspect en relatie met II. Nadien, in 1462, is deel III geschreven.

De samenvoeging van het handschrift zal vermoedelijk rond die tijd hebben plaats gevonden: de open plek voor de eerste initial van deel IV werd in de stijl van deel III ingevuld.

TABEL

	katern telling	katern omvang	fol.	wm.	sign.	tekst	jaar/colofon
I:	1-5	1-4 ¹² 5 ⁸	1-56	a	-	1-4	
II:	6-10	6-9 ¹² 10 ⁸	57-116	bc	-	5	1459
III:	11-13	11-12 ¹² 13 ⁸	117-148	a	a-c	6 (t/m 145 ^v)	1462
	14-18	14-16 ¹² 17-18 ¹⁰	149-204	a	d-h	7 (v.a. 146 ^r)	Joh.de Nussya, 1462
	19-22	19-21 ¹² 22 ⁶	205-246	a	i-m	8 (tot 243 ^r)	Joh.de Nussya, 1462
IV:	23-25	23 ¹² 24 ⁸ 25 ⁸⁺¹	247-271 (+ 4 ongef.)	c (+a)	a-c	9-11 (tot 271 ^r)	-

Verwijzingen

2.1.1.: Albertus Bartholomaei.

3.1.4: Johannes de Nussya.

4.2.1.4: Fr- en Fr-2 banden.

5.1: Sint Maarten.

(Pseudo-)BONAVENTURA, AMBROSIUS, AUGUSTINUS, GREGORIUS, THOMAS VAN CANTIMPRÉ, THEOBALDUS, HUMBERTUS, diverse anoniem overgeleverde heiligenlevens. Convoluut.

1446 (fol. 2-97) en rond die tijd.

Boekblok

ii + 190 + ii bladen. 1-8¹² (97); 9¹² (109), 10¹⁰ (119), 11-14¹² (167); 15-16¹² (191). Moderne potloodfoliëring, beginnend op voor-
schutblad en doorlopend t/m achterschutblad. Bij het binden zijn de twee binnenste bladen van katern 2 (fol. 18-21) verwisseld; met behulp van leesaanwijzingen is de tekst te volgen (zie hierna, bij 'Correcties'). Perkamenten strookjes buitenom katernen (géén hartstrookjes). Perkamenten dek-/schutbladen, conjugaat; dekbladen los. Papier; ca 216 x 146 mm (bijgesneden, kwarto). Twee groepen papiermerken a, c, f, g en i: ossekop met ster en b, d en e: een haan. Er zijn onderlinge verschillen: a (3x) en mogelijk i (3x) [Piccard IX, 60: Arnhem, Culemborg, Geldern, Keulen, Zutphen 1444-1450] resp. katernen 1 en 16; sterk verwant: g (1x) [Piccard IX, 59: zelfde regio 1444-1450] (katern 13). Iets afwijkend: f (2x) [Piccard IX, 81: Arnhem, Culemborg, Geldern, Den Haag, Nijmegen, Zutphen 1439-1444] (katern 12). Eén watermerk, overigens verwant, kon niet geïdentificeerd worden: c (4x; katernen 7 en 8). De andere groep kon niet geïdentificeerd worden maar lijkt op het type Briquet 4775 dat in 1442 te Haarlem voorkwam: b (15x; katernen 2-6), d (3x; katern 9) en e (12x; katernen 10-14).

Het boekblok heeft vanuit de sneden enige vochtschade opgelopen waardoor de tekst (meestal slechts licht) is aangetast. Initialen en rubricatie hebben derhalve op diverse plaatsen offset veroorzaakt.

De katernsignaturen wijzen op een ontstaan in drie delen: in de katernen 1-8 ontbreken ze geheel, in 9-14 wordt een alfabet (a-f) gehanteerd, gevolgd door een arabisch cijfer en van de laatste twee katernen (15-16) worden enkel de bladen geteld, zonder toevoeging van een letter; wél is daar sprake van een dubbele serie: éénmaal zwart midden, éénmaal rood in rechterbenedenhoek, deels weggesneden. Bladwachters komen voor in de hele codex, behalve waar de tekst vóór het einde van een katern ophield (dus niet in katernen 8, 9 en 16).

Er is in heel de codex een kaderaflijning in inkt: 1-1/0/1-1/0; de buitenzijde van het dubbelblad 39^r-48^v is niet afgelijnd. De prikjes zijn meestal goed zichtbaar. De maten variëren iets, veelal ca 20 < 90 > 36 x 20 < 159 > 37.

Het aantal regels tekst is niet constant. Bij de eerste en laatste twee handen meestal ca 30 regels per blad (fol. 2-112^r en 168^r-182^v; vanaf 189^r echter 24 regels), hand 3 beschrijft normaliter 24 regels; folio 177^r werd met een heel kleine letter beschreven: 38 regels tekst.

Vijf, mogelijk zes handen, de eerste gedateerd 1446.

Hand 1 (fol. 2^r-97^v) schrijft een littera cursiva libraria (becommentarieerde tekst in niet geheel zuivere textualis), gedateerd op fol. 97^v: 'Laus tibi sit Christe quoniam liber explicit iste In festo luce Jan (!) pro scriptore rogate m^occcc^oxlvi^o' [= 18-10-1466]. De gebruikte inkt is bruinachtig.

Hand 2 (fol. 98^r-112^r (bovenste zes regels)) bedient zich van een donkerder inkt en schrijft een regelmatige (C/H) cursiva formata.

Hand 3 (fol. 112^r (regel 7 en volgende) -167^v) schrijft met lichtbruine inkt een littera hybrida.

Hand 4 (fol. 168^r-176^v) een zwart-bruine cursiva, ondanks ander aspect mogelijk identiek met

Hand 5 (fol. 177^r), op haar beurt vermoedelijk identiek met

Hand 6 (fol. 178^r-190^v), resp. een bruine en een zwarte littera cursiva.

De interpunctie is sober: bij Hand 1 alléén de punt, Hand 2 gebruikt ook de punctus elevatus en paragraaftekens. Hoofdletters en rubricatie zijn de belangrijkste middelen om de tekststructuur duidelijk te maken.

Correcties zijn veelal van de hand van de scriba. Vergissingen worden onder meer geëxpungeerd (bijvoorbeeld Pul Pulchra (fol. 60^v)). Opmerkelijk zijn enkele wijzigingen die verband houden met de opbouw van het boek. In katern 12 werden op de folia 135-137 de signaturen gewijzigd (uit d6, d4, d5 resp. in d4, d5 en d6). In katern 2 werden de binnenfolia verkeerd genaaid. Voor een goede tekstvolg-orde werden derhalve aanwijzingen genoteerd, te weten bovenaan elk der recto's een hoofdletter (A-E). De lezer wordt gewaarschuwd aan de voet van fol. 17^v: 'quere folia secundum litteras', waarna tel-

kens aan de voet van een verso gemeld wordt welk blad men hierna moet lezen (bijvoorbeeld 17^V: 'sequitur A').

De rubricatie is vrij simpel. Alleen bij Hand 1 zijn initialen met penwerk in rood en roodblauw (fol. 2^R en 3^R). Voorts blijft de rubricatie beperkt tot: lombarden, ophogingen, onderstrepingen, rubrieken en marginale tekstaanwijzingen en nota-aantekeningen. Voor de rubrieken werden in de benedenmarge, aan de voet van het blad aantekeningen gemaakt. Vermoedelijk is daardoor ook op fol. 61^V de reclame (van katern 5) opgevat als rubriek-aanwijzing.

Op twee plaatsen is een iets uitgewerkter initiaal met penwerk aangebracht: bij het begin van tekst 1 (fol. 2^R en fol. 3^R; rood en blauw) en tekst 6 (fol. 98^V; rood en bruin). Verder werd volstaan met eventueel iets opengewerkte lombarden.

Op de folia 55, 61, 98, 125 en 178 zijn resten van klavieren. Gebruikssporen in de vorm van aantekeningen ontbreken vrijwel geheel: een enkele maal is met stift een marginale aantekening aangebracht (bijvoorbeeld fol. 43^R). Aan de voet van fol. 37^V, mogelijk in de hand van de schrijver: 'Abele lansen sone prope ti??'

Inhoud

Deel I (fol. 2-97^V):

1. (fol. 2^R-55^R)

(Pseudo-)BONAVENTURA.

Speculum disciplinae ad novitios.

Ed.: herhaaldelijk uitgegeven, onder meer te Parijs, ca 1500; GW 4816). De meest recente editie is de editie Quaracchi (BONAVENTURAE Opera Omnia, iussu et auctoritate Aloysii LAUER, Tomus VIII, Opuscula varia ad theologiam mysticam et res Ordinis Fratrum Minorum spectantia, Ad Claras Aquas, 1898, 583-622.

** Dit handschrift werd niet voor de editie gebruikt.

Inc.: [Rubriek: Incipit prologus in speculum discipline | seu libelum de minimis ad novicios] | Speculum discipline ad honesta tendentes ...

[Little, p. 239].

Expl.: [Rubriek: Explicit de disciplina]. Volgt, zonder overgang, Incipit tekst 2.

2. (fol. 55^r-60^v)

(Pseudo-) BONAVENTURA.

Epistola ad quendam novicium insolentem et instabilem.

Ed.: Quaracchi [zie tekst 1], 663-666.

** Ook voor deze tekstuitgave werd dit handschrift niet benut.

Inc.: [Rubriek (sluit aan op explicit tekst 1): Epistola | ad quendam novicium insolentem et instabilem | in ihesu christo sibi carissimo fratri] | Uidi carissime faciem tuam ...

Expl.: [in textualis, rood onderstreept:] Opto ut in christo valeas | et in eius amore semper proficias Amen ||.

3. (fol. 60^v-61^v)

AMBROSIUS.

De officiis ministrorum (Excerpta): Liber I, caput 17 en 18.

Ed. Ambrosii De officiis clericorum libros tres ad manuscip-
torum et optimorum librorum fidem emendavit R.O. GILBERT,

Leipzig 1839, 46-e.vv. [ook in MIGNE PL 16, kolommen 42 e.vv.].

Het betreft hier Liber I, 17, par. 65 (vanaf zin 2), 67 (zes regels: ... fortior), 69 (vanaf r. 2: Est enim ...; tot r. 6: ... sinat), 70 (alleen eerste zin ... Deum nostrum), 71 (geheel, doorlopend, zonder onderbreking in:) 74 (t/m r. 5 ... offensionis). Enz. (vervolg niet geïdentificeerd).

** Deze tekst is een selectie van stukjes. De eerste zin al begint met het laatste woord van de eerste volzin in de editie ('... ut cum aetate accrescant simul. Est igitur ...').

Inc.: [Rubriek:] Ambrosius libro | primo de officio capitulo XVII° ||.

Inc.: Simul est igitur bonorum adolescentium ...

Expl.: ... et de pena generis humani | sublata est ||.

4. (fol. 61^v-91^r):

AUGUSTINUS.

Regula ad servos Dei (becommentarieerde tekst).

Ed. Hoofdstekst: MIGNE PL 32, 1377-1384.

** Tekst van Augustinus meestal in textualis en rood onderstreept.

Voor proloog geen rubriek ingevuld; bij het begin van de tekst per abuis reclame in rood opgenomen.

Inc.: Hec precepta que subscripta sunt ...

Expl.: ... sed in illo glorietur.

5. (fol. 91^r-fol. 97^v)

GREGORIUS.

Moralium libri sive Expositio. in librum Job. (Gedeelten):

XXXI,1; XXXIV,23 en XXXV,27 eind (oud XII)-30.

Ed. MIGNE PL 76, 571; 744-759; 765-767.

** Deze codex volgt niet woordelijk de tekst zoals afgedrukt bij Migne. Voorts is er een afwijking in de telling van de capitula opzichte van die in de editie; een vergissing van de scriba? ('liber 35' in plaats van 34).

De laatste tekst is niet geïdentificeerd.

[91^r]: [Rubriek:] Gregorius in moralibus libro primo [geëxpungeerd] | tricesimo primo || [91^v]: Inc.: In paradiso hominem positum dyabolus ... Expl.: ... cecidit superborum.

[91^v]: [Rubriek:] libro tricesimo v^o super ipse est | rex super omnes filios superbie ||. Inc.: Sed quia occasio de superbie ... [94^v]: Expl.: ... principaliter humilitatem tuentur ||.

[94^v]: [Rubriek:] libro 35° super 1° Et dederunt ei unusquisque ouem unam || Inc.: Sed quia ad ostendendam ... [95^v]: Expl.: ex mente seiparavit ||.

[95^v]: [Rubriek:] libro procul odoratur bel[lum?]. Inc.: Abbacuc ait super custodiam meam ... [97^v]: Expl.: ... odorando | cognoscit. Laus tibi sit christe quoniam liber explicit iste | In festo luce Jan (!) pro scriptore rogare m^occcc^oxlvj^o ||.

Deel II (fol. 98-191):

6. (98^r-108^v; laatste 8 à 9 regels en blad 109 blanco)

THOMAS VAN CAMTIMPRÉ.

Vita Christinae mirabilis virginis in oppido S. Trudonis.

Ed. AASS Jul. V, 650-660: Zie BHL 1746, 1747 (alleen eerste zin).

** In de marge op 108^v klein: 'defectus'. Inderdaad is van BHL 1747 alléén de eerste zin opgenomen.

Inc.: [Rubriek:] Incipit prologus in vita beate christine de oppido sancti trudonis de hasbauio. Inc.: Memorabilis virginis christine christi vitam scribere ...

Expl.: ... per omnia secula seculorum Amen. Accidit autem post hec anno ab incarnatione domini m^occ^oxl^o.

7. (fol. 110^r-112^r)

ANONYMUS.

Vita Odgeri, diaconi Ruraemundae.

Ed.: M. WILLEMSSEN, 'Vita S. Odgeri diaconi, auctore anonymo.Ex. Ms. Ecclesiae Ultrajectinae'. In: PSHAL 22, 1885, 529-533.Zie BHL 6269 en CARASSO-KOK, Repertorium, nr 67.

** De tekst in deze codex komt overeen met die in de uitgave, gebaseerd op een Utrechts handschrift (niet getraceerd). Zie ook CARASSO-KOK,

De tekst komt ook voor in een incunabeleditie Leuven 1485 (IDL 2338; fol. 127^r-127^v) en Keulen 1483 (IDL 2566; fol. 326^a-326^b).Van deze laatste uitgave berustte een exemplaar in de Sint-Maarten (dossier 111); het boek is sedert WO II verloren.Inc.: [Rubriek:] Vita sancti odgeri diaconi | Inc.: Fuit in britannie partibus vir ...Expl.: vivit et gloriatur deus per infinita secula Amen ||.8. (fol. 112^r [aansluitend op tekst 7]-115^v)

ANONYMUS.

Vita Lebuini.

Ed.: M.J.A. MOLTZER, 'De oudste levensbeschrijving van Lebui-nus', Nederlands Archief voor Kerkgeschiedenis NS 6, 1909, 230-

235; A. HOFMEISTER, 'Vita Lebuini antiqua', MGH SS XXX, 2 1934,

789. 791-795. Zie BHL (Supplementum) 4810 b; CARASSO-KOK, Re-

pertorium nr 50.

** Het Groningse handschrift werd niet gebruikt door Moltzer, maar wel (mede)benut voor de editie Hofmeister (Sigle 1); de tekst bevat overigens nogal wat varianten (zie editie, p. 790 en kritisch apparaat).

Deze tekst kwam - evenals nr 7 - ook voor in de daarbij genoemde incunabelen (respectievelijk op fol. 192^r-193^v en 369^a-369^d).Inc.: [rood onderstreept:] Vita sancti lebuini presbyteri et confessoris; Inc.: Anglorum patria, que pro beati pape gregorii ...Expl.: ... virtutes ! multas operatur usque in hodiernum diem. ||9. (fol. 115^v [aansluitend op 8] -125^r)

THEOBALDUS.

Vita Wilhelmi, eremita in Stabulo Rodis.

Ed.: AASS Feb. II 450-472. Zie BHL 8923.

** De tekst bevat een verkorte versie van deze vita. De laatste

vier regels (aanvulling ten opzichte van explicit zoals ook bij BHL) zijn sterk gecomprimeerd genoteerd, de laatste twee lopen zelfs door in de marge.

Inc.: [Rubriek:] Incipit vita sancti Wilhelmi ducis | Aquitanie et comitis pictauiensis || Inc.: Scripturus vitam serui tui ...

Expl.: ... et ab omni hostium impugnacione defendi per dominum ||.

10. (fol. 125^v-159^v)

HUMBERTUS.

Vita Dominici (inclusief aanduiding voor lectiones; vergelijk vooral fol. 135^r [rood onderstreept] 'ab isto | loco potest legi in mensa).

Ed.: Thomas Maria MAMACHIUS, Annalium Ordinis Praedicatorum Volumen primum, Romae 1756, 264-299; Geen moderne editie voorhanden. BHL 2219.

Inc.: [Rood onderstreept:] Incipit prologus in uitam sancti dominici primi patris ordinis | fratrum predicatorum ||

Inc.: Multiphari multisque modis olim deus | electos ...

Expl.: premonitus pluribus | reuelait; [doorgehaald: Et sic est finis sit laus etc.; rest blad blanco].

11. (fol. 160^r-165^v)

ANONYMUS.

[Vitae Victorini & Severini]

Ed.: ? Cf. BHL 7659.

Inc.: [géén rubriek ingevuld] Hucusque nos patris [doorgehaald per] iheronimi dicta ...

Expl.: per omnia secula seculorum amen ||.

12. (fol. 165^v-176^v)

ANONYMUS.

Vita Christine virginis et martyris in Tyro invitata.

Ed.: ? Cf. BHL 1749.

Inc.: [Rubriek:] Incipit vita sancte Cristine uirginis | Inc.: Erat quedam sancta et sacra puella ...

Expl.: Explicit passio sancte christine uirginis. ||.

13. (fol. 177^r; 178^r-182^r)

ANONYMUS.

Vita Dorotheae virginis.

Ed.: ?

** De tekst is verwant met Passio b, vergelijk BHL 2325.

[177^r] Inc.: [Geen Rubriek ingevuld:] [G]loriosa virgo et mar-

tyr dorothea ...

Het afgeschreven deel komt overeen met tekst t/m 9 regels van boven op fol. 178^V.

[178^X] Inc.: [Rubriek:] Passio sancte dorothee virginis |

Inc.: Gloriosa virgo et martyr dorothea ...

Expl.: ... in secula seculorum amen |

14. (fol. 182^X-187^V)

[JOHANNES XXII].

BULLA CANONISATIONIS LUDOVICI ('Vita Ludovici').

Ed.: Bullarium Franciscanum, V (1898), 111-114.

** De tekst komt meer dan eens in de handschriften voor onder een titel 'Vita Ludovici' (vergelijk BHL 5054). Een dergelijke aanduiding staat in deze codex in de marge, in andere hand genoteerd: 'Vita sancti ludo|vici'.

Inc.: Iohannes episcopus, servus servorum ... Sol oriens ...

[vanaf 'Sol Oriens' BHL 5054].

Expl.: Datum auinione vij idus aprilis pon|tificatus nostri anno primo ||. [= 7-4-1317].

15. (fol. 187^V-190^V)

ANONYMUS.

Maria Magdalena penitens.

Ed.: ?

** De tekst is bekend als de 'Conversio' van Maria Magdalena (zie BHL 5422).

In de marge, bij het begin, staat in dezelfde hand als bij tekst 14: 'Marie magdalene'.

Inc.: Fuit in iherusalem nobilis quidam ...

Expl.: ... ad laudem et gloriam eius qui est benedictus deus in secula ||

Eigendomsmerken

Voorschutblad, verso (fol. 1^V): Iste liber pertinet ad domum con-
fessoris | sororum antiqui conuentus in groningen ||
[volgt in zelfde hand een inhoudsoverzicht]

Acad. 1669: D.e.6 i.v. AUGUSTINUS ('Regula' en 'Speculum disciplinae'; NB abusievelijk met de signatuur D.e.5), VITAE ('nonnullorum Sanctorum et Sanctarum').

Band

4R op riem 2, voor: LKL, achter: KLK, vaste rug. 218 x 150 x 60 mm. Doorgestoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, bij kanten afgerond. Messing kantbeschermers, alléén verloren bij de rug, beneden aan het voorplat. Hoek 2, tong echter verloren bij voorplat; achter behouden.

Gladde band, géén versieringen.

Twee sluitingen, type a. Messing muiters en sluitplaatjes (schildvormig) zijn behouden; sluihaken en scharnieren gingen verloren. Het leer is bij de knepen gebroken, de bindriemen liggen deels bloot. Ook in de lengterichting van de rug zijn nog enkele breuklijnen.

Het leer vertoont vele vochtlijnen en andere kleine beschadigingen.

Kettingklampen

IIa

Litteratuur

'Handschriftenverzechnisse'. In: Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde 8, 1843, 588; BRUGMANS, Avonden 223; BRUGMANS, 17-18; S.G. DE VRIES, 'Handschriften in Groningen'. In: Nederlandsche Spectator 8, 1899, 63; HOFMEISTER (zie editie tekst 8), 789-795; MBG 125, nr 46; CARASSO-KOK, Repertorium 55 (nr 50; tekst 8), 76 (nr 67; tekst 7); CMD-NL 2, nr 381.

Evaluatie

De codex is opgebouwd uit twee, eventueel drie delen. Het eerste deel bevat enkele teksten (nrs 1-5) van (Pseudo-)Bonaventura, Ambrosius en Gregorius alsmede een becommentarieerde tekst van de regels van Augustinus. Het tweede gedeelte bevat diverse heiligenlevens, onder meer van de regionaal belangrijke Odger en Lebuinus (teksten 6-15). Een zekere twijfel bestaat of bij fol. 168 (de overgang naar katern 15) ook een breuk ligt: er is een wisseling in hand, papier en katernsignaturen, de tekst loopt echter door. Een indeling in twee delen lijkt derhalve het meest aannemelijk.

Deel	kat.	fol.	sign.	recl.	pap.	hand	tekst
1	1 ¹²	2- 13	-	+	<u>a</u>	1	<u>1.</u> (2-55 ^r)
	2	14- 25	-	+	b		
	3	26- 37	-	+	b		
	4	38- 49	-	+	b		
	5	50- 61	-	+	b		<u>2.</u> (55 ^r -60 ^v); <u>3.</u> (60 ^v -61 ^v); <u>4.</u> (61 ^v -91 ^r)
	6	62- 73	-	+	<u>b</u>		
	7	74- 85	-	+	c		
	8	86- 97	-	-	c		<u>5.</u> (91 ^r -97 ^v)
2	9	98-109	a	-	<u>d</u>	2	<u>6.</u> (98-108 ^v ; 109 blanco)
	10 ¹⁰	110-119	b	+	e	2; 3	<u>7.</u> (110-112 ^r); <u>8.</u> (112 ^r -115 ^v); <u>9.</u> (115 ^r -125 ^r)
	11 ¹²	120-131	c	+	e		<u>10.</u> (125 ^v -159 ^v)
	12	132-143	d	+	ef		
	13	144-155	e	+	eg		
	14	156-167	f	+	e		<u>11.</u> (160-165 ^v); <u>12.</u> (165 ^v -176 ^v)
	15	168-179	1-6	+	<u>h</u>	4/5/6	<u>13.</u> (177 ^r ; 178-182 ^r)
16	180-191	1-6	-	i		<u>14.</u> (182 ^r -187 ^v); <u>15.</u> (187 ^v -190 ^v ; 191 blanco)	

GUILLELMUS PERALDUS.

Tractatus de septem vitiis capitalibus.

DE VIRIS ILLUSTRIBUS (Excerpt). Convoluut.

Ca 1465-1470.

Boekblok

ii + 206 + iii bladen. 1⁸⁻⁸ (op kimmén na geheel uitgesneden); 2-22⁸ ('I-IV', I-clxiv [= 1-168]); 23-26⁸ (cxcvi [= 200], 27⁸⁻² (laatste twee bladen uitgesneden; ccii [= 206]); 28⁸⁻⁸ (evenals voorin uitgesneden). Contemporain, met pen, in Romeinse cijfers gefolieerd, I-ccii, beginnend op fol. 5! Eraan voorafgaand, de eerste vier bladen van de katern waar de oude foliëring begint, is met potlood eerst Arabisch, nadien Romeins geteld; deze telling werd niet voortgezet.

De codex bestaat uit twee gedeeltes; de breuklijn ligt bij fol. 168.

Opmerkelijk is het Romeinse cijfer 'ccxxviii' dat in een andere hand in de rechterbovenmarge van het achterdekblad staat. Dit plaatst ons voor een probleem: wanneer we uitgaan van de 'complete toestand' van de laatste katernen waarvoor we (blijkens kimmén) bewijzen hebben, dan komen we resp. tot een (Romeinse) foliëring cciv en ccxii, terwijl de perkamenten bladen aan het eind met ccxxiv begonnen zullen zijn. Daarmee ontbreken dertien bladen waarvan geen spoor aanwezig is. Het is mogelijk dat het cijfer een heel andere betekenis heeft gehad (op de schutbladen achterin ontbreekt iets dergelijks). Het meest waarschijnlijk lijkt me dat het cijfer het totaal aantal bladen van de codex aangaf. De ontbrekende bladen moeten dan ook niet achter, maar voorin gezocht worden. De eerste katern (8 bladen) is uitgescheurd, dek- en schutblad vormen slechts twee bladen. In deze opvatting zou voorin óók nog een extra bifolium als schutblad aanwezig zijn geweest.

Blanco perkamenten hartstrookjes, ook in de verder uitgesneden katernen.

Perkamenten dek-/schutbladen; voorin zijn de schutbladen binnen het dekblad-bifolium uitgesneden, achterin is het schutblad-bifolium bewaard, maar ontbreekt het blad dat conjugaat was met het dekblad.

Papier; ca 295 x 215 (bijgesneden, folio). Zes papiermerken: letter P. a (48, evt. 51x): Letter P met bloem [Piccard IX, 952: Nideggen (Düren) 1462] katernen 2-13, evt. nog 3x in katern 23), b (19, evt. 20x): Letter P met bloem en streep door schacht [Piccard groep XIII; onvoldbende gelijkend op een der afgebeelde typen] (katernen 14-22), c (13x): Letter P met bloem en schuine streep door schacht [Piccard XIII, qua vorm enigszins gelijkend op nr 368 (Frankfurt am Main, Spiers 1468)] (katernen 14-17, 19-22), d (1x): Letter P [Piccard III, verre gelijkenis met 441 (Lichtenberg, Elzas, Nijmegen 1467-1469)] (katern 17, fol. xcii [= 126]); [tweede deel:] e (9x): Letter P met bloem [Piccard, groep IX, niet nader te identificeren] (katernen 23-27), f (7x): Letter P met bloem [Piccard, IX, 1063 Freiburg im Breisgau, Geldern, Venlo 1463, 1464] katernen 24-27).

Het boekblok vertoont waterschade, met name vanuit kop en staart-snede. Achterin, vanaf fol. CC (= 204) zijn roestplekken, in het laatste blad zelfs een gat (evenals in de schut- en dekbladen) door de corrosie van de vernageling van kettingklamp Ib.

Door papierrot maar vooral door het onvoorzichtig uitsnijden van andere bladen is folio 1 (potlood 'I') vrijwel geheel losgeraakt. Geheel voorin lijkt een begin van inktvraat aanwezig.

Katernsignaturen in twee reeksen: a-x, vrij vaak weggesneden (katernen 2-22), a-e (23-27), beide aangebracht in de rechterbenedenhoek van de bladen.

Aan het eind van iedere katern (behalve bij de overgang van katern 22-23, tekst 1 naar 2) zijn reclamen aangebracht.

Kaderaflijning met inkt (soms loodstift?), van rand tot rand: 1-1-11/0/1-1/0. De opmaak in maten: ca 22 < 69 (18) 69 > 37 (196) x 22 < 230 > 43, gebruikt voor wisselend aantal regels, variërend van 46-52.

Prikken zijn in de marges nog zichtbaar: ze blijken per katern, van 'binnen naar buiten' te zijn aangebracht.

Twee, niet geheel consistente, handen: de overgang bij begin tekst 2, fol. clxv (= 169^r). Geschreven werd in een littera hybrida libraria, wisselend van zwart tot bruinachtig. Over de ogenschijnlijke breuk op fol. clxxix (= 173^r), zie hierna.

De punt werd veelvuldig als leesteken gebruikt, vrijwel steeds gevolgd door een hoofdletter.

Er zijn twee rubricatoren geweest, elk voor één tekstdeel. In deel 1 bediende deze zich van rood en blauw voor ophogingen, lombarden en initialen, onderstrepingen, paragraaftekens en een sprekende kopregel. Het penwerk vertoont vaak kleine marginale bloemetjes, 'stikseltjes' (als waren de lijnen op het papier genaaid) en soms (b.v. fol. lxxxix [= 85^V]) arceringen binnen de letter.

Deel 2 komt sterk overeen, al ontbreken de 'stikseltjes' en bloempjes, evenals de kopregel.

Wanneer de kwaliteit van het papier tekort schoot, b.v. een vlek (fol. cxxv [= 129^V]), kon op die plaats een rode ster aangebracht worden.

Bij de rubricering is mogelijk iets mis gegaan: op verschillende bladen zijn oker(kleurige) vlekken (lvii [= 61^V] en volgende); één van de vlekken (fol. lxviii [= 72]) werd alsnog met rood (recto) en blauw (verso) opgesierd.

In deel 1 komen herhaaldelijk regelvullers e.d. voor.

Beide rubricatoren benadrukken marginalia, soms zelfs in twee kleuren (fol. clx [= 164^X]). Vele malen werden fouten gecorrigeerd, waarbij de rubricator, hetzij door het aanbrengen of ophogen van verwijstekens, hetzij door doorhaling, eventueel van het reeds geëxpungeerde (b.v. fol. cxxxvii [= 141^X]), in belangrijke mate bijdroeg aan het optisch effect.

De aantekeningen zelf zijn voor het overgrote deel in de hand van de scribae en bevatten tekstcorrecties. In een duidelijk andere hand staan op fol. clxx (= 174^X) en cci (= 205^V) korte aanduidingen van de caputinhoud, resp. 'eciam de domina' en 'Expositio de ebrietate'. In het laatste geval heeft de inkt een afdruk nagelaten op de tegenovergelegen bladzijde - een bewijs dat deze aantekening later is aangebracht. Nota-tekens zijn zeer talrijk, zesmaal komt een deiktisch handje voor, vaak elegant en met rood-en-blauwe ophoging: lxxxix (= 93^X), xcvi (= 101^V), ciiii (= 108^V), cxxii (= 126^V), ccxxviii (= 132^V) en cxli (= 145^V).

Bij de overgangen naar belangrijke nieuwe tekstdelen zijn roodleren klaviertjes aangebracht, meestal tegenwoordig weer verdwenen. Nog behouden zijn die aan de folia vi (= 10), xix (= 23) en cxlvi (= 150).

Inhoud

Deel 1 (fol. 1-168):

1. (fol. 'I'^r - clxiii = 1^r-168^r; 168^v blanco)

GUILLELMUS PERALDUS [O.P.].

Tractatus de septem vitiis capitalibus.

Ed.: vele malen uitgegeven sedert 1469 (zie A. DONDAINE, 'Guillaume Peyraut. Vie et oeuvres' in: Archivum Fratrum Praedicatorum 18, 1948, 162-236, hier met name 189; een moderne editie ontbreekt.

Inc.: [Rubriek: Incipit tractatus viciorum de vij vicijs capita-|libus]. Inc.: Tractatus iste continet | nouem partes.

Inc.: [tekst zelf, fol. I (= 5^r)]: Dicturi de singulis | viciis ... Expl.: tacere vero | numquam. Et sic est finis ||.

BLOOMFIELD, nr 1628 (met vermelding van dit handschrift).

** BRUGMANS had de tekst nog niet geïdentificeerd - zo wel DE VRIES (zie litteratuur). Toch is het handschrift ontgaan aan de opmerkzaamheid van Dondaine, die het niet noemt in zijn opsomming van handschriften waarin De Vitiis staat opgenomen (pp. 193-195).

Deel 2 (fol. 169-206):

2. (fol. clxv - ccii = 169^r-206)

ANONIEM.

De viris illustribus (excerpten).

Inc.: [Rubriek: Ex libro de illustribus viris. Hic hortatur nos [met zwart doorgehaald: ad] omnem cupiditatem et negligentenciam declinare et ordinis disciplinam sollicite obseruare]||. Inc.: Libet nunc si opcio daretur cum beato petro apostolo exclama-|re ... Expl.: quid viderat ob utilitatem audiencium pluri-|mis enarravit. ||.

** Bij het kleiner schrijven van de tekst van een aflaat (fol. clxxix, = 183^r) 'Quia enim ego miser peccatum meum ... non ponderare neglexi ...' is de scribe het bijzondere karakter van dit deel van de tekst kennelijk ontgaan: hij schreef ook het vervolg in kleinere letters.

** De tekst bevat excerpten uit allerlei teksten, b.v. achtereenvolgens (de laatste folia van de codex): Ex libro detmari de | partibus terre sancte (fol. cc [= 204^v]); Jacobus de vitriaco (ibidem); In vita sancti lamberti (cci [= 205^r]); In libro qui dicitur scala celi (ib.); In libro super oratio-

nem dominicam (cci [= 205^V]); In gestis anglorum. beda (ibidem), Ex libro mira-|culorum pater [!] cluniacensis (ibidem), Ex eodem libro. (ccii [= 206^V]).

Delen van de tekst zijn overgenomen 'Ex libro de illustribus viris ordi-|nis cisterciensis' (fol. clxviii [= 172^V]); daarmee is kennelijk niet (in letterlijke zin) bedoeld: Exordium magnum Cisterciense sive Narratio de initio Cisterciensis Ordinis, auctore Conrado. (Ed. Bruno GRIESSER. Romae, 1961.

Toch is Caesarius van Heisterbach wel gebruikt: b.v. fol. 168^V, 183^V ('exempla ex Caesaro') en 192^X ('Caesarius in B. Virgine').

Ook bekend is het excerpt 'ex libro bono universali de apibus', waarmee kennelijk het gelijknamige werk van Thomas van Cantimpré bedoeld werd.

Een zekere regionaliteit lijkt af te leiden uit de voorbeelden die in de tekst genoemd worden, zoals 'In ciuitate que vocatur maguncia' en 'In ecclesia beati petri colonie' (fol. clxxxviii [= 192r]), 'Ante hos annos xij. wilhelmus abbas de sancta agatha dyocesis leo-|diensis que est domus ordinis cisterciensis ...' (192v) en de reeds genoemde vita van Lambertus (bisschop van Maastricht) etc.

Een cistercienser oorsprong lijkt aannemelijk: in samenhang met ordebroeders wordt gesproken van 'monachus quidam ordinis | nostri ...' (cxcvi [= 200v]). Anderzijds: de herhaalde verwijzingen naar Franciscus (20r e.v.) maken dat enigszins onzeker.

Al met al is de tekst niet goed identificeerbaar gebleken.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.d.6, i.v. ANONYMUS, De Vitiis. Msc.'

Band

5R op riem 2, LKL, vaste rug. 297 x 223 x 70. Doorgestoken kapitaaltes. Donkerbruin leer om eiken borden, naar kanten afgeschuind. Messing kantbeschermers, enkel bij bovenhoek van achterplat verloren. Hoek 2.

Sobere stempelband, type ruit: 0-3 (1.2; 6)//A/1-1/1-1//3.

Twee sluitingen, type a. Messing muiters en sluitplaatjes (schildvormig) zijn behouden; sluihaken en scharnieren verloren.

Het leer is bij de knepen, met name achter, en over de rug gebroken en over het algemeen nogal gevlekt. In het achterplat zit één wormgaatje.

Kettingklampen

Ib; IIa

Litteratuur

BRUGMANS, 18-19; S.G. DE VRIES, 'Handschriften te Groningen'. In: Nederlandsche Spectator 8, 1899, 62-63; BLOOMFIELD, nr. 1628.

Evaluatie

Het handschrift is opgebouwd uit twee delen, waarbij de breuk ligt bij de overgang van katern 22 naar 23. De tekst, de schrijfhand en de rubricatie verschillen; ook het gebruikte papier is vanaf dat moment anders (hoewel drie moeilijk determineerbare watermerken in katern 23 voorkomen, wellicht watermerk a?).

Ook binnen het eerste deel is een breuklijn in het gebruikte papier: na katern 13 worden in hoofdzaak twee andere soorten gebruikt. Bij de overgang is ook een (overigens niet significante) overgang in kleur inkt, de wisseling van 48 naar 47 regels op resp. 228 x 158 naar 225 x 155.

Slechts twee papiermerken lijken zozeer op wat bij Piccard is afgebeeld (watermerken a en f) dat van een redelijke gelijkenis sprake is. Daarop wordt - met zekere voorzichtigheid - de datering van de codex gebaseerd.

17

NICOLAUS DE GORRAN

Postillae in Evangelium Matthaei.

Ca 1400.

Boekblok

246 bladen. 1¹⁶⁻¹ (blad 1 uitgescheurd; f. 15), 2-3¹⁰ (35), 4²² (57), 5-7¹⁴ (99), 8¹⁶ (115), 9¹² (127), 10¹⁶ (143), 11¹⁴ (157), 12-14¹² (193), 15¹⁴ (207), 16-17¹² (231), 18¹⁶⁻¹ (laatste blad uitgescheurd; 246).

Moderne potloodfoliëring: 1-246.

Perkamenten hartstroomjes (blanco), verstevigingsstroken om katernen (soms beschreven); voorin conjugaat dek-schutblad met hartstroomjes, wellicht kim van verdwenen extra-schutblad(en)? Achterin modern, bruinpapieren dek-schutblad.

Papier, ca 285-296 x 207-217 (hier en daar afgesneden [vaak is de scheprand nog aanwezig!], folio). Vijf papiermerken. a. (11x): kat [vgl. Briquet 3550, Roosendaal (Gld.) 1400] (katernen 1, 5, 7, 11); b. (88x): pijl en boog [(Twee vergelijkbare merken, bij de een lijkt pijl onderbroken) Piccard, Waffen 1647, Utrecht 1402] (katernen 1-7, 9-16); c. (4x): letter P met kruis ernaast [Piccard I, 262, Arnhem 1396] (katern 3); d. (8x): letter M met kruis bovenop [vgl. Briquet 8347, Palermo 1397] (katernen 6-8, 10, 15, 17-18); e. (10x): bel [Briquet 7440, Parijs 1399] (katern 17-18).

-- zie schema.

Het boekblok is vrij goed bewaard. Opmerkelijk is dat een aantal malen het buitenblad van een katern iets vuiler is dan normaal. Het verlies van het eerste en het laatste blad sluit hier wellicht bij aan. Het vermoeden rijst dat althans enkele katernen een tijdje separaat zijn bewaard (en gebruikt?). Katern 2 (folio 16-25), heeft ca 30 mm van beneden en 6 mm van de snede een kogelrond wormgaatje dat nergens op aansluit. De eerste zes bladen van katern 15 (p.1-6, fol. 194-199) hebben bovenaan, tot ca 14 regels in het tekstblok waterschade opgelopen, waardoor de inkt iets uitgelopen is. Bij 194^v-197^v is de rechterkolom deels onbeschrijfbaar geworden, althans blanco gebleven. De rubricator heeft deze stukken omlijnd en tweemaal (196^v, 197^v) een kopje getekend.

Katernsignaturen komen in het hele boek voor: aij - [a8] (met gotische cijfers) tot en met katern s. (Horizontaal geschreven) reclamen komen voor bij de katernovergangen.

De kaderaflijning is dun aangebracht in bruinige inkt, vaak alleen in marges duidelijk zichtbaar: 1-1-11/0/1-1/0. De opmaak varieert iets, maar is globaal toch te vangen in 20 < 67 > 13 < 69 > 41] (149) x [31 < 210 > 49]. De prikjes sluiten hierbij aan, meestal is er geprikt per openliggend katern, 'vanbuiten naar binnen'. Het gebruik van de kolommen wisselt nogal: variaties van 33 tot 44 regels komen voor.

Eén hand, in een oudere stijl; voor de citaten uit de becommentarieerde tekst, Mattheus, een textualis. Bruinige en grijze inkt. Geschreven met tussenpozen, waardoor op talrijke plaatsen 'breuklijnen' zichtbaar zijn.

De interpunctie is vrij sober; veel meer wordt gewerkt met rood. Twee soorten paragraaftekens (¶ en ¶) en vooral het onderstrepen en ophogen van hoofdletters structureren de tekst. Een kopregel, meestal op de plaats waar een foliëring verwacht zou worden (rechts boven op de rectozijde, soms verso, zoals b.v. 115^v), geeft aan waar men 'in Mattheus' is: 'Mt' gevolgd door Romeinse cijfers (i-xxviiij), soms 'c' (= caput) en betreffend cijfer. Ook deze is rood onderstreept.

Initialen (met representanten!) zijn simpel uitgevoerd in rood, slechts een enkele maal een beetje opengewerkt. Het formaat varieert van 4 tot 9 regels. Ze worden gebruikt bij het begin van een te bespreken citaat uit Mattheus.

De rubricator is ook actief bij het aangeven van correcties en correctietekens, omlijnt en onderstreept en vult b.v. de door vocht onbeschrijfbaar stukken van folio 194^v-197^v (zie onder conditie boekblok hiervoor).

De correcties zijn voor een belangrijk deel contemporain of zelfs van de scriba zelf (b.v. 211^v). In ieder geval één andere corrector is daarnaast aanwijsbaar, schrijvend in een fijne hand (b.v. 149^r, 188^r). Marginale notities 'nota benes', correctievoorstel-

len, andere lezingen e.d. zijn van tenminste drie handen (b.v. 215^r, 237^r, 214^r waar bovendien het fijne schrift van de corrector lijkt terug te komen). Meestal zijn ze in inkt, een enkele maal in de bruinig ogende stift of dunne inkt die voor de representanten werd gebruikt. Ook in rood zijn enkele nota's en glossen aangebracht (resp. b.v. 118^r en 42^v-43^r).

Inhoud

NICOLAUS DE GORRAN [O.P.]

Postillae in Evangelium Matthaei

Inc.: (fol. 1r): Sume tibi librum grandem et scribe in eo stilo hominis. Hec verba sunt scripta. Ysaie viij. In quibus insinuatur quadruplex causa huius libri primo efficiens.

Expl.: (fol. 246v): sed futura bona sine fine mansura ad quae nos perducatur qui est benedictus in secula seculorum amen. Deo gracias.
Ed. Geen recente edities voorhanden.

** T.KAEPPELLI, Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi, III, Roma, 1980, nr 3089; F. STEGMÜLLER, Repertorium Biblicum, nr 5777.

Eigendomsmerk

Voordekblad, geradeerd, met UV leesbaar: Iste liber pertinet in domo confessoris sororum | antique conventus in groninghen ||
Acad. 1669: D.d. 1., i.v.'ANON. In Matthaeum. Msc.' [zie opmerking].

Band

4R op riem 2, vaste (met lichtbruin leer) vernieuwde rug. 297 x 224 x 73. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing verstevigingen: rughoekstrip beneden voorplat als enige behouden, evenals de hoekstrips aan het achterplat. Hoek 2.
Niet versierde band.
Twee sluitingen, type a, sluiithaken en scharnieren verdwenen.

Kettingklampen

IIa (wellicht IIb; moet deel onder nieuwe rug).

Opmerkingen

Ten onrechte wekt Brugmans in zijn catalogus de indruk dat dit handschrift in de vorige eeuw in de UB is beland. Onder de (bovendien weinig duidelijke) titel 'Sermones in varios S. Scripture textus' meldt hij dat de codex 'Anno 1841 erat in Bibliotheca Groningana'. Dat is juist, maar gold al twee eeuwen eerder!

Litteratuur

BRUGMANS 19; GUMBERT, Utrechter Kartäuser 211, noot 53.

Evaluatie

Het handschrift is vermoedelijk rond 1400 in de Nederlanden ontstaan, daar het overgrote deel van het gebruikte papier in deze richting wijst (zie tabellen).

Tabel 1

Katern	folia	signatuur	papier
1 ¹⁶	1- 15	a	ab
2 ¹⁰	16- 25	b	b
3 ¹⁰	26- 35	c	bc
4 ²²	36- 57	d	b
5 ¹⁴	58- 71	e	ab
6 ¹⁴	72- 85	f	b d
7 ¹⁴	86- 99	g	b d
8 ¹⁶	100-115	h	a d
9 ¹²	116-127	i	b
10 ¹⁶	128-143	k	b d
11 ¹⁴	144-157	l	ab
12 ¹²	158-169	m	b
13 ¹²	170-181	n	b
14 ¹²	182-193	o	b
15 ¹⁴	194-207	p	b d
16 ¹²	208-219	q	b
17 ¹²	220-231	r	de
18 ¹⁶	232-246	s	de

Tabel 2

	1396	1397	1398	1399	1400	1401	1402	
b: (88x):							x	P Utrecht
a: (11x):					x			B Roosendaal (Gld)
e: (10x):				x				B Parijs
d: (8x):		x						B Palermo
c: (4x):	x							P Arnhem

De feitelijke ontstaansgeschiedenis is onduidelijk: er werd gebruik gemaakt van zeer wisselende katernen, zonder dat nu duidelijk een breuk in de tekst daarmee samenvalt. De tekst werd - blijkens het verschil in kleur inkt - in etappes geschreven. Vuil, wormgaatjes (kat. 2) en wellicht de waterschade (kat. 15) laten een gebruik of althans bewaren in delen vermoeden. Aangezien het in beide laatstgenoemde gevallen telkens gaat om papier van het type b zou onzorgvuldig bewaren vooraf, vóór gebruik dus, niet uitgesloten mogen worden; aannemelijk lijkt het mij niet.

Verwijzingen

2.2.1.3. : Groningen Olde Convent.

JACOBUS DE AMERSFORDIA; EVERARDUS DE AMERSFORDIA.

Collegedictaten, onder meer over Albertus Magnus en Aristoteles.

Keulen, Johannes Alberti of Groningensis, 1487-1489; Teso Huginghe, alias Groningensis, 1487.

Boekblok

ii + 337 bladen. 1^{8-6} (3-6 uitgescheurd; 1,2), $2-10^{12}$ (110), 11^{12+1} blad voor 6 (niet gefolieerd, laatste blad 122), 12^{10-1} (blad na 9; 131), $13-18^{12}$ (203); 19^{12+1} (blad voor 5 niet gefol.; 215), $20-22^{12}$ (251), 23^{12+1} (blad voor 10; niet gefol., 263), $24-27^{12}$ (311), 20^{10+1} (niet gefol.; 322), 29^{10} (332), 30^{8-6} (2-7 uitgescheurd, folio 333 en een niet genummerd blad). Moderne potloodfoliëring waarbij de 'halve' bladen tussen 115 en 116, 211/212 en 260/261 niet werden meegeteld; ook het laatste blad werd niet gefolieerd: 1-(334).

Als dek-/schutbladen werden (perkament-)bladen uit een antifonarium gebruikt (zie onder fragmenten).

Papier, ca 208 x 146 (kwarto, fors bijgesneden). Een kleine dertig verschillende papiermerken, zeer moeilijk te identificeren. Veelvuldig wisselingen per katern (niet vreemd bij een bundel collegedictaten).

Er zijn vier hoofdgroepen: letter P (vaak slechts eenmaal voorkomend), variërend qua vorm (zelden gelijk aan) Piccardgroepen VIII (katernen 2, 16, 23-26), XI (27-28), XII/XIII (12-15, 29); ster, twee typen, ster met kroon, verwant met Briquet 6114 (katern 2), en varianten van een achtpuntige ster, niet getraceerd (15 resp. 17); pot, twee typen, grote pot, verwant met Briquet 12484 (katernen 5-6, 11), en diverse vormen van kleine pot, niet getraceerd (7, 9-11 resp. 8-11); hond, drie typen, hondje met bloem (katernen 3-4), omkijkend hondje (3-4) en grotere hond, enigszins gelijkend op Briquet 3636 (katern 18 en 19-22). In de eerste katern is een deel van de letter P te herkennen, onvoldoende voor toeschrijving, de laatste katern bevat geen watermerk.

In de gegeven omstandigheden moet van uitspraken over herkomst van het papier afgezien worden.

Het boekblok vertoont zeer ernstige vochtschade, vooral vanuit de kopsnede. Het papier is gaan rotten, op enkele plaatsen is desintegratie en feitelijk materiaalverlies te constateren.

Bij de schutbladen is het papier gedeeltelijk aan het perkament vastgeplakt en vervolgens (door de genoemde desintegratie) afgebroken.

Opmerkelijk is, dat de bladen 204 en volgende vuiler zijn dan de eraan voorafgaande.

Katernsignaturen komen slechts in een klein gedeelte voor: a-h zijn aangetroffen in de katernen die van de hand van Theso stammen: 19-26 (204-299); (colofon Theso 292^V). Mogelijk liep de reeks nog door.

Er is enkel een zeer sobere kaderaflijning: geen horizontalen, enkel verticalen; in code derhalve 1-1/0/0/0. De maten variëren van 13-20 < 88-98 > 29-44 x 18-39 < 151-161 > 9-31. Ook het aantal regels dat in deze ruimte werd beschreven wisselt zeer: van 39 t/m 55 regels tekst.

De prikken zijn in de vier hoeken zichtbaar; soms zijn ze dubbel - zonder herkenbaar nut echter.

Twee handen (tenminste), beide een gothische cursiva maar voor belangrijke passus - titels, te becommentariëren tekst en dergelijke - werd een textualis gebruikt.

Hand 1 is van Johannes Alberti (1487-1489); fol. 3^r-203^v en fol. 324^v-332^v); hand 2 is van Theso Hugginghe (1487; fol. 204-324).

- Met name Johannes gaf tal van aanduidingen over de data van begin en einde van de colleges - zie appendix.

Er is vrijwel geen versiering in de codex aangebracht. De letters werden wel opgehoogd en ook andere gebruikelijke vormen van rubricering kwamen voor. Meerkleurige beginletters met penwerk zijn zeldzaam: ze komen voor op fol. 3^r, 204^r en 293^r, derhalve bij het begin van de hoofddelen I, II en III. Eenvoudiger beginletters zijn nog te vinden op 53^r, 87^r en 132^r, telkens bij het begin van de onderdelen Ib, Ic en Id.

Gebruikssporen zijn er - afgezien van de aantekeningen uit collegegebruik zoals talloze deiktische handjes - niet. Wel zijn er enkele notities die niets met de inhoud van doen hebben. Johannes Alberti noteerde op 52^v 'Se licht myr in dem [tekening hartje]', op 86^r 'In my licht se begraven' en op fol. 131^v: 'Amor in Colonie. 1488. Ook lust und levent'. Theso maakte ook wel eens een grapje: op fol. 280^r, waar een blank stuk was, noteerde hij 'hic nichil defuit nisi es' (hier ontbreekt niets behalve geld).

Inhoud

De tekst is vrij gecompliceerd en bovendien reeds in druk elders beschreven (DE RIJK-WEYERS, 20-34). Derhalve wordt hier afgezien van een uitgebreide beschrijving.

Deel I (fol. 1-203^V):

1. (1^r-2^r):

Inhoudsoverzicht en andere aantekeningen.

Onderdeel Ia (fol. 3^r-52^V):

2. ANONYMUS (Jacobus van Amersfoort?).

In Aristotelis De celo et terra.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 20-22.

Onderdeel Ib (fol. 53^r-86^V):

3. ANONYMUS (Jacobus van Amersfoort?).

In Aristotelis De generatione et corruptione.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 22-24.

Onderdeel Ic (fol. 87^r-131^V):

4. JACOBUS VAN AMERSFOORT.

In Aristotelis Metheora.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 24-27.

Onderdeel Id (fol. 132^r-203^r):

5. (fol. 132^r-160^V):

ANONYMUS (Jacobus van Amersfoort?).

In Aristotelis De sensu et sensatu.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 27-28.

6. (fol. 161^r-171^r):

ANONYMUS (Jacobus van Amersfoort?).

In Aristotelis De memoria et reminiscencia.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 28-29.

7. (fol. 171^V-195^V):

ANONYMUS (Jacobus van Amersfoort?).

In Aristotelis De somno et vigilia.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 29.

8. (fol. 196^r-199^r):

ANONYMUS (Jacobus van Amersfoort?).

In Aristotelis De longitudine et brevitae vitae.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 29-30.

9. (fol. 199^r-203^r):

ANONYMUS (Jacobus van Amersfoort?).

In Aristotelis De vita et morte.

Deel II (fol. 204^r-292^v):

10. (fol. 204^r-211^v):

ANONYMUS.

Copulata trium librorum de anima Alberti Magni. Liber I.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 31.

11. (fol. 212^r-292^v):

ANONYMUS.

Copulata trium librorum de anima Alberti Magni. Liber II.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 31-33.

Deel III (fol. 293^r-333^r):

12. (fol. 293^r-332^v):

ANONYMUS.

Copulata trium librorum de anima Alberti Magni. Liber III.

** Vgl. DE RIJK-WEYERS, 33-34.

13. (fol. 332^v-333^r):

Schema's, aantekeningen.

(333^r Inc.: Opiniones antiquorum de anima).

** Niet besproken bij DE RIJK-WEYERS.

Eigendomsmerken

Zie bij beschrijving boekblok: Johannes Alberti en Theso Hugginghe schreven hun collegeaantekeningen hoogstwaarschijnlijk voor zichzelf (zie ook evaluatie).

Acad. 1669: M f 3, i.v. ARISTOTELES.

Band

3R op riem 2, vaste rug, KLK. 211 x 158 x 74. Doorgestoken kapi-taaltjes. Zwartbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Mes-sing verstevigingsstrips, bij rug op achterplat verloren, bij bo-venhoek van voorplat eveneens. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2 (2; 3) -3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//3, geen stempels.

Eén sluiting, type a. Muiter en sluitstuk nog aanwezig; bij schar-nier afgebroken.

Leer bij knepen ten dele gebroken, rug grotendeels open met verlies bekleding. Aan de bovenzijde is het achterplat fors beschadigd, wellicht bij verwijderen kettingklamp?

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I, 1.2 Perkamenten (los) dek-/schutblad, conjugaat.

ca 138 + 142 x ca 200, tekstspiegel ca 185 x 110. Textualis, initialen in rood en blauw, 13de eeuw.

Antiphonarium (met muzieknotatie) Hemelvaart - Pinksteren.1. Recto: inc.: Uestibus albis qui et dixerunt. Iets verder: Viri Galilei quid aspicitis in celum. Verso (rubrieken): 'Ad Ia ...', 'Ad IIIa ...', 'Ad VIa ...', 'Ad IXa ...', 'Ad vesp_{er}as ...'; 'Feria VIa ...', 'Ad matutinas ...'.2. recto, inc.: 'eum et iterum ueniam ad uos aleluia ...' Rubriek: 'Dominica post ascensionem domini ad vesp_{er}as ...' Verso (rubr.) 'Ad matutinas ...', 'Ad vesp_{er}as ...', 'In uigilia pentecostes. Super psalmos. Antiphona.'

II,1 Perkamenten dekblad, los. Als I, 198 x 140. Forse vouw.

Recto: inc.: 'guarum aleluia. Aduenit ignis diuinus non comburens sed illuminans ...' Verso: (rubr.) feria IIIa (?), inc.: Disciplinam et sapientiam docebat eos dominus ...
Expl. Apparuerunt.

De tekst 'Aduenit ignis' hoort thuis in de liturgie van Pinksteren.

II,2 Perkamenten schutblad. Als I. 200 x 144. Recto: inc.: aleluia (deels onder papier). Verso: Expl.: ... exaltata est super sydera species eius in nub_i.
Recto rubriek: 'In uigilia ascensionis domini'; verso: grote initiaal in blauw en rood Post passionem suam ...LitteratuurBRUGMANS, 35-36; CMD-NL 1, nr 41; MBG 152-153, nr 98; L.M. DE RIJK/O. WEIJERS, Repertorium commentariorum medi_i aevi in Aristotelem latinorum quae in bibliothecis publicis Neerlandicis asservantur. Amsterdam, 1981, 18-34.Evaluatie

De codex is ontstaan uit aantekeningen van Theso Huinghe die in het academisch jaar 1487 te Keulen colleges volgde bij Jacobus van Amersfoort (deel II). De onvolledige cyclus werd afgemaakt door

Johannes Alberti (deel III) die er ook andere collegedictaten uit 1487 aan toevoegde (deel I). Vermoedelijk heeft Johannes de bundel derhalve bij elkaar gevoegd.

Appendix: datering van onderdelen van de tekst (M = begindatum
collegeaantekening, in een marginale aantekening;
C = colofon)

Deel I: (fol. 1-203^V):

Onderdeel Ia (fol. 3^R-203^V):

23^V M 25- 8-1487 altera die bartholomei
45^V M 19-10-1487 altera die luce
52^V C 1487 Et sic finiuntur libri de celo et mundo
Scripti per manus johannis groningensis
sub venerabili viro artium magistro et
sacre theologie professore eximio magis-
tro Jacobo de amersfordia in alma uni-
versitate coloniensi regente in famo|sis-
sima bursa laurentii groningensis Anno
1487||;

Onderdeel Ib (fol. 53^R-86^V):

53^R M 14-11-1487 in profesto alberti
(vermoedelijk de herdenking van de sterf-
dag van Albertus Magnus, 15 november
1280. Deze genoot in de vijftiende eeuw
reeds verering maar werd pas in 1622
resp. 1931 gecanoniseerd. De datum waar-
naar Johannes verwees is derhalve waar-
schijnlijk 14 november 1487) |
72^V C Et tantum de primo libro de generatione
et corruptione elementorum scripto | per
Johannem groningensem in alma universi-
tate coloniensi ||
73^R M 17- 1-1488 in profesto antonii abbatis
86^R C 16- 2-1488 Et in (?) hoc finitur secundus liber de ge-
neratione et corruptione scriptus per ma-
nus Johannis Alberti de groningen sub vene-
rabili viro artium | magistro ac sacre pa-
gine professore eximio magistro Jacobo |
de Amersfordia in alma universitate colo-
niensi Anno | Domini 1488. Sabbato ante
esto michi de quo laus deo || (zondag

'Esto Mihi' is de zevende zondag voor Pa-
sen, ofwel Carnavalszondag; de datering
betreft derhalve zaterdag 16 februari
1488)

Onderdeel Ic (fol. 87^r-131^v):

- 87^r M 20- 2-1488 feria 4ta post invoca (zondag 'Invocavit
me' is de daaropvolgende zondag, dus de
eerste zondag van de Vasten, zodat de da-
tum woensdag 20 februari 1488 betreft)
- 131^v C Et in hoc finiuntur libri metheorum secun-
dum mentem doctoris magni | Scripti per
manus Johannis groningensis Sub venerabili
viro artium | magistro et sacre pagine
professore eximio magistro Jacobo de |
Amersfordia (dempto tercio libro quem le-
git magister Everardus | de Amersfordia)
tunc temporis facultatis artium decano
bene merito. | De quo sit laus deo et in-
temerate virgini Marie amen ||

Onderdeel Id (fol. 132^r-203^r):

- 132^r M altera die vi. [doorgehaald en vervangen,
niet meer leesbaar; wellicht Victorini = 5
september, zodat de datum 6 september 1488
zou zijn]
- 160^v C Et tantum de sensu et sensato Scripto per
manus Johannis Groningensis
- 161^r M 13- 9-1488 in profesto exaltationis crucis
- 171^r C Et in hoc finitur liber de memoria et re-
miniscentia Scriptus per manus Johannis
groningensis in alma universitate Colo-
niensi. | Deo Laus ||
- 171^v M 22-10-1488? altera die [... MC vg? (= 11000 virgi-
num, gevierd te Keulen, op 21 oktober);
zou betekenen 22-10-1488. Rest van aante-
kening is weggesneden]
- 196^r M 4- 1-1489 dominica ante epiphaniam (chronologisch is
aannemelijk dat het hier 1489 betreft; bo-
vendien viel het feest van de Verschijning

des Heren (Driekoningen) in 1488 zèlf op een zondag. De datum is derhalve 4 januari 1489).

Deel II: (fol. 204^r-292^v):

292^v C 21- 2-1487

Et tantum de secundo libro de anima | Finitus nec non completus est liber iste per me tesonem gronin|gensem alio nomine Hueinghe Anno domini m cccc lxxxvij | in profesto petri ad chatedra (sic!) hora quasi octaua de nocte || (= woensdag 21 februari 1487)

Deel III: (fol. 293^r-333^v):

332^v C 13- 1-1489

In hoc finiuntur Copulata trium librorum de Anima | secundum mentem magni doctoris Alberti ipsa die | qua studentes Colonienses celebrabant festum Aristotelis | que fuit octava epiphanie domini 1489 etc.|| (dinsdag 13 januari 1489)

CARTULARIUM, betrekking hebbend op tertiariissen in het bisdom Utrecht.

Nederlanden (Utrecht?), (kort) na 1472.

Boekblok

i + 40 + ii bladen. 0⁴⁻³. (2-3 uitgescheurd, 4 uitgesneden; a); 1⁸⁻¹ (6 uitgesneden; 1-7), 2-4⁸ (30; blad na 18 niet geteld), 5¹⁰⁻¹ (10 uitgesneden; 39); 6⁴⁻² (1-2 uitgesneden; 40, b): Perkamenten binionnes vóór en achterin als dek- en schutbladen; thans los, deels verwijderd.

Moderne potloodfoliëring, 1-40, beginnend bij de tekst, doorlopend tot op het resterende achterschutblad; het blad na 18 niet gefolierd, door mij benoemd 18bis.

Perkament; ca 252 x 175 mm. (bijgesneden).

Voor het tekstgedeelte zijn katernsignatures deels bewaard. Ze waren geschreven in de rechterbenedenhoek van de rectozijden, a-e, gevolgd door Romeinse cijfers.

Kaderaflijning met loodstift 1-1/0/1-1/0, ca 24 < 114 > 37 x 27 < 168 > 56. De prikgaatjes zijn meestal bewaard.

In beginsel werd de tekst geschreven in 34 regels.

Bruinzwarte inkt, één hand, die zich bediende van een cursiva libraria.

Het handschrift is niet gesigneerd of gedateerd.

Er werd weinig gebruik gemaakt van leestekens. De structuur werd door hoofdletters en hele woorden in kapitaal verduidelijkt.

De rubricering ontbreekt geheel; wèl werd op belangrijke plaatsen (vooral met 'lintletters') extra aandacht gevestigd op het begin van een nieuwe tekst.

In diverse handen zijn correcties aangebracht. Een deel van de tekst bevat rasuren en verbeteringen, mogelijk in de hoofdhand. Op zulke plaatsen staan marginale aantekeningen.

Glossen zijn onderling verschillend. Er is een heel fijn schrift, veelal commentariërend (op fol. 13^v-17^r, 20^v-21^r en 23^r). Een latere, grovere hand noteerde tekstvarianten (b.v. 'vel' waarbij marginaal 'etiam'; fol. 2^r-3^v, 32^v). Een derde hand komt voor op 19^v-21^r en weer iemand anders schreef op 19^v een inhoudsaanduiding.

Bovendien zijn er talrijke nota's alsook aantekeningen langs kop-

en staartsnede (deels derhalve weggesneden).

Op de schutbladen zijn in latere tijd met potlood (door een kinderhand?) letters en dergelijke aangebracht.

Inhoud

1. (1^r-5^r):

Johannes de Meerlo, officiaal der Utrechtse curie en keizerlijk notaris vidimeert op 20-2-1414 de bulle Supra Montem van paus Nicolaas IV (Rieti, 18-8-1289; POTTHAST, Regesta Romanorum Pontificum nr 23044.

Ed.: VAN HEEL (zie hierna), 235-237 (tekst van bul, 1^v-4^v, verkort afgedrukt), 237-238.

** De inhoud van deze codex komt overeen met die van een handschrift te Brussel (Algemeen Rijksarchief, Archives Ecclésiastiques Étranger 19253), uitgegeven door D. VAN HEEL ('De tertiariissen van het Utrechtse kapittel.' in: Archief voor het Aartsbisdom Utrecht 63, 1939, 1-382; ook los verschenen: Utrecht 1939). Dit handschrift is onbekend gebleven.

Enkele teksten zijn ook in andere manuscripten overgeleverd, deels ook uitgegeven. Dit gedeelte komt ook voor in UB UvA, Hs I C 6, fol. 1-4 (M.B. MENDES DA COSTA, Catalogus der Handschriften, II, Amsterdam, 1902, 105 nr 607; vooral D. DE KOK, Bijdragen tot de Geschiedenis der Nederlandsche Klarissen en Tertiariissen vóór de Hervorming. Utrecht, 1927, 100-102).

2. (5^r-13^v):

Bertoldus Helmici, clericus uit het diocees Keulen en pauselijk notaris, vidimeert twee bullen van Eugenius IV, gegeven te Rome, op 15-11-1431 (fol. 9^v en 10^r) en 28-4-1432 (fol. 13^r).

Ed. VAN HEEL, 238-240 (de bul, fol. 5^v-9^v, verkort afgedrukt), 240-251.

3. (13^v-14^r):

BONIFATIUS VIII,

Toestemming voor broeders en zusters der Derde Orde in stad en bisdom Utrecht om kapellen te hebben, een biechtvader te kiezen e.a.

Gegeven te Rome, 26-9-1399.

Ed. DE KOK, 169-170; verkort in VAN HEEL, 251.

** Na de tekst staat de naam 'Jo de Ferentino' genoteerd.

4. (14^r-15^r):

BONIFATIUS VIII,

Bulle 'Iisque divini cultus augmentum', (Rome 18-1-1401).

Ed. Bullarium Franciscanum, VIII, nr 340. (Cf. DE KOK, 90);

verkort: VAN HEEL, 252.

** Na de tekst staat 'Petrus de Castro'.

5. (15^r-15^v):

BONIFATIUS VIII,

Bulle 'Apostolice sedis equitas' (Rome, 23-9-1402).

Ed. Bullarium Franciscanum, VII, nr 424. (Cf. DE KOK, 100);

verkort: VAN HEEL, 252-253.

** Na de tekst 'Wolterus Honnick'.

6. (15^v-18bis^v):

Everardus Foeck, deken van St.-Salvator te Utrecht, vidimeert twee bullen van Johannes XXIII, Pastoralis Officii (fol. 15^v-17^r) en [Hodie] dilectis filiis (17^r-17^v). Gegeven te Bologna (NB hs. spelt Banonie), resp. 31-3-1414 en 25-5-1414. Volgt vidimus door Johannes de Meerlo (vgl. tekst 1) en transfix d.d. 28-9-1414 van Fredericus, bisschop van Utrecht (18bis^v).

Ed. (Pastoralis officii;) Bullarium Franciscanum, VII, nr 1315.

** Vgl. voor eenzelfde combinatie het bij 1 genoemde handschrift, DE KOK, 100 (onder nr 4); volledige tekst: VAN HEEL, 253-262.

(Bul zelf verkort). Aan het einde van de tekst staat 'Jo. Hondertmarck'. Deze is mogelijk te identificeren met de gelijknamige kanunnik van de St. Salvator te Utrecht (MULLER - zie 3 -, Regest 2623; d.d. 8-11-1429) dan wel de klerk uit het diocees Minden, in 1409 benoemd tot rector van het Jacobus-altaar in de Jacobus-kerk te Utrecht (MULLER, Regesten 1839 en 1840. Vermoedelijk betreft het één en dezelfde persoon).

7. (18bis^v-22^v):

Zwederus, bisschop van Utrecht, kondigt op 3-2-1431 de bullen Promptum et benevolum en Quia personas van paus Martinus V af, (gegeven te Rome, resp. 21-3 en 22-6-1430). Volgt vidimus door Gherardus de Melenheym, clericus uit het bisdom Keulen, keizerlijk notaris.

Ed.: (Quia personas;) G.H.M. DELPRAT, 'De geschiedenis van het S. Aagte-klooster te Delft, uit onuitgegeven oorspronkelijke bescheiden toegelicht.', in: Kerkhistorisch Archief IV, 1866, 23-77, met name 60-62, (vgl. DE KOK, 102); volledig: VAN HEEL, 262-

273.

** Gelijke teksten ook in het Amsterdamse handschrift (zie bij 1; DE KOK, 102, onder nr 19).

8. (22^V-23^R):

MARTINUS V,

Bevestiging van Generaal en alle broeders en zusters van de Derde Orde in hun rechten (Rome, 20-2-1430).

Ed. Bullarium Franciscanum, VII, nr 1882; verkort: VAN HEEL 273.

9. (23^R-24^V):

Emmelricus de Kerpena, gardiaan te Keulen, laat op 22-6-1399 een bul van Johannes XXIII (d.d. 23-2-1319) vidimeren. Bevestigd door Henricus Loef de Medebach, clericus uit Keulen, keizerlijk notaris.

Ed. Bul 'Etsi Apostolicae Sedis', in: Bullarium Franciscanum, V, nr 354; de tekst als hier: VAN HEEL, 274-276. (Bul verkort).

10. (25^R-29^V):

Drie besluiten van het Concilie te Basel, resp. d.d. 17-7-1439 (25^R-25^V), 8-8-1439 (25^V-26^V; Nota Bene: 'vj idus kl. Agusti!') en 5-3-1435 (26^V-29^V).

Ed. VAN HEEL, 276-278, 278-280 en 280-288.

** Na de laatste tekst volgt 'Jo Bodeker'.

11. (29^V):

Julianus, kardinaal, aan Generaal Tertiariissen, gegeven te Basel, 1-9-1434.

Ed. VAN HEEL, 288-289.

** Na de tekst: 'N. de civitate Castelli'.

12. (30^R-31^R):

Fredericus III [van Blankenheim], bisschop van Utrecht, schrijft hoe de gedragsregels zullen zijn ten opzichte van de tertiariissen. Gegeven te Utrecht, 25 mei 1408.

Ed. DE KOK, 175-177; verkort bij: VAN HEEL, 289-290.

** Aan het einde van de tekst 'Jo Hondertmarck' (vgl. tekst 6).

Ook uitgegeven uit het Amsterdamse handschrift (vgl. tekst 1).

13. (31^R-31^V):

Bisschop Fredericus schrijft op 25-5-1408 aan de pastoors en kapelaans van zijn bisdom hoe ze zich dienen te gedragen ten opzichte van zusters van de Derde Orde die onwettig hun kloosters hebben verlaten.

Ed. DE KOK, 178-179; verkort bij VAN HEEL, 290.

** Uitgegeven uit het Amsterdamse handschrift.

Aan het einde van de tekst staat 'Jo. Hondertmarck' (vgl. tekst 6).

14. (31^V-32^R):

Fredericus geeft op 26-7-1414 toestemming weggelopen tertiariissen te kerkeren en bij hardnekkige ongehoorzaamheid aan de wereldlijke overheden over te dragen.

Ed. DE KOK, 179-181; verkort bij: VAN HEEL, 290-291.

** Uit het Amsterdamse hs. uitgegeven; ook hier weer 'Jo. Hondertmarck'.

15. (32^R-33^V):

Swederus [van Kuilenburg], bisschop van Utrecht, verleent tertiariissen diverse gunsten; d.d. 21-3-1430.

Ed. DE KOK, 182-185; verkort bij: VAN HEEL, 291.

** Ook weer uit het Amsterdamse hs. uitgegeven.

16. (33^V-34^V):

Rodolphus [van Diepholt], bisschop van Utrecht, bepaalt hoe te handelen met weggelopen tertiariissen; 28-2-1454.

Ed. DE KOK, 185-187 (zonder dagtekening); VAN HEEL, 291-294 (mèt datum).

** Na de tekst: 'Jo Ponciani'.

17. (34^V-35^V):

David [van Bourgondië], bisschop van Utrecht, bevestigt tekst 16. Gegeven 30-10-1456.

Ed. VAN HEEL, 294-297.

** Aan het einde van de tekst andermaal 'Jo. Ponciani'.

18. (35^V-36^V):

Bisschop David gelast de tertiariissen te beschouwen als ware regulieren en hun huizen als geestelijke stichtingen.

Ed. (gedeeltelijk) DE KOK, 187-188 (zonder datum). Met datum (Duerstede 28-12-1471), ed. VAN HEEL, 297-299.

** MULLER (zie 3), Regesten 4120.

Aan het einde van de tekst: 'Jo donkert'. Mogelijk is deze te identificeren met notaris 'Johannes de Donker', gedocumenteerd voor 9-3-1474 (MULLER, Regest 4187).

19. (36^V-37^R):

Johan [van Beieren], graaf van Holland enz., bevestigt privileges van tertiariissen en beveelt weggelopen broeders en zusters gevangen te nemen en terug te voeren naar hun kloosters. Gegeven in Den Haag, 27-1-1424.

Ed. (deels) DE KOK, 190; geheel: VAN HEEL, 299-301.

20. (37^F-39^V):

Vidimus van soortgelijke tekst van Willem VI, graaf van Holland enz., eerst in het Nederlands, Den Haag, 31-7-1414, dan in het Latijn. De hele convoluut werd op 18-7-1472 gevidimeerd door Arnoldus filius Arnoldi, clericus in het diocees Utrecht, keizerlijk notaris, officiaal van de Utrechtse curie.

Ed. (gedeeltelijk) DE KOK, 189-190; geheel: VAN HEEL, 301-307.

Eigendomsmerken

-- Geen eigendomsmerken; zie bij evaluatie.

Acad. 1669: Ms. in Scrin. 4, i.v. RESCRIPTA QUAEDAM.

Band

4R op riem 2, KLK, vaste rug. 256 x 180 x 35. Doorgestoken kapi-taaltjes.

Donkerbruin, iets vlekkerig leer om eiken borden, licht afge-schuind.

Messing kantbeschermers bleven bewaard behalve op twee plaatsen aan het voorplat: de bovenhoek en beneden bij de rug. Hoek 1. Eén sluiting, type f; de witleren riem is bij het sluitplaatje af-gebroken, de pin door het voorplat heen is verdwenen.

De bandbekleding is in glad leer, zonder versiering. In de voor-kneep breekt het leer iets, middenboven op het achterplat is een schaafplek en gaatje. Bij het verwijderen van de kettingklamp wer-den leer en plat beschadigd.

Kettingklamp

IIC

Opmerking

Bij wijze van bladlegger, bovendien met nadere informatie beschre-ven, zijn twee blaadjes papier toegevoegd. Ze zijn met één c.q. twee touwtjes vanuit de kop bevestigd. De maten zijn resp. 25 x 66 en 30 x 67. Beide vertonen de rand van het vel papier (en bevatten - zoals te verwachten - geen papiermerk). Langs de rand waar het touw door het papier werd heen gehaald, werd het blad omgevouwen. Tegenwoordig liggen beide strookjes achterin de codex.

Litteratuur

BRUGMANS, 47-49.

Evaluatie

De inhoud wijst eenduidig op produktie door of voor tertiariissen in het bisdom Utrecht. Elke aanwijzing voor een nadere bepaling van de herkomst ontbreekt.

Deze codex komt qua tekst overeen met het handschrift dat Van Heel uitgaf (zie bij tekst 1). Het was de enige codex met een zo uitgebreide verzameling. De Groningse codex is nog onbekend gebleven.

Bij het Brusselse handschrift is geen herkomst vastgesteld. Dat is wèl het geval met een codex, thans bewaard te Amsterdam (UvA, Ms. C I 6). Deze stamt uit het tertiariissenconvent Maria Magdalena of Ysendoorn te Zutphen (vgl. MONASTICON BATAVUM I, 207; Supplement, 174). De teksten uit dit handschrift komen ook in het 'Groningse exemplaar' voor, goeddeels in dezelfde volgorde bovendien. Ik geeft eerst mijn tekstnummer (uit het Groningse handschrift), daarna, tussen haken, dat in de beschrijving bij DE KOK - zie bij tekst 1): 1 (1), 3 (2), 4 en 5 (3), 6 (4), 7 (19), 12-14 (5) en 15 (18).

Daarmee is niet gezegd dat het onderhavige handschrift uit een tertiariissenconvent te Groningen stamt, al is dat wel waarschijnlijk. Vermoedelijk betreft het dan het Olde Convent (vergelijk 2.2.1.3.6).

Verwijzingen

2.2.1.3.6: Groningen, Olde Convent.

CICERO, Marcus Tullius.

De officiis.

Midden 15de eeuw.

Boekblok

ii + 76 bladen. 1-9⁸ (1-72), 10⁴ (76). Voorin twee schutbladen, conjugaat. Achterdekblad om laatste katern gebonden (kim vóór 73). Moderne potloodfoliëring in rechter bovenhoek van recto-zijden.

Perkament, regelmatig van kwaliteit, haar- en vleeszijde niet goed vast te stellen. Ca 110 x 77 (vermoedelijk bijgesneden).

Het boekblok heeft lichte vocht- en gebruiksschade, zo is b.v. op folio 1 recto een deel van het bladgoud in de initiaal verdwenen (zie ook hierna, onder decoratie). Het perkament is gerimpeld en golvend.

Katernsignaturen a-k, gevolgd door Arabisch cijfer, beneden aan voet rectozijde; behouden zijn: a-i, bij laatste katern is 'k' mogelijk weggesneden.

Bij elke katernovergang reclamen, horizontaal, helemaal in de vouw geschreven.

Er is in zwartbruine inkt verticale aflijning aangebracht, waartussen werd gelinieerd: 30 lijnen voor 29 regels tekst. Opmaak in code: 1-1/0/0/J, in maten 8 < 52 > 15 x 11 < 78 > 21. De prikgaatjes sluiten hierbij aan, vrijwel uitsluitend voor aflijning behouden.

Eén hand, littera hybrida, zwarte en zwartbruine inkt. De bovenste en onderste regels hebben zeer vaak cadellen, maar - gelet op het 'niet-lussen' van de stokletters - deze zijn meestal bij de letter 'd', verder vaak artificieel of zelfs later aangebracht (b.v. twee letters 'l' [van 'Bellum'] op fol. 17^x). Bovendien zijn ze ook wel een enkele keer met rood versierd.

De geleding is met name door de rubricator aangebracht, al ontbreekt de normale interpunctie niet.

Ophogingen, paragraaftekens, lombarden (óók in blauw) en rubrieken zijn talrijk. In voorkomende gevallen zijn ook door de rubricator cadellen aangebracht (b.v. fol. 52^v), hetgeen identificatie met de hoofdhand suggereert. Voorts komen ook een enkele maal rode regelvullers voor (zelfde plaats, maar ook b.v. 26^x),

Representanten voor de lombarden zijn zelden zichtbaar; 5^v is vrij-

wel geheel onder de blauwe F verdwenen, toch is er een randje te zien.

De decoratie is - afgezien van de reeds genoemde cadellen - vrij sober. Op drie plaatsen is een initiaal met penwerk: 2^v (bij het begin van Liber I, caput 3), 33^v (Liber II,1) en 52^v (III,1), bij de laatste twee bovendien opgesierd met enig groen.

Verreweg het rijkste is de initiaal en vooral de marginale versiering op folio 1^r (zie afbeelding), waar geschilderd werd en bladgoud toegepast - zij het dat dit laatste dicht bij de vouw ten dele weggesleten is.

Correcties zijn zeldzaam. Wèl zijn er talrijke glossen; zie verder opmerking 1.

Inhoud

CICERO, Marcus Tullius.

De officiis libri tres.

Ed. C. ATZERT, [in: M. Tulli Ciceronis Scripta quae manserunt omnia, fasc. 48] Leipzig, [Teubner], 1949.

* Dit handschrift werd niet voor de editie gebruikt maar sluit aan bij de daar geboden tekst, zij met met andere indeling in capita.

Eigendomsmerken

Voorschutblad 1, verso : Officia haecce Ciceronis | Manuscripta ex Bibliotheca Regneri Praedini ad | Altingianam translata familiam Almae | Groninganae sacra vult | [autograaf:] C. Alting | M.dr. ||.

Voorschutblad 2, verso [aansluitend bij aantekeningen in zeer fijn schrift, hand van Praedinius]: Quae minutis hic | literis sunt annotata, ea sua manu scripsit magnus | ille Wesselus Groningensis, nam eius | fuit hic libellus ||.

Achterschutblad (fol. 76) recto 1. [hand van Praedinius]: Summus ille uir, | Wesselus Groningensis, | utebatur hoc libello, | quemadmodum nunc | est ||

2. [aansluitend, in rood, hand Alting]: D. Regnero Praedinio, | (cuius ista manus est:) | acceptum refero: | [autograaf:] Alting: | 4.10.59. | Obijt 4.18.59. ||.

NIET Acad. 1669.

Acad. 1722 (Supplementum): Ms in octavo et minori forma, In scrinio 2: "CICERONIS Officiorum Libri Tres, Codex bonae notae eleganter scriptus in Membrana: fuit olim Wesseli Gansfortii, deinde Regneri Praedinii, quorum etiam manu quaedam in fronte sunt notata. Donum CHRISTIANI ALTING Med. D.". Syllabus librorum, p. 102: op 27 augustus 1683 geschonken (waarbij als formaat-aanduiding: 12°).

Band

4R op riem 2, KLK, vaste, vernieuwde rug. 111 x 80 x 19. Doorgestoken kapitaaltjes (bij restauratie vervangen). Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Geen metalen kantbeschermers (op de hoeken moest het leer dan ook bij restauratie aangevuld worden). Paneelstempelband, paneel 78 x 57 (duidelijk zichtbaar in afdruk de spijkers waarmee het paneel werd bevestigd). Hetzelfde paneel wordt genoemd bij WEALE, R 300, gedateerd ca 1475, daar in combinatie met een ander paneel, R 299). Van hetzelfde boek, in Cambridge University Library (signatuur: Inc. 5.E:3.10), gaf Geoffrey D. HOBSON (Bindings in Cambridge Libraries, 72 plates, Cambridge, 1929) in plaat XVII een afbeelding. Opmerkelijk is dat Weale 'ons' paneel dateert rond 1475 terwijl de band gebonden is om een drukje uit 1496 (Getijdenboek, Gouda, Collaciebroeders, 20 april 1496. 8° -- IDL 2380). Hobson dateert derhalve later: ca 1500-1520. De kwestie is te ingewikkeld om hier en nu geheel af te handelen - zie ook evaluatie.

Eén messing sluiting, type b, geheel behouden; in muiter en sluitplaatje klaverblad uitgestanst.

Opmerkingen

1. In verschillende handen zijn - met pen - in heel het handschrift aantekeningen aangebracht.

Opmerkelijk is een zéér fijn schrift waarin onder meer op voor- en achterschutbladen commentaar; in de hand van Praedinius (zie onder eigendomsmerken) staat op π^2 verso erbij dat deze notities van Wessel Gansfort stammen (zie ook hierna, Evaluatie).

Voorts staan in de marge - eveneens in inkt - verwijzingen naar een editie. Welke dat geweest is kon ik (nog) niet achterhalen; de telling komt in ieder geval niet overeen met de thans gangbare.

2. Het boek werd in 1983 gerestaureerd.

Litteratuur

J.J. DIEST LORGION, Regnerus Praedinius, Groningen 1862, 76, 84; BRUGMANS, 73; M. VAN RHIJN, Wessel Gansfort, 's-Gravenhage 1917, met name Bijlage D: 'Eenige aantekeningen van Wessel bij het werk van Marcus Tullius Cicero: Officiorum libri III' (waarbij ook foto), pp. LXXI-LXXII - overigens in strikte navolging van Brugmans' beschrijving en transcripties.

Evaluatie

Het handschrift heeft qua schrift een Zuidnederlands aspect, de rubricatie oogt Oostnederlands. Een zuidelijke oorsprong in het midden van de vijftiende eeuw en noordelijke afwerking lijkt derhalve aannemelijk.

Over de vroegste geschiedenis van het handschrift bestaat geen zekerheid. Als het van Wessel Gansfort geweest is - en deze toewijzing hebben we slechts uit de tweede hand! - was hij wellicht niet de eerste bezitter. Duidelijkheid over de lotgevallen begint met Regnerus Praedinius die kort voor zijn overlijden in 1559 het boekje geeft aan zijn leerling Menso Alting. Het blijft in diens familie tot de medicus dr. Christianus Alting op 27 augustus 1683 de codex aan de Academie schenkt.

De band kan wellicht nog nadere informatie verschaffen, hoewel geen eenduidige datering mogelijk bleek. Het erop gedrukte paneel werd ook gebruikt te zamen met een ander paneel, waarvan de stempel zélf in de negentiende eeuw te Maastricht werd gevonden.¹ Ik zie hierin een mogelijke aanwijzing in de richting van de Zuidelijke Nederlanden, waar - zoals bekend - paneelstempels zeer verbreid waren. Het type is bepaald zuidelijk - zoals bleek bij het doornemen van de

wrijfselcollecties van Prosper Verheyden en Luc Indestege.² Dat de enige mij bekende andere band met dit paneel om een in 1496 te Gouda gedrukt getijdenboek zit, doet daar niets aan af. Van dit boek zijn geen oude bezitters bekend - het duikt op in de Veiling Enschedé (kavel 697) en komt via Nijhoff in Cambridge terecht.³ Daarmee blijft de vraag of het paneel in later tijd naar het Noorden is verhuisd dan wel dat deze druk in het Zuiden is gebonden, onopgelost.

Nog eenmaal terug naar de toeschrijving aan Wessel Gansfort. Dat deze een zeer klein en vrijwel onleesbaar handschrift had, staat wel vast uit de berichten van de vroegste biografen en de tekstuitgever, Pappus à Tratzberg.⁴ Praedinius verzamelde Erasmiana en Wesselianana (vergelijk 2.1.90) en zal derhalve de hand van Wessel wel herkend hebben. Ik ga er dan ook van uit dat dit boek inderdaad van Wessel Gansfort is geweest. Of hij het boekje ook al in deze band heeft bezeten staat niet vast, al lijkt mij dat aannemelijk. Wessel overleed in 1489 te Groningen, enige decennia later is in diezelfde stad Praedinius de bezitter van de codex. Een 'zuidelijke band' kan in de tussentijd in het Noorden aangebracht zijn, maar voor de hand ligt het niet. Een noordelijke paneelstempelband is evenmin ondenkbaar⁵, maar ook daar geldt toch een geringe waarschijnlijkheid.

Noten

1. Het stempel berust sedert 1889 in het Victoria and Albert Museum te Londen (Nr. 84 - 1889). Zie: Prosper VERHEYDEN, 'Boekbanden uit Maastricht', in: Het Boek NR 22, 1933-1934, 178, pl. 13. Verheyden is ook voorzichtiger dan Jos. BRASSINE, La Reliure Mosane, I, Liège, 1912, pl. XXIX en HOBSON, Bindings (zie onder 'Band'), pl. XVII: onduidelijk zijn de omstandigheden waaronder het stempel werd aangetroffen, zodat hij niet zonder meer een Maastrichtse herkomst aanneemt.
2. Ook hier nogmaals mijn hartelijke dank aan Elly Cockx-Indestege te Dilbeek (B) die allerwegen het materiaal toegankelijk maakte en mij op vele wijzen bij het onderzoek behulpzaam was - onder meer door met mij de kwesties door te spreken.
3. HOBSON, Bindings, 52.
4. Op deze kwestie van het schrift en een mogelijke oogafwijking van Wessel zie M. VAN RHIJN, Wessel Gansfort, 's-Gravenhage 1917, LXXII.
5. Zie hoofdstuk 4.1.1, waar een paneelstempel om een Gronings Stadboek (midden 16de eeuw) wordt genoemd.

Verwijzingen

2.1.84: Menso Alting; 2.1.90: Regnerus Praedinius; 2.1.111: Wessel
Gansfort.

5.1: Sint-Maarten.

GESTA ROMANORUM, HISTORIA APOLLONII

1463

i + 140 + i bladen. 1⁶⁻⁴ (2,3,5,6 uitgescheurd: a,b), 2¹² (12), 3⁸ (20), 4-12¹² (128), 13¹⁰ (138). Eigentijds in inkt gefolieerd: I-cxxxvj; modern met potlood: a,b, 1-138. Hartstrookjes van meestal blank (katern 4 beschreven) perkament.

Als dekbladen werd bedrukt perkament gebruikt (zie onder Fragmenten).

Papier; ca 204 x 145 mm (bijgesneden; kwarto). 3 papiermerken: a: ossekop [Piccard IX, 4: Arnhem, Culemborg, Keulen 1461-1467] (katernen 2, 4, 6-9); b: letter P met bloem [Piccard, groep IX, niet nader identificeerbaar] (katernen 3-5); c: letter P [Piccard IV, 525: Utrecht ca 1464] (katernen 10-13). Zie evaluatie.

Het boekblok vertoont vochtschade; de laatste bladen (137 en 138) zijn gescheurd en vertonen (door rot?) gaten. Vanaf het achterplat - dat door wormen is aangetast - zijn wormgaatjes die teruggaan tot aan folio 119.

Katernsignaturen met gotische cijfers (1-12), links beneden bij vouw; vanaf katern 2, waar ook de middeleeuwse foliëring begint. Geen reclamen.

Kaderaflijning in inkt, niet constant. 1-1/0/1-0/0. Opmaak: 9-17 < 99-103 > 28-35 (ca 145) x 11-14 < 148-152 > 35-42 (ca. 204), gebruikt voor ca 25-35 regels tekst. Prikken meestal met aantal bladen tegelijk, zonder vaststelbaar systeem overigens.

Het schrift begint, soms op, soms onder de bovenste lijn.

Eën hand, littera cursiva; bruinzwarte inkt. Datum op folio 136r: 'Amen. finitum anno domini 1463'.

Geleding wordt niet zozeer bereikt door interpunctie maar door gebruik hoofdletters (al dan niet opgehoogd) en initialen. Veel van de (120) hoofdstukken worden afgesloten met een rubriek 'Moraliter', in rood of roodachtig bruin onderstreept; koptitel of rubriek geven het begin aan. Tweemaal wijken de lezingen af van wat in de inhoudsopgave wordt gegeven (48r, 88v).

Decoratie is minimaal: eenvoudige rode initialen, 2 tot 4 regels hoog (éénmaal 5 rr. op folio 100v, éénmaal 9 rr., fol. 1r). Meestal vervangt de initiaal de eerste letter, waarbij een representant normaal is, soms ook verdubbelt daarmee de beginletter. De al genoemde vijfregel-A (fol. 100v) is bovendien onjuist: de tekst begint met 'Rex Antiochus', waaraan veeleer een R dan een A had toegevoegd kunnen worden.

Sommige beginletters zijn opengewerkt en/of versierd met vrij grove lijnen of punten. Meestal zijn ze simpel en effen rood.

Een rode golflijn geeft in voorkomende gevallen vóór de koptitel aan dat de initiaal is aangebracht op de volgende bladzijde.

Het gebruik van rood is niet helemaal helder: ook op - voor ons - niet duidelijk structurerende plaatsen in de tekst werd opgehoogd.

Correcties zijn door de schrijver zelf aangebracht. Doorhalingen zijn normaal, waarna erboven, onder of tussen wordt toegevoegd.

Daarnaast zijn talrijke marginale verbeteringen, met een verwijs-teken (†, ††, †††) in corpore aangegeven.

Twijfelachtig is of de zeer zwarte inkt (opmerkelijk bij de verder bruine tint) ook van deze hand is. De zwarte hand grijpt onder meer in op fol. 43v en 44 alsook bij de omnummering (na vergissing) in de inhoudsopgave. Hierbij is opvallend dat dit 'registrum' juist gotische cijfers gebruikt, waar nu naast resp. '99', '100', '122', '127' en '130' Romeinse cijfers komen: 'xcix', 'c', 'cxxij', 'cxxvij' en 'cxxx'. Ook weer zwarte inkt wordt gebruikt om voorin (fol. 'b'-verso) het bestaan van de 'tabula' aan te kondigen, evenals voor het eigendoms/schenkingsmerk op fol. 138v (zie onder eigendomsmerken). Dezelfde hand lijkt de foliëring aangebracht te hebben.

Verdere gebruikssporen zijn de penneproeven op blad 'a' recto, waar onder meer tienmaal herhaald staat 'bone pastor panis vere ihesu nostri miserere'. Dit is de voorlaatste (23e) strofe van Thomas' van Aquino hymne 'Lauda Sion' (gezongen op Sacramentsdag)¹. De bedoeling van het herhalen hier is onduidelijk: een uitgeschreven penitentie wellicht?

Inhoud

(1r - 136v): GESTA ROMANORUM.

Inc.: Pompeius rex regnavit tam dives super omnia ac

potens ... (=BLOOMFIELD, nr 3944). Expl.: qui sine fine vivit et regnat. Amen. Finitum Anno domini 1463.

** De standaardedities van H.OESTERLEY (Berlin, 1872) of van W.DICK (1890) blijken niet aan te sluiten bij deze redactie.

Ingevoegd, fol. 100v - 122v:

HISTORIA APOLLONII REGIS TYRI.

Inc.: Incipiunt inclita gesta Tirii Apollonii regis.

Expl.: sic vixit omnibus diebus regni sui. Et sic est finis.

** De hier geboden tekst van de Historia Apollonii wijkt ook af van de gangbare tekst in de Gesta Romanorum (Ed. OESTERLEY, caput 153, p. 510-532). Hij behoort tot een afgeleide redactie, die in de late Middeleeuwen vrij populair geweest moet zijn (wellicht aansluitend bij de Liber Floridus?). Het betreft de recensie R α II (zie G.A.A. KORTEKAAS, Ed., Historia Apollonii Regis Tyri, Groningen, 1984, p. 16-17). De tekst zelf, ofschoon met grote snelheid en met een zekere mate van nonchalance gecopieerd, sluit zich - afgezien van een aantal opmerkelijke variae lectiones - vrij nauwgezet aan bij genoemde redactie². De tekst zelf bleef tot dusver onbekend.

Eigendomsmerken

Fol. 138v: Iste liber pertinet ad librariam ecclesie sancti martini | in groningen ex legacione domini et magistri bertoldi ierghes | Qui obiit anno domini m^occcc^o.lxx^o. die secunda post laurentij || [= 12-8-1470].

Acad. 1669: D.e.5, i.v. ANONYMYS ('Miscellanea Historico-Theologica').

Band

4R op riem 2, vaste rug. 216 x 154 x 47. Doorgestoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers, op benedenhoek van achterplat en voor beneden bij rug verloren gegaan. Hoek 2.

Leer bij knepen gebroken, deels verdwenen (boven achter).

Stempelband, type ruit: 2 (1; 2) - 3 (2.2;7)//A/1-1/1-1//1.

Drie stempels, op voorplat slechts twee van de drie.

Stempelband, type ruit: 2 (1;2) - 3 (2.2;7) //A/1-1/1-1//1.

Drie stempels, voorplat 1-2, achter 1-3.

Eén sluiting, type a. Messing muiter op voorplat nog aanwezig, sluthaak en scharnier verdwenen.

Op voorplat, amper leesbaar: varia vel ... | ... Ex dono | M. Bartoldi ||.

De borden zijn enigszins door worm aangetast.

Kettingklampen

Ib; IIa.

Fragmenten

I,1. Perkamenten dekblad, tegenwoordig los, gebonden om katern 1

(a, b), 195 x 138. Prototypografie, vóór 1472, Nederlanden.

27 rr. tekst op 165 x 118.

AELIUS DONATUS, Ars minor, 15-bladige editie, blad 15.

- GW 8775 = 8777, IDL 1619.

-- Jos.M.M. HERMANS, 'Notes on some Donats of fourteen, fifteen and sixteen leaves of twenty-seven lines, printed in the Saliceto fount. Some observations on Text and Construction in the light of recently discovered Donat fragments in Groningen, resembling GW 8775 and 8777'. In: Quaerendo 8, 1978, 75-99.

II,1. Als I,1. Perkamenten dekblad, nu los, gebonden om katern 13.

210 x 43, tekst op 163 x 120.

Blad 13 uit vijftienbladige editie; kim (vóór folio 129)

resten van blad 10.

Litteratuur

BRUGMANS, 75-76; BRUGMANS, Avonden, 233; CMD NL-1, nr. 46, pl. 179;

COLOPHONS BOUVERET, nr. 2172; HERMANS, 'Notes' (zie hiervóór, bij fragmenten); MBG pp. 94-98 (HERMANS, 'Schets van een schoolboekje: de grammatica van Donatus'), nr. 99, pp. 153-154, afb. 22, p. 95.

Evaluatie

Ofschoon er twee teksten in dit handschrift voorkomen, moet gesteld worden dat de codex als één boek werd geconcipieerd en uitgevoerd. Het hierna volgende Stevenson-Gerardy schema geeft een overzicht

COLLEGEDICTATEN,

over Aristoteles en Porphyrius.

Opgenomen door Laurentius Guilielmi, in colleges te Keulen (Johannes Engelinus; 1587-1588) en Douai (Marcus van Doorn en Nicolaus Bonhart; 1588-1589).

Boekblok

392 bladen. 1⁸⁻¹ (eerste twee bladen als dek-schutbladen; laatste blad uitgescheurd: a-d; 1-3), 2-13¹² (145; problemen bij foliëring - zie hierna), 14-18^{16.12.16} (208; zie bij foliëring), 19⁸ (216), 20-23¹² (264), 24¹⁴ (280), 25-27¹² (316), 28⁸ (324), 29-30¹² (348; laatste anderhalve blz. blanco), 31¹²⁻¹ (359, blad 1 uitgescheurd. Hele katern blanco), 32¹⁰ (369; geheel blanco, 33⁸ (377; vanaf 373^v index; laatste twee bladen dek-schutbladen, thans los van achterplat).

De foliëring van het beschreven deel is met pen en contemporain. Een aantal malen zijn daarbij fouten opgetreden. In katern 4 werd op folio 28 het getal gewijzigd uit 24, na 79 volgt 81 (katern 8). In katernen 13 t/m 15 werden omgekeerd juist enkele bladen overgeslagen, door mij gefolieerd 140bis, 144bis en 144ter, 147 bis en ter, 148 werd gecorrigeerd uit 147, daarna 148bis gevolgd door nogmaals een blad 148; verderop volgen 149bis, 151 bis en ter en driemaal 154. In katern 21 werd nog uit 230 het in zekere zin 'juiste' 229 gemaakt.

Vanaf folio 347 is de foliëring modern (Brugmans?) en in potlood.

Papier, ca 199 x 162 (bijgesneden; kwarto). Eén papiermerk, een wapenschild (niet exact te determineren; merk en contramerk te zamen lijken het meest op BRIQUET 1219 (1585-1599, onder meer Kleef 1585 en Douai (!) 1591).

Volgens aankoop aantekening op blad 6^r (kennelijk in één keer) aangekocht te Keulen in oktober 1587 (zie eigendomsmerk 1).

Het boekblok vertoont vochtvlekken vanuit de snede, met name bij de hoeken en langs de snede.

Er zijn geen katernsignatures (bewaard) en ook van reclamen ontbreekt ieder spoor: het boek werd immers als blanco boek gekocht.

Links en rechts van de tekstkolom zijn aflijningen met droge stift aangebracht (ca 9-14 < 97-121 > 27-47). Een consistente schrijfgrootte of regelaantal heeft dat niet ten gevolge gehad.

Er is één hand, in verschillende varianten, gebruik makend van meer en minder humanistisch georiënteerde cursieve schriftsoorten. Met name in het tweede deel werd aan het einde van ieder (althans groter) gedeelte een datering (van het college) genoteerd (zie de appendix aan het einde van deze beschrijving).

Versiering, rubricering etc. is afwezig. Waar nodig zijn schema's en dergelijke ingevoegd, soms ook in de marge.

Op enkele plaatsen zijn kleine gedeeltes uit het papier gesneden, zo fol. 176 (in de marge) en 297 (langs de staartsnede). Vermoedelijk betreft het drastische correcties.

Inhoud

I: colleges te Keulen.

1. (c^r-d^v, 1-37^v):

JOHANNES ENGELINUS? [S.J.]

Prolegomena: in explicationem logicae dictata.

** In tekst 5 is sprake van 'ab eodem M. Joanne Engelino'; of dat tot deze tekst teruggaat?

2. (38^r-73^v):

JOHANNES ENGELINUS?

In librum Porphyrii dictata.

** Zie bij 1.

3. (74^r-104^v):

JOHANNES ENGELINUS?

In categorias Aristotelis dictata.

** Zie bij 1.

4. (104^v-127^v):

JOHANNES ENGELINUS?

In libros [Aristotelis] περὶ ἑρμενεύας dictata.

** Zie bij 1.

5. (127^v-205^v):

JOHANNES ENGELINUS [S.J.].

In libros posteriores dictata.

(197^r: hic de libro primo - Die vltimo Junij ab eodem M. Joanne Engelino absoluto; 205^v: De analyticis absolutis ab eodem decimo quarto Julij ||).

**Johannes Engelinus, afkomstig uit Trier, was in de jaren 1587-1589 hoogleraar in de faculteit der artes te Keulen, en wel in het Gymnasium Tricoronatum. Dit nu was een 'bursa' van

de jezufeten (1556-1778). Johannes werd in 1585 geïmmatriculeerd als magister, met een graaf uit Mainz. Vergelijk H. KEUSSEN, Die alte Universität Köln. Köln, 1934, 559, nr 42).

6. (206^r-244^r; 244^v blanco):

JOHANNES ENGELINUS.

In libros octo topicorum dictata.

7. (245^r-255^r):

JOHANNES ENGELINUS [S.J.].

In libros octo | physicorum | dictata ab | eodem Magistro |

Ioanne Engellino. [15]88 | mense septembris ||.

(fol. 255^r: 'Hucusque Coloniae' en '23 septembris anno [15]88').

II: Colleges te Douai.

8. (256^r-277^r):

MARCUS VAN DOORN [S.J.].

In libros priorum analyticorum | Dictata a Magistro | Marco van Doorn | anno [15]88 | mense | octobris ||.

(fol. 277^r: 'absoluit dictando 12 Januarij anno [15]89').

9. (277^r-293^v):

MARCUS VAN DOORN [S.J.].

In libros octo topicorum dictata.

(fol. 277^r: '23 Jan. incepit'; 282^r: 'Finis libri primi absoluit 3 Martij'; 289^r (in marges): 'absoluit 24 Martij anno [15]89; 293^v: 'absoluit idem M. Marcus van Doorne 28 aprilis anno [15]89').

10. (294^r-305^v):

MARCUS VAN DOORN [S.J.].

Quaestiones in decem libros Ethicorum | dictatae ab erudito

D.M. Marco van doorne | anno 1589 20 aprilis ||.

(fol. 305^v: 'absoluit 20 Junij anno [15]89').

11. (306^r-315^r):

MARCUS VAN DOORN. [S.J.].

Quaestiones in praedicamenta Dictatae | per Magistrum Marcum

Van Doorn | incepit 26 Junij | anno 1589 ||.

12. (315^r-329^r):

NICOLAUS BONHART? [S.J.].

De relationibus.

** Aan Bonhart toegeschreven op grond van iets ander aspect dan tekst 11, meer aansluitend bij 13.

13. (329^v-347^r; 347^v-373^r blanco):

NICOLAUS BONHART [S.J.].

(fol. 329^r: '12 decembris anno [15]89'; 347^r: 'finis de indi-
uiduo | 15 decembris | anno [15]89 ||').

14. (373^v-376^r):

Register (naar foliëring in dit handschrift).

Eigendomsmerken

b^r. Ex libris | Laurentij Guilelmi. emptus 26 alb. [15]87 aetate
sua 17 | mense octobris Colonie ||.

375^v. [Diverse penneproeven en dergelijke]

Laurent Guillam

[in zelfde hand van Laurentius - derhalve niet als zelfstan-
dig eigendomsmerk opgevat:] Jean le preuost.

376^r. Acrostichon op LAVRENTIVS GVILIELMI, niet voltooid c.q. on-
volledig:

Laude celebretur qui coeli lapsus ab axe
A Maria lubricae suscepto pondere carnis,
Verbera sustinuit, sudores, vulnera, mortem,
Restituitque poli lapsum, cacodaemonis apras
Effringens arces, et in atras carceris umbras
Nocti uagos condens fratres turbamque nefandam
Tartara ad ima trahens, scelerum tormenta malorum.
Inde noua remeans Victor cum luce coruscus
Vestijt eximiam Patrum sine crimine turbam
Stelliferas ipsis tribuendo cernere sedes

Grandia ubi aethereas pertentant gaudia mentes
Verbere pro modico capiunt Ubi praemia summa
Illic maeror abest hic nulla memoria poenae
Luctus abest, sed gaudium adest, non mentio mortis
Illic, nec pacto licet hic tristatier Ullo
Exulat hic etenim quaevis contentio, et omne
Laetitiae segetem praescindens, luctus at omnis
Multa solet ma [breekt af]

I

Acad. 1669: Mscr. in Scrinio 15, i.v. GUILLELMUS.

Band

3R op riem 1, door perkamenten band - zonder borden - gestoken.

204 x 167 x 60.

Gelig, iets smoezelig perkament. Op voorplat en rug enkele (vage)

resten van aantekeningen en kriebels.

Twee sluitingen, type h; de perkamenten riemen zijn voor een groot deel bewaard gebleven.

Het boekblok zit niet meer erg vast in de band.

Kettingklampen

--

Litteratuur

BRUGMANS, 76-77.

Evaluatie

Deze codex is een voorbeeld van de collegedictaten zoals die aan het einde van de zestiende eeuw zoveel voorkwamen. In dit geval noteerde de student zelfs plaats, prijs en maand van aankoop, waaraan hij zijn eigen leeftijd toevoegde.

Vervolgens werden in de onderscheiden colleges aantekeningen gemaakt. Toen Laurentius van Keulen naar Douai verhuisde (tussen 23 september en ergens in oktober 1588), werd deze overgang duidelijk genoteerd: 'hucusque Coloniae' (fol. 25^t^r).

Gelet op het feit dat al zijn leermeesters jezuiten waren, is het niet ondenkbaar dat ook Laurentius bij deze orde hoorde.

Verwijzingen

2.1.76: Laurentius Guilielmi

3.1.6: Laurentius Guilielmi.

Appendix: datering van onderdelen van de tekst.

Deel I:

b ^r	oktober 1587	aankoop Keulen.
127 ^v	16-3-[1588]	begin college (tekst <u>5</u>).
197 ^r	30-6-1588	einde eerste deel tekst <u>5</u> .
205 ^v	14-7-1588	einde tekst <u>5</u> .
245 ^r	september 1588	begin college (tekst <u>7</u>).
255 ^r	23-9-1588	einde laatste college te Keulen, tekst <u>7</u> .

Deel II:

256 ^r	oktober 1588	begin college te Douai (tekst <u>8</u>).
277 ^r	12-1-[15]89	einde tekst <u>8</u> .
277 ^r	23-1[-1589]	begin tekst <u>9</u> .
282 ^r	3-3[-1589]	einde eerste deel tekst <u>9</u> .
289 ^r	24-3-[15]89	einde tweede deel tekst <u>9</u> .
293 ^v	28-4-[15]89	einde tekst <u>9</u> .
294 ^r	20-4 1589	begin tekst <u>10</u> .
305 ^v	20-6-[15]89	einde tekst <u>10</u> .
306 ^r	26-6-1589	begin tekst <u>11</u> .
329 ^v	12-12[-15]89	begin tekst <u>13</u> .
347 ^r	15-12[-15]89	einde tekst <u>13</u> .

COLLEGEDICTATEN,

over Aristoteles en Porphyrius. Convoluut.

Opgenomen door Laurentius Guilielmi, in colleges te Douai bij Franciscus Pratanus (1588-1589), Nicolaus Bonhart en Michael Viron (1589-1590).

Boekblok

296 bladen. 1¹⁰ (blad 1 als dekblad; gefolieerd a, b, 1-7), 2-23⁸ (182; twee maal folio 80); 24¹⁴⁻² (196; laatste twee bladen uitgesneden), 25-26¹² (220), 27⁸ (228); 28-30¹² (264); 31¹⁴ (280), 32¹² (292).

Laurentius folieerde deel I (1-182) en deel II (1-44) met inkt, in de rechterbovenhoek van de rectozijden - tegenwoordig gedeeltelijk weggesneden. Het laatste deel is enkel modern, met potlood gefolieerd (in dezelfde hand die de hele codex van een doorlopende nummering voorzag).

Papier, ca 194 x 144 (bijgesneden; kwarto). Drie soorten papier. In deel I één soort papier, pot, niet overeenkomend met een van de bij Briquet voorkomende typen. Qua vorm lijkt de pot het meest op 12624 (1494!). De delen II en III bevatten voornamelijk een watermerk, hand, waarnaast, met name in het begin, de resten van papier a werden opgemaakt. Het watermerk hand lijkt enigszins op BRIQUET 11412 (Noord-Frankrijk 1560-1588). In deel IV werd geheel ander papier gebruikt, een tweekoppige adelaar in een cirkel, niet gelijkend op een van de bij Briquet afgebeelde voorbeelden.

Het boekblok vertoont, met name vanuit de kopsnede, vochtvlekken.

Er zijn geen katernsignaturen. In deel III zijn wel reclamen.

Links en rechts van de tekstkolom zijn met droge stift lijnen aangebracht: ca 6-17 < 95-99 > 32-38. Het aantal regels tekst per blad is zeer wisselend, mede door het ongelijke formaat schrift.

Er is in één hand geschreven, in meer en minder humanistisch georiënteerd cursief schrift. Bij de belangrijkste overgangen en tekstdelen noteerde de scriba, Laurentius Guilielmi, vaak de datum van het college (zie appendix).

Versiering ontbreekt geheel; waar nodig zijn schema's en dergelijke toegevoegd. Marginalia komen overal voor, maar zijn ten dele weggesneden.

Fol. 264^v is met inkt bespat en vervolgens gevlekt; een extra aanwijzing voor een breuk tussen de katernen 30 en 31.

Deel I is vermoedelijk in één keer voor het collegedictaat gekocht. Het titelblad bevat een gedrukte cartouche (overigens hetzelfde als ook in de nummers 24 en 26 werd gebruikt).

Inhoud

I:

1. (1^r-25^v):
FRANCISCUS PRATANUS [S.J.],
Dictata in libellum Porphyrii, praemissis quibusdam in universam logicam.
Collegeaantekeningen, opgenomen te Douai, oktober tot 9 november 1588.
Colofon (25^v): Finis dictatorum in libellum Porphyrij | absolut uit die 9 novembris anno [15]88 ||.
2. (26^r-99^v):
FRANCISCUS PRATANUS [S.J.],
In categorias Aristotelis.
Als 1, begonnen '10 Novembris [1588]' (26^r), 'absoluit 1 Martij [1589] (99^v).
Met schema's op 45^v (bladvullend), 51^r en 60^v (partieel).
3. (99^v-136^r)
NICOLAUS BONHART [S.J.],
In librum περὶ ἑρμενεύσεως dictata.
Als 1, begonnen '2° Martij anno [15]89' (99^v), afgesloten 21 april van dat jaar (136^r; zie hierna, colofon).
Met schema's op 125^r, 128^r e.v.
Colofon (136^r): 'finis libri de interpretatione 21 aprilis | absolut idem eiusdem repetitionem 23 Augusti ||.
4. (135^r-148^r; 148^v blanco):
NICOLAUS BONHART [S.J.],
In librum primum (secundum) Posteriorum.
Als 1, begonnen 24 april (136^v), eerste deel voltooid '21 junij anno [15]89' (144^r), tweede deel '1 Julij [15]89' (148^r).
Na colofon (144^r) vers: 'Laude caelestis cumuletur auctor | Virgini Matri decus esto, sanctis | Gratiae, et noster Nicolae Meister | sint tibi grates ||.

5. (149^r-182^v):

MICHAEL VIRON [S.J.],

Quaestiones quantum ad sphaerae, tum ad | librum de caelo notitiam spectant | dictatae.||.

Als 1, begonnen 5 oktober anno 89 (149^r), 159^r: '20 octobris' voltooid, 159^v, '24 Octobris' weer verder (182^v): 'absoluit 29 Novembris anno [15]89. | [Iets lager:] pridie trium regum | anno [15]90 | circa | 7 || [= 5-1-1590].

II:

6. (185^r-228^r; 228^v blanco):

NICOLAUS BONHART [S.J.],

Dictata circa textum Aristotelis | in octo libros Physicorum.

Als 1, begonnen 10 oktober 1589 (185^r), 196^v einde eerste boek, 19/10, waarna 'accipe redde cave'; tweede boek 7/11 (197^r) - 10/11 ('absoluit pridie S. Martini | anno [15]89' || en iets lager: '10 november'; 206^v), derde boek 23/11 (207^r) - 13/12 (210^v), waar ook vierde boek begint, tot op 23/12 (218^v). Diezelfde dag werden boek vijf (219^r-222^r), boek zes (222^v-224^r) en boek zeven behandeld (224^r-225^r). Boek acht werd behandeld op 1 februari 1590, voltooid op 3/2 (228^r).

III:

7. (229^r-240^v):

MICHAEL VIRON [S.J.],

Dictata in libros de caelo.

Als 1, begonnen 23/10/1589 (229^r), boek 2 21/11 (235^r), caput 8, caput 12 vreemde sprong (ziek geweest? 240^r); boek 3 en 4 17/1/1590 (240^v).

8. (241^r-251^r):

MICHAEL VIRON [S.J.],

Dictata in libros de ortu et interitu.

Als 1, begonnen 1/2/1590 (241^r), 13/3 (245^v), 14[-3-1590] boek 2 (246^r) 13/4/1590 (251^r).

9. (251^v-263^v; 264 blanco):

MICHAEL VIRON [S.J.],

Dictata in libros meteorum.

Als 1, begonnen 14/1 (251^v), einde caput 9 16/4 en begin caput 10, 2/5 (256^v), einde boek 1: 14/6 (259^v); einde boek 2: 14/6 (261^r).

IV:

10. (265^r-291^v):

ANONYMUS,

Disputatio de habitibus.

Zonder vermelding docent of periode.

Eigendomsmerken

a^r [Voorschutblad:] 1. Ex libris laurenty Guilelmi ||

2. λαυρέντιος τοῦ Γυλιέλμου ἡ ἐπιμελῶν ἢ ἀμε-
λῶν, † αὐτὸς μὴ ἀμελῶν, τοῦνον ἐπιμελων.
ἐνανθιῶς καταφρονεῖ | γὰρ ψευδὴ ται
ταύτη γνῶμη ἐν πολλοῖς, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις
[doorgehaald woord] ἀληθείαν ἔχει ||

3. [in lus:] MA | Laurentius | Guilielmi |
groningensis ||

Titelblad [bedrukt, met hand ingevuld:]

1. [bovenin:] L | W ||.

2. DICTATA IN | libellum Porpyrii a | R.P.
Francisco | Pratano anno | 88 men|se Octo-
bris | Ex libris laurentii Guilielmi | et
amicorum Dei ||.

Acad. 1669: Mscr. in Scrin. 16, i.v. PLATANUS (Sic!).

Band

3R op riem 2, thans gedeeltelijk gebroken en grotendeels los van de platten. 200 x 149 x 43.

De kartonnen borden werden bekleed met twee, deels over elkaar geplakte fragmenten van een brevier (zie Fragmenten). Op de ribben is het perkament zeer beschadigd.

Twee sluitingen, type h; een deel van de zeemleren riemen bleef bewaard.

Het boekblok is zeer los in de band.

Kettingklampen

Ontbreken geheel.

Snede

II, 2-3: LAVRENTIVS.

Fragmenten

De band is bekleed met twee, gedeeltelijk over elkaar geplakte, bladen uit een brevier. De tekst staat thans 'ondersteboven'. Het voorplat wordt bedekt door één bifolium, tegenwoordig doorlopend tot op het achterplat. In de meest rechtse kolom is een deel van de tekst verdwenen (door bijsnijden). (Deels) hieronder werd een tweede blad aangebracht.

I: Perkament, bandbekleding. Oorspronkelijke bladmaat (tenminste) 11 + 3 + 201 + 3 + 10 (228) x 138 + 3 + 19 (160). 2 x 29 regels op 146 x 104. Textualis, 14de eeuw.

De lijnen voor de bladopmaak zijn niet meer zichtbaar. De maten (naar de 'oorspronkelijke' formaten), gemeten vanuit de vouw: 20 < 46 (12) 46 > 15 + 22 x 14 + 15 < 146 > 47 + 13.

Seculier? Brevier.

Tekst niet geïdentificeerd.

Initialen met goud, rose, blauw en rood.

Standaard rubricering bij tekstaanwijzingen.

II: Als I.

Twee kolommen deels bewaard. 7 + 3 + 198 + 3 + 19 (230) x 84 + 3 + 30 (117).

Opmerkingen

Op a^v, het schutblad, staat in oude hand 'N. 16' en in jongere hand staat hoger 'Q 16'. Dit komt overeen met het Romeinse cijfer XVI op de rug. Het betreft een oude signatuur.

Litteratuur

BRUGMANS, 77; MBG 105, nr 11.

Evaluatie

De codex bevat vier collegedictaten, onderscheiden ontstaan in de jaren 1588-1590. Vóór het eerste deel met teksten, als 'titelblad' voor tekst 1, werd een blad gebruikt dat bedrukt was met een cartouche - dezelfde die ook voorin 24 en 26 voorkomt. Waar en wanneer de bundels tekst bij elkaar gevoegd zijn is niet met zekerheid bekend; ik vermoed dat het te Douai geschiedde (vergelijk Evaluatie bij dossiernummer 26).

Verwijzingen

2.1.76: Laurentius Guilielmi.

3.1.6 : Laurentius Guilielmi.

Appendix: datering van onderdelen van de tekst.

Deel I:

25 ^v	9-11[-15]88	einde tekst <u>1</u> .
26 ^r	10-11[-1588]	begin tekst <u>2</u> .
99 ^v	1-3[-1589]	einde tekst <u>2</u> .
99 ^v	2-3[-15]89	begin tekst <u>3</u> .
136 ^r	21-4[-1589]	einde tekst <u>3</u> .
136 ^r	23-8[-1589]	na repetitie afgesloten.
136 ^v	24-4[-1589]	begin tekst <u>4</u> .
144 ^r	21-6[-15]89	einde eerste deel tekst <u>4</u> .
148 ^r	1-7[-15]89	einde tekst <u>4</u> .
149 ^r	5-10[-15]89	begin tekst <u>5</u> .
159 ^r	20-10[-1589]	einde eerste deel tekst <u>5</u> .
159 ^v	24-10[-1589]	begin volgend deel tekst <u>5</u> .
182 ^v	29-11[-15]89	einde tekst <u>5</u> .
182 ^v	5-1[-15]90	betekenis onduidelijk; herlezing tekst <u>5</u> ?

Deel II:

185 ^r	10-10[-15]89	begin tekst <u>6</u> .
196 ^v	19-10[-1589]	einde eerste deel tekst <u>6</u> .
197 ^r	7-11[-1589]	begin tweede deel tekst <u>6</u> .
206 ^v	10-11[-1589]	einde tweede deel tekst <u>6</u> .
207 ^r	23-11[-1589]	begin derde deel tekst <u>6</u> .
210 ^v	13-12[-15]89	einde derde deel tekst <u>6</u> .
218 ^v	23-12[-1589]	einde vierde deel tekst <u>6</u> .
219 ^r	23-12[-1589]	begin vijfde deel tekst <u>6</u> .
228 ^r	3-2[-15]90	einde tekst <u>6</u> .

Deel III:

229 ^r	23-10[-15]89	begin tekst <u>7</u> .
235 ^r	21-1[-15]89	einde eerste deel en begin tweede deel tekst <u>7</u> .
240 ^v	17-1[-1590]	begin en einde laatste deel tekst <u>7</u> .
241 ^r	1-2[-1590]	begin tekst <u>8</u> .
245 ^v	13-3[-1590]	einde eerste deel tekst <u>8</u> .
246 ^r	14[-3-1590]	begin tweede deel tekst <u>8</u> .
251 ^r	13-4[-1590]	einde tekst <u>8</u> .
251 ^v	14-4[-1590]	begin tekst <u>9</u> .
256 ^v	16-4[-1590]	einde caput negen.
256 ^v	2-5[-1590]	begin caput tien.
259 ^v	14-6[-1590]	einde eerste deel tekst <u>9</u> .
261 ^r	14-6[-1590]	einde tweede deel tekst <u>9</u> .

BONHART, Nicolaus.

Quaestiones dictatae.

Collegedictaat, opgenomen te Douai door Laurentius Guilielmi in 1589.

Boekblok

194 bladen. 1¹⁰ (voordekblad, thans los; a, b, 1-7), 2-23⁸ (183), 24⁸ (laatste blad dekblad, thans los; 289, laatste twee bladen niet gefolieerd).

Door Laurentius werd het tekstgedeelte (met pen) gefolieerd (1-188); moderne potloodfoliëring op fol. a-c en 189.

Papier, ca 198 x 143 (bijgesneden; kwarto). Eén papiermerk, hand, als in 23 (handschrift 165), niet in Briquet en dergelijke teruggevonden. Het 'titelblad' met bedrukte cartouche (evenals in 23 en 26) bevat geen watermerk.

Vanuit de sneden enige vochtschade.

Er zijn geen katernsignaturen of reclamen.

Het tekstblok is links en rechts afgegrensd door lijnen met droge stift aangebracht: ca 5-11 < 99-107 > 29-32. Het aantal regels dat beschreven is wisselt sterk.

De codex is geschreven in één hand, van Laurentius Guilielmi, die zich bediende van meer en minder humanistisch georiënteerde cursieve schriftsoorten.

Decoratie ontbreekt. Er zijn talrijke marginale aantekeningen en glossen, meestal als gedachtensteun c.q. als aanduiding van de inhoud.

Inhoud

1. (1^r-188^v):

Dictaten over diverse onderwerpen, opgenomen in colleges van Nicolaus Bonhart S.J. te Douai.

Colofon: [188^v]:

Scribendi finem fecit Laurentius Guilielmi | Groningensis pridiē S. Michaelis anno .1.5.8.9. | ad medium ij^e | Deo Optimo Maximo Eiusque Matri Laus, honor et gloria amen | duaci | in collegio Aquicinctensi demorans || [= 29-9-1589, in het "Collège d'Anchin" te Douai].

2. (189^r en v):

Register, verwijzend naar folia in dit handschrift.

Eigendomsmerken

6^r : Ex libris laurentij Guilielmi Groningensis ||
 c^r ['titelblad, bedrukt, met hand ingevuld]: [devies Laurentius:]
 accipe, redde, cave (vergelijk 2.1.76).

Acad. 1669: Mscr. in Scrinio 19, i.v. BONART.

Band

3R op riem 1, vrijwel alle riemen gebroken. 210 x 150 x 40.
 Kartonnen platten, bekleed met een blad perkament (zie fragmenten).
 Achterplat geheel los, voorplat nog met één riem aan boekblok verbonden.
 Twee sluitingen, type h, thans geheel verdwenen.
 Op de rug is nog 'XV' zichtbaar; een oude signatuur (zie opmerking).

Kettingklampen

--

Snede

Rood gespikkeld.

Fragmenten

De band werd bekleed met een blad uit een grote codex, thans los om de platten. De toestand van de buitenzijde is slecht: afgesletten en vuil, de kwaliteit van het blad is door sneden, scheuren en dergelijke niet optimaal.

Perkament, 355 x 233 (bijgesneden met tekstverlies). Textus cum glosa. 2 x (minstens) 56 rr. op (min.) 273 x 160).

Textualis, begin 14de eeuw.

Decretum Gratiani, met glossen (niet Glosa ordinaria).

Buitenzijde: C II, q 7, c 36, e[t] sic tribuimus ... c. 40 ... cum ergo Petrus.

Vervolg dan aan binnenzijde: C II, q 7, c 41 [Augus]to ...

§ 10. Item Simachus papa in.

Er ontbreken vermoedelijk twee of drie regels tekst van het handschrift.

Opmerking

Op de rug is nog zichtbaar 'XV'. Dit correspondeert met de oude signaturen op a^v: 'Q. 15' en b^v: 'Num: 15'.

Litteratuur

BRUGMANS, 77; MBG 106, nr 12.

Evaluatie

De codex sluit aan bij de overige collegedictaten van Laurentius Guilielmi. Vermoedelijk is ook deze bundel te Douai gebonden (vergelijk 26).

Verwijzingen

2.1.76: Laurentius Guilielmi.

3.1.6 : Laurentius Guilielmi.

NICOLAUS BONHART[S.J.].

Quaestiones in octo libros Physicorum Aristotelis.

Collegedictaat, opgenomen te Douai, door Laurentius Guilielmi in 1589 en 1590.

Boekblok

194 bladen. 1¹⁰ (voordekblad thans los; a, b-c, 1-7), 2-23⁸ (183), 24⁸ (189, laatste twee bladen ongefolieerd, laatste blad dekblad, thans los).

Door Laurentius, met pen gefolieerd vanaf het begin van de tekst.

Papier, ca 198 x 145 (bijgesneden; kwarto): Eén papiermerk, hand, als in nr 23 (handschrift 165), niet in Briquet en dergelijke teruggevonden. Het 'titelblad', met gedrukte cartouche (anders dan in 23, 24 en 26!), bevat geen watermerk.

Vanuit de kop enige waterschade, vanuit de staart wormgaten. Op een aantal plaatsen is een deel van de bladen aan de staartzijde in- of uitgescheurd, onder meer 168, 176, 181, 186 en 188, soms met, meestal zonder tekstverlies.

Er zijn geen katernsignaturen of reclamen.

Het tekstblok is links en rechts afgegrensd door lijnen met droge stift (ca 5-9 < 106-118 > 22-30). Het aantal regels wisselt sterk.

De codex is geschreven in één hand, gedurende 1589 en 1590 (zie appendix). De scriba, Laurentius Guilielmi, bediende zich van meer en minder humanistisch georiënteerd schrift.

Decoratie ontbreekt. Er zijn talrijke marginale aantekeningen.

Inhoud

1. (1^r-189^r):

NICOLAUS BONHART[S.J.].

Quaestiones in octo libros Physicorum Aristotelis, opgenomen te Douai tussen 1 oktober 1589 en 1 februari 1590.

2. (189^v):

Register (naar folia in deze codex).

Eigendomsmerken

c^r ['titelblad'; bedrukt, met hand ingevuld]:

. [devies:] accipe, redde, cave (vergelijk 2.1.76).

. Ex libris Laurentij Guilelmi Groningensis ||.

Zie ook kopsnede.

Acad. 1669: Mscr. in Scrinio 18, i.v. BONART.

Band

3R op riem 1; bruinleren bindriemen. 202 x 152 x 35.

De kartonnen platten werden bekleed met een perkamenten bifolium (zie fragmenten).

Twee sluitingen, type h; één zeemleren bindriem (achter beneden) is bewaard gebleven.

Op de ribben is het perkament beschadigd; er zijn op de rug diverse scheuren.

Op de rug is vaag het Romeinse cijfer XIII zichtbaar (een oude signatuur; vergelijk opmerking 1).

Kettingklampen

--

Snede

I,2 'C'; III,3 'L' (zie opmerking 2).

Kopsnede: II: 'LAVR: GVIL: gro_{nin}gen_{sis} (alternerend hoog en laag).

Fragmenten

Als bandbekleding werd ondersteboven een bifolium uit een Latijns handschrift gebruikt. Ter versteviging werden bij de kapitaaltjes stroken bedrukt papier aangebracht.

Band : Perkament, bandbekleding. 33 + 3 + 143 + 37 + 146 + 3 + 30 (395) x 20 + 3 + 202 + 3 + 22 (260). Oorspronkelijke bladmaten (bijgesneden!): 230 x 35 + 37 + 146 + 3 + 30 (251). 2 x 47 rr. op 35 < 55 (10) 55 > 88 (120) x 33 < 185 > 32. Textualis, 13de eeuw. Schrift in slechte staat. Rubrieken in rood, lombarden in rood en blauw, laatstgenoemde met rood penwerk. Glossen en marginale aantekeningen. Liniëring met pen; prikgaatjes in binnen- en buitenmarge deels bewaard.

Commentaar op de Handelingen van de Apostelen 18-19, 27-28.

Latijn.

Op achterplat o.m. 'alia translatio habet erat insigne castorum'.

Rugvulling: bedrukt papier, twee teksten, 16de eeuw. Franstalig en Nederlands. Ongeïdentificeerd.

Opmerkingen

1. Op de schutbladen, resp. a^v en b^v, staan oude signaturen 'Q.14' en 'Num: 14.'. Deze komen overeen met het Romeinse cijfer op de rug.
2. Kennelijk wilde Laurentius ook op de snede zijn naam schrijven. Na de letter L bedacht hij zich echter en beschreef de kop-snede. Een verklaring voor dit optreden kan liggen in de grote C die hij noteerde, c.q. genoteerd had. Dit wellicht bij wijze van signatuur?
Argument daarvoor kan zijn de vergelijkbare B op de snede van nr 26 (handschrift 168).

Litteratuur

BRUGMANS 77; MBG 106, nr 13.

Evaluatie

Deze codex is vergelijkbaar met de collegedictaten 22-24 en 26, met dien verstande dat in deze bundel een ander 'titelblad' werd gebruikt. Gelet op de watermerken en de katernopbouw lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat zulke bedrukte bladen apart werden ingevoegd in bundels verder blank papier.

Het voorkomen van Frans drukwerk in de band, gevoegd bij de grote overeenkomsten met het bindwerk om 26 (zie daar), laten vermoeden dat ook deze bundel te Douai of in de omgeving gebonden zal zijn.

Verwijzingen

2.1.76: Laurentius Guilielmi.

3.1.6 : Laurentius Guilielmi.

Appendix: data, genoemd in het handschrift.

c ^r ['titelblad']:		'Quaestiones ... partim <u>anno</u> [15]89, partim etiam [15]90 ^{mo} .
1 ^r	1-10[-1589]	'Incepit 1 oct.'
16 ^v	10-10[-1589]	'10 oct.'
37 ^v	27-10[-1589]	'27 octobris absoluit'.
37 ^v	30-10[-1589]	'30 oct. - in librum 2dum'.
46 ^r	4-11[-1589]	'absoluit 4 novembris' - ook begin volgend tekstdeel.
63 ^v	18-11[-1589]	'18 Novembris' - einde tekstdeel.
73 ^r	25-11[-1589]	'Finis <u>quaestionum</u> de causis, 22 Novemb.'
73 ^r	25-11[-1589]	'25 Nouemb.' - begin volgend deel.
81 ^v	29-11[-1589]	' <u>Quaestio</u> 1 in <u>librum</u> 3um. 29 Nouemb.'
108 ^r	13-12[-1589]	'13 Decembris <u>anno</u> 89'.
108 ^r	18-12-[15]89	'De maximo et minimo siue de terminis magnitudinis rerum na- turalium. 18 Decemb.'
119 ^r	19-12[-1589]	'19 Dec.' - einde tekstdeel.
119 ^r	2- 1-[15]90	'Am absoluta dei <u>potentia</u> possit dari infinitum in creaturis. 2 Jan. <u>anno</u> 90'.
139 ^r	10- 1[-1590]	'10 Januarij. finis <u>quaestionum</u> in <u>librum</u> 3'.
139 ^r	[10-1-1590]	' <u>Quaestio</u> de loco. lib. 4, 9.1. die eodem'.
143 ^r	12- 1[-1590]	' <u>Quaestio</u> 2 de vacao. 12 Jan.'
151 ^r	16- 1[-1590]	'Finis <u>quaestionum</u> in lib. 4 ^{um} . 16 Januarij'.
151 ^r	[16-1-1590]	'In lib. 5 ^{um} ... <u>Quaestio</u> 1 ^a de <u>terris</u> motus. die eodem.'
153 ^v	17- 1[-1590]	'17 Jan.' - einde quaestio 1.
155 ^r	18- 1[-1590]	'18 Jan.' - einde quaestio 2.
156 ^r	18- 1[-1590]	'18 Jan.' - einde quaestio 3.
159 ^r	19- 1[-1590]	'19 Jan.' - einde tekstdeel.
162 ^r	22- 1[-1590]	'22 Jan.' - einde tekstdeel.

167 ^v	24- 1[-1590]	'24 Jan.' - einde tekstdeel.
169 ^r	25- 1[-1590]	'25 Jan.' - einde tekstdeel.
175 ^v	27- 1[-1590]	'27 Jan.' - einde tekstdeel.
187 ^v	1- 2[-1590]	'1 feb.' - einde tekstdeel.
189 ^r	1- 2-[15]90	'Finis <u>quaestionum</u> in libros octo physicorum. 1 ^o feb. <u>anno</u> 90'.

NICOLAUS BONHART; MICHAEL VIRON [S.J.].

In Aristotelis Metaphysicam quaestiones; Complementum quaestio de volutatis libertate et quaestiones de anima; quaestiones meteorologicarum.

Collegedictaten, opgenomen te Douai, door Laurentius Guilielmi in 1590.

Boekblok

192 (194) bladen. 1¹⁰ (blad als dekblad, a, b, 1-7), 2-23⁸ (183), 24⁸ (190; blad 8 als dekblad). NB: géén duidelijke katernbreuk tussen katern 17 en 18!

Door Laurentius, met pen, in rechterbovenhoek gefolieerd vanaf het begin van de tekst 1-132; 133-134 blanco; 135-189 (NB: van achter naar voren, ondersteboven beschreven). Naar deze foliëring verwijst de index op fol. 190.

Papier, ca 196 x 145 (bijgesneden; kwarto). Eén papiermerk, hand, als in 23 (handschrift 165), niet in Briquet en dergelijke terugvonden. Het 'titelblad', met gedrukte cartouche (dezelfde als 23 en 24) bevat geen watermerk.

Vanuit de kop is enige vochtschade.

Er zijn geen katernsignaturen of reclamen.

Het tekstblok is links en rechts afgegrensd door lijnen met droge stift (ca 5-8 < 104-108 > 29-33). Het aantal regels varieert tussen de twintig en dertig; de bovenste regel is vrij dicht bij de rand van het blad geschreven. Dat geldt voor zowel tekst I als II - hoewel uiteraard gezien vanuit tegengestelde zijden.

De codex is geschreven in één hand, door Laurentius Guilielmi. Hij bediende zich afwisselend van een humanistisch georiënteerd schrift (onder meer voor tekststructurende aantekeningen en caputaanduidingen) en voor de lopende tekst van een cursief type. De teksten werden resp. geschreven tussen 2 mei en 12 juli (waarna nog één college) 1590 (tekst 1) en 11 april - 30 juni (teksten 2 en 3).

Decoratie ontbreekt geheel. Marginalia benadrukken de structuur van de tekst.

Inhoud

I:

1. (132^r;) 132^v-135^r blanco

NICOLAUS BONHART [S.J.].

In Aristotelis Metaphysicam quaestiones praecellentissimae |
R.P. Nicolai Bonart | Philosophi ac Theologi ap|prime eruditi
anno 1590 | Excipe, Redde Caue ||.

Dictaat, opgenomen tussen 2 mei (1^r; lectione prima post
pascha) en 12 juli 1590 (129^v) of later (explicit fol. 132^r;
zie appendix).

II: (135^v-189^v):

NOTA BENE: ondersteboven, van achter naar voren genoteerd:

2. (189^v-172^r):

NICOLAUS BONHART [S.J.].

Complementum. Quaestio de Voluntatis libertate | et quaestiones
in librum de anima ||.

Dictaat, opgenomen tussen 11 en 18 april 1590. De Anima begint
op 175^r, op 17 april (vergelijk appendix).

3. (171^v-135^v):

MICHAEL VIRON [S.J.].

Quaestiones in libros Meteororum per | R.P. Michaëlem Vi|ron
compilatae | anno 90.||

Dictaat, opgenomen tussen 4 mei en 30 juni 1590 (zie appendix).

III:

4. (190^{r+v}):

Index, verwijzend naar folia in deze codex: de Index op deel II
telt van 189 terug naar 138 (190^r), die op deel I (190^v) van
folio 1 tot 130.

Eigendomsmerken

b^r ['titelblad'; bedrukt, met hand ingevuld]:

[in randen:] - laurens wilms

- laurens willems

[devies:] Excipe | Redde, Caue || (zie 2.1.76).

Acad. 1669: Mscr. in Scrinio 17, i.v. BONART.

Band

3R op riem 1; bruinleren bindriemen. 202 x 146 x 34. De kartonnen
platten werden bekleed met een perkamenten bifolium (zie Fragmenten-

ten).

Op de rug is het perkament zeer gescheurd.

Twee sluitingen, type h. De zeemleren bindveters zijn gedeeltelijk bewaard gebleven.

Op het voorplat, bovenaan, is vaag een notitie (met pen) zichtbaar.

Op de rug staan een cijfer, 'XIII', en enkele andere aantekeningen.

Kettingklampen

--

Snedes

IV, 1: 'B' (zie opmerking 1).

Fragmenten

De band is bekleed met een bifolium uit een brevier, thans ondersteboven.

Band : Perkament, bandbekleding. 20 + 3 + 144 + 37 + 146 + 3 + 18 (371) x 15 + 3 + 202 + 3 + 12 (235). Bifolium, oude vouw thans midden over rug. 2 x (minimaal) 27 rr. op (min.) 82 x 143. Begin 13de eeuw.

Liniëring met pen, vrijwel niet meer zichtbaar. De maten (bijgesneden, aan bovenzijde met tekstverlies): [23 x 48 x 25].

Seculier brevier, (bisdom Doornik?), proprium sanctorum. Bevattend o.m. tekst voor feestdag H. Piatus (1 oktober).

** Gelet op het voorkomen van de slechts beperkt vereerde Piatus (alleen als geboden feestdag in de bisdommen Doornik en Rijssel - vgl. E.I. STRUBBE, L. VOET, De chronologie van de middeleeuwen en de moderne tijden in de Nederlanden. Antwerpen, Amsterdam, 1960, 188-191; 515), vermoed ik dat het fragment in Douai of omgeving om de band is aangebracht. Gelet op de grote eenvormigheid van het bindwerk om de nrs 23 t/m 26 meen ik een dergelijke lokalisering voor al deze delen te mogen stipuleren.

Rug : Als rugstroken en kapitaalverstevinging werden stroken met franstalige tekst bedrukte stroken papier gebruikt. De tekst zelf kon niet geïdentificeerd worden, maar de sprekende

kopregel doet vermoeden dat het om een commentaar of vertaling van de Confessiones van Augustinus gaat.

Opmerkingen

1. Dat ditmaal op de snede de letter B ondersteboven werd aangebracht kan een verklaring vinden in het feit dat de bekleding van de band ondersteboven t.o.v. het interieur van het boek maar 'goed' in vergelijking met de letter staat.
2. Over het mogelijk belang van de lokalisering van het gebruikte fragmentenmateriaal voor de plaatsing van het bindwerk zie bij fragmenten.

Evaluatie

Anders dan Brugmans in zijn catalogus stelde, is in dit geval geen sprake van een verzamelcodex waarin het tweede gedeelte ondersteboven werd ingebonden. Het laatste stuk tekst van deel II is geschreven op het laatste blad van deel I, daarmee bewijzend dat er van één codex sprake is.

Een argument is ook de foliëring in de hand van Laurentius Guilielmi, die immers van voor tot achter doorloopt, óók in het daarmee verwarrend getelde deel II. Deze merkwaardige telling gold ook al in zijn dagen: deel III bevat immers een index, waarin de inhoudsopgave van deel II bijgevolg een aftellende nummering volgt.

Verwijzingen

- 2.1.76: Laurentius Guilielmi.
3.1.6 : Laurentius Guilielmi.

Appendix: data, genoemd in het handschrift.

b ^r ['titelblad']:	1590	'anno 1590'
1 ^r	2-5-[1590]	'2 ^o Maij lectione S prima post pascha'
5 ^r	2-5-[1590]	'2 ^o Maij' - einde quaestio 1.
8 ^r	4-5-[1590]	'4 Maij' - einde quaestio 2.
13 ^r	8-5-[1590]	'8 Maij' - einde tekstdeel.
25 ^r	12-5-[1590]	'12 Maij'-einde tekstdeel.
30 ^v	15-5-[1590]	'15 Maij' - einde dubitatio 1.
31 ^r	15-5-[1590]	'15 Maij' - einde dubitatio 2.
33 ^r	17-5-[1590]	'17 Maij' - einde dubitatio 3.
35 ^v	18-5-[1590]	'18 Maij' - einde quaestio 2.
43 ^r	19-5-[1590]	'19 Maij' - in marge; zonder structurerende plaats.
43 ^r	21-5-[1590]	'21 Maij' - einde quaestio 3.
44 ^v	21-5-[1590]	'19 (doorgehaald) 21 Maij' - einde dubitatio 1.
45 ^v	21-5-[1590]	'21 Maij' - einde dubitatio 2.
48 ^r	22-5-[1590]	'22 Maij' - einde dubitatio 3.
50 ^r	23-[5-1590]	'23' - einde quaestio 4
52 ^v	23-5-[1590]	'23 Maij' - einde dubitatio 1.
52 ^v	23-5-[1590]	'23 Maij' - einde dubitatio 2.
53 ^r	24-5-[1590]	'24 Maij' - einde dubitatio 3.
53 ^v	24-5-[1590]	'24 Maij' - einde dubitatio 4.
53 ^v	24-5-[1590]	'24 Maij' - einde dubitatio 5.
54 ^v	24-5-[1590]	'24 Maij' - einde dubitatio 6.
54 ^v	24-5-[1590]	'24 Maij' - einde dubitatio 7.
61 ^v	26-5-[1590]	'26 Maij' - einde quaestio 5.
62 ^v	26-5-[1590]	'26 Maij' - einde articulus 1.
67 ^v	29-5-[1590]	'29 Maij' - einde articulus 2.
71 ^r	30-5-[1590]	'30 Maij' - einde articulus 3.
71 ^v	1-6-[1590]	'1 ^o Junij' - einde articulus 4.
73 ^r	1-6-[1590]	'1 ^o Junij' einde articulus 5, en quaestio 6.
75 ^v	2-6-[1590]	'2 Junij' - begin dubitatio 1.
78 ^v	4-6-[1590]	'4 Junij' - einde dubitatio 1.
81 ^v	4-6-[1590]	'4 Junij' - einde dubitatio 2.
82 ^r	5-6-[1590]	'5 Junij' - einde quaestio 7.
83 ^r	5-6-[1590]	'5 Junij' - einde quaestio 8.

84 ^r	5-6-[1590]	'5 Junij' - einde quaestio 9.
85 ^r	6-6-[1590]	'6 ^o Junij' - einde quaestio 10.
91 ^r	7-6-[1590]	'7 ^o Junij' - einde dubitatio 1.
93 ^v	8-6-[1590]	'8 Jun.' - einde dubitatio 2.
93 ^v	8-6-[1590]	'8 Junij' - einde dubitatio 3.
94 ^r	8-6-[1590]	'8 Junij' - einde disputatio 3.
98 ^r	9-6-[1590]	'9 Junij pridie scilicet Pentecostes' - einde quaestio 1.
100 ^r	14-6-[1590]	'14 Junij' - einde quaestio 2.
105 ^r	15-6-[1590]	'15 Junij' - einde propositio 2.
108 ^r	18-6-[1590]	'18 Junij' - einde propositio 3.
108 ^r	18-6-[1590]	'18 Junij' - einde propositio 4.
110 ^r	18-6-[1590]	'18 Junij' - einde propositio 5.
110 ^v	19-6-[1590]	'19 Junij' - einde propositio 7.
113 ^r	20-6-[1590]	'20 Junij' - einde propositio 8.
116 ^v	22-6-[1590]	'22 Ju' - einde propositio 9.
118 ^v	23-6-[1590]	'23 Junij' - einde propositio 10.
119 ^v	30-6-[1590]	'30 Junij' - begin disputatio 4.
120 ^v	30-6-1590	'Ultimo die Junij anno 1590. 1 ^a <u>lectione post actus</u> '
126 ^v	9-7-[1590]	'9 Julij' - einde quaestio 1.
127 ^v	9-7-[1590]	'9 Julij' - einde quaestio 2.
129 ^v	12-7-[1590]	'12 Julij' - einde quaestio 3.

II: NOTA BENE: TELLEND VAN ACHTER NAAR VOREN!

189 ^v	11-4-[1590]	'11 ^o aprilis' - begin complementum.
184 ^r	13-4-[1590]	'13 Aprilis' - einde tekstgedeelte.
177 ^r	16-4-[1590]	'16 Aprilis' - einde tekstgedeelte.
175 ^v	17-4-[1590]	'17 Aprilis' - einde tekstgedeelte.
174 ^v	17-4-[1590]	'17 Aprilis' - einde quaestio 1.
173 ^r	18-4-[1590]	'18 Aprilis' - einde quaestio 2.
172 ^r	18-4-[1590]	'18 Aprilis' - einde tekst 2.
171 ^v	4-5-[15]90	'anno 90 4 Maij' - begin tekst 3.
169 ^v	4-5-[1590]	'4 ^o Maij' - einde tekstgedeelte.
164 ^r	9-5-[1590]	'9 Maij' - einde liber 1.
163 ^v	9-5-[1590]	'9 Maij' - einde liber 2, quaestio 1.
162 ^v	11-5-[1590]	'11 Maij' - einde quaestio 2.

155 ^v	18-5-[1590]	'18 Maij' - einde quaestio 3.
154 ^r	21-5-[1590]	'21 Maij' - einde tekstgedeelte.
153 ^v	22-5-[1590]	'22 Maij' - einde tekstgedeelte.
153 ^r	24-5-[1590]	'24 Maij' - einde tekstgedeelte.
152 ^r	24-5-[1590]	'24 Maij' - einde tekstgedeelte.
148 ^r	29-5-[1590]	'29 Maij' - einde tekstgedeelte.
146 ^v	29-5-[1590]	'29 Maij' - einde tekstgedeelte.
146 ^r	2-6-[1590]	'2 ^o Junij' - einde tekstgedeelte.
144 ^r	5-6-[1590]	'5 ^o Junij' - einde tekstgedeelte.
143 ^r	8-6-[1590]	'8 Junij' - einde tekstgedeelte.
140 ^r	15-6-[1590]	'15 Ju' - einde tekstgedeelte.
139 ^r	16-6-[1590]	'16 Junij' - einde tekstgedeelte.
138 ^r	18-6-[1590]	'18 Junij' - einde tekstgedeelte.
135 ^v	30-6-[1590]	'30 Junij' - einde tekst <u>3</u> .

1. BIBLIA.

Nouum Testamentum, ex Erasmi Roterodami recognitione iam quartum damus.

- Basileae [in aedibus Io. Frobenii, Mart.] 1527. 2°.

-- ADAMS B-1682; HECKETHORN 110, nr 241.

2. ERASMUS, Desiderius.

In Nouum Testamentum annotationes, iam quartum recognitae.

- Apud Rauracorum Basileam [Apud Ioannem Frobenium, Feb.] 1527. 2°.

-- ADAMS E-891; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

1. [Voordekblad] Pestis ero viuens moriens ero mors tua papa .|
[autograaf:] D.M. Luth: ||
2. [Voorschutblad, recto]: Possidet ab Anno MDCLXVI | SALOMON VAN
TIL o↑o - [hebreuws: Teli] Telum ||
3. Ex bibliotheca Salomonis van Til hunc
sibi librum | comparavit, [autograaf:]
A. Alberthoma | Ecclesie Leidensis 1714 ||
4. Hunc ego codicem rarissimum, | licet in
Catalogo Bibliothecae meae | typis ex-
primendum, destinarem ego | Bibliothecae
publicae Academiae Groningo-Omlandi-
cae: | quae Praedinii meaque patria
est. | [autograaf:] Alberthoma. ||
5. LEGATUM LVCV:|LENTVM Plurimum | Reve-
rendi Doctissimique | Viri ALB: ALBER-
THO=|MAE V.D.M. atque | Intrepretis [!] apud
Lugd:| Batavos facundissimi | Illatum Bi-
bliothecae | a.d. X. Augusti 1724. ||
6. [Achterdekblad:] Vnico Manningha | anno salutis 1550 ||
7. Hunc librum a filijs ·D· Mart: Lutheri
Wittenbergae | dono datum accepi quem
Lutherus (piae memoriae) | propria manu
conscripsit - ||
8. Ab Uncone [!] uero Manningha iam in pa-
triam | reuerso, postquam accepisset D.
Christophorus | ab Eusum, mihi porro do-
no dedit. 1555. | Reg: Praed: ||
9. Librum hunc, quantivis pretii, ex bi-

bibliotheca viri cl. Salomonis van Til,
Prof. Lugd. Bat. | Mihi comparavi, anno
1714. [autograaf:] Albertus Alberthoma
Ecclesie Lugd. Bat. || .

Band

4R op riem 2, vaste vernieuwde rug. 339 x 253 x 105. Vernieuwde kapitaaltjes; beige-wit. Zwijnsleer om (nieuwe?) eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type a. Geen metalen kantbeschermers.

Rolstempelband, IlaS/r-aSx-r-aA (zijmarges: S, boven- en benedenmarges r)//. Drie rollen, R2, gedateerd 1528, mogelijk Haebler 1928, rol 5; twee stempels.

Twee sluitingen, type a; sluihaken en scharnieren vernieuwd.

De band werd in 1970 gerestaureerd (Sint Catharinadal - Oosterhout, Noord-Brabant).

Snede

III,2: KAINI ΔΙΑΘΙΚΗ

Fragmenten

NB. Tegenwoordig separaat bewaard (sedert restauratie).

Tien stroken, uit de rug losgemaakt, te zamen tenminste een bifolium, zeer onvolledig bewaard: 183 x 268 (links 130, rechts 128), vermoedelijk 48 rr. op 180 x 100. Drie stroken uit zelfde codex: 94 x 62 (25 rr) 149 x 41 + 18 (gevouwen!, kapitaalstrookje); 121 x 38 + 18 (als voren).

Karolingische minuskel, vroeg-12de eeuw.

Bijbelcommentaar, ongeïdentificeerd. In marge 'XIIII' en 'Aug', waarnaast Incipit: 'In illo tempore audiuit herodes tetrarcha famam Ihesu. Solet nonnullos mouere quod lucas narrauit in diebus baptiste iohannis ... Mattheus autem ...' Dit komt enigermate overeen met AUGUSTINUS, De Consensu Evangelistarum libri 4, Liber II, Caput VII (20), in de editie PL 34, kolom 1086. Deze passus sluit echter aan op een andere tekst. Iets hoger staat in margine: 'hy', waarschijnlijk 'Hieronymus'. Eenduidige identificatie van het geheel is (nog) niet geslaagd.

Opmerkingen

1. Het boek werd - blijkens schildje op achterdekblad - in 1970 ge-

restaureerd: Opnieuw ingebonden op eikenhout, | met gedeeltelijk
behoud der oorspron-|kelijke band en gedeeltelijke ver-|nieuwing
der sloten; door Kunst-|atelier Sint-Catharinadal - 1970 ||.

2. Vanuit de snede vochtschade.
3. In heel het boek zijn talrijke aantekeningen. De meest interes-
sante zijn wel die van Maarten Luther en de reacties daar weer
op van Regnerus Praedinius. Zie hierover uitgebreid de studie
van W.F. Dankbaar. Luthers kanttekeningen zullen worden gepubli-
ceerd in deel 59 van de zgn. Weimar-editie van zijn verzameld
werk.

Litteratuur

BRUGMANS, 258; W.F. DANKBAAR, 'Dubbel duel te Groningen: Luther con-
tra Erasmus en Praedinius contra Luther' in: IDEM, Hervormers en
humanisten. Een bundel opstellen. Amsterdam, 1978, 35-45; J. KING-
MA, De Groningse Luther-Bijbel. Tentoonstelling rond Luthers exem-
plaar van Erasmus' Nieuwe Testament, Basel 1527. Groningen, 1983.
(54 blz. met veel afbeeldingen en vrijwel alle oudere en moderne
literatuur; helaas een aantal onnauwkeurigheden); MBG , 150-151,
nr 94.

Verwijzingen

2.1.20: Christophorus van Ewsum; 2.1.81: Luther, Maarten; 2.1.90:
Regnerus Praedinius; 2.1.105: Unico Manningha.

PETRUS DE ABANO.

Conciliator differentiarum philosophorum et medicorum. Ed. Francus Argilagnes.

- Venetië, Johannes Herbort de Seligenstadt, 5 feb. 1483. 2°.

-- HC*6. BMC V 303; GOFF P - 433; IBH 2601; IBP 4295; IGI 7598; PELL 5; POLAIN (B) 3072; — ROOS 19; IDL 3602.

** blad [aj] ontbreekt, blijkens het exemplaar in de BL (signatuur: IB 21557) blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: K.b.12, i.v. ABANI.

Band

5R op riem 2, KLKLK, achter KKLKK, vaste rug. 342 x 252 x 84. Door-gestoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers verdwenen behalve in de bovenhoek achter en bij de rug boven en achterbeneden. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1-2(3;5)-3(1.1;5 à 6)//A/2(dubbel, driedubbel)-2(omgekeerd)/2-2(dito)//3// (15d). D-banden, stempels 1, 2, 5-9. Twee sluitingen, type a. Muiters verdwenen, sluihaken bij scharnier afgebroken.

Op rug, in tweede veld gedrukt strookje papier waarop titel: 'ABANI (Pet.) Patavini Con|ciliator differentiarum. —.' Dit is uitgeknipt uit een exemplaar van de catalogus van 1669 (p. 1).

Bovenaan op voorplat, 'Petri de Abano'.

Bij de rug, in voor- en achterplat is een enkel wormgaatje.

Kettingklampen

If; IIa, IIc.

Fragmenten

--

Moderne, papieren dek-schutbladen (in kneep goeddeels gebroken).

Opmerkingen

1. Benedenzijde, met name aan begin en einde door vocht zeer aangestast, zelfs papierverlies. Enige wormgaten in boekblok voorin (en achterplat!). Enkele roestplekken op staartsnede.
2. Met de hand gerubriceerd (Lombarden, paragraaftekens, onder-

strepingen). Initialen met penwerk, onder meer a2 recto en verso. Duidelijk heel anders dan in Inc. 34, van dezelfde binder (eigendom Wilhelmus Frederici!).

3. Een enkele glosse of nota (179r in bruin-zwart, 224v in rood).

Verwijzingen

- 4.2.1.3: Adelaar-met-twee-koppen-banden.

1. (7) ALBERTUS MAGNUS.

Mariale.

- [Keulen, Ulrich Zel, niet na 1473]. 2°.

-- HC 460; GW 678; VK 40. BMC I 192; COLL (U) 50; GOFF A-271; IBH 67; IBP 103; PELL 296; POLAIN (B) 83 bis. — ROOS 20; IDL 131.

2. (23) THOMAS DE AQUINO.

Quaestiones de potentia Dei.

- [Keulen, Johann Koelhoff Sr, ca 1476]. 2°.

-- HC* 1414; VB 820; VK 1144. BMC I 219; GOFF T-175; IBP 5266; IGI 9557. — ROOS 23-24; IDL 4379.

** In het Groningse exemplaar is de toevoeging op blad 92v 'Istam questionem nullibi reperimus beatum Thomam complevisse' tot aan 'recurrat passus' weggelaten [anders dan Voulliéme en BMC!]; bovendien zijn hier (afgezien van f. 92v!) de bladen 93, 94 en 95r (m5, m6, m7) niet bedrukt (zie opmerking 3). NOTA BENE: dit komt overeen met BL: IB 3480, waar - anders dan de catalogus doet vermoeden - ook 95r blanco bleef. Het laatste blad, blanco in Londen, is in het Groningse exemplaar uitgescheurd.

Eigendomsmerken

Op fol. 1r van Inc. 7 [etiket]: 'Ex dono viri cl. T. Lubbers, Theol. Prof.'

Anderzijds voldoet de band als geheel aan de beschrijving uit 1669: F.d.8, resp. i.vv. (7): ALBERTUS MAGNUS en (23): THOMAS AQUINAS.

Zie ook onder kettingklamp en opmerking 4.

Band

5R op riem 2, vaste rug. 289 x 215 x 90. Blauw/wit gevlochten kapitaaltjes behouden onder compleet vernieuwde perkamenten bandbekleding om eiken borden, niet origineel, wel oud, licht afgeschuind.

Op rug, bovenaan, signatuur: F.D.8.

Uit perkament plaats en waar muniters en scharnieren/sluitplaatjes zaten geheel uitgesneden tot op hout.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Kettingklampen

IIa of b (onder nieuw perkament spoor van groen te zien; door nieuw papieren dekblad steekt spijker!

Fragmenten

--

Moderne papieren dek- en schutbladen, vóór en achter twee bifolia.

Opmerkingen

1. Met de hand gerubriceerd, in incunabel 7 met rood en blauw, in 23 enkel in rood. Initialen met penwerk, in 23 zelfs met enig groen versierd.
Eveneens met de hand gesigneerd: aj e.v.; deels weggesneden.
2. Voor in boekblok gaten van worm - niet voortgezet in berd.
[Hieruit concluderen we dat geen sprake is van de originele berderen, anderzijds, gelet op klamp-resten, wel oude (vóór 1664)].
3. De bladen 93-95 in Inc. 23 (zie bij beschrijving druk, onder **) zijn boven en beneden geprikt en verticaal afgelijnd voor twee kolommen. Dit geschiedde met bruine inkt. De bladen werden nadien echter niet beschreven (of bedrukt).
4. Twijfelachtig is of dit boek het exemplaar is dat in 1669 al - uit onbekende, mogelijk Groningse herkomst - in de Academiebibliotheek berustte. Het negentiende-eeuwse etiket pleit er tegen, de bibliografische beschrijving van een toch niet zeer veel voorkomende combinatie van déze twee drukken en met name de kettingklampresten laten toch tenderen naar een positief oordeel. De 'passende' signatuur op de rug (F.D.8.) is in een latere hand dan we elders tegenkwamen; dit past in het beeld van de geheel vernieuwde bekleding.
Hoe Lubbers aan dit boek kwam is onduidelijk. Zoals Roos al uiteenzette bevindt het zich met zekerheid in 1841 in UB-bezit. Theodorus Lubbers (1731-1804) werd hoogleraar te Groningen in 1777. [Zie verder W.B.S. BOELES, Levensschetsen, in: JONCKBLOET, Gedenkboek, 98 e.v.]

1. (9) ALBERTUS MAGNUS,

De mysterio missae.

- [Keulen, Johann Guldenschaff, ca 1477]. 2°.

-- H* 448; GW 701; VK 42. BMC I 253; GOFF A-288; IBP 117; PELL 286; POLAIN (B) 85. — ROOS 21; IDL 130.

** Blad 1 ontbreekt, blijktens BL: GW 4223 blanco.

2. (6) ALBERTUS MAGNUS.

Summa de eucharistiae sacramento; Oratio de eucharistiae sacramento.

- [Keulen], Johann Guldenschaff, 30 apr. 1477. 2°.

-- HC* 457; GW 781; VK 51. BMC I 253; GOFF A-336; IBP 129; PELL 293. — ROOS 20; IDL 144.

3. (5) ALBERTUS MAGNUS.

Sermones de eucharistiae sacramento.

- [Keulen, Johann Guldenschaff, ca 1477]. 2°.

-- H* 450; GW 768; VK 49. BMC I 253; GOFF A-324; IBP 172; PELL 288; POLAIN (B) 91. — ROOS 20; IDL 135.

4. (122) JOHANNES DE HILDESHEIM.

Historia beatissimorum III regum. ALBERTUS MAGNUS, Notula de festo die Epiphaniae. AUGUSTINUS, Sermones de Epiphania.

- [Keulen], Johann Guldenschaff, 1477. 2°.

-- HC* 9395; VK 678. BMC I 253; GOFF J- 336; IBP 3157; POLAIN (B) 4491. — ROOS 61; IDL 2679.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.d.7, i.v. ALBERTUS, verder niet!

Band

4R op riem 2, vaste rug. 280 x 222 x 100. Doorgestoken kapitaal-tjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Verstevigingen geheel verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2 (1;3) -3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//3. (15d).

Friesboog-band. Drie stempeltjes, 1 en 2 als veldvulling, 1 en 3 als fries.

Twee sluitingen, type a: inclusief muiers en sluitplaatjes verdwenen.

Leer bij kneep grotendeels gebroken.

Op derde veld van de rug resten van titelaanduiding.

Kettingklampen

If; IIa.

Fragmenten

--

[Blanco perkamenten dek-schutbladen, conjugaat.]

Opmerkingen

1. Heel de band is ogenschijnlijk in één hand gerubriceerd en rood onderstreept. Alléén de eerste initiaal in het eerste werk werd in blauw uitgevoerd en met rood penwerk versierd. Wèl zijn ettelijke lombarden een beetje opengewerkt.
2. Vooraan in deel 1 (Inc. 9) staan bovenaan (met name de rectozijden) enige bladen aantekeningen als 'De officio misse super kyrie (9r) en vergelijkbare marginalia.
In deel 3 (Inc. 5) is een enkele aantekening (fol. 2^r).

Verwijzingen

4.2.1.5: Friesboog-banden.

1. (12) PETRUS DE ALLIACO.
Sacramentale.
- Leuven, Aegidius van der Heerstraten, 14 apr. 1487. 4°.
-- HC 852; CA 145. BMC IX 166; GOFF (Suppl.) A-484a; PELL 529;
POLAIN (B) 1817. — ROOS 21; IDL 3613.
** Auteurschap omstreden: wordt ook wel toegeschreven aan Guiller-
mus Baufet of Guillermus Parisiensis.
2. (2) AEGIDIUS COLUMNA.
De Corpore Christi theoremata L.
- Keulen, Johann Koelhoff Sr., 14 okt. 1490. 4°.
-- H* 124; GW 7209; VK 8. BMC I 229; GOFF A-78; IBH 23; IBP 39;
IGI 3098; PELL 77; POLAIN (B) 22. — ROOS 19; IDL 18.
3. (154) GERARDUS DE ZUTPHANIA.
Quaestiones super IV Sententiarum.
- Keulen, Heinrich Quentell, 16 mei 1490. 4°.
-- HC* 13633; VK 457. BMC I 275; IBP 2350; IGI 4232-A; PELL 5122.
— ROOS 71; IDL 1931.
4. (93) GERSON, Johannes.
Conclusiones de diversis materiis moralibus.
- [Keulen, Ulrich Zel, niet na 1470]. 4°.
-- H* 7639; VK 462. BMC I 189; GOFF G-203; PELL 5142; POLAIN (B)
1600. — ROOS 51; IDL 1938.
5. (130) LANGER, Johannes.
De censibus.
- [Mainz, Peter Schoeffer, na 25 aug. 1489]. 4°.
-- HC* 9892 = 9893. BMC I 36; GOFF L-58; IBH 2034; IBP 3368; PO-
LAIN (B) 2439. — ROOS 63; IDL 2886.
6. (144) NIDER, Johannes.
De contractibus mercatorum.
- [Keulen], Conrad Winters de Homborch [niet na 1479]. 4°.
-- H* 11826; VK 865. GOFF N-172; POLAIN (B) 2886. — ROOS 68;
IDL 3373.

Eigendomsmerken

Inc. 12, f. 1r: Liber Domini Johannis Alberti || [volgt inhoud].
Acad. 1669: F.e.19, resp. i.vv. (12:) ALLIACUS, (2:) AEGIDIUS,
(154:) ANONYMUS, (93:) GERSON, (130:) LANGER, (144:) NIDER.

Band

4R op riem 2, vaste rug: 212 x 150 x 72. Doorgestoken kapitaaltjes.
Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Kantbeschermers
geheel verdwenen. Hoek 1.
Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//3 (15d). Zotskap-
band, stempels 1 en 2 (veld en fries).
Twee sluitingen, type a; compleet verdwenen.
Leer bij kneep vrijwel geheel gebroken; ook rug zeer veel scheuren.
In achterplat enige wormgaatjes; beschadigingen in leren bekleding.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

- I,1. Perkamenten dekblad, ca 193 - 200 x 135. 31 regels op ca
138 x 100.
Textualis, 14de eeuw.
Missaal (?).
Zondag onder octaaf van Pinksteren.
- [I,2. Perkamenten schutblad, blanco, niet conjugaat met I,1. 188 x
135.]
- II,1. Als I.1.; dekblad ca 185 - 195 x 135. 31 regels op 138 x 100.
Missaal.
Orationes diversae pro defunctis.
- II,2. Als I,1.; schutblad ca 168 - 185 x 135. 31 regels op 130 x
105. Zeer gerimpeld blad waardoor verticale 'verkorting'.
Orationes diversae: pro libertate ecclesiae, pro seipso sacer-
dote etat.
- ** Alle drie de fragmenten zijn eenzijdig beschreven en niet gerubriceerd.

Opmerkingen

1. Er zijn vochtlijnen, met name aan boven- en benedenzijde van het
boekblok.

2. Beneden achter zijn wormgaatjes bij de rug.
3. Het hele boek lijkt door één hand te zijn gerubriceerd.
Bij het begin van een nieuwe tekst werd penwerk toegevoegd.
4. Op het eerste blad van de onderscheiden werken werd in de rechter benedenhoek de volgorde aangegeven A, B, C, D, E, F, zulks conform de inhoudsopgave (in de zelfde hand als het eigendomsmerk) op blad 1.

In een fijne hand werd helemaal boven aan het eerste blad van een druk een inhouds-aantekening gemaakt, althans, wanneer daar aanleiding toe was (b.v. bij een blanco blad, zoals bij Inc. 12 en 144; ook Inc. 93 begint met een blank blad maar daarop stond in een forse hybrida al de inhoud aangegeven). Bij de overige drie drukken bestond een (soort) titelblad.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden 226-227 (NB als dominicaans bezit!).

MBG nr 62, blzz. 133-134.

Verwijzingen

2.1.58: Johannes Alberti;

4.2.1.8: Zotskap-banden;

5.1: Sint-Maarten.

1. (13) PETRUS DE ALLIACO.

Quaestiones super Sententias Petri Lombardi.

- Straatsburg, [drukker van de 1483 Jordanus de Quedlinburg] 15 apr. 1490. 2°.

-- HC 841. BMC I 139-140; GOFF A 481; IBP 4304; IGI 388; PELL 544; POLAIN (B) 142. — ROOS 22; IDL 3611.

** Blad 1j deels uitgescheurd; laatste blad, [F8] geheel verdwenen, blijkens BL: IB 2027 blanco.

2. (11) PETRUS DE ALLIACO.

Tractatus et sermones.

- Straatsburg [drukker van de 1483 Jordanus de Quedlinburg] 1490. 2°.

-- HC* 848. BMC I 141; GOFF A-488; IBH 2605; IBP 4307; IGI 396; PELL 528; POLAIN (B) 145. — ROOS 21; IDL 3615.

** Het laatste blad, [C8], is verdwenen, blijkens BL: IB 2045 blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.d.10, i.v. ALIACUS (NB samen: 'in 4. lib. Sentent. cum aliis ejusdem opusculis').

Band

4R op riem 2, LKL, vaste rug. 293 x 210 x 88. Doorgestoken, beneden vervangen kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Kantbeschermers geheel verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//5 (15d). Zotskapband, stempels 1-5.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen inclusief de resten van de scharnieren in het achterplat.

Leer bij voorkneep geheel gebroken; 'restauratie' van gedeelte van benedenste twee velden, evenals benedenveld over volle breedte rug.

Ook op rug grote scheur overdwars en enige gaten - eenmaal (onbekwaam, althans, niet afdoend) hersteld (op plaats kettingklamp IIa).

Kettingklampen

Ib; IIa.

Fragmenten

--

(Bij de restauratie van de band?) vernieuwde papieren dek-schutbladen conjugaat; zowel vóór als achter bij rand inslag gescheurd.

Verwijzingen

4.2.1.8: Zotskap-banden.

AUGUSTINUS DE ANCONA.

Summa de potestate ecclesiastica.

- Keulen, Arnold ther Hoernen, 26 jan. 1475. 2°.

-- HC 961; GW 3051; VK 183. BMC I 205; GOFF A-1364; IBH 418; IBP 681; PELL 617; POLAIN (B) 4772. — ROOS 22; IDL 577.

** Blad Aj is van rest van boekblok afgebroken.

Het Groningse exemplaar komt sterk overeen met een van die in de British Library, signatuur: IB 3131. Daar zijn dezelfde drukfouten aanwezig (vergelijk BMC en ROOS), hier met de hand gecorrigeerd.

Eigendomsmerken

Laatste blad ('384') recto, naam geradeerd: Pertinet m. Jacobo Spy... (achternaam onzeker).

Acad. 1669: E.d.9, i.v. ANCONA.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 290 x 205 x 90. Doorgestoken kapitaaltjes. Vrij licht bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Verstevingingen verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2* (losse lijnen, variërend 3 à 4 mm) -3* (losse lijnen, her en der uitgeschoten of dubbel, in doorsnee ongeveer: 2.2; 8)//A/2-2/2-2//3. Fileet 1, stempels 1-3. Middenveld omkaderd met fileet, buitenvelden met stempels 2 en 3.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen, inclusief scharnierresten uit achterplat.

Leer bij voorkneep geheel gebroken, achter alleen bij onderste veld niet. Enige kleine gaten, op kneep voorplat, ter hoogte derde veld, gerestaureerd.

Bovenaan op voorplat: 'Summa Augustini de Ancona'.

Kettingklampen

Ig (?); IIa.

Fragmenten

[I. Voorin modern papier, deels bij inslag leer gescheurd.]

II, 1.2 Perkamenten dek-schutblad, conjugaat. 270 x 188 + 196.

(één vel, dwars). Textualis, 15de eeuw.

Liturgisch, met Gregoriaanse muzieknnotatie (hoefnagel):

Antifonarium?

Inc. 'beata mater ecclesia quod universus ad fidem colli-

giture' (10 regels op 298 x 175).

Eén (toegewende) zijde geradeerd, met name rubricering nog zichtbaar.

Opmerkingen

1. Contemporaine foliëring, met gothische cijfers 1-153, waarbij telfout: van 54 naar 56. Moderne potloodtelling grijpt in en telt door tot het einde (384). NB: de index verwijst naar de (gothische foliëring die dus ten dele ontbreekt.
2. Handgerubriceerd, lombarden meestal rood, ook wel blauw; Initialiaal blad (A1) bovendien met penwerk en enig groen.
3. Boekblok heeft vanuit sneden waterschade opgelopen, met name bij rug.

Verwijzingen

2.1.53: Jacobus Spyck?

1. (15) ANSELMUS.

Opera.

- [Basel, Johann Amerbach, niet na 1497]. 4°.

-- HC* 1136; GW 2033. BMC III 759; GOFF A-761; IBH 220; IBP 380; IGI 596; PELL 799; POLAIN (B) 230. — ROOS 22; IDL 322.

** NB In de laatste katern werden de twee binnenbifolia verkeerd gebonden: **75**, [76], **73**, **74** (folia '201-204').2. (134) VIOLA

sanctorum.

- [Straatsburg, Johann Prüss], 8 feb. 1499. 4°.

-- HC* 10873. BMC I 124; GOFF M-339; IBH 2216; IBP 3638; IGI 6261; POLAIN (B) 2635. — ROOS 65; IDL 4661.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.21, resp. i.vv. (15:) ANSELMUS, (134:) MARTYROLOGIUM.

Band

4R op riem 2, vernieuwde vaste rug. 213 x 151 x 63. Kapitaaltjes vervangen. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Kantbeschermende strips verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 4 (1.1.1; 5) -3 (middenlijn breder; 3)// A/1-2/2-2//3 (15d). Stempel 1-4.

Twee sluitingen, type a, grotendeels verdwenen: alleen resten van scharnieren nog in achterplat.

Vernieuwde rug, lichtbruin leer, waarop in goud gestempeld:
'Anselmi Cantuariensis | OPUSCULA et | Martyrologium | Viola
Sanctorum.' ||Kettingklampen

Ic-variant (trapeze-wijs genageld), Ie.

Fragmenten

I,1 Voordek-schutblad, vernieuwd papier, conjugaat, bedekt oortje, vermoedelijk als II.

II,1 Perkament, achterdekblad met strook (rest schutblad?). 197 x 136 + 30.

Tekst met veel ruimte voor glossen: 2 x 37 regels (afgesneden) op 100 x 145. Textualis, 13de eeuw.

Decretalen van Gregorius IX: X. 3.5. 34 in medio - 3.6.1.

Latere glossen in verschillende handen; glosa ordinaria ontbreekt!

Opmerkingen

1. Heel het boek is voorzien van klavieren, zowel in paars leer als perkament, soms beschreven, zoals folio 44 (vergelijk MBG, afb. 26).
2. Beide delen zijn hand gerubriceerd, meest rood (Inc. 15), ook wel in blauw.
3. In Inc. 134 zijn met de pen in series de letters van het alfabet ingevuld bij de verschillende heiligendagen.
4. Her en der zijn glossen en nota's aangebracht.
5. Het boek heeft vrij veel waterschade opgelopen, met name bij de rug, maar ook wel beneden in de buitenhoek.

Litteratuur

MBG nr 24, afb. 26, blzz. 27, 111, 112.

ANTONINUS FLORENTINUS.

Chronicon. partes 1-3.

- Basel, Nicolaus Kesler, 10 feb. 1491. 2°. Drie delen.

-- HC* 1161; GW 2074. BMC III 769; GOFF A-780; IBH 227; IBP 387; IGI 610; PELL 815; POLAIN (B) 236. — ROOS 23; IDL 329.

** In deel 2 is het eerste blad, vóór nN (katern met register), kennelijk als schutblad bedoeld, uitgesneden. Deel 3 mist het laatste blad, [SS 10] (waarop blijkens BL: IB 37631 het vervolg van de tekst en het colofon). Vergelijk ook opmerking 2.

Eigendomsmerken

Deel 3, blad 1: [geradeerd] Item 3s [= tres?], partes cronici Antonini sic compactas emi pro 4 florenis renensibus (?) anno 1499 [rest onleesbaar, door gaten in papier e.d.].

Acad. 1669: D.c.4-6, i.v. ANTONINUS FLORENTINUS.

Band

Deel 1:

4R op riem 2, LKL, vaste, vernieuwde rug. 317 x 226 x 67. Oude kapitaaltjes verdwenen (of althans onzichtbaar). Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing hoekstrips nog aanwezig, beneden bij achterplat op punt gebroken; rughoekstrip boven achter als enige verloren.

Stempelband, type ruit: 2 (2; 3) -3 (2.2; 6)//A/2-2/2-2//5. (15d).

Geen stempels.

Twee sluitingen, type a; sluihaken bij scharnieren afgebroken, sluitplaatjes bewaard. Zo ook de muiers, waar onder drie uitgestanste gaatjes (boven) enig rood zichtbaar is.

Houten spietjes houden leer op plaats.

Deel 2:

Als deel 1. KLK, achter LKL. 309 x 227 x 60. Als enige kantbeschermer is de rughoekstrip boven achter deels afgebroken - verder allemaal compleet bewaard.

Stempelmotief in hoeken aangevuld met extra-diagonalen (→//7), bovendien versierd met adelaar, stempel 6 van A-banden.

Andere (kleinere) muiers en sluitstukjes.

Bovenaan op voorplat: 'Antonini'

Deel 3:

Als deel 1. LKL, achter KKL. 318 x 224 x 67. Kantbeschermers allemaal behouden behalve rughoekstrip boven achter. Zelfde mitters als band I, beneden nu enig rood zichtbaar.

Stempelmotief ook hier met extra hoekdiagonalen, maar geen verdere versiering.

Leer van achterplat vertoont scheur en enige gaatjes.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

Deel 1:

I,1 Perkament, los dekblad. 296 x 190. Dwarsgebonden bifolium.

Textualis, 14de eeuw. (Per blad) 2 x 36 rr. op 150 x 116.

Niet geïdentificeerd, latijn. Homilieën?

Rubrieken: De conversione S. Pauli (Inc. 'Postquam convertisti me egi penitentiam ...'); De mathia apostolo (Inc. 'Inveni virum secundum cor meum qui faciet omnes voluntates meas. Act. 13.' (Betreffende feestdagen resp. 25 jan. en 24 feb.).

I,2 Perkament, schutblad. 302 x 209. Dwarsgebonden bifolium.

Textualis, 14de eeuw. (Per blad) 2 x 57 rr. op 198 x (bijgesneden) 135.

Niet geïdentificeerd commentaar op hymnen.

Belangrijkste passus (initiaal over drie regels): Incipit: 'Sicut testatur philosophus in ·xi^o. ethicorum quod ultra [gecorrigeerd:] ultima hominis felicitas in hac vita consistit in optima operatione ...' Verder telkens woord of passus groot geschreven, waarna commentaar.

II,1 Als I,1. Los dekblad. 297 x 197.

Rubriek: De purificatione sancte marie. (= 2 februari).

Blad hoort kennelijk tussen delen van I,1.

Gat en slechte plekken in perkament - met rood aangegeven.

II,2 Als I,2. Schutblad. 301 x 212.

Geen belangrijke rubrieken.

Deel 2:

I,1 Perkament, los dekblad. 295 x 210. Dwarsgebonden bifolium.

Tekst in verzen, 32 regels per blad op 158 x 82 (maximum regel-lengte). Textualis, 14de eeuw.

Alexander de Villa Dei, Doctrinale. Ed. D. REICHLING = Monumenta Germaniae Paedagogica XII = Berlin 1893. Verzen 851-882, 883-914; 1044-1077, 1078-1110. Enige afwijkingen t.o.v. editie: verzen 897-898 tussen 900 en 901, 1045 en 1046 ontbreken. [Zie ook II,1].

Duidelijke blijken van schoolgebruik: enige tekeningetjes en veel glossen - onder meer vertalingen: 'gero-dragen', 'sterto-snarcken', 'verto-omekeren'.

I,2 Perkament. Schutblad. 299 x 213. Dwarsgebonden bifolium.

31 regels op 195 x 125. Praegothica (Duits?), 12de eeuw (met neumen).

Missaal.

Einde van woensdag en donderdag in week na Passiezondag, en een gedeelte van Palmzondag, onder meer de 'benedictio florum et frondum'.

II,1 Als I,1. Los dekblad. 290 x 209.

Alexander de Villa Dei, Doctrinale, verzen 915-946, 945-978; 979^b-1011, 1012-1043. Vers 918 ontbreekt, rond de verzen 944-946 wijkt dit handschrift nogal af van de editie: 944, dan twee niet uitgegeven verzen, waarna 946; pas aan keerzijde 945, gevolgd door 947 en volgende. Verder ontbreken de verzen 975 en 999; het tweede deel van vers 964 (bij Reichling tussen teksthaken) ontbreekt ook hier.

De bladen I,1 en II,1 passen in elkaaren bevatten per bifolium ca 130 hexameters. Het hele (leer-)gedicht omvat 2645 verzen en zou op deze wijze 20 bladen vergen.

II,2 Schutblad. 299 x 216. Praegothica, eind 12de eeuw.

Missaal.

Orationes diversae, onder meer pro devotis amicis, pro seipso sacerdote.

Deel 3:

I,1 Als deel 1: I,1. Los dekblad. 292 x 202.

Homiliën?

Rubrieken: 'Sancta Agatha' (5 februari), 'De eodem' [wie of wat?].

I,2 Als deel 1: I,2. Schutblad. 300 x 214.

Buitenblad van katern, achterzijde zeer vuil, onbeschreven.

In benedenmarge voorzijde katern, in rood: '.II.us ymno-
rum et sequentiarum'. Expliciet [deels weggesneden]: 'Expliciunt

exposiciones ym[norum et senten]ciarum.' Dan, aansluitend, over geradeerd rood, in lichtbruine inkt nogmaals: 'Expliciunt exposicion[es ...]'. Aansluitend nog vijf regels tekst, zover te volgen niet aansluitend bij expliciet: magisch recept?, waarin 'vipperea' geglosseerd is 'edisse'.

II,1,2 -- Tegenwoordig gedeeltelijk verdwenen.

Het achterdekblad wordt thans bewaard onder signatuur Varia Manuscripta 9, in ieder geval qua tekst en opmaak behorend bij deel 1: I,1. Het meet 291 x 214 (een beneden hoek is weggescheurd - vermoedelijk ten gevolge van verzwakking [twee bindnaden nog zichtbaar]). Geen rubrieken.

Opmerkingen

1. Alle drie de delen hebben waterschade opgelopen - beperkt tot randen, alleen in deel I bij hoeken enige desintegratie.
2. De registerdelen horen - blijkens signatuur - achterin de boekdelen thuis, maar zijn hier niet zo gebonden: deel I: A-B (Summarium), Pp (Registrum), C-Z, aa-Oo (tekst zelf); deel II: nN (Registrum), c-r¹, r²-z, &, ? , t², R, aA-mM (tekst); deel III: AA-BB (Summarium), TT (Registrum, cc-zz, &&, ??, t²t², AA-SS (tekst).
3. Alle delen met de hand gerubriceerd, en voorzien van penwerk, bij belangrijke plaatsen bovendien met groen ingevuld. Ook de signaturen werden onderstreept.
4. Met name voor in deel 1 talrijke glossen.

Litteratuur

MBG , nr 27, blzz. 29, 113-114.

Verwijzingen

4.2.1.1: A-bandens.

1. (17) ANTONINUS FLORENTINUS.

Confessionale 'Defecerunt'. Titulus de restitutionibus.

- Straatsburg, Martin Flach, 1490. 4°.

-- H* 1198 ; GW 2130. BMC I 150; GOFF A-825; IBP 407; PELL 850; POLAIN (B) 257.

— ROOS 24; IDL 343.

2. (36) CHAIMIS, Bartholomaeus de.

Confessionale.

- [Heidelberg, drukker van Lindelbach (Heinrich Knoblochtzer), ca 1490]. 4°.

-- HC* (Add.) 2480 = H 2477; GW 6550. BMC III 670; GOFF B-163; IBH 979; IBP 1512; PELL 1858. — ROOS 31; IDL 1224.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.22, resp. i.vv. (17:) ANTONINUS, (36:) BARTHOLOMAEUS.

Band

3R op riem 1, KLK, vaste rug. 203 x 150 x 58. Doorgestoken kapaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing verstevigingsstroken op de kanten: rughoekstuk boven voorplat behouden, hoekstukken voorplat maar gedeeltelijk bewaard gebleven. Hoek 2. Houten spietjes om leer vast te houden.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 6)//A/2-2/2-2//1. (15d). A-band, stempels 2, 3, 8, 9.

Eén sluiting, type a, sluithaak bij scharnier afgebroken.

Leer bij knepen zeer versleten, voor zelfs geheel gebroken.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I,1 Perkament, (los) dekblad. 188 x 142. 2 x (min.) 17 rr. op (bijgesneden) 105 x 171 (dwars gebonden). Onzuivere hybrida ('Ecriture hors système'), 15de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn, iets filologisch (over kort en lang in verzen) als in nrs 60 en 78?

II,1 Als I, (los) dek-schutblad, conjugaat. ca 178-192 x 127 + 140.

2 x (min.) 20 rr. op bijgesneden aan bovenzijde in tekst ca

183 x 126 (horizontaal, door een tekstkolom gebonden).

Opmerkingen

1. Op voordekblad (recto) staat aantekening: pro 6 jagis Emendensibus et 6 curuos gmonis monete etc. (?)
2. Beide delen met de hand gerubriceerd; begin-initialen met enig penwerk; verder simpel rood.
3. Her en der, met name voorin glossen, zo b.v. blad 1 ('Folium I.') recto (a2): 'confessor tria debet habere.'
4. Boek heeft aan beneden- en snedezijde veel vochtschade opgelopen waardoor schimmel en rot optreedt.
5. Heel het boek is voorzien van paars-leren klavieren.

Litteratuur

KLUYVER, Binders 271; MBG nr. 75, afb. 33, blzz. 51, 140, 143.

Verwijzingen

4.2.1.1: A-banden.

1, 3-4:1.(18) ANTONINUS FLORENTINUS.

Summa theologica. Partes 1-4.

- Venetië, Leonardus Wild, P. 4, deel 2: Reynaldus de Noviomagio, resp. 1481, 1481, 1480, 1481. 2°. Vier delen, genummerd 18,1 t/m 18,4 (zie echter hierna).

-- HC* (Add.) 1244; COP. 514 (P. 2 en 4); GW 2187. BMC V 266; GOFF A-873; IBH 251; IBP 419; IGI 691; PELL 879; POLAIN (B) 267. — ROOS 23; IDL 355.

** In Groningen ontbreekt deel 2, evenals het tweede deel van deel 4. Bij deel 3 ontbreekt het laatste blad, [z8], blijkens GW blanco.

2. (19) [= 18,2] ANTONINUS FLORENTINUS.

Summa Theologica. Pars 2.

- Venetië, Franciscus Renner de Heilbronn en Nicolaus de Frankfordia, 1474. 2°.

-- HCR 1254; GW 2195. BMC V 192; GOFF A-867; IGI 699; PELL 887; POLAIN (B) 274. — ROOS 23; IDL 362.

4:2. (139, gebonden in '18.1', vóór Summa [fol. 1-2]) ANTONINUS FLORENTINUS.

Tabula Johannis Molitoris super Summam theologicam.

- [Keulen, Heinrich Quentell], 6 jul. 1484. 2°.

-- H* 1262; GW 2199; VK 818. GOFF A-880; IBP 429; PELL 892; POLAIN (B) 2762. — ROOS 66-67; IDL 363.

Eigendomsmerken

[Alle in zelfde hand, vrijwel gelijklopend]:

1: fol. 1^r [Aj]: Ex Testamento Magistri Johannis friderici in zee-
ripis Curati Utentes orent pro eo.||2: fol. 1^r [aj]: Ex Testamento magistri Johannis friderici in Zee-
Ripis Curati Utentes orent pro eo||3: fol. 1^r [Aj]: Ex Testamento Magistri Johannis friderici in Zee-
Ripis Curati Utentes orent pro eo||4: fol. 1^r [A1]: Ex Testamento Magistri Johannis friderici Curati
in Zeeripis Utentes orent pro eo.||Acad. 1669: D.c.7-10, i.v. ANTONINUS (2x; deel met Inc. 19 apart:
D.c.7.).

Band

Deel 1:

5R op riem 2, LKL, vaste rug. 298 x 230 x 98. Doorgestoken kapi-taaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers zijn bij rug alle vier behouden, op hoek alleen be-neden bij voorplat. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//4. (15d). Fr-band.
Stempels 1-4, 6-11, 13.

Twee sluitingen, type a. Sluithaken bij scharnieren afgebroken.

Muiters en sluitstukjes zijn bewaard gebleven.

Bij de knepen is het leer sterk versleten, bij het voorplat zelfs geheel gebroken.

Midden boven op voorplat restant te zien van titelstrip o.i.d.

Op rug, in derde veld, zijn resten van een titelaanduiding.

Deel 2:

Als deel 1. 295 x 229 x 96. Van de kantbeschermers is alleen de hoekstrip beneden bij het achterplat verloren gegaan; boven aan het zelfde plat is een stukje bovenop afgebroken.

Stempels als bij deel 1, bovendien stempel 17.

Knepen hier nog ernstiger gebroken.

Midden op voorplat: 'Antonini p.2. abundat (?) | ... ||.'

Ook hier titelresten op rug.

Deel 3:

Als deel 1. 310 x 224 x 100. Rughoekbeschermer boven achter los, voor boven en achter beneden verdwenen. Bij hoeken alleen aan bo-venzijde bewaard.

Stempels (niet lijnen) hier duidelijk heet aangebracht, opmaak als bij deel 2.

Knepen voor en achter met name in het midden gebroken.

Op voorplat bovenaan: '3 p Anthoninj'.

Op de rug in het eerste veld - onder etiket deels zichtbaar -resten titel.

Deel 4:

Als deel 1. 302 x 220 x 89. Messing hoekstrips beneden voor en bo-ven achter bewaard; bij rug alleen beneden achter verloren.

Stempels als bij deel 3.

Leer bij knepen gebroken.

Resten titel op rug, in derde veld.

Kettingklampen

If; IIa — deel 18,3 bovendien: IIc.

Fragmenten

Deel 1:

I,1 Perkament, dekblad. 290 x 220 (door vouw heen). Textualis, 13de eeuw. 2 x (min.) 68 rr. op 280 x 220 (boven en aan beide zijkanten bijgesneden).

Ongeïdentificeerd latijns filologisch tractaat? commentaar? (onder meer over accenten).

Lombarden niet ingevuld.

[I,2 Blanco perkamenten schutblad.]

II,1 Als I,1, dekblad. 290 x 213 (door vouw). Kolombreedte blijkt 108, intercolumnium 10; beneden en rechts afgesneden, toch nog 66 regels behouden.

Hier wel met rood opgehoogd. Midden in linkerkolom naadje - garen al weer verdwenen.

Deel 2:

I,1 Als deel 1: I,1, los dekblad. 281 x 204.

Hier initialen in rood en blauw met penwerk; met rood opgehoogd resp. 'Ante b longa fit' en 'Ante b fit breuis.'

[I,2 Blanco schutblad.]

II,1 Als deel 1: I,1, los dekblad, 286 x 200. Ook weer met ophoging, initialen en penwerk: 'Ante b longa fit' en 'A breuis in mediis'

II,2 Perkament, schutblad. 293 x 200. Dwars gebonden, onderste helft blad. Textualis 15de eeuw.

Missaal.

Dominica ante adventum [sic!].

Gerubriceerd (volgens representanten en in marge), met initialen en zelfs penwerk.

Deel 3:

I,1 Als deel 1: I,1. Los dekblad. 299 x 210.

Tekst onder meer over 'Genus'.

Niet gerubriceerd.

I,2 Als deel 2: II,2. Schutblad. 304 x 205. Onderste helft blad.

Missaal.

Derde zondag na Pasen (deel evangelie, offertorium, secreta) [BRUYLANTS 604], Woensdag in die week (gedeeltes uit evange-

lie) en vrijdag (dito).

Onderste helft blad.

II,1 Als deel 1: I,1. Los dekblad. 299 x 208.

Niet gerubriceerd.

II,2 Als deel 2: II,2. Schutblad. 305 x 207. Ook weer onderste helft blad.

Missaal.

Laatste gedeelte van dinsdag en gedeelte woensdag 'in quatuor temporibus' [in derde week september].

Deel 4:

I,1.2 Als deel 2: II,1, los dek-schutblad, conjugaat. 297 x 205 + 202. Dwars gebonden, heel blad. 2 kolommen, 31 regels op 164 + 127 x 196.

Missaal.

Proprium Sanctorum: Gordianus & Epymachus en Nereus, Achilles & Pancratius (resp. 10 en 12 mei).

Niet gerubriceerd.

II,1.2 Als voorin. 290 x 209 + 204, niet gerubriceerd.

Georgius, Marcus, Vitalis en Philippus & Jacobus (resp. 23, 25, 28 april, 1 mei).

Opmerkingen

1. Alle vier de delen hebben vochtschade - her en der zelfs enige schimmel - vanuit de staartsnede. Deel 3 is bovendien vanuit rug en snede aangetast.
2. Elk deel is vrij eenvoudig gerubriceerd in rood en blauw; simpel penwerk blijft beperkt tot de belangrijkste initialen. In deel 2, Incunabel 19, waar geen gedrukte sprekende hoofdregel is, werd op verschillende plaatsen hierin voorzien door de rubricator.
3. In elke band zijn paarse leren klavieren aangebracht.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden 237; KLUYVER, Binders 269; MBG nr 60, blzz. 132-133.

Verwijzingen

- 2.1.65: Johannes Frederici; 2.1.117: Wilhelmus Frederici; 2.2.1.14: Zeerijp;
4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden;
5.1: Sint-Maarten.

PETRUS DE AQUILA.

Quaestiones in libros Sententiarum Petri Lombardi.

- [Spiers], Peter Drach, [niet na 17. okt. 1486]. 4°.

-- HC* 1324. BMC II 494; GOFF P-447; IBH 2607; IBP 4309 (waarin eigendomsaantekening!); IGI 7609; PELL 927; POLAIN (B) 3081. — ROOS 24; IDL 3617.

** De bladen aj evenals bi en bij (waarmee de eigenlijke tekst begint) ontbreken. S6 (laatste blad) uitgesneden. Eerste en laatste blad blijktens BL: IB 8560 blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.2, i.v: AQUILA.

Band

3R op touw 2, vaste vernieuwde rug. 240 x 180 x 72. Kapitaaltjes vervangen. Rood gespikkeld papier om houten borden van binnen naar buiten afgeschuind (half leren band). Vermoedelijk betreft het de oude (oorspronkelijke?) plankjes (zie onder Kettingklamp). Twee sluitingen type a zijn geheel verdwenen; enkel onder het papier voelbaar resten de indrukken van milters en scharnieren. Op (nieuwe) rug gestempeld in goud: 'PET. de AQUILA | in IV LIBROS | SENTENTIARUM.' ||

Kettingklampen

(Voelbaar door papier, vermoedelijk derhalve): Ib; IIa

Snede

III,2: PETRVS DE AQUILA SVPER | SENTEN|TIAS ||

Fragmenten

--

[Vernieuwde, papieren dek-schutbladen.]

Opmerkingen

1. Eenvoudige, rode en blauwe lombarden. Rubricering, met name paragraaftekens in bruinzwarte inkt.
2. Vele glossen in het hele boek.
3. Nogal ernstige vochtschade, met name vanuit rug en benedenzijde, waardoor rot, schimmels en desintegratie van het papier.

4. Zowel van achter naar voren als andersom zijn vrij wat worm-
gaatjes.

ARTICELLA.

(een collectie medische werken). Ed. Franciscus Argilagnes.

- Venetië, Baptista de Tortis, 20 aug. 1487. 2°.

-- HC 1870; COP 696; GW 2680. BMC V 325; GOFF A-1144; IBP 574;
IGI 909; PELL 1378. — ROOS 26; IDL 442.

** De eerste katern, aa (fol. 1-8), ontbreekt in dit exemplaar.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: K.c.11, i.v. GALENUS.

Band

5R op riem 2, LKL, vaste rug. 333 x 228 x 55. Doorgestoken kapi-
taaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing
verstevigingsstrips nog alle aanwezig. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//4. (15d), Fr-band.

Stempels 1-4, 6-13, 15, 17.

Twee sluitingen, type a, sluthaken en groot deel van scharnieren
verdwenen.

Voorplat zeer afgesleten: leer zeer 'kort': bovendien linksboven
een scheur. Achterplat her en der fors geschaafd, stempels op zich
goed behouden.

Bovenaan op voorplat in textualis resten titel, twee regels, niet
meer leesbaar.

Kettingklampen

If; IIa, IIc (of f?).

Fragmenten

--

[Voorin niets overgebleven. Achterin blanco perkamenten dek-schut-
blad, conjugaat.]

Opmerkingen

1. Met de hand gerubriceerd, met name bestaand uit het aanbrengen
van rode en blauwe lombarden. De begininitiaal van elke nieuwe
tekst is voorzien van penwerk: fol. 1^r (a1), 47^r (g1), 75^v
([k5], met dunne rode lijn op blauw corpus van Letter), niet
gefolieerd [u4] verso en 151^r (v1).

2. Bovenaan blad 1^r staan enige aantekeningen en een tekeningetje van een man met baard alsmede een notenbalk (Zie afb.).

Litteratuur

KLUYVER, Binders 269.

Verwijzingen

4.2.1.4: Fr- en Fr 2- banden.

ASTESANUS DE AST.

Summa de casibus conscientiae.

- Keulen, Heinrich Quentell, 31 aug. 1479. 2°. Twee delen.

-- COP 714; GW 2755a; VK 176a. BMC I 261; GOFF A-1167; IBP 592;
PELL 1406; POLAIN (B) 334. — ROOS 27-28; IDL 458.

** Ingekleurde rand bij deel 1 fol. 1^r (gesigneerd in druk 'ab')
beneden en buitensnede weggesneden; allereerste blad op kim na
verdwenen (vergelijk opmerking 3). (Zie ook opmerking 4)

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.1 - 2, i.v. ASTEXANUS.

Band

Deel 1:

6R op riem 2, vaste (vernieuwde) rug. 412 x 303 x 80. Doorgestoken
kapitaaltjes, behouden onder nieuwe rug. Bruin leer om eiken bor-
den, licht afgeschuind. Verstevigingsstrips verdwenen. Hoek 1 en 2
(meestal).

Stempelband, type ruit: 2 (3) -3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//3. (15d).

'Friesboogbinder'. Stempels 1 en 2 als veldvulling, 1 en 3 (een
halfronde cirkel) als fries.

Twee sluitingen, type a, alle metaalwerk verdwenen, sluishaken bij
scharnieren afgebroken. Scheur in leer voorplat, bovenaan achter-
plat strook weggescheurd. Boven voorplat: 'Astexanus opera.'

Op rug titel, in goud gestempeld: 'ASTEXANI | SUMMA de | CASIBUS ||.'

Deel 2:

Als deel 1. 413 x 298 x 92.

Opmaak stempelband iets verschillend: 2 (rand plat: 1; 3)-3 (ver-
ticalen en horizontalen: 1.1; 4) -4 (diagonalen: 1.1.1; 7)//A/2-2/
2-2//3. (15d). Stempels 1-3, gebruikt als op band van deel 1. Dia-
gonalen linksboven en rechtsbeneden zijn scheef uitgevallen boven-
dien, aangebracht met '3-rol', 1.1; 5, breder dus dan andere 3-rol.
Leer veel meer beschadigd dan deel I: voorplat verschillende scheu-
ren, linksboven losse stukjes (onbekwaam!) vastgelijmd. Ook achter-
plat fors gescheurd.

Bovenaan voorplat, ditmaal voluit: 'Astexanj opera'.

Op rug, ook hier titel gestempeld.

Kettingklampen

Deel 1: If; IIa.

Deel 2: If; IIc.

Fragmenten

--

[Blanco perkamenten dekbladen, deel I voorin zelfs conjugaat dek-/schutblad.]

Opmerkingen

1. Vooraan beneden op de dekbladen staat een prijs aangegeven, resp. 'vi gl.' en 'vij gl.' Wanneer deze 13 gulden betaald zullen zijn is onduidelijk.
2. Beide delen zijn met de hand gerubriceerd: lombarden, paragraaftekens, ophogingen en kopregels (na representanten) in rood: paragraaftekens ook wel in bruin-zwart. Initialen met penwerk en enig groen. Het eerste blad in deel 1, met gedrukte sierrand, is ingekleurd maar deels uitgesneden.
3. Met de hand werd deel één gesigneerd. Dat op folio '2' (moderne potloodtelling), in druk 'a bb', ook de signatuur 'a 3' voorkomt bewijst dat vóór 'a b' een blanco (?) blad gezeten moet hebben. Dat blijkt in het exemplaar van de British Library (IC 4362) inderdaad juist.
4. Voor blad 'A1' in deel 2 is een papieren bifolium (mèt perkamenten hartstroompje) uitgesneden; bovendien bevindt zich tussen deze twee 'katernen' een kim, te weten van blad 'B1' (fol. 11), dat met de eerste katern is meegenaid. Katern B begint met een kim, waarop in handschrift 'b j', waaraan het laatste blad van de katern verbonden is.
5. Een enkele maal een aantekening: deel 2, fol. 50v, [F 10].
Er zijn nog meer problemen waarop hier niet nader wordt ingegaan (blad B4 is gesigneerd B5, b.v.!). Vergelijk ook Roos!

Verwijzingen

4.2.1.5: Friesboog-banden.

AVICENNA.

Canon medicinae. Vertaling Gerardus Cremonensis.

- [Straatsburg, R-drukker (Adolf Rusch), voor 1473]. 2°. Twee delen.

-- H* 2197; GW 3114. BMC I 65; GOFF A-1417; IBH 441; IBP 708; IGI 1114; PELL 1657; POLAIN (B) 441. — ROOS 31; IDL 596.

** In Groningen werden bij elkaar gebonden: boek 1, 2 en 4 en in deel II de boeken 3 en 5. In deel I, boek 4, werden de bladen 993 en 994 (tussen de moderne gefolieerde bladen, 242 en 243) uitgescheurd (vergelijk ook opmerking 2).

Eigendomsmerken

Deel 1, fol. 1^r: [hand WF]: Anno Christiano 1477 in nundinis Odgeri Wilhelmus Frederici Artium et Medicine doctor | et Oppidi Gronigensis[!] Secretarius Canonem Avicenne non praeparatum sibi posterisque | quinque florenis rhenensibus aureis emit | utentes orent pro eo. wilhelmus frederici subscripsit !!

Deel 2, fol. 1v: 1. [Drie regels doorgehaald (hand W.F.)]: Iste liber ... groningensis (?) Wilhelmus friderici ... | ... | ... [vignet WF

2. [latere hand:] ex testamento Wilhelmi friderici Utentes orent pro eo et Suis benefactoribus !!

Acad. 1669: K.a.2 - 3, i.v. AVICENNA.

Band

Deel 1:

5R op riem 2, KLK, vaste, vernieuwde rug. 412 x 300 x 94. Originële doorgestoken kapitaaltjes behouden. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers allemaal verdwenen.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//3. (15d).

Adelaar-met-twee-koppen-band, stempels 1-6.

Twee sluitingen, type a, verdwenen; alleen een rest van de benedenscharnier bleef behouden.

Behouden op voorplat rest titel (als onder strip of fenestra - vergelijk deel 2!).

Achterplat nogal beschadigd leer: scheuren, krassen, gaatjes.

Deel 2:

Als deel 1, echter LKL, originele rug. 412 x 298 x 90. Messing hoekstrips alleen boven voorplat verloren, rughoekstrips boven beide verdwenen.

Stempelpatroon iets afwijkend: 1-2 (3; 4) -3 (1.1; 5)//A/2 (dubbel-driedubbel) -2 (omgekeerd)/2-2 (dito)//3//.

Sluitingen ook hier onvolledig: blijkens de moeten van de milters (zèlf verdwenen) waren deze voorzien van uitgestanst klaverblad. De beide, vrij bewerkte, sluitstukjes (mèt resten scharnier) zijn bewaard.

Bovenaan op voorplat duidelijk leesbaar (voorheen beschermd door titelplaatje of fenestra?): 'Auicenne 3us et quintus'

Leer bij knepen gedeeltelijk gebroken, bovendien scheuren over voorplat.

Kettingklampen

If; IIa, IIc

Fragmenten

--

[Nieuw papier.]

Opmerkingen

1. Het bindwerk werd versterkt door het gebruik van blanco perkamenten hartstrookjes.

Beide delen hebben vrij forse waterschade opgelopen: vanaf kop-snede tot soms 40 en 50% gevlekt en kringen (lombarden dan afgevend), van beneden wisselend. Met name boven achterin deel I is rot opgetreden, waardoor tekstverlies.

Van blad 1 in deel 1 werd bovenaan en bij snede een strook van resp. 55 en 37 mm weggesneden.

2. Beide delen werden met de hand gesigneerd, NOTA BENE, bij vouw op verso zijden van bladen; bij laatste signatuur voor de vouw soms bovendien '+'.
Als volgorde was kennelijk bedoeld: boek I: A/a-k; boek II: l-t; boek III: x-z, &, ζ1, 9, aa-tt; boek IV: v (proloog + capitula), vv-zz, &&, ζ1 ζ1, 99, aaa-eee; boek V: fff-iii.

Vervolgens werd alsnog anders beschikt bij het klaarmaken voor

de binder. Een probleem blijft de katern 'v', mooi aansluitend in de huidige volgorde, na boek II (eindigend 't'). Boek III gaat dan verder met 'x' en zo voort. De letter 'v' was derhalve in gebruik maar ... voor de proloog van boek IV, zelf dan lopend vanaf 'vv'. De enige verklaring die ik hiervoor kon verzinnen is uitgaand van een signering bij twee stapels van min of meer gelijke hoogte - vergelijkbaar, waarschijnlijk zelfs gelijk aan de huidige inhoud van de twee banden. Na de signering van katern 'v', bevattend - als gemeld - de capitula van boek IV, werd de 'normale volgorde' hersteld en zo verder geteld. Dat al bij het signeren een probleem onderkend is meen ik af te mogen leiden uit het feit dat het middenblad van de katern met forse, andere hand en in 'bruinkool' 'v2' werd genummerd, terwijl verder overal in fijne hand en met pen werd geteld (ook: 'v1!').

3. Heel het werk is met rood gerubriceerd en van regelvullers, lombarden en initialen voorzien. Ook sprekende kopregels (bij het begin van een nieuw boek zelfs rond de bladspiegel doorlopend) werden aangebracht. In de marge, meestal in een soort banderol, is het begin van een nieuw caput aangegeven, van tijd tot tijd nog opgesierd met een bloem of ster.

Opmerkelijk is de start van boek IV (deel 1, folio 178 recto, op de al besproken problematische katern 'v'). Hier werd met bruinzwarte inkt gearceerd en ingevuld in de twee heraldische figuren die de rubricator in de bovenmarge aanbracht: linksboven een schild, hangend aan een tak, met diagonale balk waarop de tekst 'maria · W'; middenbeneden staat een bloem. Rechtsboven is nog een schild, eveneens hangend aan een - verder geheel in de lucht zwevende - twijg, met als beeldenaren even boven het midden een achtpuntige ster, boven een naar boven gekeerde wassenaar (Zie afbeelding).

Eerstgenoemd wapen ontmoeten we nogmaals op 182 recto; daar in de initiaal F bij het begin van de tekst van boek IV, andermaal met 'maria W' en bloem.

Maria moet van groot belang geweest zijn: een heel eind verder in boek IV, folio 251 recto, werd de banderol ('fen quinta quarti libri') versierd met een bloem en 'verlengd' tot een soort driehoek waardoor deze naam nogmaals kon worden toegevoegd.

Wie was Maria? Wellicht was ze de echtgenote van Wilhelmus Frederici (die hier, in 1477, met geen woord rept van een geestelijke status en later als pastoor en persona van de Sint Maarten [sedert 1484/5] een zoon blijkt te hebben). Deze Maria zou dan de moeder zijn van Hieronymus Frederici, belangrijk stadsdienaar en derhalve hoogstwaarschijnlijk géén bastaard. Zó zou dit probleem opgelost zijn. Zie verder in paragraaf 2.1.117: Wilhelmus Frederici.

4. Bij het begin van een belangrijk nieuw tekstdeel werd een paar-se leren klavier aangebracht, meestal nog aanwezig, niet altijd (b.v. deel 1, fol. 100).
5. In beide delen zijn talrijke aantekeningen gemaakt, onder meer in de hand van Wilhelmus Frederici.

Litteratuur

NIET in Brugmans, Avonden.

Verwijzingen

- 2.1.117: Wilhelmus Frederici;
4.2.1.3: Adelaar-met-twee-koppen-banden;
5.1: Sint-Maarten.

BARTHOLOMAEUS ANGLICUS.

De proprietatibus rerum.

- Keulen, Johann Koelhoff Sr, 19 jan. 1483. 2°.

-- H* 2504; GW 3408; VK 220. . BMC I 225; GOFF B-136; IBH 503; IGI 1254-A; PELL 1871; POLAIN (B) 502. — ROOS 31; IDL 673.

** Het eerste (aj) en het laatste blad [Mm10], beide blijkens GW blanco, ontbreken; met tekstverlies bovendien [g8], het laatste blad van dat katern. Het eerste katern met register verkeert in slechte staat: door papierrot vrijwel los (blad 3) of opgeplakt (blad 1): wèl volledig.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: K.d.1, i.v. ANGLICUS.

Band

5R op touw 2, vaste (vernieuwde) rug. 295 x 220 x 113. Over oorspronkelijke kapitaaltjes weinig te zeggen. Beige gespikkeld papier over originele (?) eiken borden, bijgeschuind volgens type a.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen: uitsparingen voor scharnieren in achterberd nog voelbaar.

Bij knepen (van moderne halfleren band) al weer ernstige slijtage en breuk.

Kettingklampen

(Voelbaar:) Ib; IIa.

Fragmenten

--

[Voor en achter blanco perkamenten dekbladen.]

Opmerkingen

1. Met de hand gerubriceerd, meestal met rood en blauw. De initiaal van het 'prohemium' is met penwerk en enig groen versierd (fol. 12^x); deze decoratie wijst op een ontstaan in Zuid Holland.
2. Het boek is voorzien van smalle perkamenten klavieren, die tegen uitscheuren werden aangebracht op met velletjes perkament (ca 25 x 35 mm) versterkte stukken van de bladen.

3. Het boek heeft door vocht zeer ernstige schade opgelopen. De eerste katern is sterk aan desintegratie onderhevig, waardoor losbladigheid ontstond. Ook achterin is het boek beschadigd: de bovenrand van het laatste blad (in moderne potloodfoliëring '470') werd met een strook papier gerepareerd.

BERCHORIUS, Petrus.

Liber Bibliae moralis.

- [Straatsburg], C.W., civis Argentinensis, 7 sep. 1474. 2°.

-- H* 2795; GW 3863. BMC I 82; GOFF B-337; IBP 888; PELL 2057.

— ROOS 31; IDL 728.

** Eerste en laatste blad [a1] en [gg 10] ontbreken, blijkens GW blanco. Laatste blad vrij woest uitgesneden: snee in voorafgaande bladen. Wellicht is de drukker C.W. Conradus Wolfach? (Handschriftelijke notitie in Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz te Berlijn).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.4, i.v. BERTHORIUS.

Band

7R op riem 2. Vaste vernieuwde rug. 415 x 317 x 100. Vernieuwde kapitaaltjes. Gespikkeld papier om oude eiken borden, licht afgeschuind (halfleren band). Metalen verstevigingen verdwenen, spijkertjes nog een enkele maal bewaard.

Twee sluitingen, type a; geheel verdwenen, uitsparingen voor scharnieren in achterplat - ofschoon opgevuld - duidelijk zichtbaar.

Kettingklampen

Ia; IIa

Fragmenten

[I --

Nieuw papier.]

II,1 Perkament, dekblad, 415 x 300. Textualis currens, 13de/14de eeuw.

Bifolium (met vouw), linkerdeel en rechterdeel nogal verschillend.

Links: 2 x 49 regels op 240 x 178 (opmaak: 2-2-11/0/0/J). Rijk geglosseerd, interlineair en marginaal. Niet gerubriceerd: in rechterkolom is de letter C (Onsequens) niet ingevuld.

Ongeïdentificeerd, Latijn, (natuur-?) filosofisch.

Rechts: 2 x 69 regels op 262 x 142 (rechterkolom deels afgesneden; kolombreedte 84). Fijnere hand, bruine inkt, niet geglosseerd, niet gerubriceerd.

Ongeïdentificeerd, Latijn, medisch?

II,2 Kimmen vergelijkbaar met II,1, vermoedelijk van twee, mogelijk

vier schutbladen - thans uitgesneden.

Opmerkingen

1. Aan kopsnede enige vochtplekken, achterin ernstiger wordend, zelfs beetje rot en deel papier op achter dekblad geplakt (en afgescheurd).
Blad a2 (eerst bewaarde) van boekblok gescheurd; [a7] geheel, [a8, 9] vrijwel geheel los.
2. Met de hand gesigneerd, deels weggesneden.
3. Handgerubriceerd, lombarden met zekere zwier (opengewerkt e.d.).

Litteratuur

MBG² nr. 4, blzz. 18, 102.

1. (39) BERNARDINUS SENENSIS.

Quadragesimale de christiana religione. GUIDO DE MARCHIA, Disputatio inter mundum et religionem.

- [Lyon, Janon Carcain, ca 1490]. 4°.

-- COP. 955; GW 3883. GOFF B-347; IBP 895; IGI 1499; PELL 2084; POLAIN (B) 567. — ROOS 32; IDL 739.

** In Groningen ontbreekt het slot, fol. 265 - 268, te weten het Register en Guido de Marchia. Bladen a1-8 en bi afnemend ingrijpend aan rand aangevuld.

2. (65) CARCANO, Michael de.

Sermonarium de X praeceptis per quadragesimam.

- Venetië, Johannes en Gregorius de Gregoriis voor Alexander Calcedonius [tussen 18 jan. en 1 mrt] 1492/1493. 4°.

-- HC* 4504; GW 6133. BMC V 343; GOFF C-193; IBH 925; IBP 1436; IGI 2522; PELL 3297; POLAIN (B) 1006. — ROOS 40; IDL 1150.

Eigendomsmerken

Inc. 39, fol. 1^r 1. [doorgehaald]: Ad usum ffratris mathei helmont
pro conventu alcmariensi ||

2. Ex concessione venerandi patris provincialis
pro conuentu fratrum de obseruantia ordinis
minor[um ... breekt af] ||

Inc. 65, fol. 1^r [zelfde hand als voorin '2?']: Venerandi patris
... .. et illius sunt ||

Acad. 1669: F.e.1., i.v. BERNARDINUS, MICHAEL..

Band

4R op riem 2, KKK, achter LKL, vaste rug. 228 x 175 x 90. Doorge-
stoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afge-
schuind. Messing verstevigingen; hoekstrip boven achterplat als
enige overgebleven, rughoekstrips boven beide en beneden achter
bewaard gebleven. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2 (2; 4) -4 (1.1.1; 5)//A/2-2/2-2//4.

(16a), Fr 2-band. Stempels 19, 20 (gesloten fries om middenveld).

Twee sluitingen, type a, sluthaken bij scharnieren afgebroken.

Leer bij kneep voorplat gebroken.

Op rug, derde (middelste) veld, resten leesbaar van titel.

Kettingklampen

Ib, Ie

Fragmenten

[Dekbladen verdwenen: enkel offset nog te zien: fijn schrift, in twee kolommen.]

Opmerkingen

1. Incunabel 39 is met de hand voorzien van rode en blauwe lombarden; inc. 65 is met rood opgehoogd en onderstreept (rubrieken op blad 2^r werden in rood gedrukt!). Lombarden niet ingevuld (behalve door glossator, vergelijk opmerking 2, op blad 128^r).
2. Heel het boek (maar met name Inc. 39) is voorzien van glossen in verschillende handen, her en der afgesneden (b.v., in moderne potloodfoliëring, blad 234^r). Dit laat een gebruik concluderen vóór de huidige band werd aangebracht.
3. Het tweede deel van het boek, Incunabel 65, heeft op een aantal plaatsen klavieren (gesneden uit boek? vergelijk letterresten op exemplaar aan blad 127).
4. Het boek is vochtig geweest blijkens de afdrukken van met name de blauwe lombarden op de tegenoverliggende pagina's. Kringen komen voor van vóór tot achter, maar bovenal voorin (en ook wel achterin) is schimmel, rot en desintegratie opgetreden.

Verwijzingen

- 2.1.83: Matheus Helmont OFM; 2.2.1.3.3: Groningen Franciscanen;
2.2.2.1.2: Alkmaar Franciscanen;
4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

BIBLIA

met de Postilla van Nicolaus de Lyra en toevoegingen door Guillelmus Brito en Paulus de S. Maria. Bovendien Replicae van Matthias Doering. NICOLAUS DE LYRA, Contra perfidiam Judaeorum.

- Neurenberg, Anton Koberger, Partes 1-3: zonder jaar, Pars 4: 7 mei 1485. 2°.

-- HC* 3166; GW 4288. BMC II 427; GOFF B-613; IBH 666; IBP 1044; PELL 2345; POLAIN (B) 675. — ROOS 34; IDL 842.

** In Groningen alleen deel 4, het Nieuwe Testament. Eerste [a1] en laatste twee bladen [R7 en R8] uitgescheurd, blijkens GW blanco.

Eigendomsmerken

Voordekblad: Liber domus clericorum in groningen ||

Achterdekblad: [doorgehaald] 'pertinet fratribu' en [geradeerd] 'pertine'.

Acad. 1669 --: UB Groningen, in catalogus 1841.

Band

5R op riem 2, LKL, vaste rug. 306 x 230 x 85. Resten van doorgestoken kapitaaltjes, benedenhelft onderste veld vernieuwd, waardoor geheel verdwenen. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Geen verstevigingsstrips op kanten!

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//4. (15d). Fr-band.

Stempels 1-4, 6-11, 13.

Twee sluitingen, type a, alle metaalwerk verdwenen, resten scharnieren nog in achterplat.

Band enigszins gekrast; bij bovensluitstukje kleine restauratie (lapje leer).

Fragmenten

--

[Blanco perkamenten dekblad; blijkens kimmern achterin wellicht (di-to?) schutbladen, thans uitgesneden.]

Opmerkingen

1. Met pen werden in de rechterbenedenhoek van de bladen, voorzien

van signaturen; meestal zijn ze weggesneden (volgorde: a-z, A-R).

2. Het boek is met de hand voorzien van rode en blauwe lombarden en verder in rood opgehoogd.
3. Op blad 1^r staat in de benedenmarge nog een latere aantekening: secum habere tutissimum.
4. Bij het begin van ieder nieuw deel is een brede perkamenten klavier aangebracht waarop de inhoud werd aangegeven (zie afb. 27, blz. 112 in MBG²).
5. Door vocht is vóór en achteraan bij randen papierrot ontstaan. De eerste katern is vrijwel losbladig geraakt.
6. Op achterdekblad staat nog een signatuur in potlood: 'N° 4'. (18de eeuw?).

Uit dezelfde tijd zou kunnen stammen de aantekening in zwarte inkt: 'Bybel f 4 = 14 | 2 vol ||.'

Het andere 'volumen' kon niet getraceerd worden.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 224; KLUYVER, Binders, 268 + plaat II; MBG nr 25, afb. 27, blzz. 111-113.

Verwijzingen

2.2.1.3.5: Groningen Klerken- en fraterhuis.

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

NICOLAUS DE BLONY.

Sermones de tempore et de sanctis sive Viridarius.

- Straatsburg, [drukker van 1483 Jördanus de Quedlinburg], 23 aug. 1498. 2°.

-- HC * 3263. BMC I 146; GOFF N-92; IBH 2383; IBP 3934; IGI 6797; PELL 2429; POLAIN (B) 2813. — ROOS 35; IDL 3339.

Eigendomsmerken

Fol. 1r: ad bibliothecam beati Martini reponendus est liber iste || Acad. 1669: E.d. 18, i.v. BLONY.

Band

4R op riem 2, LKL, achter KKK, vaste rug. Geprononceerde ribben, door sterk gedraaide, dubbele touwen ingesnoerd. 287 x 220 x 90. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Bij de kneep is het leer gebroken. Messing kantbeschermers, aan benedenzijde van het voorplat verloren. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2 (1; 3) -3 (1.1; 4)//A/2-2/6. (16a).

Fr 2-band. Stempels 14, 19 en 20 (gesloten fries om middenveld).

Twee sluitingen, thans verloren, type a. Muiters op voorplat bewaard.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I, 1.2. Perkament, dek-/schutblad, conjugaat, tegenwoordig niet meer vastgeplakt. 281 x 202 + 202. 2 x 31 rr. op 250 x 168. Laat-Karolingse minuskel, vroeg 13de eeuw. Initialen in rood, blauw en geel. Muzieknotatie op vier lijnen.

Missaal.

Vanaf (in) evangelie van Pinkstermaandag tot (in) epistel van de donderdag in de Pinksterweek [vormde derhalve fol. 24 en 31; zie hierna].

II, 1.2. Als I, conjugaat. 278 x 198 + 198.

Midden boven, NB op versozijde!, gefolieerd, resp. XXV en XXX (kennelijk per opening).

Missaal.

Dekblad bevat gedeelte eerste zondag na Pinksteren, het schutblad delen van woensdag en donderdag in Pinksterweek. De teksten sluiten aan bij fragment I, 1.2. Dat betekent tevens, dat voor dat fragment ook de foliëring (kennelijk afgesneden) bekend is: 24 en 31.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 240; MBG nr 67, blzz. 135-136.

Verwijzingen

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

5.1: Sint-Maarten.

BONAVENTURA.

Opuscula. OCTAVIANUS DE MARTINIS, Oratio in vitam et merita Bonaventurae. JOHANNES FRANCISCUS DE PAVINIS, Relatio circa canonizationem Bonaventurae. ROBERTUS [Caracciolus?] , Sermo de laudibus Bonaventurae. SIXTUS IV, Bulla canonizationis.

- Straatsburg, [drukker van 1483 Jordanus de Quedlinburg], Pars 1: 1495, Pars 2: 18 december 1495. 2°. Twee delen.

-- HC* 3468; GW 4648. BBFN, Inc. 52; BMC I 144; GOFF B-928; IBH 735; IBP 1137; IGI 1934; PELL 2616; POLAIN (B) 777. - ROOS 35-36; IDL 944.

Eigendomsmerken

Deel 1, fol. 1r: Iste liber est pro conuentu Gronyngensi fratrum minorum regularis obseruacie [sic!] || [Volgt inhoud]

Deel 2, fol. 1r: [andere hand dan deel 1:] Iste liber est pro Conuentu Gronyngensi fratrum minorum regularis obseruancie | [volgt inhoud] ||

Acad. 1669: F.c.9.-10, i.v. BONAVENTURA.

Band

Deel 1:

5R op riem 2, LKL, vaste rug, bij kop en staart met vele touwen ingesnoerd, bij kapitaal ontstond kleine extra-'rib' (ca 22 mm van rand).

300 x 218 x 88. Vlekkerig bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Messing kantbeschermers. Hoek 2.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen. Muiters eveneens verloren, delen van scharnieren behouden.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 4)//B/1-2/2-2//5. (16a). Lijnen in verlenging middenveld met enkele lijn doorgetrokken tot kanten plat.

'Uitglijdende' rolstempel in fries, verder zeven stempels.

Deel 2:

4R op riem 2, LKL, achter KLK, vaste rug, ingesnoerd als 1. 295 x 216 x 83. Gevlochten kapitaaltjes van blank en lila leer. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers. Hoek 2.

Op voorplat vijf, op achterplat vier knoppen, thans verdwenen.

Stempelband, type ruit: 2 (1;2)-3 (1.1; 3)//A/2-2/2-2//5. (16a).
Rolstempel 1 als kader om middenveld, ruit en randstempels 1-3.
Sluitingen verloren, type a; muiers op voorplat nog aanwezig, sluit-
plaatjes op achterplat eveneens.

Kettingklampen

Deel 1: Ib; IIa (waardoor achterplat is gespleten tot bevestiging
van derde riem), IID.

Deel 2: Ia? (uitgebroken); IIa.

Fragmenten

Deel 1:

I, 1.2. Perkament, dek-/schutblad, conjugaat, tegenwoordig los.
285 x 205 + 207. 2 x 34 rr. op 237 x 170. Textualis,
13de eeuw. Initialen alternerend rood en helder blauw.

Brevier.

Begin van seculier brevier: de eerste zaterdag van de
Advent.

II, 1.2. Als I, 286 x 202 + 199.

Sluit aan op fragment I, binnen het buitenste blad derhalve.

Deel 2:

I,1. Perkament, dekblad, 275 x 200 + 13 (door vouw, tot oude
vouw). 2 x 28 rr. (minimaal) op 241 x 191 (tweezijdig bij-
gesneden; één kolom 90 mm, intercolumnium 23, dus de oor-
spronkelijke breedte zal tussen 200 en 205 gelegen hebben).
Hebreeuws schrift, vermoedelijk Italiaans, 12de eeuw¹.

Aramese Bijbelvertaling van het Hebreeuws.

Jozua 21:7-38.

II,1 Als I, 275 x 200 + 20 (om laatste katern heen).

Jozua 17:6 - 18:21.

Opmerkingen

1. Bij het laatste blad van deel 1 is een hoek uitgescheurd (al
vroeg?).
2. In deel 1 is offset van de fragmenten op het leer.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 221; MBG nr 43, blzz. 56, 121.

Verwijzingen

2.1.111: Wessel Gansfort; 2.2.1.3.3: Groningen Franciscanen; 2.2.1.3.6:
Groningen Olde Convent?

Noot

1. Lokalisering schrift door Prof.dr Malachi Beit-Arié, verbonden aan het Institute of Microfilmed Hebrew Manuscripts, Jewish National and University Library, Kiryat na Universita, Jeruzalem. Voorts dank ik drs Wout van Bekkum die in eerste instantie de tekst identificeerde en dr Harry Gaylord die mij op genoemd instituut wees.

1. (Annex) AUGUSTINUS DE LEONISSA.

Sermones optimi ac fecundissimi super Pater Noster et Ave Maria.

- [Colonie, (drukker Martin van Werden) retro Minores, 14 mrt 1502].
8°.

-- ADAMS A-2228.

2. (49) BONAVENTURA (Pseudo-).

Sermones IV novissimorum. Ed. Peregrinus Italicus.

- [Parijs, Antoine Chappiel voor Robert Gourmont, na 1500?]. 8°.

-- COP. 1152 (II); GW 4809. PELL 2652 (II); POLAIN (B) 804 = 802
(II). — ROOS 36; IDL 973.

** Vormt het tweede deel van Pellechet 2652, ff. 57-196. Vgl. Roos.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.f. 18, resp. i.vv. LEONISSA en BONAVENTURA.

Band

3R op riem 2, KKK, achter LLL, vaste rug. 140 x 100 x 50. Doorge-
stoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afge-
schuind. Geen metalen kantbeschermers. Hoek 1 en 2.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 3/4//A/1-1/1-1//5.

Eén sluiting, type a. Sluithaak bij scharnier afgebroken.

Leer bij knepen gebroken.

Fragmenten

[I Perkament, blanco dek-schutblad, conjugaat.]

II, 1.2 Perkament, dek-/schutblad conjugaat. 135 x 92 + 90 (dwars-
gebonden). Oude vouw overdwars. Per blad 2 x 39 rr. op (af-
gesneden) 160 x 85. Karolingse minuskel, 12de eeuw.

Handboekje voor predikers? Tractaat over ondeugden?

Rubr. 'ad fugam gule'. Inc. 'Si predicator uult inuitare
auditores ad gule fugam hac auctoritate potest uti: Castigo
corpus meum ...'. In margine verder o.m. 'luxuria' en 'desi-
deria.'

Opmerkingen

1. In beide delen werd met de hand gerubriceerd: lombarden, opho-
gingen en her en der een onderstreping.

2. Op enkele plaatsen zijn paars-leren klavieren aangebracht.

3. Vrij zeldzaam zijn gebruikssporen zoals glossen; b.v. in het eerste deel, 'folium lxij' verso.
4. Achterin is met donkerbruin linnen een oortje aan het plat gelijmd.

BONAVENTURA (Pseudo-).

Sermones de tempore et de sanctis.

- Zwolle, [Johannes de Vollenhoe], 1479. 2°.

-- HCR 3512 = HC 8976 = H 3511; GW 4810; CA 336. BBFN, Inc. 108A; BMC IX 80 (IB 48105); GOFF B-948; IBH 756; IBP 1164; IGI 1939; PELL 2654; POLAIN (B) 805. — ROOS 36; IDL 968.

** Buitenblad eerste katern [1.10] verdwenen, evenals handgesig-neerd [b j], blijkens GW blanco. Laatste twee bladen, handgesig-neerde telling [rr5], [rr6], eveneens blanco, zijn uitgescheurd.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.11, i.v. BONAVENTURA.

Band

4R op riem 2, voor: onduidelijk, achter KKK, vaste rug. 289 x 225 x 87. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers geheel verdwenen, evenals de vijf knoppen op vóór- en achterplat.

Stempelband, type ruit: 1-4 (verticalen en horizontalen: 1.1.1.; 7) -3 (diagonalen: 1.1; 4/5)//A/2-2/2-2//7. (15d). Stempels 1-4.

Twee sluitingen, type a, alle metaalwerk verdwenen (messing spijkers deels in hout), scharnierresten in achterplat bewaard.

Leer, met name bij rug nogal 'kort' geworden; op verschillende plaatsen schaafplekken en stukken verdwenen. Bovenaan op voor- en achterplat 'restauraties': vrij forse lappen nieuw leer.

Bij kneep van het voorplat is het leer deels gebroken.

Kettingklampen

Ib; IIa.

Fragmenten

--

[Voor- en achter blanco grijs-geel perkamenten dekbladen.]

Opmerkingen

1. Met de hand gesigneerd (grotendeels weggesneden).
2. Handgerubriceerd; alleen de eerste initiaal (moderne potlood-

foliëring '10') blauw, met rood penwerk en beetje blauwe arce-
ring.

3. In (soms ook om) katernen blanco perkamenten (hart-)strookjes.
4. Glossen komen in het hele boek voor.

PETRUS LOMBARDUS.

Sententiarum libri IV, met register door editor, Johannes Becken-
haub.

Commentaar van Bonaventura. 4 dln en register, in 2 banden.

- Neurenberg, Anton Koberger, 1500. 2°.

-- HC* 3543. GOFF P-488; IBH 2651; IBP 4340; IGI 7648; PELL 2717;
POLAIN (B) 797. — ROOS 37; IDL 3668.

** De titel van deel 3 komt overeen met het Parijse exemplaar (ver-
gelijk Pellechet en Roos. Deel 1 mist blad [Aj], waarop (blijkens
KB Brussel: B 325) 'Tabula super libros senten|tiarum cum Bonauen-
tura ||', en [s8], het laatste, blanco, blad.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.a.20-21., i.v. BONAVENTURA.

Band

Deel 1:

5R op riem 1, vaste rug. 312 x 226 x 88. Doorgestoken kapitaaltjes.
Donkerbruin leer om eiken borden, licht bijgeschuind. Metalen kant-
beschermers verdwenen, evenals vier knoppen op achterplat.

Stempelband, type ruit: 2 (1; 3) -3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//5. (16a).

Granaatruit -band. Fileet als kader om veld tot rand, viering vrij;
ruitstempel met hoekstukken (1-3).

Twee sluitingen, type a, verdwenen op rest na van scharnieren in
achterplat.

Leer bij kop en staart dicht op elkaar gesnoerd tot 'extra-rib' bij
kettingsteken.

Kneep bij voorplat toont breuk in leer.

Deel 2:

Als deel 1: vernieuwde rug. 318 x 228 x 77. Kapitaaltjes vernieuwd.

Kettingklampen

Deel 1: Ib (mèt kleinere uitvoering, iets smaller genageld); IIa.

Deel 2: Ib (ènkel smalle vernageling); IIa.

Snede

Deel 1: bespat met zwarte inkt; bij deel 2 niets bijzonders.

Fragmenten

Deel 1:

I,1. Perkament, dekblad. 301 x 210. 2 x 40 rr. op ca 210 x 140.

Textualis (Parijs) 13de eeuws.

Ongeïdentificeerd. Latijn. Als in Inc. 145, nr 90. (Aristoteles?)

Bovenaan, boven intercolumnium, rest van letter 'L' in rood.

II,2. Als I. 299 x 215.

Bovenaan (als kopregel) boven kolommen (alternerend rood-blauw): 'VIII PHI'.

Deel 2:

I,1. Als I (in deel 1). 306 x 215.

II,1. Als I. 307 x 215.

Bovenaan ook weer 'VIII PHI'.

Opmerkingen

Niet gerubriceerd.

Verwijzingen

4.2.1.6: Granaatruit -banden.

BREVIARIUM ROMANUM [voor Franciskaans of Augustijns gebruik].

- Venetië, Franciscus Renner de Heilbronn, 1481. 16°.

-- HC (Add.) 3902; BOHATTA 411; GW 5136. BMC V 196; IGI 2121;

PELL 2925. — ROOS 38; IDL 1039.

** Dit boek zit vrij ingewikkeld in elkaar. Om te beginnen is het bibliografisch formaat 16°. Roos sprak van kwarto, BMC en GW van gemengd kwarto en octavo. Ofschoon er een tiental exemplaren bekend is (vgl. GW) is de opbouw niet geheel helder. De collatie van het Groningse boek is: *⁸ (-*1, 8) f-i¹² k-l¹⁶ m-v¹² x¹⁴ a-d¹² e¹⁶ 14-16¹² y¹² 1-8¹² 9¹⁴ 10-13¹² 2¹⁴⁸ (-14.8) B¹² C¹⁶ plus aanvulling in handschrift: [1]¹⁰ [2]⁴ [3]⁸ [4]¹⁰. Het Groningse exemplaar is derhalve niet volledig. Op grond van vergelijking met elders (het Londense exemplaar - zie hierna - is vrij volledig) kan geconstateerd worden dat ontbreken: [**], 17, A en D-G; over E-F zie hierna bij opmerking 1 onder e - deze katernen zijn in het geheel nergens overgeleverd. Het boek is aan alle zijden bijgesneden.

Eigendomsmerken

π1: 1. Maneat hic liber | in infirmaria propter | deum. | Cunctis die-
bus quibus nunc | milito, expecto donec veniat | immutatio. | Omnes
resurgemus | sed non omnes immutabimur. || [Vanaf Cunctis -
immutatio: Job 14:14; Omnes - immutabimur: I Cor. 15:51].
(Zie evaluatie).

2. [ondersteboven] Arnoldus

Acad. 1669: F.f.17, i.v. ANONYMUS, Breviarum Romanum.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 144 x 112 x 73. Doorgestoken kapitaaltjes.
Zwartbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Geen metalen
kantbeschermers.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 3)//A?/1-1/1-1//3. (15d). Stem-
pels 1, 2 (?).

Twee sluitingen, type a, sluthaken bij scharnieren afgebroken.
Moderne papieren dek-schutbladen, met behoud oude (vergelijk Frag-
menten).

Fragmenten

I,1.2 Perkament, los dek-schutblad, conjugaat. 140 x 110 + 105.

Textualis, 13de/14de eeuw. Oorspronkelijk één blad, in twee ko-

lonnen beschreven, 2 x 19 rr (afgesneden), op kolommen van 52 mm breed (bovenste helft [?] blad).

Ongeïdentificeerd, latijn.

II,1.2 Als I. 140 x 110 + 109. 2 x 21 rr (afgesneden; onderste deel blad).

Rubriek: 'De verborum significatione.'

Opmerkingen

1. De 'wanorde' bij het binden blijkt - inhoudelijk bezien - minder groot dan de eerste indruk doet vermoeden. Ter vergelijking een overzicht van het (overigens evenmin complete) exemplaar BL: IA 19879. De foliëring in kolom 3 verwijst naar de in rood, met de hand aangebrachte telling in het Londense exemplaar.

Londen	Groningen	Fol.	Inhoud
* ⁶	*	1 - 6	Kalender
(n.a.: ** ⁴)	n.a.	(7-10)	Tabulae
a-d ^{12 16} _e	[f - x]*	11 - 64	Ordo Psalterii (tot en met hymnen voor weduwen, 'consecratio templi' etc.)
f-i ^{12 16} _{kl m-v} x ^{12 14}	[a - e]*	1 - 203	Ordo Breviarii (zondagen vanaf de Advent: het Tijden)
y1-8 ^{12 9 14} 10-13 ¹² 14 ⁸	[214-16]*	1 - 177	Proprium Sanctorum
14-16 ¹²	[y, 1 - 14]*	1 - 36	Commune Sanctorum (36v: colofon!)
17 ⁸	n.a.	37 - 44	Ordo ad unguendum infirmorum, ad sepeliendum et. al.
A ¹⁶	n.a.	45 - 60	In festo Visitationis Beatae Mariae Virginis, Octaaf Petrus en Paulus, Octaaf Conceptie BMV
B ¹² C ¹⁶	B C	61 - 88	Bernardinus en andere Franciscaanse Heiligen (cf. <u>GW</u> , Anm. 2).
<u>MS</u> X ⁸ -1	---	---	Gebeden 'Vote iocunda resona plebs humilis et strenua ...'
D ⁴	n.a.	89 - 92	Franciscaans vervolg: martelaren
(n.a.: E, F)	n.a.	---	??
G ¹⁰	n.a.	93 - 102	'Addenda', 'Notabilia'
---	<u>MS</u> [21] ¹⁰ [2] ⁴ [3] ⁸ [4] ¹⁰ (-4.9)	---	Handgeschreven vervolg in Groningen

Aantekeningen bij dit overzicht:

- a. Alleen waar nodig wordt de collatie gegeven, de facto vrijwel uitsluitend bij het Londense exemplaar.
 - b. Wanneer in het Groningse exemplaar een andere volgorde werd aangehouden dan de 'normale' (zoals te Londen bewaard), dan geef ik dat hier aan met teksthaken in combinatie met een ster: []*.
 - c. In het Londense exemplaar volgen na elkaar verschillende tellingen: 1-64, 1-203, 1-177, 1-88 gevolgd door niet gefolieerde katern waarna vervolg, 89-102.
 - d. De handgeschreven katern in BL: IA 19879 sluit aan op wat al op blad [C16]recto begint en verso doorloopt.
 - e. BMC vermoedt dat op E en F 'uitschakelbare' Franciscana waren gedrukt. Wellicht speciaal voor bepaalde onderdelen van de kloosterfamilie (Conventualen, Observanten, Spirituelen)?
2. Initialen werden met de hand aangebracht, althans: de blauwe; in rood werden ze meegedrukt.
3. Bij enige belangrijke plaatsen werden perkamenten klavieren aangebracht, gesneden uit een rijkversierd handschrift (o.m. bladgoud en vele kleuren). Het betreft, in de 'Groningse volgorde': [g9], k6, [e7] en [15 11] alsook, tegenwoordig verdwenen, o1, [a8], b1, c3, [d12], ¹14.1 en 16.4.
4. Op verschillende plaatsen blijkt het serieuze gebruik, o.m. in glossen (b.v. s1 verso en s4 recto, waar delen van de gedrukte tekst overgeslagen moeten worden, blijkens opmerkingen als 'vacat' of het doorhalen van de translatie van Monica, de moeder van Augustinus (4 mei)`,
- De kalender is in verschillende handen aangevuld, voornamelijk met heiligen uit Franciscaanse kring. Soms werden aanvullingen zelfs in rood aangebracht, b.v. op 13 juli: 'margarete virginis'. Met deze laatste notitie kan geen nadere lokalisering worden bereikt.
- Belangrijk is de aantekening bij 1 mei: 'Walburgis virginis matrone ecclesie Emedensis Maioris'. (zie hierna: evaluatie).

Evaluatie

De tekst van het gedrukte gedeelte van het boek is geschikt voor gebruik bij Franciscanen en Augustijnen. In opmerking 1, sub e, werden eerstgenoemden als meest aannemelijk beschouwd. Opmerking 4 behandelt het feitelijk gebruik, kennelijk inderdaad in Franciscaanse omgeving.

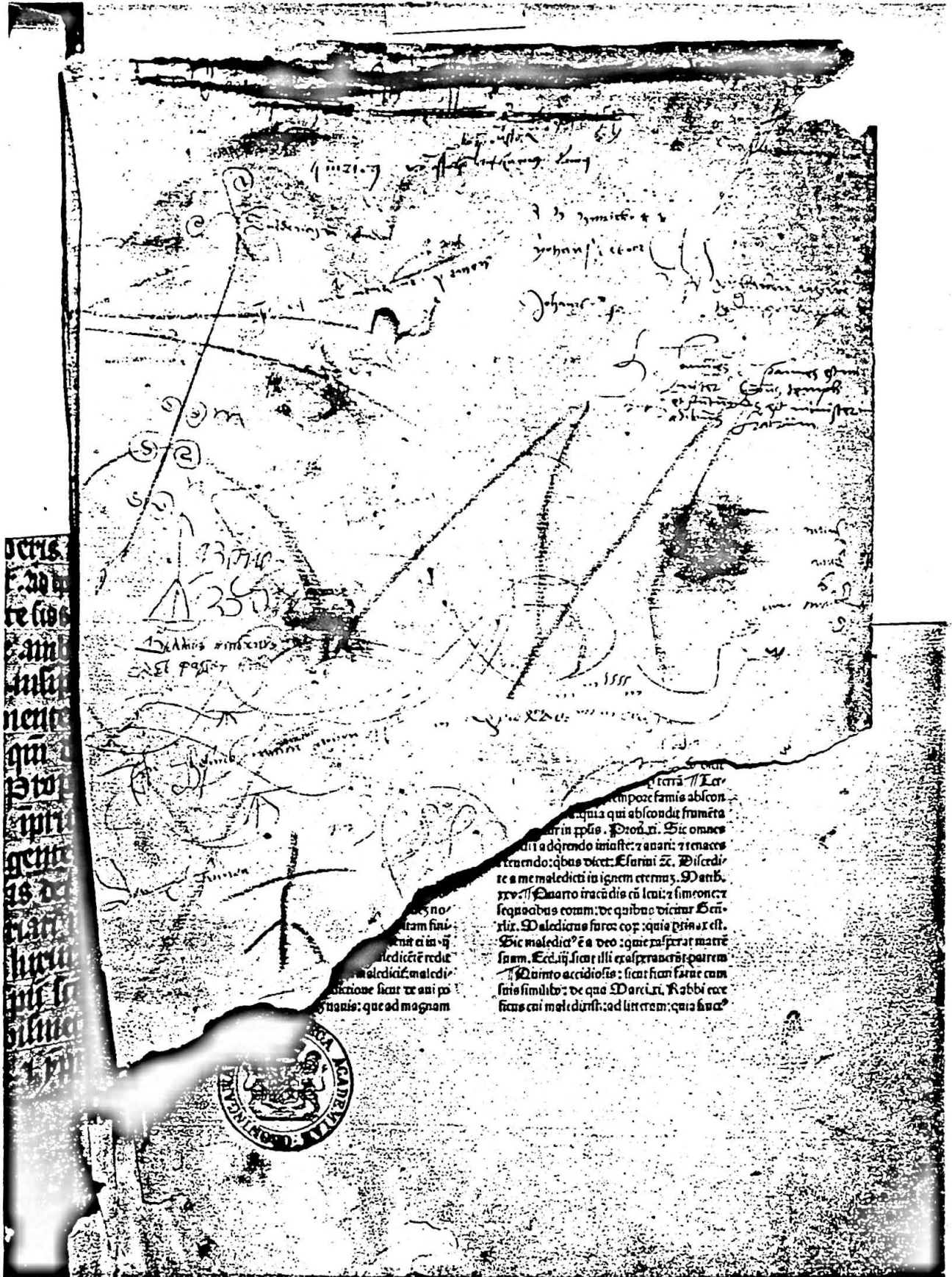
Dat Walburgis met zoveel woorden als patrones van de Grote Kerk in Emden wordt genoemd wijst naar deze plaats. Dergelijk patrocinium bestond inderdaad, bovendien moet er enige relatie hebben bestaan met het Franciscanenklooster ter stede, hoewel deze niet geheel vast staat : (vgl. verder 2.2.6: Emden Franciscanen).

Een duidelijk contact van de Observanten te Emden met die te Groningen is wel met bronnen te staven: na de hervormingen te Groningen werden vanuit Emden kennelijk boeken toegezonden. Ze waren bestemd ten gebruike tot terugvraag, zoals expliciet staat vermeld in nr 55, Inc. 59.

Niet vaststelbaar is of dit brevier dat kennelijk thuishoorde in de ziekenboeg van het klooster al vóór de Reductie van Groningen in Stad is gearriveerd; zo ja, dan zou het Broerenklooster het meest voor de hand liggen (wellicht werd juist dáár de infirmerie bedoeld?). Een zeer Rooms gebruiksboek zal m.i. eerder in Katholieke dagen naar Groningen verhuizen dan in de dagen na de Reformatie, maar zekerheid is daar niet over te verkrijgen.

Verwijzingen

2.1.8: Arnoldus? OFM?; 2.2.1.2: Emden Franciscanen; 2.2.1.3.3: Groningen Franciscanen?

deris
 E. ad h
 te sus
 e amb
 mli
 nente
 qui
 pto
 ipri
 gente
 as de
 rian
 huc
 mte lo
 silme
 170

2374
 230
 Valhies amicos
 et pasit

terra // Le
 tempore famis ablon
 quia qui abscondit frumeta
 in pto. Pro. n. Sic omnes
 a dōrendo imaste: z anari: z tenaces
 treando: qbus dicit: Esarim z. Discedi
 te a me maledicti in ignem eternum. Danb.
 rre. // Quarto iracūdis cū Isai: z simon: z
 sequabatur eum: de quibus dicitur Scū
 rix. Maledictus furor eop: quia pto z ell.
 Sic maledictus e a deo: quie pferat matre
 suam. Eccl. iij. sicut illi exasperat paterem
 // Quinto accidiosus: sicut sicut sicut eum
 suis similib: de quo Darr. xi. Rabbi eae
 ficus cui maledictus: ad litterem: quia huc

JOHANNES DE BROMYARD.

Summa praedicatorum.

- [Basel, Johann Amerbach, niet na 1484]. 2°. Twee delen.

-- HC* 3993. BMC III 747; GOFF J-260; IBH 1883; IBP 3083; IGI 5252-A; PELL 3025; POLAIN (B) 2246. — ROOS 38; IDL 2645.

** Deel 1 mist het eerste en het laatste blad, blijkens BL: IC 37415 beide blanco. In deel 2 is een deel van het eerste blad uitgescheurd.

Eigendomsmerken

Talrijke aantekeningen waaronder:

Deel 2, fol. 1r: 1. [doorgehaald, twee regels onleesbaar, in derde regel althans 'ioannes' herkenbaar; geschreven in zelfde hand als in nr 41, Inc. 34^{1,2}, uit het bezit van Wilhelmus Frederici].

2. Hinricus van asschen Anthonius lauius || [nog enige malen 'hinrick' en 'hinricus', eenmaal (deels) in Grieks gespeld: Γελλιῦς Hinōxicus | ελλετ passer Hris || [sic]].

3. Suedericus van Emden ||

4. Joannes Joannes mi|nister in hujus templi | et futurus est ministerium | aedibus fratrum || [+ nog enige malen 'Johan' en 'Johannes'].

5. Αρνολδῦς ||

fol. 1v: 1. Maister Everdus ||

2. amen dico vobis | lambertus hopstengus (?) ||

3. Ex testamento magistri Johannes friderici Curati in zeeRipis. | Utentes orent pro eo. Wilhelmus friderici subscripsit. ||

achterschutblad: [roodbruin krijt (?)] Ruert Ja.ps. (?) ||

Acad. 1669: E.a.7.-8, i.v. BROMYART.

Band

Deel 1:

5R op riem 2, KLK, vaste rug. 366 x 260 x 90. Doorgestoken kapitaaltjes, tegenwoordig goeddeels verdwenen; kop verloren gegaan. Zwartbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verloren.

Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//5. Geen stempels.

Twee sluitingen, thans verdwenen, type a.

Deel 2:

5R op riem 2, vaste rug. 368 x 265 x 88. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Kleine restauraties (met lapjes lichtbruin leer) op voorplat.

Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//5. (15d). Fr-band.

Stempels 1-4, 6-11, 13 en 17.

Twee sluitingen, type a, beide niet meer aanwezig.

Platten zeer gekrast, achterplat ten dele met mes bewerkt en her en der zelfs kapotgesneden.

** Gelet op de overeenkomsten in opmaak e.d. lijkt ook de band van deel 1 afkomstig uit de binderij van de Fr- en Fr 2-banden.

Kettingklampen

Deel 1: Ib; IIa, IIc.

Deel 2: If; IIa.

Fragmenten

Deel 1:

[I. Modern papieren dek-/schutblad.]

II,1. Perkament, dekblad. 356 x 245 (over vouw heen gemeten). 2 x 36 rr. op 270 x 172. Textualis, 12de/13de eeuw.

Missaal.

Orationes diversae pro defunctis: einde van gebeden voor bisschop, dan 'pro sacerdote', resp. 'sacerdotibus', 'aliis ordinibus' en 'pro congregatione'.

Deel 2:

I,1. Perkament, dekblad. 355 x 246. 2 x (minimaal) 30 rr. op 291 (afgesneden) x 202. Textualis 15de eeuw.

Missaal (Utrechts).

Einde 19de en begin 20ste zondag na Pinksteren (dus: zondag-missaal!).

II,1. Als I. 348 x 250. 2 x 31 rr. op 292 x 198.

Missaal (Utrechts).

Einde van 8ste en begin 9de zondag na Pinksteren.

Bovenaan blad, in rood, folionummer: 'CXXI'.

[II,2. Blank, perkamenten schutblad. Enige tekeningen (uit 18de eeuw?) en sieralfabet met pen (zie verder opmerking 4).]

Opmerkingen

1. Deel 1 was met de hand gesigineerd (zie fol. 103 recto), maar deze aantekeningen zijn vrijwel allemaal weggesneden. Bij deel 2 is daarvan althans niets bewaard.
2. In het eerste deel gaat de rubricering niet verder dan het met rood ophogen en onderstrepen: in enkele katernen, zoals (in de thans vigerende foliëring) bij 111-118, 165-174 en 175-182 ontbreekt zelfs dat geheel of grotendeels (alleen 165^V-167^X en 174^V zijn gerubriceerd). Initialen werden meestal niet ingevuld. Bij het begin van het deel A (fol. 36^X), B (104^V), G (258^V), H (281^V) en I (297^X) is enkel een schets met loodstift aangebracht. In pen werden de letters C (115^V), D (165^X) en L (340^V) aangebracht.
Deel 2 werd gerubriceerd door een andere hand. Hier werden initialen wèl ingevuld, alternerend in blauw met rood penwerk en rood met bruinzwart penwerk; tegenwoordig is dat helaas vaak gevlekt of anderszins beschadigd. Opmerkelijk is de letter S (fol. 224^V), waar onder het rood nog enige ondertekening zichtbaar is (in loodstift).
3. Het tweede deel bevatte bij het begin van elke nieuwe letter een paarse, leren klavier, tegenwoordig niet altijd nog aanwezig.
4. Aantekeningen uit vroege tijd zijn zeldzaam: in deel 1, fol. 113^X. Latere tekeningen (18de, wellicht zelfs 19de eeuw) staan op het achterschutblad in deel 2, waar bovendien met roodbruin krijt (?) de naam van Ruert Ja.ps (?) werd aangebracht. Deze lijkt zich meer dan eens misdragen te hebben: hetzelfde krijt (?) komt ook voor op het voorschutblad en in tekst en marges (b.v. op folio 224^V en 257^V-258^X).
Ten tijde van Ja.ps (als de krijt-fase zo genoemd mag worden) was het voorschutblad nog niet gescheurd: een deel van een letter M (naar analogie van de begininitiaal), uitgevoerd op de verso-

zijde van blad 1, is door het scheuren meeverdwenen. Een extra-argument ontleen ik aan tekeningetje, ook weer in krijt. Het stelt mogelijk een vereenvoudigde vorm voor van het vignet van Wilhelmus Frederici (een huismerk, notarismark o.i.d?). Dat komt bij herhaling voor bij de autograaf aangebrachte eigendomsaantekeningen maar op op dit blad is het thans niet (meer?) aanwezig; het zou op de benedenhelft van het blad gestaan kunnen hebben.

Litteratuur

Over beide delen: BRUGMANS, Avonden, 237.

Over deel 1: MBG nr 61, blz. 133.

Over deel 2: KLUYVER, Binders, 268; MBG nr 29, blzz. 114-115.

Verwijzingen

2.1.6: Anthonius Lauius; 2.1.7: Arnoldus; 2.1.25: Euerdus, Maister;
2.1.36: Hinricus van Asschen; 2.1.65: Johannes Frederici; 2.1.74:
Lambertus Hopstengus?; 2.1.94: Ruert Ja.ps?; 2.1.97: Suedericus van
Emden; 2.1.117: Wilhelmus Frederici; 2.2.1.14: Zeerijp.
4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.
5.1: Sint-Maarten.

BRULEFER, Stephanus.

Opuscula theologica.

- Parijs, André Bocard [voor Jean Petit], 24 apr. 1500. 8°.

-- H* 4004; GW 5587. BMC VIII 157; GOFF B-1222; IBP 1302; IGI 2180; PELL 3030; POLAIN (B) 912. — ROOS 38; IDL 1054.

Eigendomsmerken

-- (Vergelijk opmerking 1).

Acad. 1669: F.f. 16 [NB! in corrigenda gewijzigd uit F.f. 15], i.v. BRULEFERUS.

Band

3R op riem (?) 2, vaste rug. 148 x 112 x 60. Blauw-witte gevlochten kapitaaltjes. Wit varkensleer, tegenwoordig om karton. Geen metalen verstevigingen.

Stempelband, granaatappel middenveld: 2 (1;3)//A/2-2/2-2//.

Twee sluitingen, type a, inclusief sluishaken behouden.

Leer (waarschijnlijk met borden van eerdere band) door wormgaatjes ernstig aangetast.

Fragmenten

--

[Vernieuwde, bruinpapieren dek-/schutbladen.]

Opmerkingen

1. Op het titelblad van het eerste deel staat beneden (moeilijk leesbaar):
 Joh abel in commendationem operis distichon |
 Parua solet magnum torrens superare fluorem |¶ [¶?] cetera per
 breuibus sic preit istud opus ||
2. Onderzijde boek vertoont vochtkringen.
3. Dicht bij de platten vertoont het boek wormgaten, die echter niet corresponderen met die in de platten.

1. (58) PSALTERIUM.

Ed. Bruno, episcopus Herbipolensis.

- [Neurenberg], Anton Koberger, 1497. 4°.

-- HC* 4013. BMC II 444; GOFF P-1057; IBH 2856; IBP 4616; IGI 8142; PELL 3036; POLAIN (B) 919. — ROOS 38-39; IDL 3827.

2. (annex) SURGANT, Johannes Ulricus.

Manuale curatorum predicandi prebens modum, tam latino quam vulgari sermone practice illuminatum.

- [Basel, M. Furter], 14 Aug. 1503. 4°.

-- ADAMS S-2093; HECKETHORN 83 nr.26; ISAAC 14107 -- NB: Het werk wordt door Roos geheel niet genoemd!

3. (131) JOHANNES DE LAPIDE.

Resolutorium dubiorum circa celebrationem missarum occurrentium.

- Keulen, Heinrich Quentell, 1500. 4°.

-- HC* 9918; VK 573. BMC I 293; GOFF J-373; IBP 3188; POLAIN (B) 1945. — ROOS 63; IDL 2696.

Eigendomsmerken

Schutblad (blad vóór [aj]): 'Monseigneur du Jou' (of: 'Monsieur du Jon'?)
Acad. 1669: F.e.3, resp. i.vv. (58:) BRUNO, (131:) LAPIDE.

Band

Perkamenten band om karton (zeventiende eeuw?), 220 x 154 x 60.

Geen sluitingen!!

Op rug (onder modern etiket met signatuur) nog leesbaar F...

Bovenaan oude signatuur '124'.

Daaronder titel: 'Psalterium Brunon | [twee regels vrijwel onleesbaar] ||.

Kettingklampen

IIC.

Fragmenten

Achterin als oortje strook perkament, tegenwoordig in deplorabele staat, deels weggescheurd: 200 x 30 met ca 4 rr. tekst over 170 mm breedte. Textualis, 14de eeuw.

Ongeïdentificeerd. Liturgisch?, bestemd voor plechtige lezing (er zijn leesaanwijzingen, o.m. 'T').

Opmerkingen

1. Niet gerubriceerd.
2. In het eerste gedeelte, Inc. 58, onderstrepingen en enkele marginale strepen. Zelden een aantekening, in dezelfde hand als in volgende onderdelen. Met name in de laatste twee delen enkele notities.
3. Van achterin naar voren enige wormgaatjes niet aansluitend bij tegenwoordige platten; deel 2 en 3 doorlopende gaatjes.
4. Onderste boven, op blad met eigendomsmerk, optelsom:
5/11
12
6/ 3
Wellicht de prijs voor boek en band?
5. Mogelijk mag het eigendomsmerk gelezen worden als van Franciscus Junius. Op 8 oktober 1623 werd e.e.a. uit zijn boekerij aangekocht voor de Academiebibliotheek. Zekerheid daarover is (nog) niet voorhanden.

Verwijzingen

- 2.1.73: Jou?, Monseigneur du (of: Monsieur du Jon = Junius ?)

BUSTIS, Bernardinus de.

Mariale, met aanvullingen door Domenico Ponzoni. OFFICIUM et missa Immaculatae Conceptionis. Ed. Bernardinus de Bustis.

- Straatsburg, Martin Flach, 26 juli 1496. 2°.

-- HC* (Add.) 4161; GW 5805. BMC I 154; GOFF B-1334; IBH 865; IBP 1345; IGI 2283; PELL 3110; POLAIN (B) 2614. — ROOS 39; IDL 1090.

** Rechterhelft f. 378 (blanco, overigens) ontbreekt, maar werd modern aangevuld.

Eigendomsmerken

f. 1r: Iste liber est pro conuentu fratrum minorum de observantia | in Emeda concessus fratribus minoribus de observantia | in groningen post reformationem loci illius [correctie uit 'istius'] usque | dum de libris [doorgehaald 'pro'] pro- uisi fuerint et usque ad | reuocationem ||

Acad. 1669: E.d.14, i.v. BERNARDINUS DE BUSTIS.

Band

4R op riem 2; vaste rug. 300 x 232 x 86. Lichtblauw/witte kapi-taaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers bij hoeken meestal bewaard; bij achterplat boven en bij rug verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//7 (snijpunt buiten kader). Geen stempels.

Twee sluitingen, thans verdwenen, type a; messing milters (waarin gaatjes!) voorplat aanwezig, evenals hartvormige sluitplaatjes achterop.

Op voorplat fenestra, messing, onder hoorn: 'Mariale Bernar|dini de Bustis.||'

Forse restauratie rug: voorop nog 155 mm origineel, achter 90 mm.

Kettingklampen

? Wellicht Ia, op grond van deuk en gat onder het leer; kennelijk uitgebroken.

Opmerkingen

1. Rode en blauwe lombarden. In de tekst paragraaftekens en letters rood opgehoogd.

2. Talrijke glossen, in verschillende handen, meestal met pen, ook wel met loodstift. Herhaaldelijk deiktische handjes.
3. Vanuit de sneden vochtschade, met name beneden vanuit staart.
4. Achterin is het boekblok beschadigd. Verschillende bladen zijn gescheurd (b.v. 371) of zelfs gedeeltelijk aangevuld en op een kim geplakt (b.v. 370).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden 221; MBG 123-124, nr. 44, afb. 31.

Verwijzingen

2.2.1.2: Emden Franciscanen; 2.2.1.3.3: Groningen Franciscanen.

BUSTIS, Bernardinus de.

Rosarium sermonum Partes 1-2, met aanvullingen door Illuminatus Novariensis en Samuel Cassinensis.

- Hagenau, Heinrich Gran voor Johann Rynman, 18 sep., 8 dec. 1500.

2°.

-- H* 4164; GW 5808. BMC III 688; GOFF B-1337; IBH 868; IBP 1348; IGI 2285-A; PELL 3115; POLAIN (B) 945. — ROOS 39; IDL 1092.

** In Groningen alleen deel twee aanwezig, waaraan blad 1-3 ontbreken [i-iiij], alsook het laatste blad (blanco) [BBB 8].

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.d. 15, i.v. BERNARDINUS DE BUSTIS.

Band

5R op riem 2, vaste rug. 285 x 215 x 83. Doorgestoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, afgeschuind, type a. Messing kantbeschermers; alleen bij bovenhoek van het achterplat verloren gegaan.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 3)//A/2-2/2-2//7 (kruisingen in hoeken binnen middenveld). (15d). Zotskap-band, stempels 1, 6-11.

Twee sluitingen, type a, waarbij sluihaken bij scharnieren zijn afgebroken. Messing muiers, met uitgeboorde gaten, bewaard.

Leer bij kneep voorplat gebroken. Op achterplat horizontaal een scheur bij onderste sluitplaatje, met wit touw genaaid. Boven bij klamp ook scheur.

Zowel in voor- als achterplat één wormgaatje aan buitenzijde leer zichtbaar. Binnenzijde achterbord en aanpalende bladen beduidend serieuzer aangetast.

Leer met houten spietjes vastgezet.

Op derde veld van de rug resten van titel.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I,1 Verdwenen.

Offset van tekst in twee kolommen met rubrieken.

II,1 Perkament, dekblad, vrijwel geheel los. 275 x 197.

Blanco, maar wel gelinieerd: 1-1-11/0/0-1/JJ (voor 31 rr.).

Opmerkingen

1. Zeer ernstige vochtschade. Heel het boek vertoont in de benedenhelft vochtplekken, veelal met schimmels in roze, rood, bruin en grijs, her en der duidelijke plaatsen met rot en desintegratie van het papier.

Het buitenblad van katern oo (Folium XCVII-CIII) is verstevigd met een strook papier.

De lombarden (zie opmerking 2) vlekten op tegenoverliggende bladzijden.

2. Met de hand, in rood, voorzien van simpele lombarden.

Verwijzingen

4.2.1.8: Zotskap-banden.

BUTRIO, Antonius de.

Speculum de confessione. JACOBUS DE GRUYTRODE, Speculum animae peccatricis. ARS MORIENDI. HUGO DE S. CARO, Speculum ecclesie; Speculum sacerdotum. RODRIGO SÁNCHEZ DE AREVALO, Speculum vitae humanae. DIONYSIUS CARTHUSIENSIS, Speculum conversionis peccatorum.

- Leuven, Johannes van Paderborn, [1483-1485]. 2°.

-- HC* 4185; GW 5830; CA 391 (incl. CA 589 = GW 5830,6). BMC IX 150 (katernen a-u); GOFF B-1347; IBP 1355; PELL 3125; POLAIN (B) 947. — ROOS 39; IDL 1094.

** blad [aj] ontbreekt, evenals de bladen [o6] en [u6], alle drie (blijkens BL: IB 49226 of KB Brussel: B 1500) blanco. In Brussel KB, B 1521, is eveneens blad [o6] verdwenen.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.19: i.vv. BUTRIO; ANONYMUS, Speculum de confessione; ANONYMUS, Speculum aureum animae peccatricis; ANONYMUS, Ars benè moriendi (correctie Lammers F.c. 19 uit 18); HUGO; GALAGARITANUS; DIONYSIUS.

Band

Moderne kartonnen band, half perkament. 263 x 200 x 33.

Opmerkingen

1: Tal van glossen.

2: Onder de signatuur F.c. 19 werd in 1669 een verzamelband bewaard waarin naast deze incunabel ook Inc. 78 (i.v. ANONYMUS) en Inc. 120 (i.v. NIDER) waren opgenomen.

Over de feitelijke opbouw van de band alsmede de volgorde der daarin gevatte werken kan helaas niets gezegd worden.

3: De laatste katern is aan de bovenrand beschadigd.

MARTIANUS CAPELLA.

De nuptiis Philologiae et Mercurii. Ed. Franciscus Vitalis Bodianus.

- Vicenza, Henricus de Sancto Urso (Rigo di Ca Zeno), 16 dec. 1499.

2°.

-- H* 4370. BMC VII 1048; GOFF C-117; IBH 2195; IBP 1392; IGI 2426; PELL 3224; POLAIN (B) 967. — ROOS 40; IDL 3114.

** Bij het Groningse exemplaar zijn de laatste vijf bladen zeer beschadigd door vocht, waardoor op de laatste drie tekstverlies (vgl. opm. 1).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.c.11. i.v. CAPELLA (Zie opmerking 3).

Band

Moderne, halflederen band met gemarmerd papier om karton. 310 x 220 x 34.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Heel het boek (driekwart van het boekblok, vanaf de staartsnede) heeft forse vochtschade opgelopen. Voorin, maar met name achterin zo ernstig dat schimmelplekken en rot optraden.
2. Géén lombarden aangebracht.
3. In 1669 werden onder de signatuur N.c.11. bovendien bewaard Macrobius' Somnium Scipionis (tegenwoordig γ a 9, nr 137) en het Introductorium Astronomicum van Jacobus Faber (tegenwoordig P d 2, nr 340). Dit boek zou het laatste uit de oude band geweest kunnen zijn. Zie verder onder nr 340, opmerking 3.

Verwijzingen

2.1.30: Gerardus Drael Pistoris.

5.1: Sint-Maarten.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 238; KLUYVER, Binders, 269.

Verwijzingen

2.1.117: Wilhelmus Frederici.

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

5.1: Sint-Maarten.

CAPREOLUS, Johannes.

Quaestiones in Sententias Petri Lombardi seu Defensiones theologiae Thomae de Aquino. Ed. Thomas de S. Germano.

- Venetië, Octavianus Scotus, Partes 1-3: 1483, p.4: 1484. 2°.

-- HC* 4410; GW 6032. BMC V 278; GOFF C-129; IBH 896; IBP 1397; IGI 2441; PELL 3234; POLAIN (B) 976. — ROOS 40; IDL 1126.

** In Groningen alleen deel 1 aanwezig. Blad A1 ontbreekt, blijktens GW (en registrum: 'vacat') blanco.

Eigendomsmerken

F. 359v [zz7]: Conuentus harlemensis ordinis praedicatorum. |
 [lager, in zelfde hand:] Empta fuit haec prima pars Johannis capreoli | cum aliis tribus sequentibus simul pro 12 | florenis rinensibus usualibus per fratrem | vincentium de amsterdam priorem dicti conventus | harlemensis 1484 ||

Acad. 1669: F.c.3. i.v. CAPREOLUS (NB ook al enkel deel 1!).

Band

Moderne halfleren band, gespikkeld papier om karton. 302 x 230 x 70.

Opmerkingen

1. Handgerubriceerd: lombarden, paragraaftekens en ophogingen; NB drukkersmerk [zz7] in rood gedrukt! De grote begininitiaal op A2 is niet ingevuld.
2. Met bleke inkt zijn enkele onderstrepingen in de 'littera prohemialis'; in de marge, in zwart, aandachttekens.
 Het boek is een enkele maal voorzien van aantekeningen, b.v. [g 7 recto]. Met zwarte inkt werd enig penwerk toegevoegd aan de lombarde op e 2 verso.
3. Achterin enige wormgaten.

Verwijzingen

- 2.1.108: Vincentius de Amsterdam OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen?;
 2.2.2.4: Haarlem Dominicanen.

CARACCIOLUS, Robertus.

Sermones de laudibus sanctorum.

- Antwerpen, Gerard Leeu, 1 mrt 1490. 4°.

-- HC* 4481; GW 6058; CA 397. BFN, Inc. 130; BMC IX 194; GOFF C-149; PELL 3288; POLAIN (B) 1000. — ROOS 40; IDL 1134.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e. 13, i.v. DE LICIO.

Band

4R op riem 2, LKL, achter KLK, vaste rug. 210 x 152 x 55. Doorge-
stoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.
Messing kantbeschermers, voor beneden bij rug en op bovenhoek verloren,
zo ook achter bij benedenhoek. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 4)//A/2-2/2-2//3 (niet nauwkeurig
op rand uitkomend, snijpunten binnen kader), (15d). Zotskap-band.

Stempels 1-4.

Twee sluitingen, type a, sluihaken bij scharnier afgebroken.

Leer bij knepen gebroken, met bruin linnen 'gerestaureerd'.

Een enkel wormgat in achterplat.

Derde veld van rug toont nog rest van titel, of althans tekst.

Kettingklampen

Ie

Fragmenten

I,1 Perkament, los dekblad. 195 x 135. 2 x (minimaal) 11 rr. op 165 x
125; keerzijde links (min.) 31 rr., rechts 29 rr. op zelfde spie-
gel. Recto: textualis formata, gedateerd: 1318; keerzijde: klein
schrift, ook 14de eeuw.

Missaal? (rectozijde)

Rubrieken niet ingevuld, initialen wel. Teksten Oraties uit twee
missen, resp. 'pro remissione peccatorum' en 'pro pace'. Linker
kolom werd afgesloten: 'consummatum est pre|sens opus a wilbran|do
scriptore [erboven toegevoegd: 'de middawolda']. Anno Domini
m^occc^oxviii^o ||

Misformulieren? (versozijde)

Incipit linkerkolom: 'Ego dixi domine miserere mei ...'

- I,2 Perkament, schutblad, deels weggesneden. 140 (+ 60) x 78 + 8.
Minimaal 21 rr., vermoedelijk twee kolommen. Onzuivere hybrida ('Ecriture hors système'), 15de eeuw.
Ongeïdentificeerd, een dialogo tussen zekere A en M (handelend over muziek?), Latijn; als in nrs 36 en 78?
- II,1 Als I,1. Dekblad, los. 200 x 140. 2 x (minimaal) 11 rr. op 165 x 120 (bijgesneden).
- II,2 Als I,2. Op kim na geheel weggesneden schutblad (wellicht zelfs meer dan één), waarop blijkens resten van letters vermoedelijk een zelfde tekst als voorschutblad.

Opmerkingen

1. Met de hand gerubriceerd. De eerste initiaal in rood en blauw, met penwerk en okerkleurige arcering.
2. Hier en daar zijn aantekeningen (b.v. ongewoon veel op blad [o7]).
3. De benedenzijde van het boek vertoont vochtkringen.
4. Op het eerste blad werd in handschrift een samenspraak genoteerd (onder het kopje 'francisci petrarche versus') tussen 'Juuenis' en 'Monacha'.

Verwijzingen

- 4.2.1.8: Zotskap-banden.

CARLERII, Aegidius.

Sporta fragmentorum; Sportula fragmentorum, met aanvullingen door Jean d'Ecoute, Andreas Carnifex en Gregorius Nicolai.

- Brussel, [Fratres Vitae Communis] 1478, 1479. 2°. 2 delen, een band.

-- HCR 4513; GW 6136; CA 398. BMC IX 171; GOFF C-200; IGI 2524; PELL 3303; POLAIN (B) 1011. — ROOS 441; IDL 1153.

** In deel 1 ontbreken in het Groningse exemplaar de bladen 7-9 en 78-84. Blijkens de GW werden met deze laatste bladen de passus 'contra fratrem minorem curatos criminantem' (78-81) en 'contra eundem' (82-84) verwijderd.

Deel 2 mist het laatste blad, blijkens de GW (en BL: IB 49506) blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.16, i.v. CALERIUS (sic!).

Band

4R op riem 2, LKL, vaste rug. 220 x 285 x 67. Doorgestoken kapitaal-tjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Messing kantbeschermers, boven op hoeken bewaard, bij rug bovenplat verloren gegaan. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2(2; 3)//A/2-2/2-2//3 (linker verticalen 10 mm van elkaar, rechts 45). (15d/16a). Stempels 1-3.

Twee sluitingen, type a; muiers voorplat waaronder - door uitgestaanste gaten zichtbaar - stukje blauw leer aanwezig, evenals scharnieren; sluiethaken weg.

Kettingklampen

IIa.

Fragmenten

In boek zelf enkel nog offset.

Fragmenten zelf zijn getraceerd in collectie 'Varia Manuscripta', onder signatuur 11a en 11b.

I,1 Perkamenten (voormalig) dekblad. 248 x 177. 2 x 53 rr op 210 x 147. Littera Parisiensis, laat 13de eeuw.

Sermones, ongeïdentificeerd; volgen de zondagen van het kerkelijk jaar.

Einde derde, begin vierde zondag na Epifanie.

Op rectozijde folionummer: 19.

II,1 Als I,1. 249 x 183. 2 x 53 rr. op 208 x 145.

Einde zondag septuagesima, begin sexagesima.

Folionummer: 24.

Opmerkingen

1. Het boek werd met de hand gerubriceerd: rode lombarden, paragraaftekens, regelvullers en ophogingen.
2. Een enkele maal staan in de marge aantekeningen, in verschillende hand (b.v. 1^v anders dan 2^r of 227^r).

UBERTINUS DE CASALI.

Arbor vitae Crucifixae Jesu.

- Venetië, Andreas de Bonetis, 12 mrt 1485. 2°.

-- HC* 4551. BMC V 361; GOFF U-55; IBH 3417; IBP 5481; IGI 10018; PELL 3331; POLAIN (B) 3880. — ROOS 41; IDL 4544.

Eigendomsmerken

Fol. 1: Wilhelmus frederici emit non paratum medio floreno aureo renensi anno 1488 prima Octobris | Utentes orent pro eo ||
Acad. 1669: E.d.3., i.v. UBERTINUS.

Band

5R op riem 2, LKL, vaste rug. 296 x 220 x 70. Doorgestoken kapi-taaltjes; rug gerestaureerd. Bruin leer om eiken borden, licht af-geschuind. Messing kantbeschermer op achterplat beneden en bij hoek voorplat boven bewaard; hoek 1.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 6)//A/2-2/2-2//4. (15d).

Fr-band. Stempels 1-4, 6-9, 12-13, 15.

Twee sluitingen, type a. Sluithaken vernieuwd.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

--

[Voor en achter blanco bladen perkament als dek- en schutbladen; niet conjugaat.]

Opmerkingen

1. Met name bij de kopsnede enige vochtkringen, beneden voor- en achterin soms zelfs rot (tegenwoordig gestabiliseerd en aangevuld (vergelijk opmerking 5).
2. Het gehele werk is met de hand, sober gerubriceerd; rode lombarden en ophoging. De blauwe initialen van de onderscheiden libri zijn voorzien van rood penwerk.
3. Achterin, bij de staart, is een aantal wormgaten, vanaf katern D.
4. Op verschillende plaatsen staan marginale aantekeningen in tenminste twee handen (vergelijk A1^r en [y7]^r en v).
5. Het boek werd in 1983 gerestaureerd.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 238; KLUYVER, Binders, 269.

Verwijzingen

2.1.117: Wilhelmus Frederici.

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

5.1: Sint-Maarten.

1. (70) ANGELUS DE CLAVASIO.

Summa Angelica de casibus conscientiae, met aanvullingen door Hieronymus Tornieli.

- Straatsburg, Martin Flach, 1 dec. 1491. 2°.

-- H* 5391; GW 1932. BMC I 151; GOFF A-721; IBH 199; IBP 356; PELL 3820; POLAIN (B) 211. — ROOS 42; IDL 295.

** Blad 1 ontbreekt, waarop enkel de titel (vergelijk GW).

2. (138) MODUS

legendi abbreviaturas.

- [Keulen], Johann Koelhoff Jr., 1493. 2°.

-- H* 11472; VB 1074; VK 817. — ROOS 66; IDL 3268.

** NB als in HC* 11466. Laatste blad, c4, uitgescheurd.

Eigendomsmerken

-- (zie echter opmerkingen!).

Acad. 1669: E.d.11., resp. i.vv. CLAVASIUS en INCERTUS (dus ook het tweede deel reeds in 1669 opgenomen, anders dan Roos!).

Band

4R op riem 2, vaste rug. 291 x 213 x 83. Doorgestoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, afgeschuind type a. Messing kantbeschermers behalve bij de benedenhoek van het achterplat bewaard, rughoekstrips boven en beneden bij achterplat verloren gegaan. Stempelband, type ruit: 2 (1;3) -3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//3 (snijpunten binnen kader). 1497 gebonden (zie opmerking 2), A-band. Stempels 1, 3-7.

Twee sluitingen, type a; sluihaken bij scharnieren afgebroken. Leer zeer beschadigd: bij knepen gebroken en overdwars op enige plaatsen gescheurd, thans gerestaureerd.

Leer met houten spietjes vastgezet.

Kettingklampen

IIa, IIc

Fragmenten

I,1 Perkament, (los) dekblad, 270 x 175.

Textualis, 14de eeuw.

Twee kolommen met muzieknotatie (2 x 237 x 62; intercolumnium 13 mm).

Oefenmateriaal voor twee zangstemmen?

- I,2 Verwant met I.1, schutblad. 277 x 195. Eén kolom: 225 x 143.
Bindgaatjes van oorspronkelijk binden in buitenmarge.
Tweestemmige motetten, 'Asperance' en 'Temps damoyrs'.
- II,1 Verwant met I, los dekblad. 272 x 175. Eén kolom: 240 x 125.
Oefenmateriaal voor 'tenor' en 'superius'.
Op rectozijde latere aantekening (zie opmerking 2).
- II,2 Als II.1, schutblad, 280 x 190. Bindgaatjes van oorspronkelijk binden, in buitenmarge.
- ** Over deze 'muziek-stukken' zie M. VAN DAALEN and F. HARRISON, 'Two Keyboard Intabulations of the Late Fourteenth Century on a Manuscript Leaf now in the Netherlands.' In: Tijdschrift van de Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis 34, 1984, 97-108. 2 foto's.

Opmerkingen

- In Incunabel 70, folio CCCLIII verso, na colofon, in rood: 'die sequenti Jūliane hunc [doorgehaald woord] accepi ||.' Soortgelijke krul als hier (in rood) ook na colofon in 138. Ook anderszins is het waarschijnlijk dat beide delen door één rubricator behandeld zijn.
Zou de verwijzing naar het feest van de Heilige Juliana (= 17 februari), patrones van het Benedictijnenklooster te Rottum een aanwijzing kunnen inhouden?
- Op Fragment II.1 recto koop- en bindaantekening: 'Item monete 1491 xiiii stuferos summa | angelica modus legendi duos stuferos | planatura totius iii stuferos et | pro compactione x stuferos hec | computata faciunt aureum renensem | et iii stuferos hec acta 1497. || [Vergelijk afbeelding]
In dezelfde hand werden dergelijke aantekeningen gemaakt in Inc. 75 (nr. 66) en 104 (nr. 77); deze waren bezit van Hilbrandus Wissinck - wellicht dit boek ook?

Litteratuur

KLUYVER, Binders, 271; MBG 113, nr 26; VAN DAALEN/HARRISON (zie fragm.).

Verwijzingen

- 2.1.48: Hilbrandus Wissinck; 2.2.1.6: Rottum Benedictijnen?
4.2.1.1: A-banden.
5.1: Sint-Maarten.

Vel non ascendit hic minor terna ut hic.

Ubi non ascendit hic minor terna ut hic.
Ubi non ascendit hic minor terna ut hic.
Ubi non ascendit hic minor terna ut hic.
Ubi non ascendit hic minor terna ut hic.

Vel maneat ubi e hic quida ut hic.

Vel ascendit hic quida ut vultom ut hic.

Vel descendit hic quida ut minor terna ut hic.

Vel descendit hic quida ut terna ut hic.

Vel ascendit hic quida ut terna ut hic.

Vel ascendit hic quida ut terna ut hic.

Vel descendit hic quida ut minor terna ut hic.

Vel descendit hic quida ut vultom ut hic.

COLUMNA, Guido de.

Historia destructionis Troiae.

- [Straatsburg, drukker van de 1483 Vitas patrum, ca 1485]. 2°.

-- H* 5503; GW 7229. BMC I 99; GOFF C-772; IBH 1051; IBP 1660; PELL 3870. — ROOS 43; IDL 1359.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.d.4, i.v. GUIDO (Vergelijk opmerking 3).

Band

Moderne band, half perkament. 280 x 210 x 20.

Kettingklampen

Ib (zie opmerking 3).

Opmerkingen

1. Kleine glossen komen her en der voor.

In handschrift bovenaan blad aj (verder blanco) in dezelfde hand als Inc. 77: Guido de columna messanensis super hystoria destructionis troye. ||

2. Blad aij had een klavier, thans verdwenen, 210 mm van boven.

3. P.d.4 bevatte in 1669 naast deze incunabel en de ook al genoemde (i.v. ANONYMUS) Inc. 77 (nr. 67) bovendien een werk van Cicero 'De Oratore ad Quintum fratrem' (waarvan verdere gegevens ontbreken¹) en Hegesippus' 'Excidium hierosol. seu de bello judaico. Paris. 1511', resp. opgenomen i.vv. CICERO en AEGESIPPUS/EGESIPPUS.²

Inc. 72 moet het laatste geweest zijn in de band: 1: het laatste blad is smoezelig en toont nog een afdruk van de leerinslag (waarin afdruk van het voor de oorspronkelijke band gebruikte schutblad; zie beschrijving); 2: tot 11 bladen van achter zijn roestplekken c.q. -gaten van een kettingklamp type Ib.

Een zekere volgorde is niet meer vast te stellen. Op basis van de - thans overigens verdwenen - klavieren (vergelijk opmerking 3 bij Inc. 77) stellen we voor: 1: Cicero of 'Hegesippus', 2: Inc. 77, 3: Cicero of 'Hegesippus', 4: Inc. 72.

Noten

- ¹ Alleen al bij Miroslav FLODR, Incunabula Classicorum, Wiegendrucke der griechischen und römischen Literatur. Amsterdam 1973, vinden we tussen ca 1465 en 1499 al veertien edities (C. 40-53).
- ² Hoogstwaarschijnlijk betreft het hier geen werk van de grieksschrijvende auteur uit de tweede eeuw van onze jaartelling. 'Hegesippus sive de bello Iudaico' is een latijnse vertaling van de 'Joodse oorlog' van Flavius Josephus, ontstaan aan het einde van de vierde eeuw en anoniem overgeleverd. Vergelijk ALTHANER B., - A. STUIBER. Patrologie, Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter. (7., völlig neubearbeitete Auflage), Freiburg-Basel-Wien, 1966, 385.. Mogelijkerwijs ontstond de verwarring door vervorming Josephus - Josippus - Hegesippus [Vergelijk MRAS, K., Die Hegesippus-Frage. in : Anzeiger d. Osterr. Ak. d. Wiss., Phil.-Hist. Kl., 95 (1958), 143-153].

PETRUS COMESTOR.

Historia scholastica.

- Basel, [Johann Amerbach], na 25 nov. 1486. 2°.

-- HC 5535 = 5537. BMC III 749; GOFF P-465; IBH 2618; IBP 4321;
IGI 7627; PELL 3882; POLAIN (B) 3093. — ROOS 43; IDL 3597.

** Blad aj nogal gehavend; laatste blad, K6, blijktens Polain blanco, uitgescheurd.

Eigendomsmerken

Bovenaan blad 1, doorgehaald, geradeerd en door gaten deels verloren:

1. Iste liber est pro magistro Alberto Ymelens [?] ||
2. Ego frater Engel[bertus?] S[uper?] protestor [meo chiro]grapho
[... | ... [] ... hunc librum meum [... | [vignet] ||
3. Emi istum librum a fratro engelberto xij stuferis brabant[inis] ||
Acad. 1669: E.d. 12, i.v. COMESTOR.

Band

4R op touw 2, KKK, achter LKL, vaste rug. 290 x 216 x 60. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer op eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermer alleen bij bovenhoek van voorplat behouden; beide rughoekstrips aan achterplat bewaard, zo ook boven aan voorplat waar echter iets naar het midden verplaatst (door uitslijten oude plek). Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//3 (snijpunten binnen kader). (15d). Zotskap-band, stempels 1-3.

Twee sluitingen, type a, sluihaken bij scharnier afgebroken.

Leer nogal gescheurd aan bovenzijde achterplat (bij verwijderen verschillende klampen?). Bij kneep achterplat is leer gebroken.

Het leer is met een enkel houten spietje vastgezet.

Op derde veld van rug, resten van titel.

Kettingklampen

Ia, Id, Ie

Fragmenten

[I Voordekblad verdwenen, vaag enige offset zichtbaar.

II Achterdekblad eveneens verdwenen. Offset leert dat blad in dwarsrichting geplakt heeft gezeten.]

Achterin oortje, 275 x 45. Textualis, 14de eeuw.

Liturgisch, met noten (hoefnagels); niet geïdentificeerd.

Opmerkingen

1. Eerste blad is zeer gehavend, het vervolg afnemend vuil door vocht en stof.
2. Laatste katern (K) vrij los in band.
3. Met de hand gerubriceerd: rode lombarden, paragraaftekens, onderstrepingen en ophoging.
Eerste initiaal van het 'prohemium' (blad a2) en blad a3 (begin tekst) voorzien van rood penwerk en groene opvulling (onder meer 'bezinkseltje' in lus!).

Verwijzingen

- 2.1.5: Albertus Ymelens; 2.1.23: Engelbertus, frater.
- 4.2.1.8: Zotskap-banden.
- 5.1: Sint-Maarten.

1. (75) CORDIALE
IV novissimorum, met exempla.
- Deventer, [Richard Pafraet], 25 feb. 1491. 4°.
-- HC 5706; GW 7508; CA 1305. BMC IX 53; PELL 5104; POLAIN (B) 1180. — ROOS 43-44; IDL 1398.
** Tekst toegeschreven aan Gerardus de Vliederhoven.
2. (162) SAMUEL MAROCANUS.
Epistola contra Judaeorum errores. Vertaald door Alphonsus Boni Hominis.
- Keulen, [Heinrich Quentell], '1499' (zie opmerkingen!). 4°.
-- HC* 14271; VK 1063. BMC I 291; GOFF S-114; IBH 3023; IBP 4880; IGI 8583; POLAIN (B) 3439. — ROOS 73-74; IDL 4023.
** Op basis van dit exemplaar minstens twee jaar eerder te dateren! (zie opmerking 1 en litteratuur).
3. (165) SERMONES III
de passione Christi. ANSELMUS, Dialogus de passione Christi. Pseudo-BERNARDUS CLARAVALLENSIS, De Planctu Beatae Mariae Virginis.
- Straatsburg, [drukker van de 1483 Jordanus de Quedlinburg], 11 feb. 1496. 4°.
-- COP. 5778 (Incl. H* 1140 en H 2909). BMC I 145; GOFF T-122; IBH 3205; IBP 5209; IGI 9490; POLAIN (B) 3676. — ROOS 75; IDL 4112.
4. (170) STELLA CLERICORUM.
- Deventer, [Richardus Pafraet], 19 nov. 1488. 4°.
-- HC 15076; CA 1606. GOFF S-769; IBP 5104; POLAIN (B) 3621.
— ROOS 77; IDL 4218.
** Het Groningse exemplaar heeft niet de drukfout intipit (f 2r) i.p.v. incipit. (vergelijk Roos).
5. (28) ARTICULI
in Anglia et Parisiis condemnati, cum litteris Stephani Tempier.
- [Keulen, Heinrich Quentell, ca 1490]. 4°.
-- H* 1877; GW 2712; VK 175. GOFF A-1149; IBH 329; IBP 579; IGI 916. — ROOS 26; IDL 445.
** Blad c6 is uitgescheurd, blijktens GW blanco.
6. (193) WIMPHILING, Jacobus.
Disceptatio oratorum duorum in repudiationem filiae Maximiliani.
- [Deventer, Richardus Pafraet, na 19 feb. 1492, voor 2 dec. 1497]. 4°.

-- [Niet H]C 16181; CA 602. BMC IX 64; IGI 10388; OATES 3528.

— ROOS 84; IDL 4716.

** Eerstgenoemde datum vermeld in druk, f. 7r.

Eigendomsmerken

- Fol. 1: Hilbrandus wissinck clericus verus possessor ||
- Schutblad 1, achterin, verso: Thomas | yderhoff possessor. | Ex
testamento Magistri hilbrandi accepi | hunc librum. post meum
vero obitum ad | usum sacerdotum ecclesiae beati Martini in Gro-
ninghen | ad librariam reponendum. ||

Acad. 1669: F.e.20. resp. i.v. (75:) ANONYMYS, (162:) SAMUEL,
(165:) ANONYMUS en ANSELMUS, (170:) ANONYMUS, (28:) INCERTUS,
(193:) WIMPHELING.

Band

3R op riem 2, KLK, vaste rug. 211 x 155 x 65. Doorgestoken kapi-
taaltjes, behouden onder geheel vernieuwde rug. Bruin leer over
eiken borden, afgeschuind behalve bij rug en hoeken (type a). Mes-
sing kantbeschermers op hoeken bij rug verdwenen; hoek 2.
Stempelband, type ruit: 2 (1;2) -3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//3 (snijpun-
ten buiten kaderlijnen). In 1497 gebonden (zie opmerking 1), A-band.
Stempel 1.
Twee sluitingen, type a. Sluithaken met scharnieren verdwenen.
Enige aantasting van het hout van de platten (worm? zilvervisjes?).

Kettingklampen

IIa/b (ten dele onder vernieuwde rug).

Fragmenten

- I,1. Perkamenten dekblad, 190 x 134. Bifolium dwars; (min.) 30 rr.
op [114 x 77]. Hybrida, 15de eeuw.
Brevier(?), commune sanctorum.
- I,2. Schutblad, als I.1., 196 x 125 + 11. 34 rr. op 116 x 75.
(De martiribus. Gregorius in Omeliis.) onder meer Lectio 1-5.
- II,1. Als boven, 192 x 140.
Onder meer (in natali unius martiris. Gregorius omelia xxxii)
Lectio 1-2.
- II,2. Als boven, 198 x 120.
Onder meer (De uno martire et Pontifice. Gregorius in Omeliis)
Lectio 1-5.

Opmerkingen

1. Aantekening over koop en bindkosten op II.2 recto: Item monete 1491 passiones tres viij stuferos tota alia materia | iiii stuferos planatura totius i stuferos compactio quinque stuferos | hec simul computata faciunt medium aureum renensem et sex stuferos | hec acta 1497 || Zelfde hand als Inc. 70 (nr. 63) en 104 (nr. 77).
2. Lijkt zelfde rubricator als in 70.
Inc. 165, blad 177^V (1) na explicit: profestum annuntiationis tum at parrasceue | finem dedit. Amen || (betekenis onduidelijk).
3. In handschrift aanvullingen op laatste (blanco) bladen: 75, blad i6 verso: Exhortatio beati Anselmi canthurariensis episcopi | ad fratrem moriturum ||. In Inc. 165, bladen 182^V-183^R (6v-7^R): Udtilitates [!] misse deuote ... en 183^V: Exhortatio beati Anselmi canthuariensis | episcopi ad fratrum moriturum [zelfde tekst als in 75, ditmaal in andere hand, zelfde als 182-183 en/of A8 van Inc. 193 (laatste blad)].
Met zwartbruine inkt, een enkele maal rood (3: [t6] recto) onderstrepingen in heel het boek, soms ook marginalia (3: t2 verso- [t7] recto).

Litteratuur

Over gehele band: BRUGMANS, Avonden, 234-235; KLUYVER, Binders, 271; MBG nr 56, blz. 131. Over Inc. 162: A.G. ROOS, 'Ein falsch datierter Druck Heinrich Quentells', in: Zentralblatt für Bibliothekswesen 1909, 313, waar de gedachte wordt geuit om - gelet op datering bindwerk van het Gronings exemplaar - de datering in het colofon, MCCCCXCIX, op te vatten als een fout voor MCCCCXCI.

Verwijzingen

- 2.1.48: Hilbrandus Wissinck; 2.1.104: Thomas Yderhoff.
4.2.1.1: A-banden.
5.1: Sint-Maarten.

DEFENSORIUM

fidei contra Judaeos, haereticos et Sarracenos. JOHANNES DE
TURRECREMATA, De salute animae. CASSIODORUS, Constantii et
Liberii pro defensione Athanasii dialogus.

- [Utrecht, Nicolaus Ketelaer en Gerardus de Leempt, 1474]. 2°.
-- HC* 6083; GW 8246; CA 558. BMC IX 8; GOFF D-136; IGI 3401;
PELL 4185; POLAIN (B) 1254. — ROOS 44; IDL 1498.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.d.4., i.v. ANONYMUS [zie opmerking 3].

Band

Moderne band, half perkament. 281 x 211 x 21.

Kettingklampen

-- (vergelijk Inc. 72, waar Ib)

Opmerkingen

1. Handgefolieerd (aj, a2, a3).

Bovenaan aj, in zelfde hand als in Inc. 72: 'Defensorium fidei
contra judeos hereticos et sarracenos'.

Glosje op h4.

2. Blad a2 had klavier, 93 mm van bovenrand; op de plaats van dit
brede klavier heeft (later?) ook een smal klavier gezeten.

Beide zijn verdwenen.

3. P.d.4. bevatte in 1669 meer werken, waaronder Inc. 72. Zie
daarvoor, alsmede voor mogelijke reconstructie, opmerking 3

bij Inc. 72, nr. 64.

DIALOGUS CREATURARUM

moralisatus.

- Keulen, Conrad Winters de Homborch, 24 okt. 1481. 2°.

-- HC 6126; VK 845. BMC I 249; GOFF N-153; IBP 3964; POLAIN (B) 1265. — ROOS 44; IDL 1504.

** Tekst wordt toegeschreven aan Nicolaus Pergamenus en Maynus de Mayneriis. Blad aj ontbreekt, blijktens BL: IB 4045 blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c. 19 (in corrigenda door Lammers zelf gecorri-geerd uit F.c. 18), i.v. ANONYMUS [zie voor verdere onderdelen in band; Inc. 61, opmerking 2].

Band

Moderne band, half perkament. 263 x 195 x 16.

Opmerkingen

Handgesigneerd: aij enz.

DURANDUS, Gulielmus.

Rationale divinatorum officiorum. Ed. Johannes Aloisius Tuscanus.

- [Lyon], Jacques Maillet, 15 juli 1497. 4°.

-- COP 2134; GW 9141. GOFF D-439; IGI 3645; PELL 4517; POLAIN (B) 1384. — ROOS 46; IDL 1663.

** Hier blad [aj] uitgesneden, waarop (blijkens GW) niet meer stond dan 'Rationale diuinatorum officiorum'.

Eigendomsmerken

f. 1^r (aiij): proprietas hujus: domini et magistri gherardi helmericij fabri ecclesie sancti martini | in groningen presbiteri est ||

Acad. 1669: F.d.12, i.v. DURANDUS.

Band

4R om riem 1, LKL, vaste rug. 244 x 183 x 53. Doorgestoken kapttaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers geheel verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2(1;3) - 3(2.2; 5/6)//A/2-2/2-2//4 (snijpunten binnen kader). (15d). Fr-band, stempels 6, 9, 16, 18, 22, 29-31.

Twee sluitingen, thans verdwenen, type a; muiers voorplat weg. Bij de kneep van het voorplat is het leer gebroken; bovenaan rug, eerste twee velden, met lichtbruin leer gerestaureerd.

Kettingklampen

Ib, Ie.

Fragmenten

I.1.2 Perkamenten (tegenwoordig los) dek-schutblad, conjugaat, 1 blad. 330 x 232. 2 x 50 rr. op ca 190 x ca 100. Textualis, 13de eeuw.

Koptitel afwisselend in blauw en rood: 'CA', 'xvi'.

Decretum van Gratianus, C. 16. q. 1. d.p.c. 45-53. Veel ruimte voor glossen, vrijwel niet benut.

II.1.2 Als I, (los) dek-schutblad: (171 + 168) x 228. 2 x 50 rr. op (80 + 125) x 95.

Decretum van Gratianus, C. 16. q. 1. c. 12-25.

Opmerkingen

1. Het merendeel der initialen is gedrukt, toch is een enkele maal met de hand, in rood, een lombarde aangebracht, onder meer op blad aiiij (bij het begin van de tekst) maar ook verder (zoals blad viij recto, xlij verso of cxxxv verso).
2. Glossen komen her en der voor, met name rond de folia cxxiv-vj en ccxvij.
3. Veel vochtschade, vooral vanuit de snede maar ook uit de rug. Vóór en met name achterin is het papier aan desintegratie onderhevig.

Litteratuur

MBG , pp. 61, 67; nr 81, p. 145.

Verwijzingen

- 2.1.31: Gerardus Helmericius Faber.
- 4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.
- 5.1: Sint-Maarten.

1. (86) JOHANNES DE GARLANDIA.
Aequivoca, cum commento.
- [Keulen, Heinrich Quentell, ca. 1487]. 4°.
-- H* 7482; VK 660. IBP 3134. — ROOS 48; IDL 2656.
2. (85) JOHANNES DE GARLANDIA.
Synonyma, cum commento.
- [Keulen, Heinrich Quentell, ca. 1486]. 4°.
-- H* 7471; VK 666. BMC I 273. — ROOS 48; IDL 2668.
3. (166) JOHANNES DE GARLANDIA.
Composita verborum. Comm. Johannes Synthen.
- [Deventer, Richardus Pafraet, 1488 - 25 jan. 1492]. 4°.
-- COP 5472; CA 481. — ROOS 75; IDL 2660.
** Op blad [Aj] is in handschrift toegevoegd na Synthen: ordinis
fratrum | daventrensium ||
4. (167) JOHANNES DE GARLANDIA.
Verba deponentialia. Comm. Johannes Synthen.
- [Deventer, Richardus Pafraet, 1483-1485]. 4°.
-- KC I 1716a. — ROOS 75-76; IDL 2671.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.e.5, resp. i.vv. (86) ANONYMUS, (85) GARLANDRIA [!],
(166 en 167) SYNTHEN.

Band

3R op riem 2, KLK, vaste rûg. 205 x 143 x 48. Doorgestoken kapi-
taaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Kantbe-
schermers bij benedenachterhoek en bij rug benedenachter weg. Hoek
2.

Stempelband, type ruit: 2 (1) -3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//3 (voorplat:
rechts boven diagonaal scheef).

Eén sluiting, type a; muiter bewaard, sluithaak en scharnier weg.

In voorplat enige wormgaatjes.

Leer met houten spietjes vastgezet.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

NOTA BENE! Tegenwoordig separaat bewaard als Inc. 80 [wel enige offset op platten].

DONATUS,

Ars minor.

- [Nederlanden, zonder plaats of jaar: prototypografie]. 4°.

-- GW 8724. KC I 633¹. — ROOS 45-46; IDL 1574.

** Drie bladen, twee conjugaat; vergelijk Roos.

Opmerkingen

1. Met de hand gerubriceerd: rode lombarden, paragraaftekens, onderstrepingsen en ophogingen. Op verscheidene plaatsen rode vlekken (door onoplettendheid van de rubricator?).

2. Alf. reg. (hs) over opening K6-[aj] resp. van Inc. 85 en 86. Dito aj verso in 166, evenals e8 verso (met 'overloop' naar 8 recto), maar dan behorend bij Inc. 167.

Ook anderszins aantekeningen: de teksten 3 en 4 werden met inkt gefolieerd (resp. 1-38 en 1-24); wellicht dezelfde hand die ook in tekst 1 op blad b1 de gedrukte foliëring viiij (overigens correct!) doorhaalde en verving door 'ix'.

In alle vier de delen onderstrepingsen en marginalia in uiteenlopende hand.

Litteratuur

Over Donaatfragment: MBG² nr. 100, p. 154; over de rest: MBG² nr. 101, pp. 154/155.

JOHANNES DE S. GEMINIANO.

De exemplis et similitudinibus rerum.

- [Deventer, Richardus Pafraet, 1477-1479]. 2°.

-- COP 2649; CA 1040. BMC IX 45; GOFF J-427; POLAIN (B) 2310. —
ROOS 48; - IDL 2708.

** Blad [aj] ontbreekt, blijktens het Brusselse exemplaar (B 1433) blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.4: HELVICUS.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 292 x 224 x 110. Doorgestoken kapitaal-
tjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kant-
beschermers verdwenen behalve de rughoekstrips van het voorplat.

Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1-4 (1.1.1; 7 - voor horizontalen en ver-
ticalen) -3 (1.1; 3½ - voor Andreaskruis middenin) -2 (2 - voor
ruit middenin)//A/2-2/2-2//3. Zeer klein sterretje als stempel,
meestal gebruikt om er een kransje mee te maken rond stempeltje 2,
bloempje.

Twee sluitingen, type a. Sluithaken bij scharnier afgebroken. Bo-
venste muiter verloren gegaan.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

--

[Vernieuwde papieren dek-schutbladen; oorspronkelijke blanco perka-
menten (dek-?/schut?)bladen behouden.]

Opmerkingen

1. Het boek is met de hand, simpel, gerubriceerd; voorin vlekkelig.
Voor de eerste initiaal in de tekst werd met loodstift per abuis
een 'A' voorgetekend. De rubricator trok één lijn inderdaad in
rood na maar vulde vervolgens toch de correcte letter 'O' in.
2. Gebruikssporen door het hele boek in de vorm van aantekeningen
in verschillende handen, deiktische vingertjes etc.

3. Bij het begin van ieder nieuw boek is een paars-leren klavier
aangebracht.
4. Midden beneden is een vrij kleine, vuilbruine vochtplek, op
enige plaatsen kan echter papierrot geconstateerd worden.

VOCABULARIUS

Gemmula vocabulorum, cum addito (Latijns-Nederlands).

- 's Hertogenbosch, Gerardus de Leempt, 31 mei 1488. 4°.

-- COP 6345; CA (I) 791. — ROOS 49; IDL 4684.

** Onderste helft laatste blad [P8] ontbreekt

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.e.3., i.v. ANONYMUS.

Band

19de-eeuwse, halfleren band, gemarmerd papier om karton. 200 x 149
x 35.

Opmerkingen

1. Met de hand gerubriceerd: opgehoogd, onderstrepingen maar geen lombarden of initialen!
2. Keerzijde laatste blad beschreven, aan de randen bijgesneden.

GERSON, Johannes.

Opera. Partes 1-4.

- [Keulen], Johannes Koelhoff Sr, 24 mei 1483; 31 aug. 1483; 1483; 23 feb. 1484. 2°. Vier delen.

-- HC* 7621; VK 458. GOFF G-185; IBH 1400; IBP 2352; IGI 4237-A; KRONENBERG, Deventer 124; PELL 5124; POLAIN (B) 1589. — ROOS 49-50; IDL 1986.

** In deel 1 is het laatste blad, [Cc8], verdwenen; deel 2, [ee10] een deel 4, [Hh6] evenzo; alle drie blijkens het Deventerse exemplaar blanco (NB Polain spreekt bij deel 2 [per abuis?] van een laatste katern 11⁶).

In deel 4 is bifolium H2-7 verloren gegaan en contemporain met de hand aangevuld.

Eigendomsmerken

- Dl. 2, f. 1^r: Wilhelmus frederici Ad Sanctum Martinum In Groningen Curatus quatuor volumina | Domini Johannis de gersonno non parata sibi posterisque pijs usibus emit pro duobus | florenis renensibus in anno [doorgehaald: Cure] anno salutis 1488° sue Cure 4° || [andere hand, zelfde als in vol. 3] utentes orent pro eo et Suis benefactoribus. ||

- Dl. 3, f. 1^r: Ex Testamento Wilhelmi friderici. vtentes orent pro eo et suis benefactoribus ||

Acad. 1669: F.d.15-18, i.v. GERSON.

Band

Deel 1:

4R op riem 2, vaste rug; 293 x 222 x 92. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Van de messing kantbeschermers bleef alleen de beneden rughoekstrip van het voorplat bewaard. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2); 5//A/2-2/2-2//5, snijpunten binnen kader. (15d). Z-band, stempels 1 en 4.

Twee sluitingen, type a; verdwenen, alleen resten scharnier en de sluitstukjes bleven behouden.

Het leer is met houten spietjes vastgezet.

Leer bij kneep voorplat gebroken.

Het achterplat is verticaal gespleten ten gevolge van dubbele vernaa-

geling (met messing spijkers!) van kettingklamp IIa.

Bovenaan op voorplat rest titelplakker (?), daaronder in forse letter 'Gersson'.

Op rug, derde veld, resten titel.

Deel 2:

Als deel 1: 288 x 224 x 102.

Kantbeschermers geheel verdwenen, scharnierresten en sluitstukjes bewaard.

Leer over rug gescheurd; leer - met name bij rug - wat 'kort'.

Titelaantekeningen als bij deel 1.

Ook hier achterplat (verticale) splijtlijnen.

Deel 3:

Als deel 1: 290 x 219 x 89.

Ook hier alle strips verloren. Muiters, sluithaken en sluitstukjes eveneens.

Bij knepen is leer gebroken; achterplat is zeer gehavend.

Titel bovenaan (onder strip, fenestra?) goed leesbaar: 'Gersonis 3 m volum.' Titel ook op rug, in derde veld.

Deel 4:

Als deel 1: 284 x 224 x 92. Messing kantbeschermers op hoeken behouden, bij rug alleen aan benedenzijde.

Van de sluitingen zijn muiters en sluitstukjes bewaard.

Leer bij voorkneep gebroken, achterplat beschadigd, enige breuken in rug; leer iets 'kort'.

Titel bovenaan (vergelijk dl. 3): 'Gersonis IVm volumen.' Ook op rug, veld drie.

Kettingklampen

If; IIa.

Fragmenten

--

[Blanco perkament, soms los, conjugaat voor dek-schutbladen - aantal malen schutbladen uitgesneden.]

Opmerkingen

Deel 1:

1. Benedenzijde vrij kleine vochtplek.

2. Handgerubriceerd, initialen bij begin belangrijke tekstgedeelten met penwerk en met groen ingevuld.
3. Katern Cc werd per bifolium aan de benedenzijde in de vouw met strookjes papier versterkt; tegenwoordig weer los, bovendien door de wormen 'meegenomen'.
4. Achterin, beneden bij rug in boekblok enige wormgaten.

Deel 2:

1. Vochtplek bovenzijde, achterin ook beneden.
2. Gerubriceerd als deel 1.

Delen 3 en 4:

Gerubriceerd als deel 1.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 238.

Verwijzingen

- 2.1.117: Wilhelmus Frederici.
- 4.2.1.8: Zotskap-banden.
- 5.1: Sint-Maarten.

1. PELBARTUS, OSWALDUS, DE THEMESWAR.

Stellarium Corone benedictae Mariae Virginis in laudem eius pro singulis predicationibus elegantissime cooptatum.

- Hagenau, Imp. Joannis Rynman, in officina Henrici Gran, prima die Martij 1508. 2°.

-- RITTER 1834; BENZING Haguenau 19, nr 73.

2. PELBARTUS, OSWALDUS, DE THEMESWAR.

Sermones quadragesimales Pomerii.

- Hagenau, in officina Henrici, in vigilia S. Thomae [20 dec.], 1507. 2°.

-- ADAMS P-561; RITTER 1830; BENZING Haguenau 16, nr 59.

3. (101) GRITSCH, Johannes.

Quadragesimale.

- [Straatsburg, drukker van Casus breves (Georg Rusner) (katernen a-z en A-E) en drukker van de 1483 Jordanus de Quedlinburg (katernen F-M)], 31 dec. 1495. 2°.

-- HC* 8078. BMC I 145 + 161; GOFF G-508; IBP 2562; POLAIN (B) 4393. — ROOS 53-54; IDL 2116.

** In de UB zijn twee exemplaren van deze druk; het andere exemplaar is samengebonden met Inc. 164 (nr 97). Dit exemplaar is niet geheel volledig: katern x, folio 145-150, ontbreekt.

Eigendomsmerken

(Inc. 101) Fol. 1r. 1. Liber domini Hinrici De Jenkt (in rood doorgehaald) ||

2. [in rood:] Liber domini et Magistri Johannis de Beka [?] ||

Acad. 1669: E.d.16., resp. i.vv. (eerste twee samen:) THEMESWAR, (101:) GRITSCH.

Band

4R op riem 2, KLLK, vaste rug, met linnen gerestaureerd. 297 x 217 x 99. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Kantbeschermers hoeken achter beneden en bij rug verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 0-3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//5 (snijpunten met rozetten). (16a). IHS-band. Stempels 1-6 op voorplat; achterplat

uitsluitend ruitmotief met rozetten (stempel 6).
Twee sluitingen, type a; bovenste sluithaak compleet bewaard.
Leer bij kneep voorplat gebroken, met bruin linnen gerestaureerd.
Derde veld van rug nog resten titel.
Enige wormgaatjes in achterplat.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

- I,1.2 Perkament, (los) dek-/schutblad, conjugaat (één blad). 201
+ 196 x 286. 2 x (min.) 32 rr. op 148 + 201 x 235. Textualis,
14de eeuw. Muzieknotatie, hoefnagelschrift.
Missaal.
Proprium Sanctorum: Vigilie en begin van feest Petrus en
Paulus (→ 28 en 29 juni).
- II,1.2 Als I. 197 + 198 x 288. 2 x (min.) 32 rr. op 234 x 197 +
156.
Blad dat volgt op I: 'In die Sancti Pauli.'

Opmerkingen

1. Heel het boek is met de hand gerubriceerd; meestal blijft de versiering beperkt tot lombarden in rood, een enkele maal in blauw. Voorts rode paragraaftekens, onderstrepingen, ophogingen en een enkele maal een aandacht-trekker (G3 verso, b.v.). Dit laatste zal vermoedelijk van de hand zijn van de tweede (bekende) eigenaar, die ook in rood zijn eigen naam noteerde (en die van zijn voorganger doorhaalde) en waarschijnlijk de penneproeven en lijnen om de titel van het werk aanbracht.
2. Beneden op blad 1 van Inc. 101: 'item ij florenes ar (aur?; Arensgulden?).
3. Het boek vertoont aan de rand enige watervlekken.

Verwijzingen

- 2.1.41: Hinricus de Jenkt; 2.1.60: Johannes de Beka?.
4.2.1.7: IHS-banden.

1. (102) GUILLERMUS PARISIENSIS.

Postilla super epistolas et evangelia.

- Deventer [Richardus Pafraet, 1483-1485]. 2°.

-- COP 2863; CA 899; GOFF G-660. — ROOS 55; IDL 2185.

2. (22) THOMAS DE AQUINO (Pseudo-).

De venerabili sacramento sermones XXXII.

- [Keulen, Arnold ther Hoernen, ca 1475]. 2°.

-- H* 1396; VK 1143. BMC I 205; GOFF T-337; PELL 1000; POLAIN (B) 3710. — ROOS 24; IDL 4437.

3. (149) PEREGRINUS.

Sermones de tempore et de sanctis.

- [Keulen, Heinrich Quentell], 21 okt. 1481. 2°.

-- HC* 12583; VK 905. BMC I 264; GOFF P-264; IBP 4239. — ROOS 69; IDL 3554.

** In dit exemplaar ontbreekt het middenblad g3-[g4], contemporāin 'aangevuld' met twee (!) blanco bifolia. Wellicht ontstond de verwarring door de opbouw van de 'buur-katernen': a-f⁸,g⁶,h-k⁸;l⁸ enz.

Eigendomsmerken

(102) Fol. 1r: postilla guilhelmi | pertinens ad liberyam Sancti |
martini oppidi groninghen ||

Acad. 1669: F.b.20, resp. i.vv. (102) GUILLERINUS [NB! anders dan Roos wël in 1669; bovendien dient drukfout gecorrigeerd in signatuur, waar staat F.d.20], (22) AQUINAS, (149) PEREGRINUS.

Band

5R op riem 2, vaste rug. 306 x 215 x 84. Doorgestoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers bij rug en hoeken aan benedenzijde bewaard; boven enkel de rughoekstrip van het achterplat. Hoek 1 (beneden) en 2 (boven). Stempelband, type ruit: 0-3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//3 (snijpunten binnen kader).

Twee sluitingen, type a, sluitaken en scharnieren grotendeels verdwenen, beneden afgebroken; sluitstukjes beide weg.

Leer bij achterkneep deels gebroken. Scheur in achterplat genaaid; bij bovenste scharnier deel van het leer verdwenen.

Een enkel wormgaatje in het achterplat.

Het leer is vrij kort.

Kettingklampen

Ig; IIa

Fragmenten

I,1. Perkamant, dekblad. 291 x 200. 2 x (minimaal) 18 rr. op 250 x 164 (bijgesneden). Textualis, 13de eeuw.

Brevier.

II,1.2 Als I, dek-/schutblad, conjugaat. 288 x 195 + 190. 2 x 34 rr. op 248 (bijgesneden) x 172 + 154.

Nota bene: op de opening, in 15de/16de eeuwse hand, in de 'normale' leesrichting: Item dominica 2a post | octauam epiphanie ||
Deze 'identificatie' heb ik niet kunnen verifiëren.

Opmerkingen

1. Het boek is met de hand gerubriceerd: lombarden, paragraaftekens, ophogingen en onderstrepingen. Bij de openingsinitialen is enig wit uitgespaard.
2. Vrij schaars zijn aantekeningen (b.v. in 1:, blad k1, modern gefolieerd: 73 recto).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 240; MBG nr 68, blz. 68.

Verwijzingen

5.1: Sint-Maarten.

GUILLERMUS PARIISIENSIS.

Postilla super epistolas et evangelia.

- [Deventer, Jacobus de Breda], 10 sep. 1492. 4°.-- HC 8278; CA 902. GOFF G-691; IBP 2650; POLAIN (B) 1832. —
ROOS 55; IDL 2189.Eigendomsmerken

[π1]: 1. Hilbrandus wissinck clericus verus possessor ||

2. Ex cuius testamento hic codex ab executoribus mihi | [ra-
suur] ad vitam assignatus. post | meum [doorgeh. presb.?
obitum ad usum sacerdotum ecclesie beati | Martini in gro-
ningen ad librariam reponendus. | Actum anno 1510 ||

Acad. 1669: F.e.6, i.v. GUILLERINUS.

Band4R op riem 1. Vaste, gedeeltelijk vernieuwde rug. 217 x 158 x 44.
Vernieuwde, doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden,
licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers op hoeken en bij rug
verdwenen. (Vermoedelijk) hoek 2.

Stempelband, type ruit: 0-4 (1.1.1; 3½)//A/1-2/2-2//3. (15d/16a).

Vier stempels (stempel 4 op kruisingen).

Eén, geheel vernieuwde, sluiting, type a.

Scheuren in leer, gerestaureerd.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

[I Voordekblad blank perkament (1982).]

II,1 Achterdekblad, perkament. 208 x 140.

2 x (min.) 16 rr. op 177 x 140 (afgesneden). Praegothica,
2de helft 12de eeuw.Missaal.Tweede zondag van de advent (identificatie op basis van
achterzijde, thans vastgeplakt).Opmerkingen

1. Gerestaureerd in 1982.

2. Het boek is met de hand gerubriceerd.

3. Her en der glossen (b.v. 'pagina cxxij' [NB "gepagineerd" per

opening !]).

4. Bovenaan op achterdekblad, in hand als in Inc. 70 en 75: 'Item
monete 1491 x stuferos | omnia simul computata !|'.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 234; MBG nr 55, pp. 130-131.

Verwijzingen

2.1.48: Hilbrandus Wissinck.

5.1: Sint-Maarten.

HEROLT, Johannes.

Sermones Discipuli.

- Neurenberg, [Anton Koberger], 1494. 2°.

-- H* 8504. BMC II 440; GOFF H-119; IBP 2763; IGI 4715; POLAIN (B) 1908. — ROOS 55-56; IDL 2271.

Eigendomsmerken

F.1. [i j:] 1. [doorgehaald:] Hilbrandus wissinck clericus verus possessor
 2. [andere hand] Thomas yderhoff possessor | Ex testamento honorabilis viri Magistri hilbrandi wissinck [doorgehaald: hunc] | hunc librum recepi. post meum vero obitum ad usum sacerdotum ecclesie | beati Martini in Groninghen ad librariam reponendum ||
 Acad. 1669: E.c.11, i.v. DISCIPULUS.

Band

4R op riem 2; vaste rug. 310 x 225 x 73. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind, type a. Metalen kantbeschermers geheel verdwenen. Hoek 2.
 Stempelband, type ruit: 2 (1; 3) -3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//5. (15d).
 A-band. Stempel 1.
 Twee sluitingen, type a; sluitwerk volledig verdwenen.
 Leer bij kneep nogal gescheurd, deels gerestaureerd.
 Leer met houten spietjes vastgezet.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I,1 Perkament, dekblad. 300 x 208 + 10. 2 x (min.) 24 rr. op 276 x 195. Textualis, 13de eeuw. Muzieknotaties.

Missaal.

Commune sanctorum: voor belijder/paus.

I,2 Oortje. Liturgisch, met muziek. Karolingse minuskel, 12de eeuw.

II,1 Perkament, dekblad: 2 bifolia boven elkaar, sterk bijgesneden.

200 x 143 en 180 x 160. 2 x (min.) 32 rr. op 130 x ca 90.

Cursiva, eerste helft 15de eeuw.

Brevier.

voorkomen is men dan ook in eerste instantie geneigd aan import te denken. Toch is hierbij enige voorzichtigheid op zijn plaats. In de UB te Groningen bevindt zich op een boekje in octavo een paneel-stempel met een sterk Zuidnederlands karakter. Het boek werd in 1544 te Genève gedrukt maar stamt uit oud-Gronings bezit⁹. Ditzelfde paneel komt echter ook voor op een exemplaar van het Groningse Stadboek, thans in het Rijksarchief te Assen. Het werd geschreven rond het midden van de zestiende eeuw¹⁰. Hoewel er sprake zou kunnen zijn van een 'zwerfpaneel' is het ook mogelijk dat we hier te maken hebben met een stempel die in Groningen is ontstaan.

Om de versiering op de verschillende soorten banden beter te kunnen beschrijven heb ik voor de belangrijkste vormen een codering ontworpen.

4.1.2. Codering voor het type ruit (ca 1475 - ca 1540)

Deze groep ontleent zijn naam aan het opvallendste element in de versiering. De vorm komt weliswaar ook wel vroeger en later voor dan in de hier gegeven tijdsspanne, maar de bloeiperiode valt ontegenzeggelijk rond de overgang van Middeleeuwen naar Nieuwe Tijd.

Een ruitband is een band waarvan de versiering bestaat uit een middenveld dat door diagonalen in ruiten wordt verdeeld. Rond dit middenveld zijn lijnen aangebracht, die enkel, dubbel, driedubbel etc. kunnen zijn. In de meeste gevallen zijn alle lijnen op een plat van dezelfde soort, d.w.z. òf enkel, òf dubbel, òf driedubbel, etc. De enige uitzondering hierop vormt meestal de buitenste lijn, die langs de vier randen van het plat loopt, de z.g. randlijn. De belangrijkste siervorm bij dit type is dus de lijn, daarnaast kunnen echter losse stempels zijn aangebracht. De versiering van de meeste banden is symmetrisch van opbouw.

Bij het beschrijven wordt in beginsel uitgegaan van het voorplat. De versiering van het achterplat komt vrijwel steeds overeen met die van de voorzijde. Uitzonderingen hierop worden vermeld. Zijn er afwijkingen die niet in de codering kunnen worden weergegeven, dan wordt zoveel mogelijk tussen haken nadere informatie gegeven. Soms is hierbij ter verduidelijking een tekening of foto toegevoegd.

De ruitstempelband wordt gecodeerd met een samenstel van cijfers en letters, ingedeeld in drie hoofddelen, 'zones' genaamd, onderling

1. (105) HEROLT, Johannes.

Quadragesimale Discipuli. JOHANNES GERSON, Monotessaron sive Concordantia passionis ex IV evangelistis; Sermo de passione dominica.

- Reutlingen, Johann Otmar, 19 feb. 1489. 2°.

-- HC* 8515. BMC II 586; GOFF H-97; IBH 1652; IBP 2739; IGI 4698; POLAIN (B) 1912. — ROOS 56 [NB als een tweede nr 104!]; IDL 2254.

** In dit exemplaar ontbreekt blad [aj], waarop blijkens BL: IB 10722 'Quadragesimale Discipuli ||', en het laatste deel, te weten de katernen m-v waarop de Sermo.

2. (169) SPECULUM EXEMPLORUM.

- Straatsburg, [drukker van de 1483 Jordanus de Quedlinburg], 1 mrt 1490. 2°.

-- HC* 14918. BMC I 139; GOFF S-654; IBH 3113; IBP 5068; IGI 9123; PELL 1618; POLAIN (B) 3575. — ROOS 76; IDL 4159.

** Het laatste blad, [08], is uitgesneden, blijkens BL: IB 2024 blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.c.12, resp. i.vv. (105:) DISCIPULUS en GERSON,
(169:) DISCIPULUS.

Band

4R op riem 2, LKKL, vaste rug. 282 x 210 x 82. Doorgestoken kapi-taaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Verstevi-gingen bij hoeken en rug verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2 (2; 3) -3 (1-1; 5)//A/2-2/2-2//5 (snij-punten buiten kader). (15d). A-band, stempels 1, 3-7.

Twee sluitingen, type a: sluitwerk compleet verdwenen.

Leer met houten spietjes vastgezet.

Op derde veld van de rug resten van titel.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

- I,1¹ Perkamenten dekblad, strook verticaal bijgesneden, 259 x 84.
Deel van een kolom (?) op 220 x 70; bovenaan links zijn
prikken zichtbaar. Onzuivere textualis, 14de eeuw.
Ongeïdentificeerd, Middelnederlands (als in nrs 86 en 292).
Rubrieken: 'T eerste sa[lecheit?]; 't ander fierer (?) sa-
lecheit x[risti?]'
- I,1² Perkamenten, deels los, dekblad, strook, dwarsgebonden. 265
x 140. 2 kolommen, onderste deel blad, 14 regels. Opmaak in
breedte: 30 < 83 (16) 84 > 52. Onzuivere hybrida
(*'Ecriture hors système'*), 15de eeuw.
Ongeïdentificeerd, Latijn; als in nrs 36 en 60?
- I,2 Perkamenten schutblad(en?). Uitgesneden.
Blijkens kimmens als I,1².
- II,1 Perkament, dekblad, als I,1². 270 x 135, opmaak: 32 < 83
(16) 85 > 54.
- II,2 Als I,2.

Opmerkingen

1. Beide delen door één hand gerubriceerd.
2. Geringe vochtschade vanuit snede.
3. Een enkele maal marginale aantekeningen (deel 2: blad 05 recto).

Litteratuur

KLUYVER, Binders, 271.

Verwijzingen

4.2.1.1: A-banden.

1. (106) HEROLT, Johannes.

De eruditione christifidelium.

- [Basel, Johann Amerbach, niet voor 1485]. 2°.

-- HC* 8519. BMC III 748; GOFF H-94; IBH 1650; IBP 2732; POLAIN (B) 1915. — ROOS 56; IDL 2252.

** Blad j1 ontbreekt, blijktens BL: IB 37418 blanco.

2. (123) JOHANNES NIVICELLENSIS.

Concordantiae Bibliae et Canonum. GANFREDUS DE TRANO, Summa super titulos Decretalium.

- Basel, Nicolaus Kesler, 23 juni, 12 juli 1487. 2°.

-- H* 9416; H 15600 (alleen Ganfredus). BMC III 765; GOFF J-380; IBH 1937; IBP 3190; IGI 5530; PELL 4999. — ROOS 61; IDL 2733.

** Laatste blad, [p8], ontbreekt blijktens BL: IB 37591 blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.c.10, resp. i.vv. (106:) DISCIPULUS, (123:) CONCORDANTIAE.

Band

4R op riem 2, KKK, vaste rug. 307 x 216 x 64. Kapitaaltjes verdwenen. Bruin leer om eiken borden, niet afgeschuind. Metalen kantbeschermers op hoeken en bij rug verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: (enkele fileet, resp. 3 en 2 maal gebruikt?) 3 (2.2; 5) -2 (1;3)//A/1-1/1-1//1. (15d). Eén stempel.

Twee sluitingen, type a; sloten volledig verdwenen.

Kop-kapitaal vernieuwd, weer beschadigd.

Kettingklampen

Ic (zie opmerking 4); IIa.

SnedeStaartsnede: II: Preceptorium discipuli | Concordantie biblie
cum jure canonico ||

Opmerkingen

1. Met de hand gerubriceerd, meestal sober. Initialen bij a2 (Inc. 106) en a (Inc. 123) resp. blauw-rood met roze penwerk dan wel rood met blauw penwerk.
2. Met name de rechterbenedenhoek heeft nogal van vocht geleden, ook wel rechtsboven.
3. Her en der glossen, onder meer op j2 'Post hunc librum | habentur Concordantie | Biblie et Canonum | et cetera ||'.
4. Boek achterin (vanaf p3) door kettingklamp Ic tot papierverlies toe aangetast. De roestplekken verraden dat deze klamp uit ijzer gemaakt was.

HOLKOT, Robertus.

Super sapientiam Salomonis.

- Reutlingen, Johann Otmar, 1489. 2°.

-- HC* 8760. BMC II 587; GOFF H-292; IBH 1712; IBP 2833; IGI 4792.

— ROOS 57; IDL 2343.

** Laatste blad van de katern (ee-hh)⁸, tevens van boek, is uitgescheurd (Vergelijk BL: IB 10724: blanco).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.d.20, i.v. HOLKOT.

Band

4R op dubbel touw voor: K → L → K, vaste rug. 288 x 210 x 75. Door- gestoken kapitaaltjes. Zwart/bruin leer om eiken borden, licht af- geschuind. Metalen kantbeschermers geheel verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit; zover vast te stellen (het leer is zeer 'kort'): 2 (3) -3 (2.2; 5) //A/2-2/2-2//3. (15d/16a). Stempels vrij- wel onzichtbaar. 6 (?) stempels, onder meer fries van langwerpige fileten.

Twee sluitingen, type a; bij scharnieren afgebroken.

Rug nogal kapot, delen leren bekleding verloren, soms slecht ge- lijmd, een enkele maal vervangen.

Kettingklampen

Ib; IIa

Fragmenten

I,1bis Perkaament, los, dekblad. 262 x 180 (scheef ingenaaid!). 2 x (min.) 23 rr. op 238 x 175. Textualis, 14de eeuw (Duits?).
Vita Karoli Magni. Capitula tweede en derde distinctio, Ge- nealogie Series beati Karoli Magni (aan voet ontbreken ca. 4 regels). Editie: P.S. KANTZELER in: Publications de la So- ciété Historique et Archéologique de Limbourg XI, 1874, 5- 152, deze tekst blz. 12 regel 1, - 14, r1 van beneden (... cesaris).

- Kennelijk geannoteerde kapitellijst: boven verschillende woorden, in rood, noot-letters, per distinctio tellend (in dit geval s-cc en a-p).

- Initialen in rood, blauw en groen.
- Op versozijde bovenaan in rood 'a' en c[aput?] primum.
- I,1bis Strook blanco, gelig perkament (deels over tekst) geplakt aan I,1 - eveneens los.
- II,1. Als I. Gedeeltelijk los dekblad. 268 x 190. 2 x (min.) 26 rr. op 240 x 190.
Sluit aan (met ca. 4 rr. tekstverlies) bij fragment I, in editie blz. 14, r. 12 van beneden (~~viris~~ predecessoribus ...) - 16, r. 8 van beneden (einde linkerkolom versozijde, amper leesbaar: ... in regem francorum Karolum [?]; rechterkolom nog vastgeplakt.
Midden boven rectozijde rechterkolom rode b.

Opmerkingen

1. Het boekblok heeft aan drie zijden forse waterschade opgelopen, met name bij begin en einde aan rand tot rot leidend.
2. Handgerubriceerd.
3. Gebruikssporen in de vorm van glossen in verschillende handen door heel het boek.
In register achterin, her en der kruisen bij verwijzingen naar belangrijke onderwerpen, waar in corpore (b.v. 96a) ook weer kruisen of aantekeningen staan.
4. Bovenaan I,1 verso: 'Expositiones magistri roberti holgot ordinis predicatorum | super libro [!] sapientie lectiones quaedam [?]|'|.
en daarnaast, groter: 'Expositione magistri | roberti holgot ordinis predicatorum | Super libros sapientie lectioni sopsa [?]|'|

Litteratuur

MBG², nr. 96, afb. 19, Hoofdstuk 10: Gerda C. Huisman, 'Fragmenten uit een "leven van Karel de Grote"', blzz. 82-84, 152.

1. (109) HOLKOT, Robertus.

Super sapientiam Salomonis.

- Hagenau, [Heinrich Gran], 1494. 2°.

-- HC* 8761. BMC III 683; GOFF H-293; IBH 1713; IBP 2835; IGI 4793; POLAIN (B) 1979. — ROOS 57; IDL 2344.

** [A j] ontbreekt, waarop blijktens BL: IB 13732 de titel: Ropertus holkot sulper libros Sapientie ||.'

2. (8) ALBERTUS MAGNUS.

Mariale.

- [Straatsburg, Martin Schott, ca 1485-1489]. 2°.

-- HC* 463; GW 681. BMC I 95; GOFF A-274; IBH 70; IBP 106; IGI 183-A; PELL 300; POLAIN (B) 81. — ROOS 20; IDL 133.

Eigendomsmerken

Inc. 8, fol. 1r [aj]: Hunc Albertum legavit mihi bernardus familia-
ris magistri Wilhelmi curati ad Sanctum Martinum
in Groningen | dum vixit cuius anima requiescat
in sancta pace. Utentes eo orent pro eo ||

Acad. 1669: F.d.9, resp. i.vv. (109:) HOLKOT, (8:) ALBERTUS MAGNUS.

Band

4R op riem 2 KLK achter LKL; vaste rug. 303 x 223 x 73. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Messing kantbeschermers bewaard. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2 (1; 2) -3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//5 (snijpunten nèt buiten kader). (15d). A-band, stempels 1, 3, 5 en 7.

Twee sluitingen, type a; sluthaken en scharnieren verdwenen.

Leer met houten spietjes vastgezet.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I,1 Perkamenten voordeklad, tegenwoordig los, ca. 276 x 190.

Geglosseerde tekst: hoofdtekst (zie hierna) 2 x 44 rr. op (bijgesneden) 178 x 90, glossen er om heen. Textualis, 13de eeuw.

Decretalen van Gregorius IX met glosa ordinaria: X.5.37.12 in medio tot en met X.5.38.12 in medio.

II,1 Als I., ook los. Ca 276 x 184. 2 x 47 rr. op 178 x 82 (bijgesneden).

x.5.36.2 in medio - 37.12 in medio (sluit aan bij voordeksblad!).

Opmerkelijk is dat op de rectozijde (afgezien van twee regels in de bovenmarge) geen glossen zijn toegevoegd!

Dwarsversneden zijn nog enkele smalle strookjes aanwezig, wellicht ook restanten van schutbladen?

Opmerkingen

1. Handgerubriceerd.
2. Her en der glossen, b.v. fol. 137^r.

Litteratuur

KLUYVER, Binders, 271.

Verwijzingen

- 2.1.15: Bernardus familiaris magistri Wilhelmi.
- 4.2.1.1: A-banden.
- 5.1: Sint-Maarten.

HOLLEN, Gotschalculus.

Praeceptorium divinae legis.

- Keulen, Johann Koelhoff Sr, 1489. 2°.

-- H* 8768; VK 591. BMC I 228; GOFF H-296; IBP 2838; POLAIN (B) 1982. — ROOS 57-58; IDL 2347.

** De in dit exemplaar ontbrekende bladen 85 en 88 (bifolium k iij-[k6], alsmede de hele katern p (ff. 123-130) zijn contemporain met de hand aangevuld en handgesigneerd.

Eigendomsmerken

F.1: [deels onder Academiestempel] Dominus Jacobus Abbinghe [doorgehaald: etcetera] | dedit hunc librum honorabili domino | Thome de yderhoff pro quo | petit eius deuota suffragia et cetera. ||

Acad. 1669: F.d.11, i.vv. HOLLEN en GODSCHALKUS.

Band

5R op touw 2 voor: + KKK, achter: KKK, vaste rug. 287 x 220 x 65. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind, type a. Messing kantbeschermers boven bij hoeken verdwenen, bij rug boven voorplat verdwenen. Hoek 2, althans: extra sneede in lange stuk, ca 20 mm van hoek.

Stempelband, type ruit: 0-3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//7 (snijpunten op kader). 15d/16a. Negen stempels.

Twee sluitingen, type a; bovenste muiter verdwenen, sluihaken bij scharnier afgebroken.

Leer bij knepen gedeeltelijk gebroken.

Op rug in derde veld vaag nog resten van titel zichtbaar.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I,1 Donker, stug perkament, los dekblad. 280 x 205. 2 x (min.) 24 rr. op [229 x 184]. Textualis, 14de eeuw. Zeer vlekkelig. Missaal.

Orationes diversae pro defunctis, hier: voor dag overlijden c.q. begrafenis en speciaal voor overleden bisschop/meer

dan een priester.

II,1 Perkamant, los dekblad. 282 x 185. Textualis, 13e eeuw. 2 x 27 rr. op 202 x 122. Interlineaire glossen.

Ongeïdentificeerd, latijn.

Correcties (b.v. 'continuos' boven 'contrarios'); anderzijds blijkt op verso dat rubrieken niet zijn ingevuld terwijl wèl blauwe en rode paragraaftekens zijn aangebracht.

Opmerkingen

1. Handgerubriceerd, rood en blauw, óók in handgeschreven gedeelte.
2. Talrijke glossen, met name in eerste deel.

Verwijzingen

- 2.1.49: Jacobus Abbinghe; 2.1.104: Thomas Yderhoff.
5.1: Sint-Maarten.

SPRENGER, Jacobus & Henricus Institoris.

Malleus maleficarum.

- Keulen, Johann Koelhoff Jr, 24 nov. 1494. 4°.

-- HC 9244; VK 637. BMC I 298; GOFF I-167; POLAIN (B) 2125. —

ROOS 60; IDL 4189.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c. 19, i.v. NIDER [zie opmerking].

Band

Moderne band, half perkament. 264 x 200 x 24.

Opmerkingen

Dit werk heeft deel uitgemaakt van een grotere bundel, in 1669 bewaard onder de signatuur F.c.19. [zie voor verdere onderdelen band: Inc. 61, nr. 57, opmerking 2].

THOMAS A KEMPIS.

Opera.

- [Utrecht, Nicolaus Ketelaer en Gerardus de Leempt, 1474]. 2°.

-- HC 9768; CA 1657. BMC IX 9; GOFF T-351; IBP 5356; POLAIN (B) 3776. — ROOS 62; IDL 4343.

** Het eerste blad, [aj], ontbreekt, blijktens BL: IB 47051 blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.d.19., i.vv. KEMPIS, A en THOMAS.

Band

4R op riem 2, vaste, vernieuwde rug. 275 x 205 x 68. Doorgestoken kapitaaltjes (behouden onder nieuwe rug). Bruin leer omeiken bordes, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1. Stempelband, type ruit: 2 (2; 4 - maar: misschien 3 - rol schuin erop gezet?) -3 (2.2; 6)//A-1-1/1-1//5 (met op het voorplat in de vier hoeken een extra rol; op kruisingen met rand een rosetje). 15d? Eén stempel.

Twee sluitingen, type a. Sluitingen bij scharnier afgebroken; alle metaalwerk verloren.

Klein naadje op achterplat.

Kettingklampen

Id; IIa.

Opmerkingen

1. Handgesigneerd, vrijwel geheel verdwenen.
2. Met de hand gerubriceerd, initialen in rood met paars penwerk, eenmaal zwart penwerk.
3. Het boek heeft zeer veel van vocht geleden, zowel aan boven- als benedenzijde is forse vochtplek. Eerste katern met name beneden zelfs rot waardoor tekstverlies.

1. (129) KEYERSLACH, Petrus.
Sermo doctoralis de passione Domini ex IV evangelistis.
- [Keulen, Johann Guldenschaff], 1479. 4°.
-- CR 5394; VK 714. BMC I 254; GOFF K-20. — ROOS 63; IDL
2857.
2. RAVENNAS, Petrus.
Sermones extraordinarij et etiam opuscula.
- Agrippine, in off. liberorum Quentell, idibus febr. 1507. 4°.
-- ADAMS R-192.
3. (51) BONAVENTURA (Pseudo-).
Meditationes vitae Christi, (Passio); Oratio de passione. AENEAS
SYLVIUS PICCOLOMINI, Carmen in passionem Christi.
- [Nederlanden, drukker van Freeska Landriucht, zonder datum]. 4°.
-- COP 1169; GW 4761; CA (I) 335. BBFN, Inc. 107; PELL 2683; PO-
LAIN (B) 778. — ROOS 36-37; IDL 962.
4. (32) ATHANASIUS, PATRIARCHA ALEXANDRINUS.
Vita divi Anthonii. Latine ab Evagrio.
- [Zwolle, Peter van Os van Breda, ca 1505?]. 4°.
-- NK 2318, + Eerste aanvulling, p. 20. — ROOS 28-30.
** Door Roos ten onrechte toegeschreven aan Herman Bungart te Keu-
len, ca. 1497-99. Auteurschap Athanasius voor Antonius-vita niet
onbestreden.
5. (97) GOBIUS, Johannes.
Quaestiones inter Johannem Gobium et spiritum Guidonis.
- [Nederlanden, drukker van Freeska Landriucht, zonder datum]. 4°.
-- COP 2742; CA 869. — ROOS 52; IDL 2018.
** [b ij] geplakt opkim; [b7] uitgescheurd, waardoor tekstverlies.
6. (71) INDULGENTIAE.
De indulgentiis animabus in purgatorio applicandis.
- [Delft, Jacob Jacobszoon van der Meer, 14 feb. 1483 - 25 mrt 1486].
4°.
-- COP 1682; CA 461 (+ KC); GOFF F-28. — ROOS 42; IDL 2474.

Eigendomsmerken

Deel 1., f.1. : Iste liber est pro conuentu Gronyngensi fratrum mi-
norum regularis observanc[iae] || [volgt inhoud]

Deel 3., f.30^v : (laatste blad): ad usum fratris Jacobi Haerlemensis ||

Acad. 1669: F.e.23, resp. (129:) ANONYMUS, Sermones Passionis Domini, (annex:) RAVENNAS, (51:) BONAVENTURA, (32:) VITAE, (97:) GOBIUS, (71:) niet?

Band

4R op riem 1, KLK, achter LKL, vaste rug. 214 x 145 x 78. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers boven bij rug achterplat verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2 (3;4) -3 (1.1; 4)//A/1-1/1-1//3 (prikken bij vier punten centrale ruit en in hoeken). (16a). Drie (ruit- en rand-)stempels.

Twee sluitingen, type a; sluthaken bij scharnier afgebroken.

Enige restauratie met bruin linnen bij kneep voor, waar leer gebroken was.

Kettingklampen

Ib (smal), Id; IIa

Fragmenten

I,1 Perkament, los dekblad, 200 x 123. 2 x (min.) 49 rr.
(bijgesneden). Textualis, 13de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn. Commentaar, o.m. op 'Si ergo Fantasia est'.

II,1 Perkament, los dekblad. 199 x 131. 2 x (min.) 67 rr.
Textualis, 13de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn.

II,2 Perkament, schutblad, 196 x 128. (Min.) 42 rr. op
190 x 124 (beide zijden bijgesneden). Textualis,
13de eeuw.

Aegidius de Fuscarariis, Ordo Judiciarius.

Opmerkingen

1. Met name vanuit de bovensnede is vochtschade; waar van toepassing zijn lombarden wat vlekkerig.
2. In de delen 2 en 3 is met de hand gerubriceerd; in deel 5 bleef dit achterwege - hier werd met pen de letter ingevuld - in 6 zelfs dat niet.

3. In deel 1 zijn zeer veel aantekeningen, vrij fors besnoeid. Ook de overige onderdelen vertonen gebruikssporen: 2 en 3 talrijke onderstrepingen met pen, 4 caputnummers in zwarte inkt, 5 en 6 aandachtstekens en glossen - in verschillende handen. Deel 2 werd met de hand gesigneerd aj t/m 5; vanaf blad b1 zijn de signaturen gedrukt. Op de keerzijde van het - overigens vrij vuile - laatste blad van 3, blad [d6], penneproeven (onder meer 'lud ludolph') ook met brede pen; aantekeningen in rood; tekening van crucifix.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 221-222. MBG , afb. 12 (fragment II,2), nr 85, blzz. 63-64, 67, 146-147.

Verwijzingen

2.1.52: Jacobus Haerlemensis OFM?; 2.2.1.3.3: Groningen Franciscanen.

1. GODDAM, Adam.

In quattuor libros sententiarum.

- Parisiis, per Joh. Barbier imp. Joh. Petit, Joh. Granion et Ponceti le Preux, 3 non. april 1512. 2°.

-- ADAMS G-799; MOREAU II, 1512, 326; RENOUARD, Imprimeurs III 141 (nr. 192) beide laatste met vermelding exemplaar.

** Blad [aj] ontbreekt, waarop titel (vergelijk Renouard).

2. MAGISTRIS, Martinus de.

De temperantia liber.

- [Parisius, sumptibus Johannis petit et Ponceti lepreux, 22 sept. 1511]. 2°.

-- ADAMS M-122; MOREAU II, 1511, 145.

** Blad Aj ontbreekt.

3. (132) MAGISTRI, Martinus.

Quaestiones morales. Ed. Aegidius Delphus.

- Parijs, Wolfgang Hopyl, Pars 1: 1 dec. 1489, Pars 2: 10 okt. 1490. 2°.

-- HC 10458. BMC VIII 132; GOFF M-23; IBH 2127; IBP 3502; IGI 5949 (+ deel II: 5950); POLAIN (B) 2558, 4543. — ROOS 64; IDL 3036.

** Groningen bezit alleen deel 1. Na [z6] is (blanco?) blad uitgescheurd, kennelijk schutblad (kim vóór zi).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.d.2, resp. i.vv. ADAM en MARTINUS.

Band

4R op riem 2. Vernieuwde (vaste) rug, waarop oude rug bevestigd. 277 x 200 x 70 - 108 [openstaand!]. Vernieuwde kapitaaltjes. Donkerbruin leer om nieuw karton. Metalen verstevigingen - zover vaststelbaar - nooit aanwezig geweest. Hoek niet meer te reconstrueren.

Stempelband, heetgestempeld, type ruit: 2 (brede lijnen: 2; 5) -3 (1.1; 8)//A/2-2/2-2//3. (16ab). Voorplat als fries dubbelboogstempel, veldstempel met hoekstukken, in vieringen stempel 1. Achterplat dito, maar als fries alternerend stempels 2 en 3.

Na elkaar twee verschillende sluitingen.

Oudste sluiting, type a, één, in het midden, geheel verdwenen -

enkel snee in leer achterplat (waar scharnier) zichtbaar.

Tweede sluiting, twee in getal, type h of i, waarvan ook al niets overbleef.

Leer bij knepen gebroken, met lichtbruin leer hersteld. Bij kettingklamp I (b?) leer geheel vervangen, ook weer door nieuw licht leer.

Bij kop en staart rugleer ingesnoerd waardoor zeer veel smalle lijnen naast elkaar en extrarib bij kettingsteek.

In derde veld (wellicht ook tweede?) resten titel.

Kettingklampen

Ib (? vooral op basis gaten in fragment II). Resten groen → messingklamp of althans vernageling).

Fragmenten

[I. twee bifolia modern papier als dek-schutbladen; blad 4 ontbreekt.]

II. als voorin.

Oud dekblad, ondersteboven: perkament. 252 x 180. Recto links 48, rechts 50 rr., verso 2 x 49 rr. op 215 x 155. Onzuivere textualis, 14de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Middelnederlands. Behorend bij nrs 78 en 292.

Rubrieken: [vij] : ende van haren veranderenne of herdoene . vij ||

[Incipit:] Van den gheloeueghen es ...

[viij]: Van der | sacramente ondersceedecheit.

viij || [Incipit:] Vanden beghinne soe. sijn de | sacramente gheordineert ...

Opmerkingen

1. Alle drie de delen hebben nogal van vocht geleden, vanuit kop- en staartsnede zijn er vochtkringen, schimmel- en rotplekken, met name vóór en achterin.
2. Er werd niet gerubriceerd, óók niet in de incunabel waar vordrukte representanten.
3. Meest recente restauratie kennelijk sedert 1912: Roos spreekt nog van 'houten borden'.

1. en 2. (141) NIDER, Johannes.

Manuale confessorum; Dispositorium moriendi.

- [Keulen, Ulrich Zel, ca 1470]. 4°.

-- HC* 11835 + HC* 11828; COP 4424; VK 850. BMC I 185 en 186;
GOFF N-177; IBP 3977; POLAIN (B) 2852 en 2852A. — ROOS 67;
IDL 3384.

3. (95) GERSON, Johannes.

De pollutione nocturna.

- [Keulen, Ulrich Zel, ca 1470]. 4°.

-- H* 7695; VK 479. BMC I 190; GOFF G-258; PELL 5214; POLAIN (B)
1628. — ROOS 51; IDL 1965.

4. (94) GERSON, Johannes.

De cognitione castitatis et pollutionibus diurnis; Forma absolutio-
nis sacramentalis.

- [Keulen, Ulrich Zel, ca 1470]. 4°.

-- H* 7691; VK 487. BMC I 190; GOFF G-196; PELL 5137; POLAIN (B)
1595. — ROOS 51; IDL 1945.

5. (107) HIERONYMUS.

Ordo seu Regula vivendi Deo.

- [Keulen, drukker van Legenda Albani, ca. 1474]. 4°.

-- COP 2954; VK 578. BMC I 215. — ROOS 56; IDL 2309.

Eigendomsmerken

Dekblad: dominus theodericus rees ordinis praedicatorum in gronin-
ghen custos est huius | libri |

Acad. 1669: F.e.9, resp. i.vv. (141:) NIDER, (95 en 94 samen:)
GERSON, (107:) HIERONYMUS.

Band

4R op riem 2; vaste, vernieuwde rug. 224 x 155 x 58. Vernieuwde
kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, dicht bij rand, vrij
fors afgeschuind. Kantbeschermers bij hoeken en bij rug verdwe-
nen. Hoek 2.

Stempelband, lijnpatroon zonder ruit in het midden: 1-3 (2.2; 5)//
A/2-2/2-2//-. (15d). Vijf stempels.

Twee sluitingen, type a; sluitingen compleet verdwenen, inclusief
scharnieren.

Leer van achterplat gehavend.

Op rug titel in goud gestempeld: I. NIDER | Manuele Confess | et
Dispositorium | moriendi etc. ||.

Kettingklampen

Ib; IIa

Fragmenten

--

[Voorin blanco perkamenten dekblad waarop eigendomsmerk en inhouds-
overzicht (vergelijk opmerking 1); achterin blanco bifolium papier.]

Opmerkingen

1. In het inhoudsoverzicht op het dekblad worden de onderdelen van Inc. 141 en 94 afzonderlijk opgenomen: na het expliciet op k3 recto, met 'rolversiering' (zie opmerking 2), begint op k4 het 'dispositorium moriendi'; na het expliciet op [b6] recto volgt de 'forma absolutionis' op de versozijde.
Ook de telling in het boek verdeelt Inc. 141 in 1 en 2; Inc. 94 wordt niet 'gesplitst'.
2. Met de hand, in onderdelen gerubriceerd. De rubricator in Inc. 141 is de meest uitbundige en tekent driemaal zelfs een 'rolversiering' om Incipit en Explicit. Bovendien op aj zelfs rood en groen penwerk bij de initiaal in blauw en nadien enige versiering in groen.
De overige delen zijn eenvoudig opgehoogd, onderstreept en van lombarden voorzien; in Inc. 107, fol. 17 [c1], werd in rood bovendien als rubriek (náást het al gedrukte en met rood opgehoogde: 'c.xxij') toegevoegd: 'Capitulum xxij'. Deze zelfde rubricator maakt een vreemde 'Z', [c3] recto (folio 19).
3. De onderscheiden drukken zijn met de hand gesigneerd, voor een zeer belangrijk deel weggesneden.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 225-226; MBG, no 47, blzz. 125-126.

Verwijzingen

2.1.101: Theodericus Rees OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

NIDER, Johannes.

Praeceptorium divinae legis sive Expositio Decalogi.

- [Keulen, Ulrich Zel, niet na 1476]. 2°.

-- H 11780 (noot); R 642; VK 858. BMC I 194 (IB 3009); GOFF N-198; IBP 3984; POLAIN (B) 2870. — ROOS 67-68; IDL 3396.

** Op basis van aankoop-notitie in KB-exemplaar (1476) kon terminus ante quem worden vastgesteld; vergelijk IDL.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.18, i.v. NIDER.

Band

5R op riem 2, KLK, vaste rug. 294 x 214 x 98. Doorgestoken kapaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers beneden bewaard, boven alleen bij rug op het voorplat. Hoek 2.

Stempelband, type ruit; 3 maal enkele rol, heet gestempeld, meestal: 3* (2.2; 9)//A/1-1/1-1/5. (15d). Vijf stempels.

Twee sluitingen, type a; sluihaken bij scharnieren afgebroken, muisters en sluitstukjes verder behouden.

Bij kneep voorplat leer aan het breken.

Midden boven op voorplat stuk lichter leer; fenestra? titelstrookje?

Kettingklampen

Ib; IIa

Fragmenten

--

[Blanko, perkamenten, nu losse dekbladen.]

Opmerkingen

1. Vrij serieuze vochtschade bij kopsnede; voorin enkele bladen aangetast, deel van [a]1 zelfs aan dekblad vastgeplakt.
2. Met loodstift, links beneden gesigneerd, telkens in gothische cijfers. Handgeschreven reclamen bij katernovergangen.
3. Met de hand, vrij slordige, rubricering en lombarden. Initialen, mede door vocht - zie [d]1, waar tekstbegin - , uitgelopen, ook wel - op zelfde plaats - opzettelijk het oog van de letter D

(in rood en blauw met rood penwerk en groene aankleding) witgekalkt; het bleek onmogelijk vast te stellen wat eronder heeft gezeten - nu levert doorvallend licht een vlekkerig beeld.

NIDER, Johannes.

Praeceptorium divinae legis sive Expositio Decalogi.

- Neurenberg, Anton Koberger, 28 juli 1496. 4°.

-- HC* 11796. BMC II 442; GOFF N-214; IBH 2435; IBP 3994; IGI 6903; POLAIN (B) 2880. — ROOS 68; IDL 3402.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e. 4, i.v. NIDER.

Band

Moderne band, half leder om karton. 238 x 177 x 49.

Kettingklampen

Ib (roestplekken laatste bladen)

Opmerkingen

1. Langs randen veel vochtschade; blad [aj] gerestaureerd.
2. Als oortjes: strookjes bedrukt perkament.
3. Niet gerubriceerd.

1. (145) OCKAM, Guillelmus de.

Dialogi adversus haereticos; Compendium errorum Johannis XXII. Ed. Jodocus Badius Ascensius. Partes 1-2.

- [Lyon], Johannes Trechsel, [niet voor 12 sep. 1494]. 2°.

-- HC* 11938 + 11946. BMC VIII 296; GOFF 0-9; IBH 1559 + 1560; IBP 4034; IGI 6947; POLAIN (B) 2909 (I-II). — ROOS 68; IDL 3428.

** Datering op basis dagtekening voorbericht, 1v. In Groningen ontbreekt het Compendium (fol. 287-298, AA BB⁶). Vergelijk opmerking 3.

2. (146) OCKAM, Guillelmus de.

Opus XC dierum. MICHAEL DE CEZENA, Litterae quaedam. Ed. Jodocus Badius Ascensius.

- Lyon, Johannes Trechsel, 16 juli 1495. 2°.

-- HC* 11935. BMC VIII 297; GOFF 0-13; IBH 1563; IBP 4035; IGI 6498; POLAIN (B) 2909 (III). — ROOS 68; IDL 3429.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.21, beide delen i.v. OCKAM, het laatste ook onder MICHAEL.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 286 x 205 x 90. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind, type a. Vrij brede, dikke messing kantbeschermers, rug hoekstrip aan bovenzijde achterplat verloren. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1-2(1;2)//A/2-2/2-2//5. (15d/16a).

Granaatruit 1-band. Geen stempels.

Twee sluitingen, type a. Muiters op voorplat bewaard, onder drie uitgestanste gaten is rood leer zichtbaar. Sluithaken bij scharnier afgebroken.

Leer bij knepen gebroken, gedeeltelijk met bruin linnen hersteld.

Kettingklampen

Ib (zeer groot), If; IIa

Fragmenten

- I,1 Perkamenten oortje (deels onder leer): 275 x 145. 2 kolommen tekst 40 rr. op 208 x 125 (afgesneden, vermoedelijk: 64 + 15 + 64 = 143). Littera Parisiensis, 13de eeuw.
Ongeïdentificeerd. Latijn (als in Incunabel 53, nr 50).
Rode en blauwe paragraaftekens.
- I,2 Restant los dekblad (?) als I,1, 276 x 105.
1 kolom tekst. Rode initiaal met blauw penwerk.
- II,1 Afgesneden los dekblad [offset op plat] als I,1; 276 x 105.
1 kolom tekst (bijgesneden). Blauwe initialen, rood penwerk.
- II,2 Als I,1. Schutblad. Deels onder leer. 277 x 154.
2 kolommen tekst, afgesneden. Initialen rood en blauw met penwerk.

Opmerkingen

1. Goff (i.v. O-13) constateert dat de beide werken die in deze band verenigd zijn, zeer vaak zijn samengebonden.
2. Beide delen zijn niet geïllustreerd.
3. Na folio CCLXXVI van Inc. 145 (O8), waaraan bovendien een - thans verdwenen - klavier bevestigd was, zijn twee katernen uitgescheurd.
Vermoedelijk betreft het de tekst van het Compendium (vergelijk BL: IB 41906), gedrukt op twee terniones. Wanneer en waarom ze zijn verwijderd blijft onduidelijk.

Verwijzingen

- 4.2.1.6: Granaatruit -banden.

1. (147) GERALDUS ODONIS.

Expositio in Aristotelis Ethicam.

- Venetië, Simon de Luere voor Andreas Torresanus, 14 juli 1500.

2°.

-- HC* 11969. BMC V 576; GOFF 0-29; IBP 2336; IGI 825-A; POLAIN (B) 2912. — ROOS 69; IDL 1915.

2. (26) ARISTOTELES.

Politica. Vert. Guillelmus de Morbeca. Comm. Johannes Versor.

- Keulen, Heinrich Quentell, 4 juli 1497. 2°.

-- H 16056 = [niet H]C 16055; COP 634; GW 2445; VK 145. IBH 306.

— ROOS 25-26; IDL 407.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: M.c.12, resp. i.vv. (147:) ODONIS, (26:) VERSOR.

Band

2R op touw 2, vaste rug. 292 x 223 x 68-75 (iets openstaand). Donkerbruine en witte kapitaaltjes. Lichtbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type b. Metalen versterkingen verdwenen.

Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld, I1a (rolstempel als fries rondom binnen kader)/ax-r. Twee rolstempels (vergelijk toelichting).

Twee sluitingen, type a; muiers bewaard, verder sluitstuk, scharnieren en sluitstukjes verdwenen.

Middenveld voorplat resten titel, zo ook bij kop van de rug.

Kettingklampen

Ia; IIa

Fragmenten

Moderne, papieren dek-schutbladen - deels bij kneep gescheurd.

Oorspronkelijke dekbladen tegenwoordig separaat bewaard in collectie fragmenten, onder nummers 1 en 2.

I,1 Papier, 272 x 206.

Munsters Missaal. Gedrukt: Keulen, Ludwig von Renschen, 10 jan. 1489. 2°, folio xxvij.

Het blad kan vergeleken worden met een zelfde druk op perkament, Inc. 137 (verder niet in deze studie behandeld).

Met de hand zijn de blauwe lombarden aangevuld; het rood is gedrukt.

II,1 Eveneens separaat bewaard, papier, als I: 276 x 206. Folio xxx. (Ook verder als I).

Opmerkingen

1. Niet systematisch gerubriceerd, wel talrijke glossen, aantekeningen etc. in rood - voor een deel ook weggesneden.
2. Gebruikssporen in de vorm van fors geschreven aantekeningen, fors besnoeid.
3. Bovenaan bij de laatste bladen (Inc. 26, II 4 en volgende) is in toenemende mate schade - tot gat - aanwijsbaar ten gevolge van kettingklamp Ia.

Het allerlaatste blad is zeer gehavend.

Litteratuur

MBG nr 3, blzz. 16-17, 101-102.

Toelichting

Beide stempels die op deze band voorkomen werden ook gebruikt - naast nog een derde - op de band van een commentaar van Wolfgang Musculus op het evangelie van Johannes (Basel 1545), tegenwoordig Collectie Edam nr 55, in depot in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Het eigendomsmerk vermeldt Jan Janszoon Breed, een Edammer uit het einde van de 16de eeuw (vriendelijke mededeling dr J. Storm van Leeuwen).

Een regionale binding wordt daarmee bevestigd noch weersproken, al is een Munsters missaal eerder in Groningen dan in Edam voorhanden.

Verwijzingen

2.1.47: Hermannus Risinck.

RAMPEGOLUS, Antonius.

Aureum Bibliae repertorium.

- [Keulen, Ludwig von Renchen, ca 1487]. 4°.

-- COP 5025; VK 1001. BMC I 268, noot [in reprint] (IA 4493);

IBH 2904; IBP 4670; POLAIN (B) 3298 = 3299. — ROOS 71 (zie ook litt.); IDL 3871.

** NOTA BENE: Alleen de proloog is van Rampegolus; de rest is van Bindo van Siena.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.12, i.v. BIBLIAE

Band

4R op riem 2, KLK, achter LKL, vaste rug. 208 x 153 x 48. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers (ontbreekt bij bovenhoek van achterplat), strips bij rug alle verdwenen behalve boven op voorplat. Hoek 2. Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//3 (snijpunten buiten kader). (15d). A-band, stempels 2, 3 en 8 (muntstempel 1479!).

Twee sluishaken, type a, nog aanwezig. Scharnieren van licht leer, zelfde als bindriemen?

Leer vastgezet met houten spietjes.

Op het voorplat is een deel van het leer verdwenen.

Bij de knepen is het leer gebroken.

Kettingklampen

Ie

Fragmenten

--

[Voor en achter telkens twee bladen, vrij grof, blanco, perkament, niet conjugaat.]

Opmerkingen

1. Wellicht door het behouden blijven van de sluitingen is de vochtschade vrijwel overal beperkt gebleven tot een zeer smalle strook bij de sneden. Een vouw, zoals in de benedenmarge van [b6], levert een 'lek' en brengt water en vuil op die enkele plaats binnen.
Vóór en achter is bij enkele bladen sprake van papierrot.
2. Het boek is met de hand gerubriceerd, [a ij] met penwerk en groen en oker.
3. Her en der zijn glossen aangebracht.

Litteratuur

ROOS 5-7 (stempel munt); KLUYVER, Binders, 270, 271-272; MBG , nr 41, afbeeldingen 28 en 29, blzz. 41, 118-120; F.J. BAKKER, 'De munt van de stad Groningen, voornamelijk tot 1594', In: Bulletin Vereniging Vrienden Groninger Museum 15, 1984, 5-8, met name 6 en 7 (met afb.).

Verwijzingen

4.2.1.1: A-banden.

REUCHLIN, Johannes.

Vocabularius brevilocus. GUARINUS VERONENSIS. Ars diphthongandi.

JOHANNES DE LAPIDE. De arte punctuandi. DE ACCENTU.

- Straatsburg [drukker van de 1483 Jordanus de Quedlinburg], 6 nov. 1489. 2°.

-- CR 6294 = COP 2819. BMC I 139; GOFF R-167; IBH 2941; IBP 4744; IGI 8337; POLAIN (B) 3344. — ROOS 72; IDL 3902.

** Blad π1 (om eerste katern Aa heen) afgezien van smalle strook met aantekening (vergelijk opmerkingen) uitgescheurd maar weer aangevuld. Laatste blad, [Y6], met hand aanvullingen. Daarna complete katern uitgescheurd; er ontbreekt echter niets (vergelijk BL: IB 2021!).

Eigendomsmerken

-- (maar zie ook opmerking 2).

Acad. 1669: P.d.3, i.vv. ANONYMUS en GUARINUS.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 292 x 212 x 75. (Opnieuw) doorgestoken kapitaaltjes. Zwartbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Messing kantbeschermers, alleen voor bij rug bewaard. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2(1;3)-3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//7 (Snijpunten buiten kader). Geen stempels.

Twee sluitingen, type a, compleet behouden; mitters opnieuw vastgezet.

Knepen vernieuwd.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

--

[Blanco bifolia als dek-schutbladen.]

Opmerkingen

1. Met name vanuit de staartsnede vochtschade en papierverlies, thans weer aangevuld.
2. Na het colofon signeert de rubricator: 'Johannes Klouer 1490.'
Op drie plaatsen zijn initialen met penwerk aangebracht in rood,

blauw, groen en lila.

3. Op tal van plaatsen aantekeningen, veelal één hand.

Bovenaan op achterplat de prijs: 'Anno domini 1490 pro sex flo-
renis cum medio'.

Daaronder een lange lijst met Latijns-Nederlandse oefeningen(?):

'Item ex toto quinguinta due sunt praepositiones ut sequi-
tur ... | ... |

Ad patrem s[ignificat?] tot den vader. | Apud villam bij den
dorpe. |' enzovoort.

Het verbindend commentaar is in het Latijn.

Ook op [y6] zijn dergelijke praktische vertalingen geschreven,
b.v.:

auctionari [auction]atus sum, vercopen te hoghen als myt |
den stock in de marct of erfhuse ||

taxare [tax]aui [tax]atum

Estimare aui atum

Appreciare aui atum

Appreciari atus sum

} scatten off werderen of louen ||

... quanti constat | - hoe veel heuet ghekost ... ||.

4. Het boek werd in 1983 gerestaureerd.

Verwijzingen

- 3.2.1: Johannes Klover.

1. (157) SANCHEZ DE AREVALO, Rodrigo.

Speculum vitae humanae.

- [Keulen, Ulrich Zel, 1472]. 4°.

-- HC* 13933; VK 1025. BMC I 187; GOFF R-218; POLAIN (B) 3440.

— ROOS 72; IDL 4028.

2. & 3. (3) AENEAS SYLVIUS Piccolomini.

Bulla retractationum; De curialium miseria.

- [Keulen, Ulrich Zel, ca 1470]. 4°.

-- HC* 260 + 194; VK 954. BMC I 186; GOFF P-656; IBP 4439;

PELL 182 + 134; POLAIN (B) 3151. — ROOS 19; IDL 31.

** Blad [e6] blijktens BL: IA 2834 het laatste van twee blanco bladen nà het colofon) is uitgesneden.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.17, resp. i.vv. (157:) GALAGARITANUS (vergelijk Inc. 61, nr. 57) NB anders dan Roos die de tekst eerst herkent in een UB catalogus van 1841, (3:) PIUS en SYLVIUS.

Band

4R op riem 2, KLK, achter LKL, vaste rug. 210 x 156 x 78. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers bij bovenhoek van voorplat verloren; verder geheel behouden. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/1-1/1-1//3. (15d). Fr-band. Stempels 5, 17, 23, 26, 27 en 34.

Twee sluitingen, type a. Sluithaken bij scharnier afgebroken.

Leer bij knepen gebroken, bovendien breuklijn midden over rug.

Kettingklampen

Ib; IIa

Fragmenten

--

[Voorin blanco perkamenten dekblad, thans los (wellicht dito schutblad uitgesneden - blijktens kim).

Achterin blanco perkamenten dek-schutblad, conjugaat.]

Opmerkingen

1. Blanco perkamenten hartstrookjes; voor en achter ook òm kater-
nen.
2. Heel het boek is gerubriceerd in rood en blauw; begininitialen
van 1, 2 en 3 met penwerk.
Na colofon Inc. 3 schrijft rubricator: Explicit tractatus |
de miseria curialium. ||
3. Deel één is met de hand gesigneerd.
4. Vanaf blad [d4] roestplekken, na [e3] zelfs gaten ten gevolge
van de corrosie van kettingklamp Ib.

Litteratuur

KLUYVER, Binders, 268.

Verwijzingen

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

RAIMUNDUS DE SABUNDE.

Theologia naturalis sive Liber creaturarum.

- Deventer, Richardus Pafraet, [1480-1485]. 2°.

-- HC* 14067; CA 1490. BMC IX 45; GOFF R-32; POLAIN (B) 3312.

— ROOS 73; IDL 3861.

** Blad [Aj] uitgescheurd, blijkens BL: IB 47554 blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.20, i.v. SABUNDE.

Band

4R op riem 2, KLK, vaste rug. 288 x 218 x 68. Doorgestoken kapi-taaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. De messing hoekstrip beneden aan het achterplat is de enige die nog rest; bovendien is nog een stripje bewaard gebleven, thans los bij de band. Stempelband, type ruit: 2(1; 3) -3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//5 (mèt extra enkele lijn in linker veld). (16a). Stempels 1-7, stempel 7 op voorplat als gesloten fries om middenveld, achter iets meer tussenruimte.

Twee sluitingen, type a. Oorspronkelijke sluthaken bij scharnieren afgebroken. Beneden is een nieuw, nog compleet bewaard scharnier ingezet en met vijf sterkopspijkertjes vastgezet - het sluitstukje is verdwenen.

Leer bij knepen gebroken, deels verloren; met bruin linnen geres-taureerd.

Kettingklampen

Ib; IIa

Fragmenten

--

[Vóór en achter blanco perkamenten dekbladen, thans los.]

Opmerkingen

1. Eerste en laatste katernen verstevigd met blanco perkamenten hartstrookjes.
2. Met de hand gerubriceerd in rood en blauw.
Initiaal op blad aj (begin tekst) uitgevoerd in blauw met bruinzwart penwerk, vervolgens aquarellerend ingevuld met

rood, geel en groen.

3. In heel het boek is langs de snede een streep vochtschade, beneden met name in laatste deel.
4. Vanaf blad h̄h̄iij (laatste katern) is door roest van klamp Ib schade aangebracht in de tekst, de allerlaatste bladen zelfs gaten.
5. Midden tussen de middelste bindriemkanalen, 40 mm vanuit rug, is een rond gat geboord. Het komt zowel in vóór- als achterplat voor. Waarvoor dit dient weet ik niet.
6. Het hout van het achterplat is door de activiteiten rond klamp IIa (het vaststipijkeren dan wel juist het losbreken) deels gespleten.

SCHEDER, Hartman.

Liber chronicarum.

- Neurenberg, Anton Koberger, 12 juli 1493. 2°.

-- HC* 14508. BMC II 437; GOFF S-307; IBH 3039; IBP 4941; IGI 8828; POLAIN (B) 3439. — ROOS 74; IDL 4060.

** Blad 1 is geframed, waarbij ook twee (separate!) strookjes met eigendomsmerken werden opgeplakt.

Folio XII, waarop linkerhelft wereldkaart, ontbreekt; daarvoor in de plaats werd de opening XII verso - XIII recto met de hand aangevuld: een mappamundi in zwartbruine inkt, op 430 x 340, waarin namen en notities. Blijkens de vouw ook als 'opening' (?) gebruikt, nu dwars ingebonden, waarbij de randen naar binnen gevouwen werden.

Eigendomsmerken

Fol. 1r: 1. Ex testamento magistri rodolphi kannegheter ad bibliothecam Ecclesie sancti martini in Groningen Vtentes eo | orent fideliter pro anima testatoris ||

2. In signum benevolentiae hunc librum donat possessori | jul. S. van Aitzema den xvij. Septembr. 1683. | Iacob Canter.||

NB. Twee verschillende soorten papier - successieve schutbladen? Acad. 1758 (Catalogus Leonardus Offerhaus): R.a.16, i.v. 'CHRONICARUM libri cum figuris & imaginibus ab initio mundi ad tempora Maximiliani Imperatoris — '

Band

Moderne, halfleren band, marmerpapier om karton. 420 x 315 x 85.

Opmerkingen

1. Het boek heeft, met name aan de benedenzijde, vrij veel waterschade opgelopen; op tal van plaatsen is het weggerotte aangevuld met modern papier, maar nog steeds zijn er veel gaten en scheuren.

2. De Tabula werd met de hand gerubriceerd, initialen werden wisselend wel en niet van penwerk (in paarsige inkt) voorzien; 'versierd' zijn A, D (maskertje), E-H, M, O (alleen in rood en blauw, getand, uitgevoerd; geen penwerk), P (maskertje), Q-R, T-U.

Een deel van de houtsneden, met name vóórin, is ingekleurd.

Wapenschilden [folium I recto] nòch begininitiaal [verso] werden ingevuld.

3. In verschillende handen - onder meer van Kannegheter, (b.v. in Tabula) - zijn glossen aangebracht, voor een deel weggesneden. Ook onderstrepingen komen voor.

Litteratuur

MBG nr 65, blz. 135.

Verwijzingen

- 2.1.93: Rodolphus Kannegheter; 2.2.1.3.7: Groningen Walburg-kerk.
5.1: Sint-Maarten.

1. (164) SENSATUS.

Sermones.

- Gouda, Gerard Leeu, 20 feb. 1482. 2°.

-- COP 5376; CA 1526 (+ KC). BMC IX 34; GOFF S-442; POLAIN (B) 3527.

— ROOS 74; IDL 4096.

** Volgens Kronenberg wordt Sensatus ten onrechte voor de auteur gehouden.

2. (101) GRITSCH, Johannes.

Quadragesimale.

- [Straatsburg, drukker van Casus breves (Georg Husner) (katernen a-z en A-E) en drukker van de 1483 Jordanus de Quedlinburg (katernen F-M)], 31 dec. 1495. 2°.

-- HC* 8078. BMC I 145 + 161; GOFF G-508; IBP 2562; POLAIN (B) 4393. — ROOS 53-54; IDL 2116.

** In UB Groningen zijn twee exemplaren van deze druk; het andere wordt bewaard onder signatuur Inc. 101, dossiernr 74.

Het laatste blad, M6, werd uitgescheurd -- blijkens BL: IB 1968 blanco.

Eigendomsmerken

164; Folio 1 [fors doorgehaald]: [... liber? [tweede hand zwartere inkt:] et in monasterio appinghedam ... | una vice (?) triginta missas et totidem vigili- as ||.

Acad. 1669: F.b.21, resp. i.vv. (164:) ANONYMUS [NB signatuur abusievelijk F.b.19!], (101:) GRITSCH.

Band

5R op riem 2, LKL, vaste rug; 293 x 215 x 90. Doorgestoken kapi-taaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing hoekstrips alleen aan voorplat overgebleven, rugstrips alle ver-dwenen behalve aan de bovenzijde van het Achterplat. Hoek 1. Stempelband, type ruit: 2 (1; 2) -3 (2.2; 6)//A/2-2/2-2//4. Fr-band, stempels 1-4, 6-9, 11, 13-15, 18. [Stempels zeer goed be-waard]

Twee sluitingen, type a. Sluithaken verdwenen, bovenste afgebroken bij scharnier. Onderste scharnier (opmerkelijk van vorm) nog ge-heel intact.

Op derde veld van rug nog resten van titel.

Kettingklampen

If; IIa

Fragmenten

I. Uitgesneden. Slechts smalle stroken perkament. Vergelijkbaar met II.

II. Perkament, los dekblad. 282 x 193. 2 x (min.) 20 rr. op (bijgesneden) 180 x 224. Prae Gothica/textualis, 12de/13de eeuw.

Brevier.

Tekst voor 4de zondag, onduidelijk welke.

Opmerkingen

1. Het boek is met de hand gerubriceerd (blad a1, in Inc. 164 zelfs in gedrukte initiaal soort wimpeltje ingevuld).
2. Heel het boek heeft forse waterschade opgelopen: benedenmarge met name vóór en achteraan zelfs rot en papierverlies.
3. Hout van achterplat is gebroken in lengterichting.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 216; KLUYVER, Binders, 269; MBG nr 74, pp. 139-140.

Verwijzingen

2.2.1.1.2: Appingedam, Augustijnenklooster.

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

SUIDAS.

Lexikón. Ed. Demetrius Chalcondylas.

- Milaan, Johannes Bissolus en Benedictus Mangius voor Demetrius Chalcondylas, 15 nov. 1499. 2°.

-- HC* 15135. BMC VI 972; GOFF S-829; IBH 3161; IBP 5134; IGI 9189; POLAIN (B) 3631. — ROOS 77; IDL 4247.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.b.10., i.v. SUIDAS.

Band

Vernieuwde halfleren band met behoud oude (originele?) borden.

368 x 254 x 108. Blauw-witte gevlochten kapitaaltjes.

Kantbeschermers verdwenen (wel gaatjes zichtbaar).

Kettingklampen

Vermoedelijk - zover door papier heen voelbaar: IIa, IID.

Opmerkingen

Her en der een glos, in Grieks!!

SILVATICUS, Matthaeus.

Liber pandectarum medicinae. Ed. Matthaeus Moretus.

- [Straatsburg, R-drukker (Adolf Rusch), ca 1480]. 2°.

-- HC* 15192. BMC I 64; GOFF S-514; IBP 5034; IGI 8982; POLAIN (B) 3539. — ROOS 78; IDL 4125.

** Het eerste blad, [aj] is verdwenen, blijktens BL: IC 676 blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: K.b.1, i.v. SILVATICUS.

Band

6R op riem 2, LKL, vaste rug. 418 x 295 x 90. Doorgestoken kapi-taaltjes. Zwartbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Messing kantbeschermers verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//7. (15d/16a).

Geen stempels.

Twee sluitingen, type a, geheel vernieuwd.

Leer in zeer slechte staat: zeer veel scheuren, stukken weg, deels 'kort', thans aangevuld en gestabiliseerd.

Boven op voorplat rest van 'fenestra' (?) of titelstrook.

Kettingklampen

If; IIa, IIc

Fragmenten

--

[Moderne papieren dek-schutbladen.]

Opmerkingen

1. Bij de sneden zijn, met name voorin, enige millimeters door vocht en vuil aangetast.
2. Het hele boek is met de hand gerubriceerd, onder meer met lombarden in rood en blauw, soms zelfs met penwerk, waarbij door arcering accenten worden aangebracht. Voor lombarden en initialen werden met okerkleurige inkt representanten aangebracht (met name goed zichtbaar aan het einde van het boek, b.v. bij de hoofdstukken U en initialen X en Y).

Bij het begin van de tekst, bij de letter A is een aquarel met

een niet definieerbare plant aangebracht, buiten proportie tegen een heuvellandschap met enkele boompjes en bosschages.

3. Zowel in het register voorin als in de tekst werd door verschillende handen geglosseerd, een enkele maal zelfs in rood.
4. Het boek werd in 1983 gerestaureerd.

TURRECREMATA, Johannes de.

Quaestiones evangeliorum de tempore et de sanctis et Flos theologiae.

- [Basel, Johann Amerbach, niet na 28 sep. 1481]. 2°.

-- HC* 15174. BMC III 747; GOFF T-553; IBP 5441; IGI 9889; OHLY-SACK 2861 (met datum rubriceren); POLAIN (B) 3869. — ROOS 79; IDL 4519.

** Er bestaan kennelijk verschillende wijzen om uit de onderscheiden delen een boek samen te stellen (vergelijk opmerking 2).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.7, i.v. TURRECREMATA.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 292 x 214 x 88. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, maar heel weinig, vlak bij hoeken, afgeschuind. Metalen kantbeschermers geheel verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 0-3 (1.1; 3)//A/2-2/2-2//5. (15d/16a). Geen stempels.

Twee sluitingen, type a, geheel verloren, inclusief scharnieren.

Leer nogal geschaafd (stempelpatroon onduidelijk) bij achterkneep vrijwel gebroken, enkele stukjes weg.

Bovenaan op voorplat zestiende-eeuwse inhoudsaanduiding; midden op voorplat resten van een (eigendoms? inhouds?) aantekening.

Kettingklampen

Ib; IIa

Snede

Staartsnede, II: Flos theologie applicabilis ad | sermones per totum annum : ||

Fragmenten

--

[Moderne papieren dek-schutbladen.]

Opmerkingen

1. Met name vóór en achterin enige waterschade, vooral aan beneden-

- hoek. Blad 1 (= a.1; zie opmerking 2) is van boekblok afgebroken.
2. Met de hand gesigneerd, zeer vaak weggesneden. Uit de literatuur blijkt dat verschillende samenstellingen mogelijk zijn, waaruit hier één vorm gekozen is. Daartoe werd - afgezien van de gedrukte signaturen - met de hand een extra signatuur rechtsbeneden op de rectozijden aangebracht, lopend van a-z, aa-pp. Deze volgorde werd bij het binden aangehouden en het Groningse exemplaar bevat achtereenvolgens: 1-5 (a-e; 'Tabula alphabetica') niet gesigneerd (f, 'Tabula questionum'), a-x (g-dd; 'Turrecremata'), A-M (ee-pp; 'Flos').
[Ter vergelijking: BL: IB 37283 (zònder Flos): [*] a-x; Polain: 1-5, A-m, [*], a-x; als exemplaar bespreekt Polain KB Brussel B 237, waarvan hij stelt 'avec erreurs de reliure' - in feite is de opbouw gelijk aan het Groningse exemplaar!].
 3. Vrijwel geheel het boek is gerubriceerd (katern F is kennelijk overgeslagen), maar nergens zijn lombarden ingevuld.
 4. Vanaf R2 (nn2) zijn er wormgaatjes.

TURRECREMATA, Johannes de.

Summa de ecclesia contra impugnatores potestatis summi pontificis;
Flores sententiarum Thomae de Aquino de auctoritate summi pontifi-
cis. Ed. Jodocus Badius Ascensius
- Lyon, Johannes Trechsel. 20 sep. 1496. 2°.
-- HC* 15732 (incl. H* 1422). BMC VIII 299; GOFF T-556; IBH
3406; IBP 5445; IGI 9886; POLAIN (B) 3875. — ROOS 79-80; IDL
4522.

Eigendomsmerken

f.1r. 1.: Johannes alberti alias Carpentarius ecclesie s[ancti
mart] ini vicarius me utitur. ||
2.: Frater Arnoldus Noviomagus me utitur [over rasuur van
drie regels, waarna devies: 'Ambula sed caute'] ||
3. Arnoldus Nijlen prior huius conuentus | dedit fratribus
in communi anno 1581 3 Maij. | Veritas vincit | v.v. ||
[Aa8] (laatste blad, na colofon): Liber conventus Gruningensis ordi-
nis | fratrum predicatorum [vlekkerig, vrijwel onleesbaar:]
fr. Arnoldo ad (?) ad | usum us ||

Acad. 1669: F.c.8, i.v. TURRECREMATA.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 295 x 215 x 64. Gevlochten, lila kapitaal-
tjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kant-
beschermers verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2 (1; 3) - 3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//3. (16a).
Vijf stempels, heet aangebracht: 1-3 als veldstempels, 4 en 5 als
fries.

Twee metalen sluitingen, type a, vrijwel compleet verdwenen: alleen
een deel van het bovenste scharnier is nog aanwezig. De moet van de
muiters verraadt overigens dat daar drie gaatjes ingestanst waren
(wellicht met kleurig leer of textiel opgefleurd?).

Leer bij knepen vrijwel geheel gebroken.

In derde veld van de rug resten van een titel.

Kettingklampen

Ia, Ib (klein); IIa.

Fragmenten

--

[Blanco perkament.]

Opmerkingen

1. Het boek heeft her en der waterschade opgelopen. Daarom (?) werd de benedenhoek van de bladen 1-3 weggesneden. Ook anderszins voor en achter wat vlekken, [Aa8] wat krassen.
2. Niet gerubriceerd.
3. Bij begin Flores sententiarum Thomae (katern Aa), aan laatste blanco blad [J10] een klavier, thans verdwenen.
4. Vanaf [J7] tot aan einde boek bovenaan roestplekken van kettingklamp Ia.
5. Bovenaan blad [1] recto: 'Emi anno 1518 pro XIX stuferis compactum', in de hand van Johannes Alberti die ook notities maakte over auteur en inhoud.
Ook elders in het boek onderstrepingen, aandachtstekens en glossen (ook weer van Johannes Alberti).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 227-228; MBG nr 49, blzz. 86, 126-127.

Verwijzingen

- 2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.1.58: Johannes Alberti; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.
5.1: Sint-Maarten.

1. BURIDANUS, Joannes.

Quaestiones super decem libros ethicorum Aristotelis ad Nicomachum.

- Parrhisijs, a Ponceto le Preux, (26 mrt 1513). 2°.

-- ADAMS B-3313; MOREAU II 1513, 521.

2. (180) WALAFRIDUS STRABO.

Commentaria in libros Augustini De civitate Dei, met commentaar van Thomas Waleys en Nicolaus Trivet.

- Toulouse, Henricus Mayer, 12 okt. 1488. 2°.

-- HC 2062. GOFF W-2; IGI 10113; PELL 1558; POLAIN (B) 364.

— ROOS 80; IDL 4703.

** Laatste blad, [K8], uitgesneden, blijkens Polain blanco.

Eigendomsmerken

In 1, folio 1r: Ad Vsum fratris laurencij laurencij ordinis fratrum praedicatorum Conuentus | groningensis Nationis [onder doorgehaald 'hollandie'] phrisie et prouincie germanie inferioris ||

Acad. 1669: M.c.15, resp. i.vv. BURIDANUS [NB! in 1669 werd abusievelijk als jaar van verschijnen genoemd 1613!] en (180:) TRIVETH.

Band

Zeventiende-achttiende (?) eeuwse perkamenten band. 276 x 206 x 43.

Sluitingen type h: resten wit leer nog aanwezig.

Op rug nog - deels onder etiket - signatuur leesbaar: M...

Kettingklampen

?

Snede

Groen.

Opmerkingen

1. Beide delen niet gerubriceerd, wël voorzien van allerlei glossen.
2. Met name in Buridanus (vanuit voorplat?) enige wormgaten.

Litteratuur

MBG², blzz. 86-87; WOLFS, Religionsgespräch, 47. n. 3, Abb. II.

Verwijzingen

2.1.75: Laurentius Laurentii OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

JOHANNES DE VERDENA.

Sermones dominicales 'Dormi secure'.

- [Keulen, Bartholomaeus de Unkel, ca 1480]. 2°.

-- HC (Add.) 15957 [niet HC 15957!]; VK 698. GOFF J-447; IBH 1960; IBP 3250; POLAIN (B) 3506. — ROOS 80-81; IDL 2720.

Eigendomsmerken

f.1 [A1] 1.: m. petrus cloeck

2.: megister Swederus lamberti possessor. | Ex testamento
m. hilbrandi wyssinck accepi hunc librum. | post meum
vere obytum ad usum sacerdotum ecclesie beatim[artini] |
in gronninghen ad liberarium reponendum. ||

Acad. 1669: F.d.1, i.v. ANONYMUS.

Band

4R op riem 2, vaste vernieuwde rug. 300 x 203 x 46. Halfleren band met gespikkeld papier om oude (originele?) houten berderen.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Op rug titel in goud gestempeld: SERMONES | DORMI | SECURE. ||

Kettingklampen

IIa (vaag onder leer voelbaar).

Fragmenten

Oortje voorin. Textualis, 13de eeuw.

Missaal?

Opmerkingen

1. Het boek heeft van vocht veel geleden, met name op hoeken en bij kopsnede. Eerste en laatste blad een deel gedesintegreerd, waardoor respectievelijk deel eigendomsmerk en tekst verloren gingen.
2. Met de hand, vrij sober gerubriceerd en van lombarden voorzien. Op blad 1 bovendien een rood rozetje (doorsnede 20 mm).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 235.

Verwijzingen

2.1.48: Hilbrandus Wissinck; 2.1.88: Petrus Cloeck; 2.1.98: Swederus
Lamberti.

5.1: Sint Maarten.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS.

Speculum doctrinale.

- Venetië, Hermannus Liechtenstein, 13 jan. 1494. 2°.

-- COP 6241 (II). BMC V 358; GOFF V-281; IBH 3489; IBP 5645; IGI 10312; POLAIN (B) 3937 (II). — ROOS 82; IDL 4646.

** De bladen 11-268 zijn gefolieerd met fouten. Zo b.v. de laatste katern, JJ: 249, 249, 251, 252, 254, 255, 253, 254, 255, niet gefolieerd. Hierdoor kwam Polain kennelijk in de war: hij sprak van 'Fc 225 (pour 258)' waar hij bedoelde 255 in plaats van 257.

Ook de sprekende hoofdregels zijn bij herhaling in het ongereede geraakt. In katern S (folia 137-144), waar op [S6] verso 'Liber Decimus' begint, wordt toch op [S8] recto en verso nog 'Liber Nonus' gezet - aansluitend bij blad S1 waar dat terecht was. Gecompliceerder probleem is in katern Z (folia 177-184). Z1^r (177) sluit aan bij het voorafgaande: boek 12. De versozijde voert reeds 'Quartus decimus', en dat wordt verder voortgezet. Eén uitzondering komt nog: het aan Z1 verbonden [Z8] (184) zet als kopregel boven aan de versozijde 'Liber Tertiusdecimus'. De tekstovergangen zijn in dezen geen hulp: de capita-telling loopt gewoon door. In de litteratuur wordt niet op dit probleem ingegaan.

Eigendomsmerken

Fol. 1r: Cum iam tria specula Vincentij extarent in Academiae Bibliotheca, | nempe Historicum, Physicum, et Morale, Hoc Doctrinale, | quod deerat, et deesse obseruavi, dum Libris Theologicae | Facultatis recensendis et ordinandis vaco cum Reverendo in Facultate | collega Doctore Altingio, usui publico L.M.Q. ex meo Musaeo | Dedi et Consecravi: Anno MDCLXVIII, v. Maij. | Samuel Maresius, Sacrae Theologiae Dr. ejusdemque | Facultatis Professor primarius, Historiae Ecclesiasticae ordinarius | et Pastor Ecclesiae GalloBelgicae quae in Templo | Academico convenit. ||

Acađ. 1669: F.a.29, i.v. VINCENTIUS BELVACENSIS.

NB! Schenking ook vermeld in Syllabus Librorum, blz. 83.

Band

5R op riem 2, KLK, achter LLKLL, vaste rug. 357 x 245 x 66. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Geen metalen kantbeschermers. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2 (2; 4) -3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//5. (15d).

IHS-banden, stempels 1-7.

Twee sluitingen, type a. Sluithaken bij scharnieren afgebroken, in mitters een 'klaverblad' uitgestanst.

Leer bij knepen beschadigd, bij voorplat vrijwel geheel gebroken.

Op rug, in bovenste veld een papieren etiket met titel.

Kettingklampen

-- (verworven 1668!).

Fragmenten

I. --

II,1 Perkament, los dekblad. 344 x 226 + 22. 2 x (min.) 24 rr.

op (bijgesneden) 200 x 284. [kolombreedte 115 mm].

Textualis, 12de/13de eeuw.

Missaal, niet nader geïdentificeerd.

Lezing begint bij Joh. 3: 1 (o.m. in gebruik op 3 mei, Kruisvinding), waarbij 'Require in pascha annotiua', maar andere teksten passen niet.

Rode en groene lombarden; O met daarin kruis, hetgeen doet denken aan prefaties.

In marge (met extra muzieknotatie) drie regels tekst, nu in vouw.

Opmerkingen

1. Boven en beneden, met name bij rugzijde, vochtplekken.

2. Met de hand gerubriceerd, begininitialen van de onderscheiden boeken met penwerk, bij boek 7, blad 04 (fol. 108) recto, met een beetje groen.

Initiaal Q bij begin boek I, blad A, met penwerk en schilderwerkje in vorm van plant.

Verwijzingen

4.2.1.7: IHS-banden.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS.

Speculum historiale. Partes 1-4.

- [Straatsburg, R-drukker (Adolf Rusch), ca 1473]. 2°. 2 delen.

-- COP 6245. GOFF V-282; IBH 3490; IBP 5646; IGI 10315; POLAIN (B) 3940. — ROOS 82; IDL 4648.

** In deel 1 ontbreekt het eerste, (blijkens Polain) blanco blad.

Eigendomsmerken

Deel 1, fol. 1r, in initiaal(S), familiewapen met banderol (vergeleijk afbeelding): Magister Bernhardus pistoris ||

NB Vergelijk Brugmans, die Wilhelmus Frederici voor de bezitter houdt!

Acad. 1669: F.a.23-24, i.v. VINCENTIUS BELVACENSIS.

Band

Deel 1:

7R op riem 2, LKL, vaste, geheel vernieuwde rug. 476 x 342 x 115 (iets openstaand). Originele kapitaaltjes onbekend. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers geheel verdwenen.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//4. Achterplat 1-4 (1.1.1; 5)//A/2-2/2-2//5. (15d). Fr-band, stempels 1-4, 6-10, 31; achterplat geen losse stempels.

Twee sluitingen, type b (althans geen scharnierresten maar wèl moeten van 'muiters'), tegenwoordig geheel verdwenen.

Compleet vernieuwde rug, ook daarover al weer restauraties bij kop en staart; op achterplat vertoont leer scheuren en is gedeeltelijk verdwenen.

Deel 2:

7R op riem 2, vaste, geheel vernieuwde rug. 466 x 345 x 115.

Verder als band deel 1, dit deel echter achterplat als voorplat bestempeld.

Twee sluitingen, in dit deel echter type a, waar forse oplapactie nodig was om de scharnieren (kennelijk wit leer) te bedekken.

Metaalwerk overigens ook verloren.

Ook bij dit deel is het leer van het achterplat fors gescheurd.

Kettingklampen

Deel 1: IIa

Deel 2: If; IIa

Opmerkingen

1. Kennelijk zijn beide delen vochtig bewaard: kringen tot in het midden van de bladen. In deel 1 moesten enige gaten aan staart-snede aangevuld worden.
2. Handgesigneerd, deels weggesneden.
3. Met de hand gerubriceerd en voorzien van sprekende kopregels. Initialen bij begin van een nieuw boek (zowel bij kapitteloverzicht als tekstbegin) uitgevoerd in blauw met rood penwerk, soms met enig groen; bij deel 1, blad 3 (a4) bovendien met oker aangekleed. De eerste initiaal, een letter S, bij het begin van het kapitteloverzicht (a2), werd gehistorieerd met een engel en het wapen van Bernhardus Pistoris (zie afbeelding).
4. Bij elk nieuw boek werd een paars leren klavier aangebracht.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 237-8 (waarin dit werk overigens voor bezit van Wilhelmus Frederici gehouden wordt); KLUYVER, Binders, 268.

Verwijzingen

2.1.17: Bernhardus Pistoris.

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

5.1: Sint-Maarten.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS.

Speculum morale. Partes 1-3.

- [Straatsburg, Johann Mentelin, 6 nov. 1476]. 2°.

-- COP 6252. BMC I 58; GOFF V-288; IBH 3498; IBP 5651; IGI 10319; POLAIN (B) 3946. — ROOS 82-83; IDL 4652.

** In Groningen ontbreekt deel 3; dit werd opgevangen met Inc. 188, nr 107. Deze editie behoort tot de uitgaven zonder colofon (vergeleijk Goff s.v.). Bovendien is het auteurschap van het Speculum Morale als zodanig omstreden.

Eigendomsmerken

-- [Brugmans houdt dit werk voor bezit van Wilhelmus Frederici
- zonder bewijs]

Acad. 1669: F.a.27, (samen met Inc. 188, opgenomen als F.a.28.),
i.v. VINCENTIUS BELVACENSIS.

Band

6R op riem (?) 2, vaste rug, geheel nieuw. 472 x 338 x 90. Oorspronkelijke kapitaaltjes verdwenen onder volledig nieuwe bekleding van de band. Lichtbruin leer om houten (originele?) borden, licht afgeschuind. Metaalwerk verdwenen, niet traceerbaar.

Modern stempelmotief, type ruit: 1-4 (1.1.1; 4)//C/2-2/2-2//5.

(Band als Inc. 189, deel 2).

Oorspronkelijk twee sluitingen, type a, af te leiden uit de uitsparingen voor scharnieren in achterplat, nog voelbaar onder nieuwe bekleding.

Kettingklampen

?

Opmerkingen

1. Boven en beneden bij bladen zijn vochtkringen zichtbaar - zonder veel schade.
2. Direct onder de laatste tekstregel in de rechterkolom werd met de hand gesigneerd: a¹, a²-z, &, aa-bb.
3. Met de hand in rood en blauw gerubriceerd.
Op blad 5 (a² 1) vrij veel rood penwerk bij initiaal I in blauw.
4. Voorin enige wormgaatjes in papier.
5. Een enkele maal een aantekening.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 238.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS.

Speculum morale. Partes 1-3.

- [Keulen, Conrad Winters de Homborch, ca 1477]. 2°.

-- COP 6251; VK 1246. GOFF V-289; IBH 3499; IBP 5652; IGI 10320; POLAIN (B) 3945. — ROOS 83; IDL 4653.

** In Groningen ontbreken deel 1 en 2. Dit werd opgevangen met Inc. 187, nr. 106. Twee quiniones voorin bevatten in handschrift de index; de 'normale' (vergelijk Polain), gedrukte tabula ontbreekt hier. Het auteurschap van het werk is omstreden.

Eigendomsmerken

-- [Brugmans houdt dit werk voor bezit van Wilhelmus Frederici - zonder bewijs!]

Acad. 1669: F.a.28 (samen met Inc. 187, onder F.a.27.) i.v. VINCENTIUS BELVACENSIS.

Band

6R op riem 2, LKL, vaste rug. 393 x 297 x 80. Doorgestoken kapitaaljes, boven gedeeltelijk verloren, beneden vervangen bij restauratie staart. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2 (2; 3) -4 (hoofddlijnen en Andreaskruis: 2.2.2; 8) - 3 (ruit in middenveld: 1.1; 4)//A/2-2/2-2//3. (15d).

Geen stempels.

Twee sluitingen, type a; alleen deel van het bovenste scharnier is behouden.

Op voor- en achterplat waren vier zeer forse knoppen, diameter 40 mm, pin ϕ 5 mm, thans verdwenen; blijkens het groen op het voordeksblad kennelijk in koper of messing.

Boven op voorplat tweemaal titel notitie: 1: ... | Specul. Morale 3 ||. 2: Speculum Morale | Vincentij pars lll ||

Deel-rug kapot, enkele scheuren in leer.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

--

[Glad, blanco perkament.]

Opmerkingen

1. Met name de benedenzijde van het boek vertoont vochtkringen en schimmelvlekken - her en der enige rot.
2. Het hele boek, de handgeschreven index inclus, werd gebrubri- ceerd en van een sprekende kopregel voorzien. De initialen (in blauw) werden enige malen (bij het begin van de partes 4, 6, 7, 9 en 10) van rood penwerk voorzien, waarna groene kleuraccenten worden aangebracht. Bij het begin van pars 8, tegenwoordig fol. 176 verso, werd geheel niets ingevuld.
3. Bij het begin van de onderscheiden partes waren smalle klavieren aangebracht: deze zijn allemaal verdwenen.
4. Herhaaldelijk door verschillende handen geglosseerd en van streepjes en dergelijke voorzien.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 238.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS.

Speculum naturale. Partes 1-2.

- [Straatsburg, R-drukker (Adolf Rusch), niet na 5 apr. 1477]. 2°.

-- COP 6253 = 6256. BMC I 64-65; GOFF V-292; IBH 3495; IBP 5655; IGI 10323; POLAIN (B) 3947. — ROOS 83 (met afb. initiaal, eigendomsmerk 2); IDL 4656.

** In deel 2 ontbreken de eerste twee bladen (nn1, nn2); op perkament, in handschrift aangevuld (telkens op papieren kim gelijmd).

Eigendomsmerken

Deel 1: f.1: Anno christiano 1477 in nundinis Odgeri Wilhelmus Frederici Arcium et Medicine doctor | Speculum naturale vincencii beluacensis non praeparatum decem et octo florenis rhenensibus aureis sibi posterisque | pijs usibus emit. | Vtentes orent pro eo. Wilhelmus frederici ||

f.2: (In initiaal Q) geschilderd (familie?)wapen met op banderol: Magister Wilhelmus | frederici ar|tium | doc-tor | et medicine ||

Deel 2: f.9: [oo1] (In letter P, iets minder geslaagd, verder als in deel 1). Op banderol: magister | Wylhelmus | frederici doctoris ||

Acad. 1669: F.a.25 en 26, i.v. VINCENTIUS BELVACENSIS.

Band

Deel 1:

7R op riem 2, vaste rug. 478 x 340 x 124. Vernieuwde bekleding kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers, bij rug beneden achter bewaard, op hoeken beneden eveneens. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1-3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//3. (15d). Fr-band.

Stempels 5-8, 10, 12, 16-17, 26-27, 32.

Twee sluitingen, type a. Sluithaken bij scharnieren afgebroken.

sluitplaatjes nog bewaard; bovenste muiter verdwenen, onderste afgebroken, nog klein deel behouden.

Leer bij knepen gebroken, deel van rug open - her en der met bruin leer aangevuld, soms ook al weer kapot.

Midden op voorplat - duidelijk door verkleuring leer en acht spijkers - restant fenestra.

Vertikale metalen biezen op platten bij rug, tegenwoordig verdwenen: enkel een reeks gaten is gebleven.

Deel 2:

7R op riem 2, vaste rug. 478 x 340 x 108. Doorgestoken kapitaal-tjes, behouden onder geheel vernieuwde leren bekleding. Lichtbruin leer om - waarschijnlijk originele - eiken borden, licht afgeschuind. Van metalen verstevigingen is niets meer vast te stellen. Modern stempelmotief, type ruit: 1-4 (1.1.1; 4)//C/2-2/2-2//5. Oorspronkelijk twee sluitingen, type a: op achterplat zijn uitsparingen voor scharnieren voelbaar.

(Band als Inc. 187).

Kettingklampen

Deel 1: IIa

Deel 2: ?

Opmerkingen

1. In beide delen is zowel aan boven- als benedenzijde enige waterschade, waardoor onder meer rubricering, met name blauw, is gaan vlekken.
2. De beide delen zijn doorlopend, met de hand gesigneerd, meestal weggesneden.
3. Met zeer veel zorg werd gerubriceerd: naast lombarden etc. ook sprekende kopregels en randteksten in (alternerend) rood en blauw. Initialen vele malen samengesteld uit rood en blauw (in elkaar vertand), bij belangrijke plaatsen voorzien van penwerk, soms met enig groen. Blad 1 van deel 2 heeft zelfs een gouden staaf en een 'littera duplex' blauw en (stof?)goud.
Op twee plaatsen (1: fol. 2r en 2: fol. 9r) werd het wapen van Wilhelmus Frederici aangebracht met zijn naam (vergelijk onder eigendomsmerken).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 237; KLUYVER, Binders, 268; MBG nr 66, blz. 135.

Verwijzingen

2.1.117: Wilhelmus Frederici.

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

5.1: Sint-Maarten.

VINCENTIUS BELLOVACENSIS.

Opuscula.

- Basel, Johann Amberbach, 13 dec. 1481. 2°.

-- COP 6259. BMC III 746; GOFF V-277; IBH 3486; IBP 5641; IGI 10308; POLAIN (B) 3936. — ROOS 83; IDL 4643.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.11, i.v. VINCENTIUS BELVACENSIS.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 312 x 228 x 88. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers, beneden bij hoeken verloren, boven bij rug ook. Hoek 1. Stempelband, type ruit: 1-3 (niet overal fors doorgedrukt! 1.1; 4)// A/2-2/2-2//3. (15d). Geen stempels. Twee sluitingen, type a; sluthaken bij scharnier afgebroken. Bij achterkneep enkele scheuren. Op rug, in derde veld resten van titel.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I,1 Perkament, dekblad (naast, deels over twee kleinere blanco stroken). 142 x 306 (dwars). 2 x (min.) (onderste deel blad) 15 rr. op 132 (boven afgesneden) x 262. Textualis, 13de eeuw. Ongeïdentificeerd, Latijn.

Tekst over (wonderen van) Maria Magdalena, waarvan delen overeenkomen met de Legenda Aurea, te weinig echter voor identificatie.

II,1 Als I,1. 302 x 200. 2 x (min.) 18 rr. (bovenhelft blad; aansluitend bij I?) op 161 (beneden afgesneden) x 262.

Opmerkingen

1. Met de hand gerubriceerd.
2. Bovenaan op $\pi 1$ (eerste blad van Tabula) staat 'xl quaternen'.

JACOBUS DE VORAGINE.

Legenda aurea sanctorum.

- [Keulen, Ulrich Zel], 1483. 2°.

-- COP 6434; VK 623. BMC I 197; GOFF J-108; IBP 2994; IGI 5018; PELL (V) 24; POLAIN (B) 2197. — ROOS 84; IDL 2566.

** Het onderhavige exemplaar is sedert de Tweede Wereldoorlog vermist; alle informatie berust derhalve op de catalogus van Roos.

Eigendomsmerken

('schutblad') 1.: Liber Gerardi Draell pistoris et Ecclesiae Sancti Martini sacerdotis || (vgl. opm. 2)

2.: Arnoldus Nising ||

3.: Henricus de Berck alias Lantinck me iuste possidet ||

('f. 1') 4.: Liber Academiae ex donatione Domini Edzardi Jacobi Clant. ||

Acad. 1669: E.d.1, i.v. VORAGINE.

Band

??

Roos: 'Gladde zwijnsleeren band, houten borden'.

Opmerkingen

1. Roos identificeert deze druk met de in de Syllabus librorum genoemde schenking d.d. 22 maart 1622, syllabus blz. 61 (onder nummer 4).
2. Gelet op het bestaan van een Gerardus Drael, alias Pistoris, als priester maar niet als pastoor verbonden aan de Sint Maarten, bovendien gelet op andere eigendomsmerken van deze man stel ik voor de lezing van Roos '... Gerardi Draell pastoris ...' te wijzigen.

Verwijzingen

2.1.12: Arnoldus Nising; 2.1.30: Gerardus Drael Pistoris; 2.1.38: Henricus de Berck alias Lantinck.

5.1: Sint-Maarten.

PAGNINUS, Sanctes.

Thesaurus linguae sanctae, seu lexicon Hebraicum.

- Lugduni, Sebastiano Gryphio excudente [Sebastianus Gryphius excudebat 1529]. 2°.

-- ADAMS P-36; BAUDRIER VIII, 52 (52bis: afb. Titelblad).

Eigendomsmerken

(Oud)schutblad recto : 1. [doorgehaald]: ... renen || (prijs?)
 2. m. joh. varwer ||.
 3. Sum Stephani Syluii liber | Post mortem
 Stephani redibit | ad bibliothecam
Sancti martinj ||.

Colofonblad [Zz6] verso: [in één hand]: Hac lege ac conditione ut
 post meam uitam reuertatur ad Bibliothecam | diui Martini In Gronyngen Ego Hinri-
 cus Volterinck Sutorius | Possido Ex tes-
 tamento et legatione Egregii docti viri
Magistri Joannis | Verwer Ecclesiae diui
 Martini Pastoris, qui cum caeterarum (?),
 tum sacrarum | Literarum peritus eximie,
 cum nondum | susrepta vocatione quinquen-
 nio | perfungeretur, integra adhuc | aesta-
 te (?), cum optimorum dolore summo La-
 crimisque | multis moritur | Anno domi-
 ni | 1539 | Septembr. 12 ||.

Acad. 1669: A.b.27., i.v. PAGNINUS.

Band

4R op riem 2, vaste, vernieuwde rug. 346 x 239 x 103. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Kantbeschermers allemaal verdwenen, hoek 2.

Stempelband type ruit, heetgestempeld: 2 (1; 3) -3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//3. (16b) Veld- en randstempels (S1-3), als fries boogstempels en losse lelie in ruit (S4 en S5), in vieringen ronde stempel met uil (S6).

Twee sluitingen, type a, grotendeels verdwenen.

Bovenaan op voorplat rest titel aanduiding: 'Thesaurus lingue hebraice.'

Het voorplat was in de lengte gebroken maar is hersteld; er zijn twee gaatjes van worm of zilvervis.

Kettingklampen

IIa

Snede

II2 (zeer vaag:) Sanctis(?) pagnini(?) | hoc est thesaurus(?) ||.

Opmerkingen

1. NOTA BENE: Het (Hebreeuwse) boek leest 'van achteren naar voren; de eigendomsmerken zijn echter 'normaal' - dus eigenlijk voor dit boek achterin - aangebracht. Alle verwijzingen naar 'voor' en 'achter' dienen derhalve eigenlijk andersom gelezen te worden. Hier werd de Groninger 'opvatting' aangehouden.
2. Langs de sneden is enige vochtschade.
3. Het boek werd in 1984 gerestaureerd.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 239.

Verwijzingen

2.1.44: Henricus Volterinck Sutorius; 2.1.72: Johannes Varwer; 2.1.96: Stephanus Sylvius.
5.1: Sint-Maarten.

MAIMONIDES, Moses.

Mischna thora s. Hajjad hachazakah (Hebraice).

- Venetiis, 5310 (= 1550). 2°. Twee delen.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.a.25-26, i.v. MOSES Ben Maimon.

Band

Deel 1:

5R op touw 2, vaste (opnieuw?) beklede rug. 439 x 306 x 86. Donkerbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type c.

Rolstempelband: Ilaa'/ra'-ra'-ra'-r. R3 \equiv R4, drie rolstempels.

Twee sluitingen (van 'voor' naar 'achter' immers Hebreeuws!), type c, scharnieren maar voor een deel behouden (met zes messing sterkop spijkers vastgezet, waarvan telkens één ontbreekt), mitters verloren.

Op hoeken messing stukken, evenals midden op, aan kopzijde alle vier bewaard, beneden enkel vóór bij rug (gerekend vanuit boek), voor is ook het middenstuk weg. Langs de rug was een metalen strip aangebracht, die echter óók is verdwenen.

Het leer is zeer beschadigd, zeker op ribben.

Deel 2:

Als deel 1, 447 x 302 x 100.

Alleen de hoekstukken boven aan de voorzijde zijn behouden (vanuit het boek bezien), evenals de messing strips langs de rug (voor gedeeltelijk, achter geheel).

Het leer is in zeer treurige staat, geschaafd, stukken eruit e.d.

Kettingklampen

IIE

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

1. Beide boeken zijn vlekkerig - door gebruik?
2. Vanuit de sneden is waterschade opgetreden.

1. TURNEBUS, Adrianus.

Opera, tributa in tomos III.

- Argentorati, sumptibus Lazari Zetzneri, 1600. 2°.

-- ADAMS T-1143; ARBOUR 3197.

2. TURNEBUS, Adrianus.

Aduersariorum tomi III.

- Argentinae, sumptibus Lazari Zetzneri, 1599. 2°.

-- ADAMS T-1147.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.c.21, i.v. TURNEBUS.

Band

Perkament om karton, 359 x 245 x 105 (openstaand). Groene kapitaal-tjes. Langs randen enkele 'lijn' midden op paneelstempel, op achterplat te hard geperst: langs onderzijde is perkament gescheurd. Twee sluitingen, type h of i, geheel verdwenen.

Bovenop voorplat, in spiegelbeeld: No 1; wat deze telling betekent is onduidelijk.

Op rug, bovenaan, auteur en titel: TURNEBI OPERA; gedeeltelijk onder etiket rest signatuur: P ...

Rug nogal vuil, met name op ribben zwarte randen.

Kettingklampen

IIe

Opmerkingen

Het boek als geheel is iets watervlekkig.

APPIANUS [van Alexandrië].

Romanarum historiarum Punica, siue Carthaginensis, Parthica & c. libri. Ed. Henricus Stephanus.

- [Genève] excud. Henricus Stephanus, 1592. 2°.

-- ADAMS A-1352; ARBOUR 1296; Ind. Aur. II, 45 (106.591); MOECKLI 132.

** Het laatste blad, [i6], is uitgescheurd, volgens Adams blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.a.7., i.v. APPIANUS.

Band

Perkament om karton. 365 x 238 x 70. Kapitaaltjes met blauwe zijde omwikkeld.

Lijn langs randen, paneelstempel in midden.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters bewaard.

Perkament langs bovenkanten los, kop grotendeels verdwenen.

Rest oude signatuur - deels onder etiket, deels weggescheurd - nog leesbaar: ... 7.

Rechter benedenhoek voorplat bruin-zwarte vlekken (door vocht?).

Kettingklampen

IIa, IIe.

Opmerkingen

1. De rechterbenedenhoek is nat geweest, waardoor forse vochtkringen.
2. Tussen bladzij 178 en 179 werd een perkamenten bindershulpje aangetroffen (zie afb.).
3. Op achterplat staat een prijs: '7-0'.

1. ARISTIDES, Aelius.

Orationes. Ed. Euphrosinus Boninus.

- [Florentiae, sumptibus Philippi Iuntae, 20 Maii 1517]. 2°.

-- ADAMS A-1702; Ind. Aur. II, 144 (107.621); ISAAC 13393.

2. STEPHANUS Byzantinus.

De urbibus. Ed. Guilhelmus Xylander.

- Basileae, ex officina Oporiniana [Mrt] 1568. 2°.

-- ADAMS S-1718; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Beneden titelblad deel 2: 'H.W.'

Acad. 1669: P.c.26., resp. i.vv. ARISTIDES en STEPHANUS.

Band

Moderne halfleren band. 309 x 213 x 50.

Kettingklampen

Iie (blijkens afdruk op laatste blad).

Snede

Roodbruin en oker gespikkeld.

Opmerkingen

1. Vanuit staartsnede vochtlijnen.

2. Deel 1 werd niet gerubriceerd.

3. Enige restauraties werden doorgevoerd, langs randen werden strookjes papier geplakt, onder meer in deel 1, langs bovenrand blad a ij verso, waar dubbele scheur - tegenwoordig weer verdwenen. Ter versterking van het buitenvel van de laatste katern, zi - [z8], werd bovenaan een strookje papier - over een scheur in [z8] - geplakt en meegebonden. Titelblad 1 moest op kim bevestigd worden.

4. Beneden op titelblad van deel 1 staat een prijs: '2 st[uiver]'.

Verwijzingen

2.1.34: H.W.

ARISTOPHANES.

Comediae undecim. Ed. Odoardus Bisetus.

- Aureliae Allobrogum, Sumptibus Caldoriana Societatis, 1607. 2°.

-- ARBOUR 4744.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.a.21, i.v. ARISTOPHANES (vergelijk opmerking 2).

Band

Perkament om karton. 357 x 230 x 72. Groen-witte kapitaaltjes.

Dubbele lijnen langs randen waardoor Ila/ax-ax, met wisselende tussenruimte: middenop paneelstempel. In hoeken bloem.

Twee sluitingen, type h, zeemleren bindriemen boven geheel bewaard.

Rug fors kapot.

Bovenaan rug titel, deels vervaagd. Onder etiket signatuur 1669,

P ... 2 (sic! vergelijk opmerking 2).

Kettingklampen

IIa (2x), IIe

Snede

Roodbruin.

Opmerkingen

1. Bij de platten is het papier aan de randen wat gefrommeld en deels versleten.
2. In 1669 werden in de Academiebibliotheek onder de signaturen P.a.21 en 22 twee edities van Aristophanes bewaard. De ene uitgave verscheen in Basel 1547, de ander is het onderhavige boek, met 'Aurel. Allob. 1607' aangegeven.
De oudste van de twee, P.a.22, werd op 28 augustus 1621 geschonken door Hieronymus Isbrants (Syllabus, p. 56, nr 3, bovendien in het boek zelf, β a 5, genoteerd.
De 22 in de signatuur op de rug (zie onder 'Band', in fine) moet derhalve op een fout terug gaan. Of het een fout in de rugnummering dan wel in de catalogus van 1669 betreft (de oudste druk heeft meestal het laagste nummer!) valt niet meer vast te stellen.

1. ATHENAEUS.

Deipnosophistarum libri XV. Met vert. Jac. Dalecampus. Ed.

Isaac Casaubonus.

- Lugduni, apud viduam Antonij de Harsy, 1612. 2°.

-- ARBOUR 6420.

2. CASAUBONUS, Isaac.

Animadversionum in Athen. Dipnosophistas Libri XV.

- Lugduni, apud Viduam Ant. de Harsy & Petrum Rauaud, 1621. 2°.

-- NUC NC 0180852.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.a.6, i.vv. ATHENAEUS en CASAUBONUS.

Band

Academieband 1630.

5R op touw 2, vaste rug. 378 x 246 x 109. Blauw?groen?-witte kapi-taaltjes. Bruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type a. Metalen kantbeschermers verloren, hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: Ilaa'/axa' -raL' (ACADEMIAE/1630)
-r-r. Drie rolstempels.

Twee sluitingen, type a. Op tweemaal 5 kransster^cspijkers na, ver-dwenen.

Leer bij voorkneep gebroken; kop en staart half vernieuwd, ook al weer kapot.

Leer is vrij kort.

Kettingklampen

Ile

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

Dicht bij de platten is het papier langs randen versleten.

DEMOSTHENES.

λογου, καὶ ἐπιστολαί. Cum commentariis Ulpiani. Ed. Guilhelmus Morelli.

- Lutetiae, apud Iacobum Dupuys [Ioannes Benenatus absolvebat, Kal. Feb.] 1570. 2°.

-- ADAMS D-266; GRESWELL II 54-56.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.a.13, i.v. DEMOSTHENES.

Band

Moderne halfleren band. 324 x 225 x 70.

Kettingklampen

IIa (blijkens indrukken achterin).

Snede

Oker en roodbruin gespikkeld.

Opmerkingen

Enige vochtplekken vanuit rug.

1. DIO CASSIUS.

Romanarum historiarum libri xxv. Grieks met vertaling Guilhel-
mus Xylander.

- [Parijs] excud. Henricus Stephanus, 1591. 2°.

-- ADAMS D-504 (i.v. DION CASSIUS); ARBOUR 1195; GRESWELL II 364.

2. XIPHILINUS, Joannes.

E Dione excerptae historiae. Ex interpretatione Gui. Blanci a
Gui. Xylandro recognita. Hen. Stephani in Joa. Xiphilinum ...
spicilegium.

- [Genève] Excudebat Henricus Stephanus, 1592. 2°.

-- ARBOUR 1330 (?); GRESWELL II 364.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.b.27, resp. i.vv. DIO en XIPHILINUS.

Band

Perkament om karton, 369 x 238 x 92. Kapitaaltjes met gele zijde
omwikkeld.

Kader met in hoeken leliestempeltje, midden paneel. Twee stempels.
Twee sluitingen type h, witleren bindveters vrijwel geheel verloren.
Kop ernstig beschadigd.

In eerste en tweede veld signatuur leesbaar: 'O.B.27.'.

Kettingklampen

IIa, IIc.

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

Op voorschutblad verso staat bovenaan met rode stift(?) de signa-
tuur herhaald: O.b.27.

DIONYSIUS [van Halicarnassus].

Scripta quae extant, omnia. Ed. F. Sylburg.

- Francofurti, apud haeredes Andreae Wecheli, 1586. 2°. 2 delen.

-- ADAMS D-625.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.a.27-28., i.v. DIONYSIUS.

Band

Moderne halfleren banden, resp. 351 x 228 x 72 en 350 x 226 x 35.

Kettingklampen

Delen 1 en 2: IIa (blijkens indrukken nagels).

Snede

Rood gespikkeld.

LUCIANUS.

Opera omnia. Met lat. vert. I. Bovrdlottus.

- Lutetiae Parisiorum, Apud P. Ludovicum Febvrier, 1615. 2°.

-- ARBOUR 7541.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.a.10, i.v. LUCIANUS.

Band

Moderne halfleren band. 349 x 247 x 88.

Snede

Rood gespikkeld.

PHILO JUDAEUS.

Lucubrationes omnes. Vert. Sigismundus Gelenius.

- Basileae apud [Nicolaum] Episcopium juniorem [Sept. 1561]. 2°.

-- ADAMS P-1030; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Schutblad recto: Ex larga donatione Reverendi in Christo Patris
[prioris?] H.E. | Prioris in campo rosarum | Accipe,
Redde, Cave. || (zie opmerking 3)

Acad. 1669: D.c.28, i.v. PHILO.

Band

5R op touw 2, vaste rug, 347 x 236 x 66. Bruin-witte kapitaaltjes.
Lichtbruin leer om eikenhouten borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Metalen kantbeschermers verloren, hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: IiaS/r-r-aSxaS'-r. Drie rolstem-
pels, R3, gesigneerd NP 1549 = Schunke 3. Drie losse stempels.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Leer is deels los van plat, langs bovenkant en rug gescheurd, ook anderszins nogal gehavend.

Bovenste c.q. onderste helft 1e respectievelijk 6e veld vernieuwd, evenals bovenhoeken en stuk bij benedensluiting achterplat.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

-- [contemporain papier].

In rug strookjes Latijn. Textualis 13de/14de eeuw.

Opmerkingen

1. Langs sneden, met name boven en beneden, is enige vochtschade ontstaan.
2. Aantekeningen op verschillende plaatsen, meest in een fijne hand. Onduidelijk is de notitie bovenaan de versozijde van het achter-schutblad: bbb (of: CCC) | 9 || - een signatuur?, een penneproef?
3. Uit archiefstukken blijkt dat er maar een prior bekend is, wiens initialen overeenkomen met de hier genoteerde 'HE', te weten Hermannus Elborgius (2.1.32).

De aantekening is in de hand van Laurentius Guilielmi (zie 2.1.76); ook het motto 'accipe etc.' is van hem.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 216 (waar per abuis 1554 als jaar van verschijnen wordt genoemd); KLUYVER, Binders, 6 ('Rest-groep'); KRONENBERG VIII (abusievelijk sprekend van kwarto).

Verwijzingen

2.1.33: H.E. (=Hermannus Elborgius OPrem); 2.1.76: Laurentius Guilielmi; 2.2.1.7: Rozenkamp Premonstratenzerinnen.

PHOTIUS.

Βιβλιοθηκη του Φωτιου, Librorum quos legit Photius Patriarcha excerpta et censurae. Ed. David Hoeschelius.

- Augusta Vindelicorum, ad insigne pinus, [ex officina Iohannis Praetorii] 1601. 2°.

-- NUC NP 0335112..

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.c.15, i.v. PHOTIUS.

Band

Perkament om karton. 337 x 240 x 82.

Twee sluitingen, type h, maar gedeeltelijk bewaard.

Op rug, bovenaan, heel vaag signatuur '90'.

Daaronder auteur en titel; daaronder - deels bedekt door etiket - resten van de signatuur van 1669: O ... 5.

Kettingklampen

IIa (2x), IIc, IID.

Snede

Rood gespikkeld.

SIMPLICIUS.

In [Aristotelis] Categorias commentaria, et latina scholia Iusti Velsij.

- Basileae, apud Michaëlem Isingrinium, 1551. 2°.

-- ADAMS S-1205; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

-- (vergelijk opmerking 2).

Acad. 1669: M.c.7, i.v. SIMPLICIUS (vergelijk opmerking 3).

Band

Moderne halfleren band: 301 x 205 x 18.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Met name voorin is sprake van enige vochtvlekkigheid.
2. Er zijn onderstrepingen en marginale glossen in twee handen. De hand met bruine inkt, die ook voorkomt in nr. 155, v f 5 (vergelijk opmerking 3), noteert op blz. 211 na het colofon: Perlecta haec Neomagii omnia, et absoluta, | Anno 1578, febr: 8. || Wie in Nijmegen dit gelezen heeft blijft onduidelijk. Op het titelblad staat een prijs: 30.½ (?). lb.
3. In 1669 werd onder signatuur M.c.7 ook Alexander Aphrodisiensis bewaard, tegenwoordig nr. 155, v f 5. Wanneer uitsluitend gelet zou worden op het bibliotheekbezit in 1669 zou één van beide werken overgeheveld kunnen worden naar de signatuur M e 7; die toen nog vrij was. Toch is dit onaannemelijk. De rubriek M.e. bevat verder allemaal kwarto's terwijl hier sprake is van boeken in folio. Daar komt nog bij dat in de catalogus van 1722 (blz. 65, i.v. RUVIO) deze plaats ingenomen blijkt te zijn door het commentaar van Ant. Ruvio op Aristoteles (Londen, 1641, tegenwoordig v f 5), een geschenk van Gisbertus Edingh. In beide delen staat op het titelblad een oude, ronde academiestempel, waardoor als er al sprake is van één oudere band (de formaten verzetten zich daar niet tegen) geen volgorde gereconstrueerd kan worden.

STOBÆUS, Johannes.

Sententiae. Grieks met vertaling Conradus Gesner. Tertia editio.

- [Tiguri, apud Christophorum Frosch., Aug. 1559]. 2°.

-- ADAMS S-1878.

Eigendomsmerken

Tegenover titelblad: 'Sum Guilielmi Sevelii.'

Acad. 1669: P.a.11, i.v. STOBÆUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 355 x 232 x 74. Bruin-witte kapitaaltjes.

Wit leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Geen metalen kantbeschermers, hoek 1.

Rolstempelband, Ilaa'/ra'-ra'-r-rr². Vier rolstempels.

Twee sluitingen, type a; oorspronkelijk (blijkens groen) messing muffers en sluitplaatjes, laatstgenoemde gerestaureerd door middel van telkens drie - tegenwoordig roestende - spijkers.

Leer met name bij hoeken gehavend, deels gescheurd, partieel weer vastgezet.

Enige vlekken.

Opmerkingen

1. Vanuit staartsnede forse vochtplekken.
2. Talrijke onderstrepingen en aantekeningen in recente hand, anders (later) dan Sevelius, zowel in Grieks als Latijn (b.v. pp. 153 en 171).
3. Door spijkers waarmee scharnieren vastgezet waren zijn (roest- en andere) gaten ontstaan: vanaf Kk[1].
4. Het vrij late eigendomsmerk van Sevelius en het ontbreken van resten van een kettingklamp maken oude Groninger herkomst suspect. Anderzijds werd de ronde Academiestempel gebruikt - overigens in gebruik tot in het begin van de negentiende eeuw.

Verwijzingen

2.1.120: Guilielmus Sevelius.

1. ARISTOTELES.

Organon, hoc est libri omnes ad logicam pertinentes, Graece et Latine. Ed. Iulius Pacius [= Giulio Pace]. Editio III.

- Genevae, ex typis Vignonianis, 1605.

2. PACE, Giulio.

In Porphyrii Isagogen, et Aristotelis Organum commentarius analyticus.

- Aureliae Allobrogum, ex typis Vignonianis, 1605.

-- beide delen samen: BLC 11, 92 (i.v. Aristotle).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: M.d.9, i.v. PACIUS.

Band

Perkament om karton. 239 x 183 x 87.

Rug vernieuwd.

Twee sluitingen, type h of i, geheel verdwenen.

Kettingklampen

IIa, IIc

Snede

Blauwgroen.

1. POLYBIUS.

Ex libris Polybii selecta de legationibus; et alia [fragmenta ex historiis Dionysii Halicarnassei etc.]. Ed. Fulvius Vrsinus.

- Antverpiae, Ex officina Christophori Plantini, 1582. 4°.

-- ADAMS P-1800; VOET 2081.

2. HOESCHELIUS, David.

Eclogae Legationum. Dexippi Atheniensis, Eunapii Sardiani, Petri Patricii et Magistri, Prisci Sophistae, Malchi Philadelphensis, Menandri Protectoris, Cum corollario Excerptorum e libris Diodori Siculi amissis, xxi-xxvi. Ed. David Hoeschellius.

- Augustae Vindelicorum, Typis Ioannis Praetorii, 1603. 4°.

-- NUC NH 0432178.

Eigendomsmerken

Titelblad: H. Reinerij. D.

In dezelfde hand staat midden beneden een kriebel
waarin een H of ij herkenbaar zijn; een monogram?

Acad. 1669, O.e.4., i.v. POLYBIUS (deel 2 niet opgenomen).

Band

Academieband, 18e eeuw.

Leer om karton. 234 x 185 x 85. Paneelstempel. Op rug titel en signatuur in goud.

Snede

Blauw en rood gespikkeld.

Opmerkingen

1. Er is enige vochtschade langs de randen, b.v. op titelblad 2.

2. Met name in het tweede deel zijn zeer veel glossen, voor een deel afgesneden (b.v. correctie bladzijnummer 151 (uit 149).

Op titelblad 2: B.V.

Verwijzingen

2.1.91: Reinerij, H.D.

SCRIPTORES.

Romanae historiae scriptores Graeci minores. Ed. Fridericus Sylburgius. Tomus tertius.

- Francofurti, apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium & Ioann. Aubrium, 1590. 2°.

-- ADAMS S-790.

** Nota Bene: alleen deel 3!

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.b. 28, i.v. ROMANAE.

Band

Perkament om karton. 365 x 239 x 87. Blauw-witte kapitaaltjes.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters bewaard.

Bovenaan op rug titel: ROMANAE HISTO|RIAE SCRIPTORES | MINORES | Graeci ||.

Deels onder etiket oude signatuur: O ...

Voorplat van boekblok los (bindriemen gebroken).

Kettingklampen

IIe

Snede

Blauwgroen.

Fragmenten

In rug en als kapitaalstroomjes repen perkament. Textualis 15de eeuw.

Missaal (niet nader te determineren).

LECTIUS, Jacobus.

Poetae Graeci veteres carminis heroici scriptores qui extant omnes. Met lat. vert. Jac. Lectius.

- Aureliae Allobrogum, sumptibus Caldorianae Societatis, 1606. 2°.

-- BLC 187, 174.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.a.20, i.v. POETAE.

Band

Academieband 1630 (Perkament!).

Perkament om karton, 355 x 238 x 102 (iets openstaand). Bij herstel zeer zwaar geperst waardoor profiel vrijwel verdwenen.

Middenop paneelstempel, boven en beneden resp. 'ACADEMIAE' en '1630'.

Twee sluitingen, type i (?), geheel verdwenen.

Bovenaan op rug, zeer verbleekt, P ... O.

Kettingklampen

IIa, IIId, IIe.

Snede

Blauwgroen.

POETAE GRAECI

Veteres, tragici, lyrici, comici, epigrammatici. Additis fragmentis.

- Coloniae Allobrogum, apud Petrum de la Rouière, 1614. 2°.

-- ARBOUR 7279.

Eigendomsmerken

Titelblad : 1. [doorgehaald:] E ...
2. [gestempeld :] VILLERS. | Officier D'artillerie ||.

Keerzijde titelblad (rond stempel:) Suum cuique | D R S (?) ||.

Acad. 1669: P.a.19, i.v. POETAE Graeci.

Band

Moderne, halfleren band. 362 x 233 x 111.

Opmerkingen

1. Het boekblok is enigszins watervlekkig.
2. Er is vóór het titelblad [π1] een blad vol aantekeningen, gesig-neerd(?) Dr Frid. Hulsemans. Een eigenaar? een commentator?

Verwijzingen

2.1.22; D R S?; 2.1.107: Villers, Officier d'Artillerie.

SYLBURGIUS, Fridericus.

Etymologicon magnum.

- [Heidelberg]. E typographeio Hieronymi Commelini, 1594. 2°.

-- ADAMS S-2133.

** Onregelmatig beïnt exemplaar.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.b.9, i.v. SYLBURGIUS.

Band

Perkament om karton, 380 x 239 x 47. Blauw-okker (wit?) kapitaal-tjes.

Twee sluitingen, type h (of i), bindveters (of -linten) verdwenen.

Op rug boven titel: Etymologicum | Magnum ||, beneden jaartal 1594.

Deels onder etiket oude signatuur: (stok van P) ... 9.

Kettingklampen

IIa, IIc.

Snede

Rood gespikkeld (geblekt - wellicht geheel rood?).

Opmerkingen

Her en der vlekken.

HESYCHIUS, Alexandrinus.

Λεξικόν; Dictionarium.

- [Hagenoae, in aedibus Thomae Anshelmi, dec. 1521]. 2°.

-- ADAMS H-508; BENZING 60, nr 85; PENNINK 1069.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.c.12, i.v. HESYCHIUS.

Band

Perkament om karton, 326 x 222 x 40. Blauw-witte kapitaaltjes.

Twee sluitingen, type h of i, bindveters geheel verdwenen.

Platten gevlekt, kop enigszins gescheurd.

Deels onder etiket rest signatuur: P ... 2, daaronder 'Hesychii |
Dictionarium || en bij staart jaartal '1521'.

Kettingklampen

IIa, IIc

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

1. Vanuit de staartsnede, met name voorin, vochtvlekken; vanuit de kop lichte schade.
2. Blad [aj] is langs de rand beschadigd; uit blad [K7] is een zeer forse hoek gescheurd maar weer vastgelijmd.
3. Een heel enkele maal is een aantekening aangebracht met potlood (?): [K6 verso] 'Korfo', zonder duidelijke relevantie.

GESNERUS, Conrad & Arnoldus Arlenius.

Lexicon Graeco Latinum.

- Basileae [ex officina Hieronymi Cvrionis, impensis Henrichi Petri, mense Martio] 1548. 2°.

-- HECKETHORN 171 nr 3.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.b.14, i.vv. ARLENIUS en GESNER.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 317 x 215 x 83. Donkerbruin-witte kapitaaltes. Bruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1aS/r-aSxaS'-r-r. Twee rolstempels: R1 ≡ R2, gedateerd 1557. Twee losse stempels.

Twee sluitingen, type a, afgezien van tweemaal drie messing sterkopspijkers waarmee scharnier bevestigd werd, verloren.

Kop half vernieuwd, alweer kapot; enige krassen, her en der langs kanten en boven op achterplat een gaatje.

Kettingklampen

I1e

Opmerkingen

Vanuit sneden vrij forse vochtlijnen.

EUSTATHIUS [Bisschop van Thessalonica].

In Homeri Iliadis et Odysseae libros παρεκβολαῖ. Indice adiuncto perutili et copioso.

- Basileae [παρ' Ἱερωνύμῳ τῷ φροβενύῳ καὶ Νικολάῳ τῷ ἐπισκοπίῳ, αφε]. 1560, 1559. 2°. 2 delen.

-- ADAMS E-1108; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.a.24-25, i.vv. EUSTATHIUS en HOMERUS.

Band

Perkament om karton, respectievelijk: 340 x 228 x 125 (iets openstaand) en 339 x 228 x 90. Oker-witte kapitaaltjes.

Sluitingen, telkens twee, type h (of i), geheel verdwenen.

Langs randen platten drievoudige lijn.

Op rug (waarop stof zeer veel vat heeft gekregen) bovenaan, deels onder etiketten, resten oude signatuur P ... 24 en P ... 5.

Kettingklampen

Deel 1: IIa

Deel 2: IIb

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

Enige waterschade: in deel 1 met name beneden in hoeken (laatste blad, [HHH6] aangevuld), in deel 2 is kennelijk vrijwel het complete boekblok nat geweest - door golven en openstaan kon stof en vuil langs kopsnede binnendringen.

PORPHYRIUS [van Tyrus].

Isagoge, id est introductio in dialecticen. Aristotelis opera omnia quae pertinent ad inuentionem dialecticae. Vert. Argyropolus Byzantinus, Boethius Seuerinus.

- Coloniae, apud Maternum Cholinum, 1579. 4°.

-- ADAMS P-1912.

Eigendomsmerken

Op voorplat gestempeld: LAVRENTIO | GVILHELMO ||.

Titelblad: Liber Bursae Societatis Iesu Coloniae 1586.

Acad. 1669: M.d.10., i.vv. ARGYROPILUS en BOETHIUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 214 x 164 x 47. Lichtbruin-witte kapitaal-tjes (perkament). Donkerbruin leer om licht houten borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Messing kantbeschermers alleen achter boven bij rug en hoek bewaard. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1aP (met hoekstukken en randfries)/aSaL' (met eigendomsaant.)-r². Achterplat: I1aP (als voor, maar ander paneelstempel)/aSaS'-r². Twee rollen, twee paneelstempels, 4 losse stempels (afgezien van letters).

Teksten voorplat in aL'-vak (LAURENTIO | GVILHELMO), achter in middenveld (PRIMO | AD | LOGICAM). Letters en panelen goudgestempeld.

Schunke beschouwt deze band als Keuls.

Twee sluitingen, type a; mitters bewaard.

Het leer is langs randen gehavend, met name rechts beneden bij achterplat is een oude herstelactie (wellicht oorspronkelijk?); het leer van de rug is iets kort.

In de borden zijn nogal wat wormgaten, meestal niet voortgezet in leer: oud hout hergebruikt?

Kettingklampen

IIa, IIb, IIe

Fragmenten

Kapitaaltjes: perkament, klein stukje Latijn zichtbaar.

Oortjes: papier, 2 kolommen (op 132 mm). Hybrida, 15de eeuw. Met rood opgehoogd. Ongeïdentificeerd, Latijnse en Nederlandse tekst, commentaar op tractaat over grammatica (de composita van scribere en trahere worden behandeld). Er wordt gebruik gemaakt van (Oost-)Nederlandse voorbeelden.

Kennelijk leerboek.

[groter geschreven:] Ascribens iactans, Proscribit carmina dampnans,
Inscribit signans, describit rem manifestans. [kleiner, minder in-
terlinie:] Hic Iam ponit composita huius verbi scribere.

Opmerkingen

1. De milters en sluitplaatjes waren kennelijk met ijzer vernageld:
er zijn roestplekken tot b2 (p. 9) en vanaf [Pp4], (p. 487).

2. Vanuit voorplat wormgaatjes tot e3.

3. Bij het stempelen van de naam is een en ander misgegaan.

Ook voorin waren de vakken a! oorspronkelijk voorzien van bloem-
stuk S2. Boven is - met problemen, maar niet reconstrueerbaar -
daaroverheen LAVRENTIO gestempeld.

Beneden wagen we de volgende hypothese: 1. tweemaal S2; 2. er
wordt te ver naar het midden begonnen en de G wordt weer gera-
deerd; 3. de volledige naam wordt aangebracht (GVILNELMO) maar
met een gespiegelde N in plaats van een H; 4. deze fout wordt
gecorrigeerd.

Ook achterop is 'PRIMO' over iets anders heen gestempeld.

Litteratuur

SCHUNKE, Köln, 389.

Verwijzingen

2.1.76: Laurentius Guilielmi; 2.2.2.6: Keulen Jezuieten.

PLINIUS SECUNDUS, Gaius.

Historiae Mundi Libri XXXVII. Comm. Sigismundus Gelenius.

- Basileae, [per Hier. Frobenium, et Nic. Episcopium, 1555]
1554. 2°.

-- ADAMS P-1573, niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Band, voorplat : 1560 en [weggekrabd] RIPPERDA ?

Band, achterplat: 1560 en WIGBOLDUS RIPPERDA ?

Voordekblad : [doorgehaald] Sum Michaeli ...ij ex donatione
...onis et Wigboldi Ripperda ... |
emptus sum 3 embdensibus ||

Acad. 1669: L.b.7., i.v. PLINIUS.

Band

5R, touw 2, vaste rug; 394 x 273 x 77. Bruin-wit gevlochten kapi-
taaltes; bovenste twee velden vernieuwd, evenals staart. Donker-
bruin leer om eikenhouten borden, tweezijdig afgeschuind, type c.
Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aS/ aSL (geradeerde naam: ... IPPERDA/
[gewoon leesbaar:] 1560) - r. Eén rol, NP 1549, Schunke 3. Losse stempel
en letters en cijfers in goud aangebracht. Achterplat: I1aSL (geradeerd:
RIPPERDA?)/aSL (WIGBOLDUS?/1560)-r.

Het leer is zeer beschadigd, gekrast, gescheurd en her en der ver-
dwenen (maar inmiddels aangevuld).

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

In achterplat een enkel wormgaatje.

Kettingklampen

IIa

Snede

Rood.

Opmerkingen

1. Het boek heeft vanuit de sneden enige vochtschade opgelopen.
2. Vanaf blad [Ii1], p. 651, tot in het achterplat zijn wormga-
ten.

Verwijzingen

2.1.85: Michael...; 2.1.112: Wigboldus Ripperda.

1. MACROBIUS, Ambrosius Aurelius Theodosius.

In Somnium Scipionis libri duo: et septem eiusdem libri Saturnaliorum.

- Apud Sanctam Coloniam [apud Eucharium Ceruicornum, Aug.] 1521. 2°.

-- ADAMS M-60; PENNINK 1445.

2. MACROBIUS, Ambrosius.

In Somnium Scipionis libri II. Eiusdem Saturnaliorum libri VII. Ed. Joachim Camerarius.

- Basileae, ex officina Ioan. Hervagii, 1535. 2°.

-- ADAMS M-64; HECKETHORN 123, 48; PENNINK 1457.

Eigendomsmerken

Titelblad deel 2: Rudolphi Pabus. | Pastor ecclesie Christi | in Farmsum. 1736 ||.

Deel 1: Acad 1669: N.c.11., i.v. MACROBIUS (zie opmerking 3).

Band

Academieband, 18e eeuw.

Leer om karton, 296 x 210 x 58. Paneelstempel en in hoek bloemstuk.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. In beide delen aantekeningen, in deel 1 zeer veel, ten dele ook afgesneden.
2. In tweede deel, vanaf C4, is wormgaatje.
3. De catalogus van 1669 bespreekt de signatuur N.c.11 als één band waarin deel 1 van deze tegenwoordige band, maar bovendien twee andere werken: Inc. 62, nr. 58, en P d 2, nr. 340, zie verder onder 340, opmerking 3.

Toelichting

Gelet op het late eigendomsmerk in deel 2, het niet voorkomen van het werk in de Catalogus van 1669 en de 18de-eeuwse band neem ik aan dat beide werken pas ná 1736 bij elkaar gekomen zijn.

Verwijzingen

2.1.30: Gerardus Drael Pistoris.

5.1: Sint-Maarten.

SUETONIS TRANQUILLUS, Gaius.

Vitae caesarum, cum Philippi Beroaldi et Marci Antonii Sabellici
Commentariis.

- [Venetiis, per Ioannem Rubeum Vercellensem, 8 Jan. 1506]. 2°.

-- ISAAC 12403.

Eigendomsmerken

Titelblad 1. Joannes Dutmarus hujus monasterij Abbas etcetera |
Hic Suetonius commigravit mecum ex Tezinga anno elec-
tionis 1533 in Rotthum Qui | mihi datus fuit ex testa-
mento domini Jacobi brodes anxt vicarij ecclesie diue |
Marie Virginis apud annem Groninge qui obiit anno 1580
in die diui hieronimi. || [= 30 september; vergelijk
opmerking 4].

2. Bernardus Menssens Abbas [gedeeltelijk onder stempel
Academie] ||

Acad. 1669: O.c.32, i.v. SUETONIUS.

Band

5R op riem 2, LKL, vaste rug. 319 x 219 x 74. Doorgestoken kapi-
taaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing
kantbeschermers, op hoeken bewaard, bij rug verdwenen. Op voor- en
achterplat vijf knoppen, thans verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2 (1; 2) -3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//5 + kruis
naar snijpunten van middelste horizontalen met buitenste vertica-
len. Op achterplat doorgetrokken lijnen Andreaskruis. Vier stempels.
Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Op 1e en 3e veld resten rugtitels in inkt.

Kettingklampen

IIa

Snede

II,2; SVETONIVS: ||

Fragmenten

I,1 Perkament, los dekblad; ca. 305 x 190; 2 x 31 rr. op 247 x 168.

Praegothica, 12/13de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn. Cassianus?

Inc. (regel 3): Dicebat rursus alius quidam senex qui etiam dignus effectus est episcopus civitatis oxirinthi [sic!] tamquam ab alio hoc audisset. ...

I,2 Perkament, schutblad; ca 290 x 205 [hoek uitgesneden].
2 x 30 rr. (minimaal) op 270 x ca 185. Karolingse minuskel,
12de eeuw.

Lectionarium.

Octaaf van Epifanie: vijfde - achtste les.

II,1 Perkament, los dekblad; 307 x 205; als I,1. 2 x 31 rr. op
248 x 168.

Ongeïdentificeerd, Latijn.

Inc. (regel 3): Dixit abbas cassianus quia venit frater quidam ad abbatem serapionem et hortabatur eum senex ut secundum morem faceret orationem. ...'

II,2 Perkament, schutblad; als I,2. 305 x 208. 2 x 30 rr. (minimaal) op [272 x 190].

Lectionarium (gaat vooraf aan I,2).

Octaaf van Epifanie: eerste - vierde les.

Opmerkingen

1. Vele glossen, verschillende handen.
2. Waterschade aan bovenzijde, met name voorin, daardoor desintegratie papier.
3. Deel van eerste blad vastgeplakt aan schutblad (en afgescheurd).
4. De mededeling in eigendomsmerk 1, dat Joannes Dutmarus in 1533 dit boek uit Thesinge naar Rottum meeneemt, nadat hij dit eerst uit de erfenis van Jacobus Brodes Anxt, vicaris aan de kerk van Maria ter Aa heeft gekregen, doet vermoeden dat diens sterfjaar ('1580') geïnterpreteerd moet worden als 1530, eventueel 1508 (hetgeen niet weersproken zou worden door het jaar van verschijnen: 1506).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 214 (waar per abuis colofon geciteerd wordt van Inc. 171: 'Venetiis ... per Simonem ... Bevilaqua ... MCCCCLXXXVI'; deze identificatie kan absoluut niet bedoeld zijn gelet op heel andere eigendomsmerken en schenking in 1868 aan UB - vergelijk ROOS, Catalogus 77); DAMEN, Benedictijnenkloosters, 143 (met vele onnauwkeurigheden).

Verwijzingen

2.1.16: Bernardus Menssens OSB; 2.1.51: Jacobus Brodes Anxt; 2.1.64:
Joannes Duthmarus OSB; 2.2.1.3.1: A-kerk; 2.2.1.6: Rottum Benedictijnen;
2.2.1.10: Thesinge Benedictijnen.

PLAUTUS, Titus Maccius.

Lat. Comoediae facilè principis fabulae XX superstites, cum novo
& luculento commentario doctorum virorum. Ed. Fridericus Taubman.

- [Wittenberg] Apud Zachariam Schurerum [excudebat VVolfgangus
Meisnerus, 1605].

-- ARBOUR 4350; NUC NP 0415213.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.d.21, i.v. PLAUTUS.

Band

Moderne halfleren band. 238 x 171 x 88.

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

Het boek is enigszins vochtvlekkig.

SCRIPTORES

Historiae Augustae scriptores Latini minores, a Julio Caesare ad
Carolus Magnum. Ed. Janus Gruterus.

- Hanoviae, impensis Claudii Marnii heredum, Iohannis & Andreae
Marnii & consorto, 1611. 2°.

-- NUC NSG 0057828.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.b.15, i.vv. AUGUSTAE, GRUTERUS.

Band

Moderne halfleren band. 334 x 216 x 103.

Snedes

Blauwgroen.

PEROTTUS, Nicolaus [Aartsbisschop van Siponto].

Cornucopiae.

- Basileae, apud Valentinum Curionem, 1526. 2°.

-- ADAMS P-724; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

- Titelblad: 1. petrus Campensis Anno 1537 [Hoek uitgescheurd] ||.
 2. Hunc librum contulit Bibliothecae [afgesneden] | communi
 frater Georgius Weldt ||
 3. Liber conuentus Groeningensis | ordinis fratrum praedi-
 catorum. ||
 4. [zelfde hand als 3.] Benevolentie ergo hunc librum li-
 brariae huic | apposuit h.p. frater Georgius Weldt,
 ordinis praedicatorum | Anno domini 1581 ||

Acad. 1669: P.c.23, i.v. PEROTTUS.

Band

Vernieuwde perkamenten band om karton, 335 x 228 x 65.

Twee sluitingen type h of i, verdwenen.

Bovenaan op rug resten titel: Cornucopiae | Perotti ||.

Daaronder signatuur 1669: P.c. ...

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

1. Langs staartsnede, met name in hoeken, enige vochtplekken; achterin ook vanuit rug.
 Laatste blad, [Aa8], werd in hoek aangevuld.
2. Voor- en achterin enige wormgaatjes.

Verwijzingen

2.1.29: Georgius Weldt OP; 2.1.87: Petrus Campensis OP?; 2.2.1.3.2:
 Groningen Dominicanen.

STEPHANUS, Robertus.

Thesaurus linguae latinae. Ed. postrema. Ed. A. Burer.

- Basileae [ex officina Frobeniana, per Aurelium Frobenium] 1576.

2°. Drie delen, resp. A-D, E-O en P-Z.

ADAMS S-1823.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.c.14-16, i.v. FORUM ROMANUM, seu Thesaurus Latinae linguae.

Band

Deel 1:

5R op touw 2, vaste rug. 356 x 249 x 82. Blauw-witte kapitaaltjes.

Bruinzwart leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type a.

Geen metalen kantbeschermers. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I3ara/r-raL' (in goud: A) -rr².

R1 \equiv R3. Drie rollen.

Twee sluitingen, type a; muiers bewaard, zo ook telkens drie mes-sing kopspijkers.

Kop en staart beschadigd, leer bij voorkneep deels gebroken.

Deel 2:

Als deel 1. 358 x 245 x 81.

Stempelband met letter E.

Deel 3:

Als deel 1. 357 x 248 x 91.

Stempelband met P.

Naast beschadigingen zoals bij deel 1 en 2 enige schaafplekken en gaten in het voorplat.

Hier ontbreken de muiers.

Kettingklampen

IIE

Snede

Rood.

Opmerkingen

1. Deel 1 maar m.n. deel 3 heeft vochtschade vanuit sneden.
2. Bij platten in deel 1 en 3 een enkel worm/zilvervisgat.

3. Op de - deels losse - voordekbladen, Nota Bene: op de rectozijden! staan in oude hand de deelnummers: 'Tomus I' en 'Tomus ij | litera E'; in het derde deel is een vernieuwd dek-schutblad.

3. Op de - deels losse - voordekbladen, Nota Bene: op de rectozijden! staan in oude hand de deelnummers: 'Tomus I' en 'Tomus ij | litera E'; in het derde deel is een vernieuwd dek-schutblad.

PETRARCA, Francesco.

Librorum Francisci Petrarche impressorum annotatio. De ignorantia suiipsius et multorum. Liber I. De ocio religiosorum. Liber I. & c. [deel 2: Annotatio nonnullorum librorum seu epistolarum Francisci Petrarche].

- [Venetiis, impensis Andree Torresani de Asula, per Simonem de Luere, 27 Marcij (II: 17 Iunij) 1501]. 2°.

-- ADAMS P-773; ISAAC 12944.

** Na katern 17 zijn tenminste vijf katernen uitgescheurd waarvan resten nog aanwezig zijn. Normaal volgen op het hier aanwezige nog acht katernen (vergelijk Adams; zie ook opmerking 4).

Eigendomsmerken

Titelblad: Omnem crede diem tibi diluxisse supremum | Hunc librum legavit mihi pie recordationis magister Helpricus Altinck cuius anima requiescat in pace ||

Acad. 1669: P.c.2, i.v. PETRARCA.

Band

4R op riem 2, LKL, vaste, gerestaureerde rug. 322 x 230 x 98. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers op benedenhoek voor en boven achter verdwenen, bij alleen boven voor bewaard. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2 (2; 4) - 4 (1.1.1; 5)//A/2-2/2-2//4. Fr 2-banden. Stempels 19, 20 (fries rondom), 13 (in de marge).

Twee sluitingen, type a, verdwenen. Sluithaken en riemen vernieuwd.

In leer van voorplat scheur, weer vastgelijmd. Knepen vernieuwd.

Titel op voorplat (16e eeuwse hand) Francisci Petrarcha.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I -- (vaag enige offset zichtbaar; een initiaal C)

II,1.2 Perkament, los dek-/schutblad, conjugaat. Ca. 313 x 214 + 214.

2 x 30 rr. op 260 x 160. Karolingse minuskel, 12de eeuw.

Missaal.

Palmzondag: deel evangelielezing (uit Mattheus: 26:64 [Incipit: 'amodo'] - 27:30 [Explicit: 'arundinem']); boven de verschillende

de tekstonderdelen staat de 'rolverdeling' bij het voorlezen van het Lijdensverhaal. Het andere deel van het bifolium bevat o.m. Oraties, de prelatie en de 'benedictio super ramos'. Boven aan de rectozijde staan in klein schrift enige aantekeningen.

Opmerkingen

1. In paars leer werden klavieren aangebracht bij het begin van belangrijke tekstonderdelen; vaak zijn deze echter ook al weer verloren gegaan.
2. Het boek werd geheel niet gerubriceerd.
3. In verschillende handen (o.m. van Wilhelmus Frederici ?; laatste pagina van katern t) zijn aantekeningen.
4. Het boek werd in 1983 gerestaureerd. Daarbij werden de uitgescheurde bladen aangevuld, waarna nog twee katernen blanco papier zijn toegevoegd, waardoor de band weer was gevuld tot het oorspronkelijke volume. Voorts zijn nieuwe dek-/schutbladen aangebracht.

Verwijzingen

- 2.1.35: Helpricus Altinck; 2.1.117: Wilhelmus Frederici?
4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.
5.1: Sint-Maarten.

DATUS, Augustinus.

Opera.

- [Senis, per Symionem Nicolai Nardi, 6 kal. Nou. 1503]. 2°.

-- ADAMS D-141; ISAAC 13948; PENNINK 643.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.b.14, i.v. DATUS.

Band

4R op riem 2, LKL, achter KKK, vaste rug. Doorgestoken kapitaal-tjes. Bruin leer om houten borden, licht afgeschuind. Geen metalen kantbeschermers. Hoeken alle vier vernieuwd.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 5) //A/2-2/2-2//5.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Kop en hoeken zijn vernieuwd; leer is los van borden, bij bovenkant voorplat kapot.

Een enkel wormgat boven in voorplat.

Kettingklampen

IIe

Snede

I1: AVG. DATH(?)i | OPERA ||.

Opmerkingen

1. Met name vanuit kop- en staartsnede zijn vochtkringen.
2. Aantekeningen in verschillende handen; onder meer haken en strepen met roodbruin krijt (?).

Beneden op blad [aj] verso: 'Item dyt ys medecyn tegens de pestelentie.' (volgt tekst: 'Item men sal nemen ...').

Deel 2 (sic!):

1. SIGONIO, Carlo.

Fasti consulares, ac triumphi, acti a Romulo rege usque ad Tiberium Caesarem. Ejusdem ... in universam Romanam historiam commentarius. Item de nominibus liber.

- Hanoviae, typis Wechelianis, apud Claudium Marnium & heredes Ioan. Aubrii, 1609. 2°.

-- NUC NS 0543330.

2. SIGONIO, Carlo.

Historiarum de Occidentali Imperio libri XX.

- Hanoviae, typis Wechelianis, sumptibus Danielis ac Daudis Aubriorum, nec non Clementis Schleichii, 1618. 2°.

-- NUC NS 0543347.

3. SIGONIO, Carlo.

Historia de rebus Bononiensibus libri VIII. Ejusdem de vita Andraea Doriae libri II. Quibus accesserunt ejusdem orationes ... et emendationes adversus a Robortellum. Denique Nicolai Gruchii de Comitibus Romanis libri III et adversus huc Sigonii Sententiae.

- Francofurti, apud Claudium Marnium & haeredes I. Aubrii, 1604. 2°.

-- NUC NS 0543334.

Deel 1 (sic!):

4. SIGONIO, Carlo.

De antiquo iure civium Romanorum, Italiae, Provinciarum, ac Romanae iurisprudentiae libri XI.

- Hanoviae, Typis Wechelianis apud Claudium Marnium & heredes Ioan. Aubrii, 1609. 2°.

-- NUC NS 0543289.

5. SIGONIO, Carlo.

Historiarum de Regno Italiae libri viginti.

- Hanoviae, typis Wechelianis, apud haeredes Claudii Marnii, 1613. 2°.

-- NUC NS 0543346.

6. SIGONIO, Carlo.

Carlo Sigonii Historiarum de Regno Italiae quinque libri reliqui ... nunc Ido editi.

- Hanoviae, typis Wechelianis, sumptibus Danielis ac Daudis Aubriorum, nec non Clementis Schleichii, 1618. 2°.

-- NUC NS 0543347.

** NB. Tegenwoordig is band 1 wat voorheen band 2 (bevattend 4-6) was!

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.c.17-18, i.v. SIGONIUS.

Band

Academieband 1630.

Deel 1:

5R op touw 2, vaste rug. 352 x 222 x 125 (iets openstaand). Groen-witte kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type a. Metalen kantbeschermers verloren, hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: Ilaa'/axa'-ra'-r-r. Drie rolstempels. NB, op achterplat, ondersteboven: ACADEMIAE/1630 (vergelijk opmerking 2).

Twee sluitingen, type a; afgezien van tweemaal vijf sterkransspijkers verdwenen.

Leer kort, bij kanten versleten, op voorplat stuk half los; onderste twee velden van rug vernieuwd.

Deel 2:

Gedeeltelijk vernieuwde, halfleren band. 345 x 220 x 102.

Voorplat vervangen door karton, achterbord bekleed met geel gespikkeld papier.

Vermoedelijk oorspronkelijk als deel 1.

Kettingklampen

Deel 1: IIe

Deel 2: ?

Snede

Blauwgroen.

Fragmenten

Kapitaaltjes in deel 1 op strook perkament.

Opmerkingen

1. Een enkel worm/zilvervisgaatje bij en in achterplat deel 2.
2. Het is onduidelijk of deel 1 ondersteboven in de band gezet is - waardoor Academiestempeling juist zou zijn - dan wel dat deze stempels fout aangebracht zijn. Het vermoeden dringt zich daarbij op dat dit dan geschied moet zijn vóór de spijkers zijn aangebracht (hetgeen toch wel een 'waarschuwing' zou hebben betekend!).

GIRALDUS, Lilius Gregorius.

Operum quae extant omnium tomi duo.

- Basileae, per [ex officina] Thomam Guarinum, 1580. 2°. Twee delen, een band.

-- ADAMS G-716; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.c.24., i.v. GYRALDUS.

Band

Moderne, halfperkamenten band, 331 x 225 x 92.

Fragmenten

De moderne rug bestaat uit een eenzijdig beschreven blad perkament.

Textualis, 15de eeuw. Liturgisch (missaal/antifonarium?).

MAFFEIUS, Raphael, Volaterranus.

Commentariorum vrbanorum octo et triginta libri. Item Oeconomicus Xenophontis.

- Basileae, [apud Frobenium et Episcopium]. 1559. 2°.

-- ADAMS M-104; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.c.22, i.vv. XENOPHON en VOLATERRANUS.

Band

Perkament om karton. 351 x 240 x 71. Rood-blauwe kapitaaltjes.

Twee sluitingen, type h, zeemleren bindveters behouden.

De rug ligt vrijwel compleet los, de kapitaaltjes bijna geheel afgebroken.

Bovenaan op rug oude signatuur: 80.

Daaronder, deels vaag, auteur en titel.

Gedeeltelijk onder het etiket de signatuur van 1669: P ... 2.

Kettingklampen

IIa, IIe

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

.Vanuit sneden enige vochtschade.

EXEMPLA

Virtutum et vitiorum. Historicws conscripta.

- Basileae [per Henricum Petri, Mar. 1555]. 2°.
- ADAMS E-1157; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.c.14, i.v. VIRTUTES.

Band

Perkament om karton (5R op touw 2). 311 x 220 x 105. Blauw-witte kapitaaltjes.

Zeer fors gegerste platten, waardoor slechts vage afdruk van stem-
pelmotieven. IlaP/ax. Paneel niet herkenbaar, diameter ca. 127 x 81.
Boven bij rug, deels onder etiket O ... 14.

Het perkament is bovenaan bij de knepen gedeeltelijk gebroken.

Kettingklampen

Ia (blijkens roest, vergelijk opmerking 1); IIe

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

1. Door de corrosie van oudere ketttingklamp (Ia) zijn vanaf Bbb4 roestplekken en gaten gevallen.
2. Vanuit de kop- en staartsnede is vochtschade opgetreden, voorin met enige schimmel en rot.
3. Er zijn op verschillende plaatsen onderstrepingen en aantekeningen.

ZWINGER, Theodorus.

Theatrum Hvmanae Vitae.

Deel 1: volumen 1-4; deel 2: volumen 5-9; deel 3 [NB!]: volumen 20-29; Indices.

- Basileae, per Evsebius Episcopium, 1586 [colofon laatste deel: 1587]. 2°.

-- ADAMS Z-215; niet in Heckethorn.

** Het derde deel, bevattende volumen 10-19, ontbreekt.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.b.25-28, i.v. ZWINGERUS. NB deel 3, P.b.27, ontbreekt tegenwoordig.

Band

Deel 1:

6R op touw 2, vaste rug. 385 x 250 x 100. Kapitaaltjes zeer beschaafd, oorspronkelijk bruin en wit. Zwartbruin leer om houten bordes, tweezijdig afgeschuind, type a. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I3rrr.a'/r-raL' (THEA ZWII VOL I/1599)-r-r.r². R1≡R3 en R2≡R6. 'Medaillon-rol'-band. Vier rollen: R1=MR3, R2=MR4, R4=MR1 en R5=MR2. Letters en cijfers in goud gestempeld. Twee sluitingen, type a, beide verdwenen, behalve smal sluitplaatje beneden op achterplat.

Kop vernieuwd, leer langs kanten en bij staart gescheurd.

In voorplat enkele wormgaatjes.

Deel 2:

Als deel 1: 387 x 250 x 96.

Ingestempeld hier: 'Vol. II/1599'.

Sluitingen hier geheel verloren.

Leer langs randen, kop, staart en ribben beschadigd, verder in betere conditie dan deel 1.

Deel 3:

Als deel 1: 385 x 250 x 100.

Ingestempeld: 'VOL. IIII/1599'.

Ook hier sluitingen geheel verdwenen.

Kop en staart zijn vernieuwd maar ook al weer gescheurd.

In voorplat een enkel wormgaatje.

Kettingklampen

IIa

Snede

Zeer vaag een (blauw-)groen zweem? Staartsnede van deel I nog best bewaard, bovendien is de kwast (met groen!) herhaaldelijk uitgeschoten in het boekblok.

Opmerkingen

1. In deel 1 vanaf voorplat enkele wormgaten, in delen 2 en 3 langs platten enige zilvervisgaten.
2. Klein beetje vochtschade.

Verwijzingen

4.2.2.9: Medaillon-rol-banden.

JOHANNES Gallensis [= Johannes Valensis].

Summa de regimine vite humane seu Margarita doctorum ad omne propositum.

- Lugduni, 1511. 8°.

-- ADAMS J-238.

Eigendomsmerken

Titelblad (vrijwel geheel volgeschreven):

1. [in rood:] Ora lector Impensius pro fratre henrico | Wenth
(?). Cujus ductu et auspicio hunc | libellum habes. Dic (pre-
cor) corde cernuo | In eterna pace eius anima quiescat. Amen. ||
2. [in zwart, daaronder:] Obyt anno 30. Et modo est liber hic ad
usum fratris Guilhelmi le [? verder onleesbaar] ||

Acad. 1669: F.f.5, i.v. VALENSIS.

Band

4R op touw, vaste rug. 179 x 130 x 59. Donkerbruin leer om karton.

Enkele lijnen: I1aS/aS-aA//. Twee stempels.

Staart en op hoeken beschadigd.

Kettingklampen

Ia

Opmerkingen

1. Het boekje heeft vanuit de sneden zeer veel vochtschade opgedaan.

2. Er zijn talrijke aantekeningen - deels afgesneden! - (zie b.v. fol. ccxvj verso!).

Het titelblad staat helemaal vol, onder meer met een koopaantekening(?): Pro [gat in papier] summa dedi .x. st[uferos] Casparo Bremensi biblio[go; afgesneden] | In conuentui (?) hamburgensi lectori .1.5.1.2. ||..

Verwijzingen

2.1.19: Casparus Bremensis Bibliopegus; 2.1.45: Henricus Wenth?;

2.1.114: Guilhelmus; 2.2.2.5: Hamburg.

BERTHORIUS, Petrus [Berchorius].

Dictionarium seu repertorium morale. Tribus distinctum partibus.

I, II.

- Parrhisijs, venundatur apud Claudium Cheuallon, [vignet B. Rembolt], [I: opera et impens. Claudij Cheuallon, 28 mar. 1521; II: 14 Nou. 1521]. 2°. Twee delen, resp. A-D en E-O, in één band.

-- ADAMS B-807; Ind. Aur. IV, 20 (117.123).

** Het derde deel is gebonden bij η 1 3 (nr. 152).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.6, i.v. BERTHORIUS sive Berchorius.

Band

5R op riem(?) 2, vaste geheel vernieuwde rug met nieuwe kapitaalbandjes. 345 x 235 x 95. Bruin leer om houten borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen, hoek 2.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1a/r-ax-rA-a//. Guirlande-kopband: R1, R2.

Vernieuwde muiteers, sluihaken, scharnieren, vastgezet met twee messing spijkers.

Bovenaan bij rug werd op het achterplat een hoekje vernieuwd.

In het achterplat zijn enkele wormgaatjes.

Kettingklampen

Ia

Opmerkingen

1. Bij het begin van een nieuwe letter werd een klavier aangebracht. Enkel bij de O is deze - zij het thans los - bewaard gebleven.
2. Vanuit de sneden is vochtschade opgetreden.
3. Door de corrosie van de kettingklamp zijn in de katern ZZ roestplekken en zelfs gaten ontstaan.

Verwijzingen

4.2.2.4: Guirlande-kop-banden.

1. BERTHORIUS, Petrus [Berchorius].
 Reductorii moralis libri quatuordecim.
 - Parrisijs, venundatur apud Claudium Cheuallon, [1521]. 2°.
 -- ADAMS B-812; Ind. Aur. IV, 20 (117.120).
2. BERTHORIUS, Petrus [Berchorius].
 Dictionarium seu repertorium morale. III.
 - Parrhisijs, venundatur apud Claudium Cheuallon, [vignet B. Rembolt], [opera et impens. Claudij Cheuallon, 16 Jan. 1522].
 2°.
 -- ADAMS B-807; Ind. Aur. IV, 20 (117.123).
 ** Delen 1 en 2 van dit werk worden, samengebonden, bewaard onder signatuur n 1 2 (nr. 151); dit deel behandelt de letters P-Z.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.5., i.v. BERTHORIUS sive Berchorius.

Band

Moderne halfleren band om karton. 325 x 227 x 87.

KettingklampenIa (blijkens roestplekken, mogelijk te combineren met nr. 151).Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

1. Vanuit de sneden is vochtschade ontstaan.
2. Er zijn her en der met pen halen en onderstrepingen en een enkele aantekening aangebracht (b.v. handje in deel 1, fol XCVII).
3. Het boekblok is afgesneden, tenminste 2 mm (blijkens ezelsoor in deel 2, fol. CCXLIIII, blad HHH iiij).
4. Door de corrosie van de kettingklamp ontstonden roestplekken en zelfs gaten vanaf blad [NNN 4].

QUIROGA, Gaspar.

Index librorum expurgatorum illustrissimi ac reverendissimi D.D.
Gasparis Quiroga, generalis inquisitoris iussu editus. Iuxta exem-
plar ... Madriti, apud Alphonsum Gomezium, M. Lxxxiiii [= MDLXXXIII].

- Salmvri, Apud Thomam Portav [colofon tekst, [V8]: Madriti, Apud
alphonsum Gomezium Regium Typographum. 1584], 1601. 4°.

-- DESGRAVES, Saumur, 145, nr 7, waar tweemaal het jaartal 1583
(= MDLXXXIII) wordt genoemd.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: B.d.7, i.v. QUIROGA.

Band

Perkament om karton, 240 x 172 x 36.

Boekblok los in band.

Twee sluitingen, type h, deel bindveters bewaard.

Bovenaan rug, deels onder etiket resten titel.

Kettingklampen

IIa, IIe

Snede

Blauwgroen.

Fragmenten

In rug en als kapitaalstrookjes vijf reepjes niet te identificeren
middelnederlandse tekst. Textualis, 15de eeuw.

Opmerkingen

Het boekblok ligt los in de band.

1. JAMES, Thomas.

Ecloga Oxonio-Cantabrigiensis, tributa in libros duos, quorum prior continet catalogum confusum librorum manuscriptorum in Bibliothecis duarum Academiarum, Oxoniae et Cantabrigiae.

- Londini, Impensis G. Bishop & J. Norton, 1600. 4°.

2. JAMES, Thomas.

Liber secundus, in quo continetur Librorum Manuscriptorum dispositio secundum facultates.

- Londini, Excudebat Arnoldus Hatfield, 1600. 4°.

-- beide delen: BLC 163, 218; STC 14453.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.e.30, i.v. CATALOGUS.

Band

Perkament om karton. 198 x 155 x 23.

Opmerkingen

1. Vochtplekking (onder meer vanuit rug) met een enkel schimmelplekje.
2. Op voorschutblad bovenaan in zwarte inkt '2'.

ALEXANDER Aphrodisiensis.

Commentaria in duodecim Aristotelis libros de prima philosophia.

Vertaling Joannes Genesisus Sepulveda.

- Parisiis, apud Simonem Colinaeum [ex officina Ludouici Cyanei Apr.] 1536. 2°.

-- Ind. Aur. I 340 (103.333); RENOARD, Colines 257.

** Blad Bj op kim; twijfelachtig of laatste, blanco blad [B 10] origineel is.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: M.c.7, i.v. APHRODISEUS (vergelijk opmerking 3).

Band

Moderne halfleren band: 306 x 212 x 28.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Vooral achterin zijn met bruine inkt onderstrepingen en enkele marginale aantekeningen aangebracht (b.v. blzz. 386 en 388).
2. Vanuit de rechterbovenhoek is een vochtvlek op de bladen C iij - [c4], enigszins doorwerkend op C ij - [c5]. Dit doet een schade veronderstellen van vóór het binden maar ná het drukken.
3. In 1669 bevond zich onder de signatuur M.c.7 ook nog een werk van Simplicius, tegenwoordig nr. 124, β a 47.
Zie verder daar onder opmerking 3.

CRELLIUS, Fortunatus.

In octo acroamaticos Aristotelis libros commentarij: et eorundem librorum e Graeco in Latinum per eundem conversio.

- Neostadii in Palatinatu, typis Matthaei Harnisch, 1587. 2°.

-- ADAMS C-2920.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: M.b.8, i.v. CRELLIUS.

Band

Perkament om karton, 338 x 215 x 36. Blauw-gele kapitaaltjes.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters nog bewaard.

Boven op rug resten titel, deels onder etiket, signatuur uit 1669 zichtbaar: M ...

Voorplat bij kneep los (bindriemen gebroken).

Kettingklampen

IIa, IIe.

Snede

Rood gespikkeld.

Fragmenten

Oortje voorin, perkament. In het Frans gestelde oorkonde (?), gedateerd 'cinq cenz cinquante sept, [doorgehaald: samedi le] vendredi dernier (?) de octobre'. Gesigneerd 'J. Lardeau' (?) en 'Bezier' (?), mèt notarismerken (?).

In rug strookjes Latijnse tekst, 16de eeuw.

Opmerkingen

1. Langs staartsnede enige vochtkringen.
2. In achterplat een gang (van zilvervisjes?).

1. PANVINIUS, Onuphrius.

Fastorum libri V a Romulo rege usque ad Imp. Carolum V. Eiusdem in fastorum libros commentarii. Appendix.

- Heidelbergae, 1588. 2°.

-- ADAMS P-198.

2. PANVINIUS, Onuphrius.

Libri tres: I. De ludis saecularibus; II. De Sybillis et carminibus Sibyllinis; III: De antiquis Romanorum nominibus.

- Zonder plaats of jaar van uitgave; zelfde vignet als 1.

-- Niet expliciet in ADAMS.

** Blijkens de collatie formule in Adams worden deel 1 en 2 als één nummer beschouwd: het laatste gedeelte bevat de katernen a-g. De collatie komt exact overeen met de editie 'in officina Santandrea' die Adams beschrijft onder P-197.

3. FUNK, Johann.

Chronologia: hoc est omnium temporum et annorum usque ad annum praesentem 1578 producta computatio. Item. Commentariorum libri decem.

- VVitebergae, Excudebat Matthaeus Uuelack, Typis Iohannis Schwertelij, 1578. 2°.

-- ADAMS F-1177.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.c.11., i.vv. ONUPHRIUS en FUNCCIUS.

Band

Perkament om karton, 322 x 222 x 90. Bruin-witte kapitaaltjes.

Midden op platten paneelstempel.

Boven, bij kop, deels onder etiket, signatuur uit 1669: O ... 11.

Snede

Rood blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Vanaf het voorplat - zelf niet aangetast - wormgaten tot en met blad [E5].
2. In deel 2 talrijke aantekeningen, met name bij gedeelte over namen, gedeeltelijk weggesneden.

GENEBRARDUS, Gilbertus.

Chronographiae libri quatuor.

Chronologia Hebraeorum maior quae Seder Olam rabba inscribitur.

Interprete Gilb. Genebrado [!].

- Lugduni, Apud Ioannem Pillehotte, 1599. 2°.

-- BAUDRIER II, 356.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.a.8., i.v. GENEBRARDUS.

Band

5R op witleren riem 1, vaste rug. 358 x 235 x 70. Wit-rode kapi-taaltjes. Perkament op karton, met overslag bij snede (stroken ca. 18 mm).

Twee sluitingen, type i, bindveters nog aanwezig.

Op rug, deels onder modern etiket, nog oude signatuur; leesbaar:

'O ... 8'.

Bovenaan, in late hand: '85.' en 'Chron. Genebrardi'.

Kettingklampen

IIa, IIc

Snede

Rood gespikkeld.

CHRISTMANN, Jakob.

Epistola chronologica ad Iustum Lipsium.

- Heidelbergae, apud Iosua Harnischium, 1591. 4°.

-- ADAMS C-1483; Ind.Aur. VII 499 (136. 646).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.e.18., i.v. CHRISTMANNUS.

Band

Modern kartonnen bandje, overtrokken met marmer-papier (199 x 148 x 4).

EUSEBIUS, PAMPHILI [Bisschop van Caesarea].

Chronicon.

- [In Parisiorum Academia, per Henricum Stephanum, eiusdem & Iodoci Badij expensis, Idibus Iunij 1512]. 4°.

-- ADAMS E-1073; MOREAU II 309 (met vermelding exemplaar); PENNINK 855; RENOUARD, Badius II 429-430; RENOUARD, Estienne 1512, 15.

Eigendomsmerken

Schutblad, verso: Utentes orent pro Wilhelmo friderici et benefactoribus suis | Wilhelmus Friderici scripsit (?) ||

Acad. 1669: D.e.19., i.v. EUSEBIUS.

Band

4R op riem 1, KLK, achter LKL, vaste rug; 224 x 164 x 45. Doorge-stoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers, aan bovenkant voorplat verdwenen, zowel bij hoek als bij rug. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2 (2; 3) -4 (1.1.1; 6)//A/2-2/2-2//3. Fr 2-banden (16a). Stempels 19, 20 (fries) in vieringen 18, in marge 14. Zowel lijnpatroon als stempel 20 enige malen 'dubbel' aangebracht (verschoven bij stempelen?)

Twee sluitingen, type a. Compleet bewaard. In sluihaken enig rood (boven) en groen/blauw (beneden).

Vier spijkergeten in het achterplat suggereren vier knoppen, thans verdwenen.

Bovenaan op voorplat (16de eeuw): 'Chronicon Euseby'.

Rug, 3de veld, resten van titel: 'Eusebij Chronicon | ... cum ad ... | ... Palmyri ... 1512 ...' ||

Kettingklampen

Ig; IIa

Fragmenten

--

Blank, perkamenten dek- en schutbladen, conjugaat.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 238.

Verwijzingen

2.1.117: Wilhelmus Frederici.

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

5.1: Sint-Maarten.

SABELLICO [Marco Antonio Coccio, geheten:].

Rapsodiae historiarum enneadum. Pars prima, secunda.

- Vaenundatur in Parrhisiorum Academia ab Ioanne parvo: Et ipso qui impressit Ascensio.II: Ab Ioanne Paruo & Iodoco Badio Ascensio [I: 5 nov. 1516, II: 13 feb. 1517]. 2°. 2 delen.

-- MOREAU II 1704 (dit ex. vermeld); PENNINK 1995; RENOARD Badius III, 225-226.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.c.24-25, i.v. SABELLICUS.

Band

Moderne halfleren banden, 318 x 213 x 60 resp. 57.

Kettingklampen

IIa? IIe? (blijkens afdruk in papier, in deel 2 eenmaal zelfs enig groen; vergelijk opmerking 2).

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

1. Enige vochtschade..

Verschillende bladen in moderne band op kinnen vastgezet.

2. Blijkens de groene plekken op het laatste blad, CCCXCIIII (gesigneerd [rum 10]), zijn er mogelijk hoekstukken en een middenstuk geweest.

Het meest zeker (drie moeten) is kettingklamp IIe in deel 1, iets uit de hoek - ook al weer argument om op de hoek een ander stuk metaal te postuleren.

PIGHIIUS, Stephanus Vinandus.

Annales Romanorum tribus tomis distincti: e quibus duo posteriores nunc primum in lucem exeunt, recensiti cet. opera et studio Andr. Schotti. Cum fastis Capitolinis a Pighio suppletis, fastis Siculis a Schotto emendatis.

- Antverpiae, ex officina Plantiniana apud viduam et filios Ioanni Moreti, 1615. 2°. Drie delen, twee banden.

-- NUC NP 0361310.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.a.2-3, i.v. PIGHIUS.

Band

Perkament om karton. 377 x 238 x 77 resp. 378 x 240 x 72. Blauw-groen omwikkelde kapitaaltjes.

Doorlopende enkele lijn langs randen, midden op paneelstempel.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters deels bewaard.

Op rug bovenaan resten titel en oude signatuur '-20-' (op beide delen!).

Daaronder, deels bedekt door etiket, de signatuur van 1669: C (resten 0) .. 2 resp. 3.

Kettingklampen

IIE

1. ZONARAS, Johannes.

Compendium historiaram in tres tomos distinctum. Ed. Hieronymus Wolfius.

Basileae, 1: per, 2,3: apud [ex off.] Ioannem Oporinum [Mar.].
1557. 2°.

-- ADAMS Z-180; niet in Heckethorn.

2. NICETAS, CHONIATES.

LXXXVI annorum historia. Ed. Hieronymus Wolfius.

- Basileae, apud [ex off.] Ioannem Oporinum, Idib. Aug. 1557. 2°.

-- ADAMS N-225; niet in Heckethorn.

** De auteur werd (en wordt) ten onrechte ook wel Akominatos genoemd (vergelijk HERMANS, 'Le nom Akominatos. Considérations codicologiques sur un mot-phantôme'. Scriptorium 30, 1976, 241-250).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.a.1., resp. i.vv. ZONARAS en NICETAS (per abuis met signatuur O.b.1, vergelijk opm. 4).

Band

Moderne halfleren band, 382 x 260 x 94.

Kettingklampen

IIa (blijkens moeten vernageling in boekblok).

Opmerkingen

1. Het boek heeft langs de sneden enige vochtschade opgelopen, met name achterin langs de staartsnede.
2. Op verscheidene plaatsen zijn wormgaten, zowel vanuit de platten alsook de rug beginnend.
3. Bij het begin van Zonaras zijn enige aantekeningen en oker onderstrepingsen en ophogingen.
4. In de catalogus van 1669 werd Nicetas opgenomen met de signatuur O.b.1, Zonaras onder O.a.1. Dit laatste moet juist zijn voor beide onderdelen tezamen, daar onder drie lemmata (Lipsius, Paterculus en Tacitus) een heel ander werk wordt aangeduid (tegenwoordig γ a 22), dat al in 1619 in de Academiecollectie berustte en zonder twijfel 'de ware O.b.1' is.

1. PITHOU, Pierre.

Historiae Francorum ab anno Christi [900] ad ann. [1285] scriptores veteres XI. Ex bibliotheca P. Pithoei.

- Francofurti, apud Andreae Wecheli heredes Claudium Marnium & Ioannem Aubrium 1596. 2°.

-- ADAMS P-1330.

2. AVENTINUS, Johannes.

Annalium Boiorum libri septem.

- Basileae, ad Perneam lecythum [excudebat Petrus Perna, Kal. Sept.] 1580. 2°.

-- ADAMS A-2309; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.c.8, i.v. FRANCORUM HISTORIAE. Als jaar en plaats van verschijnen wordt 'Francof. 1580' aangegeven; dit berust waarschijnlijk op een contaminatie van 1 en 2.

Band

Perkament om karton. 336 x 227 x 82. Rood-witte kapitaaltjes.

Langs randen enkele lijn.

Twee sluitingen, type h, compleet bewaard.

Op rug inhoudsaanduiding: Hist. Franc. συλλογὴ | Auentinus ||.

Helemaal bovenaan oude signatuur 92.

Deels onder etiket signatuur 1669: O ...

Kettingklampen

IIa, IIb, IIc

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

In deel 1 zijn (met bruine inkt) honderden correcties en emendaties aangebracht.

REUBER, Justus.

Veterum Scriptorum, qui Caesarum et Imperatorum Germanicorum res per aliquot secula gestas, literis mandarunt, tomus unus. Ex bibliotheca Justi Reuberi.

- Francofurti, apud haeredes Andreae Wecheli, 1584. 2°.

-- ADAMS R-376.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.b.7, i.v. GERMANICORUM.

Band

6R op touw 2, vaste rug. 360 x 227 x 75. Oker-witte kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aa'/rr'-ra'-r-r. Vier rolstem-pels. R2 óók gebruikt om (schuine) kanten / begin inslag te versieren.

Twee sluitingen, type a, verdwenen op één (van de telkens drie) sterkopspijker waarmee het onderste scharnier was vastgezet, na. Leer ernstig beschadigd bij hoeken, kanten, scharnierplaatsen, knepen en kop; bovendien zeer kort.

Kettingklampen

I1b, I1e.

Snede

Groenblauw.

Opmerkingen

Beneden op voordeklad staat met pen signatuur: O.b.7.

GERMANICARUM

rerum scriptores aliquot insignes. Tomus vnus. Ex bibliotheca M. Freheri [- tomus tertius].

- Francofurti, I: apud heredes Andreae Wecheli, Claudium Marnium & Ioannem Aubrium, 1600; II: [typis Wechelianis, apud Claudium Marnium, & haered. Joannis Aubrii 1602]; III: Hanouiae, impensis Claudii Marnii haered., Ioannis & Andreae Marnii & consort, 1611. 2°. Drie delen, twee banden.

-- ADAMS G-490.

** Delen 2 en 3 in tweede band samengebonden.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.b.11-12, i.v. GERMANICARUM.

Band

Deel 1:

6R op touw 2, vernieuwde vaste rug. Halfleren band. 358 x 220 x 47. Voorplat vervangen (karton) achter oud bord bewaard. Vergelijk deel 2.

Deel 2:

6R op touw 2, vaste rug. 362 x 234 x 89. Beigebruin-witte kapi-taaltjes. Bruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Metalen kantbeschermers zijn verloren. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aa'/rr'-ra'-r-r. Vier rolstem-pels, R2 ook op schuine kant platten.

Twee sluitingen, type a. Rest onderste muiter bewaard, achter drie en twee van de drie sterkopspijkers waarmee scharnier bevestigd was.

Leer is zeer kort geworden.

Kettingklampen

Deel 1: IIa/b (spijkers in plat)

Deel 2: IIb, IIe

Snede

Groenblauw.

PISTORIUS, Johann.

Illustrium veterum scriptorum, qui rerum a Germanis per multas aetates gestarum. Historias vel annales posteris reliquerunt. Ex bibliotheca Joannis Pistorij Nidani D.

- I: Francofurti, Impensis Claudii Marnii haeredum, Ioannis et Andree Marnii & consortis; II: Hanoviae, Typis Wecheliani apud haeredes Claudii Marnii, 1613. 2°. Twee delen.

-- NUC NP 0388324.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.b.9-10, i.v. GERMANICARUM (HISTORIARUM SCRIPTORES).

Band

Deel 1:

6R op touw 2, vaste vernieuwde rug. 361 x 227 x 93 (iets openstaand). Okerbruin-witte kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Metalen kantbeschermers verdwenen, hoek 1.

Rolstempelband: Ilaa'/rr'-ra'-r-r. Vier rolstempels. R2 ook op schuine kanten.

Twee sluitingen, type a, verdwenen op drie sterkransspijkers boven na.

De rug, een strook bij het benedenscharnier en de hoeken zijn met lichter leer verstevigd, de bekleding is met een zwarte substantie ingesmeerd - die overigens al weer los laat.

Deel 2:

In grote lijnen als deel 1. 359 x 224 x 82.

Leer bij rug en op kanten ernstig beschadigd; kop en rechter bovenhoek voorplat zijn vernieuwd. Dit deel is niet met 'zwart' behandeld: leer inderdaad zéér kort.

Hier nieuw lapje over bovenste scharnier; bij onderste één sterkransspijker bewaard.

Kettingklampen

Deel 2: IIb, IIh (deel 1: door vernieuwde rug onduidelijk).

Snede

Blauwgroen.

PANTALEON, Henricus.

Prosopographia heroum totius Germaniae. Pars prima [-tertia].

- Basileae, in off. [apud] Nicolai Brylingeri, 1565 [1566]. 2°.

Drie delen, één band.

-- ADAMS P-179; niet in Heckethorn.

** Laatste blad, [a6], ontbreekt.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: O.c.10, i.v. PANTALEON.

Band

Perkament om karton. 328 x 213 x 98. Blauw-witte kapitaaltjes.

Rolstempel langs randen, in hoek bloemstempel, midden paneel.

Twee sluitingen, type h, witleren bindriemen gedeeltelijk behouden.

Rug deels ingescheurd.

Naast etiket signatuur nog grotendeels leesbaar: O.c..0.

Kettingklampen

Ile

Snede

Rood en oker gespikkeld.

Opmerkingen

1. Vanuit rug en sneden vochtkringen.

Bij benedenhoek laatste bladen aanvulling papier nodig gebleken: a4, [a5].

2. In verschillende handen zijn enkele aantekeningen, zo in deel 3, p. 135 (waar 'HAION HERMANNVS PHRYSIVS' wordt gecorrigeerd in ' HAION [bovengeschreven: ab] HERMAN[door tweede letter N heengeschreven: a]VS PHRYSIUS', met in margine voor de duidelijkheid 'Hayo ab Harmana'. Op p. [566] in heel andere hand: 'wilhelmus juliacensis dux natus 1352'.

JOSEPHUS, Flavius.

Antiquitatum Iudaicarum libri XX; De bello Iudaico libri VII; Contra Apionem libri II; ed. Sigismundus Gelenius. De imperio rationis, sive de Machabeis; ed. Des. Erasmus.

- Basileae [per Hier. Frobenium et Nicol. Episcopium] 1559. 2°.

-- NUC NJ 0171378; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.c.5, i.v. IOSEPHUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 347 x 238 x 76. Lichtblauw-witte kapi-taaltjes. Nieuw perkament om oude eiken borden, tweezijdig afge-schuind, type b.

Twee sluitingen, type a. Voor de - bewaard gebleven! - mitters werd een uitsnede gemaakt. Het bovenste dekplaatje werd opnieuw beves-tigd (naast drie gaatjes - van ander plaatje?) waarmee een rest van het bruin leren (originele?) scharnier wordt vastgehouden; beneden is dit alles verdwenen en het betreffend stuk perkament wegge-scheurd.

Bovenaan op de rug is (bleek) deels onder het etiket de signatuur leesbaar: E ... 5.

Het voorbord is gemaakt van een zeer knoestig stuk hout; achter zijn enkele wormgaatjes.

Kettingklampen

IIa, IID (blijkens nagels in platten, door perkament voelbaar).

Snede

I1: Libri 7m | De bello judaico ||
 III2: Flauij Josephi Antiquitatum | iudaicarum | Libri 20 ||.

Fragmenten

In oude rug enige fragmenten Latijn, grotendeels verloren.
 Textualis 13de eeuw.

Opmerkingen

1. Vanuit de sneden en met name beneden vanuit de rug is naar achter steeds ernstiger vochtschade, tot schimmel en rot toe.
2. Vanuit rug en platten is her en der een wormgaatje ontstaan.
3. Op het titelblad staat met pen het cijfer 5; de functie is onduidelijk.

JOSEPHUS, Flavius.

Praeclara Opera. Vert. Rufinus Aquileiensis. Ed. Robert Goulet.

[+ GOULLET, Robert.

Tetramonon, sequitur Compendium de sex etatibus seculi].

- Parrhisiis [[&10:] per Anthonium Bonnemere impressorem, 1519;

[06:] industria Anthonij Bonnemere, Impensis Joannis petit & Francisci regnault, Kal. Apr. 1519; [L17:] penultima Maij 1519]. 2°.

-- MOREAU II 2107 (vermeldt dit exemplaar).

** Het laatste blad, [L18], ontbreekt: blanco?

Eigendomsmerken

Na colofon, [L17]: Ex donatione Magistri Guilrici Hayonis ab

Holwirda quondam pastoris in Stedum nunc | vero
Ecclesiastici rectoris in Dammone. hic Iosephi
hijstoriographi liber erit ad usum | fratrum pre-
dicatorum in Wynzum. Vtentes orent pro salute
animae eiusdem |

Scriptum Anno domini Millesimo Quingentesimo
Tricesimo tertio Vicesimo Quinto Mensis | Maij
[= 25 mei 1533] | Guilricus Haijo qui supra manu
propria subscripsi ||.

Acad. 1669: D.d.13, i.vv. GOULLET en IOSEPHUS.

Band

Moderne halfleren band. 276 x 210 x 63.

Kettingklampen

IIC (?) IIE (?) (blijkens prikjes van vernageling in boekblok)

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

1. Er zijn een enkele maal aantekeningen (a ij).
2. Het boek is iets watervlekkig, vanuit de sneden zijn met name rond het midden vochtplekken duidelijk zichtbaar.
3. Het boekblok is fors besneden blijkens oren zoals b.v. D iiiij.

Verwijzingen

2.1.121: Guilricus Hayonis ab Holwirda; 2.2.1.1.1: Appingedam, Parochiekerk; 2.2.19: Stedum; 2.2.1.12: Winsum Dominicanen.

ALEXANDRO, Alexander ab.

Genialium dierum libri VI. Ed. Andreas Tiraquellus.

- Francoforti, ex officina typographica [excudebatur typis] Nicolai Bassaei, 1594. 2°.

-- ADAMS A-727; Ind. Aur. I, 333 (103.260); STEVENSON I, 681.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.c.1, i.v. ALEXANDER.

Band

Academieband 1630.

5R op touw 2, vaste rug. 343 x 230 x 90. Groen(?) - witte kapitaal-tjes. Metalen kantbeschermers verdwenen, hoek 1. Donkerbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type a.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aa'/ax-raL' (ACADEMIAE/1630)

-r-r. Drie rolstempels.

Twee sluitingen, type a, verdwenen; tweemaal drie sterkopspijkers | waarmee scharnieren bevestigd waren, zijn behouden. |

Leer op kanten en hoeken iets beschadigd, over het algemeen kort; kop grotendeels vernieuwd.

In voor- en achterplat telkens één wormgaatje, resp. aan buiten- en binnenzijde.

Kettingklampen

I1e

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

1. Op voordekblad, boven, met pen signatuur: P.c.1.
2. Vanuit sneden (beneden) rug enige vochtkringen.

STUCKIUS, Johannes Gulielmus.

Antiquitatum conuiuialium libri III. Ed. secunda.

- Tiguri, apud Johannem Vuolphium, typis Frosch. 1597. 2°.

-- ADAMS S-1961.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.c.27, i.v. STUCKIUS.

Band

Perkament om karton. 328 x 205 x 73. Bruin(?) - witte kapitaaltjes.

Twee sluitingen, type h. Witleren bindveters bewaard gebleven.

Op rug zeer vaag resten van titel. Daarboven oude signatuur: 48.

Deels onder (ovaal!) etiket signatuur 1669: P ... 27.

Bandbekleding is vlekkerig.

Kettingklampen

IIE

Snede

Blauwgroen.

Fragmenten

In rug: 6 strookjes, ca 25 x 20 aan beide zijden boekblok uitstekend. Textualis 15de eeuw.

Devoet Middelnederlands. |

Oortjes: 309 x 74. 16de-eeuws cursief gebruiksschrift.

Franstalig, rekeningen?

Opmerkingen

Vanuit de snede watervlekken.

CLUVERIUS, Philippus.

Germaniae antiquae libri III. Adjectae sunt Vindelicicia et Noricum ejusdem auctoris.

- Lugduni Batavorum apud Ludovicum Elzevirium, 1616. 2°. Vier delen, één band.

-- WILLEMS 108.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.a.8, i.v. CLUVERIUS.

Band

Perkament om karton. 364 x 237 x 109 (openstaand). Olijfgroene kapitaaltjes.

Langs randen doorlopende lijnen, midden op paneelstempel.

Twee sluitingen, type h of i, geheel verdwenen.

Bovenaan op rug, deels onder etiket: N.A.8.

Kettingklampen

IIa, IIc

Snede

Rood gespikkeld.

GRUTERUS, Janus.

Inscriptionum Romanarum Corpus Absolutissimum.

- [Heidelberg] In bibliopolio Commeliniano, 1616. 2°.

-- BLC 134, 151; NUC NG 0558997.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.b.3, i.v. GRUTERUS.

Band

Academieband 1630.

5R op touw 2, vaste, geheel vernieuwde rug. 413 x 269 x 118. Donkerbruin leer om eikenhouten borden, tweezijdig afgeschuind, type a. Metalen kantbeschermers verdwenen, hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aa'/axa'-r-raL' (ACADEMIAE/1630)
-r-r. Vier rolstempels.

Twee sluitingen, type a, grotendeels verdwenen; beneden vijf, boven drie van de vijf sterkopspijkers behouden.

Platten met zwartbruine substantie ingesmeerd.

Kettingklampen

IIe (?)

SERLIO, Sebastiano.

Il terzo libro di architettura; Regole generali di architettura [il quarto libro].

- [In Venetia, per Francesco Marcolino da Forlì, Mar.; [Feb.] 1540]. 2°.

-- Gli annali della tipografia veneziana di Francesco Marcolini, compilati da Scipione Casali. [ristampa Forlì, 1861], a cura di Alfredo Gerace, Introduzione di Luigi Servolini. Bologna 1953, nr 52, p. 111-114.

** Alleen dit gedeelte is op blauw papier gedrukt, vergelijk BRUNET V, 304. De voornaam van de auteur wordt gespeld 'Sabastiano'.

Eigendomsmerken

[zeer fors doorgehaald:] E... .. tus.

Acad. 1669: P.b.2., i.v. SERLIUS.

Band

4R op touw 1, vaste rug. 422 x 274 x 30. Roze(?)rood-geel kapitaal-tje boven; beneden verloren. Bruin leer om karton.

Heetgestempelde lijnrol (1.1.1; 6) links en rechts van gouden lijn, om middenveld met tekst (in goud) in medaillon: Ila/ax-a //.

Voorplat: IL | TERZO | LIBRO DELE | ANTIQVITA | DI ROMA ET | DI TVTA | ITALIA ||; Achterplat (medaillon ingelaten in plat): IL | QVARTO | LIBRO DI AR|CHITETTURA | DE GLIEDIFICI [foute afbreking: degli edifici!] | ANTIQVI E | MODER[NI]|||.

Vier sluitingen (ook bij kop- en staartsnede), type i, verloren op enkele restjes groen lint (onder dekbladen) na.

Leer nogal geschaafd en beschadigd (met name voor); staart (bij kneep achter gescheurd) werd vernieuwd maar is alweer kapot.

In platten zijn wormgaten.

Kettingklampen

IIa, IIe, IIh.

Opmerkingen

1. De benedenhoek is fors door vocht aangetast, voorin en achterin tot desintegratie toe.

2. Van voor tot achter zijn er, met name bij de rug, langs de staartsnede zilvervis- of wormgaten; ook elders zijn deze beestjes actief geweest (b.v. 2, katern N).
3. Op titelblad van eerste deel aantekening: vide & | barth. de saxo ferrat. ||; de zin is niet geheel duidelijk.

RIVIVS, Walther H.

Der Architectür fürnembsten, notwendigsten, angehörigen Mathematischen und Mechanischen kunst, eygentlicher bericht, und verstendliche unterrichtung.

- Nürnberg, truckts Gabriel Heyn [Gedruckt durch Gabrielem Heyn] 1558. 2°.

-- ADAMS R-606.

Eigendomsmerken

Dekblad? Vergelijk opmerking 4.

[CC3:] Euerardus ziuiceatij (?).

Acad. 1669: N.c.6., i.v. RIVIVS.

Band

5R op touw 2; vaste, vernieuwde rug. 329 x 217 x 55. Kapitaaltjes verdwenen. Zwijnsleer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Geen metalen kantbeschermers, hoek 1.

Paneel/-rolstempelband: IlaPa'/ra'-r-r. Twee paneelstempels: voorplat en achterplat verschillend; drie rolstempels, één losse stempel.

Twee sluitingen type a, compleet behouden; bewerkte, gedraaide sluiithaken.

Rug vernieuwd (met perkament).

Blijkens messing spijkers en gaten: hoek- en middenstukken, thans verloren.

Enige wormgaten in platten; leer op hoeken iets beschadigd.

Kettingklampen

IIa (?) IIe. NB al op plaats waar hoekstukken zaten, die kennelijk vóór 1664 al verloren/verwijderd waren!

Opmerkingen

1. De houtsneden zijn met de hand ingekleurd (met wisselend succes).
2. Vanuit de sneden is vochtschade ontstaan.
3. Wormgaten, beginnend vanuit het achterplat, komen voor vanaf CC1.
4. Op het voordekblad staat een aantekening van drie regels: Jv (?) hun (?; Johan?) Mehoes (Niehoes?) mijn handt en vrede | prist (?) kunde Ick dat Bock van buiten Ich | wold hett toe sluiten. Datum scharmer. ||

Verwijzingen

2.1.26: Euerardus Ziuiiceatij; 2.1.69: Johan Mewes?

SERLIO, Sebastiano.

Het eerste [-vijfde] boek van de architecturen. Over-gheset uyt d'Italiaensche in Nederduytsche sprake, door Pieter Coecke van Aelst.

- 't Amsterdam, bij Hendrick Laurensz. Boeckverkooper, 1616. 2°.

5 dln, één band.

-- NUC NS 04024627.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.b.5., i.v. SERLIUS.

Band

Perkament om karton. 368 x 250 x 63.

Op rug, beneden etiket: N.B.5.

Kettingklampen

IIC

Snede

Rood.

Opmerkingen

Vanuit kopsnede forse vochtschade.

[Derde Rabbijnenbijbel].

BIBLIA HEBRAICA.

- [Venetië, Daniel Bomberg, 1546-1548 (= 1547-1549)]. 2°. Vier delen in twee banden.

-- ADAMS B-1225.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.a. 16-18 (?), i.v. BIBLIA.

Band

18e-eeuwse Academiebanden.

Deel 1:

6R op touw 2. 423 x 294 x x 103. Gevlochten oker-witte kapitaaltjes.

Bruin leer om karton.

Academiepaneel gestempeld (103 x 73) plus vier hoekstukken.

Leer bij knepen gebroken, bij kanten beschadigd, achterplat gekrast.

Deel 2:

Als deel 1: 421 x 292 x 131.

Bij knepen brekend, langs kanten beschadigd.

Snede

Rood-bruinzwart gespikkeld.

Opmerkingen

1. De identificatie is niet zeker. In 1669 wordt gesproken over 'Biblia hebraica Bombergi, cum Targum et notis Rabbiorum. Vol. 3. Venet.' Afgezien van de driedeling - te ondervangen door de nieuwe banden - kan de beschrijving dit werk betreffen. Het boek kent inderdaad geen gewone 'arabisch gecijferde', datering, zodat het ontbreken daarvan verklaarbaar is.
Bij het binden is iets mis gegaan. Band 1 bevat de katernen 1-55, deel twee begint met 87-109, vervolgt met 56-86, dan nogmaals 104 (ditmaal met signatuur op 104 i) vervolgd tot en met 118, waarna het register, gesigneerd 112-119. Alle bij Adams aangegeven blanco bladen zijn nog aanwezig, zodat over een oorspronkelijke indeling in drie weinig met zekerheid gezegd kan worden.

2. In beide delen zijn zeer vele aantekeningen, zowel in het Hebreeuws als (vooral!) in het Frans (meestal transliteraties met vertalingen). Langs de randen is een deel weggesneden.

FABER STAPULENSIS, Jacobus.

Epistole diui Pauli apostoli cum commentariis.

- Parrhisiis, venundantur in edibus [impens.] Francisci Regnault et Joannis de la Porte [1517]. 2°.

-- ADAMS B-1839; MOREAU II 1540 (vermelding ex.).

** [D6], laatste - blanco - blad, is verdwenen. Het bifolium B ij - [B7] is in feite losbladig; blad B ij geheel los, deel twee is nog gedeeltelijk vastgeplakt op kim.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.a.11, i.v. FABER.

Band

Moderne, half perkamenten band. 308 x 228 x 39.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. De benedensnede heeft enige waterschade opgelopen, met name in het midden (door 'uithangen' boekblok?).
2. In de laatste katernen een paar kleine sporen van zilvervisjes.
3. In heel het boek zijn aantekeningen gemaakt, soms zelfs met deiktische handjes (blad nj, bij voorbeeld), aan de rand veelvuldig besnoeid.

PAGNINUS, Sanctes.

Isagogae ad sacras literas, liber unicus.

Isagogae ad mysticos sacrae scripturae sensus, libri XVIII.

- Coloniae, [dr. Euch. Cervicornus], impensis Iohannis Soteris, 1540. 2°.

-- ADAMS P-34.

** Het laatste blad, [Ff8], is verdwenen - blanco?

Eigendomsmerken

Titelblad 1: L. Henr. [monogram HELT]. Helt. ||

2: Wernerus Būschius sacerdos ad sanctam | Mariam ter
Ae. Anno 41 || [tendele onder stempel Academie]

Acad. 1669: A.c.22, i.v. PAGNINUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug; kapitaaltjes verdwenen, benedenveld vernieuwd. Bruin leer om eikenhouten borden, licht afgeschuind. Kant-beschermers verdwenen. Hoek 2, behalve beneden achter: hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I3r/r-rC. Korenbloem-band. Drie rollen.

Twee sluitingen, thans verdwenen, type a.

Leer vertoont enige scheurtjes en breukplekken, met name op ribben en bij knepen.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc.

Snede

I,2: Pagninus isagoge ||;

I,3 [iets verbleekt]: Santis pagninj | Isagoge ||

Fragmenten

I,1 Perkament, dekblad; 313 x 194; textualis, eind dertiende eeuw.
2 x 71 rr. op 290 x 189.

Legenda aurea: S. Petrus O.P. [Ed. GRAESSE, 287,11 - 291,12],
S. Philippus apostolus [Ib. 292,1-6].

II,1 Als I; 315 x 199.

Legenda aurea: S. Barnabas [GRAESSE, 346, 5 - 349,36], S. Vitus [Ib. 350,1-29].

Opmerkingen

1. Het boek heeft bij beneden snede, maar ook wel boven bij rug waterschade geleden, duidelijk zichtbaar door vochtkringen.
2. De laatste katern, vanaf Ff iij, vertoont bovenaan roestplekken, na Ff v zelfs -gaten, door corrosie van kettingklamp Ia.

Litteratuur

MBG nr 92, blzz. 71, 74, 149.

Verwijzingen

- 2.1.40: Henricus Helt; 2.1.110: Wernerus Buuschijs; 2.2.1.3.1: Groningen A-kerk.
- 4.2.2.7: Korenbloem-banden.

HUGO [de S. Caro], Cardinalis.

Biblia cum postilla.

I: Genesis - Job; II: Psalterium; III: Proverbia - Esaiam; IV: Hieremie - Machabeorum; V: Matthaëum - Johannem; VI: Ad Romanos - Apocalypsim.

- [Basel, Johann Amerbach, 1503 - 1504: het woord vooraf van Conrad Leontorius in I is gedateerd 'pridie non. Nov. 1503', zijn brief aan Antonius Koberger in deel VI, blad [Kk 5], is gedagtekend 23 augustus 1504]. 2°. Zes delen.

-- ADAMS B-984? HECKETHORN 44, nr 31; ISAAC 14142.

** Het is niet helemaal zeker of de identificatie met Adams B-984 geheel juist is: daar wordt namelijk gesproken van een datum in deel 1 '16 Cal. Nou. 1504'.

In deel III ontbreekt het eerste blad, [a 1], waarop de inhoudsopgave.

Eigendomsmerken

In deel V, blad [a 1]: Empta sunt ista opera a conuentu lewardensi ordinis fratrum predicatorum pro libraria | conuentus Windesymensis eiusdem ordinis denario satis pio, quia partim dederunt patres lewardenses | propter deum, quia fratres unius ordinis. Anno domini 1541. Ad honorem dei et ordinis ||.

Acad. 1669: F.a.1-6, i.v. HUGO.

Wellicht Syll. p. 59 (31 dec. 1621): 'Psalterium Domini Hugonis Cardinalis vol. 1' mogelijk - immers verschillende sets in regio! - niet waarschijnlijk, zie onder band en opmerking.

Band

Deel 1:

5R op riem 2, vaste, vernieuwde rug. 359 x 244 x 105. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers bij rug allemaal verdwenen, op hoeken van het achterplat behouden evenals - gedeeltelijk - boven voor. Hoek 1.

Stempelband, type ruit, heetgestempeld: 2 (3; 4) -4 (1.1.1; 7)//A/2-2/2-2//4. Fr 2-band. Stempels 7 (in vieringen), 14 (marges), 19 (velden) en 20 (fries, tot aan kanten).

Twee sluitingen, type a. Moderne vervanging.

Deel 2:

4R op riem 2, vaste rug. 360 x 250 x 86. Doorgestoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 3 (1.1; 3)//A/1-2//2-2//7. Adelaar-bladbanden. Stempels 1 en 2.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Op het achterplat vier maal vier spijkergaten van knopstukken, blijkens roestplekken binnenin met ijzer vernageld.

Leer is zeer gehavend: bij knepen vrijwel geheel gebroken, enige scheuren, op verschillende plaatsen 'opgelapt', m.n. achterplat en rug.

Deel 3:

Als deel 2. 363 x 253 x 106.

Messing kantbeschermers behouden, behalve bij het voorplat, beneden bij de rug.

Van de sluitingen zijn resten scharnier en de sluitplaatjes bewaard gebleven.

Ook hier spijkergaten van knopstukken.

Het leer is bij de achterkneep deels gebroken, bij kop en staart beschadigd.

Deel 4:

4R op riem 2, vaste, vernieuwde rug. 355 x 250 x 94. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit, heetgestempeld: 2 (1; 4) -3 (1.1; 8)//A/ 2-2/2-2//5. Drie ruit- en randstempels; fries, met blanco viering tot aan de kanten, met fileet. De stempels zijn te heet (?) aangebracht: langs de randen her en der gebroken leer, terwijl m.n. op het voorplat de structuur van het leer ernstig is aangetast.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Het leer is los om de borden gekomen. Op verschillende plaatsen zijn er scheuren, ten dele ook geplakt (boven voorplat), deels genaaid (achter), deels opgelapt (eveneens achter).

Deel 5:

Als deel 2. 355 x 247 x 98. Beneden een doorgestoken kapitaaltje, boven verdwenen.

Zwartbruin leer, zeer gehavend (zie hierna).

Kantbeschermers verdwenen, sluitingen eveneens.

Spijkerkasten knopstukken.

Leer bij knepen gebroken, deels verloren, open rug; kop vernieuwd maar ook al kapot. Voorplat diagonale scheur, deels gelijmd; oplap-plekken bij voorkneep, tevergeefs echter.

Deel 6:

Als deel 1. 357 x 244 x 100. Doorgestoken kapitaaltjes. Platten licht afgeschuind, type a. Messing kantbeschermers allemaal bewaard. Hoek 1.

Stempelband als deel 1, ditmaal /A/2-2/2-2//6 met blanco vieringen, dus slechts stempels 14, 19, 20.

Twee sluitingen, type a; sluihaken bij scharnieren afgebroken, sluitplaatjes bewaard evenals een deel van de bovenste mouter.

Leer bij knepen enige breuken.

Kettingklampen

Delen 1 en 6: IIa

Delen 2, 3 en 5: Ia en IIa

Deel 4: Ia (smaller, langer dan bij delen 2, 3 en 5; 3 x bevestigd?).

Fragmenten

Deel 1:

I,1 Perkament, los dekblad. 334 x 224, 2 x 34 rr. op 290 x 180.
Karolingse minuskel, 12de eeuw.

Brevier

Lectio octava, nona; met neumen.

Verwante fragmenten ook in deel 6.

II,1 Als I. 341 x 225, 2 x 34 rr. op 290 x 180.

Brevier

Lectiones 1-3 voor feria II, III en IV (gedeeltelijk).

Deel 2:

[I Vernieuwd, papieren dek-schutblad.]

II,1.2 Perkament, dek-schutblad, conjugaat. 345 x 245 + 245, 2 x 75 rr. op 280 x 214. Textualis ('notula'), 13de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn. Aristotelescommentaar?

Deel 3:

I,1 Perkament, los dekblad. 347 x 240. Glosa cum textu incluso: hoofdtekst 202 x 130, glossen 325 x 230, (afgesneden) resp. min. 37 en 88 regels. Textualis, 13de/14de eeuw, met talrijke

kleine - ook latere - glossen.

Decretalen van Gregorius IX, met glosa ordinaria en extra aantekeningen van Hostiensis. X.3.24.5 - 3.25.2 - 3.26.46.

II,1.2 Als I, los dek-/schutblad, conjugaat. 344 x 232 + 232. 2 x 45 rr. (hoofdtekst) op 247 x 149, glossen (bijgesneden) 2 x 95 rr. op 344 x 232.

'Kopregel', tussen glossen, 'L' en 'III'.

Decretalen van Gregorius IX, X.3.24.5 - 3.25.2 - 3.26.46.

Deel 4:

[I Modern papier.]

[II Oud, blanco perkament.]

Deel 5:

[I,II. Modern papier.]

Deel 6:

I,1.2 Als deel 1: II. Perkament, dek-/schutblad, conjugaat. 345 x 240 + 215; rechts beneden een hoek van ca 112 x 122 uitgesneden. 2 x 34 rr. op 288 x 175. Middenblad katern, tekst loopt door.

Karolingse minuskel, 12de eeuw (fragm. ook in deel 1).

Brevier

(Gedeelten van) Lectiones voor de weken van Pinksteren tot augustus, steeds les 1-3 voor Feria IV t/m sabbato.

II,1.2 Perkament, dek-/schutblad, conjugaat, dwarsgebonden. 340 x 235 + 215. 2 x 34 rr. op 410 x 277. Textualis, 14de eeuw.

(Koor-)brevier, Breviarium officii, Proprium sanctorum.

Keerzijde dekblad (klein deel los:) rubriek: 'Nerei, achillei | atque pan|craci || [= 12 mei]

Rectozijde schutblad (vervolg van hiervoor): rubriek: 'Johannes | ante portam latinam || [= 6 mei] 'lectio II', 'collecta'.

Opmerkingen

Vijf van de zes delen zijn met de hand gerubriceerd.

a. Bij deel 2, 3 en 5 - bovendien bij dezelfde binder gebonden - is dat in 1512 geschied. In deel 2 staat aan de voet van blad [Aa5] verso in rood het jaar 1512, na een klein stukje rasuur (zie hierna). Band 3 vertoont aan de voet van de linkerkolom van blad a 3, ná het expliciet van de proloog, iets dergelijks; aan de voet van [L 1 7] verso is een complete rasuur waar vaag nog het

jaartal te lezen is. Deel 5 tenslotte toont ook weer een klein stukje rasuur en het jaartal 1512, ditmaal op blad [F f 5] verso, aan het eind van de tekst - dus niet aan de voet van de pagina. Deze rubricator gebruikt een enkele maal ook groen, ook op de eerste bladen waar enige speelsheid ten toon gespreid wordt: verder is de versiering sober.

Een mogelijke oplossing voor de rasuur-plaatsen zou kunnen liggen in de letters 'f.g.' die op de eerste bladen van deel 2 en 5 zijn aangebracht (in 3 is dit blad uitgescheurd). Qua ruimte zou dat passen; wanneer de letters initialen zijn kan dat een grond voor 'damnatio memoriae' wezen.

b. Deel 1 is sober gerubriceerd; alleen op blad 2, bij het begin van de tekst is één letter opengewerkt.

Deel 6, gebonden bij dezelfde binder en ten dele met gebruikmaking van het zelfde fragmentenmateriaal, is vermoedelijk toch niet - of niet alleen - door de zelfde rubricator bewerkt. Op een aantal plaatsen, onder meer blad 177, 185, 327 en 329 is met grote bekwaamheid zwart-bruin penwerk toegevoegd.

c. Deel 4 is geheel niet gerubriceerd, wijkt af qua band en lijkt niet bij een van beide andere 'sets' te behoren.

Dit alles leidt tot de conclusie dat deze set uit drie, mogelijk zelfs vier reeksen is samengesteld.

De meervoudsvorm 'opera' uit het eigendomsmerk in deel 5 slaat dan waarschijnlijk slechts op deel 2, 3 en 5. Dit is des te aannemelijker daar er geen enkele reden is om niet in deel I een schenking te noteren; bij het partieel aanvullen steekt dat (kennelijk) minder nauw. Dat het in 1541 geen 'nieuwe' boeken betrof, blijkt mede uit de datering van de rubricatie. Wellicht verklaart deze donatie ook het raderen, mogelijk zelfs het verlies van blad [a1] in deel 3.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 215; MBG blz. 62; nr 73, blz. 139.

Verwijzingen

2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen?; 2.2.1.5: Leeuwarden Dominicanen?;

2.2.1.12: Winsum Dominicanen.

3.2. : 'F. G.'?

4.2.1.2: Adelaar-blad-banden; 4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

BIBLIA LATINA.

- Antverpiae, excudebat [Prs 3: apud, Prs 4: per] Martinus Caesar, sumptu et opera [P.2: pro] Godefridi Dumaei, Ian. 1534. 2°.

-- ADAMS B-1014; NK 349.

** Het laatste blad van het register, [kkk 10] is verdwenen, blanco?

Eigendomsmerken

Titelblad: 1. durum sed leuius fit patientia | Zuijdoert anno
45 ||

2. Zuijdoert.

Acad. 1669: A.c.20, i.v. BIBLIA.

Identificatie als oud-Gronings bezit twijfelachtig!

Band

Vernieuwde perkamenten band om karton (nèt als om B m 1, nr. 187).
351 x 240 x 105. 4R op riem 2 (oud?). Gevlochten, lichtblauw-witte kapitaaltjes.

Op rug A.C.20. nog duidelijk leesbaar (ook op titelblad, rechts boven: '20').

Bindriemen, blank leer, alleen achter boven afgebroken (type h).

Fragmenten

Achterin oortje, cursief schrift, 16de eeuw. Ongeïdentificeerd.

Opmerkingen

1. Langs de sneden forse waterschade, achterin boven zelfs enige schimmel.

Blad v.v., folio 157, mist een hoek papier door uitscheuren.

2. Verschillende handen, onder meer met roze-rode inkt, brachten bij bepaalde Bijbelboeken (zeer) veel commentaar aan.

Verwijzingen

2.1.99: Zuijdoert.

PELLICANUS, Conradus.

Commentaria Bibliorum.

Deel 1:

I. V. libri Mosis.

- Tiguri, apud Christophorum Froschouerum, aug. 1532], 1533. 2°.

II. Historia Sacra.

- Tiguri, in officina Froschouiana [apud Christophorum Froschouer], 1533. 2°.

Deel 2:

III. Prophetæ posteriores.

- Tiguri, in officina [apud] Christophori Froschoueri, Mar. 1534 [1533]. 2°.

IV. Hagiographa.

- Tiguri, [apud] Christophorus Froschouerus excudebat, Mar. 1534. 2°.

Deel 3:

V. Apocryphi.

- Tiguri, Christophorus Froschouerus excudebat, Mar. 1535. 2°.

Deel 4:

[VI.] In Sacrosancta quatuor Euangelia et Apostolorum Acta.

- Tiguri, in officina Froschouiana, Mar. 1537. 2°.

-- ADAMS P-592.

** Bij de overgangen van evangelist naar evangelist verspringen signatuur en paginering; de blanco bladen zijn uitgesneden: [dd5 en 6], [N5 en 6], [Vu 6] en het laatste blad [xx6].

Deel 5:

PELLICANUS, Conradus.

In omnes apostolicas epistolas commentarij.

- Tiguri, in officina Froschouiana, Aug. 1539. 2°.

-- ADAMS P-595.

MAJOR, Sebastianus.

In Apocalypsim Sebastianus Meyer commentarius.

- Tiguri, in officina Froschouiana [1539]. 2°.

-- ADAMS B-1942.

** Laatste blad, [Q6], blanco blijktens Adams, ontbreekt.

Eigendomsmerken

Titelbladen van deel 1, 3 en 5: Bernardus Menssens Abbas ||.

Op keerzijde titelblad (deel 1): Joannes Duthmarus [geradeerd:+] Gro-
ninganus [bovengeschreven met + aan-
gegeven: Huius monasterii Abbas] + pre-
positus Usquardensis emi hos quinque |
Tomos Con: Pel: cum duobus alijs
voluminibus scilicet in [supe-
riour: 1°] Mattheum Marcum | lucam
et Joannem nec non et in apostolo-
rum actus. In secundo volumini |
vero continetur omnes epistole Ca-
nonice Adeicto [sic! bedoeld: ad-
iecto?] Sebastiano Meijr in | Apo-
calipsim tredecim Emdensibus anno
1537 a florentio bibliopolo.||
Zie opmerkingen 2 en 3.

Acad. 1669: B.b.19-23.

Band

18de eeuwse Academiebanden.

Deel 1:

6R op touw 2, 320 x 214 x 79. Okerwitte, gevlochten kapitaaltjes.

Op platten Academiepaneel gestempeld (103 x 73) plus vier hoekstuk-
ken.

Op rug inhoudsaanduiding en deelnummer in goud gestempeld: TOM. I. II.

Deel 2:

Als deel 1, 321 x 227 x 87.

Op rug gestempeld: TOM III.IV.

Deel 3:

Als deel 1, 320 x 207 x 55.

Op rug gestempeld: TOM. V.

Deel 4:

Als deel 1. 320 x 216 x 82.

Op rug gestempeld: TOM. VI.

Deel 5:

Als deel 1: 320 x 216 x 69.

Enkele kleine beschadigingen.

Op rug gestempeld: TOM VII.

Kettingklampen

IIa (blijkens groen op boekblok deel 5)

Snedes

Roodbruin en zwartbruin gespikkeld.

Opmerkingen

1. In de onderscheiden delen is hier en daar wat waterschade.
2. In deel 2 tot en met 5 staan aantekeningen, onder meer aan de keerzijde van het titelblad: nomen et pretium in frontispicio [3: capite] primi tomi reperies.
3. De vraag is of het jaartal uit het eigendomsmerk te rijmen valt met het drukjaar van het laatste deel van deze vijf banden. Een boek uit 1539 kan immers nooit in 1537 al gekocht zijn! Mogelijkerwijs is het jaar van aankoop maar gedeeltelijk van toepassing (namelijk op de eerste delen: 1533-1537). Veel later kan de notitie niet zijn neergeschreven, omdat Joannes, van wie sprake is, in mei 1541 afstand deed van het abbatiaat in Rottum (vergelijk Damen, 197).

Litteratuur

Niet in Brugmans, Avonden en evenmin bij DAMEN in opsomming boekenbezit Rottum (p. 143).

Verwijzingen

2.1.16: Bernardus Menssens OSB; 2.1.64: Joannes Duthmarus OSB; 2.2.1.6: Rottum Benedictijnen.

BIBLIA LATINA.

Hoc in aureo opere haec sequentia continentur: videlicet, Textus bibliae cum Glossa ordinaria, Nicolai de Lyra postilla &c.

- [Lugduni, impressa in aedibus Iacobi mareschal, 1528; vol 6: 19 Iulii, 1529]. 2°. 6 delen.

-- ADAMS B-1010.

Eigendomsmerken

--

(vergelijk opmerking 3)

Acad. 1669: A.c. 7-12, i.v. BIBLIA.

Band

Deel 1:

Perkament om - iets door vocht aangetast - karton. 368 x 268 x 67.

Blauw-witte kapitaaltjes.

Twee sluitingen, type h, geheel verdwenen.

Op rug inhoud en - deels onder etiket - oude signatuur: A ... 7.

Helemaal bovenaan andere signatuur: 18.

Deel 2:

Als deel 1, 368 x 265 x 56.

Bindlinten, type h, behouden.

Oude signatuur: A ... 8, bovenaan 18.

Deel 3:

Als deel 1, 370 x 270 x 73.

Bindlinten zeer gedeeltelijk behouden.

Oude signatuur: A ... 9, helemaal bovenaan 18.

Deel 4:

Als deel 1, 368 x 268 x 72.

Delen bindlint behouden.

Signaturen: A ... 10 en bovenaan 18.

Deel 5:

Als deel 1, 361 x 255 x 93.

Bindlinten grotendeels bewaard.

Signaturen: A ... 11, bovenaan 18.

Deel 6:

Als deel 1, 365 x 268 x 44.

Bindlinten vrijwel geheel verdwenen.

Bij tweede veld van rug enige sneden.

Signaturen A ... 2 en bovenaan 18.

Kettingklampen

Deel 1: (Blijkens roest:) Ia(?); IIa, IIc, IIe.

Deel 2: IIa, IIc, IIe.

Deel 3: IIa, IIc, IIe.

Deel 4: IIa, IIc, IIe.

Deel 5: IIa, IIc, IIe.

Deel 6: (Blijkens roest): Ia(?); IIa, IIc. IIe.

Snedes

Rood- en zwartbruin gespikkeld.

Opmerkingen

1. Alle delen zijn fors door vocht aangetast; schimmels en papierrot komen veelvuldig voor.
2. Enige delen hebben op enkele plaatsen wormgaten.
3. In deel 4 is het voorgedrukte wapentje in de benedenlijst ingevuld. Of hieruit enig eigendomsmerk gelezen mag worden?

RUPERTUS [Abt van Deutz].

Libri XLIII de operibus sanctae Trinitatis. Aeditio prima.

- Coloniae, [impensis Francisci Brickman (sic!), Sep.], 1528. 2°.

-- ADAMS R-921.

** Laatste blad [L L 6], is verdwenen, blanco?

Eigendomsmerken

Titelblad: Rodolphus Husinghe me iusto titulo possidet | Anno 52 ||.

Acad. 1669: D.c.29, i.v. RUPERTUS.

Band

Halfleren band, papier om houten borden (alleen achter nog origineel!). 331 x 220 x 84.

4R op touw 2. Vernieuwde vaste rug. Oorspronkelijke kapitaaltjes doorgestoken.

Twee sluitingen, uiteraard verdwenen, blijktens (voelbare) resten van scharnieren: type a.

Kettingklampen

Ia blijktens roest (vergelijk opmerking 3); IIa, IIh (blijkens spijkerresten in achterplat).

Snede

I2: Rupertus in utriusq[ue] testa. In uolumen | .4. euangelistarum. Et de operibus S.S. ||

Fragmenten

I,1: Perkament, dekblad 304 x 187.

Bifolium, dwarsgebonden, bijgesneden. 2 x (min.) 44 rr, op 192 (afgesneden) x 127. Textualis, 13de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn: Summa de casibus conscientiae? (over beminnen van vijanden, vergeven van zonden etc., verwijzend naar Evangelieën, Augustinus e.a.). Niet gerubriceerd.

Meest linkse kolom geschreven door heel andere hand, vroeg 14de eeuw.

[I,2: --

Vernieuwd papier.]

Opmerkingen

1. Het hele boek heeft geleden van water, maar niet ernstig: de

schade bleef tot de kop- en staartsnede beperkt.

2. In de eerste katernen (tot D2) bovenin bovendien enige wormgaten (niet voortgezet in voorberd, niet origineel!). Achterin gaatjes vanaf [Zz 5].
3. Vanaf [KK 5] zijn roestplekken, in [LL 4] zelfs gaten ten gevolge van corrosie van kettingklamp Ia.
4. Her en der aantekeningen en onderstrepingen.

Verwijzingen

- 2.1.92: Rodolphus Husinghe.
5.1: Sint-Maarten.

1. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

Enarrationes piaae ac eruditae in quinque Mosaicae legis libros.

- Coloniae, suis impensis [in aedibus] Petrus Quentel excudebat
Mar. 1534. 2°.

-- ADAMS D-551

2. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

In epistolas omnes canonicas, in Acta apostolorum et in Apocalypsim piaae ac eruditae enarrationes.

- Coloniae, expensis [ex aedibus Quentelianis] Petri Quentell,
1536. 2°.

-- Niet in Adams.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.11., i.v. DIONYSIUS.

Band

Nieuwe perkamenten band om karton (nèt als B i 2, nr. 183). 330 x
221 x 84.

5R op touw 2.

Twee sluitingen, type h, blank-leren bindriemen nog aanwezig.

Op rug onder etiket nog rest signatuur zichtbaar: 'E'.

Opmerkingen

1. Het boek heeft zeer zware vochtschade: overal zijn kringen en schimmelplekken, vóór- en achterin is bij sneden sprake van rot en papierverlies. De bovenste helft van het - overigens vrijwel losliggende - laatste blad, [EE 4], werd met een halfblad nieuw papier aangevuld.

2. Zeer ernstig is in dit geval het optreden van wormen die van vóór tot achter substantieel de tekst beschadigden.

1. OLEASTRO, Hieronymus ab.

Commentaria in Pentateuchum.

- Antuerpiae, in aedibus viduae & Haeredum Ioannis Stelsij
[typis Ioannis Graphei], 1568. 2°.

-- ADAMS O-148; BT 2246.

2. VARLENIUS SYLVIUS, Hieronymus.

Commentariorum libri tres in omnes psalmos Davidicos.

- Lovanii, Ex officina Antonii Maria Bergagne, 1558. 2°.

-- ≠ BT 4577 (1557!); de zelfde editie wel in KU Leuven (R 3B7511).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.a.17, i.vv. OLEASTRO (ab) en VARLENIUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug; kapitaaltje beneden verdwenen, boven
blauw-wit (?) gevlochten. Bovenveld voor de helft vernieuwd.

Lichtbruin leer om eikenhouten borden; tweezijdig afgeschuind,
type d. Metalen kantbeschermers verdwenen; hoek 1.

Rolstempelband: voorplat: I3r/axaS'-r-aSxaS'-ry; achterplat: I2r/
axaS'-r-aSxaS'-ry. 'Später Meister' (Schunke). R1 ≡ R2 = NP 1564
Schunke 60. Twee rolstempels, een losse stempel.

Twee sluitingen, thans verdwenen, type a.

Leer is bij knepen gebroken.

Van achterplat is een reep leer weggescheurd.

Kettingklampen

Ie; IIa, IIc

Snede

I,2: HIERONIMUS | OLEASTER IN | PENTATEVCHUM | & HIERONIMUS |
VERLENIUS | IN PSALMOS ||

Fragmenten

I,1 Perkament, dekblad, ondersteboven; ca 315 x 206. 2 x 57 rr.
op 245 x 172. Cursiva, 15de eeuw.

Ongeïdentificeerd Latijns tractaat (?), capita 53 en 54 (blijkens
cijfers in margine), handelend o.m. 'De utilitate et effectu satis-
factionis. Caput liij'. Verwezen wordt naar Bernardus ('in quadam
sermone') en Thomas ('in Summa').

II -- [dek-schutblad; papier, conjugaat.]

Reepje perkament (letter of twee breed), als oortje, vermoedelijk als I.

Opmerkingen

1. Enige waterkringen langs kop- en staartsnede.
2. Aan de voet van het titelblad van 2 is met de hand 'õn' of 'oij', wellicht 'ij' waaroverheen 'on' geschreven. De zin is onduidelijk.

Litteratuur

KLUYVER, NP 6 (groep J); SCHUNKE, NP 133 (rol 60; overigens met fout jaar van verschijnen: 1569 - waarschijnlijk veroorzaakt door Kluyvers melding van voorkomen in de catalogus van 1669).

Verwijzingen

4.2.2.13: "Später Meister"-banden.

1. SERRANUS, Petrus.

In Leuitici lib. commentaria.

- Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1572. 2°.

-- ADAMS S-994; BT 6734; VOET 2205.

2. SERRANUS, Petrus.

Commentaria in Ezechielem.

- Antverpiae, ex officina Christophori Plantini, 1572. 2°.

-- ADAMS S-996; BT 6733; VOET 2204.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.a.7., i.v. SERRANUS.

Band

Perkamenten band, op karton. 357 x 230 x 49.

Op rug, deels onder etiket: 'F .. 7'.

Twee sluitingen, type 1, bindlinten geheel verdwenen.

Kettingklampen

IIb, IIe.

Snede

Lichtblauw.

Fragmenten

--

Oortjes voor en achter - zeer smal - resten van oorkonde (16de eeuw?)?

1. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

Enarrationes piaae ac eruditae in libros Iosue, Iudicum, Ruth, Regum I-III, Paralipomenon I, II.

- Coloniae, [apud] suis impensis Petrus Quentell excudebat, [Ian.] 1535. 2°.

-- ADAMS D-554.

2. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

Piaae enarrationes in libros Iob, Tobiae, Judith, Hester, Esdrae, Nehemiae, I et II Machabaeorum.

- Coloniae, impensis Petri Quentell, Mar. 1534. 2°.

-- ADAMS D-576.

** Het laatste blad, [nn 8], is verdwenen - waardoor tekstverlies.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.12., i.v. DIONYSIUS.

Band

Vernieuwde perkamenten band om karton (type lijkt op B i 2, nr 183, hier iets meer versiering: I1a/aAx). 321 x 214 x 82.

4R.

Twee sluitingen, type h, wit leren veters nog bewaard (zij het dat het bovenste riempje vóór half zo breed is als de andere drie - een vervanging?).

Op rug nog rest signatuur leesbaar (deels onder etiket): E ... 2.

Opmerkingen

1. Het boek heeft veel waterschade opgelopen. Vóór en achterin is door rot zelfs tekstverlies ontstaan, in moderne tijd, vrij onhandig, met papier aangevuld. De eerste katern moest geheel of gedeeltelijk in de vouw opgeplakt worden.
2. Intrigerend is de steek die ongeveer middenin vanaf de achterzijde aan het boekblok werd toegebracht. Vanaf katern r, folio cxv, is het gat duidelijk zichtbaar. In de tegenwoordige band is geen vervolg te vinden.

BORRHAUS, Martinus [sive Cellarius].

In sacram Iosuae, Iudicum, Ruthae, Samuelis et Regum historiam,

- Basileae, [ex officina] per Ioannem Oporinum [Sept. 1557]. 2°.

-- ADAMS B-2508; Ind. Aur. VII 270 (135.055); Niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.c.34., i.v. BORRHAUS.

Band

Moderne halfleren band om karton. 324 x 215 x 44.

Kettingklampen

In ieder geval Iie (blijkens indrukken spijkers in laatste bladen boekblok).

Snedes

I1: BORRHAUS | in | IOSVAM IVDICES | RUTH SAMVELEM | REGVM LIBER ||

Opmerkingen

Dit boek is ernstig aangetast door boekenwormen en zilvervisjes, met name vóór- en achterin.

1. MERCERUS, Johannes.

Commentarii in librum Iob. Adiecta est Theodori Bezae epistola.

- Genevae, excudebat Eustathius Vignon, 1573. 2°.

-- ADAMS M-1314; MOECKLI 79.

2. MERCERUS, Johannes.

Commentarij in Salomonis prouerbia, Ecclesiasten, & Canticum canticorum..

- Genevae, excudebat Eustathius Uignon, 1573. 2°.

-- ADAMS M-1315; MOECKLI 79.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.c. 29., i.v. MERCERUS.

Band

Perkamenten band om karton, 332 x 225 x 53.

Twee sluitingen, type h, bovenste witleren bindveter deels afgebroken, verder bewaard gebleven.

Bovenaan op rug oude signatuur: 47.; daaronder inhoudsopgave:

'Mercerus | in Iobum | Prouerb:| Ecclesiasten | Canticum||.

Bovendien signatuur 1669: A.C. 29.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe.

Snede

In oker en rood met kwast 'gemarmerd'.

Opmerkingen

In midden van boek is op kopsnede enig water beland. De 'marmering' liep daardoor uit, een vlek ontstond in de betreffende bladen.

1. JANSONIUS, Jacobus.

In propheticum librum Iob enarratio.

- Lovanii, apud Henricum Hastenium et Petrum Zangrium [het privilege (op blad *ij verso) is gedateerd 19 april] 1623. 2°.

2. HEINSIUS, Daniel.

Illustris viri Iac. Aug. Thuani apotheosis.

- Zonder naam van plaats, drukker of jaar [Leiden, Mt. en Bon. Elzevier, 1617]. 2°.

-- WILLEMS 128.

3. GRUTHERUS, Philippus.

De prisca virtute Batavorum oratio.

- Lugduni Batavorum, Typis Isaaci Elzeviri, 1618. 2°.

-- WILLEMS 141.

4. BOETZELER ab Asperen, Rutgerus a.

De bono Concordiae oratio.

- Lugduni Batavorum, typis Isaaci Elzeviri, 1618. 2°.

-- WILLEMS 138.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.c.36., resp. i.vv. IANSONIUS, HEINSIUS, GRUTHERUS, BOETZELER.

Band

Genaaid op vijf smalle strookjes wit leer, losse rug. 315 x 215 x 36. Groene kapitaaltjes. Perkament om karton.

Twee sluitingen, type i; bovenste bindlinten nog gedeeltelijk aanwezig.

Op rug bovenaan nog deel titeloverzicht te lezen.

Daaronder, deels onder etiket, oude signatuur zichtbaar: 'A.36'.

Bij snede vochtplekken in platten.

Kettingklampen

IIa (2x bevestigd), IIe

Snede

Rood gespikkeld

Fragmenten

Als rugstroken:

Ongeïdentificeerd (wellicht van zelfde missaal als oortje), Latijn.

Hybrida, 15de eeuw.

Als oortje (voorin):

303 x 55 + 8. 2 x 40 rr. (verticaal zeer bijgesneden) op 212 x [42].

Hybrida, 15de eeuw. Ook penwerk, wellicht plaatselijk.

Missaal.

Niet exact te plaatsen: op achterzijde in rechterkolom de rubrieken:

Graduale, Evangelium, Secreta etc. Verder: incipits van Rom. 11:

31-36; Mc. 12: 28-34 (afwijkend van vulgaattekst); Mt 21: 1.

Recto: 2 Thess. 1: 3-10; Lc. 10: 3-8.

Bovenmarge van de keerzijde bovendien een folionummer: cxxviiij.

Opmerkingen

Vanuit de staartsnede, m.n. bij rug, zeer forse vochtschade, vooral achter in het boek.

LUTHER, Martinus.

Piae ac doctae in Psalmos [I-XIII] operationes.

- [Basileae, Adam. Petri, Mar.] 1521. 2°.

-- ADAMS L-1774; HECKETHORN 150, nr. 64.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.34, i.v. LUTHER. — Oorspronkelijk samen met Basilius gebonden - vergelijk opmerking 1.

Band

Moderne halfperkamenten band, 304 x 218 x 30.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Dit boek was in 1669 samengebonden met Basilius' werken (Parijs 1520), tegenwoordig C c 3*, nr. 227.
De volgorde is vermoedelijk geweest - gelet op de 'oude' ronde Academiestempel op de titel van de Luther en de 'modernere' octogoon bij Basilius : 1. Luther, 2. Basilius.
2. Vanuit de snede is - blijkens de kringen in meerdere etappes - vocht in het boekblok gekomen. Ook wel, maar minder belangrijk, is de schade in de rug.
3. Verschillende handen hebben onderstreept en aantekeningen gemaakt; een zeer forse hand (Aiiij, pagina 5) komt eveneens voor. Opmerkelijk is de correctie in het inhoudsoverzicht [aj] verso: ' De spe & passionibus' wordt gewijzigd in '&desperatione.' (Conform de tekst op pagina 100 en volgende!).

TITTELMANS, Frans.

Elucidatio in omnes Psalmos. Elucidatio canticorum.

- Antverpiae, apud Martinum Caesarem, Iun. 1531; Pars 2: ex off.
[excud.] Simonis Coci, Iun. [Maio] 1531. 2°.

-- ADAMS T-749; BBN II 535 (laat bij vermelding UB-exemplaar
de strepen uit de signatuur weg); NK 2041.

** De hele katern h (fol. 175-180) evenals blad [DD5] folio xxij,
zijn zonder aanwijsbare reden uitgescheurd, waardoor tekstverlies.

Eigendomsmerken

Titelblad. Fr. leonardus de daelen Conventus Zuollensis.

Acad. 1669: F.a. 19, i.v. TITELMANNUS.

Band

4R op riem 2, KLKK, achter KCLK, vaste rug. 312 x 220 x 83. Door-
gestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.
Messing kantbeschermers op hoeken bewaard, voor beneden deels los;
bij rug voor beneden en boven achter verloren. Hoek 2.

Rolstempelband: I 2a (R1 als fries rondom)/r-ax (kruis: R2) - r-r
(hoeken blanco)//. R1 ≡ R3, R2 ≡ R4.

Twee sluitingen, type a. Muiters en sluitstuk tot scharnier verlo-
ren - sluitstukjes behouden, bovenste iets bewerkt, onderste sim-
pel.

Leer voorplat bij bovenrand over volle breedte gescheurd.

Kop en staart (zeer dicht bij elkaar) ingesnoerd.

Kettingklampen

IIa, IIc

Snede

Op kopsnede enige inktspatten.

Fragmenten

I,1 Perkament, los dekblad. 291 x 203. 2 x 41 rr. op 247 x 164.

Karolingse minuskel 12de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn, filosofisch.

Rubrieken onder meer 'si cuncte uirtutes pariter sint in quo
cumque'.

II,1 Als I, los dekblad. 292 x 200.

Opmerkingen

1. Het boek heeft enige vochtschade opgelopen met name langs sneden - achterin beneden zelfs schimmelplekken.
Ook anderszins vertoont het boek vlekken, onder meer bij de overgang van deel 1 naar 2.
2. Eén wormgang loopt beneden bij de rug van het titelblad tot folio 327 (Ll. iij).
3. Een enkele maal zijn er onderstrepingen en aantekeningen (b.v. [DD6], Fol. xxiiij, verso).

Verwijzingen

- 2.1.77: Leonardus de Daelen OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen?;
2.2.1.15: Zwolle Dominicanen.

1. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

Insigne commentariorum opus in psalmos omnes.

- Coloniae, impens. Petri Quentel, Aug. 1534. 2°.

-- ADAMS D-558.

2. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

Enarrationes piaae ac eruditae in quinque libros Sapientiales.

- Coloniae, expensis [impensis] Iohannis Soteris & Melchioris Nouesiani, Sept. 1533. 2°.

-- ADAMS D-572.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.A.13., i.v. DIONYSIUS.

Band

4R, dubbel (niet vaststelbaar waarop genaaid), vaste, vernieuwde rug. 323 x 215 x 104. Bruin leer om houten borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen; hoek 2.

Rolstempelband: I5r.r'r'/aA//. FD-band. Eén rol, gemerkt F D.

Twee sluitingen, type a, moderne vervanging - afdruk oude milters nog zichtbaar; al eerdere restauratie bovenste sluithaak: sterspijker (bij vastzetten scharnier?) nog aanwezig.

Kettingklampen

Ih; IIa

Fragmenten

Dek-/schutbladen conjugaat, bij restauratie losgemaakt en opnieuw ingenaaid waarna nieuwe papieren bladen werden bevestigd.

I,1.2 Perkament, 310 x 195 + 195 (in oude vouw genaaid). 2 x 57 rr.

op 257 x 167. Textualis 14de eeuw, met contemporaine en latere glossen.

Ongeïdentificeerd, Latijn, filosofisch?

II,1.2 Als I.

Opmerkingen

1. Vochtschade langs de randen, ook vanuit de rug.

Laatste bladen van elk der delen enig papierverlies, tegenwoordig aangevuld met stroken papier.

2. In dek-schutbladen enige gaten, niet doorlopend in boekblok:
zilvervisjes?
3. Een enkele maal een onderstreping.

Verwijzingen

4.2.2.3: FD-banden.

1. REMIGIUS [monnik te Auxerre].

Enarrationum in psalmos David liber Vnus.

- Coloniae, ex. off. Eucharij Cervicorni, impensa Godefridi Hittorpij, [Mar.] 1536. 2°.

-- ADAMS R-345.

** Om eerste katern heen werd (blanco?) bifolium gebonden - op enige flarden na nu geheel uitgescheurd.

2. ROLLE, Richard, of Hampole. [RICHARDUS PAMPOLITANUS].

In Psalterium Daudicum atque alia quaedam sacrae scripturae monumenta ... enarratio.

- Coloniae, ex off. Melchioris Novesiani, Mar. 1536. 2°.

-- ADAMS R-678.

** Het laatste - blanco - blad, [e4], is op een kim na uitgesneden.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.1., resp. i.vv. REMIGIUS en RICHARDUS.

Band

5R op riem 2, vaste rug. 332 x 220 x 77. Kapitaaltjes verdwenen. Lichtbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers allemaal verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1a/r-ax-r-aS//. Eén rol, één stempel.

Twee sluitingen, type a. Alle metaalwerk verloren.- zelfs resten scharnier uit achterplat verwijderd.

Een enkel wormgaatje in het achterplat.

Het leer is bij de voorkneep gebroken.

De bovenste twee rugvelden zijn vernieuwd, maar ook al weer bij voorkneep gebroken.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc, IIe

Fragmenten

I,1: Perkament, dekblad. 311 x 202. 2 kolommen op 195 x 285 (rechts en beneden bijgesneden). Textualis, vroeg 14de eeuw.

Missaal.

Verschillende vaste gezangen uit de Ordo missae: "Kyrie", "Gloria", "Sanctus", "Agnus dei" en "Ite missa est".

II,1: Perkament, dekblad. 314 x 201. Hoort vermoedelijk bij I. Kalenderblad bevattende de maand januari en met de eerste paar letters van de namen van te vieren heiligen in februari. Geschreven in één hand, geen specifieke heiligen. In een tweede hand werden toegevoegd: 8 januari: Gudile virginis; 18 jan.: Cathedra petri in roma; 25 jan.: Conuersio sancti pauli apostoli, preiecti martyris; 29 jan.: valerij episcopi. Vermoedelijk Munsters-georiënteerde kalender met speciale verering voor de H. Goedele. (Benedictijns klooster in Omme-landen?)

Zie E.M.C. VAN HOUTS - Jos.M.M. HERMANS, Puzzelen met een missaal, in MBG (hoofdstuk 9), 77-81, afbeelding 18.

Opmerkingen

1. Veel vochtschade, met name in benedenhoek bij rug waar schimmel en rot tot substantiële desintegratie heeft geleid.
2. Vanaf blad [T5] (in deel 2, fol. CV) is een wormgaatje tot achterplat.
3. Aan de bovenzijde van de laatste bladen, d iij e.v., zijn roest-plekken en zelfs gaten door de corrosie van kettingklamp Ia.

Litteratuur

MBG nr. 95, afbeelding 18, pp. 77-81, 151.

1. ARBOREUS, Joannes.

Commentarij I. Arborei in Prouerbia Salomonis.

- Parisiis, apud Ioannem Roigny, [6. Id. Mart.] 1549. 2°.

-- ADAMS B-1543; Ind. Aur. II 67 (106.824).

2. ARBOREUS, Joannes.

Commentarij in Ecclesiasten, in Canticum canticorum.

- Parisiis, Apud Ioannem de Roigny, 1553. 2°.

-- Ind. Aur. II 68 (106.831).

3. LUTZ, Renhardus.

Harmonia, seu historia sancta, de Christo Jesu. &c.

- Basileae, per [ex off.] Henricum Petri, [Aug. 1561]. 2°.

-- ADAMS L-2085; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.c.23., resp. i.vv. ARBOREUS en LUTZ.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 315 x 219 x 78. Kapitaaltjes grotendeels verloren. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind, type b. Metalen kantbeschermers geheel verdwenen.

Rolstempelband: I2r/axSL(1569)-r-r. Drie rolstempels, twee losse stempels (behalve jaartal).

Twee sluitingen, type a; alle metaalwerk verdwenen.

Verschillende schaafplekken; benedenste veld vernieuwd.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Fragmenten

[Nieuw papier.]

Opmerkingen

1. Vanuit de hoeken enige vochtkringen, vooral achterin, waar ook beneden forse waterschade blijkt. Boven achter is zelfs een gat gevallen dat met een strook nieuw papier werd gedicht.
2. Vanaf de katern Gg zijn roestplekken en gaten te zien ten gevolge van de corrosie van kettingklamp Ia.

1. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

Enarrationes piaae ac eruditae in quatuor prophetas (quos vocant) majores.

- Coloniae, ex off. Iohannis Quentel, Aug. 1548. 2°.

-- ADAMS D-565.

2. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

Enarrationes piaae ac eruditae in duodecim prophetas (quos vocant) minores.

- Coloniae, ex off. Iohannis Quentel, 1549. 2°.

-- ADAMS D-570.

Eigendomsmerken

Schutblad: Ex libris Laurentij Guilielmi | Accipe, Redde, Cave.

Nihil sine Deo [vijf punten in vorm van kruis] ||.

Acad. 1669: E.a.14, i.v. DIONYSIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 333 x 224 x 89. Bruin-witte kapitaaltjes.

Lichtbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type b.

Metalen kantbeschermers verdwenen; hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1aS/rr-aSxaS'-r. Groningen,

'Landsrechtmeister' (Schunke). Twee rollen, drie losse stempels.

R1 = NP 1558, Schunke 37.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Kettingklampen

IIa (tweemaal bevestigd), IIc

Snede

Enige inktspetters.

Fragmenten

Oortjes, ongeïdentificeerd, Latijn. Cursiva, 14de eeuw.

Opmerkingen

1. Geringe waterschade.

2. Op schutblad (in hand Laurentius Guilielmi?) enige aantekeningen over auteur.

Litteratuur

KLUYVER, NP (stempel G), 5 (per abuis sprekend van 4°); SCHUNKE, NP, 105, 129 (niet expliciet genoemd).

Verwijzingen

2.1.76: Laurentius Guilielmi.

4.2.2.8: "Landsrechtmeister"-banden.

BORRHAUS, Martinus [seu Cellarius].

In Iesaiæ prophetæ oracula, Messiaë seruatoris mundi, & ecclesiae sponsæ, commentarii. In Apocalypsim Ioannis explicatio.

- Basileæ, per Ioannem Oporinum, 1561. 2°.

-- ADAMS B-2510; Ind. Aur. VII 270 (135.056); niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.c.35, i.v. BORRHAUS.

Band

Perkamenten band om karton. 314 x 200 x 65.

Twee sluitingen, type h, wit leren veters behouden.

Op rug deel van signatuur leesbaar (onder etiket) 'A ... 5'.

Kettingklampen

IIe

Snede

Roodgespikkeld.

I1: BORRHAUS | IN | Esaiam et | Apocalypsin ||

Opmerkingen

1. Bovenaan op voordekblad staat: 1-6, mogelijk de prijs? Wanneer en door wie betaald is onduidelijk.

Oud-groninger bezit is hiermee niet zonder meer uitgesloten.

2. Enige wormgaatjes.

3. Achterin is aan de bovenzijde enige vochtschade (zelfs schimmel en rot) te zien.

Bovendien zijn er enige beschadigingen: vanaf blad 737/738, Rr [1], een soort winkelhaak in het papier, bij [Rr4] aan de blanco keerzijde geplakt, zo ook bij de blanco schut- en dekbladen.

Te oordelen naar de grootste haal in het (tegenwoordig - weer? - vastgeplakte) dekblad en een klein gaatje in Rr [1], is de oorzaak van achter naar voren te zoeken.

HERESBACH, Conrad.

Psalmorum Daudicorum simplex Explicatio.

- Basileae, ex off. Petri Pernaë, 1578. 4°.

-- ADAMS H-331; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Titelblad: Liber Victoris Ter Haer. 1.5.8.3. || (Vergelijk bandstempel!).

Acad. 1669: D.e.1., i.v. HERESBACHIUS.

Band

4R. Vaste rug. 231 x 164 x 53. Groen-gele kapitaaltjes. Bruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type b. Geen kantbeschermers. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1a/ aAL (VTH/1583)-r-r. Twee rollen, vier stempels.

Twee sluitingen, type a, waarvan alle metaalwerk verdwenen is en sluishaken bij scharnieren afgebroken.

Bovenste veld van rug vernieuwd, maar ook al weer deels verdwenen.

Kettingklampen

IIa (2x); IIc

Snede

Oranje.

Opmerkingen

1. In zelfde hand als eigendomsmerk staat bovenaan op titelblad:

Ierem. 48. | Execratus qui facit opus Domini dolo malo. ||

2. Enige aantekeningen, ook weer van VTH, in inleidende stukken:

'Epistola dedicatoria' en 'Praefatio.'

Verwijzingen

2.1.106: Victor ter Haer.

BROUGHTON, Hugh.

Commentarius in Danielelem primum Anglicè scriptus ... nunc Latinitate donatus per Ioannem Boreel.

- Basileae, per Sebastianum Henricpetri [1599]. 4°.

-- ADAMS B-1608; Ind. Aur. V 321 (125.431); niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Titelblad: D.D. Francisco Junio | praeceptoris suo reverendo | d.d.
discipulus ||

Acad. 1669: P.e.18., i.v. BROUGHTONUS.

Band

Moderne halfleren (kartonnen) bandje. 208 x 162 x 13.

Opmerkingen

Onderste kwart van het boekblok is vochtig geweest.

MARLORAT, Augustin.

Noui Testamenti catholica expositio. Editio quinta.

- Geneuae, apud Petrum Sanctandream, 1593. 2°.

-- ADAMS M-621; MOECKLI 138.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: B.a.24, i.v. MARLORATUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 428 x 272 x 110. Met groene zijde omwikkelde kapitaaltjes. Perkament om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type a. Messing hoekstrips allemaal behouden, bij rug alleen aan bovenzijde.

Rolstempelband: Iaa'/r-rr². Twee rolstempels, middenop groot paneel, op achterplat zelfs nog duidelijk met bladgoud.

Twee sluitingen, type a. Muiters, sluthaken en scharnieren nog compleet bewaard; er werd geen sluitstukje gebruikt maar drie kopspijkers.

Bovenaan op voorplat is het perkament gescheurd.

Op rug, deels onder etiket, is signatuur zichtbaar: 'B .. 24.'

Kettingklampen

IIa, IIc

Snede

Groenblauw.

Opmerkingen

1. Bij het afsnijden van het boekblok werd òf met een niet scherp mes dan wel niet nauwkeurig gewerkt - er hangen nog tientallen snippers.
2. Enige vochtkringen langs de sneden.
3. Achter bovenin enige wormgaten (vanaf Qq4).

BEAUX-AMIS, Thomas.

Commentariorum in euangelicam harmoniam tomi duo.

- Lugduni, apud Haeredes Gulielmi Rouillij [ex typographia Theobaldi Ancelin]. 1593. 2°.

-- ADAMS B-417; SAUDRIER IX 458; Ind. Aur. III 398 (115.226).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.a.12., i.v. BEAUX-AMIS (gecorrigeerd uit BEAUX-AUMIS).

Band

Perkamenten band om karton. 407 x 263 x 67. Met groen-gele zijde omwikkelde kapitaaltjes.

Twee sluitingen, type h; witleren veters afgebroken.

Bovenaan op rug titel: 'In | Euangelicam Harmo-|niam per | Thom. Beaux-amis ||' [Laatste regel deels over iets anders geschreven, zeer vaag].

Dan oude signatuur '61' [over '2'].

Daarna signatuur 1669, deels onder etiket: F .. 2.

Krassen en vlekken op perkament.

Kettingklampen

IIE

Snede

Groen/blauw.

Opmerkingen

1. Bovenaan op voordekblad staan twee prijzen: 'cost - 4-10-0|' en '3-16'.

Of, wanneer en door wie aangekocht blijft onduidelijk, hoewel een langdurig verblijf in Sint Maartens-bezit vrijwel onmogelijk lijkt!

2. Zeer forse waterschade van beneden bij rug uit: desintegratie en schimmels.

Laatste blad, [Qq4], geframed.

ALBERTUS MAGNUS.

1. Super Matthei euangeliare postilla.

- [Hagenaw, expensis Joannis Rynman de Oringaw, industrij Henrici Gran, 16 Kal. Apr. 1505]. 2°.

-- ADAMS A-547; BENZING, Haguenau, 12-13 nr 35; Ind. Aur. I 255 (102.484).

2. Super Marci euangeliare postilla.

- [Hagenaw, expensis Joannis Rynman de Oringaw, industrij Henrici Gran, 16 Kal. Apr. 1505]. 2°.

-- ADAMS A-548; BENZING, Haguenau, 13 nr 36; Ind. Aur. I 254 (102.483).

** Het laatste blad, [zz8], is verdwenen, blijktens Adams blanco.

3. Postilla super Joannis euangeliare.

- [Hagenaw, impensis Joannis Rynman de Oringaw in off. Henrici Gran, 9 Kal. Aug. 1504]. 2°.

-- ADAMS A-550; BENZING, Haguenau, 11 nr 28; Ind. Aur. I 254 (102.475).

** Blad [y8], het laatste - blijktens Adams - blanco blad is verdwenen.

4. Prima et secunda partes Postille super Euangeliare Luce.

- [Hagenau, expensis Joannis Rynman industrij Henrici Gran, in vigilia Conceptionis beate Marie [7 Dec.] 1504]. 2°.

-- ADAMS A-549; BENZING, Haguenau, 11-12 nr 29; Ind. Aur. I 254 (102.474).

Eigendomsmerken

Titelblad deel 1: Liber conuentus Lywerdensis ordinis fratrum predicatorum ad usum incertum | fratris Wilhelmi Eluerick de Wezalia ordinis et conuentus eiusdem - ||.

Titelblad 2: Liber conuentus Lywerdensis ordinis fratrum predicatorum ad usum incertum fratris | Wilhelmi Eluerick de Wesalia ordinis et conuentus eiusdem - ||.

Titelblad 3: Liber conuentus Lywerdensis ordinis fratrum predicatorum Ad usum incertum | fratris Wilhelmi Eluerick de wezalia ordinis et conuentus eiusdem - ||.

Titelblad 4: Liber conuentus Lywerdensis ordinis fratrum pre-

dicatorum ad usum incertum fratris | Wilhelmi
Eluerick de Wezalia ordinis et conuentus eius-
dem. ||

Acad. 1669: F.d. 3-6, i.v. ALBERTUS.

Band

Deel 1:

4R op touw 2, LKL, achter KLK, vaste rug. 315 x 218 x 65. Door-
stoken kapitaaltjes, boven los. Bruin leer om eiken borden, licht
afgeschuind. Hoeken 1 en 2. Metalen kantbeschermers allemaal ver-
dwenen.

Stempelband, type ruit: 0-3 (2.2; 8)//A/1-1/1-1//5. Drie stempels.
Twee sluitingen, type a, compleet verdwenen.

Leer nogal vlekkerig, bij knepen en rug gescheurd.

Deel 2:

Als deel 1, maar gebonden op leer, LKL achter KLK, 312 x 225 x 77.
Messing kantbeschermers aan benedenzijde behouden. Hoek 2.

Bovenste mouter deels (afgebroken!) nog aanwezig, bovenste sluit-
plaatje geheel bewaard.

Leer bij rug en rand gehavend.

Deel 3:

Als deel 1, LKL, op touw, 307 x 223 x 57.

Kantbeschermers en sluitwerk geheel verloren. Hoek 1.

Leer vrij goed bewaard: enkel bij kop (gerestaureerde) scheur.

Deel 4:

Als deel 1, LKL, achter KLK, op touw, 207 x 222 x 62.

Messing kantbeschermers alleen boven voorplat verdwenen. Hoek 1.

Heel ander type mouter dan bij overige drie banden (eveneens ver-
dwenen).

Leer bij knepen en kop iets beschadigd; op voorplat enige ruiten
fors bekrast.

Kettingklampen

Ia; IIa

Fragmenten

Deel 1:

I,1.2 Perkament, dek-schutblad, conjugaat (één blad, horizontaal
gebonden) 307 x 210 + 206. Eenzijdig beschreven.

48rr op 243 x 416 (links en rechts - een beetje - afgesne-

den).

Brief van Fr. David de Egher, O.P. vanuit convent Groningen,
9 april 1502.

Zie hierover F.J. BAKKER in MBG, 85-88 en A.J. DE GROOT (in
voorbereiding).

Deel 2:

I,1. Perkament, los dekblad. 297 x 197. Bij kneep zeer in elkaar
(gerimpeld?).

Afgelijnd voor vijf kolommen (min. 14, 28, 20, 94, 20) waar-
van breedtste (174 x 94) beschreven met textualis, 14de
eeuw. Links, rechts, beneden en interlineair zijn glossen
aangebracht.

Ongeïdentificeerd, Latijn.

II,1. Als I, ten dele los, bij kneep gescheurd (gesneden?) waar-
door gedeeltelijk opgerold. 295 x 210.

Deel 3:

[Moderne papieren dek-schutbladen, deels over vergelijkbaar mate-
riaal als in deel twee.]

Deel 4:

I,1.2 Perkament, los dek-schutblad, conjugaat. (als II, I,1).
298 x 185 + 197 (ook weer flink gerimpeld).

II,1.2 Als I,1.2. 295 x 202 + 198.

Opmerkingen

1. Alle boeken zijn met de hand gerubriceerd.
2. Langs de randen met name is zeer forse vochtschade: schimmel en
papierrot.
3. De kettingklampen Ib hebben boven achter in de onderscheiden
boeken roest- en sluitgaten veroorzaakt.

Litteratuur

MBG pp. 86-87, 152 (nr 97).

Verwijzingen

2.1.116: Wilhelmus Eluerick de Wesalia OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominica-
nen; 2.2.1.5: Leeuwarden Dominicanen.

1. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

In quatuor euangelistas enarrationes.

- Coloniae, [per] Petrus Quentell suis impensis excudebat, Sept. 1533. 2°.

-- ADAMS D-580.

2. DIONYSIUS CARTHUSIANUS.

In omnes beati Pauli epistolas commentaria. Ex altera recognitione.

- Coloniae, apud [impensis suis excudebat] Petrum Quentell [Aug.] Sept. 1533. 2°.

-- ADAMS D-593.

Eigendomsmerken

Voordekblad [doorgehaald, met infraroodfotografie gedeeltelijk leesbaar]

1: Pertineo .d. Jasper. v..gere Groenegen... ..wer.....

155. (of:153.) M1 (?) ...werth (of: worth) ||

[wanneer hier een jaartal staat, kan dat - gelet op de beschikbare regelhoogte - niet anders zijn dan 1550, 1552 of eventueel 1558 (c.q. 1538; 1530 en 1532 zijn onmogelijk i.v.m. de jaren van verschijning van de drukken.)

2: [andere hand] Ex dono Capitanei B... (Balken, Borcken, Bovllen?) p... 1576 ||

Titelblad : Ex libris Laurentij Guilielmi | Accipe, Redde, Cave ||

Achterdekblad: 1: Ex libris Laurentij Guilielmi ||

2: [geradeerd] E ... ||

Acad. 1669: E.a.15., i.v. DIONYSIUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 335 x 215 x 88. Boven: blauw kapitaaltje, beneden verdwenen. Bruin leer om houten borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I4r/ax-rr'-rx; verticaal dubbel afgelijnd met lijnrol (1.1; 4), horizontaal drievoudig. Klokbloemband. Eén rolstempel.

Twee sluitingen, type a; milters, sluitstukjes en sluishaken vanaf scharnier verdwenen; thans modern aangevuld.

Leer geschaafd en her en der beschadigd; staart (ook al eerder) vernieuwd.

In het voorplat enige wormgaten - NB óók door vernieuwd staartstuk → recente worm!

Op rug, in derde veld, vage resten titel.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

Oortjes, Latijn, niet te determineren, enkele letters. Textualis, 13de eeuw. Waarschijnlijk een glossenkolom van een van canonieke rechtscorpora (achterin 'Alexander papa').

Bij restauratie op kimmen gezet.

Opmerkingen

1. Het boek heeft vanuit de sneden maar ook vanuit de rug forse waterschade opgelopen. Verschillende bladen zijn derhalve deels weggerot. Het boek werd in 1985 gerestaureerd.
2. In het hele boek komen aantekeningen voor, mogelijk in de hand van het eerste eigendomsmerk.

Verwijzingen

2.1.13: B; 2.1.55: Jasper.; 2.1.76: Laurentius Guilielmi.

4.2.2.6: Klokbloem-banden.

1. FABER, Jacobus [Stapulensis].

Commentarii initiatorii in quatuor evangelia.

- Coloniae, Impensis Petri Quentel [In aedibus Quentelianis, Febr.] 1541.

** NB: ≠ Adams B 1814, waar sprake is van een druk 'ex officina Eucheriana', ook qua collatie niet overeenkomend.

2. RUSBROCHIUS, Johannes [RUUSBROEC, Jan van].

Opera omnia: e Brabantiae Germanico idiomate reddita latinè per F.L. Surium.

- Coloniae, Ex Officina Haeredum Ioannis Quentel, Mart. 1552.

2°.

-- ADAMS R-971.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.a.9, resp. i.vv. FABER en RUSBROCHIUS.

Band

5R, touw 2, vaste rug; bovenste veld vernieuwd. 334 x 220 x 98.

Blauw-witte kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, zeer licht afgeschuind.

Rolstempelband, heet gestempeld: I5r/ax-rA//. Smalle-engel-rol -band.

Eén rolstempel.

Twee sluitingen, type a, thans weg; resten wit leer beneden zichtbaar.

Enige scheuren in leer, krassen op voorplat. Kop tot fors op platten vernieuwd, ook al weer bij knepen inscheurend.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Opmerkingen

1. Vanuit de sneden is enige vochtschade: met name achterin bij de bovenhoek en midden beneden (vrijwel het gehele boek).
2. Vanaf katernyyy (pagina 537/8 in deel 2) is roest, nadien zelfs gaten (met tekstverlies) te zien ten gevolge van de corrosie van kettingklamp Ia.
3. Beide delen zijn serieus doorgenomen: in tenminste twee handen zijn aantekeningen en correcties: bijvoorbeeld hand 1, deel 1, pagina DCXXX beneden; hand 2 zelfde plaats, maar ook deel 2,

pagina 537.

Op de keerzijde van het titelblad van deel 1: Sequitur concordia quatuor Euangelistarum II.

Jacobus Faber werd niet zuiver in de leer bevonden (vergelijk aantekening op voorschutblad: 'Fabri lapsus'), reden waarom zeer veel doorhalingen en marginale correcties werden doorgevoerd. Soms betreft het een enkel woord (b.v. pagina XI) maar ook hele stukken tekst werden met krullen onleesbaar gemaakt (b.v. pp. DCVI-DCVIII).

Wanneer deze censuur plaatsvond is niet nader aangegeven.

Verwijzingen

4.2.2.12: Smalle-engel-rol-banden.

Deel 1:

1. BULLINGERUS, Heinrychus [Bullinger, Heinrich].

In Evangelium secundum Matthaëum commentariorum libri XII.

- Tiguri, apud Froschouerum, [Aug.] 1546. 2°.

-- ADAMS B-3221; Ind. Aur. V 537 (127.256); STAEDTKE 145.

2. BULLINGERUS, Heinrychus [Bullinger, Heinrich].

In Evangelium secundum Marcum commentariorum libri VI.

- Tiguri apud Frosch., 1545. 2°.

-- ADAMS B-3223; Ind. Aur. V 536 (127.250); RUDOLPHI 315;

STAEDTKE 170.

Deel 2:

1. BULLINGERUS, Heinrychus [Bullinger, Heinrich].

In Evangelium secundum Lucam Commentariorum libri IX.

- Tiguri, apud Christophorum Froschouerum, 1548. 2°.

-- ADAMS B-3226; Ind. Aur. V 538 (127.264); STAEDTKE 174.

2. BULLINGERUS, Heinrychus [Bullinger, Heinrich].

In Evangelium secundum Ioannem. Commentariorum libri X.

- Tiguri, apud Frosch., 1543. 2°.

-- ADAMS B-3228; Ind. Aur. V 534 (127.236); RUDOLPHI 297;

STAEDTKE 153.

Eigendomsmerken

Deel 1, schutblad, verso: [vaag:] hoc volumen est in usum benedic-
tinentium [!] ||

Comparatam est hoc volumen, in vsum fra-
trum, nostri conuentus, Rotthum; | Anno
Salutis humanae 56. Albarto Wilhelmo pre-
side sceptrumque tenente. | Discito
christum: quisquis sua salus [veranderd in:
suam salutem; superieur, met. verwijzingsteken
segu] ocio potioem habet. | Vale et piis
fruere studiis. ||

Deel 1, boek 2, p. 46 : Comparatum hoc opus in vsum benedictinen-
tium [!] | monachorum, Conuentus Rotthum:
anno post virginis partum.1.5.5.5. | cura
et impensis Domini Albarti Wilhelmi Abba-
tis. ||

Deel 1, voorlaatste (schut)blad: Sunt hec commentaria Conuentus Rot-
thum: | Albarti Wilhelmi impensis coemp-

ta: Anno post | Christi incarnationem 56:
| discito Christi Philosophiam ||

Acad. 1669: B.c.5-6, i.v. BULLINGERUS.

Band

Deel 1:

5R op touw 2, vaste rug. 337 x 222 x 63. Groen-bruine kapitaaltjes.

Bruin leer om lichthouten borden, tweezijdig afgeschuind, type c.

Metalen kantbeschermers verloren gegaan. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1r/aSxaSL' (IN MATTH|EVM: ET) -r-

aSx-r. R1 ≡ R2. Twee rolstempels: NP 1550, resp. Schunke 6 en 12.

Twee losse stempels. Letters in goud - vaag nog te zien.

Achterplat als voor, maar met tekst: MARCVM | 1555 ||.

Twee sluitingen, type a, beide verdwenen.

Leer langs kanten en bij knepen nogal beschadigd, staart vernieuwd.

Deel 2:

4R op touw 2, vaste rug. 321 x 220 x 63. Bruin leer om eiken bor-

den, tweezijdig afgeschuind, type c. Metalen kantbeschermers ver-

dwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aS/aSx-r-aSxaSL' (COMENTARIORVM

[!] IN | LVCAM: ET. IOHANNEM) -r. Twee rolstempels (als deel 1).

Vijf losse stempels, waarvan één overeenkomt met deel 1. Letters in

goud gestempeld. Achterplat: I1aS/aSxaSL' (ANNO | 1555)-r-aSx-r.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe

Fragmenten

Deel 1: I,1 Perka ment, dekblad, ca 320 x 200. 2 x 57 rr. op

236 x 155. Textualis, 13de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn, iets scholastieks?

Over engelen en duivelen.

II,1 Als I; 320 x 200; 2 x 57 rr. op 234 x 155.

Deel 2: --

Opmerkingen

1. In 1669 werden onder de signaturen B.c. 4-7 (in de catalogus als één groep behandeld) de werken van Bullinger bewaard. De andere delen zijn ook nog in de UB Groningen aanwezig, resp. onder 285 (D d 6), mogelijk uit Rottum afkomstig (zie daar opmerking 1)

en 217 (B o 19), zéker door abt Joannes Duthmarus in 1538 aangekocht.

2. Met name voor in de beide delen is een klein beetje vochtschade ontstaan vanuit de sneden.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 213; DAMEN 143 (met onnauwkeurigheden!); KLUYVER NP groep A, p. 2, groep B, p. 3; MBG 115, nr 30 (deel 1), 137, nr 70 (deel 2).

Verwijzingen

- 2.1.4: Albartus Wilhelmi OSB; 2.2.1.6: Rottum Benediktijnen.
- 4.2.2.1: "Buchführer"-banden.

1. ARBOREUS, Joannes.

Doctissimi et uberrimi commentarii in quatuor Domini Euangelistas.

- Parisiis, Apud [aere ac sumptu] Ioannem Roigny [Nonis Ian.] 1551. 2°.

-- ADAMS B-1815; Ind. Aur. II 68 (106.829).

2. ARBOREUS, Joannes.

Tertius tomus Theosophiae, complectitur In omnes Diui Pauli epistolas explanationem.

- Parisiis, Apud Ioannem de Roigny [Ioanni de Roigny excudebat Matthaeus Daud, 13. Cal. Nou.] 1553. 2°.

-- ADAMS B-1859; Ind. Aur. II 68 (106.831).

Figendomsmerken

--

Acad. 1669: E.c.22, i.v. ARBOREUS.

Band

Moderne halfleren band om karton. 337 x 232 x 94.

Kettingklampen

Ia (blijkens roestplekken).

Snede

Roodbruin.

Opmerkingen

1. Achterin vanuit de snede vochtkringen, voorin bij hoeken.
 2. Het boek is zeer fors door wormen geteisterd, met name dicht bij platten.
 3. Roestplekken leren een en ander over de oude band.
Roestplekken in de eerste vijf bladen (tot en met [a5]) verraden dat twee sloten waren bevestigd - gelet op het ontbreken van parallelplekken achterin, vermoedelijk daar geen milters maar scharnieren, waardoor ons voorstel: 'twee sluitingen, type a - geheel verdwenen.'
- Achterin komt wel degelijk roest voor, namelijk vanaf blad [Bb.5], ten gevolge van de corrosie van de kettingklamp.
4. In verschillende handen zijn glossen aangebracht.

LUCAS, Franciscus [-Brugensis].

In Evangelia Commentarius. Alia ad S. Scripturae lucem Opuscula.
Tomus [primus], posterior, tertius, quartus & Vltimus in één band.
- Antverpiae, ex officina Plantiniana, Apud Ioannem Moretum [3 en
4: Apud Viduam & Filios Ioannis Moreti], [1 & 2:] 1606, [3:] 1612,
[4:] 1616. 2°.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.b.23, i.v. LUCAS.

Band

Academieband 1630.

5R op touw 2, vaste rug. 370 x 253 x 135. Blauw-witte kapitaaltjes.
Donkerbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type c.
Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aa'/axa'-raL' (ACADEMIAE | 1630)
-r-r. Drie rolstempels.

Twee sluitingen, type a, verdwenen, op sterkopspijkers na (waarmee
scharnieren bevestigd werden), in opstelling 3, 2, 1 (vanaf kant)
aangebracht.

Leer bij knepen grotendeels gebroken, bovendien diagonaal over rug.
Kop en staart ingescheurd. Over de onderste scharnierbevestiging
is een lapje leer geplakt.

Leer begint kort te worden.

Kettingklampen

IIa, IIe

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

1. Langs de platten zijn tot in het boekblok gaten door zilvervisjes.
2. Vanuit de sneden is enige vochtschade ontstaan.

1. RUPERTUS [Abt van Deutz].

Opera duo. In Mattheum. De gloria et honore filii hominis libri XIII. De glorificatione Trinitatis et processione spiritus sancti Libri IX. Aeditio prima.

- Apud Coloniam, [impensis Francisci Birkman, prid. Id. Iun.]
1526. 2°.

-- ADAMS R-928.

** Blad [aa1] ontbreekt, evenals het blanco laatste blad [L4].

2. RUPERTUS

Commentariorum in Euangelium Iohannis libri XIII. Aeditio prima.

- Apud Coloniam [Expensis Francisci Birckman] [nã 8 Id. Mart.]
1526. 2°.

-- ADAMS R-939.

3. RUPERTUS

Commentariorum in Apocalypsim Iohannis libri XII. Aeditio prima.

- Apud Coloniam [Impensis Francisci Birckman] [nã 7 Id. Mart.]
1526. 2°.

-- ADAMS R-941.

Eigendomsmerken

Achterplat: 1. Liborius Fforster paderbornensis | me
possidet — ||

2. [andere hand] w(?)ijnengans Willige ||

3. [Hand 1] Mens sana in corpore sano | Liborius|for-
ster | paderbornensis ||

Acad. 1669: D.c.30, i.v. RUPERTUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 326 x 221 x 84. Oude kapitaaltjes vervangen. Lichtbruin leer op houten borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek 2.

Rolstempelband, heetgestempeld: I4r.r'/ax-r.r'-aS//. Eén rol. Middenboven een stempel, gemerkt: I.H.G., wapenfiguren. (Heraldisch) rechts halve adelaar, frontaal, tweekoppig, geklauwd, links cijfer 4 op gevorkte voet door letter V of W, horizontale lijn van 4 verlengd tot kruis (+). Dit geheel gehouden door twee zittende leeuwen (beren?). Een zeer slechte afbeelding ook in Haebler (deel I, Tafel II, 44; tekst: p. 189), die - zonder argumentatie - naar Neurenberg verwijst. Het cijfervignet en een kip (!) komen ook voor op de

titelbladen: ze maken deel uit van het huismerk van Frans Birckmann. Mogelijk betreft het een uitgeversband. Zie verder onder litteratuur en 4.3.1.

Twee sluitingen, type a. Geheel, zelfs inclusief scharnierresten, verdwenen.

Platten zeer ernstig aangetast door worm, achter bovendien geschaafd en gekrast (gekerfd).

Leer bij voorkneep gebroken, gedeeltelijk gerestaureerd maar al weer goeddeels los. Kop en staart vernieuwd maar ook opnieuw gescheurd.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Snede

I2: [zeer vaag] Rupetus in matheum | Ioannem ac Apocalypsim ||.

Fragmenten

--

Oortje: één regel latijn (voorin: dwars), resp. enkele letters latijn (achterin).

Beide fragmenten stammen uit de 13de eeuw.

Opmerkingen

1. Vochtschade, met name benedenzijde bij rug.
2. Vlak bij platten ook enige wormgaten (tot e4, pagina LV in deel 1 en vanaf g2, pagina LXXV in deel 3).
3. Vanaf [t6], pp. CCXXVII-CCXXVIII, zijn roestplekken, later zelfs gaten door corrosie kettingklamp 1.

Litteratuur

Jos.M.M. HERMANS, 'Oude banden. Aantekeningen over vroege uitgeversbanden uit Parijs en Keulen'. In: Chr. DE BACKER e.a. (eds), Codex in Context. Studies A. Gruijs. Nijmegen 1985, 175-197, met name 185-191.

Verwijzingen

2.1.78: Liborius Fforster Paderbornensis; 2.1.113: Wijnengans? Willige.

4.3.1.1: Birckmann-banden?, Keulen.

5.1: Sint-Maarten.

1. FERUS, Johannes [WILD, Johann].

In sacrosanctum Iesu Christi Evangelium secundum Matthaem commentariorum libri quatuor.

- Moguntiae, excudebat Franciscus Behem, 1559. 2°.

-- ADAMS F-364.

2. GUILLIAUDUS, Claudius.

In sacrosanctum Iesu Christi Euangelium secundum Ioannem Enarrationes.

- Lutetiae, Apud [sumptibus] Ioannem Roigny [excudebat Michael Fezandat]. 1550. 2°.

-- ADAMS G-1568.

** Er is in Groningen nog een tweede, onvolledig exemplaar:

B o 16², nr. 214, katernen a-z).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.b.8, i.vv. FERUS en GUILLIAUDUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 338 x 225 x 100. Bruin-wit gevlochten kapitaaltjes. Bruin leer op eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type b. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: IIaS (waarin ruit met R1) aS'/r-r (in hoeken blanco). Drie rolstempels. Vier losse stempels. R3 = BR. Twee sluitingen, type a. Behalve restanten scharnieren in achterplat geheel verdwenen. Resten groen op titelblad deel 1 suggereren messing mitters.

Leer geschaafd, vóór en achter gedeeltelijk weggescheurd.

Bij knepen breuklijnen, bovenste en onderste veld gerestaureerd met lichter bruin leer, flink doorlopend op platten.

In beide platten enige wormgaatjes.

Kettingklampen

Ia (tegenwoordig onder restauratie-strook); IIa, IIc.

Opmerkingen

1. Langs sneden enige vochtkringen.

2. Vanaf blad [E5], blzz. 441/442, in deel 2, zijn er enkele worm-

gaatjes.

3. Achterin deel 2, vanaf P iiiij, zijn roestplekken, later gaten ten gevolge van de corrosie van kettingklamp Ia.
4. Zeer geringe gebruikssporen: her en der een haakje in margine (zie b.v. blzz. 442-445).
5. Bij het snijden werd gewerkt met een niet optimaal scherp mes, dan wel iets onnauwkeurig: er zijn nog 'rafels papier' langs de snede.
6. Op het titelblad van deel 2 staat 'arf' of 'acf' - de betekenis is onduidelijk.

1. BREDENBACHIUS, Matthias.

In sanctum Iesu Christi euangelium secundum Matthaeum pia ac Catholica Commentaria.

- Coloniae, apud Heredes Iohannis Quentel & Geruuinum Calenium, 1560. 2°.

-- (Samen met 2): Ind. Aur. V 180 (124.137).

2. BREDENBACHIUS, Matthias.

In LXIX Psalmos s. hymnos prophetae Davidis priores ... commentaria.

- Coloniae, apud Heredes Iohannis Quentel & Geruuinum Calenium, 1560. 2°.

-- Ind. Aur. V 180 (124.137).

** Laatste blad, [GGG6], (door forse druk?) over 65 mm gescheurd langs rand zetspiegel.

3. VARLENIUS, Hieronymus.

Commentariorum libri tres in omnes Psalmos Daudicos. Autore H. Varlenio Syluio.

- Louanii, ex officina Antonii Maria Bergagne, 1557. 2°.

-- ADAMS B-1436; BOM 131; BT 4577.

Eigendomsmerken

--

Brugmans meent dit werk toe te kunnen schrijven aan Selwerd [vergeleijk Opmerking 5].

Acad. 1669: F.a.16, i.vv. BREDENBACHIUS en VARLENIUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 334 x 214 x 86. Bruin/geel-witte kapitaal-tjes. Donkerbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type b. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1ar²/r-r-r. R1 ≡ R4. 'De Fructu-1557'-banden. Drie rollen: R1=DF3, R2=DF2, R3=DF1; twee stempels: DF1 en 2.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen, inclusief resten scharnier.

Onderste veld vernieuwd (maar al weer aan vervanging toe), leer bij knepen deels gebroken, verder geschaafd en soms iets kort.

In platten nogal wat wormgaten.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Snedes

--

(geel? verschoten?)

Opmerkingen

1. Vanuit de rug, met name naar beneden toe, vochtkringen.
2. Van voor tot achter, met name dicht bij platten, zijn wormgaten.
3. Vanaf [X5] (in deel 3) zijn roestplekken en nà Ziiij zelfs gaten ontstaan door de corrosie van kettingklamp Ia.
4. In deel 1 zijn her en der onderstrepingen en dergelijke (b.v. blzz. 150-153), in deel 2 zelfs een enkele glosse (blz. 169).
5. Brugmans meent dit werk toe te kunnen schrijven aan het klooster Selwerd. In de rekening van Abt Lonzenius komt over het jaar 1563 de post voor 'Emi Mathiam Bredenbachium in Psalterium et in Matheum. Opus elegans. Solvi 2 dal [eros]' (vgl. editie BAKKER [in voorbereiding], Hs.: fol. 24v, 58v).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 219-220.

Verwijzingen

- 2.1.43: Hendrick Lonzen OFM, OSB (?); 2.2.1.8: Selwerd Benedictijnen?
4.2.2.2: De-Fructu-1557-banden.

1. HOFMEISTER, Joannes.

Commentaria in Marcum et Lucam Evangelistas.

- Lovanii, excudebat vidua Seruatij Sasseni Sumptibus haeredum | Arnoldi Byrckmanni, 1562. 2°.

-- ADAMS H-656; BT 5976.

2. GUILLIAUDUS, Claudius.

In sacrosanctam Iesu Christi Euangelium secundum Ioannem Enarrationes.

- Lutetiae, apud [sumptibus] Ioannem Roigny. [Excud. Michael Fezandat] [tot p. 369; reclame: sicut et]. 2°.

-- ADAMS G-1568.

** Onvolledig exemplaar: het laatste stuk, de katernen A-R, ontbreekt (Vergelijk Opmerking 4). In Groningen is ook een compleet exemplaar: B o 13², nr. 212.

3. ARBOREUS Laudunensis, Joannes.

Doctissimi commentarii I. Arborei in quatuor Domini Euangelistas.

Parisiis, apud [aere ac sumptu] Ioannem Roigny, [Nonis Ian.] 1551. 2°.

-- ADAMS B-1815; Ind. Aur. II 68 (106.829).

** Onvolledig exemplaar: het begin, de katernen à-î, A-Z, a-z, ontbreekt (Vergelijk Opmerking 4).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.20, resp. i.vv. HOFMEISTERUS en GUILLIAUDUS (2 en 3).

Band

5R op touw 2, vaste rug; 308 x 218 x 84. Blauw-wit gevlochten kapi-taaltjes. Bruin leer om eikenhouten borden, ~~tweezijdig~~ afgeschuind, type b. Metalen kantverstevingen weg; hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I2r/aAS-r-aSx-r. Drie rolstempels, drie losse stempels (Keulen, "Salvatormeister"-band (Schunke)). R3 = NP 1557, Schunke 34.

Twee sluitingen, type a; thans verdwenen, slechts resten scharnier bleven bewaard.

Her en der wat schaafplekken, een enkel stukje leer verdwenen, bij kneep enige scheuren.

Veld 1 geheel, veld 6 half vernieuwd.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Opmerkingen

1. Langs sneden maar ook bij rug (zelfs waterlijnen in leer van rug!) is waterschade ontstaan, soms zelfs met schimmelplekken.
2. Gebruikssporen zijn zeldzaam - een heel enkele keer staat er-
gens een streepje of haak (deel 1, p. 501).
3. De laatste bladen van deel 3, blad [Ij5] en volgende, vertonen
middels roestplekken en gaten de gevolgen van de corrosie van
kettingklamp Ia.
4. De overgang van deel 2 naar 3 is te wijten aan een vergissing.
De beide drukken komen van de zelfde drukker/uitgever, en hande-
len over een zelfde onderwerp. Zo versprong het werk bij de
overgang van katern z naar A (vergelijk het 'normale exemplaar'
in B o 13). Daar gaat na de reclame 'sicut et' de tekst inder-
daad zo verder op katern A; de sprekende kopregel loopt dan
'normaal': p. 368 'EVANGELIUM', 369 'SECUNDUM JOHANNEM'. Hier
echter springt de tekst naar katern Aa, met het niet passende
incipit 'ficat animam' (door lange begin-s nog wel enigszins
lijkend) en een evenmin aansluitende kopregel 'IN IOANNEM'. De
fout is al contemporain gesignaleerd. Bij reclame en incipit
werden kruisen gezet en in de benedenmarge werd genoteerd:
'hucusque Claudius que sequuntur, sunt d. Joannis Arborei=' ||.

Litteratuur

KLUYVER, NP (groep D) 4 (per abuis sprekend van kwarto!); SCHUNKE,
Köln 383; SCHUNKE NP 128 (waar dit boek niet expliciet wordt ge-
noemd; rol 34).

Verwijzingen

4.2.2.12: "Salvatormeister"-banden.

STELLA, Didacus [Estella, Diego de].

In sacrosanctum evangelium secundum Lucam enarrationum.

- Antuerpiae, in aedibus Petri Belleri, 1599. 2°. 2 delen, 1 band.

-- BT 5742.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.c.19., i.v. STELLA.

Band

Perkament om karton, 350 x 208 x 55.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters vrijwel geheel verdwenen.

Veel vlekken op voorplat.

Op rug, bovenaan resten titel en signatuur: 37.

Deels onder etiket signatuur 1669: A ... 9.

Kettingklampen

IIa, IIc.

Snede

Groenblauw.

Fragmenten

In rug stroken Middelnerlands, o.m. deel kalender, o.m. walburgis joncfrouw, getijdenboek? Textualis, 15de eeuw.

Als oortjes restanten (brief?).

Opmerkingen

1. Laatste bladen boven bij hoek enige vochtplekken.
2. Beneden bij achterplat, voor bij tweede bindriem van boven zijn enige gaten (worm/zilvervisjes?).
3. Bovenaan voordeksblad staan prijsaanduidingen:
 1. Cost ongebonden -3-12-0 | ende van binden -1-0-0. ||
 2. [Andere hand] 2-6 ||

FERUS, Johannes [Wild, Johann].

In Evangelium secundum Iohannem piae et eruditae iuxta catholicam doctrinam enarrationes. Accessit Ioannis Apostoli epistola prima.

- Moguntiae, apud Dium Victorem [Victoctorem (sic!)], excudebat [ex officina] Franciscus Behem, [Sept.] 1550. 2°.

-- ADAMS F-372.

Eigendomsmerken

-- (Selwerd?, zie opmerking 4).

Acad. 1669: F.b.9., i.v. FERUS

Band

5R op riem 2, vaste, deels vernieuwde rug. 331 x 215 x 86. Blauw-wit gevlochten kapitaaltjes. Lichtbruin leer, over eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers vrijwel geheel verdwenen - slechts een deel van de hoekstrip achter beneden bleef bewaard. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1a/r-ax-r. Twee rolstempels.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Band wat geschaafd, vlekkelig. Leer her en der gescheurd, onder meer bij voorkneep waar (over bovenste vier velden) de hoek met een lichtbruine strook werd gedicht. De onderste twee velden werden bij dezelfde gelegenheid geheel vernieuwd (maar sedertdien eveneens al weer aan slijtage onderhevig!).

Boven op voorplat titelaantekening.

Kettingklampen

Ia; I1a

Fragmenten

[Vernieuwde dek-schutbladen.]

Oortjes, te smal om meer te kunnen zien dan Gregoriaanse muzieknotatie bij brokjes letters. Textualis, 15de eeuw.

Opmerkingen

1. Het boek heeft ernstige vochtschade opgelopen: voorin is het op een klein plekje na (beneden, vrij dicht bij rug) helemaal nat geweest (vandaar schimmel en rot); verderop bleef steeds meer van de onderzijde droog. Daar is echter vanuit de sneden opnieuw vocht binnengekomen.

2. Zeer veel aantekeningen in verschillende handen (tot op achter schutbladen toe). Kennelijk voor 'kerkelijk' gebruik: op blad XX verso (Dij) 'Annotationes in Joannem cap. 1' staat bij de passus 'Quando miserunt Iudaei ab Hierosolymis & c.' in de marge: 'Domenica 4a Aduentus.'
Daarnaast onderstrepingen, een enkel handje (fol. XXI^r) en ook wel doorhaling (CCCCCV, blad Oqqq).
3. Vanaf blad CCCCCIII zijn roestplekken, nadien gaten ten gevolge van de corrosie van kettingklamp Ia en van de nagels van de sluitstukjes, die kennelijk ook met ijzer waren vastgezet (anders dan de kantbeschermers waarvan nog een enkele messing spijker is bewaard).
4. Mogelijkerwijs is ook dit boek afkomstig uit het klooster Selwerd (vergelijk b.v. opmerking 5 bij nr 213): in het Rationale van abt Lonzenius is sprake van de aankoop van 'opera Feri in Evangelia' (folio 27^r; vgl. editie BAKKER, thans in voorbereiding).
Ofschoon Brugmans wel enige boeken uit dit rekeningboek van genoemd klooster heeft geput, is deze titel hem kennelijk ontgaan.

Verwijzingen

2.1.43: Hendrick Lonzen OFM, OSB (?); 2.2.1.8: Selwerd Benediktijnen?

BULLINGERUS, Heinrichus [Bullinger, Heinrich].

In omnes Apostolicas epistolas, videlicet Pauli XIII et VII Canonicas, commentarii.

- Tiguri, apud Christophorum Froschouerum, Mar. 1537. 2°.

-- ADAMS B-3237; Ind. Aur. V 531 (127.214); STAEDTKE 84.

Eigendomsmerken

Achterzijde titelblad: Joannes duthmarus huius monasterij Abbas
prepositus usquardensis emi hunc librum |
compactum anno 1538 tribus emdensibus mi-
nus quinque stuveris groninganis ||

Acad. 1669: B.c.7 (uit 4 - 7), i.v. BULLINGERUS.

Band

5R op riem 2, KLK, vaste rug. 337 x 225 x 80. Gevlochten leren kapitaal-tjes. Lichtbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Op de hoeken, ook bij de rug, zijn messing versterkingsstroken aangebracht, alle acht behouden. Hoek 2. Op de platten werden bovendien telkens vijf messing knoppen bevestigd, waarvan slechts één (rechts boven op voorplat) ontbreekt.

Rolstempelband, heetgestempeld (niet allemaal erg geslaagd): I ruit 3/ArAr. Eén rolstempel; in middenveld ruit- en rand-stempels, drie in getal.

Twee sluitingen, type a. Muiters en sluitstukken vanaf scharnier verdwenen. Sluitstukjes bewaard.

Leer met name bij rug zeer beschadigd: scheuren, deels los.

Kop en staartvelden door dicht bij elkaar snoeren versierd.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe

Snede

III, 2/3: HEN: BVL: IN '14' PAV: EPIS: ET 7tem CANONICAS ||

Fragmenten

I, 1 Perkament, los dekblad. 320 x 204. Textualis, begin 14de eeuw.

Liber Sextus:

Om de hoofdtekst staat de glosa ordinaria, in de marges ook latere glossen.

II,1 Als I, nog grotendeels vastgeplakt. 318 x 202.

Liber Sextus:

Opmerkingen

Enige vochtplekken, met name voor en achter bij rug.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 219; MBG nr 69, blz. 137.

Verwijzingen

2.1.64: Joannes Duthmarus OSB; 2.2.1.6: Rottum Benedictijnen.

FABER, Jacobus.

Epistola ad Rhomanos ... Epistola ad Hebraeos. Ad has 14 adiecta intelligentia ex Graeco.

- [In Coenobio Sancti Germani iuxta Parisios, ex off. Henrici Stephani, 15 Dec. 1512]. 2°.

-- ADAMS B-1837; MOREAU II 252 (dit ex. vermeld); RENOARD, Estienne 10.

** Bifolium b.ij in handschrift aangevuld.

Eigendomsmerken

Titelblad: 1: fr Arnoldus Nijlen | Prior huius conuentus | dedit fratribus in communi | anno 1581 3 Maias (?) hoc volumen | Veritas vincit | V V ||

Secundum indicem correctorum emendatus est hic | liber anno 1583 ||

2: Utentes orent pro wilhelmo friderici et suis benefactoribus | † ||

Acad. 1669: F.a.10., i.vv. FABER, LINUS.

Band

4R op riem 2, vaste thans geheel vernieuwde rug. 314 x 215 x 65.

Doorgestoken kapitaaltjes eronder bewaard. Bruin leer om eikenhouten borden, iets afgeschuind. Messing kantbeschermers, op hoeken bewaard, boven bij rug van achterplat verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2 (2; 3) -4 (1.1.1; 6)//A/2-2/2-2//4. Fr 2-band. Stempels 14, 19, 20 (fries rond centraal veld, van rand tot rand).

Twee sluihaken en -riemen, vernieuwd, type a. Muiters behouden, waaronder - door 2 stansgaten zichtbaar - gekleurd leer te weten boven: enig rood, beneden: blauw/groen. 2 verschillende riembevestigers.

Kettingklampen

Ib; IIa, IIc

Snede

II2: FABER IN EPISTOLAS PAVL ||

Fragmenten

[Voordekblad blanco perkament, conjugaat schutblad uitgesneden,

achterin dito.]

Opmerkingen

Zoals op titelblad aangegeven (vergelijk eigendomsmerk 1, in fine) is het boek bijgewerkt conform de Index. Meestal resulteert dat in het doorhalen (met zwarte krullen) van woorden, zinnen of hele gedeelten van de tekst, soms ook weer aangevuld of verbeterd (Zie afbeelding

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden 228.

Verwijzingen

2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.1.117: Wilhelmus Frederici; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

5.1: Sint-Maarten.

1. [ESPENCE, Claude d'].

In priorem D. Pauli apostoli ad Timotheum epistolam, commentarii et digressiones. Collectore C. Espencae. Accessit, per eundem [Espencaeum], De clandestinis matrimoniis consilium.

- Lutetiae Parisiorum, ex officina typographica Michaelis Vascosani, 1561. 2°.

-- ADAMS B-1930.

2. [ESPENCE, Claude d'].

In posteriorem D. Pauli ad Timotheum Epistolam commentarius, cum digressionibus XXXIII. Collectore C. Espencae.

- Parisiis, apud Nicolaum Chesneau [excud. Federicus Morellus, prid. Cal. April] 1564. 2°.

-- ADAMS B-1932.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.c.25, i.v. ESPENCEUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 350 x 240 x 75. Kapitaaltje beneden vervangen, boven blauw? zwart? (zeer vuil!) en wit omwikkeld. Zeer donkerbruin leer om houten borden, afgeschuind type b. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: IIa (Andreaskruis met R1) $r^2 / r-r$.

R2 = R4. De-Fructu-1557-band. Drie rollen: R1=DF2, R2=DF3? R3=DF1.

Twee sluitingen, type a. Muiters, sluihaken en scharnieren zijn verdwenen, behalve het sluitstukje en een rest van het scharnier boven achter.

De band is in desolate staat. Het leer is kort en gescheurd op tal van plaatsen (boven achter ontbreekt een strook en de rug is zeer open). Bij de vernieuwing van kop en staart werd ook een heel stuk van de platten mee bekleed, maar ook dit leer is inmiddels gescheurd en kort.

Bovendien zijn de platten aangetast door wormen.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc (blijkens spijkers en gaten in platten).

Opmerkingen

1. Met name de onderzijde van het boek heeft vochtschade ondervonden.
2. Van voor tot achter komen wormgaten voor.
3. Er zijn tal van gebruikssporen: onderstrepingen, 'Nota'- en andere glossen. Zo ook op het titelblad van deel 1: "Usque ad 3 cap." (nadien doorgehaald).

Verwijzingen

- 4.2.2.2: De-Fructu-1557-banden.

220

BONAVENTURA.

In secundum Lucam euangelium commentarij. [Pars 1].

- Antuerpiae, apud Gregorium Bontium, 1539. 8°.

-- ADAMS B-2409; Ind. Aur. IV 510 (121.822); NK 463; BBN II 764.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.f.10, i.v. BONAVENTURA.

Band

Perkamenten band om karton. 167 x 109 x 40.

Twee sluitingen type h, witleren bindveters bewaard.

Op rug, onder etiket maar bij rand net zichtbaar deel signatuur:

F ... 0.

Kettingklampen

Ia? (roestplekken, vergelijk opmerking 4).

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Het boek heeft zowel van boven- als onderzijde vochtschade opgelopen.
2. Met name achterin, maar tot door het titelblad zijn wormgaten.
3. Enkele glossen, b.v. op blad 2, waarbij het afsnijden zonneklaar blijkt.
4. In de laatste katern, vanaf [Pp5], zijn midden boven roestplekken, [Pp7 en 8] zelfs gaten, waarschijnlijk veroorzaakt door de corrosie van een kettingklamp aan een oudere band. Ik postuleer derhalve een klamp Ia.

1. ALCUIN.

In D. Ioannis Euangelion commentariorum libri 7.

- Argentorati [apud Ioannem Heruagium, Ian.] 1527. 8°.

-- ADAMS A-636; Ind. Aur. I 313 (103.065).

** Op titelblad wordt auteur afgedrukt als ALBINUS.

2. TITTELMANS, Frans.

Elucidatio paraphrastica in Euangelium secundum Ioannem, cum annotationibus. Per Franciscum Titelmannum.

- [Antwerpen] Simon Coquus excudebat, Ian. 1543. 8°.

-- ADAMS B-1907; BT 4531; BBFN II 626.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.f.6, resp. i.vv. ALBINUS en TITELMANNUS.

Band

3R op touw 2, KLK, achter K→L, vaste rug. 178 x 108 x 70. Doorgestoken kapitaaltjes. Zwartbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Geen kantbeschermers, hoek 2.

Ruitstempel - zeer vervaagd: 1-3 (1.1; 3)//A/2-2/2-2//1. Zes stem-pels.

Twee sluitingen, type a. Muiters en sluitstukjes (in feite messing rozetjes) bewaard, evenals een deel van de scharnieren; de sluitstukken zijn verdwenen.

Het leer is kort, bij de voorkneep en midden over de rug groten-deels gebroken.

Kettingklampen

Ia.

Fragmenten

I,1 Perkament, los dekblad; blanco. 160 x 100. In later tijd inhoudsopgave op rectozijde.

II,1 Perkament, los dekblad. 160 x 100. Bifolium, dwars. Hybrida, 15de eeuw.

Psalter uit een brevier, met opgave van antifonen etc.

Middenblad van katern: Psalm 17 vers 39 tot en met Psalm 20, vers 9 (eerste deel).

Opmerkingen

1. Deel 1 met de hand gerubriceerd. In bruine inkt afkortingsstreepjes en beneden, in rechterhoek van rectozijde een aanduiding van caput (c) en nummer (gothische cijfers), hoever Alcuin in Johannes gevorderd is; vaak zijn ze echter weggesneden.
In rood zijn enige aanvullingen (onder meer op titelblad 'Alcuin') en op de versozijden staat aan het eind van de kopregel ook de caputaanduiding van Johannes.
2. Achterin deel 2, vanaf blad 158, [V7], zijn wormgaten.
3. Vanaf blad ai (fol. 184) begin roestplekken en -gaten ten gevolge van de corrosie van kettingklamp Ia.

1. ANTONIUS [de Corduba].

Sententiarum siue capitum tomi tres.

- Tiguri, Christophorus Froschoverus excud., 1546. 2°.

-- ADAMS A-1253; Ind. Aur. I 616 (106.083).

** Het laatste, blanco, blad [I8], is uitgescheurd.

2. TRITHEMIUS, Johannes.

Sermones et exhortationes ad monachos.

- Argentine, per Joannem Knobloch, Impensis Joannis Haselbergers, 25 aug. 1516. 2°.

-- SCHMIDT VII nr. 120.

3. ERASMUS, Desiderius.

In evangelium Marci Paraphrasis.

- Basileae, in off. Joanni Frobenij, 1524. 2°.

-- ADAMS E-749; HECKETHORN 108 nr. 207.

Eigendomsmerken

Deel 2: Titelblad: [doorgehaald] P[ro?] fratro Henrico Lonzenio franciscano | in [usum suum?] Anno restauratae salutis 1551 ||

Fol. LXXIIII verso, ondersteboven: Frederich Lampertz (?)

Deel 3: Titelblad: [doorgehaald] Frater Henricus Lonzen me possidet ||

Acad. 1669: D.c.32, resp. i.vv. (1:) ANTONIUS, MAXIMUS, TATIANUS, THEOPHILUS, (2:) TRITHEMIUS, (3:) ERASMUS.

Band

4R, touw 2, vaste rug; 321 x 218 x 62. Benedenkapitaaltje verdwenen.

Zwartbruin leer om eiken borden; tweezijdig afgeschuind, type b.

Metalen kantbeschermers verdwenen; hoek 1.

Rolstempelband (heetgestempeld?): IIaS/a (met R1 als fries rondom) -r-aSxaS'-r. Drie rolstempels, twee losse stempels.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Leer begint kort te worden, bij knepen gebroken.

Bovenrand van bovenveld en benedenrand van benedenveld gerestaureerd, maar ook al weer kapot.

Kettingklampen

Ic; IIa, IIc.

Opmerkingen

1. In deel 1 is langs kop- en staartsnede vocht in het boek terechtgekomen.
2. Vanaf blad h iij van deel 2 tot en met blad M4 van deel 3 is er een wormgat; kennelijk vanuit rug begonnen!
3. Deel 2 is met de hand gerubriceerd - opgehoogde letters, ingevulde initialen e.d.
4. Vanaf katern M in deel 3 zijn roestplekken, later gaten, door corrosie van kettingklamp Ia.
5. Gebruikssporen zijn niet talrijk: in deel 1 komt b.v. op blz. 129 een glosse voor, titelblad en laatste blad van deel 2 zijn zeer vuil en vlekkerig, ook in deel 3 (blzz. 31, 33) staan aantekeningen.

Verwijzingen

- 2.1.28: Frederich Lampertz? OFM?; 2.1.43: Hendrick Lonzen OFM, OSB (?);
2.2.1.3.3: Groningen Franciscanen.

HEROLD, Johannes.

Haeresiologia. Ed. J. Herold.

- Basileae [per Henrichum Petri, Sep. 1556]. 2°.

-- ADAMS H-419; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Aan de voet van het titelblad is een aantekening (een naam?) weggesneden.

Acad. 1669: C.c.6, i.v. HAERESIOLOGIA.

Band

5R op touw 2, vaste rug, kop vernieuwd. 329 x 215 x 69. Donkerbruin leer om eiken borden. Bij knepen is het leer goeddeels gebroken; verder nogal geschaafd. Metalen kantbeschermers zijn verloren. Hoek 1. Rolstempelband, heetgestempeld: I4r/ax-rC. Twee rollen. Twee sluitingen, type a, geheel verloren.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Fragmenten

Als oortje, vrijwel niet bewaard een heel klein strookje beneden bij voorplat. Latijn, ongeïdentificeerd (o.m. over zonen van Abraham). Klein handschrift in twee kolommen. Textualis, 13de eeuw.

Opmerkingen

1. Met name vanuit de kopsnede is vochtschade, maar voorin beneden ook uit de rug; het boekblok verkeert bij de platten in slechte conditie.
2. Vanaf blad Ttt[1] zijn roest en zelfs gaten zichtbaar ten gevolge van de corrosie van klamp Ia.

LA BIGNE, Margarinus de.

Sacra Bibliotheca sanctorum Patrum.

- Parisiis [vignet: schip; S. Cramoisy?] 1589. 2°. Negen delen in vijf banden (I, II; III, IV; V, VI; VII; VIII, IX).

-- ADAMS L-5.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.b.8-13, i.v. BIBLIOTHECA (vergelijk opmerking).

Band

Academiebanden, 18de eeuw.

Bruin leer om karton, middenop Academiewapen, in hoeken bloemstempels.

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

Tegenwoordig anders bij elkaar gebonden dan in 1669 (I; II,III; IV; V,VI; VII; VIII, IX), waardoor tegenwoordig vijf in plaats van zes banden nodig zijn).

OECUMENIUS [Bisschop van Tricca].

'Εξηγήσεις ἐκ διαφόρων τῶν ἀγῶν πατέρων ὑπομνημάτων συλλεχθεῖσαι τοῦ μὲν Οἰκουμενίου εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, εἰς τὰς ἐπτὰ καθολικὰς λεγομένας ἐπιστολάς, εἰς τὰς Παύλου πάσας, τοῦ δὲ Ἀρέθα εἰς τὴν Ἰωάννου Ἀποκάλυψιν.

Expositiones antiquae.

- Veronae [apud Stephanum & fratres Sabios, Febr.] 1532. 2°.

-- ADAMS O-111.

** Dit exemplaar is 'gewoon' op papier gedrukt.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.13, i.vv. OECUMENIUS en ARETHAS.

Band

Perkamenten band om karton. 345 x 235 x 94. Blauw-witte omwikkelde kapitaaltjes.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters nog aanwezig.

Op rug nog leesbaar: D ... (rest onder etiket).

Kettingklampen

IIa, IIc en IID.

Opmerkingen

1. Bij rechter benedenhoek enige vochtplekken, achterin ook boven.
2. Beneden bij rug is vanaf blad [ΨΨ7] (blz. 949) een wormgaatje, maar spoedig volgen er meer.

ATHANASIUS [Aartsbisschop van Alexandrië].

Opera, in quatuor tomos distributa, quorum tres sunt a Petro Nannio Alcmariano.

- Basileae, [ex off. Frobeniana per Hieronymum Frobenium et Nicolaum Episcopium, Sept.] 1556. 2°.

-- ADAMS A-2083; Ind. Aur. II 329 (109.403); niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.c.18, i.v. ATHANASIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug; 357 x 235 x 85. (Donker)bruin-witte gevlochten kapitaaltjes. Lichtbruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type b. Kantbeschermers verdwenen; hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I2r/aAS-r-r-r. R1 ≡ R2. Drie rolstempels, twee losse stempels. "Parismeister" (Schunke); R3 = NP 1561, Schunke 57.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Met name het voorplat, maar ook het achterplat zijn enigszins door wormen aangetast.

Leer bij knepen her en der gebroken.

Bovenste helft eerste veld vernieuwd.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc, IIe

Opmerkingen

1. Vanaf blad dd3 komt een wormgat voor tot in het plat.
2. Gebruikssporen zijn vrij zeldzaam. Des te opvallender zijn de lange cijfer- en letterreeksen in de marges van blzz. 581-593 (Cc4-Dd4).

Litteratuur

KLUYVER, NP (Groep I), p. 6 (per abuis sprekend van 4°!); SCHUNKE, NP, 107, 132 (rol 57).

Verwijzingen

4.2.2.11: "Parismeister"-banden.

BASILIIUS [Aartsbisschop van Caesarea, de Grote].

Opera. Vertaling Johannes Argyropoulos, Georgius Trapezuntius, Raffaele Maffei, Rufinus Aquileiensis.

[+ GREGORIUS NAZIANZENUS.

Monodia In Magnum Basilum]

Ed. Jodocus Badius.

- [Parijs] venundantur eidem Ascensio [13-17 nov.] 1520. 2°.

-- Ind. Aur. III 311 (114.440); MOREAU II 2246 (met vermelding dit exemplaar); RENOARD, Badius II 145-146; RENOARD, Imprimeurs II, 438.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.34., i.v. BASILIIUS. — Oorspronkelijk samengebonden met Luther - vergelijk opmerking 1.

Band

Moderne halfperkamenten band. 305 x 216 x 33.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Dit boek was in 1669 samengebonden met Luthers psalmcommentaren (Basel 1521), tegenwoordig B m 18, nr 194.
Zoals daar in opmerking 1 uiteengezèt, was dit deel vermoedelijk na Luther gebonden.
2. Met name achterin blijkt vanuit de sneden enige vochtschade te zijn ontstaan.
3. Gebruikssporen in de vorm van onderstrepingen en glossen - ten dele afgesneden (bij voorbeeld fo. LVI, LVII) - in verschillende handen.

BASILIIUS [Aartsbisschop van Caesarea, de Grote].

Opera.

- Basileae [παρ' Ἱερωνύμῳ φροβενίῳ καὶ Νικολάῳ επισκοπῶ] 1551. 2°.
- ADAMS B-331; Ind. Aur. III 320 (114 . 513); niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.c.28., i.v. BASILIIUS.

Band

Moderne halfleren band. 348 x 242 x 60.

Kettingklampen

IIa (blijkens afdruk spijkers in boekblok).

Opmerkingen

Aantekeningen (in grieks) in margine, met name voorin.

Bovendien werd de inhoudsopgave, [α 4] verso, in dezelfde geschoolde hand uitgewerkt inzake de διάφοροί τινες.

1. CLEMENS I, Romanus [Pseudo-].
Recognitionum libri decem. Vert. Rufinus Toranus.
- Basileae, in Inclyta Germaniae, [apud Ioannem Bebelium],
Aug. 1526. 2°.
-- ADAMS C-2124; PENNINK 544; niet in Heckethorn.
2. GREGORIUS NAZIANZENUS [Patriarch van Constantinopel].
De Theologia libri quinque. Vert. Petrus Mosellanus.
- [Basileae, apud Ioannem Frobenium, 1523]. 2°.
ADAMS G-1147; HECKETHORN 107 nr. 193.
3. GREGORIUS NYSSAE EPISCOPI.
Libri octo: De homine, De anima, De elementis, De viribus ani-
mae, De voluntario et involuntario, De fato, De libero arbitrio,
De providentia.
- [Argentorati, ex officina libraria Matthiae Schurerij Se-
lestensis Artium doctoris, Maius 1512]. 2°.
-- SCHMIDT, Strasbourg VIII, 72.

Eigendomsmerken

Schutblad, recto: [doorgehaald] Liber ... [gerardo pistoris] eccle-
sie Sancti martini sacerdoti ||

Titelblad: Sum Henrici Wylhelmi [deels onder Academiestem-
pel] ||

Acad. 1669: D.c.3, resp. i.vv. CLEMENS, NAZIANZENUS en NYSSENUS.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 310 x 210 x 59. Doorgestoken kapitaaltjes.
Bruin leer om eiken borden, iets afgeschuind. Metalen kantbescher-
mers verdwenen. Hoek 2.

Rolstempelband: I6r/aA//. Eén rolstempel. "Help-Maria"-band.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen, zelfs scharnierresten uit
achterplat.

Leer bij knepen gebroken, beneden voorplat ter hoogte van 2½ veld
vernieuwd.

Kettingklampen

I Ib

Fragmenten

I,1 Perkament, dekblad; 299 x 198 (212 tot aan oude vouw blad; kennelijk op 5 riemen genaaid geweest!). 2 x 29 rr. op 258 x 175. Textualis, 14de eeuw. Opmerkelijk penwerk.

Missaal.

Collecte, profetie en Tractus van Paaszaterdag.

II,1 Als I; 296 x 201. Tekstspiegel 256 x 176.

Missaal.

Rubriek: 'Benedictio carnis'.

Opmerkingen

1. In hele boek aantekeningen en onderstrepingen, in verschillende handen. Niet altijd werden deze op prijs gesteld: op blad b3 b.v. (deel 2) werd een glosse doorgestreept (evenals een gedrukt marginale erboven, overigens!), in deel 3 werd op fol. LIIII (blad Lij) geradeerd.
2. De eerste katern ligt los in de band.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 239-240.

Verwijzingen

- 2.1.30: Gerardus Drael Pistoris; 2.1.46: Henricus Wylhelmi.
4.2.2.5: "Help-Maria"-banden.
5.1: Sint-Maarten.

CYRILLUS [Aartsbisschop van Alexandrië].

Opera.

- Basileae, per haeredes Ioannis Hervagii, et Eusebium Episcopium,
1566. [5 prts. 1 vol.]. 2°.

-- ADAMS C-3169; HECKETHORN 127, nr. 17.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.c.1, i.v. CYRILLUS.

Band

Moderne halfleren band (karton). 385 x 266 x 109.

Kettingklampen

IIa (blijkens prikken in boekblok).

Snede

Bruingeel.

Opmerkingen

Hier en daar enige vochtschade, veelal langs staartsnede.

EPIPHANIUS [Bisschop van Constantia].

Contra octoaginta haereses opus. Vert. Ianus Cornarius.

- Basileae [per Robertum Vuinterum, Sept. 1543]. 2°.

-- ADAMS E-249; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

-- Selwerd? Zie opmerking 1.

Acad. 1669: C.b.21, i.v. EPIPHANIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 388 x 256 x 75. Blauw-witte gevlochten kapitaaltjes. Bruin leer om houten boorden, tweezijdig afgeschuind, type b. Metalen kantbeschermers verdwenen, hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1r/aSx-r-aSxaS'-r. R1 = R3. Twee rollen, drie losse stempels. R1 = MA 1539; R2 = 1539.

Twee sluitingen, type a. Afgezien van een enkele rest van de scharnieren in het achterplat geheel verdwenen.

Kop en staart zijn vernieuwd.

Het leer is her en der los bij de rand.

Het voorplat heeft in de onderste helft vrij ernstig geleden van wormen.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Snedes

III,2: EPIPHANII . OPERA ||.

Opmerkingen

1. Brugmans meent dit boek te mogen identificeren met een exemplaar van dit werk dat aanwezig is geweest in het klooster Selwerd blijkens de Rekening van Abt Lonzenius (ed. F.J. BAKKER, in voorbereiding; Hs.: fol. 27v.). We lezen daar onder het jaar 1562: 'Item ick heb laten binden Epiphanium contra Hereses et duos alios libros, betaalt den boeckenbinder 24 st[uivers].'
2. Her en der een vochtlijn, meestal vanuit de sneden.
3. Vanuit het voorplat tot blad u2₅₀ (blz. 231) wormgaten.
4. Gebruikssporen zijn zeldzaam, op enkele plaatsen aantekeningen (b.v.

blz. 5, 234).

5. Vanaf blad Ee3 zijn roestplekken, na [Ff6] vallen zelfs gaten ten gevolge van de corrosie van kettingklamp Ia.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 220.

Verwijzingen

2.1.43: Hendrick Lonzen OFM, OSB (?); 2.2.1.8: Selwerd Benedictijnen?

232

EUSEBIUS Pamphili [Bisschop van Caesarea].

Opera omnia.

- Basileae, per [excud.] Henrichum Petri [Mart. 1549]. 2°.

-- ADAMS E-1071; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.19., i.v. EUSEBIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 340 x 224 x 93. Bruin-witte gevlochten kapitaaltjes. Bruin leer om eikenhouten borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Messing hoekstukken met knop, in bovenhoek van voorplat verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I2r/r-aSxaSL' ([boven, in goud:] OPERA EVSEBII)-r. Twee rolstempels, twee losse stempels. R2 = NP 1549, Schunke 3.

Twee sluitingen, type a, verdwenen op restant van scharnieren en beide sluitplaatjes na.

Leer vertoont bij knepen enige scheuren.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe

Fragmenten

Oortjes 307 x 60 en 298 x 57. Textualis, 13de eeuw.

Latijn, niet geïdentificeerd, commentaar? Filosofisch.

Opmerkingen

1. Her en der een klein beetje vochtschade langs sneden.
2. Vanaf P4 is er een wormgaatje.

Litteratuur

KLUYVER, NP 6 (restgroep, 'Kronenberg VIII', per abuis 4° genoemd);
SCHUNKE, NP 122 (niet expliciet).

1. GREGORIOS O NAZIANZENOS [Patriarch van Constantinopel].
 'Απαντα τὰ μέχρι νῦν μὲν εὕρισκόμενα.
 - 'Εν βασιλείᾳ, ἀναλωμασι 'Ιωαννου τοῦ ἑρβαγίου, [μηνὺ βοηδρο-
 μιλῶν] 1550. 2°.
 -- ADAMS G-1133; niet in Heckethorn.
2. IOUSTINOS [Martyr].
 [Opera].
 - Lutetiae, Ex officina Roberti Stephani, 1551. 2°.
 -- ADAMS J-494; GRESWELL I 338-339; RENOARD, Estienne 79.

Eigendomsmerken

- Schutblad (recto) 1: [met krullen doorgehaald] Sum Guilielmi Hu-
 berti personae et pastoris | Civitatis Gru-
 ningensis anno 62.
 2: [met zwarte inkt doorgehaald] (4 regels).
 Acad. 1669: D.b.10, resp. i.vv. NAZIANZENUS en JUSTINUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug, 350 x 221 x 68. Bruin-witte gevlochten ka-
 pitaaltjes. Lichtbruin leer om eiken berderen, tweezijdig afge-
 schuind, type b. Metalen kantbeschermers verdwenen; hoek 1.
 Rolstempelband, heetgestempeld: I1aS/r-aSxaS'-r. Twee rollen, drie
 losse stempels. R1 = 1557; R2 = NP 1549, Schunke 3.
 Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.
 Kleine reparatie bij kop uitgevoerd; strook leer al weer groten-
 deels verloren.

Kettingklampen

I1b, I1e, I1h

Snede

I,1: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ | NAZIANZH | & | ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ | ΜΑΡΤΥΡ. ||

Opmerkingen

Beneden op achterdekblad staat '4d' of '40'; een prijs?

Litteratuur

KLUYVER, NP 6 (Restgroep, 'Kronenberg VIII', abusievelijk 4°).

Verwijzingen

2.1.119: Guilielmus Huberti.

5.1: Sint-Maarten.

GREGORIUS NYSSENUS.

Opera omnia quae reperiri potuerunt Graece et Latine.

- Parisiis, apud Claudium Morellum, 1615. 2°. 2 delen.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.b.25-26, i.v. NYSSENUS (maar zie opmerking 1!).

Band

Deel 1:

5R op touw 2, vaste vernieuwde, rug. 368 x 245 x 83. Groenwitte kapitaaltjes. Bruin leer om houten berderen, tweezijdig afgeschuind, type c. Metalen kantbeschermers verloren, hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1aa'/axa'-raL' (ACADEMIAE/1630) -r-r. Drie rolstempels, R2 is gesigneerd AB.

Twee sluitingen, type a. Muiters verloren, geen sluthaken; in plaats van sluitplaatjes vijf sterkopspijkers.

Deel 2:

368 x 242 x 85. Oorspronkelijke, zeer gescheurde rug.

Verder als 1.

Leer bovendien nogal gehavend.

Kettingklampen

Deel 1: IIe

Deel 2: IIa, IIe

Snede

Blauwgroen

Opmerkingen

1. NOTA BENE. In de Catalogus is sprake van een editie uit 1626; deze is tegenwoordig niet aanwezig in de UB te Groningen. De hier beschreven banden tonen restanten van kettingklampen, zijn dus aantoonbaar Academiebezit vóór 1664 maar zijn niet in de Catalogus te vinden. Vandaar deze identificatie.
2. In deel 2 zijn de messing spijkers van klamp IIe nog aanwezig (en hebben het boekblok beschadigd).

JOHANNES DAMASCENUS.

Orthodoxae fidei accurata explicatio. Grieks, met latijnse vertaling van Jacobus Faber Stapulensis.

- Basileae, per [excud.] Henricum Petri, [Apr.] 1548.

-- ADAMS J-275; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.31, i.v. DAMASCENUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug, 328 x 220 x 59. Bruin-witte gevlochten kattaaltjes. Lichtbruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type b. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1aS/r-r-aAL (OPERA; DAMASCE)-r.

Drie rollen, twee losse stempels. R3 = NP 1549, Schunke 3.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

De bovenhelft van het eerste veld is vernieuwd.

Kettingklampen

IIa (twee maal bevestigd), IIc

Snede

Roodbruin.

Fragmenten

--

Zeer smalle oortjes, enkele letters, niet identificeerbaar.

Textualis, 12/13de eeuw.

PROCOPIUS GAZAEUS.

In Octateuchum siue priores octo Veteris Testamenti libros antiquae lectionis commentarii. Nunc primum ... in latinum conversi. Vert. Claudius Thrasybulus.

- [Zürich], apud Gesneros fratres [per Andream Gesnerum F. & Iacobum Gesnerum fratres, ca 1560]. 2°.

-- ADAMS P-2154.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.c.12., i.v. PROCOPIUS.

Band

Perkamenten band om karton. 312 x 213 x 43.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters nog bewaard.

Bovenaan op rug resten titel, deels onder etiket ook signatuur:

C .. 2.

Kettingklampen

IIa, IIb, IIc.

Snede

III,2 (niet meer leesbaar).

Fragmenten

In rug strookjes Middelnerlands, onvoldoende zichtbaar voor identificatie.

Opmerkingen

1. In het hele werk is enige vochtschade, meestal beperkt tot lijnen en kringen. De laatste paar bladen zijn deels verloren gegaan: [BB2] mist een groot deel van de tekst: [BB3] werd opgeplakt en [BB4] is geheel verdwenen - blanco overigens.
2. In verschillende handen zijn aantekeningen gemaakt, sommige ook in Hebreeuws (b.v. blz. 9), andere Grieks (blz. 330).

THEODORETUS [Bisschop van Cyrus].

Opera.

- Coloniae Agrippinae, apud Ioannem Birckmannum, 1573. 2°.

Twee delen, een band.

-- ADAMS T-480.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.c.21., i.v. THEODERETUS.

Band

Perkamenten band om karton. 344 x 227 x 107.

Twee sluitingen, type h, bovenste witleren veters bewaard.

Midden op plakken goud-gestempeld ovaal, evenals fijne goud-lijn langs rand platten. Ook op rug in goud, eikels gestempeld.

Op rug, deels onder etiket, 1669-signatuur zichtbaar: 'C .. 21', laatste cijfers over oudere signatuur: 27.

Bovendien staat auteur aangegeven: 'Theodore[stempel]tus'.

Kettingklampen

IIa, IIc, IID

Opmerkingen

1. Het papier is bij de randen vaak in slechte conditie; ook anderszins blijkt uit vlekken, schimmels en rot dat vocht de oorzaak moet zijn.
2. Dicht bij (en in) platten zijn wormgaten.
3. De katern Aa (blzz. 277-288) ligt geheel los.

1. THEOPHYLACTUS [Aartsbisschop van Ochrid].

Ἑρμηνεΐα εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια.

- Romae [Antonio Blado] 1542. 2°.

-- ADAMS T-594.

2. THEOPHYLACTUS [Aartsbisschop van Ochrid].

Explicationes in Acta Apostolorum. Grieks met vertaling door
Laurentius Sifanus.

- Coloniae, apud haeredes Arnoldi Birckmanni, [Typis Godefridi
Ceruicorni]. 1568. 2°.

-- ADAMS T-598.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.22, resp. i.vv. (1:) THEOPHYLACTUS en (2:) NYSSE-
NUS, THEOPHYLACTUS, TIMOTHEUS, en onder addenda nog i.vv. AMPHILO-
CHUS, CHRYSOSTOMUS en CYRILLUS.

Band

Perkament om karton. 310 x 215 x 75.

Twee sluitingen, type h; benedenbleven de witleren veters groten-
deels bewaard.

Op rug, bovenaan oude signatuur: 104. Daaronder titel. Daar weer
onder, deels onder etiket, de signatuur van 1669: D ... 2.

In platten en schutbladen enige wormgaten, voor (bij rug) tot in
katern γ doorlopend.

Kettingklampen

IIa, IIc.

Opmerkingen

De platten bestaan uit op elkaar geplakte vellen (in het Duits)
bedrukt papier.

THEOPHYLACTUS [Aartsbisschop van Ochrid].

In quatuor Euangelia enarrationes ... per Phil. Montanum.

Item in Abacuc, Ionam, Naum, & O see [in omnes Pauli epistolas enarrationes].

- Basileae, apud [per] Ioannes Hervagios. [Sept.] 1554. 2°.

-- ADAMS T-595; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.24, i.v. THEOPHYLACTUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug; bruin-wit kapitaaltje beneden, boven weg.

Lichtbruin leer om eikenhouten borden, tweezijdig afgeschuind,

type b. Metalen kantbeschermers verdwenen; hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I3r/aSy-r-r. R1 ≡ R3. Twee rolstem-
pels. Twee losse stempels. "Parismeister" (Schunke). R1 = NP 1561,
Schunke 57.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Leer beneden bij voorplat zeer beschadigd (en opgelapt); achter bo-
ven door enige wormen aangetast, beneden gekrast, verder geschaafd.
2/3 van het bovenste rugveld vernieuwd.

Bij het verwijderen van kettingklamp Ia is een deel van het achter-
plat vernield.

Kettingklampen

Ia; IIa (tweemaal), IIc

Snede

--

(gelig)

Fragmenten

--

(vernieuwde papieren dek/schutbladen)

Opmerkingen

1. Langs de kopsnede komen in het hele boek vochtkringen voor.
2. Vanaf blad [L 11 6] roest, later (Mmm3 e.v.) gaten door corrosie

van kettingklamp Ia.

Litteratuur

KLUYVER, NP (groep I), 6 (per abuis sprekend van kwarto); vergelijk
SCHUNKE, NP 107, 132 (rol 57), waar uitgebreider gesproken wordt
over C c 1 (hier: nummer 226).

Verwijzingen

4.2.2.11: "Parismeister"-banden.

OECUMENIUS, Bisschop van Tricca.

In omnes S. Pauli epistolas commentarij, ex alijs Graecis theologis, tum praecipuè ex Chrysostomo. Vert. Maximus Florentinus.

- Basileae [M. Isengrinus] 1555. 8°.

-- ADAMS O-117; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A.f.6, i.v. OECUMENIUS.

Band

'Parismeister' (Schunke)

4R op touw (2?), vaste rug. 175 x 115 x 54. Bruin leer om houten borden, tweezijdig licht afgeschuind, type c. Kop en doorlopend forse delen van voor- en achterplat met nieuw leer bekleed, deels al weer kapot. Geen kantbeschermers. Hoek 1.

Paneel-rolstempelband, heet gestempeld: IIP/aAr'-r. Twee panelen (voorplat en achterplat verschillend), met goud gestempeld. Eén rol, vaak onzuiver aangebracht. Panelen VII en VIIa waarvan Schunke: 'Nicht bezeichnet, aber im Stil dem NP zugehörig'. Over de rol wordt niets gemeld; deze blijkt echter gelijk aan R1 op nummer 226, C c 1, waarop als R3 Schunke nummer 57 (NP 1561) voorkomt.

Twee sluitingen, type a, geheel verloren.

Het leer van het voorplat is in slechtere conditie dan achter.

Kettingklampen

Ia

Opmerkingen

1. Vanuit de sneden wisselende vochtschade.
2. Vanaf blad Bb[1] zijn roest en later gaten ten gevolge van de corrosie van de kettingklamp.
3. Op het titelblad staat met pen 'ac' en iets lager 'in ana (?)'. De betekenis is onduidelijk.

Litteratuur

SCHUNKE NP 107 (over "Parismeister"), 137 over dit boek.

Verwijzingen

4.2.2.11: "Parismeister"-banden.

241

THEOPHYLACTUS [Aartsbisschop van Ochrid].

In omnes Diui Pauli epistolas Enarrationes. Vert. Christophorus Porsena.

- [Coloniae, impensis Petri Quentel] Sept. 1527.

-- niet in Adams.

Eigendomsmerken

Voorschutblad: Liber Gerardi pistoris Ecclesie Diui Martini Sacerdotis ||

Titelblad: +|Ad Bibliothecam S: | Martini: - ||

Acad. 1669: D.e.10, i.v. THEOPHYLACTUS.

Band

4R op riem 1, vaste rug. 222 x 172 x 72. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers bij hoeken alle vier bewaard, bij rug alleen vóór boven. Hoek 2.

Rolstempelband, heetgestempeld: I5r/aA//. Eén stempel, "Help-Maria"-band.

Twee sluitingen, type a; verschillende mitters; dekplaatjes behouden evenals bovenste sluithaak.

Bij kettingsteek halverwege bovenste veld ontstond een extra-rib, door dicht naast elkaar insnoeren van kop.

Leer bij knepen zeer beschadigd, grotendeels gebroken.

Achterplat gebroken, met drie messing krampen bij elkaar gehouden. Deze restauratie moet al vroeg geschied zijn: er zit groen op het dekblad.

Kettingklampen

IIa.

Fragmenten

I,1. Perkament, geheel los liggend dekblad, 210 x 152. (Dwarsgebonden:) 12½ r. op 91 (afgesneden) x 157. Onderste deel blad (zie ook II,1). Textualis, 15de eeuw.

Missaal.

Commune Sanctorum, gedeelte uit de missen voor maagdenmartelaressen (collecte, secreta, epistel).

II,2. Als I. 208 x 158.

Bovenste helft blad (behoort bij I!) 19 rr. op 139 (afgesneden) x 157.

Uit de lezingen blijkt dat 2½ regel is weggefallen: oorspronkelijke tekstspiegel derhalve: 2 x 33 rr. op ca 247 x 157.

Opmerkingen

1. Vanuit de sneden maar ook vanuit de rug zijn vochtkringen ontstaan.
2. In heel het boek zijn onderstrepingen en aantekeningen (b.v. fol. LIX verso), soms verwijzend naar andere teksten (fol. XXXI recto: vide Origenem super | hoc loco [sic!] ||
3. Voordeklad en papieren schutblad zijn losgeraakt.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 238-239; MBG nr 58, blz. 132.

Verwijzingen

- 2.1.30: Gerardus Drael Pistoris.
4.2.2.5: "Help-Maria"-banden.
5.1: Sint-Maarten.

AMBROSIUS [Bisschop van Milaan].

Opera.

- Parisiis, apud Carolam Guillard & Gulielmum Desboys, 1549 [ff6: excud. Carola Guillard, 1550]. 2°.

-- ADAMS A-939; Ind. Aur. I 477 (104.669).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.a.17, i.v. AMBROSIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 416 x 276 x 92. Bruin-witte, zeer gehavende kapitaaltjes. Donkerbruin leer om licht-, zachthouten bordes. tweezijdig afgeschuind, type b. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I3r/aSL (1564) -raS'-r. Twee rolstempels, drie losse stempels. R1 = NP 1550, Schunke. Stempels rondom centraal blok (S1) en jaartal in goud.

Twee sluitingen, type a, verdwenen, behalve messing sluitstukjes. Het leer is zeer beschadigd, scheuren, schaven, bij knepen gebroken, kop en staart half vernieuwd.

De platten zijn zeer ernstig aangetast door wormen (sommige delen zeer bros).

Kettingklampen

Ia; IIa

Fragmenten

--

[papier]

Opmerkingen

1. Langs de sneden is een enkele maal wat vochtschade. Zeer aangetast.
2. Het boek is zeer aangetast door worm: vanaf voorplat tot blad [2a 6] en vanaf blad 2 r iiiij tot het achterplat.
3. Vanaf [3x 6] verschijnen roestplekken door de corrosie van kettingklamp Ia.

Litteratuur

KLUYVER, NP 7 (Restgroep, 'Kronenberg II-en IX').

1. CYPRIANUS [Bisschop van Carthago].

Opera iam quartum ... repurgata per Desiderium Erasmum. Acc.
liber eiusdem ... ad Fortunatum de duplici martyrio.

- Basileae, ex [in] off. Frobeniana [per Hieronymum Frobenium,
Ioannem Heruagium & Nicolaum Episcopium Ian.] 1530. 2°.

-- ADAMS C-3152; HECKETHORN 119, nr. 15.

2. IRENAEUS [Bisschop van Lyon].

Opus eruditissimum in quinque libros digestum, in quibus mire
reteggit & confutat ueterum haereseon impias opiniones, emendatum
opera Des. Erasmi, ac nunc denuo recognitum.

- Apud Inclytam Basileam ex officina Frobeniana, 1528. 2°.

-- Niet bij Adams of Heckethorn.

Eigendomsmerken

Titelblad deel 1: Sum henrici wylhelmi. |

Acad. 1669: C.c.30., i.v., CYPRIANUS (NB: deel 2 niet opgenomen!).

Band

4R op touw 2, vaste, vernieuwde rug. 310 x 220 x 72. Oorspronkelijk-
ke kapitaaltjes verdwenen. Lichtbruin leer om houten borden,
licht afgeschuind, type a. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek
1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I5rrr-rr/ax-r-r. Twee rolstempels.

R1 ≡ R3, R2 ≡ R4.

Twee sluitingen, type a; geheel verloren.

In platten een enkel wormgaatje, wel vrij ernstig geschaafd, her en
der gescheurd.

Kettingklampen

IIa (tweemaal), IIc.

Snede

II,2: CYPRIA. | IRENAE. ||

Opmerkingen

1. Met name in deel 2 langs bovensnede enige vochtplekken, verder
ook beneden.
2. In deel-1 aantekeningen, vermoedelijk hand Henricus Wylhelmi,
in deel 2 fijnere hand.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 240.

Verwijzingen

2.1.46: Henricus Wylhelmi.

5.1: Sint-Maarten.

CYPRIANUS [Bisschop van Carthago].

Opera. Adnotationes Iac. Pamelii interiectae.

- Antuerpiae, apud viduam & haeredes Ioannis Stelsij, 1568. 2°.

-- ADAMS C-3164; BT 5541.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.c.33., i.v. CYPRIANUS.

Band

5R op dubbel, vaste, (opnieuw op bruin linnen bevestigde) rug. 337 x 219 x 58. Donkerbruin leer, tegenwoordig roodbruin gekleurd, over karton.

Langs randen en in middenveld een blok met rolfileet, in vier hoeken en midden twee stempels met bladgoud.

Geen sluitingen.

Het leer is gevlekt en gekrast - door restauratie geconserveerd.

Zowel in voor- als achterplat zit een enkel wormgat.

Kettingklampen

IIb, IIc

Snede

Groengeel.

Opmerkingen

1. Het boek is recent gerestaureerd en van nieuwe dek-schutbladen voorzien. Ook het titelblad, [a1], werd op een kim vastgezet.
2. Helemaal achterin zijn enkele vochtkringen.

CYPRIANUS, Aelius.

Opera. Ed. Jacobus Pamelius. Editio altera prioribus castigatior.

- Parisiis, Apud Sebastianum Chappelet, 1616. 2°.

-- ≠ NUC NC 0856609, waar gesproken wordt van 'sumptibus N. Bvon'.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.c.24, i.v. CYPRIANUS.

Band

Academieband 1630.

5R op touw 2, vaste, vernieuwde rug. 363 x 242 x 70. Groen-witte, gevlochten kapitaaltjes. Zwartbruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type a. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1aa'/axa'-raL' (ACADEMIAE/1630)-r-r. Drie rollen (als B o 7, nr. 210).

Twee sluitingen, type a; muiers verloren, enkel (telkens vijf) sterkopspijkers behouden.

Kettingklampen

IIa, IIe

Snede

Groenblauw.

Opmerkingen

1. Vanaf blad Oij zijn wormgaatjes tot aan achterplat.
2. Door de vernageling van de kettingklamp zijn in de laatste katern, Eee, gaten ontstaan.

1, 2. EUCHERIUS [Bisschop van Lyon].

Lucubrationes aliquot. Ed. I. Alexander Brassicanus.

- Basileae, in off. Frobeniana [per Hieronymum Frobenium & Nicolaum Episcopium, Aug.] Sep. 1531. 2°. Twee delen

-- ADAMS E-970; HECKETHORN 120, nr 34.

3. GREGORIUS NAZIANZENSUS [Patriarch van Constantinopel].

Orationes XXX. Biljb. Pirckheimero interprete, nunc primum editae.

- Basileae, in off. Frobeniana [per Hieronymum Frobenium & Nicolaum Episcopium] Sept. 1531. 2°.

-- ADAMS G-1158; HECKETHORN 120, nr 33.

4. BASILIUS [Aartsbisschop van Caesarea, de Grote].

Opera. Vert. Iohannes Argyropilus.

- Coloniae, ex off. Eucharij [in aedibus Eucharij Ceruicorni, aere & impendio Godefridi Hittorpij; Feb.] 1531. 2°.

-- ADAMS B-334; Ind. Aur. III, 313 (114.455).

Eigendomsmerken

Voorschutblad recto: Joannes doerman(?) alias Reinerj(?) .. m ..
phort | presbyter anno 31 ||

Titelblad 1 : Joannes Reinerj presbyter | stuferis 24(?)
anno 31 ||

Acad. 1669: D.a.23, resp. i.vv. EUCHERIUS, NAZIANZENSUS en BASILIUS.

Band

5R op riem 2, vaste (vernieuwde) rug. 320 x 219 x 112. Vernieuwde kapitaaltjes. Bruin leer om houten borden, licht afgeschuind. Kantbeschermers allemaal verdwenen. Hoek 2.

Rolstempelband, heetgestempeld: I2r/r-ax-r-aA//. R1 = R3. Twee rollen, 1 S.

Twee sluitingen, thans geheel verdwenen, type a.

Kettingklampen

Ile

Fragmenten

I,1 Perkamenten voordekblad. 305 x 200. 2 x 26 rr. op 200 x 142.
Textualis, 14de eeuw.

Missaal. Nog niet geïdentificeerd; onder meer Evangelie vol-

gens Johannes (5: 30-44).

Op keerzijde - door perkament leesbaar - folioaanduiding: 'xlv').

II,1 Als I,1; 303 x 200.

Missaal. Vanaf het einde van het evangelie van de woensdag tot halverwege in het epistel voor de donderdag in de Paasweek.

(Middenboven folioaanduiding: 'cxl').

Opmerkingen

1. Op titelbladen (vergelijk eigendomsmerk) van 1, 3 en 4 staan mogelijk prijzen aangegeven: st. 24, st. 20, st. 13.
Dit kan qua optelsom niet overeenkomen met de - in andere hand genoteerde - notitie op het voordekblad — 2 — 2.
2. Her en der glossen in hand van eigenaar.

Verwijzingen

2.1.63: Joannes Doerman? alias Reinerj.

HILARIUS [Bisschop van Poitiers].

Lucubrations quotquot extant, olim per Des. Erasmum nunc per D. Martinum Lypsiu[m] recognitae.

- Basileae [apud Hieronymum Frobenium et Nicolaum Episcopium, Mart.]. 1550. 2°.

-- ADAMS H-555; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Titelblad: Liber Joannis Nisingij a Borck, ordinis fratrum in Warphy[m] ||

Acad. 1669: C.c.32, i.v. HILARIUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug; 328 x 217 x 67. Zeer versleten kapitaal-tjes. Veld 1 en 2 half vernieuwd, evenals 5. Bruin leer om licht, zacht hout, niet afgeschuind. Verstevingingen verdwenen, hoek 1. Rolstempelband, heetgestempeld: $I2r/ax-r^2//$. Twee rolstempels, R1 = NP 1557, Schunke 8. Schunke rekent deze stempel toe aan de Keulse binder met de noodnaam NH.

Twee sluitingen, type a; inclusief milters en sluitplaatjes verdwenen.

Kettingklampen

IIa, IIc

Opmerkingen

Platten door wormen aangetast, voornamelijk het achterplat, vanwaar ook excursies in boekblok.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden 215; HAEBLER 31; G.F. NOORDHUIS, De Johannieters in Stad en Lande. Warffum 198?, blz. ; KLUYVER, NP, p. 4 (groep E) (waar overigens per abuis als formaat 4° wordt opgegeven; SCHUNKE, Köln 334 (nr. 8), 338, 384.

Verwijzingen

2.1.70: Joannes Nisingius a Borck; 2.2.1.11: Warffum Johannieters.

4.3.1.3: "NH"-banden, Keulen.

5.1: Sint-Maarten?

1. HILARIUS [Bisschop van Poitiers].

Lucubrationes quotquot extant, olim per Des. Erasmum nunc per D. Martinum Lypsiu[m] recognitae.

- Basileae, per Eusebium Episcopium, et Nicolai fratris haered., 1570. 2°.

-- ADAMS H-556; niet in Heckethorn.

2. GREGORIUS [Bisschop van Nyssa].

Opera. De Graeco in Latinum sermonem conversa opera Laur. Sifani et Ioa. Lewenklavii. Secunda editio.

- Basileae per Eusebium Episcopium, et Nicolai fratris haered., 1571. 2°.

-- ADAMS G-1113; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.c.31., i.vv. HILARIUS en NYSSENUS.

Band

Perkamenten band om karton. 331 x 225 x 94.

Twee sluitingen, type h, bovenste witleren bindveters grotendeels bewaard gebleven.

Op rug bovenaan signatuur '43' en 'Hilarius' en 'Nyssenius'. Ook beneden aan nog resten titels.

Deels onder etiket signatuur 1669 nog zichtbaar: 'C. c ...'.

Kettingklampen

IIa, IIb, IIc, IID.

Snede

Roodgespikkeld.

Opmerkingen

1. Enige vochtlijnen langs snede.
2. In platten enkele worm/zilvervis-sporen.
3. Op het eerste achterschutblad staan enkele aantekeningen betreffende de tekst van Gregorius van Nyssa.

ARNOBIUS, Afer.

Commentarij in omnes psalmos, sermone Latino per Des. Erasmus
Rot. proditi & emendati.

- Basileae [in officina Frobeniana per Hieronymum Frobenium &
Nicolaum Episcopium] 1537. 8°.

-- ADAMS A-1999; HECKETHORN 122, nr 73; Ind. Aur. II 275 (108.899).

Eigendomsmerken

Titelblad: Johanni Potgieter ab Essen | Questorj Cliuensi (?) ||
Acad. 1669: A f 4, i.v. ARNOBIUS.

Band

Moderne, halfleren band 175 x 125 x 39.

Snedes

III: ARNOB: IN PSAL: ||.

Opmerkingen

1. Vanuit de sneden (met name de kop-) is vochtschade ontstaan.
2. Vanuit de oude platten zijn wormgaten (ze lopen wèl door in de dekbladen maar niet in het moderne karton), voorin tot blad [f7], achterin vanaf N[1].
3. Met pen werden onderstrepingen en glossen aangebracht - vermoedelijk van een andere hand dan Johannes Potgieter.
Op het achterschut-/dekblad werd in alfabetische volgorde op het eerste woord een 'Index psalmorum' genoteerd.

Verwijzingen

2.1.71: Johannes Potgieter ab Essen.

BERNARDUS [Abt van Clairvaux].

Opera.

- Basileae, per haeredes Ioannis Heruagij, Mar. 1566. 2°.

-- ADAMS B-710; Ind. Aur. IV 66 (117.572); niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Titelblad: F. Arnoldus Nijlen Prior huius conuentus | [voorgevoegd: 3 maji] anno 1581 allegari fecit communi bibliotheca | [regel doorgedaald en geradeerd] | Veritas vincit | Veritati Victoria [?] ||.

Acad. 1669: D.a.16., i.v. BERNARDUS.

Band.

5R op touw 2, vaste rug. 387 x 267 x 88. Blauw-witte kapitaaltjes, behouden onder vernieuwde kop en staart. Lichtbruin leer om eiken borden, zeer licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I5rrarr/ax-rA. Smalle-engel-rolband. Eén rolstempel.

Twee sluitingen, type a; slechts resten scharnier in achterplat bewaard.

Leer nogal geschaafd en gescheurd; kop en staart vernieuwd.

In voorplat beetje worm.

Kettingklampen

Ib; IIa, IIc

Snede

I,1: BERNAR- ||

Opmerkingen

1. Bij de sneden is enige vochtschade. Eerste en laatste bladen van boekblok gescheurd.
2. Er zijn - met name voorin - onderstrepingen en aantekeningen.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 229.

Verwijzingen

2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

4.2.2.12: Smalle-engel-rol-banden.⁵²⁸

BRADWARDINE, Thomas.

De causa Dei, contra Pelagium et de virtute causarum ad suos Mer-tonenses, libri III. Ed. Henricus Savilius.

- Londini, ex officina Nortoniana, apud Ioannem Billium, 1618. 2°.

-- STC 3534.

** Voorschutblad is uitgescheurd.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.a.20., i.v. BRADUARDINUS.

Band

Perkament om karton: 348 x 248 x 64. Groen-witte kapitaaltjes.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters bewaard.

Bovenaan rug (recent) THOMAS | BRADWARDIN ||.

Deels daaronder, bovendien gedeeltelijk bedekt door etiket oude signatuur: D ... 20.

Kettingklampen

I Ib, I Ic, I Ie (tweemaal bevestigd).

Snedes

Roodgespikkeld.

Opmerkingen

Vanuit voorplat, t/m [C6], is een wormgat/gang.

ALEXANDER [de Hales].

Pars prima [-quarta] summe theologicæ.

Tabula [Petri Keschinger].

- [Lugduni, impensis atque industria Antonij Koburger (deel 3: Koburger), I: 15 jan. 1515; 2: 17. kal. Maij 1516; 3: 2 jul. 1516; 4: 23 jun. 1516]. 2°. Vier delen.

-- ADAMS A-696; Ind. Aur. I 345 (103.381).

** De 'Tabula questionum' per deel is in deel 1 vóór de tekst gebonden, in de delen 2-4 telkens achterin.

In deel 1 zit voorin eerst een overzicht van de 'Auctoritates ... quas Alexander exposuit' [20 sep. 1516], dan de 'Clavis theologie' van Keschinger [Lugduni, per Jacobum myt, 18 apr. 1517].

Het laatste blad van de 'Auctoritates', [b6], is uitgescheurd.

In deel 3 is het laatste blad van de tabula, [aaa8], - overigens blanco - uitgescheurd.

Bij deel 4 is het laatste blad, [aaaa 10], mede door papierrot vrijwel geheel verloren gegaan - waardoor het eind van de Tabula ontbreekt.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c. 12-15., i.v. ALES.

Band

Deel 1:

4R op riem 2, LKL, vaste rug. 328 x 230 x 74. Doorgestoken kapi-taaltjes. Lichtbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Mes-sing kantbeschermers allemaal behouden. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2 (3; 5) -4 (1.1.1; 6)//A/2-2/2-2//4. Fr 2-band. Lijnen koud, losse stempels heet aangebracht. Stempels 14, 19 en 20 (19 in veld, 19 en 20 als fries).

Twee sluitingen, type a, muiers en sluthaken vanaf scharnieren verdwenen. Muiers blijkens moet in voorplat voorzien van twee uit-gestanste gaten.

Leer bij voorkneep gebroken.

Bovenaan op voorplat: 'Alexan || de hales.'

Deel 2:

Als deel 1. 328 x 237 x 88.

Stempelband als deel 1, nu ook stempel 20 in het verlengde van de fries, doorlopend naar de rand van de platten.

De (eveneens verdwenen) milters bij dit deel verschilden van die van deel 1: hier waren drie gaatjes uitgestanst. Een stuk van de onderste scharnierlip bleef bewaard: blijkbaar dik wit leer, bekleed met bruin.

Hier begint het leer bij de voorkneep te breken.

Bovenaan ook hier de auteur: 'Alexander Hales.'

Deel 3:

Als deel 1. 328 x 229 x 74. De messing hoekstrips zijn aan de bovenzijde verloren gegaan.

Stempelband, als deel 1, met name voor zéér gaaf bewaard, bevat op de kruisingen van de 5 diagonalen bovendien stempel 24.

Milters als band 2, evenzeer verloren. Scharnieren hier - zover bewaard - (stug) bruin leer.

Leer bij rug enige scheuren.

Deel 4:

Als deel 1. 329 x 233 x 97.

Stempelband type ruit, anders dan deel 1-3: 2 (3; 5; 2 x deels over elkaar) -4 (1.1.1; 6)//A/2-2/2-2//3. Als fries, doorlopend tot randen maar de kruisingen vrijlatend, een rolstempel. De velden zijn gestempeld met twee stempels, een 'ruit'vuller langs de lange zijde, één voor de korte. De bijbehorende (?) ruitstempel ontbrak kennelijk: de ruiten zijn samengesteld, vóór uit twee 'korten', achter uit twee 'langen'.

Milters - zonder stansmoeten ditmaal - verdwenen, scharnieren zover bewaard weer bruin leer.

Leer bij voorkneep geheel gebroken, bij rug grotendeels; bovendien verschillende zeer forse scheuren over rug en achterplat.

Boven op voorplat weer auteur: 'Alexander de Hales'.

Kettingklampen

IIa, IIc.

Fragmenten

Deel 1:

I,1 Perkament, los dekblad. 315 x 214. 2 x 36 rr. op 246 x 154.

Textualis, 15de eeuw.

Missaal.

Van in evangelielezing van maandag tot in epistellezing van woensdag in de derde week van de Vasten.

I,2 Wellicht schutbladen? Kim nog aanwezig.

II,1 Als I. 315 x 209.

Zaterdag in de derde week van de Vasten van in epistellezing tot in evangeliezing.

Deel 2:

I,1 Perkament, los dekblad. 310 x 209. 2 x 32 rr. op 279 x 164.

Textualis, 12/13de eeuw.

Missaal.

Kruisdagen (van evangeliezing van maandag tot in offertorium van woensdag) vóór Hemelvaart. (folio c).

II,1 Als I, los dekblad. 312 x 207.

Derde zondag na Pasen, vanaf de evangeliezing, verder epistel- en evangeliezing voor feria 4 en een evangeliezing voor feria 6 (f.xij).

Deel 3:

I,1 Perkament, los dekblad. 316 x 215. Textualis 15de eeuw. 2 x 26 rr. op 253 x 170.

Missaal.

Prefaties en communicantes: 'de Sancta Cruce', 'Pascha', 'in Ascensione' e.a.

I,2 Als I,1. 312 x 218.

Onder meer 'De Sancto Spiritu', 'De Trinitate', 'de Domina nostra', 'De apostolis'.

Bovenaan in latere hand aantekeningen, deels weggesneden: '... et feria 2a, tertia et quarta et non amplius etc.'

In buitenmarge drie verticale sneden: kennelijk van klavier.

II,1 Los dekblad, als in deel 2. 315 x 208.

Missaal.

Paasmaandag van Introitus tot en met evangeliezing.

Deel 4:

I,1 Perkament, los dekblad, als deel 2: I,1 en II,1 en deel 3:

II,1. 312 x 214.

Het blad is aan de versozijde gefolieerd xxxv; de oorspronkelijke vouw is thans bij de snede (kennelijk aanvankelijk ook op vier ribben genaaid).

Missaal.

Zesde zondag na Pinksteren, aan het eind een epistellezing voor de [woensdag]. NB! De verwijzingen naar bijbellezingen zijn foutief: gesproken werd van een lezing uit de brief aan

de 'Romeinen' in plaats van 'Hebraeën'.

I,2 Schutblad, als I,1. 314 x 215.

Gefolieerd xxxvij, gebonden als I,1.

Missaal.

Epistel- en evangelielezing voor de feria quarta van de zevende week tot en met graduale van de achtste zondag na Pinksteren. Ook hier corrupte verwijzingen: 'Johannes' in plaats van 'Matthaeus'.

II,1 Los dekblad, als I,1. 313 x 210.

Gefolieerd xxxij, gebonden als I,1.

Missaal.

Vanaf evangelie van de derde zondag na Pinksteren, dan epistel- en evangelielezingen voor de feria 4 en een evangelielezing voor 6 en Introitus voor de vierde zondag. Ook hier foutieve verwijzingen: 'Lucas' in plaats van 'Mattheus' en Marcus.

II,2 Schutblad, als I,1, 315 x 208.

Gefolieerd xxxix, gebonden als I,1.

Missaal.

Vanaf evangelielezing van feria 6 in achtste week, dan negende zondag na Pinksteren tot secreta. NOTA BENE: Hier is het Allelujavers Attendite, waaruit blijkt dat er sprake is van een Utrechts Missaal, niet van een Munsters of van bij voorbeeld het orde-missaal van de Premonstratenzers.

Opmerkingen

1. Alle vier de delen hebben min of meer ernstige waterschade opgelopen. Het laatste deel is er het treurigst aan toe: hier trad schimmel en desintegratie op, bovendien zitten vele bladen min of meer aan elkaar geplakt.
2. De boeken zijn niet gerubriceerd.
3. Om de volgorde in deel 1 aan te geven werd op de 'Auctoritates' een '1' gemonteerd, op de 'Clavis' een '2'. De rest wees zich kennelijk vanzelf (hoewel misschien hierdoor de tabula in deze band vóór de tekst terecht kwam).
4. Gebruikssporen zijn zeldzaam: het blijft bij een enkele onderstreping of kriebel in de marge (deel 2, fol. cccxvii recto en verso).
5. Op het titelblad van deel 3 staat een prijs aangegeven: '14 st[uiuers]'. Wanneer en waar betaald (of gevraagd) is onzeker.

Verwijzingen

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

DURANDUS, Gulielmus, à Sancto Porciano [Bisschop van Meaux].
Expectatissime in quattuor sententiarum libros [sc. Petri Lombardi]
questionum plurimarum resolutiones. Ed. Jac. Merlin.

- Parisijs, venundantur [impens.] ab Joanne Paruo: Cuius mpendio
[!] et cura ab [ex off.] Ascensio impresse sunt [a.d.6 Cal. Nou.
1508]. 2°.

-- ADAMS D-1178; MOREAU I 1508,67; PENNINK 714; RENOUEARD, Badius
II, 410-411.

** Adams noemt de auteur Gulielmus, Renouard spreekt van Geraldus;
dit werk spreekt van 'magister Durandus'.

Blad [Pp8], volgens Adams en Renouard blanco, is uitgescheurd.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.5, i.v. DURANDUS.

Band

4R op riem 2, vaste rug, 311 x 217 x 112. Doorgestoken kapitaal-
tjes. Bruin leer om eikenhouten borden, iets afgeschuind. Hier en
daar gescheurd, soms opgelapt. Op voorplat modern etiket met ti-
tel. Verstevingingen verdwenen; hoek 1.

Stempelband, zeer vlak, type ruit: 2 (2; 3) -4 (1.1.1; 6)//A/2-2/
2-2//4. Fr 2-band, stempels 19, 20 (fries), 14 in marges.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Op 3de veld van rug resten van titel; zo ook boven op voorplat:

'Durandus super sent'.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I, 1.2: Perkament, dek-/schutblad, [één blad] ca 300 x 210 + 205.
2 x 32 rr. op 335 x 215. Textualis ('Textus prescissus'),
14de eeuw.

Lectionarium.

1^a. Augustinus et est de consecratione distinctio secunda
. quia passus'. Inc. 'Quia passus est pro nobis ...'; Ru-
briek: 'lectio . 2^a . Augustinus in sermone de infantibus
et est ubi supra'. Inc. 'Ita dominus noster jhesus christus.'

nos sanctificavit ...'. Op keerzijde onder meer rubriek 'lectio · iii^a · Gregorius ubi supra.' en 'huc gregorius. Hylarius in libro de trinitate et est de consecratione distinctio · ij^a · iii capitulo Sicut verus.' Inc. 'Sicut verus filius dei dominus noster ...'

II, 1.2: als I, ca 300 x 200 + 205. 2 x 32 rr. op 320 x ca 220. Rubriek: 'Lectio · viij^a. Eusebius ubi supra.' Inc. 'Quanta utique et quam celebranda beneficia ...' Op keerzijde rubriek: 'Feria secunda · lectio · 1^a · Alexander papa et est de consecratione distinctio · ij^a · capitulo primo'. Inc. 'In sacramentorum oblationibus ...'

Opmerkingen

Deel van het papier, dat door vocht nogal is aangetast, is tegenwoordig tegen schutblad geplakt.

Verwijzingen

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

LYCHETUS, Franciscus [LEUCHETTI].

In Johan. Duns. Sco. super Primo, Secundo, Tertio et Quo libetis clarissima [Sententiarum] commentaria.

- [Parisius] ueneunt apud Joannem Granion I: [31 marcij 1519]; II: [25 April 1520]; III: [31 martij 1520]; IV: [4 Apr. 1520, Parisius, per Joannem de Prato impens. Joannis Granion]. 2°.

-- ADAMS L-2099; MOREAU II 2398 (met dit ex. vermeld); PENNINK 1344.

Eigendomsmerken

--

(Zie echter onder band)

Acad. 1669: F.c.17., i.v. LEUCHETTUS.

Band

5R op riem 2, vaste rug. 336 x 229 x 97. Omwikkelde kapitaaltjes. Lichtbruin leer om eiken borden. Metalen hoekstukken en knoppen, telkens vier knoppen verloren (diameter knoppen: Ø 22). Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld, paneel koud gestempeld: IIaP (zie hierna)/ax-r-aA//. Eén paneel, één rol. Paneel bevat het wapen van een bisschop of abt, geflankeerd door de letters MH, alsmede het jaartal 1555 en de wapenspreuk 'cum moderamine'. Hulshof-Schretlen suggereren een Utrechtse herkomst, te weten de binder Michael Heynrichs. Hiervoor ontbreekt afdoende bewijs. De letters kunnen evenzeer de initialen zijn van persoon of klooster (Monasterium H...?).

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Leer is gevlekt en beschadigd, enige scheuren in de rug.

Kettingklampen

IIa (2x), IIc

Snede

I,1: Leuchetus super | 1am, 2am et 3am sententiarum | Scoti. | Item Quolibeta. ||

Fragmenten

I,1 Perkament, los dekblad (althans: de versozijde zit tegenwoordig tegen modern dek-schutblad gelijmd). 321 x 208. Minimaal 40 rr. per kolom, 321 (afgesneden) x 105. Littera praegothica, ca 1200.

Lectionarium

Incipit (Lectio 2a): Et elegit lisyas ptolomeum filium domin
[sic!] et nicanorem . (= I Macc. 3:33 e.v.).

Rode en groene lombarden.

Opmerkingen

1. Het boek heeft langs de sneden en beneden vanuit de rug waterschade opgelopen.
2. Vanaf blad M iij is er een wormgang.
3. Het bifolium met het titelblad en blad a.1. (afgebroken van het boekblok) liggen vrijwel los.

Litteratuur

HULSHOF-SCHRETLEN, 34-35, pl. XXVII (over een Utrechts boek met deze stempel).

BIEL, Gabriel.

Collectoria super quatuor libros sententiarum.

- [Lyon, impressit Johannes cleyn, aug. 1514]. 2°.

-- BAUDRIER XII, 288-289; Ind. Aur IV 224 (119.112).

Eigendomsmerken

Schutblad: frater franciscus vlissingensis me custodit | frater franciscus me custodit | frater franciscus ioannis me custodit ||.

Acad. 1669: F.d.13., i.v. BIEL.

Band

4R op touw 2, vaste vernieuwde rug. 310 x 212 x 73. Vernieuwde kapitaaltjes. Lichtbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 2.

Ruit-rolstempelband, heetgestempeld. Het middenveld is opgebouwd met drie diagonalen, gevuld met ruit en randstukken. Er omheen, links en rechts tweemaal één rol, dit geheel boven en beneden afgeperkt met driemaal die rol. Dit alles wordt met een driedubbele lijnrol afgewerkt, dezelfde die ook voor de diagonalen gebruikt werd (1.1; 6), (type A, wellicht C - onduidelijk door vernieuwde rug). Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Kettingklampen

IIa, IIc (2x?)

Fragmenten

I,1 Perkament, dekblad. 299 x 201 (dwars). 2 x 45 rr. op 177 x 127.
eeuw. 2 x 45 rr. op 177 x 127.

Cursiva, 14de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn. Filosofisch. Commentaar op Aristoteles'

De Anima?

II,1 Als I, 297 x 204.

Opmerkingen

1. Langs de sneden waterschade.

2. Het eerste blad papier, kennelijk als schutblad toegevoegd, mist de onderste helft.

Dezelfde hand als van het eigendomsmerk maakte nog enige aantekeningen, onder meer: In zelandis [doorgehaald er boven: Brabantinis] vix fallit regula talis⁵³⁹ | crescit leticia pariter cres-

cente senecta. ||

Ook op het achterschutblad ontmoeten we deze hand; daarbij wordt het jaartal 'Anno 1523' genoteerd.

3. In verschillende handen zijn vele honderden aantekeningen gemaakt.
4. Het titelblad is vrijwel geheel van het boekblok afgebroken.

Verwijzingen

2.1.27: Franciscus Vlissingensis Joannis filius.

1. BIEL, Gabriel.

Sacri canonis misse expositio.

- [In Lugdunen., emporio impressa, industria et impensis Johannis Cleyn, Oct.] 1514: 2°.

-- ADAMS B-2014; BAUDRIER XII p. 289 (nauwelijks een beschrijving); Ind. Aur. IV 224 (119.111).

2. PAULUS de Sancta Maria [Salomon Levita, bisschop van Burgos].

Scrutinium Scripturarum. Ed. R. Goulet.

- Parisijs, venales habentur [geen impressum, vignet van F. Regnault], [impressum per me Anthonium bonne mere, expensis Iohannis frellon] [ca 1515]. 2°.

-- ADAMS P-507 (ca 1507); MOREAU II 1193 (dit exemplaar niet vermeld).

** Op grond van vignetten plaatst Moreau dit werk rond 1515.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.d.14, i.vv. BIEL, PAULUS.

Band

4R op riem 2, KLK, vaste rug. 300 x 217 x 66. Doorgestoken kapitaaltjes. Zwartbruin leer om eiken borden, iets afgeschuind. Messing kantbeschermers; alleen beneden bij voorplat op hoek bewaard, bij rug juist bovenaan bij achterplat. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2 (3;5)- 4(1.1.1;7)/A/2-2/2-2//4. (16a).

Fr 2-band. Stempel 14, 19, 20 en 26: 19 in de velden, 20 als fries doorlopend tot randen maar vieringen vrijgelaten, 14 in buitenmarges, 26 op kruisingen van diagonalen.

Twee sluitingen, type a. Muiters bewaard, sluthaken bij scharnier afgebroken.

Scheur boven bij achterkneep; grote scheur diagonaal over achterplat.

Kettingklampen

Ib; IIa.

Fragmenten

I,1 Perkament. los dekblad. 286 x 195. 2 x 44 rr. op 205 x 144. Textualis 13de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn, natuurfilosofisch (o.m. over kleuren?).

Latere glosse.

II,1 Perkament, los dekblad, ca 287 x 195, 2 x minimaal 25 rr. op 260 x 151, intercolumnium 21 mm (derhalve oorspronkelijke totaalbreedte van tekstspiegel: 181 mm). Littera praegothica, 13de eeuw.

Missaal

Evangelie van woensdag in Goede Week (Lc 22: 37-68).

Op versozijde, bovenaan folionummer: cxxxix.

II,2 Schutblad?, als II,1. uitgesneden op kim na (ca 10 mm).

Opmerkingen

1. Het boek heeft vrij ernstige vochtschade.
2. Er zijn talrijke glossen, in verschillende handen.

Verwijzingen

4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.

DUNS SCOTUS, Joannes.

Scriptum super quatuor libris Sententiarum.

- [Venetiis, sumptibus heredum Octaviani scoti sociorumque, I: 31 oct. 1521; II: 8 jan. 1522; III: 8 feb. 1522; IV: 5 jun. 1522].

2°. Vier delen, twee banden.

-- 1 & 2: NUC ND 0440598; 4: NUC ND 0440600.

** Band 1 bevat deel 1 en 3, band 2 deel 2 en 4.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.b. 16-17, i.v. DUNS.

Band

Deel 1:

6R op touw 2, vaste rug. 316 x 224 x 43. Blauw-witte kapitaaltjes. Donkerbruin leer om karton.

Twee kaders, op hoeken resp. S2 en S3. Middenop S1, evenals S2 en 3 goudgestempeld.

Staart vernieuwd; bij kneep enkele scheuren. Verder geschaafd en zeer kort geworden.

Deel 2:

Als deel 1.

Kettingklampen

IIa, IIc

Opmerkingen

1. Langs sneden enige vochtplekken.
2. Talrijke glossen, in verschillende handen.

VIGERIUS, Marcus [Kardinaal].

Decachordum Christianum Julio II Pont. Max. dicatum.

Controversaria de excellentia instrumentorum Dominicae Passionis.

- Hagenu, in aedibus Thomae Anselmi Badensis ac Joannis Alberti, expensis Joannis Koberger, Ian. 1517. 2°.

-- RITTER 3410; BENZING Haguenau 47, nr 16.

Eigendomsmerken

Titelblad: 1: Liber Conventus Gruningensis ordinis fratrum praedicatorum [tendele onder Academiestempel].

2: [doorgehaald; 2? 3? regels] [Laatste regel: Utentes orent pro ...] [Hand Wilhelmus Frederici?]

Laatste blad, [D10], verso, beneden [onder gevlekt]: Hendrick Lonzen (?) Claezen?

Vergelijk ook opmerking 3.

Acad. 1669: E.c.24, i.v. VIGERIUS.

Band

4R op riem 2, KLK, achter LKL, vaste rug. 316 x 233 x 64. Doorgestoken kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht bijgeschuind, type a. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Stempelband, type ruit: 2 (3;5) - 4 (1.1.1;6)//A/2-2/2-2//4. (16a).

Fr 2-band. Stempels 14, 19 en 20: 19 in velden, 20 als fries tot kanten, maar vieringen vrijgelaten, 14 in de marge.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen. Muiters hadden naast spijker twee uitgestanste gaten.

Leer bij knepen gebroken, voor beneden klein stuk opgelapt maar al weer gescheurd.

Kettingklampen

Ia; IIa

Fragmenten

--

[Voor: modern papier, achterdeksblad: blank perkament (thans groten-deels los).]

Opmerkingen

1. Langs de benedensnede, met name verderop in het boek is een vochtplek ontstaan.
2. Het boek is niet gerubriceerd, wel van een aantal onderstrepingen voorzien en een enkele glosse (CLXX).
Helemaal achterin zijn enkele aantekeningen (penneproeven?).
3. Laatste blad, verso, bovenaan: Intellexi a viro fide ci [...? (gat)] octoginta [doorgehaald, erboven: octuaginta] homines | sepultos in Woltersum || [zelfde hand als nr 291, 'pastor in husinga'].
4. Het achterbord is zeer door wormen aangetast - de gaatjes lopen echter niet door: nòch in het leer, nòch in het perkamenten dekblad (thans los).
Zou dit 'oud hout' geweest zijn?
Klamp IIa heeft bij vernageling (of losmaken?) het hout doen splijten.
5. Vanaf blad D iiii zijn roestplekken, later gaten (vergelijk opmerking 3!) ten gevolge van de corrosie van klamp Ia.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 226.

Verwijzingen

- 2.1.42: Hendrick Claezen?; 2.1.43: Hendrick Lonzen ? OFM, OSB;
2.1.117: Wilhelmus Frederici?; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.
4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.
5.1: Sint-Maarten.

1. CUSA, Nicolaus de.

Haec accurata recognitio trium voluminum operum.

- [Parisiis, ex off. Ascensiana. 1514]. 2°.

-- ADAMS C-3130.

2. CUSA, Nicolaus de.

De concordantia Catholica libri tres.

- [Parijs] venundantur in aedibus Ascensianis [1514]. 2°.

-- ADAMS C-3132. Beide delen tesamen: MOREAU II 918 (met vermelding van dit exemplaar); RENOARD, Badius II 356-357.

Eigendomsmerken

Titelblad: Ex legatione Magistri ludolphi pis|toris taminghe sacerdotis huius ecclesie | Utentes orent pro eo ||

Acad. 1669: F.c.6, i.v. CUSANUS.

Band

4R op riem 2, LKL, vaste rug. 300 x 212 x 73. Doorgestoken kapi-taaltjes. Lichtbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Messing kantbeschermers op hoeken verdwenen, bij rug nog wel aanwezig, behalve boven achter. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 2 (3;4) - 4(1.1.1;6)//A/2-2/2-2//4. (16a).

Fr 2-band. Stempels 7, 14, 19 en 20. 19 in velden, 20 als fries eromheen, maar in vieringen 7, in marges 14.

Twee sluitingen, type a, thans vernieuwd; mitters op voorplat behouden, waarin naast spijkers twee gaatjes werden gestanst.

Bovenaan op voorplat werd de titel geschreven (16de eeuw).

Leer bij knepen gebroken (rug goeddeels los), bovendien scheur in achterplat; bij restauratie hersteld.

Kettingklampen

If; IIa.

Fragmenten

I,1.2 Perkament, los dek-schutblad, conjugaat. ca. 290 x 220 + 196. 2 x 30 rr. op 246 x 156 [bovenaan geen extra regeltekst: sluit aan!]. Karolingse minuskel, 12de eeuw.

Brevier.

Zie onder II,1.2.

II,1.2 Als I; ca 288 x 196 + 200. 2 x 30 rr. op 246 x 155.

Brevier.

De tekst op dit bifolium sluit aan bij die op I en loopt ook intern door; het betreft derhalve de binnenste bifolia van een katern. De tekst loopt van de derde les van 30 december tot 1 januari: de achtste les van de octaaf van Kerstmis.

Opmerkingen

1. In de laatste katern, kk, is beneden een gat ten gevolge van een uit het plat stekende messing nagel waarmee de kantbeschermer op de hoek werd bevestigd.
2. Het boek werd in 1983 gerestaureerd.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 235.

Verwijzingen

- 2.1.80: Ludolphus Pistoris Tammingha.
4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.
5.1: Sint-Maarten?

RICHARD, Prior van St. Victor te Parijs.

Omnia opera.

- Nunc primum parisiis impressa, venundantur [impensis] in edibus.

Joannis Petit [cura Andree boucard, 12 Julij 1518]. 2°.

-- ADAMS R-502; MOREAU II 1934 (met verm. exemplaar).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.a.8, i.v. RICHARDUS.

Band

4R op riem 2, vaste vernieuwde rug. 346 x 236 x 55. Papier over oude eiken borden, licht afgeschuind.

Blijkens indrukken op platten: stempelband, type ruit, vermoedelijk: A/2-2/2-2//3.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen (restanten voelbaar).

Kettingklampen

IIa, IIc (blijkens spijkerresten binnenzijde).

Fragmenten

I,1 Perikament, dekblad. 335 x 232. 2 x 31 rr. (bovenaan afgesneden) op 285 x 210. Karolingse minuskel, 12de eeuw, met neumen; gecorrigeerd in cursiva uit de 15de eeuw.

Missaal.

12de zondag na Pinksteren: Evangelie en secreta; het offertorium 'in te speraui domine' werd later gewijzigd in 'Dixi tu es do[m]inus; afgesneden] | meus in manibus tuis tempora mea ||'. Deze tekst van het offertorium wordt na het concilie van Trente (vergeleijk het Missale Romanum, nr 312, pagina 343) gebruikt op de dertiende zondag na Pinksteren!

II,1 Als I,1. 334 x 225. 2 x 33 rr. (compleet).

Missaal.

Waarschijnlijk 9de zondag na Pinksteren, aangezien in de tekst als Alleluiavers 'Attendite popule meus legem meam' wordt gebruikt, hetgeen in het bisdom Utrecht naar deze zondag zou verwijzen.

Opmerkingen

Het boekblok is in nabijheid van de platten vlekkerig.

CASSIA, Simon de.

De gestis domini Saluatoris in quatuor evangelistas libri quinde-
cim.

- Apud sanctam Vbiorum Coloniam, ex officina Eucharij Cervicorni,
Mar. 1540. 2°.

-- ADAMS C-858.

** Laatste blad [qqqq8] is uitgescheurd, blijktens BL: 1216. K.9
blanco.

Eigendomsmerken

Titelblad: Sum Henrici Wylhelmi.

Acad. 1669: E.a.10., i.v. CASSIA.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 328 x 220 x 90. Vernieuwde kapitaaltjes.
Lichtbruin leer om vrij licht, zacht hout, niet afgeschuind. Alle
kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I3r/ax (x = R1) -rr. Eén rol: RV.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Leer bij knepen grotendeels gebroken, kop en staart vernieuwd;
maar ook al weer gescheurd.

Platten zeer door wormen aangetast.

Kettingklampen

IIa, IIc

Opmerkingen

1. Serieuze wormschade: tot blad hhh ij (blz. 643) en vanaf sss iij
(blz. 765) zijn er gaten, met name bij platten.
2. Her en der zijn onderstrepingen (b.v. blz. 913).
3. Titelblad [Aj] is van boekblok afgebroken.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 240.

Verwijzingen

2.1.46: Henricus Wylhelmi.

5.1: Sint-Maarten.

DESTRUCTORIUM. [Alexander Carpentarius?]

Destructorium viciorum.

- Parrhisiis, venund. in ed. Claudii Cheualon [impens. Egidii gormontij et Claudij cheualoni, 15 Kal. feb. 1516; 4 Non. Feb. 1517].

2°.

-- ADAMS D-374; MOREAU II 1506.

** Adams dateert deze druk op 1516, Moreau op 1517, daarbij kennelijk stilzwijgend een drukfout veronderstellend in het colofon:

'M.D.xvi' of althans de voorkeur gevend aan de datum in de tabula:

'm.ccccc.xvij. iiij Nonas Februarij'.

De tekst wordt op grond van incunabeledities toegeschreven aan Alexander Carpentarius (Moreau).

Eigendomsmerken

--

[doorgehaald:] 1. Ad ...

2. Liber Joannis (?) ...

Acad. 1669: E.d.8, i.v. ANONYMUS.

Band

5R op riem 2, vaste rug. 289 x 211 x 55. Blauw-wit kapitaaltje, boven ~~verdw~~ verdwenen. Donkerbruin leer om licht houten borden, niet afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 3.

Rolstempelband, heetgestempeld: I5rrr-rr/ax-r-ax//. Drie rollen.

Twee sluitingen, type c, grotendeels verdwenen: alleen enige scharnierresten zijn bewaard in het voorplat.

Het leer is bij de knepen en scharnieren nogal beschadigd. Kop en staart zijn - tevergeefs - vernieuwd.

Kettingklampen

Type Ie, maar beneden op voorplat.

Fragmenten

Oortjes. Oorkonde, 16de eeuw.

Opmerkingen

1. Het boek heeft nogal veel vochtschade opgelopen langs sneden, maar ook vanuit rug.

2. Met de hand werd de niet gedrukte eerste signatuur aangevuld:

'p1', 's1' en 't1'; elders was dit niet nodig.

3. Midden in het boek, beneden bij en kennelijk binnengekomen uit de rug zijn enige wormgaten: vanaf [m6] tot en met sv.
4. Her en der zijn onderstrepingen en ook wel een enkele nota of ster in de marge.
5. Boven op het voordekblad staat een aankoopantekening: 'Emptus est xxij st[uferis] - Louanij -'. Blijkens de 'zuidelijke' sluiting (van eerste naar tweede plat) mèt band aangekocht.

Verwijzingen

2.1.57: Joannes?

DIONYSIUS CARTHUSIANUS [Joh. Rickel, Dionysius à].

Operum minorum tomus primus.

- Apud Coloniam, Iohannes Soter excudebat [Martio] 1532. 2°.

-- ADAMS D-534.

Eigendomsmerken

Titelblad: twee, fors doorgehaalde, eigendomsmerken, in de eerste althans Henricus b... Noviomagensis(?) herkenbaar.

Acad. 1669: E.a. 16, i.v. DIONYSIUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 315 x 220 x 83. Zwaar gerestaureerd: nieuwe rugbekleding, achterplat compleet vernieuwd: karton met papier. Voorbord licht afgeschuind, mogelijk nog origineel. Metalen kantbeschermers helemaal verdwenen.

Twee sluitingen, beide verloren.

Kettingklampen

Blijkens roest in laatste bladen: Ia.

Snede

I.2: ... DIONYS | IOPA ||

Opmerkingen

1. Zeer ernstige vochtschade langs de staartsnede.
2. Wormgaatjes voorin, doorlopend tot blad 277.
3. In verschillende handen zijn aantekeningen, in heel het boek.

Verwijzingen

2.1.37: Henricus b..? Noviomagensis

DIONYSIUS CARTHUSIANUS [Joh. Rickel, Dionysius à].

Homiliarum in Epistolas et Euangelia sermonumque de sanctis opus.

Pars altera: de sanctis.

- Coloniae, P. Quentel suis impensis excudebat [Martio] 1534. 2°.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.17, i.v. DIONYSIUS.

Band

4R op touw 2, LKL, vaste, vernieuwde rug. 330 x 212 x 72. Vernieuwde kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, zeer licht afgeschuind. Verstevingen thans verdwenen, hoek 2.

Rolstempelband, heet gestempeld: I3r/rr-aA//. Eén rolstempel.

Het leer is zeer afgesleten.

Twee sluitingen, thans verdwenen, type a; muiers ook verloren gegaan.

Kettingklampen

Ih; IIa

Fragmenten

I,1 Perkamenten dekblad, 314 x 200. 30 rr. op ca 270 (bijgesneden) x 180. Oorkondeschrift, ca 1500.

"Wij Johan van gaitz genaden Hertough van Cleue, Greue van der Marcke unde van Katsenellebogen ... [datering valt weg].

II,1 Dekblad. 312 x 203, 29 rr. op ca 295 x 180.

Vergelijkbaar met I, zelfde oorkonder, gegeven 11 november 1504. '... Inden jaer onss heren dyssent | Vijffhondert ind viir, op Sunt martens auent inde wynter' ||

Opmerkingen

Wormen in achterplat.

DIONYSIUS CARTHUSIANUS [Joh. Rickel, Dionysius à].

Super omnes S. Dionysij Areopagitae libros commentaria.

- Coloniae, impens. Petri Quentel [Quentell], 1536. 2°.

-- ADAMS D-620.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.18, i.v. DIONYSIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 330 x 215 x 81. Doorgestoken kapitaal-
tjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kant-
beschermers verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type ruit met gebruik rolstempels, heet gestempeld:
middenveld: 7 diagonalen, gevuld met ruit en één type randstempel
(voor korte kant, echter ook langs lange kant gebruikt. Eromheen:
r-aAS//. Eén rol, twee stempels.

Twee sluitingen, thans verdwenen, type a; muiers eveneens weg.

Leer bij kneep en over rug (velden 2-3) gebroken/gescheurd.

Kettingklampen

IIa (oudere klamp door restauratie midden boven achterplat niet
meer vast te stellen).

Fragmenten

I,1.2 Perkamenten voor dek-schutblad, conjugaat bifolium. 314 x
200 + 198. 2 x 58 rr. op 262 x 174. Textualis, 14de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn, filosofisch. Sterk afgekort.

Dekblad recto, heel klein op rand: D xij.

II,1.2 Als I, conjugaat bifolium. 314 x 192 + 192.

Bovenaan dekblad (recto, uiteraard) xij.

Opmerkingen

Kleine restauraties aan achterplat.

MAZZOLINI, Silvestro, da Prierio.

Summa summarum que Syluestrina dicitur.

- [Argentoraci, opera et impensis Joannis Grieninger secundario impressa, in vigilia Matthie (23 feb.) 1518]. 2°.

-- ADAMS M-967; SCHMIDT, Strasbourg I, nr 158.

Eigendomsmerken

Titelblad: frater Arnoldus Nouiomagus Dominicanus Gruningensis me
utitur | Ambula sed caute ||.

Acad. 1669: E.a.9, i.v. DE PRIERIO.

Band

6R op touw 2, vaste rug. 332 x 227 x 87. Doorgestoken kapitaal-
tjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Ruitstempelband met één rol (heet gestempeld): 3 (1.1; 4)//A/2-2/
2-2//5. (16ab). Velden met ruit- en randstempels, als fries R1.

Twee sluitingen, type a, op enige resten scharnier in achterplat na,
verdwenen.

Leer bij knepen voorplat gebroken; kop gedeeltelijk vernieuwd.

Kettingklampen

Ia, Ib; IIa

Fragmenten

I,1 Perkament, dekblad. 314 x 200 + 38. Bifolium, dwars:

27 rr. op 174 x 111. Textualis 14de eeuw.

Medisch-farmaceutische tekst, niet geïdentificeerd. De tekst
behandelt afleveringsvormen van composita die alfabetisch ge-
rangschikt staan. Rechts staan de verschillende soorten pilu-
lae, daar tegenover de onderscheiden trochisci (artsenijta-
bletten).

II,1 Perkament, dekblad. 302 x 233 + 30. 4 kolommen op 286 x 180

(maximum - maar bijgesneden - 72 regels). Textualis, 13de
eeuw.

Canoniekrechtelijk. Register op niet geïdentificeerd, groter

Ordo Judiciarius.

Opmerkingen

1. Met de hand gerubriceerd.

2. Voorzien van paarse klavieren.
3. Her en der aantekeningen in verschillen handen, onderstrepingen, handjes etc.
4. Om een aantal katernen werd een strookje perkament gebonden (b.v. katernen x, y, z, AA).
5. Langs kop- en staartsnede enige vochtschade.
6. Beneden achteraan vanaf blad mm iiij zijn enkele gaatjes van zilvertisjes (?).
7. Bovenaan vanaf mm ij zijn roest-plekken, verderop gaten ten gevolge van de corrosie van kettingklamp Ia.

Verwijzingen

2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

DURANDUS, Gulielmus, à Sancto Porciano [Bisschop van Meaux].
 Expectatissime in quattuor sententiarum libros [sc. Petri Lombardi]
 questionum resolutiones ... a Magistro Jacobo merlino recognite.
 - [Parisius] venundant a [impens.] Johanne parvo [1515]. 2°.
 -- ADAMS D-1179; MOREAU II 1080; RENOUARD, Badius II: niet vermeld!
 ** In dit exemplaar ontbreken de boeken III en IV (vanaf katern H).
 Het boek is nogal bijgesneden.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c. 22., i.v. DURANDUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug [opnieuw gebonden]. 285 x 208 x 47. Kapi-
 taaltjes vangevlochten paars leer behouden. Bruin leer om karton,
 niet (meer) afgeschuind. Verstevingingen vermoedelijk nooit aanwezig
 geweest. Hoek 2.

Stempelband, type ruit, heet gestempeld: 2(2; 3) -3 (1.1; 5)//A/2-2/
 2-2//3; ingebrand. Veldstempels: 1-3; fries alternèrend 4 en 5.

Vier sluitingen, type h of i; bij herbinden verwijderd.

Boven voorplat (in textualis): 'Durand 1 et 11'.

Kettingklampen

IIa, II f(?).

Fragmenten

--

[Moderne, papieren dek-schutbladen.]

Opmerkingen

Voorplat heeft rechtsboven wormgaatjes in leer; wellicht een (ex-
 tra-?) reden voor de restauratie?

1. ADRIANUS VI [Paus].

Questiones Quotlibetica.

- Lovanii, venundantur in aedibus Theodorici Martini Alustensis [Mar. 1515]. 2°.

-- ADAMS A-165; NK 9.

2. ADRIANUS VI [Paus].

Questiones in quartum sententiarum.

- [Parijs] Venundantur in edibus Jodoci Badij [Cal. Apr. 1516]. 2°.

-- ADAMS A-160; MOREAU II, 1243 (met verm. exemplaar).

** Het laatste blad, [y10], blanco blijktens Adams, is uitgescheurd.

Eigendomsmerken

Dekblad: 1. Pro conuentu clarissarum in Alcmaria et est ad usum fratris Wilhelmi groningensis confessoris | earundem ||.

2. [andere hand,] zeer vaag: Liber guilhelmi [onleesbaar woord, vervangen door ander onleesbaar woord] sacerdotis | in haga comitis se continentis (?) ||

Acad. 1669: E.d.7, i.v. ADRIANUS.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 284 x 214 x 67. Gevlochten (deels?) paarsleren kapitaaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verloren, hoek 2.

Stempelband, type ruit (stempels heet aangebracht): 3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2//3. Ruit (-en randstempels? of dezelfde gedeeltelijk?) in velden, S4 en S5 alternerend als fries, in de marges S6.

Twee sluitingen, type a, tegenwoordig geheel verdwenen.

Voorplat afgebroken van boekblok - slechts door het dekblad vastgehouden. De rug zeer gescheurd.

Bij de snede in het voorplat een enkel wormgat.

Op veld 2 van de rug zijn (evenals bij Incunabel 1) de auteur en titel uit een exemplaar van de catalogus van 1669 geknipt en geplakt: 'ADRIANI de Traje[ctō] | P.R Quodlibetica | in 4. Sententiarum. ||

In het derde veld is een handgeschreven aanduiding.

Kettingklampen

Ib; IIa

Fragmenten

I,1 Blanco perkamenten dekblad.

I,2 Papier, schutblad. 271 x 206.

Missaal, gedrukt in rood en zwart.

[Sprekende kopregel, in rood:] Feria .v., .vj. post do.[mini-
cam] in passione. [in zwart:] Fo. 1vj.

II Papier, dekblad (als I,2):

[rood] Feria .iiij. post [zwart:] Letare .Fo. xlix.

Opmerkingen

1. Vanuit de sneden enige vochtschade.
2. Aantekeningen in verschillende handen.

Op het laatste blad van deel 1, [z10], met het privilege van kei-
zer Maxmiliaan, is met kloeke letters 'Rex' en 'Deum' geschreven.

Verwijzingen

- 2.1.115: Guilhelmus ...?; 2.1.118: Wilhelmus Groningensis OFM?;
2.2.2.1.1: Alkmaar Clarissen; 2.2.2.3: 's Gravenhage.

1. PEREZ, Jacobus -de Valentia.

Centum ac quinquaginta psalmi cum expositione J. Perez de valentia. Praeterea in cantica officialia. Cantica canticorum Salomonis cum expositione.

- Parrhisij's [impensis Ponceti le Preux, Iodocus Badius] 6 Id. Apr. 1515. 2°.

-- ADAMS B-1396; MOREAU II 1196 (met vermelding van dit exemplaar); RENOARD, Badius III 129.

** In plaats van het buitenvel Nn i - [Nn8] zijn twee strookjes papier aangebracht.

2. CORTESIUS, Paulus [Bisschop van Urbino].

In quatuor libros sententiarum [sc. Petri Lombardi] disputationes.

- [Parijs] venund. in off. Ascensiana [imprim. Badius apud Parrhisios, 4 kal. Maias 1513]. 2°.

-- ADAMS C-2711; MOREAU II 551 (met vermelding dit ex.); RENOARD, Badius II 348-349.

Eigendomsmerken

- Deel 1, titelblad: 1. [gedeeltelijk verdwenen papier: Wernerus Buu]schius anno 22.
2. [andere hand:] L. Henr. [monogram Helt] Helt.
3. [hand 1:] anno 22.

Deel 2, titelblad: Wernerus buuschi anno 23.

Acad. 1669: E.d.10, resp. i.vv. VALENTIA en CORTESIUS.

Band

4R (op dubbele riem?), KLK, achter LKL, vaste vernieuwde rug. 284 x 214 x 88. Oorspronkelijke kapitaaltjes verdwenen. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verloren, hoek 2.

Stempelband, type ruit: 3 (2.2; 5)//A/2-2/2-2//5. (16a). Ruit- en fries S1 en S4.

Twee sluitingen, type a, verdwenen. Muiters kennelijk drie uitgestaanste gaatjes.

Voorplat grote verticale snee en scheuren (inmiddels vastgezet).

Bovenaan achterplat (bij kettingklamp IIa) en beneden extra lapjes leer.

Kettingklampen

Ia; IIa

Fragmenten

I,1: Perkamant, (oude) losse dekblad 270 x 203. Textualis, 13de/14de eeuw.

Bijgesneden bifolium, dwars. 2 x min. 50 rr. op 203 x 73 (p. kolom).

Latijns woordenboek. (lemmata Ca-Cu.)

Opmerkingen

1. Het boek heeft langs de sneden, met name beneden, zeer forse waterschade opgelopen. Titelblad deel 1 gedeeltelijk verloren - tegenwoordig aangevuld.
2. Met de hand werd waar nodig alsnog gesigneerd (b.v. deel 1, aaij, deel 2, AAj).
3. Her en der aantekeningen, in verschillende handen.
4. Op het titelblad van deel 2 staat de prijs aangegeven: 6 st[ui-ver].

Litteratuur

NIET in Brugmans, Avonden.

Verwijzingen

2.1.40: Henricus Helt; 2.1.110: Wernerus Buuschi; 2.2.1.3.1: Groningen A-kerk.

1. PELBARTUS DE TEMESVAR.

Sermones Pomerii fratris ... de tempore.

- [Hagenaw, per Henricum Gran, impensis Iohannis Rynman, 1504, 3 oktober]. 2°.

-- ADAMS ---; BENZING, Haguenau 12, nr 31.

2. PELBARTUS DE TEMESVAR.

Sermones quadragesimales Pomerii fratris.

- [Hagenau, per Henricum Gran, expensis Ioannis Rynman, 1505, 23 april]. 2°.

-- ADAMS ---; BENZING, Haguenau 14, nr 42.

** Nota Bene: Benzing rekent deel 1 tot de kwarto's, deel 2 tot de folio's; PROCTOR (resp. 11622 en 11626) houdt beide werken voor folianten - en terecht.

Eigendomsmerken

Titelblad: has sermones legavit sacerdotibus ecclesie beati Martini | honorabilis dominus d Sigerus de hasselt Cappellanus | huius ecclesie. utentes fideliter orent pro eius anima. ||

Acad. 1669: E.d.17, i.vv. IULIANUS en THEMESWAR.

Band

4R op touw 2, LKL, achter KKL, vaste rug. 290 x 206 x 80. Doorge-stoken kapitaaltjes. Zwartbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers verdwenen, behalve bovenhoek voorplat. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 0-3 (1.1; 4)//A/2-2/2-2//7. (16a). Twaalf stempels.

Twee sluitingen, type a: sluithaak bij scharnier afgebroken.

Met name bij knepen is leer nogal beschadigd, deels gescheurd.

Kettingklampen

Ib, If; IIa

Fragmenten

I,1.2: Perkamenten (los) dek-schutblad, conjugaat, ca 278 x 196 + 199 (2 x min.) 28 rr. op (bijgesneden) 268 x 185).

Laat-karolingse minuskel, 12de/13de eeuw.

Lectionarium officii, niet geïdentificeerd.

- II,1 : Als I; geheel losliggend, afgesneden dekblad, 278 x 185.
2 x 25 rr. op 185 (ook weer bijgesneden).
Teksten Cosmas en Damianus (27 september) en Michael (29 september).
- II,2 : Als kim van een bifolium (een/twee schutbladen?), niet
conjugaat met II,1 een strook perkament ca 20 + 20 mm
breed. 2 x 28 rr. (minimaal), oude vouw, oude bindgaten
zichtbaar. (Zelfde als I?).

Opmerkingen

1. Handgerubriceerd.
2. Boekblok vertoont met name in rechter benedenhoek vochtschade,
ten dele zelfs rot.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 234; MBG nr 54, p. 130.

Verwijzingen

- 2.1.95: Sigerus de Hasselt.
- 5.1: Sint-Maarten.

PETRUS Lombardus [Bisschop van Parijs].

Sententiarum libri IIII. Ed. Io. Aleaume. In hac secunda editione.

- Lovanij, ex officina [excudebat] Bartholomei Grauij, 1553. 4°

-- ADAMS P-908; BT 6545. (NB: BT vermeldt: libri III).

Eigendomsmerken

Voordeksblad:

Ad usum marci mildij loci diui | Bernardi prope
Schaldam religiosi | et in florentissima studio-
rum Aca-|demia Louaniensi apud collegium | opti-
marum virginum sub vinea (?) ordinis | cyster-
censis indignissimi confessoris | qui hunc librum
emit Anno | libertatis felicitatisque huma-|ne
1554, 14 stuveris | cuius aliquam partem aud-|iui
sub domino Martino doc|tissimo [doorhaling (tum?)] theo-
logo [laatste letter gecorrigeerd in o] tumque |
bonarum litterarum scientissimo | erat enim sacre
pagine | licentiatus qui apud | parcenses moraba-
tur | sed Louanij publice | docuit | Vtriusque
Lingue et Logice peritissimus erat ||

Achterdeksblad (onder meer):

- 1 Sum Joannis boutrij [nog drie maal, ook in Grieks:]
του ειμι Ιωαννου Βουτριου καὶ τῶν φιλῶν αὐτου ἄλλα
μεν οὐ παντῶν.||
- 2 Ad usum fratris ottonis, minoritae, goudani ||

Acad. 1669: F.d.21, i.v. LOMBARDUS.

Band

5R op riem 1, vaste rug. 248 x 160 x 44. Blauw-witte kapitaaltjes.

Bruin leer om karton.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aS/ r - ax//. Eén rol, één losse stempel.

Twee sluitingen, type h (wit leer), afgebroken.

Kettingklampen

IIc

Fragmenten

I,1. Perkament, oortje voorin: (dwars) 237 x 35. 2 x 10 rr. op 183 x 35. Textualis, 13de eeuw.

Hostiensis.

II, tit. de dilationibus 4 i.m.; Kz. tit. de dilat. 1 i.m.-3 (begin).

II,1 Oortje achterin. Als I. 235 x 31.

Hostiensis.

Koptitel recto: 'L', verso: 'II' een, resp twee regels tekst.

Opmerkingen

Zeer veel aantekeningen, in hand van Marcus Mildius.

Verwijzingen

2.1.61: Joannes Boutrius; 2.1.82: Marcus Mildius OCist; 2.1.86: Otto Goudanus OFM; 2.2.2.2: Sint-Bernaerds (Hemiksem), Cisterciënzers;

2.2.2.8: Leuven Onze-Lieve-Vrouw-ten Wijngaard Cisterciënzערinnen.

PALUDE, Petrus de [Pierre de Palu].

Tertium scriptum super tertium sententiarum.

- Parisius [drukker: Nicolas des Pres] venundantur a Claudio Cheual-
lon [16 sept. 1517]. 2°.

-- ADAMS P-123; MOREAU II 1689 (met vermelding van dit exemplaar).

** NOTA BENE: blad [aa.1] verso: gedateerd 17 sept. 1517; het privi-
lege, ingeplakt op kim vóór a.1., gedateerd: 'Faict en parlement le
dernier iour de Septembre'.

De laatste twee bladen, [E7, E8], zijn uitgescheurd, blijkens Adams
blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.b.18, i.v. PALUDE, Pet. de.

Band

Moderne halfleren kartonnen band. 270 x 212 x 45.

Snede

Roodgespikkeld.

Opmerkingen

1. Het boekblok is zeer besnoeid.
2. Langs de sneden zijn enige vochtkringen.

PALUDE, Petrus de [Pierre de Palu].

Quartus sententiarum liber. Ed. Vincentius de Haerlem.

- [Parisius] venund. a Claudio cheuallon [per Johannem bienayse et Jacobum ferrebouc, expensis Johannis petit, Francisci regnault & Claudij cheuallon, 7 Oct. 1514]. 2°.

-- ADAMS P-124; MOREAU II 938 (met verm. exemplaar).

** Het eerste, [Aj], en het laatste blad, [Ee 6], zijn vrijwel geheel los van het boekblok.

MOREAU noemt de editor Vincent Dirk van Beverwijck.

Eigendomsmerken

'Voordekblad' (zie opmerking bij band): Co[m]paratus hic liber a
fratre ludolpho emynghe (?) tempore studij
sui = ||.

Acad. 1669: F.b.19, i.v. PALUDE.

Band

NB! Het boek zit ondersteboven in de band; de hier gegeven beschrijving gaat uit van de band!

Parijse band, [voor?] Claude Cheuallon (1511-1537).

4R op touw 2, vaste deels vernieuwde rug. 290 x 212 x 50. Groenwitte kapitaaltjes. Lichtbruin leer om houten borden, naar binnen afgeschuind. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I6rr-r-r-r-r/r-aA//. R1 ≡ R3 ≡ R5; R2 ≡ R4; R6 = gesigneerd(?) CLAUDE | [Paard] | LON ||. [= CLAUDE CHEVALLON] = GOLDSCHMIDT nr. 73, Pl. CIII. R1 en R2 komen overeen met resp. R2 en R1 op een band van Robert de Gourmont (Parijs, 1498-1518), besproken en afgebeeld bij GOLDSCHMIDT (nr. 48, plaat xx) en door hem gedateerd ca 1505.

Het betreft hier een uitgeversband van Chevallon.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Voorplat vanuit rug door worm aangetast.

Het leer is zeer gevlekt en beschadigd: bij knepen deels gebroken, her en der gerepareerd.

Ondersteboven op achterplat (in feite dus juist!) staat 'bovenaan' in gothische hand, zeer zwaar beschadigd de inhoud aangegeven: '... Palude 4 sententiarum.

Kettingklampen

Snede

I2: 4 . [?] de | Palude ||

Opmerkingen

1. Vanuit kop- en staartsnede vooral is serieuze vochtschade ontstaan.
2. Door het hele boek heen zijn wormgaten, met name achterin (dus bij het zgn. 'voorplat').
3. In heel het boek zijn honderden onderstrepingen en marginale aantekeningen, handjes, lijnen etc.

Litteratuur

Jos.M.M. HERMANS, Oude banden. Aantekeningen over vroege uitgeversbanden uit Parijs en Keulen. In: Chr. DE BACKER e.a. (eds), Codex in context. Studies ... A. Gruijs. Nijmegen 1985, 175-197, met name 178-185.

Verwijzingen

- 2.1.79: Ludolphus Emynghe OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.
4.3.1.2: Chevallon-banden, Parijs.

274

POSTILLAE.

Postillae maiores totius anni ... adiectis plerisque marginalibus additionibus: ac ccc. questionibus interpositis.

- [Lugduni, per Gilbertum de villiers, pridie Non. Jan.] 1525. 4°.

-- ADAMS P-2043; BAUDRIER XII, 413.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.d.24, i.v. POSTILLAE.

Band

Vernieuwde perkamenten band. 261 x 185 x 45.

Bovenaan op rug oude signatuur: E.d.24. Lager: POSTILLE | Majores | totius | Anni | 1525. ||

Twee sluitingen, type h, bindveters van dik wit leer behouden.

Bovenaan in voorplat enkele wormgaatjes.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Het boek is met name voorin nogal door vocht aangetast: het titelblad moest aan de randen verstevigd worden.
Ook verderop schimmels, rot en desintegratie.
2. Het boekblok werd vrij fors besnoeid.
3. In heel het boek zijn gebruikssporen, variërend van onderstrepingen tot (lange) aantekeningen. Zowel in boven- (fol. lxxxix) als zijmarge (fol. cxc) werden deze vervolgens deels weggesneden.
Dit geldt ook de penneproeven op fol. cxlvij verso of het laatste blad, fol. ccxlvij.

1, 2 BARLETTA, Gabriello [Bareletus].

Sermones tam quadragesimales quam de sanctis. Ed. Benedictus Brixianus.

- [Parisius, per Johannem Seurre, expensis Francisci Regnault, 1507]. 8°.

-- Ind. Aur. III 166 (113.136); MOREAU I, 1507, 13.

** Het laatste blad, [L 10], (blanco?) is uitgescheurd.

3 Speculum salvationis humane.

-[Parijs, opera iohannis seurre, sumptibus durandi gerlier et Francisci regnault, 1503]. 8°.

-- MOREAU I, 1503, 125.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.f.4., resp. i.vv. BARLETTA en SCURRA (sic!).

Band

3R op touw 2, vaste rug. 184 x 128 x 50

Bruin leer om eiken borden, van binnen naar buiten afgeschuind.

Geen kantbeschermers. Hoek 1.

Paneel-/rolstempelband, heet gestempeld: I1P/ aA-r//. Eén paneel stempel, één rol.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Kop en staart iets beschadigd. Rug wat ingescheurd.

Kettingklampen

Ia

Fragmenten

I. Voorin oortje (tussen 4 en 5), perkament. 168 x 11. Textualis, 13de eeuw.

Tancredus, Ordo Judiciarius

II.Oortje als I. 170 x 10.

Opmerkingen

1. Langs de sneden is er enige vochtschade.
2. Her en der aantekeningen, b.v. op de keerzijde van het titelblad van deel 1.

Deels in volkstaal: deel 2, fol. xxxij verso: 'wy werden gedodet omme
dy den gantzen dach wy sint gheschattet | alze de scape der dodinge' ||.

3. Vanaf katern E in deel 3 zijn roestplekken, na E3 zelfs gaten ten gevolge van de corrosie van kettingklamp Ia.

Litteratuur

MBG nr 84, blzz. 62-64, 146.

1. BIEL, Gabriel.

Sermones de tempore et de sanctis. [nn1, fo. (295): de festiuitatibus gloriosissime Virginis Marie sermones. yy1, fo. (363): Sermones de sanctis insignioribus].

- [Hagenaw, impens. Joannis Rynman de Oringaw in off. Henrici Gran, tertia die mensis octobris 1519; pridie kalen. Februarij 1520]. 4°.

-- ADAMS, B-2027; BENZING, Haguenau, 41 nr 197; Ind. Aur. IV 225 (119.125).

2. BIEL, Gabriel.

Sermo seu potius Tractatus notabilis atque praeclarus dominice passionis.

- [z.pl. (Hagenau), per Henricum Gran, Joanne Rynman ere impendente, pridie kalend. Martij 1520]. 4°.

-- BENZING, Haguenau, Gran nr 196; Ind. Aur. IV 225 (119.127).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.8, i.v. BIEL.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 221 x 170 x 83. Gevlochten leren kapitaal-tjes, blank en lila.

Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers, beneden op de hoek van het achterplat verdwenen. Hoek 2.

Leer bij de kneep deels gebroken.

Rolstempelband, heet gestempeld: I6r/ aA. Eén rol.

Twee sluitingen, type a; beide sluihaken en scharnieren verloren.

In het derde veld van de rug resten van een titel.

Kettingklampen

Ia, Ie.

Fragmenten

I,1 Perkamenten dekblad, tegenwoordig geheel los, 203 x 147, dwars: 2 x 33 rr. (+ brede marge voor glosse) op 143 x 110. Textualis, eerste helft 13de eeuw.

Decretalen van Gregorius IX: X.5.33.15 in fine-X.5.33.24 in medio - met glosa ordinaria.

II,1 Als I, eveneens geheel los. 200 x 158, dwars (bovenzijde blad). Met glossen X.5.40.10 in fine - X.5.40.23 in medio.
Met glosa ordinaria.

Opmerkingen

1. Vochtschade vanuit snede.
2. Vanaf F4 roestplekken, later zelfs gaten door corrosie klamp Ib.
3. Enige aantekeningen:
Titelblad: Domini est terra et plenitudo eius | orbis terrarum
et universi qui habitant in ea ||
Beneden op folia 1, y1, nn1, en yy1 in bleke inkt genoteerd,
resp. 'Hugonis .1., .2., .3. en .4.'

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 239; KLUYVER, Dieren, 134 (Groep C, nr 2); GERBENZON, MD, afb. 19, blzz. 22-23 (waar per abuis sprake is van E d 1) en 53; MBG nr 64, blzz. 134-135.

Verwijzingen

- 2.1.3: Albertus Kannenghieter;
- 4.2.2.14: Vogel-rol-banden;
- 5.1: Sint-Maarten.

JOHANNES, de Colonia.

Questiones magistrales in Scoti volumina Sententiarum, Quodlibetorum, Metaphysica, de Anima ...

- [Basilee, Ex officina Ade petri de Langendorff, Q7: decimo Kal. Ian., FF8: decimoquinto Kal. Mart.] 1510. 4°.

-- ADAMS J-230; HECKETHORN 145, nr. 2.

** NB: 10 Kal. Jan. 1510 betekent in feite 23 december 1509!

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.7., i.v. COLONIA.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 222 x 159 x 83. Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers, compleet behouden, bij rug en op hoeken. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 1-3 (1.1; 4)//A/1-1/1-1//3. (16a). Ruitvormige veld- en randstempels: 1-3.

Twee sluitingen, type a: sluihaken bij scharnier afgebroken.

Leer bij knepen gebroken, bij restauratie (1984) hersteld.

Op tweede veld van de rug resten van titel.

Eerste en laatste rugveld dicht op elkaar gesnoerd tot extra rib bij kettingsteek.

Achterplat middenboven beschadigd, vermoedelijk bij het verwijderen van klamp Ib.

Voorplat bovenaan kleine beschadiging leer.

Kettingklampen

Ib; IIa

Fragmenten

I,1.2 Perkament, (los) dek-schutblad, conjugaat. 205 x 148 + 132

(dwars gebonden, één blad). 2 x (min.) 59 (+3) rr. op

..(bijgesneden) 248 x 172. [De extra regels '+3' staan op de omgevouwen kim om de eerste katern!]. Textualis, eind 13de-begin 14de eeuw.

Glosa ordinaria op Digestum Vetus (nota bene zonder de tekst

CAGNATIUS, Johannes [Johannes de Thabia, O.P.].

Summa Summarum quae Tabiena dicitur

- [Bononie, in edibus Benedicti Hectoris, 19. Idus [sic!] Feb. 1517]. 4°.

-- Alberto SERRA-ZANETTI, L'Arte della Stampa in Bologna nel primo ventennio del Cinquecento, Bologna 1959, nr. 107, pp. 210-211.

** Serra-Zanetti lost de onbestaanbare datering op als: '1517, die 19 februarii', daarin gesterkt door fol. 491r: 'Finita impressio die .19. Februarii, 1517'.

Eigendomsmerken

Titelblad: Pro fratre Georgio [over: Theodorico?] Weldio [over: de Delphis?] ordinis predicatorum | Conuentus Groningensis [over: Harlemensis ?] pro bibliotheca conventus eiusdem | F.G. Weldius [over:?] : — ||

Achterschutblad, verso: Frater Georgius Weldus m[?..] possidet ||

Acad. 1669: F.e.5, i.v. TABIA.

Band

4R op riem 1, bruin, vaste rug; 233 x 175 x 77. Gevlochten paars leren kapitaaltjes, beneden recent aangevuld. Bruin leer om eikenhouten borden, niet afgeschuind. Metalen kantbeschermers verloren, hoek 2.

Stempelband, type ruit (heetgestempeld): 1-3 (1.1; 5)//A/2-2/2-2/3. (16a). Veld- en randstempels, als fries S4, verticaal viermaal, horizontaal tweemaal.

Twee sluitingen, type a, bij restauratie vernieuwd.

Leer bij knepen en over rug gebroken. Kop vernieuwd, staart verdwenen. De band werd in 1985 gerestaureerd.

Achterplat (mèt laatste katern RRR) afgebroken.

Kettingklampen

Ia; IIa

Fragmenten

--

[Blanke, perkamenten dekbladen.]

Opmerkingen

1. Het boekblok heeft in beperkte mate vochtschade opgelopen.
2. In heel het boek zijn aantekeningen en onderstrepingen.
3. Het boek is gerubriceerd.
4. Vanaf blad 497 (RRR [j]) zijn roestplekken, later gaten, ten gevolge van de corrosie kettingklamp Ia.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 226.

Verwijzingen

2.1.29: Georgius Weldt OP; 2.1.100: Theodoricus? de Delphis? OP;
2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen; 2.2.2.4: Haarlem Dominicanen.

1. FABER, Jacobus - Stapulensis.

De Maria Magdalena, Triduo Christi, Et ex tribus vna Maria, dis-
ceptatio. Secunda emissio.

- Parisiis, ex off. Henrici Stephani, 1518. 4°.

-- ADAMS F-13; MOREAU II 1874 (met vermelding ex.); RENOARD,
Estienne 20.

2. TRITHEMIUS, Johannes.

De scriptoribus ecclesiasticis.

- Parrhisius, venundatur a Bertholdo Rembolt - ubi impressus
est - et a Joanne paruo [16 Oct. 1512]. 4°.

-- ADAMS T-972; MOREAU II 467 (met vermelding ex.).

3. NIDER, Joannes.

Formicarius. [Ed. Jacob Wimpheling].

- [Argentinae, sumptibus Joh. Knoblouchi, et Pauli Götz, Joan-
nes Schottus prelo suo restituit] 1517. 4°.

-- RITTER 1636; NUC NN 0254937.

** Laatste blad, [p8] verdwenen.

Eigendomsmerken

Titelblad 1: [doorgehaald] Theso(?) de anlo subscripsit |
[andere hand] obijt anno 27 in die francisci
confessoris |? ||

Deel 3: [p7]: Theseus subscripsit.

Acad. 1669: F.e.16, resp. i.vv. FABER, TRITHEMIUS en NIDER.

Band

4R op riem 1, KLKK, achter LKL, vaste rug; 218 x 152 x 80. Doorge-
stoken kapitaaltjes. Zwart leer om eikenhouten borden, zeer licht
afgeschuind. Van kantbeschermers is alleen rughoekstrip boven bij
het achterplat bewaard, hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld(?): III (in velden S1)/Cr (viering
vrij). Fr 2-band (?). S1 = Fr-stempel 19; rol: Fr-stempel 35.

Twee sluitingen, type a; bij restauratie (in 1985) geheel vernieuwd.

Leer bij voorkneep gerepareerd.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

--

[modern papier]

Opmerkingen

1. De onderscheiden katernen zitten niet allemaal even stevig in de band.
2. In heel het boek, maar met name deel 1, zijn gebruikssporen in de vorm van halen, strepen en aantekeningen.

Verwijzingen

- 2.1.102: Theseus (Husinghe) de Anloe.
4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.
5.1: Sint-Maarten.

MARULIĆ, Marko.

Evangelistarium de fide, spe et charitate.

- Apud Basileam, in [ex] officina Ade Petri [administrat Ioannes Koburger, 4 Non. Apr. 1519]. 4°.

-- ADAMS M-809; ISAAC 14302; HECKETHORN 148, nr 37.

** De eerste katern, A, ontbreekt.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.11., i.v. MARULI

Band

Vernieuwde perkamenten band. 215 x 164 x 36.

Op rug titel, bovenaan, deels onder etiket: F .. 1.

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

1. Vanuit de kopsnede werd ca 50% van het boek vochtig, maar ook bij staartsnede kringen.
2. Van voor tot achter aantekeningen en onderstrepingen.
Onder meer zorgvuldig de erratalijst (blz. 398) nagelopen en corrigenda doorgevoerd.

[LASKO, Oswald de].

Sermones de Sanctis perutiles a quodam fratre hungaro.

- [Hagenaw, Impensis Joannis Rynman, per industrium Henricum Gran, in Vigilia sancti Calixti, [= 13 okt. 1506].] 4°.

-- BENZING, Haguenau, 15 nr 49.

Eigendomsmerken

Schutblad, recto: Ad usum domini Arnoldi hemijnghe in hospitale |
sancte virginis ghertrudis ||

Titelblad [doorgehaald]: Her Jacob tho uijtwyerden | hort dijt
boeck ||

Acad. 1669: F.e.15, i.v. ANONYMUS (Hungari Sermones).

Band

4R op riem 2, KL → K, achter K → LK, vaste rug; 216 x 162 x 78.

Doorgestoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, iets afgeschuind. Messing hoekstroken achterplat bewaard, boven voorplat ten dele; rughoekstrips behouden.

Stempelband, type ruit: 2 (3; 4) -4 (1.1.1; 5)//A/2-2/2-2//4.

(16a). Fr 2-band. Stempels 20 (fries om middenveld), 34.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen. Muiers en dekplaatjes bewaard.

Leer bovenaan in knepen gescheurd.

Op rug, in derde veld, rest titel.

Kettingklampen

IIa

Fragmenten

I,1.2 Perkament, los dek-schutblad [één blad, dwars] ca 208 x 150 + 150, 2 x 52 rr. op ca 262 x 170. Textualis, 14de eeuw.

Ongeïdentificeerd, verhandeling over kettters en schismatici.

Guilhelmis Durantis?

II,1.2 Als I; ca 210 x 150 + 145, 2 x 52 rr. op ca 260 (bijgesneden) x 175.

Opmerkingen

1. Vanuit snede enige vochtkringen.

2. Het boek is niet gerubriceerd.
3. Er zijn talrijke aantekeningen.
4. Het laatste blad, [Z10], ligt bijna los.

Litteratuur

MBG nr 52, blz. 129.

Verwijzingen

- 2.1.9: Arnoldus Hemynghe?; 2.1.54: Jacob tho Uijtwyerden; 2.2.1.3.4:
Groningen Geertruidsgasthuis.
4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.
-

1. HEROLT, Johannes.

[Liber discipuli de eruditione Christi fidelium].

- [Coloniae, arte et expensis Cornelij Zyrichzee, 12 Mart. 1509].

4°.

-- ADAMS H-422.

2. SASGER, Caspar [Schatzgeyer O.F.M.].

Scrutinium divinae scripturae, pro conciliatione dissidentium dogmatum circa subscriptas materias.

- [Coloniae, apud Ioannem Soterem, impensis Godefridi Hittorpij, geen jaar en datum verschijnen]. 4°.

-- NUC NS 0186530 (i.v. Schatzgeyer, Kaspar, OFM).

** Blad A2-A3 is verkeerd gebonden.

3. HENRICUS VIII [Koning van Engeland].

Assertio septem sacramentorum aduersus Martinum Lutherum.

- [Keulen, Petrus Quentel?] 1523. 4°.

-- ADAMS H-249.

** Blad Aj is uitgescheurd, waardoor het begin van de tekst ontbreekt; ook het eerste dubbelblad, bij Adams [*²], is niet aanwezig.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.18., resp. i.vv. DISCIPULUS, SASGERUS en HENRICUS.

Band

4R op riem 2, LKL, vaste rug. 212 x 151 x 67. Doorgestoken kapi-taaltjes. Donkerbruin leer op eiken borden, afgeschuind, type a. Messing kantbeschermers; bewaard bleven rughoekstrip boven achter, hoekstrip boven voor en (gedeeltelijk) beneden achter. Hoek 2. Stempelband, type ruit, gecompliceerde vorm.

Drie stempels.

Een sluiting, type a, waarvan enkel de muiter bewaard bleef.

Leer bij knepen deels gebroken.

Op achterplat oude restauratie, waarover stempelmotieven doorlopen.

Kettingklampen

Ic, Ie

Fragmenten

I,1.2 Perkament, los dek-schutblad, conjugaat, dwars. 200 x 139 + 143. 2 x (min.) 25 rr. op 139 + 93 x 85 per kolom (fors bijgesneden). Textualis, 15de eeuw.

Missaal.

Woensdag, zaterdag in 20e week na Pinksteren, 21e zondag. Aan voet blad met pen foliëring(?) lxxxvij (vergelijk opmerking 5).

II,1.2 Als I, los dek-schutblad, conjugaat, dwars. 198 x 140 + 140.

Missaal.

21e zondag na Pinksteren.

Folio: (?) xlj (vergelijk opmerking 5).

Opmerkingen

1. Het boek heeft fors geleden van waterschade, met name aan de bovenzijde is schimmel en rot opgetreden. De eerste en laatste bladen zijn deels vastgeplakt aan de schutbladen en derhalve tegenwoordig defect.
2. Deel 1 is met de hand gerubriceerd.
3. Op verschillende plaatsen (deel 2: C[1]-C3, N[1]-[N4], [R3]- (deel 3) [B4], F iij-[I4]) zijn worm- of zilvervisgaatjes.
4. Als extra schutblad (?)/dekblad (?) is een blad beschreven papier tegen versozijde van voorschutblad geplakt, maar inmiddels gro-tendeels al weer verdwenen.
5. De identificatie van de fragmenten is niet helemaal zeker. Het lijkt erop dat de 'foliëring' niet zou kunnen kloppen: 88 zou vlak voor 41 moeten thuishoren. Dit probleem werd tot dusver niet opgelost.

1. WESSEL GANSFORT.

Farrago.

- [Zwolle, Simon Corver, begin 1522]. 4°.

-- NK 2202.

2. WESSEL GANSFORT.

Epistola adversus M. Engelbertum Leydensem et aliae epistolae.

- [Zwolle, Simon Corver, tussen 30 juli en begin september 1522]. 4°.

-- ADAMS W-64; NK 2201.

3. WESSEL GANSFORT.

De sacramento eucharistiae et audienda missa.

- [Zwolle, Simon Corver, ca 1521]. 4°.

-- NK 2204.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A f 1, i.v. GANSFORT.

Band

4R op touw 2, vaste vernieuwde rug. 207 x 150 x 42. Bruin-witte kapitaaltjes, beneden gedeeltelijk los. Zwart leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Messing kantbeschermers, bij voorplat boven op hoek gedeeltelijk, voor beneden en boven achter geheel behouden, bij de rug alléén boven achter.

Rolstempelband, 1599: I2r²/raL' (WESSELVS/1599)-r-r. Medaillonrol-band. Vier rollen: R1 = MR 4, R2 = MR 5, R3 = MR 3, R4 = MR 1. Letters en cijfers in goud. Op het achterplat is de plaats van de belettering ingenomen door twee losse stempels.

Twee sluitingen, type a, sluihaken bij scharnier afgebroken.

Kettingklampen

Ie

Opmerkingen

1. Voorin is één katern blank papier gebonden, achterin zes.
2. Vanuit de kop- en staartsnede is vrij forse waterschade.
3. In alle drie de delen komen onderstrepingen en aantekeningen voor, soms ook deiktische handjes (b.v. 1: b[1] t/m e[1] en R[1] verso; 3: d[1] verso) waarbij blijkt dat het boekje

fors besnoeid is.

Litteratuur

Moderne devotie. Figuren en facetten. Catalogus.

Nijmegen 1984. p.335-339, nr 126.

(NB: alleen over 1).

Verwijzingen

4.2.2.9: Medaillon-rol-banden.

WESSEL GANSFORT.

De causis incarnationis et de magnitudine passionis.

- [Zwolle, Simon Corver voor Willem Corver (te Amsterdam?),
ca 1521]. 8°.

-- NK 2200.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: A f 2, i.v. GANSFORT.

Band

Modern, halfleren bandje 156 x 105 x 25.

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

1. Vanuit de sneden en rug is forse waterschade.
2. In katern x zijn de bladen gescheurd maar ten dele weer vastgeplakt.
3. Titelblad en initialen met oker gedeeltelijk ingekleurd.
4. Op één enkele plaats zijn met zwarte pen onderstrepingen, namelijk op bladzijde [e8] verso; de bladen [o4] verso tot en met [o7] zijn met deiktische handjes in de marge versierd, zo ook blad s[1].

In rood werd onderstreept en bovendien in de marge aangezet op blad [o6] verso.

285

BULLINGERUS, Henrychus [Bullinger, Heinrich].

Sermonum decades quinque (tomus primus).

- Tiguri, in officina Christoph. Froschoveri, 1552. 2°.

-- ADAMS B-3258; Ind. Aur. v 541 (127.290); STAEDTKE 184.

** De laatste drie katernen, aaa-ccc, bevattende het register, zijn hier vóór katern A gebonden.

Eigendomsmerken

--

(Vergelijk opmerking 1).

Acad. 1669: B.c.4. (uit B.c.4-7), i.v. BULLINGERUS.

Band

5R op touw 2, vaste, vernieuwde rug. 338 x 218 x 83. Lichtbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type b. Messing kantbeschermers. Beneden voor bij hoek gedeeltelijk verloren; bij rug voor beneden en boven achter geheel weg. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: IlaS/aSxaS'-r-aSxaS'-r. Twee rolstempels, drie losse stempels. R1 bevat jaartal 1555.

Twee sluitingen, type a. Bovenste muiter is afgebroken, onderste geheel verloren; sluitplaatjes beide bewaard, bovendien groot deel onderste scharnier.

Bij onderste scharnier enige wormgaatjes.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe

SnedeIII, 1-3: Decades : bullingeri: || (In eerste D maskertje).Fragmenten

[Recente papieren dek-schutbladen.]

Achterin rest van oortje: drie regels Latijn, ongeïdentificeerd.

220 x 8, dwars, waarover (deels) 135 x 8, 'normaal'. Textualis, 13de eeuw. (randglos: De raptu sabinarum).

Opmerkingen

1. Gelet op de gelijkenis met nrs 208 en 217 [1669: B.c.5-7],

waarin een eigendomsmerk van Rottum voorkomt, zou verondersteld mogen worden dat ook dit boek in dat klooster berust heeft.

2. Vanuit de sneden zijn vochtkringen ontstaan.

Verwijzingen

2.2.1.6: Rottum Benediktijnen?

JORIS, David.

't Wonderboeck: waer in dat van der Uuerltdt aen versloten gheopenbaert is. Opt nieuw ghecorriceert unde vermeerdert bij den Autheur selue: Int Iaer 1551.

- Zonder plaats en jaar van druk. 2°.

-- NUC NJ 01618162; Ant. VAN DER LINDE, David Joris. Bibliografie. 's Gravenhage, 1867, nummer 58.

Eigendomsmerken

-- Zie opmerking 3.

Acad. 1669: F.c.29, i.v. IORIS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 333 x 215 x 70. Blauw-witte, gevlochten kapitaaltjes. Lichtbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type b. Messing kantbeschermers beneden voor bij hoek, boven alle vier bewaard, althans grotendeels. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1a (ruit R1)/ra'-r-rr². Vier rollen.

Twee sluitingen, type a, waarvan enkel de bovenste sluithaak ontbreekt.

Leer bij knepen iets beschadigd.

Kettingklampen

IIa

Opmerkingen

1. In heel het boek is enige vochtvlekkigheid.
2. Her en der zijn aantekeningen, onderstrepingen of beide (b.v. resp. deel 2, fol. 148, deel 3, fol. 16 en fol. 14).
3. Op de schutbladen zijn met potlood zwierige krullen aangebracht, c.q. kindertekeningen (herhaaldelijk 'J.B.C.' en éénmaal 'J. Brand (?) C.) vermoedelijk uit later tijd dan catalogus en kettingklamp.

GEORGIUS, Franciscus - Venetus.

De harmonia mundi totius cantica tria.

- Parisiis, apud Andream Berthelin, in domo Gulielmi Rolandi, 1546.
2°.

-- RENOUARD, Imprimeurs III 366 (Niet ADAMS G-468: 1545!):

** Laatste blad, [NNN4], is uitgescheurd (blanco!).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.a.24., i.v. GEORGIUS.

Band

5R op riem 2, vaste vernieuwde rug. 322 x 210 x 82. Blauw-witte kapitaaltjes behouden. Lichtbruin leer om eiken borden, niet afgeschuind. Metalen kantbeschermers thans verdwenen. Hoek 2.
Rolstempelband, heet gestempeld: I1a/r-ax-r-aA//. Guirlande-kopband. R1, R2.

Twee sluitingen, type a, op enkele resten na van scharnier in achterplat geheel verdwenen.

Achterplat geschaafd, bij verwijderen kettingklamp Ia beschadigd.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Fragmenten

[Moderne papieren dek- en schutbladen.]

Oortje voorin, te weinig om te determineren: 298 x 5 (dwars).

Latijn, theologisch? Cursiva libraria, 15de eeuw.

Opmerkingen

1. Met name vanuit benedenhoek rug enige vochtschade.
2. Her en der onderstrepingen en glossen.
3. Bij het begin van een nieuwe 'tomus' werden klavieren aangebracht - deze zijn tegenwoordig weer verwijderd.
4. Vanaf blad MMM V zijn roestplekken, na [MMM7] zelfs gaten door de corrosie van klamp Ia.

Verwijzingen

4.2.2.4: Guirlande-kop-banden.

LUBBERTUS, Sibrandus.

De Iesu Christo servatore libri IV. Contra Faustum Socinum.

- [Franeker] Excudebat Aegidius Radaeus, Exstant apud Johannem
Johannis. 1611. 4°.

-- BLC 201, 453; NUC NL 0530558.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: B.d.6, i.v. LUBBERTUS.

Band

Perkament om karton. 247 x 187 x 55. Blauw-witte gevlochten kapi-
taaltjes.

Twee sluitingen, type h; witleren bindveters behouden.

Bovenaan op rug, deels onder etiket: B .. 6.

Kettingklampen

IIa, IIc

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

Bij het bevestigingspunt van bovenste bindriem in voorplat is enige
schade van een zilvervisje (?).

1. FABRI, Jacobus - Stapulensis.

Malleus in haeresim Lutheranam.

- [Coloniae, apud Ioannem Soterem, expensis Petri Quentel],
1524. 2°.

-- ADAMS F-63.

2. FISHER, John [Bisschop van Rochester].

Assertionis Lutheranae confutatio.

- [Coloniae, impensis Petri Quentell] 1524. 2°.

-- ADAMS F-516.

** Het laatste blad, [e4], is verdwenen, waardoor tekstverlies.

Eigendomsmerken

Titelblad 1: [geradeerd] Ad usum ... fratris Arnoldi Noviomagensis
... | ... ||

Titelblad 2: [in drukkers merk]: arnoldus.

Acad. 1669: F.c.2, resp. i.vv. FABER en ROFFENSIS.

Band

4R op touw 2, vaste rug; 35 x 207 x 79. Blauw-witte kapitaaltjes.
Perkament getrokken over vrijwel compleet verwijderd bruin leer om
eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen.
Twee sluitingen, type a. Muiters en sluitplaatjes - ten dele onder
perkament - nog aanwezig, evenals een deel van onderste scharnier.
Op 1e veld, deels onder etiket, oude signatuur: F
Alle kanten, behalve bij staartsnede, fors (door muizen!) beknab-
beld.

Kettingklampen

Ia; IIa

Fragmenten

--

[modern papier]

Opmerkingen

1. Langs de sneden zijn vochtplekken.
2. Met name in deel 1 zijn onderstrepingen, aantekeningen en correcties.

Op titelblad staat onder meer Omnia probate et quod bonum est

tenete et ab omni specie mala | abstinete vos ||.

3. Vanaf blad e (deel 2) zijn bovenaan krassen, zelfs gaten ontstaan door klamp Ia (hier niet door roest).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 229.

Verwijzingen

2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

1. FISHER, John.

Assertionis Lutheranae confutatio [Per Joa. Roffensem].

- Apud Antverpiam, in aedibus Michaelis Hillenij, postridie Cal.
Ian. 1523. 2°.

-- ADAMS F-513; NK 939.

** Het laatste blad, [mm6], - blijktens NK met o.m. errata - uitgescheurd.

2. WICELIUS, Georgius.

Die Allerheiligste historia der Passion unsers Herren Jesu
Christi.

- Mentz, S. Victor bey, durch franciscum Behem, 1542. 2°.

-- Niet in Adams, en Borchling-Clausen.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.c.1., resp. i.vv. ROFFENSIS en WICELIUS.

Band

Halfleren band om karton. 304 x 208 x 58.

Oude band moet vier ijzeren knoppen gehad hebben blijktens roest-
plekken vóór en achter (vergelijk opmerking 3).

Fragmenten

I, 1.2 Perkament, dek-/schutblad, conjugaat. 296 x 190 + 190.

(Per blad) 2 kolommen, wisselend aantal regels op max.

235 x 68. Textualis, eerste helft 14de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn. Canoniek (over excommunicatie).

Kopregel, in rood: 'excommunicatio'. Telkens groter geschreven
over welk pars het betreffend commentaar handelt.

Rubriek: 'ultra notabilia ponuntur' ('circa undecimam
partem') en zonder rubriek pars 10.

In verschillende handen (?) geschreven, laatste deel geradeerd;
ook een doorgehaald stuk en delen anders gecancelleerd: door in
de marge de aantekeningen 'va' en 'cat' aan te brengen.

II, 1.2 Als I. 295 x 196 + 198.

Rubrieken: 'qua pena puniatur iniuste excommunicatus [gecor-
rigeerd in excommunicans]' (6. pars) 'qua pena puniantur
excommunicati' (7. pars) en 'pro quibus causis excommunicatio
iuste feratur' (8. pars).

Ook hier doorkruisingen en blanco plekken, o.m. door rasuur, bovendien ook weer 'va'-'cat'-plaatsen.

Fragment II is waarschijnlijk het middenblad geweest van een katern waarin ook I voorkwam, vermoedelijk direct aansluitend.

Opmerkingen

1. Beneden bij rug en vanaf sneden enige vochtschade.
2. Titelblad 1 met de hand ingekleurd.
3. Vanuit de platten zijn gaten en roestplekken ontstaan door de corrosie van de knoppen: tot en met blad a v voorin, en vanaf Bbb ij achter.

1. [FISHER, John].

De veritate corporis et sanguinis Christi in Eucharistia, per
... Johannem Roffensem ... adversus Johannem Oecolampadium.

Aeditio prima.

- Coloniae [per Petrum Quentel, Feb.] 1527. 2°.

-- ADAMS F-534; PENNINK 900.

2. CLEMENS I, Romanus [Pseudo-].

Recognitionum libri decem. Vert. Rufinus Toranus.

- Basileae, in Inclyta Germaniae [apud Ioan. Bebelium], Aug. 1526. 2°.

-- ADAMS C-2124; PENNINK 544; niet in Heckethorn.

3. PIUS II [Aeneas Silvius, Piccolomini].

Commentariorum de Concilio Basileae celebrato libri duo.

- Zonder drukkersnaam, plaats of jaar. 2°.

-- Ofschoon de collatie a⁶ b-z, A-T⁴ v⁶ overeenkomt met ADAMS P-1343, is de identificatie 'Basel, J. Parcus ca. 1542' niet zeker, gelet op het eigendomsmerk van Buuschius (zie evaluatie).

Eigendomsmerken

Voordekblad, ondersteboven: [zelfde hand als aantekening in nr
258, zie daar opmerking 3] pastor in husinga habet |
mea scripta ||.

Titelblad 1: 1. Ex legatione magistri Jacobi amelens curati ter ae
qui obijt anno [vanaf 'magistri' doorgehaald] 1538 |
19 jūlij. Wernerus būschiūs sacerdos ad sanctam
mariam ter ae | accepit ||.

2. L. Henr. [monogram Helt] Helt ||.

Titelblad 2: L. Henr. [monogram] Helt ||.

Titelblad 3: L. Henr. [monogram] Helt ||.

Acad. 1669: D.c.2., resp. i.vv. (1:) ROFFENSIS, (2:) CLEMENS en
SICHARDUS (die praefatio schreef!) en (3:) AENEAS.

Band

4R op touw 2, KLK, vaste rug. 320 x 216 x 94. Doorgestoken kapi-
taaltjes. Bruin leer om eiken borden, niet afgeschuind. Metalen
kantbeschermers verdwenen. Hoek 2.

Stempelband, type rol: I5 (banen met losse stempels)/A. Twee stem-
pels.

Twee sluitingen, type a; verdwenen.

Leer zeer beschadigd op knepen, deels kapot, evenals op kanten. Voorplat verschillende scheuren en kale plekken, achterplat geschaafd.

Kop vernieuwd, ook al weer grotendeels gescheurd.

Kettingklampen

IIa, IIc

Snedes

I,3: Jo Roffen| Clemens(?) in |...||

** De aantekeningen staan enkel op de snede van de eerste twee teksten (zie evaluatie).

Fragmenten

--

[Voordekblad blanco perkament, achter offset.]

Opmerkingen

1. Vanuit sneden vochtschade. Laatste blad deel 3, [V6] gescheurd.
2. Bij het begin van de delen 2 en 3 zijn klavieren aangebracht, tegenwoordig weer verloren.
3. Tal van aantekeningen (in verschillende handen), ook wel handjes (b.v. 1: xxvii recto).
4. Blad 1 van deel 1 is van boekblok afgebroken.
Bifolium q2-q3 (deel 3) is niet deugdelijk ingebonden: enkel beneden genaaid.
5. Vanaf blad [V5] zijn gaten ten gevolge van één van de spijkers waarmee kettingklamp IIa werd vastgezet (geen roest!).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 230-231; MBG nr 51, blz. 128.

Verwijzingen

2.1.40: Henricus Helt; 2.1.50: Jacobus Amelens; 2.1.110: Wernerus Bauschius; 2.2.1.3.1: Groningen A-kerk; 2.2.1.4: Huizinge.

Evaluatie

Het eigendomsmerk van Jacobus Amelens, gedateerd 19 juli 1538, staat op het titelblad van het eerste werk dat in deze band is opgenomen. De aantekening op de snede spreekt enkel over de eerste twee werken en is bovendien zó aangebracht, dat de indruk ontstaat dat deze teksten in een (eerdere) band waren samengebonden. Het (huidige) naaiwerk spreekt dat niet tegen. Dat zou betekenen dat Jacobus waarschijnlijk die bundel heeft nagelaten aan Wernerus Buuschius. Pas nadien, wellicht in de dagen van Henricus Helt - die in alle drie de delen zijn naam schreef -, werd de huidige bundeling tot stand gebracht. Ook de anonieme pastoor uit Huizinge heeft deze bundeling in handen gehad: hij schreef op het thans aanwezige dekblad.

Omdat het derde en laatste onderdeel pas later werd toegevoegd, biedt de notitie uit 1538 in deel 1 geen oplossing voor het plaatsen van deze ongedateerde druk.

CASTRO, Alfonsus de [Alonso de Castro].

Adversus omnes haereses.

- Antverpiae, in aed. Ioannis Steelsij [typis Ioannis Latii, 1557]
1556. 2°.

-- ADAMS C-970; BT 5386; Ind. Aur. VII 136 (133.793); BBFN II 776.

**NB: Ind. Aur. geeft als formaat "4to".

Eigendomsmerken

Titelblad: 1. f. Arnoldus Nijlen Noviomagus me utitur | Emptus Gru-
ningae anno 1571 ||.

2. Ego Fr. Arnoldus Nijlen Prior huius | conuentus alle-
gari feci hunc librum | communi bibliothecae [doorha-
ling; ongeveer drie woorden; onleesbaar] | anno Domi-
ni 1581 3 maij | Veritas vincit | Veritati Victoria(?) ||.

E.c.21., i.v. CASTRO.

Band

5R op touw 2, vaste, gerestaureerde rug: 341 x 220 x 83. Nieuwe
blauw-witte kapitaaltjes. Donkerbruin leer op houten borden, licht
afgeschuind. Metalen kantbeschermers zijn verdwenen, hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: Ila/r-aS-r-ax//. Twee rolstempels,
één losse stempel.

Twee nieuwe messing sluitingen (restauratie 1983), type a.

De platten zijn zeer door worm aangetast.

Kettingklampen

I (?), Ie; IIc, IIe

Fragmenten

I,1¹ Perkament, dekblad (fragment, bovenste deel): 190 x 89 (dwars
gebonden) (min) 39 rr., twee kolommen, min. 179 x 58 (beide zij-
den afgesneden).

Onzuivere textualis, 14de eeuw, als 78 en 86.

Middelnederlands, 'de vijfde boec', o.m. 'xlv': '[v]ander
gauen des raets'.

I,1² Perkament, dekblad (fragment): 275 x 195 (dwars gebonden).

Textualis, 14de eeuw.

Canoniek?

Opmerkingen

1. Van voor tot achter zijn wormgaten.
2. Vanuit de sneden is vochtschade.
3. Er zijn onderstrepingen en een enkele aantekening (fol. 205^x, in de hand van Nijlen; fol. 4^x vermoedelijk een andere hand).
4. Het boek werd in 1983 gerestaureerd.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 228; BBFN II, 776 (waar signatuur van de UB zijn dubbele streep onder de letter h verloor).

Verwijzingen

2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

1. NOGUERA, Jacobus. [Nogueras, Jaime Gilberto de.]

De ecclesia Christi ab haereticorum conciliabulis dignoscenda
libri duo.

- Dilingae, apud Sebaldum Mayer, 1560. 2°.

-- ADAMS N-321; BUCHER, Dillingen 124.

2. LINDANUS, Wilhelmus [Bisschop van Roermond].

Panoplia evangelica. (pars altera)

- Coloniae Agrippinae, excudebat Maternus Cholinus, 1560. 2°.

-- ADAMS L 717 of 719; MACHIELS L-297.

** Het laatste blad, [s6], is verdwenen, blijktens UB Gent,
Theol. 1649, blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.b.10., i.vv. NOGUERA en LINDANUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 324 x 218 x 90. Bruin-witte kapitaaltjes.
Donkerbruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type b.
Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aS/rr²-r-r. R2 ≡ R4. De Fructu
1557 -band. Drie rollen: R1 = DF 2, R2 = DF3, R3 = DF1. Eén
centrale losse stempel: DF Stempel 1.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Leer bij knepen wat beschadigd, deels gescheurd. Kop vernieuwd, (gro-
tendeels weer los), ook benedenhoek achterplat opgelapt.

In platten enige wormgaatjes.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Fragmenten

--

[Moderne, papieren dek-schutbladen.]

Opmerkingen

1. Vochtschade vanuit sneden.
2. Onderstrepingen en aantekeningen in beide delen.
3. Vanaf katern s (in deel 2) roestplekken, s4 en volgende zelfs
gaten door de corrosie van klamp Ia.

Verwijzingen

4.2.2.2: De-Fructu-1557-banden.

1. STAPHYLUS, Friedrich.

Apologia. Recens aucta de vero scripturae sacrae intellectu.

Vert. Laurentius Surius.

-[Coloniae, apud haeredes Johannis Quentel et Geruuinum Calenium, 1562]. 8°.

--

** Het titelblad, [a 1], is verdwenen.

2. STAPHYLUS, Friedrich.

Prodromus in defensionem apologiae suae de vero germanoque scripturae sacrae intellectu. Vert. F. Laurentius Surius.

- Coloniae, apud haeredes Iohannis Quentel & Geruuinum Calenium, 1562. 8°.

-- ADAMS S-1640.

Eigendomsmerken

-- (vergelijk nummer hierna!)

Acad. 1669: F.f.11., i.v. STAPHYLUS.

Band

Nieuwe rug, geel gespikkeld papier om oude houten borden, tweezijdig geschuind. 165 x 108 x 49.

Kettingklampen

Ia (blijkens roestplekken, vergelijk opmerking 3).

Opmerkingen

1. Vanuit rug, maar ook sneden, vochtkringen.
2. Het achterschutblad is geheel gevuld met aantekeningen.
3. Vanaf katern G zijn roestplekken, na G2 zelfs gaten ten gevolge van de corrosie van de kettingklamp..
Ook de muiters en sluitplaatjes (van kennelijk twee sluitingen) waren met ijzer bevestigd, blijkens enkele roestplekjes.

Verwijzingen

2.1.11: Arnoldus Nijlen OP?; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

STAPHYLUS, Friedrich.

Absoluta responsio in defensionem Apologiae suae de vero germanoque;
Scripturae sacrae intellectu ... adversus Iacobum Smidatinum. Vert.
F. Laurentius Surius.

- Coloniae, apud haeredes Johannis Quentel et Geruuinum Calenium,
1563. 8°.

-- NUC NS 0865324.

Eigendomsmerken

Voordeklad: f. Arnoldus Noviomagus Dominicanus Gruningensis | me
utitur - | Emptus Colonie anno 66 13 alb | Gaudent su-
doribus artes ||

Acad. 1669: F.f.12., i.v. STAPHYLUS.

Band

3R op touw 2, vaste rug. 171 x 108 x 56. Kapitaaltjes verdwenen.
Donkerbruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind. Geen
metalen kantbeschermers.

Rolstempelband, heet gestempeld: $I2r^2/r$. Twee rolstempels. R2 is
gesigneerd SR en gedateerd 1560.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Het leer is her en der opengescheurd, met name bij benedenhoek voor-
en achterplat en kop en staart.

Kettingklampen

Ia NOTA BENE: de ijzeren klamp bleef gedeeltelijk bewaard.

Fragmenten

Een zeer klein stukje bleef bewaard van het kapitaaltje - niet de-
termineerbaar.

Opmerkingen

1. Vochtschade vanuit sneden en rug, soms met een schimmelplek.
2. De muiers en sluitstukjes moeten blijkens roestplekken met
ijzer bevestigd geweest zijn.

Vanaf PP5 zijn roestplekken, na QQ2 zelfs gaten door de corrosie
van de klamp.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 228.

Verwijzingen

2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

1. VIRVESIUS, Alfonsus [Ruiz de Virués, Alonso].

Disputationes viginti adversus Lutherana dogmata per Philippum Melanchthonem defensa, complectentes summatim disputationes nuper Augustae ac deinde Ratisponae habitas. Nunc iterum recognitae.

- Coloniae, ex officina Melchioris Novesiani, 1545. 4°.

-- NUC NR 0507925.

2. LATOMUS, Bartholomaeus.

Adversus Martinum Bucerum altera plenaque defensio.

- Coloniae, ex off. Melchioris Novesiani, 1545. 4°.

-- ADAMS L-253.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.14., resp. i.vv. VIRVESIUS en LATOMUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 204 x 165 x 61. Bruin leer om lichthouten borden, van binnen naar buiten afgeschuind. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I2r/r-ax-r//. R1 ≡ R2. Twee rolstempels, R1 draagt letters IL en jaartal 1546.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Kop vernieuwd, leer boven achter gescheurd.

In de platten enige wormgaten.

Kettingklampen

Ia; IIa

Snede

I,1: Alphonsus | Iacobus Latomus | contra Lutherum ||.

Fragmenten

Oortje achterin, niet identificeerbaar.

Opmerkingen

1. Vanuit sneden waterschade.

2. Her en der onderstrepingen en aantekeningen (b.v. in deel 1, bladaanduidingen in inhoudsoverzicht, [*j] verso, of [Aa4]

verso: 'qualis Erasmus').

3. Vanaf blad [L14] (deel 2) roestplekken, later gaten ten gevolge van de corrosie van kettingklamp Ia.

1. BIBLIANDER, Theodorus.

De fatis monarchiae Romanae somnium vaticinum Esdrae prophetae.

- Basileae [1553]. 4°.

-- ADAMS B-1974; niet in Heckethorn.

** Op het titelblad staat met pen 1553 (Arcerius?) toegevoegd; Adams gaat niet verder dan 'c. 1553'.

2. BIBLIANDER, Theodorus.

Ad Germaniae principes oratio de restituenda pace.

- Basileae, per Ioannem Oporinum [1553]. 4°.

-- ADAMS B-1971; niet in Heckethorn.

** Op pagina 83 is colofon: 'Scripsi III die Augusti, MDLIII. Finis'.

3. BIBLIANDER, Theodorus.

De summa trinitate & fide catholica.

- Basileae [ex officina Ioannis Oporini; Ian. 1555]. 4°.

-- ADAMS B-1980; niet in Heckethorn.

4. BIBLIANDER, Theodorus.

De mysteriis salutiferae passionis.

- Basileae, per Ioannem Oporinum [ca 1555].

-- ADAMS B-1976; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Titelblad van 1.: Joannis Arcerij Theodoreti ||

Tegenover titel : Hunc Librum Bibliothecae dedit | praestantissimus
Juvenis Studiosus | Dominus GISBERTUS EDINGH Gro-
ninganus. | die 24. Novembris Anno 1669. ||

Pas in Academie sedert 1669: eerste vermelding in Catalogus van 1722: D.e.23, i.v. BIBLIANDER. Schenking in Syllabus vermeld op pagina 95.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 221 x 162 x 40. Blauw-witte kapitaaltjes. Bruin leer om karton. Hoek 2.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1aSaS'/r-r-aAS//. Twee rollen, twee losse stempels.

Snede

I,1: Bibliander ||

Fragmenten

I,1. Perkament, los dekblad, dwarsgebonden over vouw: 206 x 55 + 8 + 149. 2 x (min.) 50 rr. op 193 (afgesneden) x 136. Textualis, 13de eeuw.

Ongeïdentificeerd scholastiek, theologisch geschrift (onder meer 'quibus modis deus est in rebus').

II,2. Als I,1. 207 x 41 + 7 + 7 + 146. 2 x 49 rr. (afgesneden) op 180 (afgesneden) x 138.

Scholastiek theologisch ('utrum deus sit in omnibus'; distinctio 37).

Als kapitaalstrookjes - nauwelijks zichtbaar - ca 9 rr. Latijn (van dezelfde tekst?).

Opmerkingen

1. Vanuit rechterbenedenhoek voorin, achter ook boven en uit rug beneden enige vochtschade.
2. In alle vier de delen zijn onderstrepingen en marginalia in de hand van Arcerius.
Ook de dek- en schutbladen werden van enige aantekeningen voorzien.

Verwijzingen

2.1.59: Johannes Arcerius Theodoretus.

5.1: Sint-Maarten.

1. CROMER, Martin.

De vera ac falsa religione colloqviorum liber tertius.

- Dilingae, Excudebat Sebaldus Mayer, 1561. 4°.

2. CROMER, Martin.

De falsa nostri temporis, et vera christi religione. Libri duo primi.

- [Dilingae, Impressum apud Sebaldum Mayer] 1559. 4°.

-- (Tezamen:) ADAMS C-2979; BUCHER, Dillingen 144.

** Nota Bene: boek 3 is voor 1 en 2 gebonden (vergelijk opmerking 2).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e.10, i.v. CROMERUS (NB alleen deel 3 uit 1561 beschreven).

Band

Vernieuwde perkamenten band om karton. 222 x 169 x 53.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters grotendeels verloren.

Op rug, bovenaan, deels onder etiket rest signatuur: F ... 0.

Kettingklampen

Ia (blijkens roestplekken; vergelijk opmerking 3).

Opmerkingen

1. Vanuit sneden (maar ook wel rug) waterschade, met name voor- en achterin, waar zelfs schimmelplekken.
2. Op titelblad van 1 staat bovenaan het cijfer 10.
Naast de titel in 16de eeuwse hand: 'Duo priores libri | sequuntur post hunc | tertium ||.
3. Achterin, vanaf blad n[1], zijn roestplekken en gaten ontstaan door de corrosie van de kettingklamp Ia.

1. NAUSEA, Friedrich [Bisschop van Wenen].

Euangelica ueritatis Homiliarum Centuria quatuor, tertia uice excusae.

- [Coloniae] impensis [excudebat] Petri Quentell, Aug. [Sept.] 1534. 2°.

-- NUC NN 0077691.

2. NAUSEA, Friedrich [Bisschop van Wenen].

Sermones quadragesimales. Aeditio prima.

- Coloniae [apud Petrum Quentell, Aug.] 1535. 2°.

-- BLC 232, 465; NUC NN 0077713.

3. NAUSEA, Friedrich [Bisschop van Wenen].

Sermones adventuales. Aeditio prima.

- Coloniae [ex officina Quenteliana] Sept. [Oct.] 1536. 2°.

-- BLC 232, 465; NUC NN 0077712, spreken van 'In aedibus Quentelianis'.

4. NAUSEA, Friedrich [Bisschop van Wenen].

Fragmenta Homiliarum. Aeditio prima.

- Coloniae [ex officina Quenteliana, Sept.] 1536. 2°.

-- NUC NN 0077692.

** Het laatste (blanco) blad, [L6], is uitgescheurd.

** Een sterk gelijkende combinatie is bij elkaar gebonden in de British Library, 3383.d.15 (resp. volgens de hierboven gegeven telling: 2, 3, nogmaals 2, vervolg op 2 en 4.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.b.11., i.v. NAUSEA.

Band

5R op touw 2, vaste, vernieuwde rug. 337 x 224 x 119. Oorspronkelijke kapitaaltjes verdwenen. Donkerbruin leer om eiken borden, niet afgeschuind. Metalen hoekstukken en middenstukken (vier nagels) verdwenen, mèt deel van leer en hout. Hoek 2.

Rolstempelband, heet gestempeld: I3r/ax-rC-a//. R1 ≡ R3. Eén rolstempel.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Leer zeer beschadigd, benedenhoek achter opgelapt.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Fragmenten

I [Nieuw papier.]

II,1 Perkament, dekblad. 316 x 198. Textualis, 13de/14de eeuw.
Tekst met gestandaardiseerde glossen eromheen, bovendien
latere glossen in verschillende handen.

Decretalen van Gregorius IX

X, 2. 20. 39 (Inc.: posset. Unde) - 2. 20. 44 (Expl.:
posset. Quamquam). 'Hoofd-glossen' niet glosa ordinaria,
ofschoon enkele gesigneerd zijn Jo[hannes Andreae] en B[er-
nardus Parmensis].

Behalve aantekeningen ook een gezichtje en een deiktisch
handje.

Opmerkingen

1. Vanuit sneden enige vochtschade.
2. Her en der onderstrepingen (en vlekken!).
3. Na blad [I5] in deel 4 zijn roestplekken en gaten, ontstaan door
de corrosie van klamp Ia.

De messing spijkers - deels nog behouden - waarmee op het achter-
plat de middenknop werd bevestigd, hebben gaten in het boekblok
veroorzaakt: blad L2 en volgende.

ECKIUS, Johannes.

Homiliarius. Eckii contra sectas. Tomus primus - secundus - de Tempore. [Tomus tertius de sanctis. Tomus quartus de septem sacramentis.]

- [Ingolstadt], [I, IV, colof. impensis Georgii Krapfij excusum Bibliopolae Ingolstadiensis, colof. III. Alexander Vuyssenhorn excud.] [I, III] 1536, [IV] 1540. 2°.

-- ADAMS E-52; PENNINK 723.

** Deel 1 en 2 in band I, deel 3 en 4 in band II. Van deel 1/2 is het laatste blad, [Dd4] uitgescheurd. In de tweede band is in deel 4 tweederde van blad [Dd4] uitgescheurd, eveneens het laatste blad, maar hier met tekstverlies.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.d.14-15, i.v. ECKIUS.

Band

Deel 1:

4R op touw 2, vaste rug. 297 x 210 x 60. Bruin-witte kapitaaltjes. Lichtbruin leer om licht houten borden, niet afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen, hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: II 2r/r-ax//r-aA//. R2 ≡ R3. Twee rolstempels.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen. In plaats van bovenste sluitstukje type a, twee messing sterspijkers bevestigd.

Leer bij achterkneep gebroken, kop en halve staart vernieuwd, maar ook al weer kapot.

Deel 2:

Halfleren band, gespikkeld papier om (voor oud bord en (achter) karton.

IJzeren spijkers van milters (waardoor bovendien roestgaten in boekblok!) bewaard.

Door papier heen door wormen aangetast voorplat.

Kettingklampen

Deel 1: Ia; IIa, IIc

Deel 2: Ia (blijkens roestplek); IIa (blijkens gaten ten gevolge van nagels)

Opmerkingen

1. Beide delen enige waterschade.
2. Beide delen tonen enige gebruikssporen in de vorm van onderstrepingsen en aantekeningen b.v. band I, blad CCLXXXIIII).
3. Beide delen zijn door wormen aangetast, het eerste deel tot blad CCLXXXIIII, en dan weer vanaf CCLXXXV, band II is geheel doorboord.
4. De milters en sluitstukjes zijn met ijzer vastgezet geweest, blijkens roestplekken voor en achter.

LANSPERGIUS, Johannes Justus.

Omnium Epistolarum ac Euangeliorum dominicalium totius anni Enarrationes Sermonesque.

- Coloniae, ex officina Melchioris Nouesiani, 1541. 2°.

--

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.b.12., i.v. LANSPERGIUS.

Band

4R op touw 2, LKL, vaste rug. 338 x 215 x 63. Lichtbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 2.

Rolstempelband, heet gestempeld: I5r/r-aA//. FD-band. Twee rolstempels, R1 = F D.

Leer bij rug kort, bij knepen grotendeels gebroken, op voorplat scheuren. Kop vernieuwd.

Kettingklampen

Ib; IIa

Fragmenten

I,1.2 Perkament, dek-schutblad, conjugaat. 315 x 196 + 197.

2 x 39 rr. op 233 x 154. Textualis, 13/14de eeuw.

Sermones(?) , niet geïdentificeerd, Latijn.

II,1 Als I, (los) dekblad (schutblad uitgesneden? Kim nog aanwezig). 317 x 202.

Rubriek: 'Sermo xiiij'. Incipit: 'Origo fontium et fluminum omnium mare'.

Opmerkingen

1. Vanuit sneden op enige plaatsen vochtkringen.
2. Her en der onderstrepingen en aantekeningen (b.v. CCXL - CCXLI). Onduidelijk is de herkomst van de bruine "slingerlijnbaan" op fol. CXCv-verso (K iij).
3. Blad [*j] is van boekblok afgebroken.

Laatste bladen gedeeltelijk beschadigd: [Nn7] mist een hoek bij de vouw, bij [Nn8] ontbreekt een fors deel van de rechter bene-

denhoek.

Verwijzingen

4.2.2.3: FD-banden.

BRENZ, Johannes.

Euangelion quod inscribitur secundum Ioannem, centum quinquaginta quatuor homiliis explicatum.

- Francoforti, ex officina typographica Petri Brubacchii, Mar. 1551. 2°.

-- ADAMS B-2799; Ind. Aur. V 218 (124.474).

Eigendomsmerken

Titelblad: Hic liber est Conuentus Rotthum ||

[lager]: absorpta est mors | in victoria, et | reddita |
est | ecclesiae vita | Aeterna: | 1557 ||.

Acad. 1669: B.c.21 (van 19-21), i.v. BRENTIUS..

Band

4R op riem 2, vaste rug (kop vernieuwd). 340 x 222 x 89. Roodbruin-witte kapitaaltjes, in slechte staat. (Vrij licht-)bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind, type b. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I5r-aS-r-aS-r/aSx-rA. Korenbloemband. Twee rolstempels, resp. KB 4 en KB 6. R1 = R2 = R3. Drie losse stempels, KBS 1, KBS 2 en KBS 4.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Leer bij knepen gebroken, voor geheel, achter deels.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe

3nede

III 2: brentius in Joannem ||

Fragmenten

I,1 Perkamenten dekblad. 322 x 195. 2 x 58 rr. op 272 x 184. Textualis, 14de eeuw.

Johannes van Erfurt, Summa confessorum. I.6.5.

Inc.: omnia mea; Expl.: ...parentibus gravem.

Ed. BRIESKORN, p. 415, r. 34 - 419 r. 33.

II,1 Als I.

Koptitel: L[iber] I. [In feite: I.6.6 (in fine) - I.6.7]

Inc.: sibi ab intestato; Expl.: ... doli exceptione. C. de ex ||

Ed. BRIESKORN, p. 440, r.1 - 443, r. 18.

Opmerkingen

1. Vanuit de hoeken enige vochtkringen.
2. Op voorschutblad: 'Me legito, quisquis verae pietatis amicus |
et nulla tibi sit extra Christum salus' ||.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 214; DAMEN 143 (spreekt van abt Duthmar Rengers);
MBG nr 71, pp. 46, 64, 137.

Verwijzingen

- 2.2.1.6: Rottum Benedictijnen
4.2.2.7: Korenbloem-banden.

BRENZ, Johannes.

In Evangelii, quod inscribitur secundum Lucam, duodecim priora [II: duodecim posteriora] capita, Homiliae centum & decem.

- Francoforti, ex officina Petri Brubachii, 1552. 2°.

-- Ind. Aur. V 221 (124.498).

Eigendomsmerken

--

(zie opmerking 3).

Acad. 1669: B.c.20 (van 19-21) i.v. BRENTIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 345 x 222 x 118. Bruin-witte kapitaaltjes.

(Vrij licht-)bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind, type b.

Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1aS/r-aSx-rA. Korenbloem-band.

Twee rolstempels, resp.: KB 5 en KB 3. Vijf losse stempels, KBS 1-5.

Twee sluitingen, type a; geheel verdwenen.

Leer bij voorkneep grotendeels gebroken.

Kop en staart beschadigd.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe

Snede

III 2-3: Brentius in Ivcam

Fragmenten

Als oortje voorin: snipper als in D m α 4, 302: Johannes van Erfurt.

Als kapitaaltje staart iets anders. Textualis 14de eeuw. Onidentificeerbaar, Latijn (anders dan in 304).

Opmerkingen

1. Vanuit sneden vochtschade.

2. Laatste blad [cc6] nogal gescheurd.

Eerste katern, A, ligt los in band.

3. Gelet op overeenkomsten in band (en gebruikte fragmenten), de titel op snede als ook het opnemen van dit boek samen met twee andere laat een herkomst uit Rottum vermoeden.

BRENZ, Johannes.

Samuelis liber prior, sexaginta sex homiliis explicatus.

- Francofurti ad Moenum, excudebat Petrus Brubacchius, Aug. 1554.

2°.

-- ADAMS B-2775; Ind. Aur. V 224 (124.523).

Eigendomsmerken

--

(zie opmerking 2)

Acad. 1669: B.c. 19. (van 19-21), i.v. BRENTIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 337 x 215 x 66. Bruin-witte kapitaaltjes.

Vrij lichtbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind, type b.

Messing kantbeschermers allemaal bewaard gebleven. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I3aSraS/r-aSx (met extra lijn en

stempel S1)-rA. Korenbloem-band. Drie rolstempels, resp. KB 1, 3

en 4; drie losse stempels: KBS 1 - KBS 3.

Twee sluitingen, type a; muiers en sluitplaatjes nog aanwezig.

Staart defect, bovenzijde achterplat zeer geschaafd.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe

Snede

III 2-3: brentius in samvelem: ||

Fragmenten

Oortjes als fragmenten in D m α 4, nr 302: Johannes van Erfurt.

Kapitaaltje bij staart. Textualis 14de eeuw. Ongeïdentificeerd, Latijn
(anders dan in 303).

Opmerkingen

1. Vanuit sneden (ook wel rug) vochtschade.
2. Gelet op band, fragmenten, snede en het samen voorkomen in de catalogus van 1669 met D m α 4, afkomstig uit Rottum, laat zulke herkomst ook voor dit boek vermoeden.

Verwijzingen

2.2.1.6: Rottum Benediktijnen?

4.2.2.7: Korenbloem-band(en).

1. WICELIUS, Georgius [Witzel, Georg].

Postilla, hoc est enarratio epistolarum et evangeliorum de tempore et de sanctis per totum annum.

- Coloniae, ex officina Haeredum Johannis Quentel, 1557. 2°.

-- NUC NW 0400789.

2. WICELIUS, Georgius [Witzel, Georg].

Quadragesimales Conciones, hoc est Exegemata seu expositiones evangeliorum, epistolarum aliarumque.

- Coloniae, apud Haeredes Ioannis Quentel, & Geruinum Calenium, Jan. 1559. 2°.

-- NUC NW 0400798.

** Laatste blad, [cc6], is uitgescheurd.

Ook het exemplaar vermeld in de NUC (Union Theological Seminary, New York) bevat deze beide werken in één band).

Eigendomsmerken

Schutblad, recto: Me utitur frater Arnoldus Noviomagus Dominicanus Gruningensis ||

Titelblad : [doorgehaald] Ad usum fratris Arnoldi [Noviomagi] ||

Acad. 1669: F.b.15, i.v. WICELIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug; 320 x 215 x 90. Bruin-witte kapitaaltjes. Kop gedeeltelijk vernieuwd. Lichtbruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type b. Geen kantbeschermers; hoek niet meer vast te stellen [te zeer afgesleten].

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aS/r-aSxaS'-r.r. R1 ≡ R2. Twee rollen, drie stempels. Tweede rol draagt jaartal 1552.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Leer bij knepen deels gebroken, deels gescheurd.

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Fragmenten

--

[modern papier]

Opmerkingen

1. Vanuit de rug en hoeken zijn vrij forse vochtkringen ontstaan.
2. Met name de benedenkanten zijn beschadigd, wellicht aangeknaagd?
(Vergelijk D h β 1, nr. 289, eveneens Nijlen, waar alle randen fors beknabbeld zijn!).
3. Gebruikssporen zijn niet talrijk en blijven beperkt tot een enkele inktveeg of vlek en enige onderstrepingen (b.v. deel 1, blz. 894).
4. Titelblad deel 1: ' Emptus iste liber Anno 1565. Duobus daleris.'
Aan voet laatste blad [cc5].
Deel 2: 'venditur ij dal'.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, '228.

Verwijzingen

2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

ARTOPOEUS, Petrus.

Evangelicae conciones dominicarum totius anni, per dialectica et rhetorica artificia breuiter tractatae. Subnexus Epistolarum argumentis. De sacris concionibus formandis compendiaria formula praefixa per Ioannem Hippinum.

- Basileae, ex officina Barphtolomaei [sic!] VWesthemeri, Aug. 1539. 8°.

- Ind. Aur. II 305 (109.193), niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Bovenrand titelblad met eigendomsmerk (enkele resten nog nèt zichtbaar) uitgescheurd.

Acad. 1669: F.f.14, i.v. ARTOPAEUS.

Band

3R op touw 2, vaste rug. 162 x 106 x 43. Blauw-witte kapitaaltjes. Bruin leer om houten borden, licht afgeschuind. Geen kantbeschermers. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I4r. Eén rolstempel.

Twee sluitingen, type a, verdwenen, behalve sluitstukjes.

Leer bij knepen gebroken, kop gedeeltelijk vernieuwd maar ook al weer kapot.

Eén enkel wormgaatje beneden voor.

Fragmenten

I: Perkamant. Oortje voorin. 25 x 152. (Dwarsgebonden). Breedte kolom: 61 mm, op 25 mm 8 rr. tekst. Textualis 15de eeuw.

Psalter van een brevier.

Begin van de Completen, Psalm 30: 'In te domine Speravi'.

II: Achterin oortje, 132 x 7, als 1.

Opmerkingen

1. Vanuit kop- en staartsnede forse vochtkringen.
2. Enkele aantekeningen, b.v. blz. 9.
Op het achterplat enige aantekeningen.
3. Bij achterplat enige gaatjes door zilvervis.

Deel 1:

ROYARDUS, Johannes.

Homiliae in Euangelia dominicalia.

- Antverpiae, in aedibus Joa. Steelsij, 1542. 8°. 2 dln., 1 band.

-- BT 4199 (Pars hyemalis).

Deel 2:

1. ROYARDUS, Johannes.

Homiliae in epistolas dominicales.

- Antuerpiae, in aedibus Ioannis Steelsij, 1543. 8°. 2 dln.,
samengebonden.

-- ADAMS R-832; BT 6654.

2. ROYARDUS, Johannes.

Homiliae in omnes epistolas feriales quadragesimae iuxta literam.

- Antuerpiae, In aedibus Ioan. Steelsij [Typis Ioan. Graphei]
1544. 8°.

-- BT 6656.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.f.1-2, i.v. ROYARDUS.

Band

Deel 1:

4R op touw 2, vaste rug. 181 x 117 x 72. Bruin-witte, gevlochten kapitaaltjes. Bruin leer om eikenhouten borden, tweezijdig afgeschuind, type d. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: IlaS/r-aAS//. Ornamenten-rolband. Eén rol, zeven stempels. Op rug, in velden rol?/fileet?

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Leer bij knepen, achter bij kanten beschadigd, deels verdwenen; kop vernieuwd.

Deel 2:

Als deel 1. 186 x 116 x 60.

Sluitplaatjes behouden.

Leer bij knepen gedeeltelijk gebroken; kop vernieuwd maar al weer kapot.

Bij verwijderen kettingklamp is deel achterplat vernield waarbij ook een deel van hout en leer verloren ging.

Kettingklampen

Ia

Fragmenten

Deel 1:

- I. Perkament, dekblad. 165 x 102. 12 rr. (afgesneden) op 105 x 55 (boven en aan rechterzijde afgesneden). Textualis 14de eeuw.
Ongeïdentificeerd. Latijn. Theologisch? Preken-collectie? ...
(Hetzelfde ook in nummer 308).
- II. Als I. 166 x 104. 2 x 12 rr. (afgesneden; slechts laatste letter van linkerkolom te zien) op 102 x 72; intercolumnium 20.

Deel 2:

- I. Als deel 1, I. 163 x 104 + 8. 2 x 16 rr. (afgesneden) op 130 x 92 + 8. Ondersteboven. Rubriek: De tribus panibus quibus quilibet reficiendum est .CCC.xxxij.
- II. Als I. 167 x 103 + 7. 2 x 12 rr. (afgesneden) op 100 x 90 + 7.

Opmerkingen

1. Beide delen hebben vanuit de kop enige vochtschade.
2. In elk der boeken is door de corrosie van de kettingklamp schade ontstaan, in band 1 vanaf blad oo 2, in band 2 vanaf blad P 3.
3. Vooral in het eerste boekdeel, maar ook in het tweede, zijn honderden onderstrepingen, haken, cijfers en andere notities in de marge.

Verwijzingen

4.2.2.10: Ornamenten-rol-banden.

ROYARDUS, Johannes.

Homiliae per festiuitates sanctorum.

- Antuerpiae, in aedibus Ioannis Steelsij. [Typis Ioannis Graphei.]

1543. 8°. Twee delen, één band.

-- ADAMS R-836, 837; BT 6665 (pars aestiua), 6666 (pars hyemalis).

** Het laatste blad van deel 2, [H8], is uitgescheurd.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.f.3, i.v. ROYARDUS.

Band

3R op touw 2, vaste rug. 180 x 114 x 53. Rood-groen-gele kapitaal-tjes. Bruin leer om eikenhouten borden, tweezijdig afgeschuind, type d. Hoek 2.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aS/r-aAS//. Ornamenten-rolband. Eén rol, zeven stempels. Over rug, in velden rol?/fileet?.

Twee sluitingen, type a; geheel verdwenen.

Leer bij knepen en kanten iets beschadigd, kop ingescheurd, staart vernieuwd.

Kettingklampen

Ia

Fragmenten

I. Perkament, dekblad. 165 x 98. 11 rr. (afgesneden) op 98 x 50 (links en boven afgesneden). Textualis, 14de eeuw.

Ongeïdentificeerd, Latijn. Theologisch? Preken-collectie?

(Hetzelfde als in nummer 307).

II. Als I. 167 x 103 + 8. 16 rr. (afgesneden 90 131 x 62 (2 x afgesneden). Ondersteboven.

Opmerkingen

Vanaf blad [G7] in deel 2 is een roestplek, nadien zelfs een gat gevallen door de corrosie van de kettingklampen.

Verwijzingen

4.2.2.10: Ornamenten-rol-banden.

FERUS, Joannes [Wild].

Quadragesimalia duo: de muliere peccatrice, de filio prodig. Vert.
Joh. Latomus (uit Duits in Latijn).

- Antverpiae, apud Ioa Steelsium 1554. 8°.

-- BT 1138.

Eigendomsmerken

Titelblad: Donum fratris Georgij Weldij ordinis predicatorum.

Benedenrand uitgescheurd, waarop - langs de rand - nog resten van letters.

Uit voordekblad is stukje uitgesneden: een oud eigendomsmerk?

Acad. 1669: F.f.15, i.v. FERUS.

Band

4R op touw 1, vaste rug. 166 x 107 x 43. Bruin leer om eiken borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: IlaS/aSxaS'-r. Eén rol, gedateerd 1557; drie stempels.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

Leer zeer beschadigd: scheuren en delen verloren; kop vernieuwd en ook al weer kapot.

Bij verwijderen kettingklamp is deel achterplat weggebroken.

Kettingklampen

Ia

Opmerkingen

1. Het boek heeft met name vanuit de staartsnede veel - en kenmerklijk bij herhaling - vochtschade opgelopen.
2. Vanaf [Ff8] zijn roest, later gaten ten gevolge van de corrosie van de kettingklamp ontstaan.

Verwijzingen

2.1.29: Georgius Weldt OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

POLYGRANUS, Franciscus.

Postillae siue enarrationes in Euangelia.

- Coloniae, Apud haeredes Arnoldi Birckmanni, 1557. 8°. Twee delen, één band.

-- ADAMS P-1819.

Eigendomsmerken

Voordeklad, verso: Sum in vsum domini Joannis a buren serettarij
(?) | in Rosteren. Etcetera. Anni domini A (?)
incarnationis | 34 (?). 11. Julij. ||

Acad. 1669: F.f.8, i.v. POLYGRANUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 177 x 112 x 61. Groen-okkerbruine, gevlochten kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind, type b. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I2r2a'/r; achterplat: I2r2/r. Twee rolstempels, R2 gedateerd 1549. In vlakken tussen rib-lijnen op platten één los stempel, vijfmaal. Over rug, dwars, in velden: rol?/fileet?

Twee sluitingen, type a; milters en sluitplaatjes zijn enige overblijfselen.

Kettingklampen

Ia

Fragmenten

I. Perikament, oortje. 147 x 50 (dwars). 2 x 8 rr. (afgesneden) op 34 x 102 (bovenste helft blad). Textualis, 14de eeuw.

'lectio v^a', waarschijnlijk uit brevier.

II. Als I. 145 x 55 (dwars). 2 x 3 rr. op 12 x 105 (onderste regels blad).

'lectio ij^a', waarschijnlijk uit brevier.

Opmerkingen

1. Vanuit de staart is vochtschade, met name achterin.
2. Enige smoezeligheid laat gebruik vermoeden, versterkt door haken in de marge (b.v. p. 105 of 207) of aantekeningen (p. 104 en 105 of deel 2, p. 147), in een andere hand dan op het dek-

blad (waar ook eigendomsmerk).

3. Vanaf Kk[1] is een zwarte roestplek, na Ll[1] zelfs gaten ten gevolge van de corrosie van de kettingklamp.

Verwijzingen

2.1.62: Joannes a Buren; 2.2.2.9: Rosteren.

1. CLICHTOVEUS, Judocus.

Elucidatorium ecclesiasticum ad officium ecclesiae pertinentia planius exponens et quatuor libros complectens.

- Parisijs in officina Henrici Stephani [19 apr. 1516]. 2°.
- MOREAU II 1304 (met vermelding ex.); PENNINK 553; RENOUARD, Estienne 17.

2. AEMYLIUS, Paulus - Veronensis.

De rebus gestis francorum. libri. IIII.

- [Parijs] venundantur in aed. Iodoci Badii [ca 1519/1520]. 2°.
- ADAMS A-231; Ind. Aur. I 88 (100.823); MOREAU II 2050; RENOUARD, Badius II 2-3; RENOUARD, Imprimeurs II 288-289.

** Door Adams gedateerd ca 1520, Renouard (Impr.) verwijst naar randen op titelblad, waarvoor nadere gegevens bestaan: type D, juli 1519 - maart 1520, Moreau plaatst het boek in 1519.

Van laatste katern, het bifolium gesigneerd x, is [x2], blanco blijkens Adams, verdwenen; x1 is op het achterschutblad geplakt.

Eigendomsmerken

π1, recto: EX BIBLIOTHECA | CL. VIRI | D. PHILIPPI MARNIXI, SANC-
TOAL. | Cum maximo studiosorum | concursu in illustri
Acad. | LVGD. Bat^a. direndita. | [volgt gedicht] (ver-
gelijk opmerking 2).

Deel 1, titelblad: 1. Joannes Collum alias bleker [...]

- 2. [Fors onder inkt gekalkt] [twee regels vrij-
wel geheel onleesbaar (onder meer '... Cura-
tus Ecclesie Sancti Martini hunc Clichtovaeum'
(?))] | Utentes orent pro eo. Wi Fri ||

Acad. 1669: E.c.9, i.v. CLICHTOVAEUS (NB deel 2 niet opgenomen!).

Band

4R op riem 2, LKKK, achter KKK, vaste rug. 318 x 222 x 277. Doorge-
stoken kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind,
type a. Kantbeschermers verloren gegaan. Hoek 1.

Stempelband type ruit: 2 (3; 4) -4 (1.1.1; 6)//A/2-2/2-2//4. (16a).

Fr 2-band. Stempels, heet aangebracht, 14 (in marges), 19 (in
velden) en 20 (als fries rondom tot randen, viering vrij).

Twee sluitingen, type a, verdwenen.

Leer bij verwijdering mitters en klampen iets beschadigd; op rug
klein stukje opgelapt. Verder nogal bekrast.

In derde veld resten titel.

In platten een enkel wormgaatje.

Kettingklampen

Ig; IIa

Fragmenten

--

[Vernieuwd papier; voorin wèl nog oud blad blanco perkament.]

Opmerkingen

1. Vanuit sneden, met name boven, klein beetje vochtschade.
2. Het is hoogst onwaarschijnlijk dat dit boek uit de collectie van Philips van Marnix van Sint Aldegonde afkomstig is. Het werk komt niet voor in de veilingcatalogus die na 's mans dood werd opgesteld: Catalogus librorum bibliothecae ... Philippi Marnixii Sancto-Aldegondij. Lugduni Batavorum, Ex Typographeio Christophori Gujotii, 1599. [reprint: The Catalogue of the Library of Philips van Marnix van Sint-Aldegonde, sold by auction (July 6th), Leiden, Christophorus Guyot, 1599. Nieuwkoop, 1964]. Bovendien wijzen de band en het eigendomsmerk van Wilhelmus Frederici evenmin in deze richting.

Verwijzingen

- 2.1.66: Joannes Collum alias Bleker; 2.1.89: Philippus Marnix; 2.1.117: Wilhelmus Frederici; 2.2.1.3.1: Groningen A-kerk; 2.2.2.7: Leiden.
4.2.1.4: Fr- en Fr 2-banden.
5.1: Sint-Maarten.

MISSALE ROMANUM

ex decreto concilii Tridentini restitutum, Pii V iussu editum.

- Antverpia ex officina Plantiniana apud Viduam & Ioannem Moretum, 1596. 2°.

-- BT 4970 (I, blz. 601: Addenda).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: C.b.20. i.v. MISSALE.

Band

5R op touw 2. Vaste vernieuwde rug. 391 x 264 x 75. Blauw-witte gevlochten kapitaaltjes. Donkerbruin leer om houten borden, niet afgeschuind. Metalen kantbeschermers verloren gegaan. Hoek 1.

Langs rand drie lijnen, één met goud, in hoeken één stempel, midden op paneel stempel met kruisiging, ook weer in goud (gedeeltelijk verloren).

Twee sluitingen, type a, geheel verloren.

Leer nogal kort geworden, bij kanten en rug gerestaureerd.

Kettingklampen

IIa, IIc.

Snede

Blauw-groen.

Opmerkingen

1. Vochtschade, met name van boven en rug uit, her en der schimmel en rot. Vlak bij platten aantal bladen gedeeltelijk los.
2. Voorin enkele wormgaatjes, zo ook CC4 - [GG6].
3. Los inliggend een 'Index Alphabeticus orationum in Missali Romano' met bladverwijzingen naar deze uitgave.
Gebruikssporen (b.v. in kalender) ontbreken.

CASAUBONUS, Isaac.

De rebus sacris & ecclesiasticis exercitationes XVI.

- Francofurti, curantibus Ruland typis I. Bring, 1615.

-- NUC NC 0180867.

Eigendomsmerken

Voorschutblad: Ex donatione. Amplissimi | Viri Joh. A. Sant. | C
1782 x 530 (??) ||.

Acad. 1669: B.d.5, i.v. CASAUBONUS.

Band

Perkamenten band om karton, 257 x 192 x 47. Kapitaaltjes met groene zijde omwikkeld.

Twee sluitingen, type h, wit leren bindveters behouden.

Bovenaan op rug - deels onder etiket - inhoudsaanduiding en oude signatuur: E .. 5.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe

Snede

Rood en bruinzwart gespikkeld.

Opmerkingen

Het hele boek is vochtvlekkig.

LUDOLPHUS, [de] Saxoni[a].

Vita Christi, ex evangeliis et scriptoribus orthodoxis ... excerpta.

- Parisiis, apud Claudium Chevallonium 1534. 2°.

-- PENNINK 1390; RENOARD, Badius III, 39..

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.a.3., i.v. LUDOLPHUS.

Band

5R op riem 2, vaste rug. 383 x 262 x 85. Blauw-witte kapitaaltjes. Lichtbruin leer om eiken borden, zeer licht afgeschuind. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 2.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1a/r-ax-r-rA-a//. Guirlande-kopband: R1, R2.

Twee sluitingen, type a, verloren.

Leer gekrast en geschaafd, bij knepen gebroken, vóór zelfs vrijwel geheel los (ook bindriemen geknapt).

Kop en staart grotendeels vernieuwd, maar andermaal kapot.

Bovenaan voorplat titel: 'Vita Christi per Ludolphum de Saxonia (of: Saxonie?)'

Kettingklampen

Ia; IIa, IIc

Fragmenten

I,1 Slechts 'oortje' over - als II,1; verder modern papier.

II,1 Perkamenten achterdekblad. 368 x 246. 2 x 78 rr. (glosa!) op 298 x 192. Textualis, eerste helft 13de eeuw, met jongere glos (ook 13de eeuw).

Commentaar, met glossen, op Decretum van Gratianus: C.2 q.7. c.26 in fine, 27 in medio?

Opmerkingen

1. Zeer geringe vochtschade.
2. Vanaf platten enige schade door vernageling mitters (blijkens groen: met koper/messing) en sluitstukjes (inderdaad messing nagels bewaard!).

Vanaf DD[1] zijn roestplekken, na [DD5] gaten ten gevolge van de corrosie van klamp Ia.

Verwijzingen

4.2.2.4: Guirlande-kop-banden.

EUSEBIUS, RUFINUS.

Historia ecclesiastica tripartita.

- Basileae [in officina Frobeniana, per Ioannem Hervagium et Hieronymum Frobenium, 1528]. 2°.

-- Niet in Adams; HECKETHORN (Herwagen!) 118, nr 4.

Eigendomsmerken

Titelblad: Magister Albertus Kannenghieter vicarius huius ecclesiae, donauit | ad perpetuos usus Bibliothecae sancti Martini in Gronyngen, utentes | orent pro eo, et suis benefactoribus | is [?] obijt Anno domini Mille|simo quingentesimo tricesimo | primo ipso die Apostolorum | Petri et Pauli | ad meridiem || [= 29 juni 1531]

Acad. 1669: D.c.20, i.vv. EUSEBIUS, RUFINUS.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 325 x 223 x 78. Gevlochten paars-witte kapitaaltjes. Bruin leer om eikenhouten borden, licht afgeschuind. Messing hoekbeschermers, bovenzijde defect; rugstrip enkel boven voorplat; hoek 2.

Stempelband, type rol-/ruit: I1a [ruit: 3(1.1;6)//3]/rA-rA.

Vogel-rol-band. Stempels, heet aangebracht (en zeer goed behouden).

Drie veldstempels, twee rollen.

Twee sluitingen, type a, muiers voorplat nog aanwezig, verder verdwenen.

Bovenaan voorplat (16de eeuw): 'Historia Ecclesiast.'

Op eerste veld van rug rest van titel.

Kettingklampen

If; I1a

Fragmenten

I,1 Perkament, tegenwoordig los dekblad; ca 308 x 210.

Glossa cum textu incluso. Hoofdtekst: 2 x 55 rr. op 225 x 112.

Glossen: 2 x (min.) 89 rr. op (bijgesneden) 270 x 210. Textualis, eerste helft 13de eeuw.

Decretalen van Gregorius IX met glosa ordinaria en latere

glossen: X.1.42.1 in medio tot en met X.1.43.10 i.m.

II,1 Perkament, tegenwoordig los dekblad; ca 308 x 205.

2 x 53 rr. op ca 248 x 173. Textualis, 13de eeuw.
Commentaar op psalmen. Ongeïdentificeerd, Latijn.

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 239; GERBENZON, MD afb. 19, blzz. 22-23 (waar
per abuis sprake is van E d 1) en 53; MBG nr 64, pp. 134-135.

Verwijzingen

2.1.3: Albertus Kannenghieter.

4.2.2.14: Vogel-rol-banden.

5.1: Sint-Maarten.

ECCLESIASTICAE

historiae Eusebii Pamphili libri X. Eiusdem de vita Constantini libri V. Socratis libri VII, Theodoreti libri V, Collectaneorum ex historia ecclesiastica Theodori Lectoris libri II, Hermii Sozomeni libri IX, Euagrii libri VI.

- Lutetia Parisiorum, ex officina [excudebat] Roberti Stephani, [pridie Cal. Iul.] 1544. 2°.

-- ADAMS E-1093; GRESWELL I 237, 339; RENOARD, Estienne 59.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: D.c.17, i.v. ECCLESIASTICAE, EVAGRIUS, EUSEBIUS, SOZOMENUS, THEODORETUS, THEODORUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 362 x 246 x 75. Okerbruin-witte kapitaal-tjes. Zwijnsleer om op elkaar geperst bedrukt en gerubriceerd papier (latijn).

Rolstempelband, I2r²/r-ax-r-r//. Vier rolstempels. (NB: R1 ≠ R4!).

R3 is gesigneerd FD.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters bewaard.

Leer op kanten los, over het geheel vlekkerig; platten aan beneden-zijde iets krom getrokken, deels gescheurd.

Boven, deels onder etiket, rest titel (?) en signatuur: D...

Kettingklampen

IIa, IIc, IIe

Opmerkingen

1. Het boek vertoont een klein beetje vochtschade, met name bij platten.
2. Er zijn gebruikssporen: de aantekeningen zijn voorin vrijwel steeds in het Grieks, achterin in het Latijn (vergelijk b.v. 31 recto met 293r of 343r).
3. In de platten is een enkel zilvertvisspoor.

CONCILIA.

Conciliarum quatuor generalium tomus primus, secundus. Ed. J. Merlin.

- Coloniae [ex officina Petri Quentell, 30 Mar.] 1530. 2°. Twee delen.

-- ADAMS C-2766.

Eigendomsmerken

In beide delen, schutblad recto: Liber Gerardi pistoris Ecclesie
S. Martini Sacerdotis ||.

Acad. 1669: C.c.10-11, i.v. CONCILIA.

Band

Deel 1:

5R op touw 2, vaste rug; boven extra rib bij kettingsteek, beneden Andreaskruis. 312 x 217 x 62. Zeer versleten kapitaaltjes met blauw en wit. Bruin leer om houten borden, licht afgeschuind. Messing kantbeschermers, rughoekstrip boven voor en achter bij hoek behouden. Hoek 2.

Rolstempelband, heet, op achterplat enigszins slordig, gestempeld: I6r r'r' / r (alleen verticalen) -aA//. Twee rolstempels (R1 ≠ R4). Twee sluitingen, type a; muiers en grote knoppen bij wijze van sluitplaatje bewaard.

Platten zeer door worm aangetast; boven achter (bij kettingklamp IIa) zelfs gebroken en deels los, bovenhoek voorplat verdwenen.

Kop los gescheurd, leer beneden bij voorkneep gebroken.

Bovenaan op voorplat: 'Tomus Primus Conciliarum Generalium'.

Deel 2:

Grotendeels als deel 1. 312 x 212 x 73. Kapitaaltjes met rood en wit - zeer versleten. De messing rughoekstrips zijn bij het achterplat verloren gegaan, de hoekstrips zijn (behalve boven vóór) behouden.

Het stempelmotief verschilt enigszins van dat bij deel 1: I5r-r-r-r-r. r'r'r'/r (ènkel verticalen!) -aA//. Klokbloem-band? Vijf rollen. R2 ≡ R4 ≡ boven en beneden: resp. R1, R2, R3, R2, R3. Achterplat: R1 ≡ R4.

Muiers en sluitplaatjes zijn anders dan bij deel 1.

Leer bij knepen gebroken, rug weer vastgelijmd.

Bovenaan op voorplat: 'Tomus secundus conciliarum'.

Kettingklampen

Deel 1: 'Ie' (op plaats IIc); IIa

Deel 2: IIa, IIc

Fragmenten

Deel 1:

I,1 Perkament, los dekblad. 293 x 200. 13 rr. tekst plus (Greg.) muzieknotatie op 246 (afgesneden) x 175. Textualis, 13de eeuw.

Antifonarium.

Proprium Sanctorum: eerste en twee nocturn - niet nader te determineren.

II,1 Als I,1. 295 x 204. 13 rr. op 258 (afgesneden) x 178.

Antifonarium.

Proprium Sanctorum: vanaf tweede vespers van Cecilia tot in lauden van Clemens.

Beneden op rectozijde, later, met pen: 'ē ē' (beide met streep er boven).

Deel 2:

I,1 Als deel 1, I,1 (iets zwarter). 296 x 195 (ondersteboven gebonden). 13 rr. (met notatie) op 250 x 175.

Antifonarium.

Genoemd: Maria.

Aan voet van blad (thans boven recto) staat in latere hand (als bij deel 1, II,1): 'y y' met strepen eronder.

II,1 Als deel 1, I,1. 296 x 192. 13 rr. op 256 x 168.

Antifonarium.

Martinus, van eerste vesper tot tweede nocturn.

Opmerkingen

1. Deel 1 is serieus aangetast door boekenworm (t/m q 4).
Deel 2,1. kent wormgaten tot aan GG4 en weer vanaf S 3 in tweede deel.
2. Verschillende aantekeningen: in deel 1 en 2,1 in de hand van Gerardus Pistoris, in deel 2,2 in de hand van de anonymus die op het titelblad noteerde wanneer het concilie van Basel plaatsvond (na correctie uit mcccc viij: mcccc xxxi).
Ook in dit laatste gedeelte zijn gedrukte marginalia doorgehaald

en andere glossen toegevoegd (pp. 134-135).

Litteratuur

BRUGMANS, Avonden, 239; MBG nr 59, p. 132.

Verwijzingen

2.1.30: Gerardus Drael Pistoris.

4.2.2.6: Klokbloem-banden.

5.1: Sint-Maarten.

CONCILIA.

Tomus primus [-quartus] conciliorum omnium tum generalium tum provincialium. Ed. Laurentius Surius.

- Coloniae Agrippinae, apud Geruinum Calenium et haered. Iohannis Quentelii, 1567. 2°. Vier delen.

-- ADAMS C-2772.

** In deel 3 is blad A[1] los van kim waarop vastgeplakt.

Eigendomsmerken

Titelblad 1: 1. frater Arnoldus merman me Vtebatur ||.

2. Fr. Junii ||

Titelblad 2: frater Arnoldus merman me Vtebatur ||

Titelblad 3: frater Arnoldus merman me Vtebatur ||

Titelblad 4: [doorgehaald; zelfde hand als 1,1; 2; 3] frater Arnoldus Alost. me Vtebatur ||.

Acad. 1669: C.c.2-5, i.v. CONCILIA.

Band

Deel 1:

4R op touw 2, vaste rug. 350 x 235 x 72. Blauw-witte kapitaaltjes. Bruin leer om eiken borden. Messing kantbeschermers, allemaal bewaard gebleven. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: I1axa'/r-r-r² ||. Drie rollen.

Twee sluitingen, type a, mitters bewaard; sluitingen beneden bij scharnier afgebroken, boven geheel uit achterplat verdwenen waarbij leer beschadigd werd.

Leer nogal geschaafd; achterplat voor een deel leer ingescheurd.

Deel 2:

Als deel 1. 350 x 237 x 78.

Leer iets ingescheurd bij voorkneep.

Beide sluitingen uit achterplat verloren.

Deel 3:

Als deel 1. 350 x 237 x 73.

Leer bij knepen, over rug en beneden achterplat gescheurd en deels verdwenen.

Van de sluitingen is het benedenste sluitplaatje bewaard gebleven.

Deel 4:

Als deel 1. 353 x 235 x 74.

De messing strip van het achterplat beneden bij rug is verdwenen.

Het sluitplaatje van de onderste sluiting bleef behouden, boven is de hele sluitriem verdwenen.

De borden zijn tweemaal geboord: de gaten tonen aan dat ze geprepareerd zijn om ondersteboven, dus juist omgekeerd, als voordan wel achterplat te dienen.

Kettingklampen

Ia

Snede

Deel 1: I,2: Concilior. | Tom. primus ||

Deel 2: I,2: Concilior. | Tom. 2dus ||

Deel 3: I,2: Concilior. | Tom. 3us ||

Deel 4: I,2: Concilior. | Tom. 4tus. ||

Fragmenten

Deel 1:

I. Perkament, oortje. 278 x 50. 42 rr. op 192 x 15 (afgesneden).
Textualis, eind 13de eeuw.

In de vier delen zijn drie bladen uit één codex gebruikt. Een reconstructie wordt in tekening (afb. 16) en foto van 'blad A' (afb. 17), alsook in de tekst van hoofdstuk 8 (blzz. 71-75) en onder nummer 93 (blzz. 149-150) in MBG² gegeven. Daarnaast wordt verwezen.

Legenda Aurea, 'blad A', meest rechtse strook (van 4) Agatha.
Ed. Graesse 170,14-171,27; verso: 171,28-172,13.

II. Als I. 278 x 36. Ondersteboven.

Legenda Aurea, 'blad A', rechter-middenstrook (van 4). Agatha.

Deel 2:

I. Als deel 1. 278 x 65 (hoek uitgesneden ca 135 x 27). Ondersteboven.

Legenda Aurea, 'blad C', middendeel. Matthias, Gregorius. Ed.
Graesse 187,31-188,18; verso 188,18-189,10.

II. Als I. Onder dekblad verborgen.

Deel 3:

I. Als deel 1. Oortje nog vastgeplakt. 278 x 42. Ondersteboven.

Legenda Aurea, 'blad A', linkermiddendeel (van 4). Agatha.

II. Als I, nog vastgeplakt. 277 x 35.

Legenda Aurea, 'blad A', linkerkolom (van 4), Agatha (met ini-

tiaal en penwerk).

Deel 4:

I. Als deel 1, 274 x 39.

Legenda Aurea, 'blad B', linkerkolom (van 3). Agatha, Vedastus; keerzijde Amandus. Ed. Graesse 174,1-19. Verso: 174,19-175,35/36.

II. Als I, 277 x 37.

Legenda Aurea, 'blad B', middenkolom (van 3). Agatha, Vedastus; verso: Amandus.

Opmerkingen

Langs de rand van het papier, met name vlak bij de platten, is door vocht enige desintegratie opgetreden.

Litteratuur

MBG , Hoofdstuk 8: Elizabeth M.C. van Houts, 'Resten van Heiligenlevens', blzz. 70-76, met name 71-73, 74-76 met twee afbeeldingen: (16 en 17), nummer 93, blzz. 149-150. Ten onrechte wordt daar gesteld dat het om boeken van Arnoldus Nijlen gaat; voorts wordt per abuis gesproken van dominicaanse bindactiviteiten in de stad Groningen.

Verwijzingen

2.1.10: Arnoldus Mermannus.

PLATINA, Bartolomeo.

Historia de vitis Pontificum Romanorum cui Onuphrii opera adiuncta [sic] sunt. Ed. O. Panvinius.

- Coloniae, apud Maternum Cholinum, 1574. 2°.

-- ADAMS P-1425.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: E.c.7., i.vv. ONUPHRIUS en PLATINA.

Band

Perkament om karton, 324 x 207 x 47.

Twee sluitingen, type h, zeemleeren bindveters behouden, achter boven maar gedeeltelijk.

Op rug bovenaan, vaag leesbaar, de auteur: 'Platina'. Daaronder, deels bedekt met etiket, de signatuur uit 1669: E ...

Door vocht zijn de platten zeer oneffen en golvend - waardoor stof meer houvast kon vinden.

Kettingklampen

Iib

Opmerkingen

1. Vanuit sneden is wisselende vochtschade te constateren.
2. Behalve een enkele inktvlek en tekeningetjes op het achterschut- en dekblad zijn geen gebruikssporen aanwijsbaar.
3. Boven op het achterdekblad staat een prijs: '3 gl.' Wanneer en waar gekocht is onbekend.

1. WICELIUS, Georgius [Witzel].

Hagiologium.

- Moguntiae, excud Franciscus Behem, 1541. 2°.

-- ADAMS W-112.

** Titelblad, [*1] ontbreekt.

2. CLICHTOVEUS, Judocus.

Elucidatorium ecclesiasticum. Tertia editio.

- Parisiis, apud Iohannem Paruum [8 Dec. 1539] 1540. 2°.

-- ADAMS C-2203; BB I 593 C 405.

EigendomsmerkenTitelblad 2: Liber Conuentus Groeningensis ordinis fratrum predicatorum. ||Studiosorum gratia nunc librum huic bibliothecae | ap-
poni fecit frater Georgius a Welt. ||.

Acad. 1669: E.a.19, resp. i.vv. WICELIUS en CLICHTOVAEUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug. 342 x 217 x 80. Kapitaaltjes verdwenen.

Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Metalen kant-
beschermers zijn verdwenen. Hoek 1.Rolstempelband, heet gestempeld: I3r/r-rA-a//. R1 ≡ R3. Korenbløem-
band. Twee rollen, resp. KB 1 en KB 2.

Twee sluitingen, type a; geheel verdwenen.

Leer bij knepen gebroken en beschadigd, zo ook midden op rug; kop
en staart vernieuwd, maar al weer kapot.

In voorplat enkele wormgaatjes.

Kettingklampen

Ib?; IIa, IIc

Fragmenten

I.1 Perkament, dekblad. 321 x 210. 2 x 45 rr. op 271 x 175.

Textualis, 14de eeuw.

Johannes van Erfurt, Summa confessorum, II.5.1 (i.m.).Ed. BRIESKORN, p. 1138, r. 18: ibidem in - 1141, r. 3: simpli-
citer.

II,1 Als I.1. 323 x 211.

Johannes van Erfurt, Summa confessorum, II.4.8 en 9.

Ed. BRIESKORN, p. 1103, r. 8: utrum violentem - 1106, r. 11
est cano[nica].

** GERBENZON (zie litt.) wees op het belang van de tekst in deze fragmenten t.o.v. die in de editie-BRIESKORN: hier zijn geregeld betere lezingen. Voorts suggereert Gerbenzon: 'Diese Handschrift ... könnte in den Niederlanden geschrieben worden sein.' (p.177).

Opmerkingen

1. Vanuit kop, met name bij rug maar ook beneden bij rug vochtscha-
de, zelfs enige schimmel; voorin watervlekkig.
2. De eerste en laatste katern liggen vrijwel los.
3. Er zijn wormgaten vanuit het voorplat tot aan blad b 1 in deel
twee.
4. In deel 1 komen herhaaldelijk aantekeningen voor in een hand,
die niet die van Weldt is.

Litteratuur

MBG ; p. 147, nr 86; niet bij Brugmans, Avonden; P. GERBENZON,
Recensie van editie-BRIESKORN in: Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis
51, 1983, 173-179 (hs.-fragm. besproken op p. 177).

Verwijzingen

- 2.1.29: Georgius Weldt OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.
4.2.2.7: Korenbloem-banden.

FLACIUS, Mathias.

Catalogus testium ueritatis, qui ante nostram aetatem Pontifici Romano, eiusque erroribus reclamarunt.

- [Argentinae, apud Paulum Machaeropoeum sumptibus Ioannis Oporini (Basileae, ex off. Ioannis Oporini, Mär.)] 1562. 2°.

-- ADAMS F-553; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

Schutblad: 1 [doorgehaald:] (wellicht als op Titelblad, 1?)

2 [doorgehaald:] I | WEIDA ... (?) | [Me redemit(?) ? Groningen(?)] - yunio? (Anno?) 1563 ||

Titelblad: 1 [doorgehaald:] Johan(?) de? Kronderbach(?)

2 [geradeerd:] ... inus(?)

[ten dele onder Academiestempel]

Achterschutblad recto [geradeerd:] Henderick(?) ? harderbroch?

Acad. 1669: B.d.2., i.v. FLACCUS.

Band

4R op touw 2, vaste rug, 302 x 195 x 62; bruin-witte kapitaaltjes. Licht-bruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Metalen kantbeschermers verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aS/aSxaS'-r-aSxa'-r. Schunke: 'Groningen, Buchführer': R2 = NP 1550, Schunke 6. Twee rolstem-pels, drie losse stempels.

Twee sluitingen, type a, thans verdwenen.

In voorplat een enkel wormgaatje.

Kettingklampen

IIa, IIc, IIh.

Opmerkingen

1. In de rechter benedenhoek is enige vochtschade.
2. Vanuit het voorplat is een wormgat tot aan katern B.

Litteratuur

KLUYVER NP (groep A), 3; SCHUNKE, NP

Verwijzingen

2.1.39: Henderick? Harderbroch?; 2.1.67: Johan? de Kronderbach?;

2.1.109: Weida; 2.2.1.3.0: Groningen?

4.2.2.1: "Buchführer"-banden. 648

ANDREAE, Jacobus.

Kurtzer Begriff des Mümpelgartischen colloquii Zwischen D. Jacobo Andrae und D. Theodoro Beza, im Martio des 1586. Jars ist gehalten worden.

- Tübingen, bey Georg Gruppenbach, 1588. 4°.

-- Niet NUC, BLC.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: F.e. 31, i.v. MUMPELGARTICUM.

Band

Perkament, zonder karton 186 x 155 x 17.

Twee sluitingen, type h of i, geheel verdwenen.

Snede

Rood.

Opmerkingen

1. Het boek heeft vanuit de sneden forse waterschade opgelopen.
2. Voorin is vanuit de bovensnede een wormgat; tot aan blad):():(ij.
3. Op tal van plaatsen werd met bruine inkt onderstreept, omkaderd of in de marge 'NB' toegevoegd.

1. CORSETTI, Antonio.

Solenne ad inclytum repertorium in abbatem [Panormitanum].

- [Lugduni, per Nicolaum de Benedictis, 7 aug. 1505]. 2°.

--

** Blad [Aj] is uitgescheurd.

2. CROTTUS, Joannes. [de Monteferrato].

Repetitio, c. Rainutius de Testamentis.

- [Bononie, per Benedictum Hectoris, 26 feb. 1511]. 2°.

-- SERRA ZANETTI (zie nr 278), p. 229, nr 158.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: G.b.14, i.vv. CORSETUS en MONTEFERRATO.

Band

6R op touw 2, vaste rug. 437 x 315 x 82. Kapitaaltjes vernieuwd.

Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind, achter vervangen door karton. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek 2.

Rol-/ruitstempelband, heet gestempeld: I1aS (+ 3 diagonalen)/r r²
-r-r-r-aA//. Drie rollen, R1 = R4, R2 = R5. Drie veldstukken in ruit.

Achterplat aangevuld bij verloren sluitingen, boven met gedeelte (ondersteboven) Wapen/medaillon-rol, beneden met eveneens ondersteboven Spes-rol.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen; uit moeten van milters blijkt dat hierin drie gaatjes waren uitgestanst.

Achterplat zeer ernstig door worm aangetast (daarom vermoedelijk 'opgelapt') en ook vóór niet geheel schadevrij. Het leer bij de achterkneep goeddeels gebroken, de staart is vernieuwd, maar al weer kapot.

Bovenaan op voorplat, in zestiende-eeuwse hand: 'Repertorium V.J. Anthonij Corseti'.

Ondersteboven, aan voet van zelfde plat: 'Repertorium abbatis' [deels beschadigd].

Bovenaan rug - onleesbare - aantekening, deels onder etiket.

Kettingklampen

IIa (2x), IIe

Fragmenten

Verdwenen, maar op laatste blad van deel 2, [e4] verso, is dwars enige offset te zien. Het 'bijbehorende blad' kon niet getraceerd worden.

Opmerkingen

1. Vanuit kop- en staartsnede is zeer ernstige vochtschade ontstaan: schimmel, rot en papierbreuk komen veelvuldig voor.
2. Vanaf blad c[1] zijn wormgaten.

324

AERODIUS, Petrus [Ayrault].

Rerum ab omni antiquitate judicatarum pandectae. His accessit liber singularis de patrio jure.

- Parisiis, Apud Michaellem Sonnum, 1615. 2°.

-- BLC 15, 62; NUC NA 0534603.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: H.a.11., i.v. AERODIUS.

Band

Academieband 1630:

5R op touw 2, vaste rug. 354 x 230 x 84. Groen-witte kapitaaltjes.

Bruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type c. Metalen kantbeschermers verloren. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aa'/axaL' (ACADEMIAE/1630) -r-r

-r. Drie rolstempels.

Twee sluitingen, type a, verdwenen. In plaats van sluitplaatjes vijf (sterkop?) spijkers, thans verdwenen.

Leer nogal beschadigd. Kop deels vernieuwd, bij knepen breuken, langs kanten, met name voor, enigszins los. Bij oorspronkelijke scharnieren leer tegenwoordig verdwenen.

Een enkel wormgat.

Kettingklampen

I1e

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

Messing nagels klamp I1e nog bewaard, waardoor enige schade aan boekblok.

CORPUS JURIS CIVILIS. Institutiones.

Elementa, sive Institutiones iuris civilis, divi Iustiniani principis. Ed. Hieronymus Messaggius.

- Venetiis [Apud Nicolaum Beulaquam] 1565. 8°.

-- NUC NC 0713367.

Eigendomsmerken

- Voorschutblad: 1. Ex libris Laurentij Guilielmi || [in zelfde hand, een stuk lager:] 'Accipe, redde, caue'.
 2. [Doorgehaald] Bernardinus (?) de [verder onleesbaar] [niet doorgehaald:] est possessor huius libri ||
 3. B [met krullen onleesbaar gemaakt:] ERNARDINUS. [?] | DE SUCCA [?] [doorgehaald:] est huius | [niet doorgehaald:] Libri possessor ||.
 4. [Monogram?] BDES [rest doorgehaald].

Acad. 1669: G.e.5, i.v. MESSAGGIUS.

Band

4R op touw 2, bruin-witte kapitaaltjes, vaste rug. 191 x 133 x 52.

Bruin leer om karton. Hoek 1.

Stempelband, heet gestempelde kaderlijnen: 3-3 (2.2; 5)//B/1-1//

-//. Middenop, in hoeken en in rugvelden, in goud, drie stempels.

Geen sluitingen.

Kop vernieuwd, deels al weer beschadigd.

Kettingklampen

IIa

Snede

In banen rood gespikkeld.

Fragmenten

Zeer smalle oortjes perkament.

Opmerkingen

1. Met name vanuit kop zeer forse vochtschade.
2. Op een enkele plaats is het boek nog niet opengesneden: [d7]-

[d8] zitten nog aan elkaar.

3. Voorschutblad aan rectozijde zeer vol geschreven, onder meer met eigendomsmerken. Bovendien aantekening: 'Emptus 38 [rest afgesneden].
4. Ofschoon het boek tal van vlekken bevat, zijn gebruikssporen als glossen en onderstrepingen zeldzaam ([B8], [P8] b.v.).
5. Beneden in het achterplat is een zilvervisjesspoor.

Verwijzingen

2.1.14: Bernardinus? de Succa?; 2.1.76: Laurentius Guilielmi.

326

LEUNCLAVIUS, Johannes [Joh. Loewenklau].

Juris Graeco-Romani tam canonici quam civilis tomi duo.

- Francofurti, impensis heredum Petri Fischeri [Col. V.2: Hanouiae, excudebat Guilielmus Antonius impensis heredum Petri Fischeri]

1596. 2°. Twee delen, één band.

-- ADAMS L-598.

Eigendomsmerken.

--

Acad. 1669: H.b.9., i.v. LEUNCLAVIUS.

Band

Perkament om karton, 350 x 235 x 60.

Twee sluitingen, type h, witleren bindveters, achter beneden geheel bewaard, verder slechts gedeeltelijk.

Op rug bovenaan oude signatuur: '76', daaronder titel: 'Jus Graeco Rom.'. Deels bedekt door etiket is de 1669-signatuur, nog leesbaar: [een poot van de H] ... 9.

Kettingklampen

IIa, IIc.

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

1. Op enige plaatsen is langs de staartsnede een beetje vochtschade ontstaan.
2. De vernageling van klamp IIc heeft enige moeten nagelaten in het boekblok: tot en met blad [*5].

GORRAEUS, Joannes.

Opera. Definitionum medicarum libri XXIIII. Nicander, Theriaca et Alexipharmaca. Hippocrates, Libelli de genitura, de natura pueri.

Vert. J. Gorraeus.

- Parisiis, apud Societatem Minimam, [Apud Iosephum Cottereav, Sebastianum Chappelet, Abrahamum Pacard, Iacobum Quesnel, Dionisium Moreav et Samuelem Thibovst], 1622. 2°.

-- NUC NG 0340626 (207, 426; i.v. Gorris, Jean de).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: K.a.23., i.vv. GORRAEUS, HIPPOCRATES, NICANDER.

Band

Academieband 1630.

5R op touw 2, vaste rug. 363 x 233 x 75. Groen-witte kapitaaltjes. Bruin leer om houten borden, voorbord vervangen door karton, tweezijdig afgeschuind, type a. Metalen kantbeschermers verdwenen, hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: I1aa'/axaL' (ACADEMIAE/1630)-r-r-r. Drie rolstempels.

Twee sluitingen, type a, verdwenen behalve twee (van de telkens drie) sterkransspijkers waarmee bovenscharnier bevestigd was.

Leer is zeer gehavend: scheuren en gaten, de complete kop is vervangen.

In de platten heeft veel worm gewoed.

Kettingklampen

I1e

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

Van voor tot achter zijn wormgaten.

FALLOPIUS, Gabriel.

Opera omnia.

- Francofurti, apud haered. Andreae Wecheli, Claud. Marnium et Io. Aubrium, 1600 (Appendix: 1606). 2°.

-- ADAMS F-135.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: K.a.13, i.v. FALLOPIUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 362 x 227 x 116 (openstaand). Olijfgroen omwikkelde kapitaaltjes. Perkament om karton.

Enkele, resp. dubbele lijn als afgrenzing plat, in hoeken diagonaal; middenin paneelstempel.

Twee sluitingen, type k, bovenste witleren bindriemen bewaard.

Op rug, in tweede veld: G. Fallopii Opera Omnia ||; deels onder etiket: K ...

Opmerkingen

Op achterdekblad staan enkele optelsommen: 3-12 2-2 3- 2

1 ; 1 ; 4-12 .

4-12 3-2 7-14

Wat hier opgeteld wordt blijft onzeker, vermoedelijk twee boeken waarbij de band nogmaals een munteenheid (= gulden?) extra kostte.

RIOLANUS, Joannes [Jean RIOLAN].

Opera cum physica tum medica. Cui accessit Anatomia Ioannis Riolani filii.

- Francofurti, apud D. Zachariam Palthenium, 1611. 2°.

-- NUC NR 0291581.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: K.a.25, i.v. RIOLANUS.

Band

5R op touw 2, vaste rug. 342 x 220 x 44. Donkerbruin leer om karton (oorspronkelijke borden verdwenen).

Rolstempelband: I1aa'/axa'-r-rr². Twee rolstempels.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Leer beschadigd bij kanten en sloten.

Platten zeer ernstig aangetast door worm.

Kettingklampen

IIa

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

Het boek is van voor tot achter door talrijke wormgaten aangetast.

ARISTOTELES.

Aristotelis Historia de animalibus. Vert. & Comm. Iulius Caesar Scaliger. Philippus Jacobus Maussacus 'ex bibliotheca paterna opus ... vulgavit.'

- Tolosae, apud Dominicum & Petrum Bosc, [excusum apud Raymundum Colomerium] 1619. 2°.

-- NUC NA 0401459.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: L.b.11, i.v. SCALIGER.

Band

Academieband 1630.

5R op touw 2, vaste rug. 309 x 254 x 103. Groen(?)-witte kapi-taaltjes. Donkerbruin leer om eiken borden, tweezijdig afge-schuind, type a. Metalen kantbeschermers verloren, hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: Ilaa'/ax-raL' (ACADEMIAE/1630)
-r-r. Drie rolstempels.

Twee sluitingen, type a, verdwenen, op drie (van de vijf) ster kopspijkers na bij het bovenste, afgebroken scharnier.

Het leer is langs de randen wat geschaafd, bij kop en staart enigszins gescheurd; bij het verwijderen van het onderste schar-nier is de leren bekleding deels weggescheurd.

Kettingklampen

IIa, IIe

Snede

Blauwgroen.

Opmerkingen

Achterin een enkele vochtplek.

MAIOLO, Simeone [bisschop van Volturara].

Dies caniculares. Hoc est colloquium physica nova. Tertia editio.

- Mogvntiae, Impensis Ioannis Theobaldi Schönwetteri. 1614. 2°.

-- NUC NM 0133182.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: M.b.4, i.v. MAJOLUS.

Band

5R om touw 2. 375 x 248 x 80. Groene kapitaaltjes. Perkament om karton.

Langs randen van platten doorlopende lijn, midden paneelstempel.

Twee sluitingen, type h, vrijwel geheel verloren.

Bovenaan op rug oude signaturen '90', doorgehaald, daarnaast: 117.

Deels onder etiket: M ... 4.

Kettingklampen

IIa, IIe

Snede

Rood en zwart gespikkeld.

Fragmenten

Als oortjes stroken uit missaal, textualis 15de eeuw, achterin deel uit Proprium sanctorum: [Emeren]tiane et Macharij en Timothei (= resp. 23 en 24 januari).

Daaroverheen enige resten van druk: Latijn, ongeïdentificeerd.

Kapitaaltjes: Latijn, ongeïdentificeerd. Cursiva libraria, 15de eeuw.

Opmerkingen

Bovenaan op voordekblad, thans los, staat de prijs aangegeven: 6-1.

Op het titelblad is - in andere hand - rechtsbeneden een soortgelijke notitie: constat 14-3-0. | Gronin: à Lamberto anno 1616 ||.

THEOPHRASTUS.

Opera omnia. Ed. Daniel Heinsius.

- Lugduni Batavorvm, ex typographio Henrici ab Haestens. Impensis
Johannis Orlers, And. Cloucq, & Joh. Maire, 1613. 2°.

-- NUC NT 0142318.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: M.c.8, i.v. THEOPHRASTUS.

Band

5R op touw 2. 332 x 202 x 59. Groen-witte kapitaaltjes. Donkerbruin leer om houten borden, tweezijdig afgeschuind, type a.

Messing kantbeschermers allemaal behouden. Hoek 1.

Rolstempelband, heetgestempeld: IaBa (doorlopend Andreaskruis, niet precies door hoeken binnenveld) a'/ra'-rr². Twee rolstempels: R1 gesigneerd AB.

Twee sluitingen, type a. Muiters en (telkens drie) sterkopspijkers behouden gebleven, sluthaken bij scharnier afgebroken.

Leer met name bij voorkneep enigszins versleten, deels gescheurd.

Kettingklampen

IIa, IIc

Snede

Groenblauw.

Opmerkingen

Met name langs de staartsnede enige vochtschade.

333

KEPLER, Johann.

Dioptrice; sev demonstratio eorum quae visui et visibilibus propter non ita pridem inventa accidunt. Praemissae epistolae Galilei de ijs, quae nova et admiranda in coelo deprehensa sunt. Item examen praefationis Ioannis Penae in Optica Euclidis, de usu optices in philosophia.

- Avgvstae Vindelicorum, typis D. Franci, 1611. 4°.

-- NUC NK 0103869.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.12, i.v. KEPLERUS (vergelijk opmerking 2).

Band

Moderne halfperkamenten band. 197 x 152 x 11.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Titelblad met ronde academiestempel.
2. In 1669 was dit werk samen gebonden met drie andere werkjes, opgenomen onder BACON, FABRICIUS en SCHREINER. De eerste twee zijn bewaard gebleven, resp. onder N² h 7 en P m β 1 (de nummers 334 en 350). Dit werk van Kepler was - gelet op de ronde stempel - mogelijkterwijs voorop gebonden.

334

BACON, Roger.

Perspectiva. Nunc primum in luce edita. Ed. Johannes Combachius.

- Francofvrti, typis Wolffgangi Richteri, sumptibus Antonij Hummij,
1614. 4°.

-- NUC NB 0023208

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.12, i.v. BACON (vergelijk opmerking 2).

Band

Moderne halfperkamenten band. 196 x 154 x 13.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Octogoon UB-stempel.
2. In 1669 samengebonden met andere werken - zie opmerking 2 bij
N² h 4, nr. 333.

1. EUCLIDES.

Elementorum geometricorum libri XV.

- Basileae, apud Iohannem Heruagium, Aug. 1537. 2°.

-- ADAMS E-974; niet in Heckethorn.

2. EUCLIDES.

Sex libri priores. Algebrae porro regulae demonstratae, authore Ioanne Scheubelio.

- Basileae, per Ioannem Heruagium [Sept. 1550]. 2°.

-- ADAMS E-1012; niet in Heckethorn.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.c.12, i.v. EUCLIDES (vergelijk opmerking 3).

Band

Modern perkament om karton. 318 x 225 x 65.

Snede

Blauw gespikkeld (waarbij kleurverschil bij verschillen in papier van eerste en tweede deel).

Opmerkingen

1. Vóór- en achterbladen van elk der onderdelen zijn redelijk vuil en gevlekt. Dit doet een separaat bestaan vermoeden - hetgeen versterkt wordt door het verschil in verschijningsdatum.
2. Op het titelblad van deel 1 staat in latere (17?) hand met pen: 'Liber admodum rarus'.
Op het voordekblad is een oudere inhoudsbeschrijving opgeplakt.
3. In 1669 werd onder N.c.12. ook nog een werk van Hyginus bewaard, thans P d 1, nr. 339, terwijl van de in deze band samengebonden werken eigenlijk alleen deel 2 wordt aangegeven: 'Ejusdem [= Euclidis] 6. lib. priores cum not. & algebra Scheubelii. Basil. 1550': Ook bij P d 1 blijkt slechts één werk opgenomen te zijn in de catalogus.

Wanneer we dan proberen N.c.12. tot één band terug te brengen, dan zou dat een dik boekdeel worden; alleen het boekblok zou (O e 1:) 32 + 18 en (P d 1:) 16 + 19 = 85 mm meten. Zulke banden komen inderdaad voor maar zijn in deze studie zeldzaam. Wanneer

we de mogelijk latere 'bijvoegsels' ($O \underline{e} 1^1$ en $P \underline{d} 1^2$) weglaten,
houden we een normalere proportie over: $18 + 16 = 34$ mm als
boekblok waar dan de dikte van de banden nog bijkomt.

Het eigendomsmerk van Johannes Arcerius (zie bij 339!) blijft
in ieder geval behouden.

Verwijzingen

2.1.59: Johannes Arcerius Theodoretus.

5.1: Sint-Maarten.

336

MAUROLYCO, Francesco.

Opuscula mathematica (Arithmeticonum libri duo)

- Venetiis, apud Franciscum Franciscium Senensem, 1575. 4°.

-- ADAMS M-919.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.4, i.v. MAUROLYCUS.

BandPerkament om karton, 220 x 175 x 34. Blauw (groen?)-witte kapitaal-
tjes.

Twee sluitingen, type h of i; bindveters verdwenen.

Op rug inhoudsaanduiding en oude signatuur, deels onder etiket: N.

In recente tijd nogmaals inhoud, ditmaal met jaar van verschijnen.

Kettingklampen

IIc (2x)

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

Vanuit sneden vochtplek.

337

ANDERSON, Alexander [Aberdonensis].

Supplementum Apollonii redivivi, siue, Analysis problematis hactenus desiderati ad Apollonij Pergaei doctrinam περὶ νεύσεων.

- Parisiis, Apud Hadrianum Beys, 1612. 4°.

-- NUC NA 0298973.

** Het laatste blad, [M4], is verloren, vermoedelijk blanco.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.10, i.v. ANDERSON (vergelijk opmerking 2).

Band

Moderne, halfperkamenten band. 203 x 157 x 10.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Met name achterin ongelukkig bijgesneden.
2. Een rond academiestempel op titelblad.
3. In 1669 tezamen gebonden met ALPHONSUS (tegenwoordig verloren), METIUS (tegenwoordig O r 4, nr. 338; zie ook opmerking 2 daarbij) en SCHEINER (verloren).
Dit deel zou voorop gebonden kunnen zijn, gelet op de ronde academiestempel.

338

METIUS, Adriaan Adriaansz.

Praxis nova geometrica per usum circini et regulae proportionalis.

- Franekerae, Ex officina Vlderici Dominici Balck, 1623. 4°.

-- NUC NM 0492927.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.c.10, i.v. METIUS (vergelijk opmerking 2).

Band

Moderne halfperkamenten band. 202 x 157 x 6.

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Moderne UB stempel (octogoon) op titelblad.
2. In 1669 vermoedelijk samengebonden met werken van ALPHONSUS, ANDERSON en SCHEINER, toen bewaard onder de signatuur N.e.10. De signatuur met c moet op een vergissing berusten: onder N.c.10. wordt een boek in folio bewaard zoals in de hele rubriek N.c. (na identificatie) uitsluitend folianten blijken te berusten. Van de bundel N.e.10. is verder alleen Anderson behouden, tegenwoordig O o 1, nr. 337. Zie verder daar, opmerking 3.

1. HYGINUS, Caius Julius.

Fabularum liber. Poeticon astronomicon, libri quatuor. Quibus accesserunt similis argumenti, Palaephatus. De fabulosis narrationibus, liber I. Vert. Phil. Phasianinus. F. Fulgentius Pla[n]ciades. Mythologiarum, libri III. De vocum antiquarum interpretatione, liber I. Aratus. $\Phi\alpha\nu\omicron\mu\epsilon\nu\omega\nu$ fragmentum, Germanico Caesare interprete. Phaenomena Graece, cum interpretatione latina. Proclus. De sphaera libellus. Vert. Thomas Linacer, ed. Jac. Miccyllus.

- Basileae, apud Ioannem Hervagium, 1535. 2°.

-- PENNINK 1165; HECKETHORN 123, nr 44.

2. PTOLEMAEUS, Claudius.

Almagestum. Vert. G. Trapezuntius, ed. L. Gauricus.

- [In urbe Veneta, & calcographica Luceantonii Iunta off. aere proprio, ac typis excussa, Febr. 1528 (NB:=1529)]. 2°.

-- ADAMS P-2214; CAMERINI, Paolo. Annali dei Giunti, volume primo. Venezia, parte 1, 2. Firenze 1962, 1963. I, p. 327.

Eigendomsmerken

Tegenover titelblad 1: Ioannis Arcerij Theodoretj.

Titelblad 1: Sum Joannis Arcerij Theodoretj 1568.

Acad. 1669: N.c.12, i.v. HYGINUS (vergelijk opmerking 3).

Band

5R op touw 2, vaste rug. 314 x 215 x 52. Donkerbruin leer om karton.

Langs rand platten lijn met drievoudige rol (1.2.1; 5), middenop motief in twee helften aangebracht - evenals op de band van motief in twee helften aangebracht - evenals op de band van C d 33¹ en 2, ξ p 1 en ξ s 1, welke drie banden ook middels rolstempels onderling nauw verwant zijn. Ze bevatten resp. drukken uit Basel 1557, Frankfurt 1581 en Spiers 1581.

Twee sluitingen, type h of i, veters geheel verdwenen.

Het leer is zeer geschaafd, de kop werd vernieuwd maar is ook al weer kapot.

Kettingklampen

IIa

Snede

Rood gespikkeld.

Fragmenten

Voorin als oortje zeer smal snippertje perkament.

Opmerkingen

1. Deel 1 heeft duidelijk vanuit de kopsnede forse waterschade opgelopen, die echter niet aansluit bij deel 2; de eerste en laatste bladen zijn opmerkelijk vuil. Waarschijnlijk zijn de boeken pas later bij elkaar gebonden.
2. In deel 2 staan enige aantekeningen, onder meer op 13 recto - 14 recto, niet in de hand van Johannes Arcerius.
3. In 1669 werd onder dezelfde signatuur ook een werk van Euclides bewaard, thans O e 1, nr. 335 (vergelijk daar opmerking 3). Hier zij volstaan met de constatering dat onder N.c.12. wèl Hyginus maar niet Ptolemaeus werd opgevoerd.

Verwijzingen

- 2.1.59: Johannes Arcerius Theodoretus.
5.1: Sint-Maarten.

FABER, Jacobus. Stapulensis.

Introductorium Astronomicum.

- Parisiis, ex [in] officina Henrici Stephani [9 dec.] 1517. 2°.

-- ADAMS F-26; MOREAU II 1654 (met verm. exemplaar); PENNINK 871; RENOUARD Estienne 20.

Eigendomsmerken

Titelblad [doorgehaald]: Liber(?) gerardi(?) pistoris(?) ecclesie
Sancti Martini sacerdotis.

Acad. 1669: N.c.11. i.v. FABER (vergelijk opmerking 3).

Band

Moderne halfperkamenten band. 308 x 216 x 15 (vergelijk opmerking 3).

Snede

Blauw gespikkeld.

Fragmenten

I,1.2. Perkament, los dek-schutblad (overgenomen uit oude band; vergelijk opmerking 3), conjugaat. 298 x 205 + 201. 2 x 47 rr. op 255 x 150 (intercolumnium: 17 mm). Textualis 14de eeuw.

Johannes van Erfurt, Summa confessorum, I.6.3; I.6.4.

I,1: I.6.3. Inc.: c.i et ij. sicut quidquid; Expl.: ... a muliere.
Ed. BRIESKORN, p. 380, r. 5 - 386, r. 42.

I,2: I.6.4. Inc.: quia in principio; Expl.: VIII.t.XVI.N.

[in rood, zeer gevlekte rubriek:] De hereditaria
successione. Titulus quintus.

Ed. BRIESKORN, p. 401, r. 4 - 408, r. 23.

Blijkens het tekstverloop ontbreken twee bladen tussen I,1 en I,2, het middenbifolium van het oorspronkelijke katern.

In margine met rood I,1: K en L; I,2: Q, R, S en T, waaruit afgeleid kan worden dat de capita doorlopend met letters werden aangegeven.

In de marges verder latere glossen in verschillende handen, een handje en Nota-tekens.

Opmerkingen

1. Met name vanuit de kop is bij de kopsnede enige vochtschade, ook op de fragmenten.

2. Eén handgeschreven aantekening komt voor op blad 5, [A5]: in de afbeelding werd 'centrum mundi' genoteerd.
3. In 1669 waren onder de signatuur N.c.11. nog twee werken bij dit boek gebonden: Inc. 62 (nr. 58) en γ a 9 (nr. 137). Gelet op het eigendomsmerk in dit werk, alsmede het hier opnemen van oude dek-schutbladen lijkt de volgorde in 1669 althans met het boek van Faber te beginnen. Vermoedelijk is de huidige band van dit nummer al de tweede vervanging: Macrobius (137) is in een Academieband uit de 18e eeuw gebonden. De splitsing moet dan al doorgevoerd zijn. Ook de zeer desolate staat van het papier van Martianus Capella (58), terwijl bij beide andere delen de vochtschade zeer beperkt is, wijst op een separaat bestaan. Temidden van alle andere rotte plekken in 58 kan wellicht aan de voet van de laatste bladen een drietal (roest-?)plekken geïnterpreteerd worden als een indicatie voor een kettingklamp, vergelijkbaar met type Ib. Dat zou de volgorde bepalen: 340, 137, 58. Misschien is de grote plek in de rechterbenedenhoek van het tekstblok zelfs een aanwijzing voor knoppen op de platten, maar dit is zeer gewaagd.

Verwijzingen

2.1.30: Gerardus Drael Pistoris.

5.1: Sint-Maarten.

1. ROMANUS, Adrianus.

Specvlvm astronomicvm, sive, Organum forma mappae expressvm.

- Lovanii, Ex officina Ioannis Masij, 1606. 4°.

-- NUC NR 0399159

2. PEZEL, Christoph.

Praecepta genethliaca, sive De prognosticandis hominvm nativitatibus commentarijs.

- Francoforti, Typis Wolfgangi Richteri, impensis Johan. Theobaldi Schonvvetteri & Cunradi Meulii, consortum, 1607. 4°.

-- NUC NP 0294873.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.11, resp. i.vv. ROMANUS en PEZELIUS.

Band

Perkament om karton. 206 x 161 x 31.

Op rug onder meer oude signatuur: N.E.11.

Kettingklampen

IIc

Snede

Rood gespikkeld.

BRAHE, Tycho.

Astronomiae instauratae mechanica.

- Noribergae, apud Levinum Hulsium, 1602. 2°.

-- NUC NB 0736458.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.c.8., i.v. BRAHE.

Band

Moderne kartonnen band, half perkament. 325 x 212 x 13 (afgesneden).

Snede

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

Met de hand gefolieerd, deels afgesneden.

Her en der aantekeningen.

3431. ROJAS SARMIENTO, Juan de.

Commentariorum in astrolabium quod planisphaerium uocant, libri sex.

- Lutetiae, apud Vascosanum, 1550. 4°.

-- ADAMS R-671.

2. STEMPEL, Gerard.

Vtriusque astrolabii tam particulæris quam vniversalis fabrica et vsvs. Sine vllius retis avt dorsi adminiculo. Ed. Gerardus Stempelius, Adrianus Zelstius.

- Leodii, typis Christiani Ouyverx [exemplaria prostant Coloniae apud haeredes Francisci Hoghenbergij] , 1602. 4°.

-- BMGC 229, 456; NUC NS 0905120.

** De tabellen zijn verdwenen, de kinnen waarop ze geplakt waren zijn behouden.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.9., resp. i.vv. ROIAS en STEPELIUS.

Band

Perkament om karton, 211 x 174 x 41. Blauw-witte gevlochten kapi-taaltjes.

Langs rand enkele lijn, bij rug dubbele lijnen.

Twee sluitingen, type h; witleren bindveters voorplat maar gedeel-telijk bewaard, achter geheel.

Op rug - deels onder etiket - aanduiding inhoud en oude signatuur: N.E.9; daaronder nogmaals(?) Joannis | de | Roias | comment. || en 1550. ||

Op voorplat met passer twee cirkels gekrast (ø 46 mm).

Achterplat iets gevlekt.

Kettingklampen

IIC

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

Het boek is hier en daar watervlekkig.

KEPLER, Johann.

Ad Vitellionem paralipomena, quibus astronomiae pars optica traditur; potissimum de artificiosa observatione et aestimatione diametrorum deliquiorumque solis et lunae.

- Francofurti, apud Claudium Marnium & haeredes Ioannis Aubrii, 1604. 4°.

-- NUC NK 0103841.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.6, i.v. KEPLERUS.

Band

Perkament om karton. 214 x 172 x 32.

Op rug onder meer oude signatuur: N.E.6.

Kettingklampen

IIC

Snede

Rood gespikkeld.

PURBACH, Georg.

Tabulae eclypsium. Tabula primi mobilis Joannis de Montereio.

- [Viennae Austriae, arte & industria Ioannis Winterburger, impensis Leonardi & Lucae alantse fratrum, Id. Apr. 1514]. 2°.

-- ADAMS P-2271, hoewel hier π^2 , aa^6 , bb^8 etc. in plaats van het bij Adams aangegeven aa^8 , bb^8 , etc.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.c.8, i.vv. BRAHE, PEURBACHIUS, REGIOMONTANUS.

Band

Perkamenten bifolium (zie onder fragmenten) om gedrukt papier.

317 x 216 x 24. Groen-witte kapitaaltjes. Twee sluitingen, type h, waarvan slechts resten over.

Langs kanten zeer beschadigd, bij voorkneep grotendeels gebroken.

Bovenaan bij rug restje signatuur onder etiket: N ...

Kettingklampen

I Ib

Fragmenten

Bekleding band

Bifolium perkament, 23 + 2 + 317 + 2 + 22 (resp.: inslag, kant, plat, kant, inslag) x 29 + 2 + 208 + 28 + 32 (oude vouw) + 176 + 2 + 30 (resp.: inslag, kant, plat, (ronde) rug, plat (in twee delen in verband met oude vouw), kant, inslag). Tekstblok: 233 x 140.

Textualis, 13de eeuw.

Bijbel met interlineaire en gestileerde marginale glossen:

Exodus 8,6-8 en 12,8-12.

In rug:

Verschillende vulstroken, Latijn, ongeïdentificeerd. Textualis, 14/15de eeuw.

Als platvulling:

Op elkaar geplakte bladen.

Gedrukte tekst. Als kopregel onder meer: PHILIPPI MELANTHONIS, CAESAREA DICTA, EPISTOLA D. MAR. LVTH. en andere (hervormingsgezinde?) werken; één (gefolieerd 410) met aanhef: Dvo Contraria | et inter se pvgnantia caesa|rea edicta de Lvth. Negotio. | Martinus Lvtherus ad omnes.||

Opmerkingen

1. Op de rectozijde van het voordekblad (bijgevolg goeddeels nog vastgeplakt): den (Im?) ... [onleesbaar woord] mitt | Pergament uberhogen. ||
2. In de platten zijn enkele wormgaten, zich voortzettend tot aan het boekblok, althans in het voorschutblad.
3. Enige vochtschade vanuit de kopsnede.

Litteratuur

MBG nr 10, p. 105.

MULLER, Joannes [Regiomontanus].

Tabvlæ directionvm profectionvmque, non tam astrologiae iudicialiae, quam tabulis instrumetisque innumeris fabricandis vtilis ac necessariae. Per Erasmvm Reinholdvm supputatae.

- Witebergae, in Officina Typographica Matthaei Welack, 1584.

4°.

-- NUC NM 0857379.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.7, i.v. REGIOMONTANUS.

Band

Perkament om bedrukte bladen (Latijn: canoniek recht?). 215 x 175 x 27. Oker-witte gevlochten kapitaaltjes.

Zwart bestempeld: langs randen platten en over bindriemen met rol, midden op platten stempels, vóór en achter verschillend; in vier hoeken stempels, zo ook tussen ribben. Eén rol, vier stempels.

Twee sluitingen, type h; binnendeel van riemen bewaard.

Op platten - zeer vervaagd - in inkt optelsommen. Op rug auteur, titel en jaar en signatuur N.E.7. (deels onder etiket).

Kettingklampen

IIe

Snede

In banen rood en blauw gespikkeld.

Fragmenten

Als rug- en kapitaalstrookjes snippers Latijn, ongeïdentificeerd.

Textualis, 14de eeuw.

Opmerkingen

1. In het voorplat en het - thans losse - voordekblad is een wormgang.
2. Er zijn vele aantekeningen en onderstrepingen, in de zelfde hand als nr. 348, P 1 5, waarbij ook geen bezitter/gebruiker bekend is. Op het voordekblad, aan de verso-zijde, staat nog een aankoopno-

titie: 'Emptus floreno'. Wanneer, waar en door wie voor een gulden aangeschaft blijft onduidelijk.

STADIUS, Joannes.

Ephemerides secundum Antuerpiae longitudinem ex tabulis Prutenicis supputatae ab anno 1583 usque ad 1606. Quibus schemata, & praedictionis annorum mundi & Eclipsium luminarium accesserunt, auctore Francisco Iunctino.

- Lvgdvni, In off. Q. Philip. Tinghi. Apud Simphorianum Beraud et Stephanum Michaellem, 1585. 4°.

-- BAUDRIER V, 70.

Eigendomsmerken

Achterschutblad (deels in groen, deels zwart geschreven): [gr:]
Ad | Adri | Adrianus [zw] Metius | [gr] Alcmariensis | anno 1589 ||
Acad. 1669: N.d.9, i.v. STADIUS.

Band

Perkament om karton, 234 x 177 x 62. Oker-witte kapitaaltjes.
Twee sluitingen, type h, bindveters grotendeels verloren.
Op rug tweemaal inhoudsopgave; deels onder etiket signatuur N ...
Band nogal vlekkelig en oneffen.

Kettingklampen

IIC

Snede

Blauw-groen.

Fragmenten

Als oortjes stukken ongeïdentificeerd Latijn. Textualis 13de eeuw.
Geglosseerde tekst, concilie genoemd. Canoniek recht?

Opmerkingen

Klein beetje watervlekkig. Het aanbrengen van de kleur op de snede is iets onoplettend geschied: de kwast is geregeld tussen de bladen in het boekblok geraakt.

Verwijzingen

2.1.1: Adrianus Metius

348

REINHOLD, Erasmus.

Prutenicae tabulae coelestium motuum. VVitebergae, imprimabat Mat-
thaeus VVelack, 1585. 4°.

-- ADAMS R-332.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.3, i.v. REINHOLDUS.

Band

Perkament om karton, 226 x 182 x 46.

Langs randen simpel lijnpatroon: 3 (1.1; 5).

Twee sluitingen, type h, blijkens restant riem onder dekblad.

Op rug auteur en titel, en - onder etiket goeddeels verborgen -
de signatuur N ...; beneden het jaar van verschijnen: 1585.Kettingklampen

IIc

Snede

Rood(?) gespikkeld.

OpmerkingenTalrijke aantekeningen over gebruik van boek, aanvullingen en au-
teur (voor dekblad).Op voordekblad ook notitie over aankoop: 'Emptus dalero'; wanneer,
waar en door wie gekocht is onbekend!(Dezelfde hand komt ook voor in P 1 3, nr. 346), waarbij evenmin
de herkomst bekend is!).

1. en 2. MOLERIUS, Elias.

Astronomicus τῆς Ψηφοφορίας eclipsium ἐπιλογισμὸς h.e.
 accurata descriptio. Cui adjunguntur 1. ἐπιλογισμοῦ plane-
 tarum. 2. Enarratio de planetarum excentris, et 3. Enarra-
 tio de sydere novo.

- [Genève?] Excudebat Jacobus Stoer, 1606-1607. 4°.

-- BLC 224, 127; NUC NM 0682728.

** In de NUC wordt beschreven dat in exemplaren in de Uni-
 versity of California, Berkeley en/of (?) New York Public
 Library kennelijk later als plaats van verschijnen 'Gen-
 tuae' werd toegevoegd. De catalogus van de British Library
 suggereert Genève. Deze laatste mogelijkheid lijkt het
 meest aannemelijk daar in die plaats - blijkens b.v. het
 drukkersregister van ADAMS - sedert 1573 een drukker van
 deze naam werkzaam was. Bij Anne Rouzet (Dictionnaire des
 imprimeurs, libraires et éditeurs de XVe et XVIe siècles
 dans les limites géographiques de la Belgique actuelle.
 Nieuwkoop 1975) komt te Gent geen drukker Stoer voor. Ver-
 moedelijk gaat het geheel terug op een foutieve spelling
 'Gentuae' in plaats van 'Geneuae'.

3. KEPLER, Johann.

De stella nova in pede Serpentarii, et qui sub ejus exortum
 de novo iniit. Trigono igneo. Accesserunt I. De stella in-
 cognita Cygni: narratio astronomica. II. De Jesv Christi
 servatoris vero anno natalitio.

- Praegae, Ex officina calcographica P. Sessii [deel III:
 Francofurti, IV: Francofvrti, In officina typographica W.
 Richteri] 1606.

-- NUC NK 0103866.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.5., i.v. MOLERIUS en KEPLERUS (3x, éénmaal per
 abuis N.e.6.!)

Band

Perkament om karton.

Op rug nog deel signatuur leesbaar: N...

Kettingklampen

Iic

Opmerkingen

De aantekeningen zijn niet geheel volledig; het boekwerk is (tijde-
lijk) niet voorhanden.

FABRICIUS, Johann.

Joh. Fabricii Phrysi de maculis in sole observatis et apparente earum cum sole conversione, narratio. Cui adjecta est de modo educationis specierum visibilium dubitatio.

-- VVitebergae, Typis Laurentij Seuberlichij, Impensis Iohan. Borneri senioris & Eliae Rehefeldij, 1611. 4°.

-- NUC NF 0006590.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.e.12, i.v. FABRICIUS (vergelijk opmerking 4).

Band

Moderne half perkamenten band. 200 x 154 x 6.

Snedes

Blauw gespikkeld.

Opmerkingen

1. Octogoon UB-stempel op titelblad.
2. Iets vochtvlekkig.
3. Her en der in margine potlood(!)aantekeningen.
4. Dit werk was in 1669 kennelijk tezamen gebonden met wat nu onder N² h 4 en N² h 7 bewaard wordt. Eén onderdeel is thans verloren (vergelijk N² h 4, opmerking 2).

ORTELIUS, Abraham.

Thesaurus geographicus.

- Antuerpiae, ex officina Plantiniana [apud viduam, et Ioannem Moretum], 1596. 2°.

-- ADAMS O-348; BT 2310.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.a.9, i.v. ORTELIUS.

Band

Perkament om karton. 370 x 233 x 65.

Twee sluitingen, thans verloren, type i (rood lint; één rest vóór boven bewaard!).

Bovenaan rug rest inhoudsaanduiding en - deels onder etiket - signatuur: N ... 9.

Bindriemen gebroken waardoor boekblok vrijwel los in band.

Kettingklampen

IIa, IIc

Snede

Rood gespikkeld.

STRABO.

Rerum geographicarum libri XVII. Ed. Isaac Casaubonus; lat. vert.

Gvilielmvs Xylander. Comm. Federicus Morellus.

- Lutetiae Parisiorum, Typis Regiis, 1620. 2°.

-- NS 0982763 (NUC 572, 134).

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: N.a.10, i.v. STRABO.

Band

Academieband 1630.

5R op touw 2, vaste rug. 372 x 240 x 96. Groen-witte kapitaaltjes.

Donkerbruin leer om eiken berderen, tweezijdig afgeschuind. Metalen kantbeschermers zijn verdwenen. Hoek 1.

Rolstempelband, heet gestempeld: Ilaa' / axa' - raL' (ACADEMIAE/1630) - r

-r. Drie rolstempels, R2 gesigneerd AB.

Twee sluitingen, type a: muiters en sluishaken verdwenen, twee c.q.

vier (van de vijf) sterkopspijkers waarmee de scharnieren werden bevestigd zijn behouden.

Er zijn enige scheuren in het leer, de kop werd vernieuwd.

Beide platten zijn door wormen aangetast.

Kettingklampen

IIa, IIe

Snede

Groenblauw.

Opmerkingen

1. Vanuit de platten zijn wormgaten in het boekblok: tot [T5] en vanaf xxx[1].
2. Voornamelijk vanuit de rechterbenedenhoek is vochtschade.
3. Bovenaan op de keerzijde van het voorschutblad staat de oude signatuur N.a.10., met potlood doorgehaald.

CATULLUS, C. Valerius.

Albius Tibullus, S. Aur. Propertius.

Opera Omnia.

- Parisijs [ex officina Claudij Morelli] 1604. 2°.

--

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.a.17, i.v. Catullus.

Band

Perkament om karton, 358 x 234 x 117 (openstaand. Groen-witte kapitaaltjes.

Simpele lijnversiering I1aP/ax (op hoeken S1) -aAx-aAx//.

Twee sluitingen, type h, bindveters vrijwel geheel verdwenen.

Perkament bij staart wat gebroken, algemeen zeer smerig.

Kettingklampen

IIa (2x), IIe

Snede

Rood gespikkeld.

Opmerkingen

Het boek is een beetje vochtvlekkig, onder meer vanuit de rug.

PASSERATIUS, Joannes.

Commentarii in C. Val. Catullum, Albium Tibullum et Sex. Avr. Propertium.

- Parisiis [Morellus] 1608. 2°.

-- NUC NP 0128964.

Eigendomsmerken

--

Acad. 1669: P.a.18., i.v. CATULLUS.

Band

Perkament om karton, 365 x 234 x 120 (openstaand). Groen omwikkelde kapitaaltjes.

Op platten plaat gestempeld, voorop daardoor perkament gedeeltelijk kapot gegaan.

Twee sluitingen, type h, bindveters op heel klein stukje na verloren.

Perkament bij voorkneep gebroken.

Boven op rug deel van inhoudsaanduiding nog leesbaar evenals oude signatuur (te wijten aan etiket!): P ... 8.

Met name het voorplat is zeer krom getrokken.

Kettingklampen

IIa, IIe

Opmerkingen

In recente tijd zijn nieuwe dek- en schutbladen aangebracht, maar ook alweer beschadigd.

PLATO.

Omnia Opera.

- [Venetiis, in aedib. Aldi, et Andreae soceri, Sept. 1513]. 2°.

-- ADAMS P-1436; ISAAC 12828; PENNINK 1818.

Eigendomsmerken

Aan de voet van [EE4] verso [zeer verbleekt] : 1. Sum Erasmi.

2. [aansluitend:] At nunc | Regneri Praedini. 1554. ||

3. [aansluitend, deels geradeerd:] Iani [?] ...? est hoc et a |
Lasco [Ba?]ronis Poloniae | Io. Arce. Theodor. ||

Band

Latere band, 18de eeuw.

5R op touw, vaste rug. 310 x 212 x 75. Bruin-witte, gevlochten kapitaaltjes. Bruin leer om karton.

Platten bespikkeld met uitsparing figuur van ruit in rechthoek; op rug goudstempeling en titelschildje, kanten goud gestempeld.

Snede

Rood en oker gespikkeld.

Opmerkingen

1. In heel het boek komen, met name vanuit kop- en staartsnede, vochtkringen voor.
2. Er zijn talrijke aantekeningen, grotendeels geradeerd of althans gebleekt - zie hiervoor Ter Horst.

Litteratuur

D.J.H. TER HORST, 'Een boek uit de bibliotheek van Erasmus teruggevonden'. In: Het Boek 24, 1936, 64-70, met name 67-70; Erasmus en zijn tijd. Tentoonstelling (...) Museum Boymans-van Beuningen, Rotterdam, 1969, nummer 547.

Toelichting

In de studie van Ter Horst wordt uitgebreid ingegaan op de vermoedelijke lotgevallen van dit boek. Hier zij volstaan met de volgorde van de belangrijkste bezitters: Erasmus, Johannes a Lasco, Gerhardus Mortaingne, Regnerus Praedinius (1554), Johannes Arcerius Theodoretus.

Hoe het boek in de Koninklijke Bibliotheek terecht is gekomen blijkt niet meer te achterhalen.

Verwijzingen

2.1.24: Erasmus, Desiderius; 2.1.32: Gerardus Mortaingne; 2.1.59: Johannes Arcerius Theodoretus; 2.1.68: Johannes a Lasco; 2.1.90: Regnerus Praedinius.
5.1: Sint-Maarten.

SPECULUM

Exemplorum ex diversis libris in unum laboriose collectum.

- Deventer, Richard Paffraet, 2 mei 1481. 2°.

-- HC 14915; CA 1568. BBN Inc 83; BMC IX, 43; GOFF S-651; IBP 5066; KRONENBERG, Deventer, 245; PELL 1615; POLAIN (B) 3573. — IDL 4156.

** Als auteur van het geschrift werd lange tijd Aegidius Aurifaber beschouwd maar dit werd weersproken door B. Kruitwagen (BBH 29, 1905, 329-453). S. van der Woude (Johannes Busch, (diss.) 1947, 154-157) stelt als auteur voor de Windesheimer Johannes Busch.

Over de bibliografische bijzonderheden vgl. de catalogus van het MMW.

Eigendomsmerken

[a1] 1. [strookje papier, opgeplakt:] Liber fratrum ordinis premonstratensis In werum alias In florido orto ||.

2. [hand Nijlen:] Hic liber est capituli cathedralis ecclesie | Gruningensis repertus inter ... [?]| ... defuncti Abbatis Cornelij Hermannj | Quod attestor ego frater Arnoldus Nijlen | Vicarius generalis et pastor propria manu ||.

Band

4R op riem 2, vaste rug. 290 x 220 x 115. Doorgestoken kapitaaltjes.

Bruin leer om eiken borden, licht afgeschuind.

Geen metalen kantbeschermers. Hoek 2.

Stempelband, type ruit: 0-3(1.1;4)// A/2-2/C/2-2// 5. (15d). Negen stempels; achterplat geen losse stempels.

Twee sluitingen, type a. Sluithaak en scharnier verloren gegaan.

Muiters en sluitstukjes met 'inwendige' spijkers bevestigd.

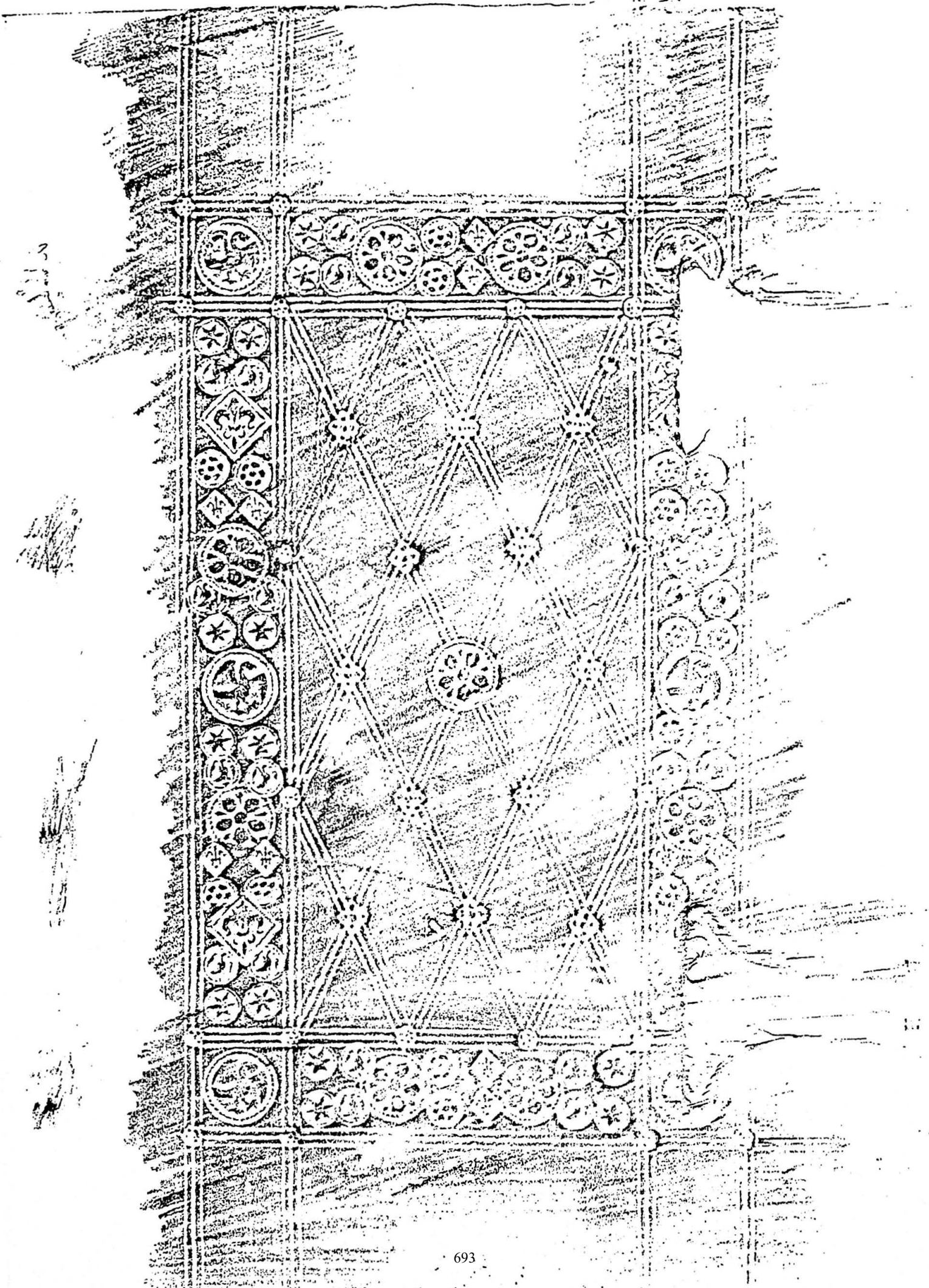
Bovenaan op voorplat nog spijkertjes van fenestra.

Het leer van het voorplat is bij de kneep iets gescheurd.

Opmerkingen

1. De initialen zijn met de hand in rood en helder blauw ingevuld.

2. Uit lila leer werden klavier-knoppen gevlochten.

Litteratuur

Museum Meermannano Westreenianum. Catalogus van de Incunabelen. II: Nederland, België, Duitschland, Duitsch-Zwitserland, Oostenrijk. 's Gravenhage 1920, 34-35 (Incunabel nr 74).

Toelichting

Het boek is in bezit geweest van het Praemonstratenzer klooster Bloemhof te Wittewierum. De laatste abt, Cornelius Hermanni, heeft bij de oprichting van het bisdom Groningen de goederen van zijn klooster moeten overdragen aan de nieuwe bisschop, kennelijk inclusief boeken. Na 's mans overlijden heeft Arnoldus Nijlen in ieder geval dit boek aangetroffen in de nalatenschap en het voor het kathedraal kapittel ingelijfd.

De latere geschiedenis blijft dan onbekend. Hoe het Rijksmuseum Meermannano Westreenianum eraan gekomen is kon niet achterhaald worden.

Verwijzingen

- 2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.1.21: Cornelius Hermanni OPrem;
2.2.1.13: Wittewierum Premonstratenzers.
5.1: Sint-Maarten.

TOLETUS, Franciscus [kardinaal].

In Joannis Evangelium commentarii.

- Coloniae Agrippinae, in off. Birckmannica, sumpt. Arnoldi Mylii,
1589. 2°.

-- ADAMS T-781.

Eigendomsmerken

Titelblad: 1. Fr. Arnoldus Nijlen, vicarius generalis | persona et
pastor ad S. Martinum | [latere toevoeging:] Designatus
Episcopus ibidem Groningae | [hand Nijlen :] Veritas
vincit ||.

2. fr. Henricus Zonnius | 1633 [en enige krullen]||.

** De latere toevoeging in 1 is mogelijk van Zonnius' hand.

Band

5R op touw 2, vaste rug, vrijwel geheel verloren. 327 x 225 x 72.

Kapitaaltjes zijn verloren gegaan.

Oorspronkelijke houten borden, thans met papier beplakt; tweezijdig
afgeschuind, binnenzijde langs drie kanten, buitenop slechts boven en
beneden, vergelijkbaar met type a.

De rug is vernieuwd maar weer ernstig gescheurd; oude fragmenten als
blokversteving nog aanwezig.

Metalen kantbeschermers zijn verloren, de hoek is niet meer vaststel-
baar.

Twee sluitingen, type a, geheel verdwenen.

Snede

Op kop- en staartsnede telkens 'BIBL | Hss'.

Deze eigendomsmerken stammen vermoedelijk uit de negentiende eeuw, toen
het Dominikanenconvent te Huissen ('Hss') (her)opgericht werd. (vriende-
lijke mededeling van P. Schiphorst O.P., bibliothecaris ter plaatse).

Fragmenten

In de rug. Vrijwel onleesbaar. Latijn.

Opmerkingen

In de hand van Nijlen, op p. 114 een aantekening: 'Sed non video quomodo possit sponsari mater Jannis que soluta erat, Luc. 1, cum mater Messiae debebat ess Haalma, Esa 7, Ezech. 44, nec nomen convenit Joanni quod os Domini nominavit Is 9/62, Dan 9, Amos 3, Johelis 2, Agg 2, Hosee (?) 23.

[Vgl. De Groot, noot 339].

Litteratuur

DE GROOT, Nijlen, 249-250 (noot 339), 247 (noot 311): 'Sterfhuys', fol. 6 verso.

Toelichting

Het is niet onwaarschijnlijk, dat dit boek met Nijlen naar de Zuidelijke Nederlanden is meegereisd en zo dan ook bij 's mans overlijden in zijn nalatenschap kon worden aangetroffen. Gelet op de bepaling dat de boeken zo spoedig als de omstandigheden dat toelieten weer naar Groningen terug zouden moeten, en wetend dat Henricus Zonnius in de vroege zeventiende eeuw inderdaad in de Friese landen verkeerd heeft, vermoed ik dat het boek toen al weer naar deze streken is weergekeerd. Daarmee wordt de geschiedenis dan een tijd onduidelijk. Het boek is vermoedelijk in de vorige eeuw in het huidige convent te Huissen terecht gekomen (vriendelijke mededeling P.Schiphorst).

Verwijzingen

2.1.11: Arnoldus Nijlen OP; 2.2.1.3.2: Groningen Dominicanen.

1. VALLA, Laurentius.

Elegantiae linguae latinae.

- Venetië, Bartholomaeus de Zanis, 2 mei 1488. 2°.

-- HR 15816. BMC V 431; GOFF V-62; IGI 10093. — IDL 4569.

** De eerste katern, A, met een alfabetisch 'register', ontbreekt -
vergelijk het Londense exemplaar, IB 23216.

2. TORTELLIUS, Johannes.

Orthographia. Ed. Hieronymus Bononius.

- Venetië, Andreas de Paltasichis, 15 dec. 1488. 2°.

-- HC* 15571. BMC V 355; GOFF T-400; IBP 5382; IGI 9687; POLAIN (B)
3795. — IDL 4462.

Eigendomsmerken

- 1: blad [a1] 1. Wilhelmus frederici ad Sanctum martinum In Groningen
Curatus has elegancias | sibi posterisque non paratas
[vaag: pro] medio floreno renensi in auro emit anno
1492 4a marcij | Utentes orent [vaag: pro wi] 1. Fre. ||.
2. [gedrukt strookje:] Ex Legato Viri Clariss. JACOBI
PERIZONII (Vgl. opmerking 4).

Band

Latere perkamenten band om karton. 306 x 213 x 50.

Geen sluitingen, kapitaaltjes etc.

Bovenaan op rug, deels onder etiket: 'Laur... Valla | Elegantia...

Joh. | Tortellii Commen | Grammatici ||.

Iets lager: 'Valla'.

Snede

Blauw gespikkeld; op kop en staartsnede gestempeld: 'ACAD' 'LVGD'.

Opmerkingen

1. Beide delen zijn met de hand in rood maar ook wel in blauw geru-
briceerd. Belangrijke initialen, zoals de eerstvoorkomende van

elk deel (a1, Aij), werden voorzien van penwerk, in beide gevallen door dezelfde rubricator.

Kennelijk zijn beide delen al lang bij elkaar (al ten tijde van Wilhelmus Frederici?).

2. Het boekblok heeft enige vochtschade opgelopen langs de sneden; vanuit de rug is bovendien enige schimmel opgetreden.
3. In voorkomende gevallen werden de signaturen met de hand aangevuld (b.v. 'F') dan wel gecorrigeerd (op h ij, waar per abuis 'gh ij' gedrukt werd, is de g met pen doorgehaald).
4. Op het voorschutblad staat doorgehaald tweemaal de oude signatuur 'XVIII. Periz. | F 72 ||' en daarnaast nogmaals '72'. Het romeinse cijfer 'XVIII' verwijst, blijkens vriendelijke mededeling van dr P.F.J. Obbema te Leiden, naar de oude Leidse bewaarscode voor de collectie Perizonius. De kapitale 'F' geeft het folio-formaat aan.
5. Er zijn in beide delen onderstrepingen en marginale aantekeningen, in verschillende, late, handen (zie b.v. 1:c ij, [d5], h1, [h6] verso; 2: a iiiij verso). Een enkele maal wordt in de tekst gecorrigeerd (1: [h7] recto).
Bovenaan het eerste blad van deel 1 staat in een oude hand: 'lorency de falle'
Lager met veel krullen: Laurentius Valla | Elegantiarum.||.

Litteratuur

H.J.A. RUYS, 'Lijst van incunabelen in het bezit van de Leidsche Universiteitsbibliotheek'. In: Het Boek 14, 1925, 281-298, resp. nrs 528 en 520.

Toelichting

Hoe Perizonius aan dit boek gekomen is kon niet achterhaald worden.

Verwijzingen

2.1.117: Wilhelmus Frederici.

5.1: Sint-Maarten.

GALENUS.

θεραπευτικά.

- Venetië [Zacharias Kallierges voor] Nicolaus Blastus, 5 Okt. 1500. 2°.

-- HC* 15496. BMC V 581; GOFF G-38; IGI 4128. IDL 1886.

** Blad [A α] is uitgescheurd.

Eigendomsmerken

[Op keerzijde laatste blad, [Ξ 6]]: 1. Sum Erasmi ||

2. [aansluitend, in rood:]

factus autem | Regneri Praediniij anno 1554. Do-|minorum commu-
tatione magis im-|pari, quam fuit armorum Glauci & | Diomedii.||

3. Si hoc in illo, meliore iure dum | factus sum Ioannis Arcerij
Theodor. | 1563 ||.

Band

Moderne, gemarmerde leren band. 407 x 277 x 30. Bruin-witte kapi-
taaltjes, vermoedelijk nieuw.

Geen sluitingen.

Snedes

Rood gespikkeld; op kop- en staartsnede gestempeld: 'ACAD' 'LVGD'.

Opmerkingen

1. Initialen, rubrieken, drukkersmerk en de houtsnedes die het be-
gin van een nieuw boek markeren zijn in rood gedrukt.
2. Op de keerzijde van het voorschutblad, geplakt tegen een gemar-
merd dek-schutblad staat in potlood - dito doorgehaald - een
oude signatuur: 889 A 9. Daaronder staat het thans vigerende
boeknummer.
In pen, ouder, is de signatuur bovenaan het tweede schutblad,
conjugaat met het voorgaande: VI F 19.
3. Een enkele maal zijn, voornamelijk in het Grieks, marginalia
aangebracht (A β recto, A β verso (hand 2) en [K 6] recto (hand
2)). Verder maakt het boek een vrijwel ongebruikte indruk.

Litteratuur

H.J.A. RUYSS, 'Lijst van incunabelen in het bezit van de Leidsche
Universiteitsbibliotheek'. In: Het Boek 14, 1925, 281-298, hier:

nr. 219 (overigens met foutieve datering: 21 oktober!); Erasmus en zijn tijd. Tentoonstelling (...) Museum Boymans-van Beuningen. Rotterdam, 1969, nummer 545 (zelfde foute datum van de druk; bovendien wordt Praedinius' eigendomsmerk als 1559 gelezen.

Toelichting

De geschiedenis van dit boek is in een notedop verhaald in de tentoonstellingscatalogus uit Rotterdam. Vanuit het bezit van Erasmus ging het over in handen van Regnerus Praedinius (1554) en in 1563 naar diens leerling Johannes Arcerius. Of, en zo ja welke tussenstadia er geweest zijn tussen Erasmus en Praedinius is onzeker. Mogelijk zijn de lotgevallen overeenkomend met die van nummer 355, thans te Den Haag, eveneens van Praedinius naar Arcerius overgegaan.

De latere lotgevallen zijn onbekend.

Verwijzingen

2.1.24: Erasmus, Desiderius; 2.1.59: Johannes Arcerius Theodoretus;

2.1.90: Regnerus Praedinius.

5.1: Sint-Maarten.

'RABBIJNENBIJBEL'

Hebreeuwse bijbel, zonder notatie.

- [Venetië, Daniël Bomberg, 11 december 1517]. 2°. Twee delen.

-- ADAMS B-1216; ISAAC 13241.

Eigendomsmerken

- [Titelblad, deel 1:] 1. Anno christiano 1520 mensis maij die 12
Wilhelmus friderici | persona personatus et
Curatus Ecclesie Sancti Martini Grunegane
hunc | librum non compactum sibi et poste-
ris pijs usibus Emit decem florenis | re-
nensis aureis boni auri et justis ponderis. |
Utentes orent pro eo et suis benefactori-
bus. | ||
2. Thomas Mareschallus.
3. Een groot aantal signaturen, waarbij: Th.
 Seld.
- (4.) Hebreeuwse aantekeningen, niet te lezen.

Band

Deel 1:

5R op riem 2, KKK, vaste, vernieuwde rug. 391 x 260 x 59. Donkerbruin leer om eiken borden, licht afgeschuind. Geen metalen kantbeschermers. Hoek 1.

Stempelband, type rol-ruit: I1a [ruit: 3 (1.1; 6)//3]/r-RA-RA.

Drie rollen. Vogel-rol-band. 3 stempels (veld- en randstukken).

Sluitingen van voorplat naar achterplat!) geheel verdwenen.

Op rug gestempeld: BIBL. HEBR. VENET. 1517. 1.

Deel 2:

Als deel 1. 391 x 260 x 87.

Litteratuur

M. STEINSCHNEIDER, Catalogus Librorum Hebraeorum in Bibliotheca Bodleiana. Oxford, 1852-1860; nr. 28; Arthur Ernest COWLEY, A Concise catalogue of the Hebrew printed books in the Bodleian Library. Oxford, 1929, 76; P.S. ALLEN (Ed.), Opus epistolarum Des. Erasmi Roterodami. Oxonii 1906-1958, Vol. IV, epistola 1200, r. 33 met noot. Cf. ALLEN, II, ep. 456, r. 106 + noot; ALLEN IV, ep. 1048. S.P. WOLFS, Religionsgespräch, 56.

Toelichting

Blijkens het eerste eigendomsmerk kocht Willem Frederiks dit werk op 12 mei 1520 nog vóór het gebonden was. De daarbij gebruikte stempels komen overeen met bindwerk dat in bezit was van een vicaris van de Sint Maarten, Mag. Albertus Kannenghieter, nr 315. De binder wordt door mij 'Vogelbinder' genoemd (naar een opmerkelijke rolstempel).

De geschiedenis van de banden blijft onduidelijk tot in de zeventiende eeuw wanneer ze in bezit komen van Thomas Marshall (ook: Marshhall), D.D., rector van Lincoln College te Oxford en Dean van Gloucester.¹ Deze legateerde na zijn dood, 18 april 1685, zijn handschriften en drukken aan de Bodleian Library - voor zover ze daar al niet berustten - waar ze in een apart fonds met zijn naam bewaard worden. Uitzondering vormen juist deze banden die tegenwoordig in de Selden collectie zijn geplaatst. Marshall's bezit omvatte voornamelijk Oriëntalia maar ook enige handschriften in andere talen waaronder Nederlands.²

Hoe Marshall aan dit boek gekomen is blijft onduidelijk. Het is bekend, dat Marshall vanaf 1648 in de Republiek verblijft, eerst in Rotterdam, vanaf 1656 in Dordrecht, waar hij tot 1672 zijn vaste woon- en verblijfplaats zal houden. In de tussentijd behaalt hij in Oxford zijn B.D. (1 juli 1661) en op 28 juni 1669 promoveert hij daar in de Godgeleerdheid. Pas najaar 1672, bij zijn benoeming tot Rector van Lincoln keert hij metterwoon terug naar Engeland.³ Tijdens zijn dagen in Holland heeft hij zeker boeken gekocht. Zo onderhield hij in ieder geval in 1661 contacten met de Amsterdamse boekhandelaar Ratelband, gevestigd bij de Nieuwe Kerk.⁴ Veel houvast

biedt dat niet. We weten ook dat hij nauwe betrekkingen onderhield met Franciscus Junius (1589-1678), bibliothecaris van de - onder meer om zijn bibliotheek - beroemde William Howard, Earl of Arundel (1563-1640). Junius en Marshall leenden over en weer boeken, ook werken die ze zelf in leen hadden.⁵ Junius had ook contacten in de Nederlanden, onder meer met Isaac Vossius.⁶ Hoe het ook zij: wanneer we bedenken dat ook nog studenten uit de Nederlanden naar Engeland gingen kan men niet anders dan constateren dat er verschillende mogelijkheden waren om Willem Frederiks' bezit naar Engeland te laten verhuizen. 'Wie es eigentlich gewesen' kan helaas niet opgehelderd worden.

Blijft dan de op het titelblad herhaaldelijk voorkomende 'Th. Seld.' Nader onderzoek in Oxford leerde dat in Marshall's collectie geen folio-hss of drukken zijn behalve deze twee banden van ongeveer 26 x 39 cm. Om reden van formaat zouden ze derhalve in de Selden-collectie zijn overgeplaatst. De bibliotheek van John Selden († 30 november 1654) was in 1659 naar de Bodleian overgebracht. Deze verzameling telde rond de 8.000 delen, waarbij nogal wat Hebreeuwse zaken.⁷ Een Th. Selden of Seld is niet bekend; in de bibliotheek associeerde men de aantekening zonder meer met de collectie Selden.⁸

Verwijzingen

2.1.117: Wilhelmus Frederici.

4.2.2.14: Vogel-rol-banden.

5.1: Sint-Maarten.

Noten

¹ [B. PORTER] in voce Marshall, in: Dictionary of National Biography 36 [1893], 247-248.

² William Dunn MACRAY, Annals of the Bodleian Library, Oxford, with a Notice of the earlier Library of the University. 2nd Edition, enlarged and continued from 1868 to 1880. Oxford 1890², 154. Cf. R.W. HUNT, A summary Catalogue of Western Manuscripts in the Bodleian Library at Oxford. Vol. I. Oxford, 1953, 122.

³ PORTER in DNB, vergelijk noot 1.

4 In dat jaar kocht Marshall bij hemeen 'Mathematical Manuscript', dat in 1641 te Constantinopel was gekocht door Const. Ravius. Kennelijk was de codex, waarin toch het eigendomsmerk 'Liber Bibliothecae Bodleianae Oxon.', in de tussentijd op drift geraakt. Hij voegde aan dit eigendomsmerk toe: 'quem ex Ratelbandi cujusdam bibliopolae officina libraria, prope novum templum Amstelodami, redimendum pretio persoluto curavit Tho. Mareschallus, e Collegio Lincolniensi apud Oxonienses' en retourneerde het werk. MACRAY, Op. Cit., 129.

Deze Ratelband is waarschijnlijk één van de gebroeders Elias en Jan Jansz (of: Johannes), die in de betreffende periode als boekbinder en boekhandelaar actief waren. Eerstgenoemde werd 18 januari 1659 in het gilde opgenomen, Jan al op 13 november 1649. De tweede heeft wellicht de beste papieren voor de identificatie: na de dood van zijn (tweede) echtgenote, Eva Dirckx Tonnestoel, wordt deze 21 augustus 1673 bijgezet in de Nieuwe Kerk. M.M. KLEERKOPER, W.P. VAN STOCKUM Jr, De Boekhandel in Amsterdam, voornamelijk in de 17e eeuw. Biographische en Geschiedkundige Aantekeningen. Eerste deel, A-S. 's Gravenhage, 1914-1916, 573-4.

5 Vergelijk het voorval met de 'Homiliae Saxonicae' in 4 delen, geschreven kort na 1066, nu bekend als MSS. Junius 22, 23, 24 en 99. Deze arriveerden in de Bodleian en werden terstond geleend door Marshall, die ze op zijn beurt doorgaf aan Junius. Ook deze vermaakte zijn boekerij aan deze bibliotheek, zodat deze werken in 1678, bij 's mans dood, weer terugkeerden waar ze hoorden.

MACRAY, op cit., 142.

6 Denk b.v. aan het Psalter uit de vroege tiende eeuw, in Latijn en Oud Engels, afkomstig uit Winchester, dat door Vossius aan hem geschonken werd (thans MS Junius 27). MACRAY, op.cit., 472. Over het handschrift Cf. N.R. KER, Mediaeval Libraries of Great Britain. London 1964², 200-201.

Niet helder is de formulering dat Junius zijn collectie naliet over de filologie van 'the Northern Nations' (MACRAY, 145). In ieder geval behoorden daarbij Frisiaca (cf. GERBENZON, Trijersom 52, 55).

- 7 MACRAY, 110-123, met name 120-121. Zie over Selden en zijn bibliotheek ook: D.M. BARRATT, *The Library of John Selden and its later History*. The Bodleian Library Record 3, 1950, 128-142, 256-274. HUNT, op. cit., 116-117, Vol. II, 594-495.
- 8 De Dictionary of National Biography of - van een andere orde - de General Catalogue van de British Library vermelden geen Th. Seld of Selden. De identificatie geschiedde juli 1982 en werd een jaar nadien nog weer bevestigd.

GELLIUS, Aulus.

Noctium Atticarum commentarii.

- [Venetiis, per Ioannem de Tridino alias Tacuinum, 20 Apr. 1509].
2°.

-- ADAMS G-339; ISAAC 12687.

** Vóór het bij Adams beschreven deel is een tweetal katernen, Aa¹⁰ Bb⁸, bevattende een kapittelaanduiding van het werk. Gelet op het drukkersmerk op het titelblad, (P. KRISTELLER, Die italienischen Buchdrucker und Verlegerzeichen, Strassburg 1893, nr. 328, voorkomend 1502 en 1525) is ook dit gedeelte van Johannes de Tridino.

Eigendomsmerken

[R7] verso: 1. Sum Erasmi.

2. [in rood, aansluitend aan 1:] Velim mansisses
quoad | durabit hic mundus, sed postquam fata |
illum sustulissent, te emi anno 1555. Regnerus
Praedinius ||

Band

Moderne band om karton (Kossmann: 19e eeuw). 319 x 224 x 36.

Opmerkingen

1. Enigszins vochtvlekkig; vochtlijnen vanuit kopsnede.
2. In het boek zijn tal van notities van de hand van Erasmus evenals enige tekeningetjes (46^r, [F6]; 79^r, [K7]; 96^v, [M8]; 115^r, r iij).

Litteratuur

DIEST LORGION, Praedinius, 76; D.J.H. TER HORST, 'Een boek uit de bibliotheek van Erasmus teruggevonden'. Het Boek 24, 1936, 64-70; F. KOSSMANN, 'Sporen van Erasmus' hand en een afbeelding van den god Terminus'. In: Het Boek 24, 1936, 59-63; N. VAN DER BLOM, 'Erasmus en Terminus'. In: Hermeneus 28, 1957, 153-158; Erasmus en zijn tijd. Tentoonstelling (...) Museum Boymans-van Beuningen Rotterdam, 1969, nummer 546.

Toelichting

Ter Horst behandelt de geschiedenis van het boek. Hier kan volstaan worden met de constatering dat ná Erasmus en Praedinius (1555) de lotgevallen onduidelijk zijn. Mogelijk is het in bezit geweest van Johannes Arcerius Theodoretus. In ieder geval is het boek tweemaal geveild, in 1773 op de auctie Gockinga en later, in 1855, op de veiling Van Lennep. Nadien schijnt het in Engeland beland te zijn (Diest Lorgion) maar in de dagen van Kossmann berust het 'sedert jaren' in Rotterdam.

Verwijzingen

2.1.24: Erasmus, Desiderius; 2.1.90: Regnerus Praedinius.

5.1: Sint-Maarten.

*Sum Erasmus: Vespum matutinos quoad
dirigam sic miram, sed postquam fata
illu sustulissent, te enim anno 1555 Regne-
rus Praedinius*

HANDSCHRIFT VAN ERASMUS EN VAN PRÆDINIUS

op de laatste bladzijde van een boek dat achtereenvolgens in beider bezit is geweest: Gellius, Noctes atticae (Venetië, Ioannes de Tridino, 1509). De eerste woorden Sum Erasmus, d.i. „ik ben van Erasmus”, schreef deze eigenhandig. Praedinius voegde daaraan toe, het boek toesprekende: „ik wilde dat ge het gebleven waart, zoolang deze wereld zal bestaan, maar nadat zich aan hem het noodlot had vervuld, heb ik U gekocht in het jaar 1555 Regnerus Praedinius”.

CORPUS AGRIMENSORUM ROMANORUM.

Deel A: Rome (of Ravenna), begin 6de eeuw; B: Noord Italië, 5de/6de eeuw.

Het handschrift is een van de schatten van de Herzog August Bibliothek, waarover reeds tal van publicaties verschenen. Bovendien bestaat van (het eerste deel van) de codex een facsimile met commentaar. Een uitgebreide codicologische beschrijving, zoals die voor de Groningse handschriften werd samengesteld (zie dossiers 3-25) is dan ook niet noodzakelijk. De inhoudelijke aspecten, óók van het voorwerk, waarin hoofdzakelijk later toegevoegde aantekeningen van geleerde gebruikers, zijn bij VON HEINEMANN en BUTZMANN behandeld. Laatstgenoemde gaf een vrij uitgebreide beschrijving van de codex en de daarmee verbonden geschiedenis. Ook de tekst werd in context geplaatst. LOWE (gevolgd door BUTZMANN en latere publikaties van de Herzog August Bibliothek) localiseerde het schrift in Ravenna en Noord Italië; PETRUCCI herkende echter trekken van een stad-Romeins schrift (gevolgd door BISCHOFF en REEVE).

Uit de bestaande litteratuur is geen eenduidig overzicht van de opbouw van de codex te halen en evenmin wordt een consistente samenvatting geboden van de informatie die van belang is voor dit Groningse onderzoek. Vandaar alsnog een beknopte beschrijving, op deze beide punten toegespitst.

Boekblok

xxviii + 1 + 82 + 39 + 1 + 33 + 1 (=157) bladen. [Voorwerk:] 1² (I-II), 2² (III-IV); 3⁴ (V-VIII); 4² (IX-X); 5⁴ (XI-XIV); 6² (XV-XVI); 7⁸ (XVII-XXIV); 8² (XXV-XXVI); 9¹ (XXVII); 10¹ (1); 11¹ (XXVIII); [eigenlijke deel A:] 12⁸⁻² (1.8 ontbreken; 2-7), 13⁸ (15), 14⁸⁻¹ (8 ontbreekt; 22), 15⁸⁻¹ (2 ontbreekt; 29), 16-17⁸ (45), 18⁸⁻³ (4-6 ontbreken; 50), 19⁸ (58), 20⁸⁻¹ (2 ontbreekt; 65), 21⁸⁻¹ (7 ontbreekt; 72), 22⁸⁻² (5 en 7 ontbreken; 78), 23⁸⁻³ (5, 6 en 8 ontbreken; 83); [deel B:] 24-27⁸ (115), 28⁸⁻¹ (8 ontbreekt; 122), één blad, de helft van bifolium (samen met 157), samen een omslag vormend voor 124-156 (123), 29¹⁰⁻¹ (10 ontbreekt; 132), 30-32⁸ (156), één blad, de andere helft van bifolium 123-157 (157). Zie voor de opbouw BUTZMANN, met name 11-12 en 38-40.

De maten van het voorwerk (overigens stammend uit de tijd dat de codex

niet meer in Groningen was!), zijn sterk wisselend: katern 1: 313 x 235, 2: 298 x 212, 3: 309 x 205, 4: 310 x 198, 5: 220 x 176, 6: 260 x 202, 7: 205 x 134, 8: 220 x 175, 9: 310 x 202, 10: 315 x 228, 11: 205 x 157, 12 en volgende: ca 311 x 235.

Katernen 1-9 en 11 behoren bij de latere voorvoegsels met geleerd commentaar, katern 10 (één blad, folio 1), bifolium 123-157 behoort als omslag bij de katernen 29-32.

Inhoud

Zie VON HEINEMANN, 126-128; BUTZMANN, 12-13 en 38.

Eigendomsmerken

In dit verband zijn met name relevant:

fol. 1^r: 1. [ondersteboven, rood krijt:] D. a Lasco ||
2. Gerardus Mortaingne || (drie maal)

3. [rode inkt:] Regneri nunc sum Praediniij | 1559 ||

4. At nunc Joannis Arcerij 1566 ||

fol. 2^r: [in hand van Praedinius, zelfde rode inkt als 1^r, 3:]
Et hic ex bibliotheca Erasmi ||

fol. 123^r: Sum Petri Scriverii ||

fol. 124^r: Sum Petri Scriverii ||

fol. 156^v: [in hand van Gerardus Mortaingne:]

Te mea rusticitas laceravit et improbus error; | Namque
Polonum te, sed male, credideram. | Iam perge ad doctos,
melius tractandus ab illis. | Te eheu vellem nostras non
tetigisse manus. ||

Autografe eigendomsmerken van Erasmus ontbreken.

Zie ook bij Band. (Vergelijk BUTZMANN, 35-37).

Band

De oude band is niet behouden. In de moderne band (zie hierna) werd het perkamenten omslag opgenomen waarin het geheel bevat was in de dagen van Petrus Scriverius. Op de voorzijde is nog leesbaar 'Sum Petri Scriverii'.

Ook na verwerving (1663) door Hertog August bleef het boek zo bewaard. Pas in 1835 werd het opnieuw, in karton, gebonden. In 1966

werd de codex gerestaureerd en in een rode geitenleren band gezet.
(BUTZMANN, 37).

Fragmenten

De thans bewaard gebleven en in de band opgenomen handschriftfragmenten behoorden mijns inziens bij het omslag uit de dagen van Petrus Scri-verius. Ze zullen gediend hebben als schutbladen.

fol. 1: (zie facsimile BUTZMANN)

AEGIDIUS ROMANUS.

Quaestiones disputatae de mensura angelorum, Qu. IX a 9
(in editie Venetië, 1503, fol. 69v)

Textualis, eerste helft 14de eeuw.

(Zie LOWE, 1374 b; BISCHOFF, 569, waar identificatie).

fol. 123: Missaal.

Textualis?, 15de eeuw.

(LOWE, t.a.p.)

fol. 157: Als fol. 123.

Litteratuur

De belangrijkste litteratuur staat aangegeven bij VON HEINEMANN, LOWE en BUTZMANN; ik voeg hier enkel de recentere publicaties toe. O. VON HEINEMANN, Die Handschriften der Herzoglichen Bibliothek zu Wolfenbüttel. II. Abteilung: Die Augusteischen Handschriften, III, (Wolfenbüttel, 1898), 124-128; E.A. LOWE, Codices Latini Antiquiores 9, 1374 a en b; H. BUTZMANN, Corpus Agrimensorum Romanorum. Codex Arcerianus A der Herzog-August-Bibliothek zu Wolfenbüttel (Cod. Guelf.36.23 A). (Facsimile) Eingeleitet von H.B. = Codices Graeci et Latini phototypice depicti, XXII =. Lugduni Batavorum, 1970;

W. MILDE, Mittelalterliche Handschriften der Herzog August Bibliothek. = Kataloge der H.A.B. Wolfenbüttel, Sonderband 1 =. Frankfurt am Main, 1972, II, IV, 2-9; Sammler, Fürst, Gelehrter. Herzog August zu Braunschweig und Lüneburg 1579-1666. Konzeption Paul Raabe unter Mitwirkung von Maria von Katte = Ausstellungskataloge der H.A.B., 32=. Wolfenbüttel 1981, 22 (nr 12).

Afwijkende inzichten, m.n. over het schrift: A. PETRUCCI, 'L'onciale Romana. Origini, sviluppo e diffusione di una stilizzazione grafica

alto-medievale (sec. VI-IX)'. In: Studi Medievali, 3. Serie 12, 1971, 75-132, m.n. 107-110; C. NORDENFALK (Recensie op BUTZMANN). In: Kunstchronik 26, 1973, 79-83; B. BISCHOFF, (dito). In: Gnomon 46, 1974, 563-569; M.D.REEVE, 'Agrimensores'. In: L.D. REYNOLDS (Ed.), Texts and Transmission. A Survey of the Latin Classics. Oxford, 1983, xxiii, 1-6.

Geschiedenis en evaluatie

Het handschrift is mogelijk ontstaan in Rome, wellicht Ravenna en Noord Italië, en bevond zich gedurende de Middeleeuwen (onder meer?) te Bobbio. Aan het einde van de Middeleeuwen werd het althans daar ook aangetroffen en naar Rome gebracht. Na enige omzwervingen waarvan het fijne niet bekend is, belandde de codex bij Erasmus. Reeve merkte op dat het steevast fout gelezen 'hinc' in de aantekening op folio 2^r (in plaats van 'hic') betekend met hebben, dat - naar het idee van degene die het noteerde - de codex in de dagen van Erasmus met dat blad begonnen moet zijn (REEVE, 2, noot 7). De hand van de aantekening is die van Praedinius, die zich kennelijk verdiept had in wat wel en niet van Erasmus kon zijn. De lezing hinc staat echter niet vast. Dr H. Härtel (Wolfenbüttel) is zelfs stellig: 'Auf 2r steht eindeutig hic, nicht hinc.'

Wèl is nog vermeldenswaard, dat het eerste fragment blijkbaar al in de dagen van a Lasco aanwezig was. Kennelijk was het toen andersom, althans anders dan tegenwoordig (en in de dagen van Mortaingne en Praedinius), ingebonden of anderszins bevestigd.

Vanaf Erasmus is de geschiedenis beter te volgen: het werk kwam - met de rest van zijn bibliotheek - bij Johannes a Lasco terecht, nadien bij Gerhardus Mortaingne, die het werk voor 'iets Pools' hield en het nogal toetakelde (zie bij eigendomsmerken, fol. 156^v). Dit moet opgevat worden in de betekenis, dat hij bladen uitsneed. REEVE merkt trouwens op, dat het handschrift ook later in de zestiende eeuw bladen blijft verliezen. Vervolgens kwam het in 1559 (blijkens eigendomsmerk) bij Regnerus Praedinius terecht, die er maar kort plezier van heeft kunnen hebben: op 18 april van dat jaar overleed hij reeds. Nadien ging het werk over naar Johannes Arcerious Theodoretus (1556, overleden 1604) en weer later naar diens zoon Sixtus die het boek overdeed aan Petrus Scriverius. Na diens dood, in 1660, werden zijn boeken geveild, zodat in 1663 Hertog August van Braunschweig en Lüneburg het boek kon kopen.

Over de vroege band is niets bekend. Ik vermoed, dat alle drie de laatmiddeleeuwse fragmenten die tegenwoordig in de codex zijn opgenomen

en waarop nogal wat gekriebel en enige eigendomsmerken staan, bij het binden zijn gebruikt. Twee bladen, in feite het oudste 'bindwerk' dat bewaard bleef, een perkamenten omslag om de katernen 29-32, met daarop het eigendomsmerk van Petrus Scriverius, is daarmee globaal gedateerd, althans: het bevat een terminus ante quem. Mogelijk is het omslag door een van de eerdere bezitters aangebracht.

Verwijzingen

2.1.24: Erasmus; 2.1.32: Gerardus Mortaingne; 2.1.59: Johannes Arcerius Theodoretus; 2.1.62: Johannes a Lasco; 2.1.90: Regnerus Praedinius. 5.1: Sint Maarten.

Noot

1. Hartelijke dank aan dr Helmar Härtel die zo vriendelijk was mijn beschrijving in situ te controleren.